

פעמי המשיח

The Footsteps of the Messiah

כרך א

פעמי המשיח

לימוד על אודות סדר האירועים הנבואי

מהדורה מורחבת ומתוקנת

מאת

ארנולד ג' פרוכטנבאום

Th.M., Ph.D.

מאנגלית: מיכאל נסים

עריכה לשונית: טל פסטמן

קרן אחוה משיחית – ירושלים

פעמי המשיח

The Footsteps of the Messiah

מאת

ארנולד ג' פרוכטנבאום

Copyright © 2003, 2004, 2009

Ariel Ministries

P.O.Box 792507

San Antonio, TX 78279-2507

Copyright © 2015

Keren Ahvah Meshihit

P.O.Box 10382

Jerusalem. Israel 91103

ISBN 978-965-447-403-0

כל הזכויות שמורות © 2015

קרן אחוה משיחית

ת"ד 10382, ירושלים 91103

www.kerenahvah.org

הודפס בישראל תשע"ה

סידור, הדפסה וכריכה

דפוס ינץ בע"מ, ירושלים

אין לשכפל, לצלם, להעתיק להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר - כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה, אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

the

FOOTSTEPS

of the

MESSIAH

A Study of the Sequence
of Prophetic Events

Revised Edition

Arnold G.
Fruchtenbaum
Th.M., Ph.D.

 ARIEL
MINISTRIES
Publisher

ספר זה מוקדש בחיבה לַבְּרַל הַיְינִי

שתילמד אותי בשלב מוקדם בחיי הרוחניים

שלימדני כיצד לחקור את דבר ה'

שעורר בי אהבה לדבר הנבואה.

מאז הוצאתה המקורית לאור של עבודה זו, ב-11 באוגוסט 1996,
נקרא ברל הייני לַבְּיִתּוֹ לְהִיּוֹת עִם הָאֲדוֹן שְׂאוֹתוֹ כֹּל כֵּךְ אֶהֱבֶה.

תוכן העניינים

13	פתח דבר
15	מבוא למהדורה המקורית
17	מבוא למהדורה המורחבת

חלק ראשון: חומרי רקע ומבוא

23	פרק א: הקדמה
23	א. כללי הפרשנות
27	ב. הסבר על תרשים אחרית הימים
28	ג. ספר ההתגלות
28	1. מיתאר כללי של ספר ההתגלות
30	2. ישן וחדש בספר ההתגלות
31	3. שימוש בסמלים בספר ההתגלות
31	4. ההקדמה להתגלות - התגלות א' 1-3
33	5. דברי פתיחה - התגלות א' 4-8
35	6. הדברים שראה יוחנן - התגלות א' 9-20
41	פרק ב: עתות הגויים
42	א. דניאל ב' 31-45
45	ב. דניאל ז' 1-28
50	ג. סיכום ושילוב של פרקים ב' ו-ז' בספר דניאל
51	1. סיכום שלוש הממלכות הראשונות
52	2. הממלכה הרביעית - אימפריאליזם
56	ד. התגלות י"ג 1-10
58	ה. התגלות י"ז 7-14
62	ו. סיכום ארבעת הפרקים

חלק שני: מהלכו של העידן הנוכחי

		פרק ג: תורת אחרית הימים בנוגע לקהילה הגשמית:
67	הדברים שקורים עכשיו - שבע הקהילות
67	א. מאפיינים
68	ב. פרשנות
70	ג. מיתאר כללי
70	ד. שבע האיגרות
		1. אפסוס: הקהילה השליחית
70	(100-30 לספירה) - התגלות ב' 1-7
		2. זמירנה: הקהילה בתקופת הרדיפות הרומיות
72	(100-313 לספירה) - התגלות ב' 8-11

74	3. פרגמוס: הקהילה בעידן קונסטנטינוס 600-313 לספירה) - התגלות ב' 12-17
76	4. תיאטירה: קהילת ימי הביניים 1517-600 לספירה) - התגלות ב' 18-29
80	5. סרדיס: קהילת הרפורמציה 1517-1648) - התגלות ג' 1-6
82	6. פילדלפיה: הקהילה של תנועת השליחות הגדולה 1648-1900) - התגלות ג' 7-13
84	7. לאודיקאה: הקהילה הכופרת 1900 עד היום) - התגלות ג' 14-22
107	פרק ז: סדר האירועים לפני הצרה הגדולה
107	א. מלחמות העולם הראשונה והשנייה
112	ב. ייסודה מחדש של ישראל
119	ג. ירושלים תחת שלטון יהודי
120	ד. פלישת הברית הצפונית לישראל - יחזקאל ל"ח 1-ל"ט 16
120	1. הצגת הקטע
129	2. עיתוי הפלישה
138	ה. הממשלה הכלל-עולמית
139	ו. עשר המלכויות
139	ז. עלייתו של צר המשיח
140	ח. תקופת שלום וביטחון שווא
140	ט. ברית שבע השנים
141	סיכום
143	פרק ה: אירועים אחרים המתרחשים לפני הצרה הגדולה
143	א. ההקשכה הראשונה
144	ב. שובו של אליהו הנביא
147	ג. בית המקדש השלישי?
153	פרק ו: תורת אחרית הימים בנוגע לקהילה הרוחנית
153	א. הגדרה
156	ב. הילקחות הקהילה
156	1. אירועי ההילקחות
163	2. עיתוי ההילקחות
168	ג. כיסא דין המשיח
168	1. המשפט
170	2. התגמולים
172	ד. חתונת השה
175	פרק ז: מאורעות בשמיים לפני הצרה הגדולה
175	א. כיסא האלוהים - התגלות ד' 1-11
179	ב. השה ומגילת שבעת החותמות - התגלות ה' 1-14

חלק שלישי: הצרה הגדולה

183	פרק ח: הצרה הגדולה: מבוא	
183	א. שמותיה של הצרה	
185	ב. מטרותיה של הצרה	
185	1. לשים קץ לךשע ולרשעים	
185	2. להביא להתעוררות רוחנית כלל-עולמית	
187	3. לנפץ ידעם-קדש	
188	ג. תיאורים כלליים	
188	1. האפוקליפסה הקטנה של ישעיהו	
190	2. הקטעים על אודות יום ה'	
195	פרק ט: תחילת הצרה	
195	א. דניאל ט' 24-27	
196	1. קביעת שבעים השבועים - דניאל ט' 24א	
197	2. מטרת שבעים השבועים - דניאל ט' 24ב	
199	3. נקודת ההתחלה של שבעים השבועים - דניאל ט' 25א	
200	4. שישים ותשעה השבועים הראשונים - דניאל ט' 25ב	
201	5. המאורעות שבין השבוע השישים ותשעה והשבוע השבעים - דניאל ט' 26	
202	6. השבוע השבעים - דניאל ט' 27	
205	ב. ישעיהו כ"ח 14-22	
209	פרק י: אירועי המחצית הראשונה של הצרה	
210	א. דיני החותמות	
210	1. החותם הראשון - התגלות ו' 1-2	
220	2. החותם השני - התגלות ו' 3-4	
220	3. החותם השלישי - התגלות ו' 5-6	
220	4. החותם הרביעי - התגלות ו' 7-8	
221	5. החותם החמישי - התגלות ו' 9-11	
221	6. החותם השישי - התגלות ו' 12-17	
222	ב. 144 אלף היהודים והתעוררות הכלל-עולמית	
222	1. האמצעי שעל ידיו תושג התעוררות הכלל-עולמית - התגלות ז' 1-8	
224	2. התוצאות - התגלות ז' 9-17	
225	ג. דיני השופרות	
225	1. ההקדמה - התגלות ח' 1-6	
226	2. השופר הראשון - התגלות ח' 7	
226	3. השופר השני - התגלות ח' 8-9	
226	4. השופר השלישי - התגלות ח' 10-11	
227	5. השופר הרביעי - התגלות ח' 12	
227	6. ההקדמה לדיני האוי - התגלות ח' 13	
227	7. השופר החמישי: דין האוי הראשון - התגלות ט' 1-12	
229	8. השופר השישי: האוי השני - התגלות ט' 13-21	

232	ד. שני העדים - התגלות י"א 6-3
234	ה. בבל הרוחנית - התגלות י"ז 6-1
236	סיכום

239 פרק יא: אירועי אמצע הצרה הגדולה

239	א. הספר הקטן - התגלות י' 11-1
241	ב. עימות כלל-עולמי שני - דניאל י"א 45-40
242	ג. צר המשיח נהרג
243	ד. השטן מושלך ארצה - התגלות י"ב 7-12
244	ה. תחייתו של צר המשיח - התגלות י"ג 3
245	ו. שלושה מלכים נהרגים - שבעה נכנעים
246	ז. השמדתה של בבל הרוחנית - התגלות י"ז 16
246	ח. מות שני העדים - התגלות י"א 7-13
247	ט. ההשתחוות לצר המשיח - התגלות י"ג 3-10
249	י. נביא השקר - התגלות י"ג 11-15
250	יא. 666: תו החיה - התגלות י"ג 16-18
251	יב. שבירת ברית שבע השנים
251	יג. השיקוץ המשומם
255	יד. רדיפת היהודים
261	טו. הכרזות באמצע הצרה הגדולה
265	טז. השופר השביעי: דין האוי השלישי - התגלות י"א 14-19

269 פרק יב: אירועי המחצית השנייה של הצרה הגדולה

269	א. ההקדמה - התגלות ט"ו 1-ט"ז 1
270	ב. דיני הקערות
270	1. דין הקערה הראשונה - התגלות ט"ז 2
271	2. דין הקערה השנייה - התגלות ט"ז 3
271	3. דין הקערה השלישית - התגלות ט"ז 4-7
271	4. דין הקערה הרביעית - התגלות ט"ז 8-9
272	5. דין הקערה החמישית - התגלות ט"ז 10-11

273 פרק יג: הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים

273	א. בכל
273	ב. ישראל והצרה הגדולה
274	1. ישראל באופן כללי
280	2. השארית הנאמנה
282	3. עיר המקלט
285	4. הבסיס לביאתו השנייה של המשיח

299 פרק יד: מערכת הר מגידון וביאתו השנייה של ישוע המשיח

299	א. השלב הראשון: כינוס בעלי בריתו של צר המשיח
302	ב. השלב השני: השמדתה של בבל

- ג. השלב השלישי: נפילת ירושלים 313
- ד. השלב הרביעי: צבאות צר המשיח בבצרה 315
- ה. השלב החמישי: לידתו הלאומית החדשה של ישראל 315
- ו. השלב השישי: ביאתו השנייה של המשיח 321
1. המקום של הביאה השנייה 322
2. אופן הביאה השנייה 324
- ז. השלב השביעי: הקרב מבצרה לעמק יהושפט 330
- ח. השלב השמיני: עליית הניצחון בהר הזיתים 333

חלק רביעי: תקופת הביניים

- פרק טו: תקופת הביניים בת שבעים וחמישה הימים** 339
- א. הסרת השיקוץ המשומם 340
- ב. צר המשיח 340
- ג. נביא השקר 341
- ד. מעונו החמישי של השטן 341
- ה. משפט הגויים 342
- ו. תחיית קדושי התנ"ך 344
- ז. תחיית קדושי הצרה הגדולה 345
- ח. התחייה הראשונה 345
- ט. משתה חתונת השה 346

תרשימים

- תרשים מס' 1: סדר אירועים כרונולוגי של אחרית הימים 22
- תרשים מס' 2: עתות הגויים 38
- תרשים מס' 3: עתות הגויים 39
- תרשים מס' 3: תקופת הקהילה 66
- תרשים מס' 4: המחצית הראשונה של הצרה הגדולה 208
- תרשים מס' 5: אירועי אמצע הצרה הגדולה 238
- תרשים מס' 6: המחצית השנייה של הצרה הגדולה 268
- תרשים מס' 7: מערכת הר מגידון 298
- תרשים מס' 8: תקופת הביניים בת שבעים וחמישה הימים 338

אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו
צפה לרגלו של משיח.

בראשית רבה, מב ד

פתח דבר

מאת צ'ארלס ק' ג'יירי

תורת אחרית הימים סובלת בידיהם של ידידיה ושל אויביה גם יחד. אלה שממעייטים בערכה בדרך כלל נמנעים מלייחס משמעות ספציפית לכתבים נבואיים, ואלה שמפריזים בערכה נוטים לייחס לנבואות משמעות יתרה.

אך חלקיו הנבואיים של המקרא לא ייעלמו. הפרשן המקראי חייב להתמודד עמם, ולעשות זאת בהתאם למידת הפרטים שהם מספקים. כך עשה ד"ר פרוכטנבאום, בשאיפתו המתמדת לנסות להבין את מלוא משמעותה של ההתגלות המקראית. נקודת המוצא שלו היא האמונה בהילקחות לפני הצרה הגדולה, על פי תורת העידנים (הידועה גם בשם תורת התקופות, או ההנהגות) ושובו של המשיח לפני מלכות אלף השנים.¹ זוהי למעשה המסגרת היחידה שמסוגלת לספק פרשנות הרמונית ועקבית לנבואות המקרא.

עיוניו של המחבר בחומר המקראי הם יסודיים ומעוררי מחשבה. מסקנותיו לא תמיד יזכו להסכמה מלאה אף של אלה האוחזים בגישה זהה לשלו, אך דעתם של קוראי ספר זה לא תוכל אלא להתעורר ולהתרחב על ידי עבודתו.

מבוא למהדורה המקורית

ספר זה עוסק בעיקרו בלימוד הנבואה לפי סדר התרחשות האירועים. הספר כתוב מנקודת מבט המאמינה בהילקחות לפני הצרה ובשיבתו של המשיח לפני מלכות אלף השנים, על פי תורת העידנים. מכיוון שעניינו העיקרי של הספר הוא לימוד סדר האירועים, בחר המחבר שלא לעסוק בהשקפות האחרות, כמו ההילקחות באמצע הצרה או בסופה, או בעמדות השוללות את מלכות אלף השנים או שאינן מפרשות אותה באופן מילולי (אמילניאליזם ופוסט-מילניאליזם). דבר זה כבר נעשה בצורה נאותה בכתביהם של:

J. Dwight Pentecost - *Things to Come*, **John F. Walvoord** - *The Rapture Question; The Blessed Hope and the Tribulation; The Return of the Lord; The Millennium*, **Charles C. Ryrie** - *The Basis of the Premillennial Faith, Dispensationalism Today*,

בין רבים אחרים. כל ההבדלים שבהם נדון בספר זה הם מתוך מסגרת ההשקפה המאמינה בהילקחות לפני הצרה הגדולה ובשובו של המשיח לפני מלכות אלף השנים, לפי תורת העידנים.

תקוותי היא שהספר יתרום להבנת תורת אחרית הימים בקרב האסכולה המאמינה בתורת העידנים, במיוחד במה שנוגע לסדר האירועים. תודתי המיוחדת לקים בִּכְמֶן, שעבד באופן קפדני על ארבעת התרשימים ועל המפה בספר.

תודה מקרב לב לגב' מרק (שארמִיין) או'ניל על השעות הרבות שהקדישה להקלדה ולהקלדה חוזרת של כתב היד. היא עבדה על כתב היד בעודה מחזיקה במשרה מלאה, ונאמנותה מוערכת מאוד.

תודות מיוחדות גם לאשתי מרי־אן שקראה בדקדקנות את כתבי היד ואת ההוכחות, והציעה הצעות רבות שהיו לי לעזר ואשר נכללו בתוצר הסופי.

יותר משש שנים לקח להשלים את הכתב הזה, ואני מודה לאדון על החסד ועל הזכות לחברו. הוא מציג עבודה שנעשתה במהלך נסיעות רבות בין מדינות רבות ובין שתי אומות, שאחת מהן (ישראל) משחקת תפקיד עיקרי בספר זה.

ארנולד ג' פרוכטנבאום
סן אנטוניו, טקסס
15 בדצמבר, 1977

מבוא למהדורה המורחבת

עברו יותר מעשרים שנה מאז כתיבת המהדורה המקורית, ובמהלכן נעשו מספר הדפסות חוזרות ללא שינויים משמעותיים. אחד היתרונות בכך שלא כותבים ספר נבואה המתבסס על אירועים עכשוויים, הוא שאין צורך לערוך תיקונים משמעותיים בכל כמה שנים לפי השתנות האירועים העכשוויים. בעוד שבמהדורה זו אכן ישנם שינויים נרחבים, אף אחד מתיקונים אלה אינו משנה את תוכנה הבסיסי של העבודה המקורית, למעט בשניים-שלושה מקומות. גם אז, השינוי אינו מבוסס על אירועים עכשוויים, אלא על הגות ומחשבה נוספת על אי אלו קטעים, לאחר יותר מעשרים שנה נוספות של הוראה בנושא. אפילו השינויים במזרח אירופה הצריכו שינוי בשמות המשתתפים במאורעות בלבד, לא במקומות הגיאוגרפיים ממש. בנושאים אחדים הושם פחות דגש (כמו בשבע התקופות של היסטוריית הקהילה, על אף שהמחבר עדיין נוטה לכיוון הזה); אך במקומות אחרים העמדה חוזקה (כמו בהילקחות לפני הצרה הגדולה). כן נוספו חמישה נספחים חדשים: נספח ו': שמונת הסודות של הברית החדשה; נספח ז': אלמוות; נספח ח': מצב הביניים בין המוות לתחייה; נספח ט': מקומם של המתים; ונספח י': שארית ישראל: עבר, הווה ועתיד. המקומות העיקריים שבהם ימצא הקורא את השינויים הם:

עתות הגויים – שלב החלוקה לשתיים

תורת אחרית הימים בנוגע לקהילה הגשמית – פירוש שבע האיגרות

קהילת לאודיקאה

הפלישה הרוסית לישראל

שבט דן ו-144 אלף היהודים

נספח ה': שיח אחרית הימים על הר הזיתים – הקטע העוסק בהילקחות

קהילה. תיקונים אחרים בספר הם זניחים בהשוואה למוזכרים לעיל.

נוסף על הספרים שעליהם הומלץ במבוא המקורי (והם עדיין מודפסים

כולם למעט ספרו של ריירי, *Dispensationslism Today*, ששונה ועודכן

וכעת שמו: *Dispensationalism*), ראו אור ספרים טובים אחרים העוסקים בסוגיות שמחוץ למסגרתה של תורת העידנים והאמונה בשובו של המשיח לפני מלכות אלף השנים, ביניהם:

- * *Charting the End Times*, Tim LaHaye and Thomas Ice
- * *The Trumpet Sounds*, Thomas Ice and Timothy Demy
- * *Issues in Dispensationalism*, Wesley R. Willis and John R. Master
- * *Maranatha: Our Lord, Come! A Definitive Study of the Rapture of the Church*, Renald Showers
- * *There Really Is a Difference! A Comparison of Covenant and Dispensational Theology*, Renald Showers
- * *The End Times Controversy*, Tim LaHaye and Thomas Ice, General Editors

נוסף על הנזכר לעיל הוציא מחבר ספר זה לאור עבודת המשך בשם: *Israelology: The Missing Link in Systematic Theology*, אשר עוסקת בדעות מנוגדות לתורת הכתובים על אודות ישראל. באשר להשקפה החדשה של ההילקחות בנקודת שלושת הרבעים של הצרה (הקרויה בשגגה "השקפת ההילקחות לפני יום הזעם"), קיראו את סקירתו של המחבר: *The Pre-Wrath Rapture of the Church*² - 'הילקחות הקהילה לפני יום הזעם'.

כמו במהדורה המקורית, לא הייתה מתאפשרת מהדורה מתוקנת זו לולא עזרתם של מספר אנשים. ברצוני להודות מקרב לב לאנשים הבאים קאתי היצ'בורן, שהקלידה את העבודה המקורית למחשב והכינה את הקרקע לביצוע התיקונים. העבודה המקורית הוקלדה בעידן שלפנה"מ (לפני המחשב), ולכן לא הייתה קיימת בדיסק עד שגברת היצ'בורן הפכה דבר זה למציאות. רק אז אפשר היה להכניס את התיקונים, ואז האנשים שלהלן שימשו כמגיחים לטיוטה הסופית: ארצ'י וג'ואן ג'ונס, פאולין אילסן וריצ'ארד ד' סן. מתיו ליפסי עשה את כל עבודת העיצוב של הכריכה והתרשימים למהדורה המתוקנת. תודה מיוחדת מושטת גם למזכירתי הקודמת, רוקסן טְרִיטְוִי, שפיקחה והשגיחה על כל השלבים ההתחלתיים שהובילו למהדורתו המתוקנת של ספר זה. התהליך הושלם בידי מנהלה בפועל של 'אריאל', ריצ'ארד ד' סן.

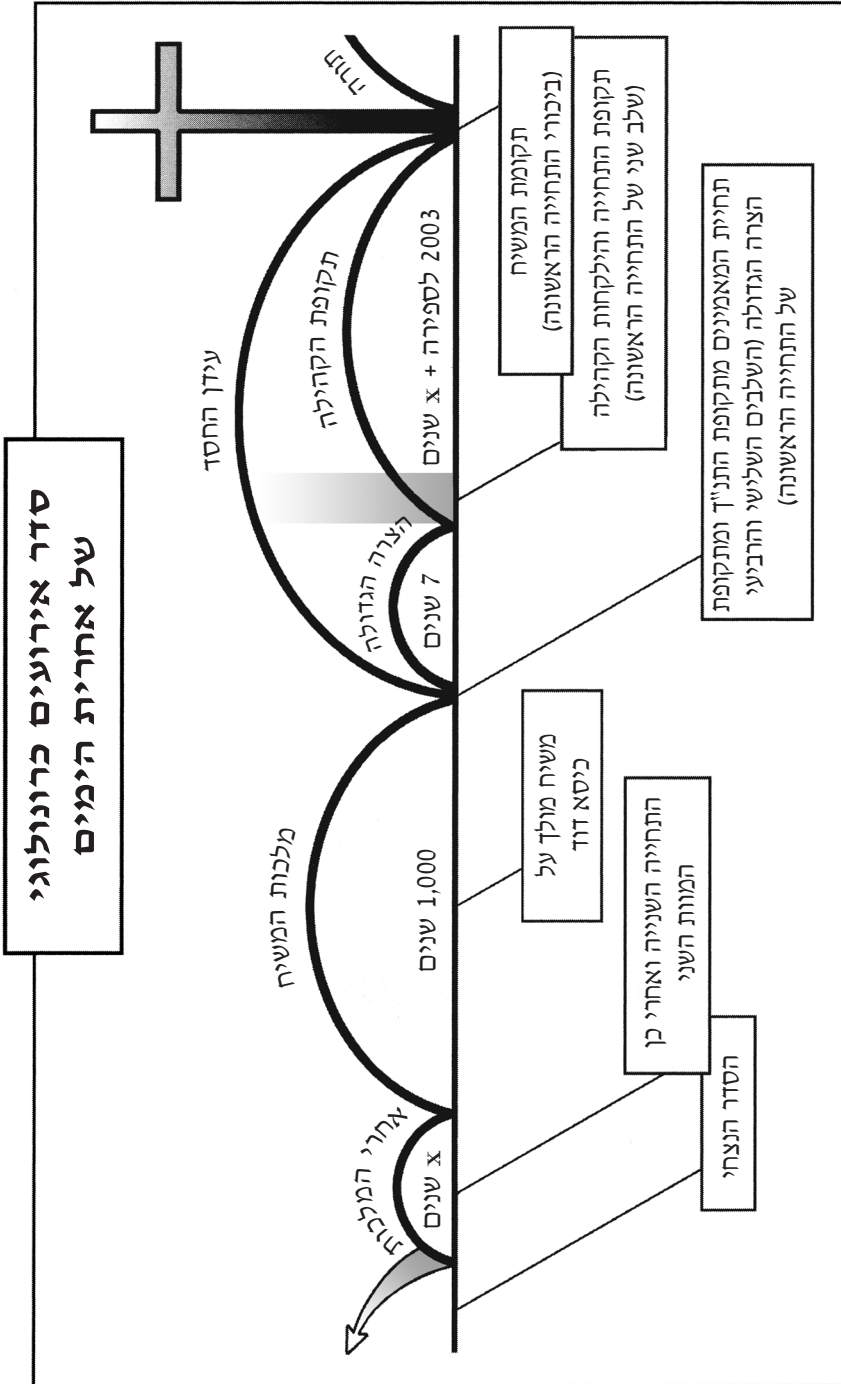
2. ניתן לקבל מ-'אריאל, Ariel Ministries'.

לבסוף, אני אסיר תודה לרבים שכתבו לי במשך השנים שאלות המבוססות על הספר. שאלות אלה עזרו לי לחדד, להבהיר, ולפשט חלק מדעותיי, דבר שבתורו הביא למהדורה מתוקנת זו.

ארנולד ג' פרוכטנבאום
טאסטיין/אירוויין, קליפורניה
1 במרץ, 2003

חלק ראשון

חומרי רקע ומבוא

א פרק ראשון

הקדמה

ספר זה הוא לימוד על נבואות המקרא הקשורות לתורת אחרית הימים, הנקראת אסכטולוגיה.

הספר בוחן את הנבואות על פי סדר כרונולוגי; הוא סוקר את רצף האירועים כפי שהם נגלים בכתבי הקודש, הוא עוסק בנבואות הזכות להתגשמותן בהווה, וברצף האירועים שיתחוללו בימי הצרה הגדולה ובמלכות אלף השנים עד לשיאם בסדר הנצחי. אולם לפני שניתן לעסוק בפרטים, מן ההכרח להציג תחילה אי אלו ענייני רקע והקדמה.

א. כללי הפרשנות

אתיחס להלן לכללי הפרשנות, ובמיוחד לכללים שהנחו אותי בכתיבת המחקר הזה. לעתים תכופות קרה שמפרשי הכתובים נעזרו במערכת כללים אחת לפירוש פסוקים שאינם נבואות, אך הם לא היו מסוגלים, או לא רצו, להשתמש בה לביאור הכתבים הנבואיים. באופן זה סבלה הנבואה רבות בידי אויביה; אך הנבואה סבלה גם בידי אוהביה. אפילו כאשר יושמו אותם כללים לביאור הנבואות כמו לביאור חלקים אחרים בכתבי הקודש, לעתים קרובות הם יושמו באופן לא עקבי ונכנעו לנטייה לייחס רוחניות יתר או סנסציוניות לחלקים מסוימים של המובאות. הדבר נעשה אפילו על ידי אנשים שמתעקשים על פרשנות מילולית. הנבואות סבלו באופן שכזה דווקא מידי אוהביהן, ואלה הוציאו להן תכופות שם רע.

מאחר שזהו ספר על נבואות אחרית הימים ולא על תורת הפרשנות (הרמניוטיקה), לא נוכל לעסוק בכל כללי הפרשנות ועלינו להתייחס רק לכללים הרלוונטיים במיוחד להבנת הנבואות.

קיימים ארבעה חוקי פרשנות בסיסיים המהווים מפתח להבנת עולם הנבואה.³ הכלל הראשון נקרא **כלל הזהב של הפרשנות:**

כאשר המובן הפשוט של הפסוק (הפֶּשֶׁט) מתקבל על הדעת, אין צורך לחפש מובנים אחרים; לפיכך התייחס לכל מילה לפי מובנה הראשוני, הרגיל, המילולי, אלא אם כן העובדות שעולות מההקשר המיידני, שאותו לומדים לאור קטעים הקשורים לפסוק הנלמד ולאור אמיתות יסוד בסיסיות, מראות בבירור אחרת.

במילים פשוטות, כלל זה קובע שיש להתייחס לכל הפסוקים המקראיים ככתבם וכפשוטם, אלא אם כן משהו בכתוב מצביע על כך שיש להתייחס אליהם בדרך אחרת ולא במובן המילולי. שימוש בכלל הזהב באופן עקבי יוכל למנוע הרבה מ"הפרשנות העיתונאית" המתרחקת מן ההקשר, וטעויות נוספות כגון שלילת מלכות אלף השנים (אמילניאליזם). לכן כאשר המובן הפשוט של הפסוק מתקבל על הדעת, אין צורך לחפש מובן אחר. כמו בכל שפה, פרשנות מילולית או נורמלית אינה שוללת את קיומם של ניבים וביטויים, אך גם לאלה ישנו רקע מילולי. הנקודה העיקרית היא שאין לגשת לכתבי הקודש בהנחה שהם גדושים בסמלים ולכן קשה להבינם. אין זה כך. יש לגשת לכתבי הקודש בהנחה שניתן להבינם בדיוק באותו אופן שבו מבינים כל ספר אחר המובן בצורה מילולית. נוסף על ניבים וביטויים כתבי הקודש אכן משתמשים בסמלים, אבל הסמלים בדרך כלל מוסברים, והם מוסברים על ידי שימוש במילים בעלות משמעות מילולית פשוטה. את הכתוב יש להבין באופן מילולי, אלא אם כן הטקסט מצביע בבירור על כך שיש להבינו באופן סמלי. **כלל הזהב של הפרשנות** הוא הכלל הראשון והחשוב ביותר בארבעה כללי הפרשנות. הוא מניח את היסוד לשלושת הכללים הבאים.

הכלל השני נקרא **כלל ההתייחסות הכפולה**. כלל זה מכיר בעובדה שבמקרים רבים הפסוק או הקטע מהכתובים מדברים על שתי דמויות נפרדות או על שני אירועים שונים, שמבדילים ביניהם פרקי זמן ארוכים. בפסוק או בקטע הנדון עצמו הם מתמזגים לתמונה אחת, ופער הזמן שבין

3. ארבעת כללי פרשנות אלה נוסחו על ידי ד"ר דוד ל' קופר, מי שהיה המייסד והמנהל

שתי הדמויות או האירועים אינו מוצג בטקסט עצמו. ידוע לנו שקיים פער של זמן מפסוקים אחרים, אך בקטע עצמו לא מבחינים בפער הזה. דוגמה טובה לכלל זה היא חלק מנבואות התנ"ך על ביאתו הראשונה והשנייה של המשיח. לעתים תכופות משולבים שני האירועים הללו לתמונה אחת, ואין סימן לכך שיחלוף פרק זמן בין הביאה הראשונה לשנייה. זכריה ט' 9-10 הוא דוגמה טובה ל**כלל ההתייחסות הכפולה**. פסוק 9 מדבר על ביאתו הראשונה ופסוק 10 מדבר על ביאתו השנייה, אך התמונה המתקבלת בקטע אינה מצביעה על כך שיחלוף פרק זמן ביניהן. דוגמה נוספת מצויה בישיעיהו י"א 1-5. פסוקים 1-2 מדברים על ביאתו הראשונה של המשיח ופסוקים 3-5 מדברים על ביאתו השנייה, אך התמונה המוצגת בהם אינה מצביעה בבירור על פער הזמן ביניהם. מאחר ש**כלל ההתייחסות הכפולה** בא לידי ביטוי בקטעים נבואיים רבים, זהו כלל שחשוב להכירו.

אין לבלבל בין כלל זה ובין כלל אחר שרבים מכנים בשם **התגשמות כפולה**. מחבר ספר זה אינו מקבל את תוקף העיקרון שלפיו ניתן לדבר על התגשמות כפולה. כלל זה קובע שלפסוק או לקטע מסוים עשוי להיות אופק קרוב ואופק רחוק, ולכן, בצורה מסוימת, הוא עשוי להתגשם פעמיים. מרבים להביא את ישעיהו ז' 14 בתור דוגמה להשקפה זו. האופק הקרוב הוא התייחסות לילד שנולד בימי אחז, והאופק הרחוק הוא ילד שנולד לבתולה, כלומר לידת המשיח. אבל מחבר ספר זה אינו סבור שקיימת תופעה כזאת של התגשמות כפולה. פסוק או קטע אחד יכול להתייחס לדבר אחד בלבד, אלא אם כן נאמר אחרת; ואם זו נבואה יכולה להיות לה רק התגשמות אחת, אלא אם הכתוב עצמו קובע שעשויות להיות לה התגשמויות רבות. **כלל ההתייחסות הכפולה** שונה מהכלל הטוען שקיימת התגשמות כפולה. הראשון קובע שכאשר שני אירועים משולבים בתמונה אחת, חלק אחד של הכתוב מתייחס לאירוע אחד והחלק השני מתייחס לאירוע השני. כזהו המצב בזכריה ט' 9-10. פסוק 9 מדבר אך ורק על ביאתו הראשונה של המשיח, ופסוק 10 מדבר רק על ביאתו השנייה; אבל אין התגשמות כפולה. פסוק 9 לא יתגשם פעמיים ופסוק 10 לא יתגשם פעמיים. כך גם לגבי ישעיהו ז' 14: או שהוא מתייחס לילד שנולד בימי אחז או שהוא מתייחס ללידתו של המשיח. אין הוא יכול להתייחס לשניהם. את ישעיהו ז' 13-17 ניתן להסביר בצורה טובה יותר אם מפרשים אותו לפי **כלל ההתייחסות הכפולה**, ולא לפי העיקרון המדבר על התגשמות כפולה. פסוקים 13-14 מדברים רק על לידתו של המשיח מבתולה. פסוקים אלה נכתבו לבית דוד באופן

כללי, כפי שניתן לראות מהשימוש בגוף רבים בשניהם. פסוקים 15-17 מתייחסים לילד בימי אחז מכיוון שהפנייה היא לאחז בלבד, כפי שנראה מהמעבר לגוף יחיד. הילד הוא כנראה שאר-ישוב המוזכר בפסוק 3. לפיכך ההתייחסות הכפולה מתייחסת לשני אנשים המופרדים זה מזה בפרק זמן. דבר זה מונע את מלכודות ההתגשמות הכפולה. לו יכלה הנבואה בפסוק 14 להתייחס ללידה שלא מבתולה, אזי לא הייתה בידינו ראיה אמיתית או נבואה מכתבי התנ"ך על לידה אמיתית מבתולה.

הכלל השלישי הוא **כלל ההישנות**, או **כלל החזרה**. כלל זה מתאר את העובדה שבחלק מהכתובים מתועד אירוע, ומיד אחריו מופיע תיעוד נוסף של אותו האירוע אך בפירוט רב יותר מהתיעוד הראשון. מעורבים בדרך כלל שני קטעים: הקטע הראשון מתאר את המאורע בסדר כרונולוגי. הקטע השני, הבא אחריו, דן באותו אירוע ובאותה תקופה, אך קיים בו פירוט רב יותר של מהלך האירוע.

דוגמה לכלל ההישנות בקטע נבואי ניתן למצוא ביחזקאל ל"ח 1-ל"ט 16. יחזקאל ל"ח 1-23 מתאר את הפלישה לישראל מהצפון ואת השמדתו המוחלטת של הצבא הפולש. מיד לאחר מכן חוזר הקטע שני, יחזקאל ל"ט 1-16, על חלק מהמתואר בקטע הראשון ומספק פרטים נוספים על אודות השמדתו של הצבא הפולש. דוגמה נוספת נמצאת בישעיהו ל'-ל"א. הנבואה בישעיהו ל' מתארת את קריסת הברית בין יהודה למצרים. פרק ל"א חוזר על הנבואה, אך בפירוט רב יותר. דוגמה מקטע לא-נבואי נמצאת בבראשית א' 1-ב' 25. בבראשית א' 1-ב' 3 מתוארים שבעת ימי הבריאה בסדר כרונולוגי דייקני. הקטע מסתיים ביום השביעי. אחריו בא הקטע השני בפסוקים 4-25, וכאן שוב בא לידי ביטוי כלל ההישנות. הקטע השני מחזיר אותנו ליום השישי ומספק פרטים נוספים על אופן בריאתם של אדם וחווה. כלל ההישנות בא לידי ביטוי בספר ההתגלות. פרקים ו'-ט"ז מתארים את סדר האירועים הכרונולוגי של מאורעות הצרה הגדולה, ומסתיימים בהר מגידון ובביאה השנייה. לאחר מכן אנו מוצאים את כלל החזרה בפרקים י"ז-י"ח: פרק י"ז מספק פרטים נוספים על אודות חציה הראשון של הצרה; פרק י"ח - על חציה השני.

הכלל הרביעי הוא **כלל ההקשר**, האומר: קטע המוצא מהקשרו - מאבד את משמעו.⁴ אין להוציא פסוק מהקשרו, כיוון שמשמעותו של פסוק מעוגנת בהקשרו. כאשר מוציאים פסוק מהקשרו, פעמים רבות הוא מוצג כבעל משמעות מסוימת שלא תיתכן בהקשרו הטבעי. דוגמה טובה

4. באנגלית זהו משחק מילים: A text apart from its context is a pretext.

לכך נמצאת בזכריה י"ג 6. לעתים קרובות משתמשים בפסוק זה כנבואה משיחית. כאשר הפסוק מוצא מהקשרו, הוא בהחלט נשמע כמתייחס לישוע. אך הקשרו של פסוק זה הוא נביאי שקר (זכר' יג 2-6). זוהי הסכנה שבמידת פסוק בודד ללא התייחסות להקשר. לעתים קרובות אומרים "ניתן להוכיח **כל דבר** בעזרת התנ"ך", אך הדבר נכון רק כאשר מפרים כלל זה.

אלה הם ארבעת כללי הפרשנות הבסיסיים שאם הולכים לפיהם, הם יעזרו בלמידת כתבי הקודש בכלל ובלמידת הנבואות בפרט. בארבעת העקרונות הללו טמון המפתח להבנת הנבואה ולהבנת כתבי הקודש בכללותם. בעוד שרוב הפרשנים מיישמים את הכללים הללו בקטעים לא־נבואיים בכתבי הקודש, פעמים רבות הם נכשלים ליישם בחלקים הנבואיים. גישה זו הביאה לטעויות חמורות. את כללי הפרשנות יש ליישם בכל כתבי הקודש.

ב. הסבר על תרשים אחרית הימים

הדבר השני שברצוני להסביר כחלק מן ההקדמה, הוא תרשים אחרית הימים (ראה תרשים מס' 1). אחרית הימים מתחילה בעידן השישי. הצלב, שהביא לידי סיום העידן החמישי שהוא עידן התורה, גם התחיל את העידן השישי, עידן החסד. עידן החסד מחולק לשתי תקופות. **הראשונה** בהן היא תקופת הקהילה (ראה תרשים מס' 3). עידן הקהילה החל בחג השבועות (כמוזכר במעשי השליחים פרק ב'), והוא יימשך עד להילקחות הקהילה השמיימה. התקופה **השנייה** היא הצרה הגדולה, שתארך שבע שנים, והיא מהווה את שבע השנים האחרונות של עידן החסד. (ראה תרשימים מס' 4, 5 ו-6).

אחרי פרק זמן קצר שיבוא בעקבות הצרה הגדולה, שהיא שבע השנים האחרונות של עידן החסד, יחול העידן השביעי - עידן מלכות המשיח למשך אלף שנים (ראו תרשים מס' 9). לאחר עידן המלכות תבוא תקופה מסוימת של אחרי המלכות, ובזמנה יקרו מספר דברים; ולבסוף יבוא הסדר הנצחי: הנצח. אלה הם קווי המיתאר הכלליים של תורת אחרית הימים. כל הפרטים, בליווי תרשימים מפורטים, יועלו במהלך לימוד זה.

ג. ספר ההתגלות

דבר שלישי שברצוני להביא לתשומת לב הקורא כחלק מן ההקדמה, קשור לספר ההתגלות עצמו. מטרת עבודה זו היא לחקור את כל תחום הנבואה בכתבי הקודש, דבר המערב קטעים נוספים רבים מעבר לספר ההתגלות בלבד. אך ספר ההתגלות יהווה בסיס. קטעים אחרים מכתבי הקודש יעורבו במקום המתאים לכך ולפי הצורך, כדי לעזור לנו בפיתוח סדר האירועים. לפיכך מבחינת מחקר זה יהווה ספר ההתגלות את הרקע העיקרי, בעוד שחלקים אחרים מהכתובים יידונו במקום המתאים להם ולפי סדר התרחשותם.

1. מיתאר כללי של ספר ההתגלות

המיתאר הכללי של ספר ההתגלות ניתן לנו בספר עצמו, בפרק א' פסוק 19:

וְעֵתָה כָּתַב אֶת אֲשֶׁר־רָאִיתִי וְאֲשֶׁר־נִעְשָׂה עִתָּה וְאֲשֶׁר־עָתִיד
לְהִיֹּת אַחֲרָיִךְ.

הפסוק מחלק את ספר ההתגלות לשלושה חלקים: הדברים שראה יוחנן; הדברים שנעשים עתה; והדברים שעתידיים להיות אחרי כן. בהתבסס על חלוקה משולשת זו, ניתן לחלק את ספר ההתגלות כדלהלן:

הקדמה - א' 1-3

דברי פתיחה - א' 4-8

1. הדברים שראה יוחנן - א' 9-20

א. בן האדם בתפארתו - א' 9-11

ב. ההתגלות - א' 12-16

ג. הפירוש - א' 17-20

2. הדברים שנעשים עכשיו - ב' 1-ג' 22

א. אפסוס - ב' 1-7

ב. זמירנה - ב' 8-11

ג. פרגמוס - ב' 12-17

ד. תיאטירה - ב' 18-29

ה. סרדיס - ג' 1-6

ו. פילדליפיה - ג' 7-13

ז. לאודיקאה - ג' 14-22

3. הדברים שעתידיים להיות אחרי כן - ד' 1-כ"ב 21

א. מאורעות בשמיים לפני הצרה הגדולה - ד' 1-ה' 14

1) כיסא האלוהים - ד' 1-11

- 2) השה ומגילת שבעת החותמות - ה' 1-14
 ב. הצרה הגדולה - ו' 1-י"ח 24
- 1) המחצית הראשונה - ו' 1-ט' 21
 א. דיני החותמות - ו' 1-17
 ב. 144 אלף היהודים וההתעוררות העולמית - ז' 1-17
 ג. דיני השופרות - ח' 1-ט' 21
- 2) מאורעות המתרחשים באמצע הצרה הגדולה - י' 1-י"ד 20
 א. הספר הקטן - י' 1-11
 ב. בית המקדש בזמן הצרה הגדולה - י"א 2-1
 ג. שני העדים - י"א 3-14
 ד. השופר השביעי - י"א 15-19
 ה. ישראל בזמן הצרה הגדולה - י"ב 1-17
 ו. החיה מהים - י"ג 1-10
 ז. החיה מהארץ - י"ג 11-18
 ח. הכרזות באמצע הצרה הגדולה - י"ד 1-20
- 3) המחצית השנייה - ט"ו 1-ט"ז 21
 א. ההקדמה - ט"ו 1-8
 ב. דיני הקערות - ט"ז 1-21
 4) חזרה: שתי ערי בבל - י"ז 1-י"ח 24
 א. בבל הרוחנית (חצי ראשון) - י"ז 1-18
 ב. בבל המדינית (חצי שני) - י"ח 1-24
- ג. הביאה השנייה והתקופה שאחרי המלכות - י"ט 1-כ' 3
- 1) הקדמה לביאתו השנייה של המשיח - י"ט 1-10
 2) ביאתו השנייה של המשיח - י"ט 11-18
 3) המערכה בהר מגידון - י"ט 19
 4) צר המשיח ונביא השקר - י"ט 20
 5) הגויים - י"ט 21
 6) כליאתו של השטן - כ' 1-3
 ד. מלכות המשיח - כ' 4-6
 1) שלטונו של המשיח - כ' 4
 2) התחייה הראשונה - כ' 5-6
 ה. התקופה שאחרי המלכות - כ' 7-14
 1) המרד האחרון - כ' 7-10
 2) משפט הכס הלבן הגדול - כ' 11-14
 ו. הסדר הנצחי - כ"א 1-כ"ב 5
 1) סיומו של הסדר הישן ובריאת הסדר החדש - כ"א 1-8

2) ירושלים הנצחית החדשה - כ"א 9-כ"ב 5

א. כינונה של העיר - כ"א 9-10

ב. תיאורה של העיר - כ"א 11-כ"ב 5

הסוף - כ"ב 6-21

א. האימות - כ"ב 6-9

ב. הצהרות לאורה של ההתגלות - כ"ב 10-15

ג. האישור הראשון - כ"ב 16

ד. ההזמנה - כ"ב 17

ה. האזהרה - כ"ב 18-19

ו. האישור השני - כ"ב 20

ז. הברכה - כ"ב 21

זהו המיתאר הכללי של ספר ההתגלות שלפניו נתקדם במחקר זה. מחבר ספר ההתגלות הוא השליח יוחנן, אשר חיבר גם את בשורת יוחנן ואת שלוש איגרות יוחנן.

2. ישן וחדש בספר ההתגלות

מה באמת מחדש לנו ספר ההתגלות? ומתוך כל הכתוב בו, מהי כמות הדברים החדשים, כלומר שאינם קיימים בכתבי התנ"ך? ובכן, בספר ההתגלות אין ציטוטים ישירים מכתבי התנ"ך, אך ישנן כ-550 התייחסויות לקטעים בתנ"ך. בעצם רוב הדברים המוזכרים בעשרים הפרקים הראשונים של ספר ההתגלות נמצאים במקום כזה או אחר בכתבי התנ"ך, ורק בשני הפרקים האחרונים עוסק הספר בדברים חדשים לגמרי.

אם כך הדבר, מהי תרומתו החשובה ביותר ספר ההתגלות? נבואות התנ"ך מפוזרות בכתבי משה, בנביאים השונים ובכתובים. לקחת את כלל האירועים המוזכרים בנבואות אלה ולסדרם ברצף כרונולוגי - זוהי משימה בלתי אפשרית. ערכו של ספר ההתגלות אינו בכך שהוא מספק הרבה מידע חדש, אלא בכך שהוא מלקט מידע המפוזר בנבואות התנ"ך ומציג את האירועים לפי סדר התרחשותם, כדי שנוכל לדעת את סדרם. ספר זה מספק מסגרת להבנת סדר האירועים הנמצאים בנבואות התנ"ך. אף על פי כן, החומר הנמצא בשני הפרקים האחרונים הוא חדש לחלוטין. אלה הם הפרקים המתארים את הסדר הנצחי. נביאי התנ"ך לא

חזו דברים שקורים אחרי מלכות המשיח. אכן, מלכות המשיח הייתה שיאן של נבואות התנ"ך, ואף אחד מן הנביאים לא חזה דבר מעבר למלכות זו. לעומת זאת הסדר הנצחי הוא שיאה של הנבואה בברית החדשה, ופרקים כ"א ו-כ"ב בספר ההתגלות מספקים מידע חדש, כי הם מתארים את הנצח.

3. שימוש בסמלים בספר ההתגלות

תחום מקדמי חשוב נוסף הוא השימוש בסמלים. בספר ההתגלות קיים שימוש רב מאוד בסמלים, דבר שהוביל לשתי גישות קיצון. גישת קיצון אחת טוענת שהשימוש בסמלים בספר מלמד שלא ניתן להבינו ושיש לפרשו במונחים פשוטים של עימות כללי בין הטוב לרע, כאשר בסופו של דבר הטוב הוא המנצח. יותר מזה, גישת קיצון זו טוענת שאין לייחס חשיבות יתר לפרטים מאחר שלא ניתן להבינם. בדרך זו סבל הספר מאויביו. לעומת זאת, בגישת הקיצון השנייה נעשה שימוש בלתי מבוקר בסמלים: השערות וניחושים, פירושים מרחיקי לכת וריגושים - מתוך ניסיון למצוא לסמלים פירוש המבוסס על אירועים עכשוויים. השערות כאלה מביאות למצב שיש לעדכן ולהכניס שינויים עם השתנות המצב. בנוסף, גישה זו הובילה לנקיבה בתאריכים. באופן זה סבל הספר מאוהדיו. ישנו איזון בין שתי גישות קיצון אלו. בעוד שבכתבי הקודש נעשה שימוש רב בסמלים, השימוש בהם הוא עקבי. לסמל כלשהו תהיה אותה המשמעות בכל כתבי התנ"ך והברית החדשה ברובם המוחלט של המקרים (אך לא בכל המקרים).

בספר זה ייבחנו הסמלים על פי **כלל הזהב של הפרשנות**. לצד הכרה בקיומם של סמלים, אנחנו לא נעסוק בניחושים. אלא המחקר ייצא מנקודת הנחה שלכל הסמלים בספר ההתגלות ישנו הסבר במקום כלשהו בכתובים: אם בחלק אחר של ספר ההתגלות עצמו או בחלק אחר של כתבי הקודש. ישנם סמלים, אך ניתן לכתובים עצמם להסביר מהו פירושה, בין על ידי הסבר מפורש לסמל הנמצא בקטע עצמו, ובין על ידי השוואה עם קטעים אחרים שבהם נעשה השימוש בסמל. לא נעסוק בהשערות.

4. ההקדמה להתגלות - התגלות א' 1-3

לבסוף, בתחום חומר המבוא הכרחי לבחון את הפרק הראשון בספר ההתגלות. זהו חלקו העיקרי הראשון של הספר, לפי פסוק 19 בפרק, והוא שייך לתחום של **הדברים שראה יוחנן**.

בפסוקים 1-3 נמצא את ההקדמה לספר:

חֲזוֹן יְשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ, אֲשֶׁר נִתַּן-לוֹ הָאֱלֹהִים, לְהִרְאוֹת אֶת-
עֲבָדָיו אֶת אֲשֶׁר-יְהִיָּה בְּמִהְרָה. וְהוּא הוֹדִיעַ בְּשִׁלְחוֹ בְּיַד-
מְלָאכָו לְעַבְדּוֹ לְיוֹחָנָן, אֲשֶׁר הֵעִיד דְבַר הָאֱלֹהִים וְעֵדוּת יְשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ וְאֶת-כָּל אֲשֶׁר רָאָה. אֲשֶׁרִי הַקּוֹרָא וְאֲשֶׁרִי הַשְּׂמָעִים
אֶת דְּבָרֵי הַנְּבוּאָה וְשִׁמְרִים אֶת-הַפְּתוּב בָּהּ, כִּי קְרוּבָה הָעֵת.

נהוג לקרוא להתגלות "חזון יוחנן", על אף שממש בפסוק הראשון מצוין שזהו חזון ישוע המשיח, ושהחזון הגיע ליוחנן רק לאחר תהליך מסוים. למעשה, מקורו של החזון שניתן ליוחנן הוא באלוהים האב, ותכליתו היא אצל המאמין. ראשית, מקור החזון הוא אלוהים האב, אשר נתן אותו לאלוהים הבן, ישוע המשיח. שנית, מאלוהים הבן הועבר החזון לצד השלישי בתהליך המסירה, שהוא מלאך ללא שם. פעמים רבות היה למלאכים תפקיד בהתגלות המקראית ובהתגלות הנבואית בפרט. מלאכים היו לעזר בהתגלות תורת משה (מה"ש ז 53; גלט' ג 19; עבר' ב 2). מלאכים היו פעילים במסירת הנבואות לדניאל (ז 16-27; ח 16-26; ט 20-27; י 1-13) ולזכריה (א 9; ב 3; ד 1, 5; ה 5; ו 4, 5). נעשה שימוש במלאכים כדי להכריז את לידת יוחנן לזכריה (לוקס א 11-20) ואת לידת ישוע למרים (לוקס א 26-38) וליוסף (מתי א 20-21). מכיוון שלעתים קרובות נעשה שימוש במלאכים בהתגלות הנבואית, אין זה יוצא דופן לגלות שמלאכים היו מעורבים בפרישת האירועים ובמסירת תוכנו של ספר ההתגלות, גולת הכותרת של הנבואה. למלאכים תפקיד נכבד בספר זה, לא רק במסירת הנבואה ליוחנן, אלא גם בהוצאה לפועל של הנבואות. מהמלאך הועבר החזון לאישיות הרביעית בשרשרת, השליח יוחנן, אשר נצטווה לכתוב את ההתגלות בספר. יוחנן קיבל השראה אלוהית, ובאמצעות רוח הקודש תיעד את המילים ככתבן וכלשונון בדיוק בדרך שאלוהים התכוון וללא כל טעות, בכל הנוגע לכתב היד המקורי (פס' 2). ההתגלות נכתבה על מנת להעבירה לאדם החמישי, שהוא המאמין.

פסוק 1 מוסיף ומציין שעל הדברים שמתגלים להתגשם בְּמִהְרָה. לעתים קרובות ביטוי זה אינו מובן כראוי, ורבים חושבים שעל כל נבואות הספר להתגשם זמן קצר אחרי שנמסרו. אחרים משתמשים בביטוי זה ללמד שמכיוון שאותן נבואות לא התגשמו זמן קצר לאחר מסירתן, אין צורך לקחתן ברצינות של ממש. אך ביאורה הפשוט של המילה בְּמִהְרָה הוא שכאשר יגיע יום ההתגשמות, לא יהיה כל דיחוי בהוצאה לפועל של הדברים המנובאים.

פסוק 3 מציב חובה בפני האדם החמישי בתהליך המסירה, המאמין, ובו בזמן גם טומן בחובו הבטחה. החובה היא שעל המאמין ללמוד את הספר הזה. ההבטחה היא לברכה (אֲשֶׁרִי). זהו הספר היחיד בכתבי הקודש המבטיח לברך את אלה שילמדו אותו. לאלוהים יש ברכות רבות שאינן על תנאי, והמאמין זכאי לקבלן פשוט מעצם היותו מאמין. לעומת זאת ישנן ברכות שהן על תנאי, וברכת אלוהים למאמין שילמד ספר זה היא אחת מהן.

למידת הנבואה מעניקה ללומד אהבה וערגה לשיבת המשיח. למאמינים שהם אוהבי הופעתו של המשיח ומשתוקקים לחזרתו מובטחת עטרה מיוחדת, ועליה נדון מאוחר יותר. לעתים קרובות מאמינים מונעים מעצמם ברכות הזמינות להם, מפני שאינם מתייחסים לתנאי קבלתן ברצינות. הברכה המובטחת בלימוד ספר ההתגלות היא אחת מהברכות המותנות הללו. בעוד שישנה ברכה בלימוד דבר ה' באופן כללי, ברכה מיוחדת מתלווה ללימוד הספר המסוים הזה. הסיבה לכך קלה להבנה. מכיוון שחלק כה גדול מספר ההתגלות מבוסס על כתבי התנ"ך, בהכרח ידרוש לימוד מעמיק של ספר ההתגלות למידה של כל התנ"ך, דבר שניב היכרות מקיפה ומעמיקה יותר של הכתובים בכללם.

הברכה מובטחת לא רק לזה הַקּוֹרֵא ולאֵלֶּה הַשְּׁמָעִים את דברי הספר, אלא גם לַשְּׁמָרִים אֶת־הַכְּתוּב בּוֹ. המילה שְׁמָרִים משמעה גם "צופים", וזאת המשמעות הנכונה פה. אחרי שהמאמין קורא ושומע את אשר מלמד ספר ההתגלות, עליו לְצַפּוֹת ולהשיגח אם באים הדברים המתוארים וכן לעמוד על המשמר שיתגשמו הדברים שעליהם קרא. אותה הפצרה לעמוד על המשמר מובעת גם בדברים שאמר ישוע על הר הזיתים, במתי כ"ד 42-44 ו-כ"ה 13.

5. דברי פתיחה - התגלות א' 4-8

אחרי ההקדמה בספר ההתגלות, באה הפתיחה בפסוקים 4-8: יוֹחֲנוּן לְשִׁבְעַת הַקְּהֵלוֹת אֲשֶׁר בְּאַסְיָה: חֲסֵד לָכֶם וְשְׁלוֹם מֵאֵת הַהוֹיָה וְהָיָה וְיָבֹא וּמֵאֵת שְׁבַעַת הַרוּחוֹת אֲשֶׁר לִפְנֵי כְסֵאוֹ וּמֵאֵת־יְשׁוּעַת הַמְּשִׁיחַ, הַעֵד הַנֶּאֱמָן וּבְכֹר הַמְּתִים וְעֵלְיוֹן לְמַלְכֵי־אָרֶץ. אֲשֶׁר אָהַב אֶתְנוּ וּבְדָמוֹ גָּאֵלְנוּ מִחַטְאוֹתֵינוּ וַיַּעַשׂ אֶתְנוּ מְלָכִים וְכֹהֲנִים לְאֱלֹהִים אָבִיו, לוֹ הַכְּבוֹד וְהַעֲזָ לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. אָמֵן. הִנֵּה הוּא בָּא עִם־הָעֲנָנִים וְרָאֵתָה אֹתוֹ כְּלַעֲיוֹן, גַּם־הִמָּה אֲשֶׁר דִּקְרָהוּ וְסָפְדוּ עָלָיו כְּלַמְּשֹׁפְחוֹת הָאָרֶץ. כֵּן

יְהִיָּה, אָמֵן. אֲנִי הָאֵלֶךְ וְהִתְּו רֵאשׁ וְסוּף, נֶאֱמַר יְהִיָּה אֱלֹהִים,
הַהִיָּה וְהִיָּה וְיִבּוֹא, אֱלֹהֵי צְבָאוֹת.

חלקו הראשון של פסוק 4 מציין עבור מי נכתב הספר, ובמיוחד פרקים ב' ו-ג' בו: שְׁבַע הַקְּהִלּוֹת אֲשֶׁר בְּאַסְיָה. יוחנן משתמש בה"א הידיעה היוונית, דבר המראה שהוא מתייחס לכלל הקהילות. לעומת זאת ההיסטוריה מלמדת שבאסיה היו יותר משבע הקהילות המוזכרות בהקשר. לדוגמה, קהילה אחת באסיה שלא מוזכרת היא קולוסה. על אף היותה באסיה אין היא נכללת בשבע הקהילות. כיצד, אם כן, עלינו להבין את ההתייחסות בה"א הידיעה לקהילות המוזכרות? המספר שבע בכתבי הקודש מסמל שלמות. אפילו בפרק זה יבוא המספר שבע לידי ביטוי פעמים נוספות באותו אופן, כחלק מנושא אחר. הנקודה החשובה היא שזהו מסר לכלל הקהילות. כאשר יוחנן מכוון את דבריו לְשִׁבְעַת הַקְּהִלּוֹת אֲשֶׁר בְּאַסְיָה, הוא מציין בכך שהוא כותב לכלל הקהילה. על כל המאמינים מוטל ללמוד את מה שנכתב לשבע הקהילות.

מפסוקים 24-5א ניתן שוב להבין שיוחנן תיפקד כמחבר משני. המחבר הראשוני של ההתגלות הוא אלוהים בשלוש הוויותיו. היוזם הוא אלוהים האב, בפסוק 1, והוא מתואר כאן "הַהִיָּה וְהִיָּה וְיִבּוֹא". אחריו מוזכרת רוח הקודש, מקור כל ההתגלות וההשראה (פטר"ב א 20-21). רוח הקודש מתוארת כ"שְׁבַעַת הָרוּחוֹת אֲשֶׁר לְפָנַי כְּסָאוֹ". שוב נעשה שימוש בה"א הידיעה יחד עם המספר שבע כדי לסמל מכלול ושלמות. שְׁבַעַת הָרוּחוֹת זו התייחסות לישיעה י"א 2, שם כתוב על שבע תכונותיה של רוח הקודש. ולבסוף מוזכרת האישיות מפסוק 1, שהיא השנייה בשרשרת, בחלקו הראשון של פסוק: וּמֵאַת־יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ הַעֵד הַנֶּאֱמָן וּבְכוֹר הַמֵּתִים וְעֲלִיּוֹן לְמַלְכֵי-אֲרָץ.

ואז, בפסוקים 5 ב-6 יוחנן פונה אל בן האלוהים בהלל ובהודיה כי: ראשית, הוא אָהֵב אֶתְנוּ; שנית, הוא בְּדָמוֹ גָּאֲלָנוּ מִחַטָּאוֹתֵינוּ; שלישית, הוא עשה אותנו ממלכה; רביעית, הוא עשה אותנו כְּהִנִּים לְאֱלֹהִים אָבוּיוֹ; וחמישית, לוֹ הַכְּבוֹד וְהַעֲזָ לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים אָמֵן.

בעוד שבפסוק 19 נמצא המיתאר הכללי של ספר ההתגלות, בפסוק 9

מתואר נושא הספר - ביאתו השנייה של המשיח:

הִנֵּה הוּא בָּא עִם-הָעֲנָנִים וְרָאָתָה אֹתוֹ כְּלַעֲיוֹ, גִּם-הֵמָּה אֲשֶׁר
דָּקְרָהוּ וְסִפְדוּ עָלָיו כְּלַמְּשֹׁפְחוֹת הָאֲרָץ. כֵּן יְהִיָּה אָמֵן.

שיבתו של ישוע לאדמה זו היא הנושא המרכזי של הספר הזה. הספר ידון באירועים המובילים לביאתו השנייה, באירועים המלווים את ביאתו השנייה ובאירועים שלאחר ביאתו השנייה. לבסוף, בפסוק 8 מתאר ישוע את עצמו כאחד הנצחי, המכיל את הראשית ואת הסוף. הוא האל הריבון שמעל הכול, הנמצא בשליטה מתמדת בהיסטוריה; זה שיביא את כל האירועים המתוארים בספר ההתגלות לידי התגשמותם.

6. הדברים שראה יוחנן – התגלות א' 9-20

פסוקים 9-20 מהווים את חלקו העיקרי הראשון של ספר ההתגלות: **הדברים שראה יוחנן**. יוחנן ראה את בן האדם בתפארתו. את הקטע אפשר לחלק לשלושה תתי-חלקים:

ראשית: בפסוקים 9-11 ישנה ההקדמה שקיבל יוחנן:

אֲנִי יוֹחָנָן, אֲחִיכֶם וְגַם־חֵבֵר לְכֶם בְּלַחַץ וּבְמִלְכוּת וּבְסִבְלָנוֹת
לְמַעַן יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ, הַיִּיְתִי בָּאִי אֲשֶׁר־שָׁמוּ פְטָמוֹס בְּעֵבֹר
דָּבָר הָאֱלֹהִים וּבְעֵבֹר עֲדוֹת יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ. וַתְּהִי עָלַי רוּחַ
בְּיוֹם הָאֲדוֹן, וְאֲשַׁמַּע אַחֲרַי קוֹל גָּדוֹל כְּקוֹל שׁוֹפָר. וַיֹּאמֶר:
אֲנִי הָאֱלֹף וְאֲנִי הַתָּו, הָרֵאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן; וְאֵת אֲשֶׁר אַתָּה רֹאֶה
כְּתָב עַל־סֵפֶר וּשְׁלַחְהוּ אֶל־הַקְּהָלוֹת אֲשֶׁר בְּאַסְיָא. לְאַפְסוֹס
וּלְזַמְרֵנָא וּלְפַרְגְּמוֹס וּלְתִיאֲטִירָא וּלְסַרְדִּיס וּלְפִילִדְלָפִיָא
וּלְלוּדְקִיָא.

בפסוק 9 יוחנן מציין שהיה באי פטמוס בקבלו את הנבואה. פטמוס הוא אי מבודד קרוב לחופה המערבי של טורקיה בת זמננו. בזמנו עשה המשטר הרומי שימוש באי להגליה, כמו גם במקרה של יוחנן, וזוהי הסיבה שיוחנן מזדהה כ"חֵבֵר לְכֶם בְּלַחַץ". הייתה זאת תקופת הרדיפה של הקהילה בידי הקיסר דומיטיאנוס, ובזמנה הוגלה יוחנן לאי פטמוס. מצוין במפורש שזו הייתה סיבת הגלייתו: בְּעֵבֹר דָּבָר הָאֱלֹהִים וּבְעֵבֹר עֲדוֹת יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ. בפסוק 10 הוא מתאר שבְּיוֹם הָאֲדוֹן, או אולי נכון יותר לתרגם "יום אדוני", בהיותו בשליטת רוח הקודש הוא שמע קול אדיר, כה גדול עד שהוא משווה אותו לשופר. ביוונית הביטוי המתורגם ל"אדון" אינו שם עצם אלא תואר. לכן אין המילה מתייחסת ליום מסוים בשבוע, כמו יום שבת או יום ראשון. היה זה יום שבו יוחנן היה נתון במצב של התעלות רוחנית ושמימית, וקיבל התגלות אלוהית. כך, עבור יוחנן, היה זה "יום

אדוני". בפסוק 11 ניתנת לו ההוראה לכתוב את הדברים שראה לשבע הקהילות, ועמה רשימה הכוללת את מיקומה של כל קהילה. **שנית:** בפסוקים 12-16 מתוארת ההתגלות עצמה, כלומר עצם הדברים שיוחנן ראה:

וַאֲפֹן לְרֵאוֹת אֶת־הַקּוֹל הַמְדַבֵּר אֵלַי, וַיְהִי בַפְּנוֹתַי וְאָרָא שְׁבַע מְנֻרוֹת זָהָב. וּבְתוֹךְ שְׁבַע הַמְּנֻרוֹת דְּמוֹת בֶּן־אָדָם, לְבוּשׁ מְעִיל וְחָגוּר אָזוּר זָהָב עַל־לְבוֹ. וְרֵאשׁוֹ וּשְׁעָרוֹ לְבָנִים כְּצֶמֶר צָחַר כְּשֶׁלֶג; וְעֵינָיו כְּלַבֵּת אֵשׁ. וַיִּמְרְגְלֵתִיו כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל צְרוּפוֹת בְּכּוֹר; וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים. וַבְּיַד־יְמִינוֹ שְׁבַע כּוֹכָבִים; וּמִפִּי יוֹצֵאת חֶרֶב פִּיפִיּוֹת חֲדָה; וּפְנָיו כְּשֶׁמֶשׁ הַמַּאִיר בְּגִבּוֹרָתוֹ.

כאשר פנה יוחנן לראות מי הוא בעל הקול, הוא ראה מראה של ישוע שמעולם לא ראה לפני כן.⁵ הוא ראה את ישוע כבן האדם בתפארתו. התבניות השונות שמשמשות לתיאור תפארתו של בן האדם לקוחות כולן מן התנ"ך. במהותן הן מתארות את המשיח במשרתו השלישית, כמלך. למשיח שלוש משרות: נביא, כוהן ומלך. אך הוא אינו מתפקד בכל שלוש המשרות בעת ובעונה אחת, אלא בזו אחר זו. משרתו **הראשונה** הייתה כנביא, ובה תיפקד בביאתו הראשונה. משרתו **השנייה** היא ככוהן. ישוע ממלא תפקיד זה עכשיו, במיקומו הנוכחי לימין אלוהים האב, ככוהן גדול של כל מאמין. כאשר יחזור, יתחיל ישוע לתפקד במשרתו **השלישית**, כמלך. המשיח נושא בכל שלוש המשרות, אך אין הוא מתפקד בכל המשרות האלה בו זמנית. הוא תיפקד כנביא בעבר. כעת הוא מתפקד ככוהן. בעתיד הוא יתפקד במשרתו כמלך. במראה שקיבל יוחנן הוא ראה את ישוע כמלך, אך למלך תפקידים רבים, ואחד מהם הוא לשפוט. המאפיינים הבאים לידי ביטוי בקטע הזה מתארים אותו כמלך בתפקידו כשופט, כיוון שנראה שהוא עומד לבוא ולשפוט את העולם בביאתו השנייה. הנושא המשני של הספר הוא המשפט; הספר כולו עוסק בסדרה של משפטי אלוהים, בזה אחר זה. יתרה מכך, ישוע נראה עומד בין שבע המנורות. כאן אנחנו מוצאים את אחד הסמלים הרבים המוזכרים בספר. כפי שצוין, כל סמל בספר ההתגלות יקבל הסבר, אם מתוך הספר עצמו ואם ממקום אחר בכתבי הקודש. אך במקרה הזה משמעות הסמל מוסברת בפסוק 20, שם נאמר כי שבע המנורות מייצגות את שבע הקהילות. אם כך התמונה היא של ישוע העומד בין שבע הקהילות, ערוך לצאת במשפט.

5. אם כי יוחנן כן ראה משהו מתפארתו של ישוע בהר ההשתנות.

שלישית: בפסוקים 17-20, יוחנן מקבל את **הפירוש** של הדברים שראה. בפסוקים 17-18 ישנו **הזיהוי** של הדמות שיוחנן ראה:

וְאַרְא אֹתוֹ וְאָפֵל לְרַגְלָיו כְּמֵת. וַיִּשֶׁת עָלַי גַּד־יְמִינוֹ וַיֹּאמֶר:
אֶל־תִּירָא! אֲנִי הָרֵאשׁוֹן וְהָאֲחֵרוֹן וְהַחֵי. וְאַהִי מֵת וְהִנְנִי חַי
לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים; אֲמַן וּבְיַדִּי מִפְתָּחוֹת שָׁאוֹל וּמָוֶת.

ישוע מזדהה כאן כזה שהוא נצחי (אני הראשון והאחרון) וכזה שקם מהמתים (נאהי מת והנני חי), וכן ככובש המוות והשאול. בפסוק 19 מקבל יוחנן את **ההנחיה**:

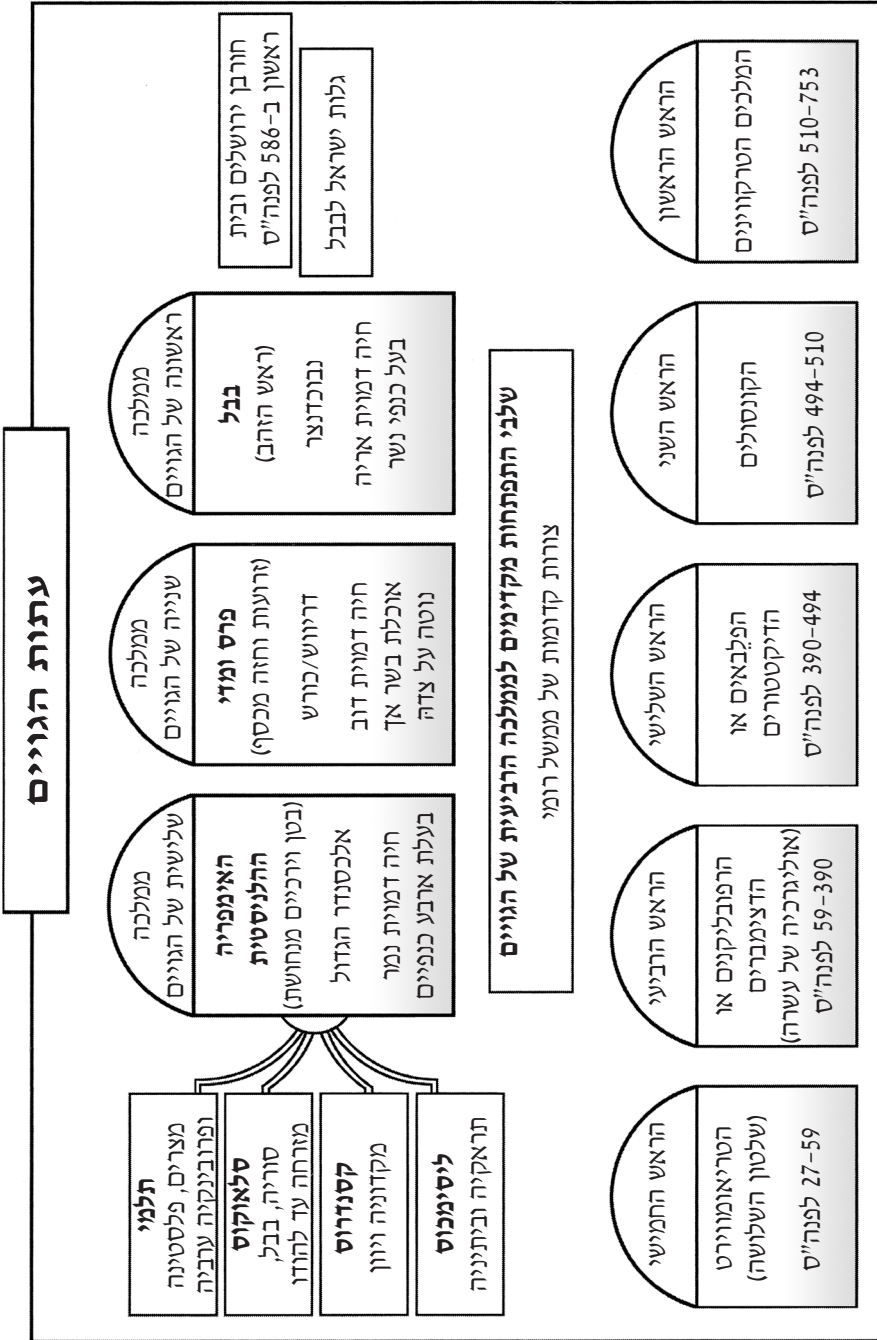
וְעַתָּה כָּתֹב אֶת אֲשֶׁר־רָאִיתָ וְאֲשֶׁר־נִעְשָׂה עִתָּה וְאֲשֶׁר־עָתִיד
לִהְיוֹת אַחֲרָיִכֶן.

ציווי זה כולל בתוכו את מיתאר הספר שיוחנן עומד לכתוב. ישנה כאן חלוקה לשלוש: את אֲשֶׁר־רָאִיתָ (א 9-20); אֲשֶׁר־נִעְשָׂה עִתָּה (ב 1-ג 22); וְאֲשֶׁר־עָתִיד לִהְיוֹת אַחֲרָיִכֶן (ד 1-כב 21). החלק האחרון מתייחס לדברים שיבואו בעקבות אֲשֶׁר־נִעְשָׂה עִתָּה. אחר כך, בפסוק 20, ישנו **הסבר** לִאֲשֶׁר־נִעְשָׂה עִתָּה:

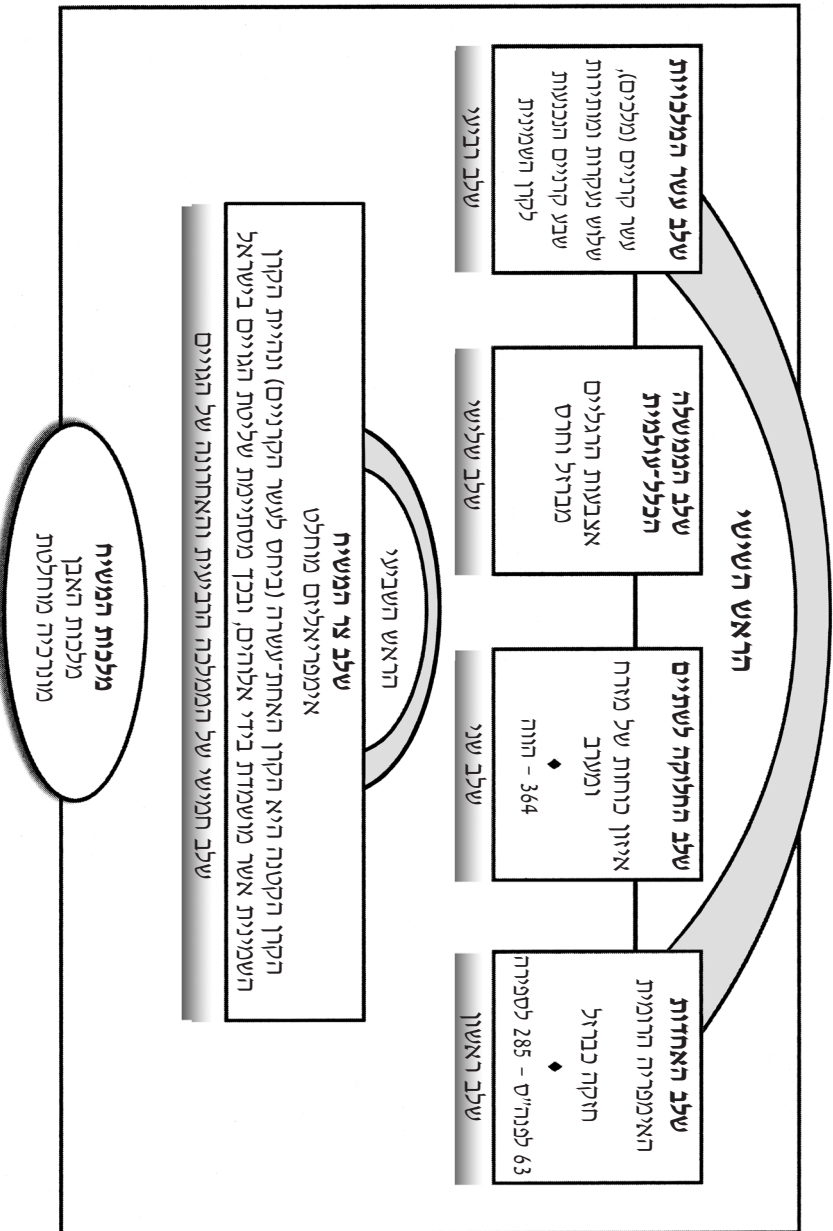
אֶת־סוּד⁶ שִׁבְעַת הַכּוֹכָבִים אֲשֶׁר רָאִיתָ בְּיַמֵּינִי וְאֶת־שִׁבְעַת
מְנוֹרוֹת הַזָּהָב. שִׁבְעַת הַכּוֹכָבִים הֵם מַלְאָכָי שִׁבְעַת הַקְּהֵלוֹת;
וְשִׁבְעַת הַמְּנוֹרוֹת אֲשֶׁר רָאִיתָ, שִׁבְעַת קְהֵלוֹת הַנָּה.

פסוק זה מסביר את שני הסמלים שנעשה בהם שימוש קודם לכן. שבע המנורות מסמלות את שבע הקהילות. שבעת הכוכבים בפסוק 16 הם שבעת המלאכים המופקדים על קהילות אלה. בעוד שבסמל המנורות לא נעשה שימוש במקומות אחרים בכתבי הקודש,⁷ בכוכבים כסמלים של מלאכים כן נעשה. למעט מקרה בודד, בכל מקום שבו המילה "כוכב" משמשת כסמל, היא מסמלת תמיד מלאך. דבר זה נכון גם לגבי התנ"ך וגם לגבי הברית החדשה, כולל חלקיו השונים של ספר ההתגלות. בפסוק הזה מושלם חלקו העיקרי הראשון של ספר ההתגלות: **הדברים שראה יוחנן**.

6. המילה **סוד** כפי שהיא מוצגת בברית החדשה, מתייחסת תמיד למשהו שלא היה ידוע כלל בתנ"ך אך נחשף לראשונה בברית החדשה (מתי יג 11, 35; רומ' טז 25-26; קור' א ב 7; אפס' ג 4-5, 9; קול' א 26). לפרטים נוספים ראה נספח 6, 'שמונת הסודות בברית החדשה'.
7. מה שמוצאים בתנ"ך בתור סמל הוא מנורת שבעת הקנים. החידוש כאן הוא שמדובר בשבע מנורות נפרדות, כשכל מנורה מייצגת קהילה במקום מסוים.

תרשים מס' א2

ב

פרק שני

עתות הגויים

עוד תחום שבו נחוץ חומר רקע לשם הבנת הנבואה המקראית קשור בהבנת עתות הגויים - טבעה של תקופה זו ומהלכה. ניתן להפיק הגדרה של עתות הגויים מהפסוק הבא, לוקס כ"א 24:

וְנָפְלוּ לְפַי־חָרֵב וְהִגְלוּ אֶל־כָּל־הַגּוֹיִם; וִירוּשָׁלַיִם תִּתְרַמַּס בְּרַגְלֵי גוֹיִם, עַד כִּי־יִמְלְאוּ עֵתוֹת הַגּוֹיִם.

ההגדרה הטובה ביותר של עתות הגויים היא אותה תקופת זמן ארוכה, החל מימי ממלכת בבל ועד לביאתו השנייה של המשיח, שבה ירושלים תהיה נתונה למרותם של הגויים. הדבר אינו מבטל אפשרות לשליטה יהודית זמנית בעיר, אבל כל שליטה יהודית שכזאת תהיה זמנית בלבד, עד לשיבת המשיח. שליטה זמנית מסוג זה שררה בימי המכבים (164 עד 63 לפנה"ס), בזמן המרד הגדול נגד הרומאים (66-70 לסה"נ), מרד בר כוכבא נגד הרומאים (132-135 לסה"נ), ומאז 1967 - כתוצאה ממלחמת ששת הימים. גם שלטון זה הוא זמני, שכן עדיין צפויה ירושלים להירמס ברגלי הגויים לפחות במשך שלוש וחצי שנים נוספות (התג' יא 1-2). לפיכך יש לראות כל השתלטות יהודית על העיר לפני ביאתו השנייה של המשיח כזמנית בלבד, ואין משמעה שעתות הגויים הושלמו. עתות הגויים יסתיימו רק כאשר הגויים לא יוכלו לרמוס עוד את העיר ירושלים.

כדי להבין את מהלך התקופה המכונה עתות הגויים, יש צורך ללמוד ארבעה קטעים מכתבי הקודש ואז לשלבם יחדיו. כל אחד מהקטעים מבוסס על קודמו ומרחיב אותו או את הקטעים הקודמים לו.

א. דניאל ב' 31 – 45

תחילה נתבונן בתוכן חלומו של נבוכדנצר, בפסוקים 31-35:
 אַתָּה, הַמֶּלֶךְ, רֵאִיתָ, וְהִנֵּה צָלַם אֶחָד גָּדוֹל, צָלַם עֲנֹק אֲשֶׁר
 זָהְרוּ חֲזָק מֵאֵד, עָמַד לְפָנָיִךָ וּמְרֵאֵהוּ הָיָה נוֹרָא. רֵאשׁ הַצָּלַם
 זָהָב טָהוֹר, חֲזָהוּ וּזְרוּעוֹתָיו כְּסָף, בְּטֵנוּ וּוִירְכָיו נְחֹשֶׁת. שׁוֹקִיו
 בְּרָזַל וְרַגְלָיו חֲלָקוֹן בְּרָזַל וְחֲלָקוֹן חֲרָס. וְרֵאִיתָ אֲבוֹ שֶׁנֶּעֱקְרָה
 שְׁלֵא בְּיַד אָדָם, פְּגַעָה בְּרַגְלֵי הַצָּלַם, הֶעֱשׂוּיוֹת בְּרָזַל וְחֲרָס
 וְהִדְקָה אוֹתָן לְעָפָר. וְאִזּוּ נִפְצוּ יַחַד הַבְּרָזַל, הַחֲרָס, הַנְּחֹשֶׁת,
 הַכְּסָף וְהַזָּהָב, וְהָיוּ כְּמַץ הַגְּרָנוֹת בְּקִיץ. הָרוּחַ נִשְׁפָּאָה אוֹתָם
 וְלֹא נִשְׁאָר מֵהֶם כָּל־זָכָר. וְהָאֲבוֹ שֶׁפְּגַעָה בַּצָּלַם הִיָּתָה לְהַר
 גָּדוֹל שֶׁמִּלֵּא אֶת־כָּל־הָאָרֶץ.

לאחר תיאור כללי של גדולתו והדרו של הפסל (פס' 31), תיאר דניאל את החומרים שמהם הפסל עשוי (פס' 32-33). ראשו של הפסל עשוי מזהב, החזה והזרועות מכסף, בטנו וירכיו מנחשת, שוקיו מברזל, ולבסוף רגליו ואצבעות רגליו חלקן מברזל וחלקן מחרס. יש לשים לב לשני דברים בנוגע למתכות אלה: **ראשית**, חוזקן של המתכות הולך ועולה; אך **שנית**, ערכן יורד. ההתגשמות תתבטא בירידת טיבם של הסמכות והשלטון: בבל הייתה מונרכיה אבסולוטית שבה המלך היה מעל לחוק; בממלכת פרס ומדי המלך לא היה מעל לחוק ולא הייתה לו סמכות לשנות גזרות שאותן הטיל בעצמו; למלכים ההלניסטיים לא הייתה זכות מלידה לרשת את כס המלכות, והם משלו מכוח כיבוש וכישורים אישיים; האימפריה הרומית הייתה רפובליקה שהתנוונה והפכה לשלטון ההמונים שהתמזג עם צורת המשטר האימפריאליסטי. יחד עם זאת תהיה התעצמות של החוזק בכל אחת מהאימפריות בהשוואה לקודמתה. ואז הפסל מנותץ על ידי אבן, אשר מכה את הצלם על רגליו (פס' 34-35). כאשר הפסל נהרס האבן נהיית להר גדול הממלא את כל הארץ (פס' 35). האבן סותתה שְׁלֵא בְּיַד אָדָם, תיאור המדגיש את מקורה האלוהי.

אחרי שתיאר כך את הצלם המרהיב שעליו חלם נבוכדנצר, ממשיך דניאל ונותן את פירושו בפסוקים 36-45:

זֶה הַחֲלוֹם, וְעַתָּה נֹאמֵר אֶת־פְּתָרוֹנוֹ לְפָנֶי הַמֶּלֶךְ. אַתָּה הַמֶּלֶךְ,
 מֶלֶךְ הַמְּלָכִים, אֲשֶׁר אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם נָתַן לְךָ אֶת־הַמְּלָכוּת, אֶת־
 הַחֹסֶן, אֶת־הַכֹּחַ וְאֶת־הַכְּבוֹד. כָּל־אֲשֶׁר בָּאָרֶץ, אֶת־בְּנֵי הָאָדָם,
 אֶת־חַיּוֹת הַשָּׂדֶה וְאֶת־עוֹף הַשָּׁמַיִם, נָתַן בְּיָדְךָ וְהַשְׁלִיטָה עַל

כָּלֶם, אַתָּה הַנֶּדָּךְ רֹאשׁ הַזֶּהָב. אַחֲרֶיךָ תִּקּוּם מַלְכוּת אַחֲרֶת, נִקְלָה מִשְׁלָךְ, וּמַלְכוּת אַחֲרֶת, שְׁלִישִׁית, עֲשׂוּיָה נַחֲשֶׁת וְתִשְׁלֹט בְּכָל־הָאָרֶץ. וּמַלְכוּת רְבִיעִית תִּהְיֶה חֲזָקָה כְּבָרָזַל. וְכֹאֲשֶׁר הַבְּרָזַל מְפֹרָר וּמִנְפֵץ אֶת־הַכֹּל, וְכֹאֲשֶׁר הַבְּרָזַל מְשַׁבֵּר, כֵּן תִּפְרָר וְתִשְׁבֵּר מַלְכוּת זוֹ אֶת־כָּל־אֱלֹהִים. וְכֹאֲשֶׁר רַאֲיֶת רַגְלִים וְאַצְבָּעוֹת שֶׁחֲלָקוּ חֲרָס הַיּוֹצֵר וְחֲלָקוּ בְרָזַל, הוּא, שֶׁתִּהְיֶה זוֹ מַלְכוּת חֲלוּקָה. יִהְיֶה בָּהּ מַחְזָקוֹ שֶׁל הַבְּרָזַל, כְּפִי שֶׁרַאֲיֶת בְּרָזַל מְעַרֵב בְּחֲרָס הַטִּיט. וְכֹאֲשֶׁר הָיוּ אֲצָבָעוֹת הָרַגְלִים חֲלָקוּ בְרָזַל וְחֲלָקוּ חֲרָס, הוּא שֶׁהַמַּלְכוּת תִּהְיֶה חֲלָקָה חֲזָקָה וְחֲלָקָה רַפָּה. וְכֹאֲשֶׁר רַאֲיֶת בְּרָזַל מְעַרֵב בְּחֲרָס הַטִּיט, הוּא שֶׁאֶף־עַל־פִּי שְׂתִיעֲרֵבוּ זֶה בְּזֶה בְּזֵרַע־אֲנוּשׁ, לֹא יִהְיוּ דְבָקִים זֶה בְּזֶה, כְּפִי שֶׁהַבְּרָזַל אֵינּוּ מִתְעַרֵב עִם הַחֲרָס. וּבִימֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה יִקָּם אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם מַלְכוּת שְׁלֵא תִחָרַב לְעוֹלָם. מַלְכוּת זוֹ לֹא תַעֲבֹר לְעַם אַחֵר. הִיא תִּפְוֹרֵר אֶת־כָּל־הַמְּלָכוּת הָאֵלֶּה וְתִשֵּׁם לָהּ קֶץ וְהִיא תִּקּוּם לְעוֹלָם. וְכֹאֲשֶׁר רַאֲיֶת כִּי מִן־הַהֶר נֶעֱקְרָה אֶבֶן שְׁלֵא בִיּוֹדֵם וּפּוֹרְרָה אֶת־הַבְּרָזַל, אֶת־הַנַּחֲשֶׁת, אֶת־הַחֲרָס, אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזֶּהָב, הִנֵּה הָאֵל הַגָּדוֹל הוֹדִיעַ לְמִלְכָּךְ אֶת־אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵתִיד. אֲמַת הַחֲלוּם וְנֶאֱמַן פְּתֹרוֹנוֹ.

לאחר ההצהרה על דבר הביאור (פס' 36), דניאל מפרש שראש הזהב (פס' 37-38) הוא נבוכדנצר, שליטה של ממלכת בבל. זו האימפריה שבתקופתה החלו עתות הגויים, כאשר נבוכדנצר החריב את ירושלים ואת המקדש שבנה שלמה בשנת 586 לפנה"ס. כך הייתה בבל לראשונה שבארבע ממלכות הגויים שישלטו בירושלים. למעשה ניתנה לנבוכדנצר רשות לשלוט בכל העולם המאוכלס, אך הוא לא בחר לממש את הרשות הזו. אישור לכך ניתן למצוא בירמיהו כ"ז 5-8 וביחזקאל כ"ו 7-14.

שתי זרועות הכסף המתאחדות לתוך חזה הכסף מייצגות את שתי האומות מדי ופרס, אשר כוננו את ממלכת פרס ומדי (פס' 39א). מצוין שממלכה זו נקלה מהממלכה הבבלית. אותה אחדות פנימית שהייתה לבבל חסרה בה, מפני שלמרות התאחדותם של המדים והפרסים הם מעולם לא התמזגו לעם אחד, וכן גם הממשל היה כפוף לליקויים בתקנות החוק.

אחרי ממלכת פרס ומדי באה האימפריה ההלניסטית, המסומלת בבטן ובשתי הירכיים מנחושת (פס' 39ב), כיוון שממלכה שלישית זו חבקה מזרח ומערב גם יחד מבחינה טריטוריאלית. יכול להיות ששתי הירכיים מייצגות את סוריה ומצרים, שקמו מתוך האימפריה ההלניסטית ושלטו בשטחים

היהודיים ובירושלים. הרשות שניתנה לאימפריה הזאת הייתה זהה לזו של בבל, אך כמו בבל היא לא בחרה לממש את זכותה. שאר הצלם מייצג את הממלכה הרביעית של הגויים (פס' 40-43). ממלכה רביעית זו עוברת כמה שלבים, ומהם מוצגים שלושה בקטע. הראשון שבהם הוא שלב האחדות (פס' 40), אך אחדות זו מפנה את מקומה לשלב החלוקה לשתים (פס' 41), אשר לו עדיין כוח של ברזל. ברם, בסופו של דבר הממלכה הרביעית מפנה את מקומה לשלב החלוקה לעשר, כפי שאנו למדים מעשר אצבעות הרגליים העשויות ברזל וחרס (פס' 42-43). חלק משלב החלוקה לעשר יהיה חזק וחלקו יהיה שברירי וחלש. חוסר הלכידות בולט במיוחד באצבעות. האחדות היא בלתי אפשרית והחלוקה לעשר מתרחשת מפני שהמרכיבים השונים בממלכה זו אינם מתמזגים. הממלכה הרביעית שונה מכל הקודמות לה. היא דורסת ורומסת לגמרי את כל מה שהיה לפניו. הממלכה הרביעית של הגויים היא שמודגשת באופן מיוחד בקטע שדן בעתות הגויים.

אולם הממלכה החמישית, זו שבאה אחריה, לא תהיה ממלכה של הגויים אלא ממלכה יהודית (פס' 44-45). משתמשים פה בשני סמלים בולטים, סמלים שהשימוש בהם עקבי במקומות אחרים. כאשר משתמשים במילה אֶבֶן באופן סמלי, היא תמיד מסמלת את האישיות השנייה בשילוש: אלוהים הבן, האדון ישוע, משיח ישראל. גם השימוש במילה הַר באופן סמלי תמיד מסמל מלך, ממלכה או כס מלכות. לפיכך אחרי הממלכה הרביעית של הגויים יקים אלוהים את מלכותו שלו. מלכות זו מכוננת בזמן שהממלכה הקודמת נמצאת בשלב החלוקה לעשר (פס' 44א), והיא זו שמביאה לכלל סיום את שלטון של הממלכות האחרות (פס' 44ב). לבסוף הצלם המסמל את שליטת הגויים ינופץ בביאתו השנייה של המשיח. כאשר שליטת הגויים מנופצת על ידי האבן־המשיח, מלכות אלוהים מכוננת, ואבן זו היא המכוננת אותה.

אם נסכם את הקטע הראשון שדן בעתות הגויים, זוהי תקופת זמן שבה ארבע ממלכות הגויים יבואו בזו אחר זו וברצף, כאשר הממלכה הרביעית עוברת כמה שלבים. בסופו של דבר תיכנע זו בפני אלוהים המכונן את מלכותו שלו. בעוד שלממלכות הגויים מוצא אנושי, מקורה של מלכות האבן הוא אלוהי. ובעוד שממלכות הגויים כולן זמניות באופיין, מלכותו של אלוהים היא נצחית.

את הנלמד בפרק ב' של דניאל אפשר לסכם כך:

1. ממלכת בבל

2. ממלכת פרס ומדי
3. האימפריה ההלניסטית
4. הממלכה הרביעית
 - א. שלב האחדות
 - ב. שלב החלוקה לשתיים
 - ג. שלב החלוקה לעשר
 - ד. מלכות המשיח

ב. דניאל ז' 1-28

הקטע השני הוא דניאל פרק ז' 1-28. פסוקים 1-14 מתארים ארבעה חזונות שראה דניאל:

בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְבַלְשַׁאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל רָאָה דָּנִיֵּאל חִלּוֹם וַחֲזִיוֹנוֹת רֵאשׁוּ בָּאוּ לוֹ בְּהִיּוֹתוֹ עַל מִשְׁכְּבוֹ. אַז כָּתַב אֶת־הַחִלּוֹם וְאֶת־רֵאשֵׁי הַדְּבָרִים סִפֵּר. וַיַּעַן דָּנִיֵּאל וַיֹּאמֶר: רָאֵה רְאִיתִי בְּחֲזִיוֹנוֹת לִילָה, וְהִנֵּה אַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם מְגִיחוֹת אֶל־הַיָּם הַגָּדוֹל. וְאַרְבַּע חֵיוֹת גְּדוֹלוֹת עוֹלוֹת מִן־הַיָּם, שׁוֹנוֹת זֹ מֵאֵז. הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה כְּאַרְיֵה וְכִנְפֵי נֶשֶׁר לָהּ. וְרוּאָה הָיִיתִי שֹׁמְרֵטוֹ כְּנִפְיָהּ וְהִיא נִשְׂאָה מִן־הָאָרֶץ וְהַעֲמִדָה עַל רַגְלֵי אֲנוּשׁ וְלֵב אֲנוּשׁ נָתַן לָהּ. וְהִנֵּה חִיָּה אַחֲרֶת, שְׁנֵייהָ הַדּוֹמָה לְדַב הַעֲמִדָה בְּצַד אֶחָד. שְׁלֹשׁ צְלָעוֹת הָיוּ בְּפִיהָ, בֵּין שְׁנֵייהָ, וְכָךְ אָמְרוּ לָהּ: קוּמִי אֲכָלִי בֶּשֶׂר הַרְבֵּה. אַחֲרֵי־כֵן רוּאָה הָיִיתִי, וְהִנֵּה חִיָּה אַחֲרֶת, כְּנִמְר, אֲשֶׁר לָהּ עַל גִּבָּה אַרְבַּע כְּנָפֵי עוֹף. אַרְבַּעַה רֵאשִׁים הָיוּ לַחִיָּה וְשִׁלְטוֹן נָתַן לָהּ. אַחֲרֵי־כֵן רוּאָה הָיִיתִי בְּחֲזִיוֹנוֹת לִילָה, וְהִנֵּה חִיָּה רְבִיעִית, נוֹרָאָה וְאִמְתַּנֵּית וַחֲזָקָה מְאֹד. שְׁנֵי־בְרָזָל גְּדוֹלוֹת הָיוּ לָהּ וְהִיא הָיְתָה אוֹכֶלֶת וְכוֹתֶשֶׁת וְאֶת־הַשְּׂאִרִית הִיא רוֹמְסֶת בְּרַגְלֶיהָ. שׁוֹנָה הָיְתָה מִן־הַחֵיוֹת שֶׁקָּדְמוּ לָהּ וְעֶשֶׂר קַרְנִים הָיוּ לָהּ. מִסְתַּכֵּל הָיִיתִי בְּקַרְנִים, וְהִנֵּה קָרוּ אַחֲרֶת, קֶטְנָה, צְמָחָה בִּינֵיהֶן וְשִׁלֵּשׁ מִן־הַקַּרְנִים הַקּוֹדְמוֹת נֶעְקְרוּ מִפְּנֵיהָ. וְהִנֵּה, עֵינַים כְּעֵינַי אֲנוּשׁ הָיוּ בְּקָרוֹן זֶה, וְפֹה שֶׁדָּבַר דְּבָרִים גְּדוֹלִים. רוּאָה הָיִיתִי, וְהִנֵּה הַעֲמִדוֹ כְּסֹאוֹת וְעֵתִיק יוֹמִין יָשַׁב. לְבוּשׁוֹ הָיָה לְבָן כְּשֶׁלֶג וְשַׁעַר רֵאשׁוֹ כְּצֶמֶר נָקִי. כְּסֹאוֹ הָיָה כְּלְשׁוֹנוֹת אֵשׁ וְגִלְגָּלוֹ כְּאֵשׁ דּוֹלֶקֶת. נִהַר אֵשׁ נִמְשַׁךְ וְנִצָּא מִלְּפָנָיו. אֶלֶף אֶלְפִים שָׂרְתוּ אוֹתוֹ וּרְבוּא רְבָבוֹת עוֹמְדִים לְפָנָיו. בֵּית הַדִּין יָשַׁב וְסִפְרִים נִפְתָּחוּ.

רוֹאֵה הָיִיתִי אָז, כִּי בְגָלֵל קוֹל הַדְּבָרִים הַגְּדוֹלִים שֶׁדְּבָרָה הֶקְרָן נְהַרְגָה הַחַיָּה - וְאֲנִי רוֹאֵה הָיִיתִי - וְנִבְלָתָה הַשְּׂמֵדָה וְנִתְּנָה לְשַׁרְפֵּת אֵשׁ. וְשָׂאָר הַחַיּוֹת, מִמְּשַׁלְּתָן הַיּוֹסֵרָה, אֲבָל אֲרַכֶּת חַיִּים נִתְּנָה לָהֶן עַד זְמַן וּמוֹעֵד. רוֹאֵה הָיִיתִי בְּחַזְיוֹנוֹת לִילָה, וְהִנֵּה עִם עַנְיֵי-הַשָּׁמַיִם בָּא אֶחָד הַדּוֹמָה לְבֶן-אָדָם, וְעַד עַתִּיק יוֹמִין הִגִּיעַ וְהוֹבֵא לְפָנָיו. שְׁלֹטוֹן וְכָבוֹד וּמַלְכוּת נִתְּנוּ לוֹ, וְכָל-הַעַמִּים, הָאֲמוֹת וְהַלְשׁוֹנוֹת עֲבָדוּ לוֹ. שְׁלֹטוֹנוֹ שְׁלֹטוֹן עוֹלָם שֶׁלֹּא יָסוּר וּמִמְלַכְתּוֹ לֹא תִכְלָה.

אחרי הצגת הזמן והמקום של ארבעת החזונות בפסוק 1, מתואר בפסוקים 2-6 **החזון הראשון**. הוא מתחיל במראה של הים הגדול (הים התיכון), המסמל את עולם הגויים (ישע' יז 12-13; מתי יג 47-50; התג' יג 1; יז 1, 15), המוטרד על ידי ארבע רוחות השמיים (פס' 2). מספר הרוחות הוא כמספר הממלכות, בעוד שהרוחות עצמן מצביעות על ריבונות אלוהים והשגחתו העליונה. פתאום מגיחות ארבע חיות מן הים, כאשר כל חיה שונה מרעותה (פס' 3). כל הארבע הן מן הגויים, וכל הארבע מקורן באזור הים התיכון.

החיה הראשונה דמוית אריה ובעלת כנפי נשר (פס' 4). היא מייצגת את ממלכת בבל (ירמ' ד 7; מח 40; מט 19, 22; נ 17, 44; יחז' יז 3). החלק האחרון של פסוק 4 מתייחס ככל הנראה לחוויה שחוה נבוכדנצר ושתועדה בדניאל ד' 1-37. עד כמה שאפשרי לאדם להפוך לבהמה, כך הפך נבוכדנצר לכזו; וככל שיכולה חיה להפוך לבן אנוש, כך איבדה בבל עם הזמן את טבעה החייתי. בבל איבדה עם הזמן את אופיה החייתי, כאשר עברה מתאוות כיבושים לבניית תרבות.

החיה השנייה דמוית דוב, והיא מסמלת את ממלכת פרס ומדי (פס' 5). הדוב מתואר כנוטה על צדו האחד; כיוון שעל אף שהמדים והפרסים היו בעלי ברית, הפרסים היו דומיננטיים בהרבה וזאת הייתה ברית מוטית. יתרה מכך, בפי הדוב מצויות שלוש צלעות, אחרי שטרף את בשר. מההיסטוריה אנו למדים ששלוש הצלעות הללו מייצגות את שלוש המלכויות שנכבשו בידי כוחותיהן של פרס ומדי, ובכך קיבלו פרס ומדי מעמד של אימפריה. שלוש המלכויות הן לידיה, בבל ומצרים. לדוב אופי פחות מלכותי מהאריה והוא מגושם וכבד. פרס ומדי הצליחו בכיבושיהן רק מכוח היתרון המספרי.

החיה השלישית דמוית נמר, והיא המייצגת את האימפריה ההלניסטית (פס' 6). אופיו של הנמר גם הוא פחות מלכותי מזה של האריה והוא גדול

פחות מהדוב, אך מהיר יותר משניהם. במהירות של נמר כבש אלכסנדר הגדול את ממלכת פרס ומדי והרחיב מאוד את האימפריה ההלניסטית. אך במוותו נחלקה האימפריה לארבע ממלכות. ארבע הכנפיים מייצגות את ארבע המלכויות שקמו מממלכתו של אלכסנדר, וארבעת הראשים מייצגים את ארבעת המצביאים שהשתלטו על ארבע הממלכות: תלמי השתלט על מצרים, ישראל ופרובינציה ערבית; סלאוקוס על סוריה, בבל ומזרחה עד הודו; קסנדרוס על מקדוניה ויוון; וליסימכוס על תראקיה וביתנייה.

החזון השני, הנמצא בפסוקים 7-8, מתאר את החיה הרביעית. שלא כמו האחרות, תיאורה אינו מוגדר. בעוד שהאחרות מתוארות בדמויות של חיות, לה לא ניתן תיאור כזה. החיה הרביעית מתוארת כבעלת צורה ייחודית, שונה באופן מהותי מכל האחרות. היא מכניעה לגמרי את כל הקודמות לה ושוברת אותן לרסיסים. נראה שהיא אכזרית הרבה יותר משלוש הממלכות הקודמות. לחיה הרביעית עשר קרניים. אך בעוד שבתחילה ישנן עשר קרניים, צומחת קרן מספר אחת-עשרה, **הקרן הקטנה**, ועוקרת שלוש מן האחרות. אחרי עקירת שלוש האחרות, היא מתחילה לדבר דברים גדולים. מכיוון שנעקרו שלוש קרניים נותרו שבע מהקרניים המקוריות, והקרן הקטנה היא עכשיו השמינית במקום האחת-עשרה. פעם נוספת, כמו בדניאל ב', מודגשת ייחודיותה של הממלכה הרביעית; מצוין שממלכה זו תעבור כמה שלבים. הפירוש יידון בשלב מאוחר יותר. אך לעת עתה מספיק לציין שהחיה הרביעית מייצגת את הממלכה הרביעית של הגויים.

החזון השלישי הוא בפסוקים 9-12, והוא מתרחש בשמיים. החזון בפסוקים 9-10 הוא על כס אלוהים האב, המתואר בשם עֲתִיק יוֹמִין. הוא מצטייר כאן כשופט, וספרי המשפט נפתחים. הוא מוקף רבבות מלאכים שיהיו אחראיים להוצאה לפועל של אותם דינים. העומדת למשפט היא הממלכה הרביעית של הגויים (פס' 11-12). בפסוק 11 זו דווקא החיה הרביעית, ובמיוחד הקרן הקטנה, שנשפטת ומושמדת. באשר לשלוש האחרות (פס' 12) מצוינים שני דברים: **ראשית**, מלכותן נלקחת מהן; **ושנית**, חייהן קיבלו ארכה לתקופה ולמועד. נדון במשמעות המדויקת של דבר זה בקטע השלישי המתייחס לעתות הגויים. החזון השלישי הוא על אלוהים האב, המוכן לצאת במשפט כנגד הממלכה הרביעית.

בפסוקים 13-14 נמצא את **החזון הרביעי**. חזון זה מתאר כיצד מלכות אלוהים מכוננת בעקבות הרס הממלכה הרביעית. רצף האירועים הוא ביאתו השנייה של המשיח (פס' 13) ולאחר מכן מלכות המשיח (פס' 14).

אחרי שדניאל מתאר את ארבעת החזונות, שבמהותם הם סקירה נוספת של ארבע ממלכות הגויים המצויות בדניאל ב', הוא מבאר אותם כעת בפסוקים 15-27. דגש יושם על הממלכה הרביעית:

וְאֲנִי דְנִיָּאל, רוּחִי הִתְעַצְבָּה בְּקִרְבִּי וְחִזְיוֹנוֹת רֵאשֵׁי הַבְּהִילוּנִי. וְאֶת־קִרְבִּי אֶל־אֶחָד הָעוֹמְדִים וְאֶת־הָאֲמֶת בְּקִשְׁתִּי מִמֶּנּוּ עַל כָּל־זֹאת. וַיֹּאמֶר לִי וַיֹּדִיעַ לִי אֶת־פֶּשֶׁר הַדְּבָרִים. הַחִיּוֹת הַגְּדוֹלוֹת הָאֵלֶּה שֶׁהֵן אַרְבַּע, הֵן אַרְבָּעָה מְלָכִים שְׂיִקוּמוּ בְּאַרְצָא. וְקְדוּשֵׁי עֲלִיוֹן יִקְבְּלוּ אֶת־הַמַּמְלָכָה וַיִּחְזִיקוּ בַּמַּמְלָכָה עַד עוֹלָם וְעַד עוֹלָמֵי־עוֹלָמִים. אִזּוּ בְּקִשְׁתִּי אֶת־הָאֲמֶת עַל הַחִיָּה הָרְבִיעִית, שֶׁהִיְתָה שׁוֹנָה מִכָּל־הַנִּרְאָה מֵאֲדָ, שֶׁשְׁנֵי הָיוּ בְּרֹזֶל וַיִּטְפְּרֶיהָ נְחֹשֶׁת, שֶׁהִיְתָה אוֹכֶלֶת וְכוֹתֶשֶׁת אֶת־הַשְּׂאֵרִית, וְעַל עֶשֶׂר הַקְּרָנִים שֶׁבְּרֵאשֵׁיהָ וְעַל הַקֶּרֶן הָאֲחֵרֶת שֶׁצָּמְחָה וְשָׁלֹשׁ קְרָנִים נָפְלוּ מִפְּנֵיהָ. לְקֶרֶן זֶה הָיוּ עֵינַיִם וּפֶה מִדְּבַר גְּדוֹלוֹת, וּמִרְאָה גְּדוֹל מִחִבְרוֹתֶיהָ. רוֹאֶה הֵייתִי, וְהִנֵּה קֶרֶן זֶה עֲשֶׂתָה מְלַחֶמָה עִם הַקְּדוּשִׁים וַיִּכְלָה לָהֶם, עַד שֶׁבָּא עֲתִיק הַיָּמִים וְנָתַן אֶת הַמְּשָׁפֵט לְקְדוּשֵׁי עֲלִיוֹנִים, וְהִזְמִן הַגִּיעַ וְאֶת הַמַּלְכוֹת נָחְלוּ הַקְּדוּשִׁים. וְכֵן אָמַר לִי: הַחִיָּה הָרְבִיעִית הִיא מִמְלָכָה רְבִיעִית שֶׁתִּהְיֶה בְּאַרְצָא, שׁוֹנָה מִכָּל־הַמַּמְלָכוֹת, שֶׁתִּבְלַע אֶת־כָּל־הָאֲרָצָא, תִּדּוּשׁ וְתִדְּק אוֹתָהּ. וְעֶשֶׂר הַקְּרָנִים - מִן־הַמַּמְלָכָה הַזֶּה יִקוּמוּ עֲשָׂרָה מְלָכִים. וַיִּמְלֹךְ אַחֵר יָקוּם אַחֲרֵיהֶם, שֶׁיְהִיֶּה שׁוֹנָה מִקְדוּמֵי וַיִּשְׁפִּיל שְׁלֹשָׁה מְלָכִים. וַדְּבָרִים לְצַד הָעֲלִיוֹן יִדְבַר, וְאֶת קְדוּשֵׁי הָעֲלִיוֹנִים יַעֲנֶה; הוּא יַחֲשֵׁב לְשָׁנוֹת מוֹעֲדִים וּמְשָׁפֵט, וְהֵם יִנְתְּנוּ בִּידָיו עֲדוֹן וְעֲדָנִים וְנִחְצֵי עֲדוֹן. וְיִבִּית־הִדִּין יֵשֵׁב וּמַמְלַכְתּוֹ תוֹסֵר מִמֶּנּוּ וְתִשְׁמַד וְתֵאבֵד עַד עוֹלָם. וְהַמַּלְכוֹת וְהַשְּׁלֵטוֹן וּגְדֻלַּת הַמַּמְלָכוֹת תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם יִנְתְּנוּ לָעַם קְדוּשֵׁי עֲלִיוֹן. מִמַּלְכְּתוֹ תִּהְיֶה מִמְלַכֶּת עוֹלָם וְכָל־הַשְּׁלֵטוֹנוֹת יַעֲבְדוּ וַיִּשְׁמְעוּ לוֹ.

אחרי שדניאל מבקש את הפירוש בפסוקים 15-16, הוא מקבל פרשנות מתומצתת בפסוקים 17-18. בפסוק 17 נאמר לדניאל שארבע החיות - ארבע ממלכות הן. ובכל זאת משרתי אל עליון הם שיירשו את הממלכה, כיוון שכל מה שיהיה נחלתן של ארבע ממלכות הגויים יהיה זמני בלבד (פס' 18). בעוד שמקודם עלו ארבע החיות מן הים, כאן הן באות מן הארץ. כאשר הן יוצאות מן הים, מדגיש הדבר את זהותן הגויית. כאשר הן באות

מן הארץ, מדגיש הדבר את אנושיותו: אלה הן ממלכות של בני אדם, לא ממלכות שמימיות.

אחרי שקיבל את הפירוש המתומצת, מבקש דניאל בפסוקים 19-22 פרשנות נוספת על אודות החיה הרביעית. בתוך בקשתו זו מוסיף דניאל לתאר אותה. פסוק 19 מדגיש את ייחודיותה. חשוב לשים לב כיצד שונות זו של הממלכה הרביעית מודגשת פעם אחר פעם. לייחודיות הזאת דניאל מחפש מובן. הוא מבקש לדעת עוד על עשר הקרניים (פס' 20א), ולבסוף על הקרן הקטנה (פס' 20ב-22). בבקשו זאת דניאל מספק פרטים נוספים על פעילותה של הקרן הקטנה: היא גורמת לשלוש מעשר הקרניים ליפול (פס' 20ב); היא מדברת גדולות (20ג); היא נלחמת בקדושים וניתנת לה הרשות להתגבר עליהם (פס' 21). אך לבסוף היא מובסת באופן אישי בביאתו של עתיק היום. כאשר נחרץ משפטה של הקרן הקטנה על ידי עתיק היום, היא מוסרת, והממלכה עוברת לידי הקדושים.

בפסוקים 23-26 בקשתו של דניאל לקבל פירוש על החיה הרביעית נענית. בדומה לכתוב בדניאל ב' מתואר שהממלכה הרביעית עוברת כמה שלבים, אך אין התאמה מלאה בין השלבים שם לשלבים פה. בפסוק 23א נמצאת הממלכה הרביעית בשלבה הראשון, שלב האחדות, וזהו השלב שבו שונותה בולטת יותר בהשוואה לשלוש קודמותיה. אחר כך מגיע השלב השני, ממשלה כלל-עולמית, מפני שבפסוק 23ב מצוין שהממלכה הרביעית תבלע את כָּל הארץ. אחרי כן מגיע שלב עשר המלכויות (פס' 24א), ואחריו, לפי התור, תבוא הקרן הקטנה, או שלב צר המשיח (פס' 24ב-26). פסוקים אלה מדגישים את העובדה שהוא עולה אחרי שלב החלוקה לעשר (פס' 24ב). בעוד שהממלכה הרביעית שונה משלוש קודמותיה, הקרן הקטנה גם היא שונה מעשר הקרניים האחרות (פס' 24ג). בסופו של דבר היא מסירה שלושה מהמלכים האלה (24ד). פסוק 25 שוב מצביע על כך שהיא מדברת דברים גדולים, כפי שרואים כאן מדבריה נגד אלוהים ונגד הקדושים. היא רוצה לשנות מועדים ומשפט, ותורשה למלוך רק למשך מועד ומועָדִים וְנֶחְצִי מוֹעֵד, שלפי קטעים אחרים (דניאל ט 27; יב 7; התג' יא 2, 3; יב 6, 14; יג 5) משמעו 3½ שנים. אך לבסוף שלטונה מושמד כליל (פס' 26).

כאשר מושמדת הקרן הקטנה, מלכות המשיח מכווננת עבור הקדושים (פס' 27). המילה קְדוֹשִׁים בספר דניאל מתייחסת לצדיקים מקרב ישראל, או לשארית ישראל, ולא לקהילה. הפרק מסתיים בתיאורו של דניאל את תגובתו למה שכרגע ראה (פס' 28).

פרק ז' של דניאל, אם כן, מפתח את הנושא של פרק ב' ומספק פרטים נוספים, במיוחד בכל הנוגע לממלכה הרביעית. את המידע בפרק ז' אפשר לסכם כך:

1. ממלכת בבל
2. ממלכת פרס ומדי
3. האימפריה ההלניסטית
 - א. שלב האחדות
 - ב. שלב החלוקה לארבע
4. הממלכה הרביעית
 - א. שלב האחדות
 - ב. שלב הממשלה הכלל-עולמית
 - ג. שלב החלוקה לעשר
 - ד. שלב צר המשיח
5. מלכות המשיח

ג. סיכום ושילוב של פרקים ב' ו-ז' בספר דניאל

כדי להבין באופן בהיר מהן עתות הגויים עלינו להשוות את פרקים ב' ו-ז' בספר דניאל, בטרם נתבונן בשני הקטעים האחרים שקשורים לנושא. דניאל ב' ו-ז' מתארים את ארבע ממלכות הגויים, בדגש על האחרונה שעוברת כמה שלבים. כך נוכל להשוות את הפרקים זה לצד זה:

דניאל ז'	דניאל ב'
1. ממלכת בבל	1. ממלכת בבל
2. ממלכת פרס ומדי	2. ממלכת פרס ומדי
3. האימפריה ההלניסטית	3. האימפריה ההלניסטית
א. שלב האחדות	א. שלב האחדות
ב. שלב החלוקה לארבע	ב. שלב החלוקה לשתיים
4. הממלכה הרביעית	4. הממלכה הרביעית
א. שלב האחדות	א. שלב האחדות
ב. שלב הממשלה הכלל-עולמית	ב. שלב החלוקה לעשר
ג. שלב החלוקה לעשר	ג. שלב החלוקה לעשר
ד. שלב צר המשיח	ד. שלב צר המשיח
5. מלכות המשיח	5. מלכות המשיח

בנוגע לרוב המאפיינים שני הקטעים מציגים את אותו הדבר. ישנה הסכמה בין הקטעים על כך שיהיו ארבע ממלכות של גויים, בזו אחר זו, כשהדברים מגיעים לשיאם בהשמדת הממלכה הרביעית על ידי המשיח ובכינון מלכותו. בשני הקטעים ייחודיותה של הממלכה הרביעית מודגשת, כמו גם העובדה שהיא עוברת כמה שלבים. אך בשלבים אלה ישנו הבדל קטן בין שני הקטעים.

דניאל ב' מציג שלושה שלבים בממלכה הרביעית, כששניים מהם מוזכרים בדניאל ז'. דניאל ז' מזכיר ארבעה שלבים בממלכה הרביעית, כאשר שניים מהם מוזכרים בדניאל ב'. שילוב של שני הסיכומים יניב את הדבר הבא:

1. ממלכת בבל
2. ממלכת פרס ומדי
3. האימפריה ההלניסטית
 - א. שלב האחדות
 - ב. שלב החלוקה לארבע
4. הממלכה הרביעית
 - א. שלב האחדות
 - ב. שלב החלוקה לשתיים
 - ג. שלב הממשלה הכלל-עולמית
 - ד. שלב החלוקה לעשר
 - ה. שלב צר המשיח
5. מלכות המשיח

1. סיכום שלוש הממלכות הראשונות

הממלכה הראשונה היא ממלכת בבל, המיוצגת בראש הזהב ובחיה דמוית האריה. מאפייניה השונים של הממלכה הזאת מתוארים בדניאל א' 1-ה' 30 ובפרק ז' 4. האימפריה השנייה היא ממלכת פרס ומדי, המיוצגת בזרועות ובחזה הכסף ובחיה דמוית הדוב. מאפיינים שונים של הממלכה הזאת מתוארים בדניאל ב' 39א; ו' 1-29; ז' 5; ח' 1-7; ובפרק י' 1-י"א 2. אחריה באה הממלכה השלישית, היא האימפריה ההלניסטית, המיוצגת בבטן מנחושת ובחיה דמוית הנמר. היא מתחילה כיחידה אחת תחת אלכסנדר הגדול, אך מתחלקת לארבע ממלכות במותו. ממלכה זו תופסת מקום לא מבוטל בהתגלות דבר אלוהים, בדניאל ב' 39; ז' 6; ח' 7-27; ו-י"א 3-35.

2. הממלכה הרביעית – אימפריאליזם

אחרי זה באה הממלכה הרביעית, ששונותה מן האחרות מודגשת. דניאל מתאר את הממלכה הזאת בפרקים ב' 40-43; ז' 7-12, 19-27; ובפרק י"א 36-45. היא עוברת חמישה שלבים שונים, כאשר רומא היא הראשון מביניהם בלבד, כיוון שאי-אפשר לראות ברומא את הממלכה הרביעית כולה. מהו הדבר המייחד את הממלכה הרביעית, המתחילה באימפריה הרומית, ומבדיל בינה לבין כל הממלכות הקודמות? ההבדל העיקרי הוא סוג הממשל שרומא התחילה בו: **האימפריאליזם**. כאשר הבבלים כבשו אזור הם לא הציבו מושלים בבליים, אלא הקימו מושלים מבני המקום. כאשר בבל כבשה את יהודה היא הציבה תחילה את צדקיהו, ומאוחר יותר מונה גדליה למושל. תחת פרס ומדי נעשה אותו הדבר, ומושלים יהודיים כמו זרובבל ונחמיה מונו למושלים. ההלניסטים גם הם עבדו באותו אופן: במקום לשלוח מושלים מיוון, הם התירו לכוהנים הגדולים של היהודים למשול במשך כל תקופת השלטון היווני.

לעומת זאת, רומא התחילה שיטה חדשה ששמה **אימפריאליזם**. זהו הדבר שהפך את האימפריה הרביעית לשונה מכל האחרות. כאשר רומא כבשה, נשלחו רומיים למשול (כגון פונטיוס פילטוס, פליקס ופסטוס). זאת הייתה המדיניות האימפריאליסטית. לכן כאשר נתייחס לממלכה הרביעית, נתייחס אליה כאל הממלכה האימפריאליסטית.

שני הקטעים בדניאל מבהירים שהממלכה הרביעית מתחילה עם תום הממלכה השלישית וממשיכה עד שמישיח יבוא לכוון את מלכותו. על קיומה הארוך והמתמשך של הממלכה האימפריאליסטית לעבור חמישה שלבים בזה אחר זה, וכעת מן ההכרח ללמוד כל אחד מחמשת השלבים כדי להבין כיצד מתאימה ההיסטוריה להתפתחות זו.

[א] שלב האחדות – רומא

השלב הראשון הוא שלב האחדות. זוהי האימפריה הרומית. אף שנוהגים לכנות את הממלכה הרביעית כולה בשם הזה, הדבר נכון רק לגבי שלבה הראשון של ממלכת הגויים האימפריאליסטית. נהיה מקובל כיום לחשוב במונחים של התעוררות האימפריה הרומית העתיקה, אך תפיסה זו אינה מוצדקת. עקבי בהרבה פשוט לעקוב אחר חמשת השלבים, כאשר האימפריה הרומית היא השלב הראשון, או שלב האחדות, שנמשך מ-63 לפנה"ס עד 364 לספירה. אף אחד מהקטעים בדניאל אינו מאפשר פערים או התעוררות חדשה של האימפריה הרומית העתיקה.

[ב] שלב החלוקה לשתיים

השלב השני של הממלכה האימפריאליסטית הוא שלב החלוקה לשתיים. שלב זה נחזה מראש בפרק ב' של דניאל, אך לא בפרק ז'. שלב זה התחיל ב-364 לספירה, כאשר הקיסר ולנטינוס חילק את האימפריה הרומית למזרח ולמערב.⁸ מנקודה זו ואילך הפכה הממלכה האימפריאליסטית למאזן כוחות של מזרח-מערב. מאז המשיכה למעשה ההיסטוריה להתפתח במאזן כוחות של מזרח-מערב. דבר זה התחיל בשנת 364, כאשר מוקד השליטה של האימפריה הרומית המערבית היה ברומא, ומוקד השליטה של האימפריה הרומית המזרחית היה בקונסטנטינופול. בחלוקה המקורית של הציר מזרח-מערב שלטו שתי הערים האלה במאזן הכוחות. מאז נעתקו מוקדי השליטה למקומות אחרים, אך החלוקה של מזרח-מערב נותרה בעינה.

מוקד השליטה של האגף המזרחי נותר בקונסטנטינופול עד לשנת 1453, אז הוא קרס בפלישה הטורקית. כאשר קונסטנטינופול נפלה בידי הטורקים, מנהיגיה הפוליטיים, הסופרים והמלומדים ברחו צפונה אל תוך רוסיה והסתננו לממשל שם, בכוננס דגם של ממשל רומי (אימפריאליזם). המושלים נשאו את התואר צאר, שמשמעו ברוסית "קיסר". לאחר זמן מה אימצה רוסיה לעצמה את התואר הרשמי של האימפריה הרומית השלישית. בסופו של דבר היה מרכזו של מאזן הכוחות המזרחי בברית המועצות, והוא כלל את מדינות הגוש הקומוניסטי. עם נפילת הקומוניזם האירופי עבר מאזן הכוחות המזרחי לרוסיה ולחבר המדינות (הידועות כחבר העמים). בזמן כתיבת ספר זה עדיין מתרחשים שינויים, והאיסלאם הופך לכוח עיקרי. בכל מקרה, התזוזה נמשכת, ורק הזמן יגדיר כיצד יתיישבו הדברים באגף המזרחי של מאזן הכוחות.

מוקד השליטה באגף המערבי נותר ברומא מ-364 ועד לשנת 476, כאשר נפלה רומא. משם הוא הועתק לצרפת, במיוחד כאשר קארל הגדול (שרלמאן) קיבל את השלטון בשנת 800. למרחב שבו שלט הוא קרא "האימפריה הרומית הקדושה של העם הפרנקי". בשנת 962 הביס אוטו הראשון מגרמניה את הפרנקים וכוון את "האימפריה הרומית הקדושה של העם הגרמני". המנהיגים קראו לעצמם קייזר, שמשמעותו "קיסר"

8. הייתה חלוקה מוקדמת יותר, בשנת 285 לספירה, אך היא לא שרדה למשך זמן רב והאימפריה שוב התאחדה תחת קונסטנטינוס ב-312-313. החלוקה בשנת 364 לספירה הייתה סופית.

בגרמנית. מאז, ובמיוחד אחרי מלחמת העולם הראשונה, מרכז הכוח המערבי ממוקד באומות הדמוקרטיות של המערב.

אם כך בשנת 364 החל שלב החלוקה לשתיים, והוא ממשיך עד לימינו אנו. מוקדי השליטה והכוח עלולים להשתנות שוב, אך שלב זה יישאר במהותו איזון כוחות בין מזרח ומערב עד שיפנה את מקומו לשלב השלישי.

[ג] שלב הממשלה הכלל-עולמית

שלושת השלבים הבאים בממלכה האימפריאליסטית הם כולם עתידיים. בשלב כלשהו יתמוטט מאזן הכוחות של מזרח-מערב, דבר שיוביל לממשל כלל-עולמי אחיד. שלב זה נחזה בפרק ז' של דניאל אך לא בפרק ב'. דניאל ז' 23 מציין במפורש שבנקודה כלשהי, הממלכה הרביעית תִּבְלַע אֶת כָּל הָאָרֶץ. זהו דבר שרומא מעולם לא עשתה. ישנם אלה המנסים להבין את הביטוי כָּל הָאָרֶץ כ"העולם הידוע אז", אך גם אם נלך לפי הבנה זו, אי אפשר לומר שרומא כבשה את העולם הידוע של ימיה. ברגע שאימפריה כובשת ומגיעה לנקודה טריטוריאלית מסוימת, ברור לה מאוד שנוותר שטח מעבר לנקודה זו. לכן טיפשי לטעון שרומא כבשה את העולם הידוע בימיה. האימפריה הרומית אפילו לא השתרעה הרחק מזרחה כמו האימפריה של אלכסנדר הגדול. היוונים הגיעו הרחק עד לנהר האינדוס שבהודו, ואלכסנדר היה ממשיך הלאה משם אלמלא סירבו ראשי צבאו להמשיך ולהתקדם. גם האזור שמעבר לנהר האינדוס היה חלק מהעולם הידוע אז, אך רומא לא השתרעה אפילו עד לשם. יתרה מכך, רומא מעולם לא כבשה את האימפריה הפרתית במלואה, וגם היא הייתה חלק מהעולם הידוע. אזור סקוטלנד גם הוא היה חלק מהעולם הידוע שרומא לא כבשה. רומא נאלצה לבנות את חומת אדריאנוס במטרה להגן על אותו חלק של בריטניה ששלטה בו מפני פלישות נוודים מצפון סקוטלנד. אם כן בשום פנים לא ניתן לומר שרומא כבשה את העולם הידוע של ימיה. יתרה מכך, משימושים אחרים של הביטוי כָּל הָאָרֶץ בכתבי התנ"ך עולה בבירור שמדובר בכל העולם (ברא' ח 9; ט 19; יא 1; ישע' ו 3; יד 26; כח 22; נד 5; ירמ' טו 10; זכר' ד 10, 14). על אף שבדניאל ב' 39 נעשה שימוש בביטוי הזה בהקשר של האימפריה ההלניסטית, הדבר מציין רק שרשות זו ניתנה לה, כפי שניתנה לממלכת בבל בדניאל ב' 37-38, ואף אחת משתי האימפריות הללו לא בחרה לממש סמכות זו. במקרה של הממלכה הרביעית, הניסוח מציין שהיא תִּבְלַע אֶת כָּל הָאָרֶץ, לפיכך הטקסט מחייב שבזמן כלשהו תשלוט הממלכה הרביעית בכל רחבי העולם ותבלע אותו. כך שאם שומרים על פרשנות מילולית, אזי

עדיין על הממלכה האימפריאליסטית הרביעית לשלוט בכל רחבי העולם בצורה של ממשלה כלל-עולמית, דבר שטרם הושג. מסיבה זו אין לראות את האימפריה הרומית כאילו היא הממלכה הרביעית כולה, אלא רק כשלבה הראשון של הממלכה האימפריאליסטית. השלב השלישי, שהוא שלב הממשלה הכלל-עולמית, יתרחש בנקודה כלשהי כאשר שלב החלוקה לשתיים (מזרח-ומערב) יתמוטט. נדון עוד בעיתוי של השלב השלישי בפרק הרביעי, 'סדר האירועים לפני הצרה הגדולה'.

[ד] שלב החלוקה לעשר

שלב זה נראה הן בפרק ב' של דניאל בעשר האצבעות, והן בפרק ז' בעשר הקרניים. מצוין במפורש ששלב החלוקה לעשר ייצא משלב הממשל הכלל-עולמי. מסיבה כלשהי שאינה מוסברת בטקסט, תתפצל הממשלה הכלל-עולמית לעשר מלכויות שיכסו את כל הארץ - לא רק את אירופה. מקובל כיום להתייחס לעשר המלכויות ככאלה הנמצאות באירופה בלבד, ובמיוחד למדינות השוק האירופי המשותף, שהוא האיחוד האירופי של ימינו. אך הטקסט אינו מאפשר ביאור שכזה. לכל היותר האיחוד האירופי עלול להיות אחת המלכויות מהעשר, אך אין זה סביר שיהיה כל העשר. קריאה זהירה של הקטע בדניאל מלמדת שכאשר תמשול הממלכה הרביעית בכל העולם, אז יתפצל הממשל הכלל-העולמי לעשר מלכויות. הווה אומר שעשר המלכויות יכסו את העולם כולו, לא רק את השטח הנקרא אירופה. תהיה זו טעות להגזים בחשיבותו של האיחוד האירופי ולפרשו כשלב עשר המלכויות. פרשנות נאמנה יותר לטקסט המקראי תאפשר לנו להחשיב את האיחוד האירופי כאחת מעשר המלכויות, אך לא כעשר המלכויות כולן. לעומת זאת המלצתו של 'מועדון רומא'⁹ לחלק את העולם לעשרה תחומים אדמיניסטרטיביים כדי למנוע משבר כלכלי עולמי עולה בקנה אחד עם נבואת דניאל.

נדון גם בעיתוי של השלב הזה בפרק ד', 'סדר האירועים לפני הצרה הגדולה'.

[ה] שלב צר המשיח

שלב עשר המלכויות הוא השלב שבו צר המשיח יתחיל בעלייתו לשלטון. בסופו של דבר יהיה לו מספיק כוח לעקור שלושה מעשרת המלכים, בעוד ששבעת האחרים פשוט ייכנעו לסמכותו. ברגע ששבעת האחרים יכניעו את

סמכותם לצר המשיח, יחל השלב החמישי והאחרון של הממלכה הרביעית של הגויים. זהו שלב צר המשיח, שלב של אימפריאליזם מוחלט. במובן זה, צר המשיח שונה מעשר הקרניים האחרות.

נדון בעיתוי של השלב הזה בפרק י"א, 'מאורעות אמצע הצרה הגדולה'. ניתן לערוך מחדש את התרשים המשולב על שני הפרקים בדניאל, שאותו ראינו קודם לכן, עם המידע החדש, באופן הבא:

1. ממלכת בבל
 2. ממלכת פרס ומדי
 3. האימפריה ההלניסטית
 - א. שלב האחדות
 - ב. שלב החלוקה לארבע
 4. הממלכה הרביעית - ממלכה אימפריאליסטית
 - א. שלב האחדות - האימפריה הרומית
 - ב. שלב החלוקה לשתיים - מאזן כוחות של מזרח-מערב
 - ג. שלב הממשלה הכלל-עולמית
 - ד. שלב החלוקה לעשר - עשר המלכויות
 - ה. שלב צר המשיח - אימפריאליזם מוחלט
 5. מלכות המשיח
- כשברשותנו המידע הזה, עלינו לדון כעת בשני קטעים נוספים שעוסקים בעתות הגויים.

ד. התגלות י"ג 1-10

הקטע השלישי הוא ההתגלות פרק י"ג 1-10:

וַאֲהִי עֲמִיד עַל-חֹל הַיָּם, וְאָרָא חֲזָה עֲלָה מִן-הַיָּם וְלָהּ עֶשְׂרֵי קַרְנִים וְשִׁבְעָה רָאשִׁים; וּבִקְרָנֶיהָ עֲשָׂרָה כְּתָרִים וּבִרְאִשֶׁיהָ שְׁמוֹת גְּדוּפִים. וְהַחֲזָה אֲשֶׁר רָאִיתִי מְרָאָה כְּמְרָאָה הַנֶּמֶר וּרְגֵלֶיהָ רִגְלֵי דָב וַיִּפֶּהּ פִּי אֲרִיָּה; וַיִּתֶּן-לָהּ הַתַּנִּין אֶת-כַּחוֹ וְאֶת-כֶּסֶּאֱוֹ וּמִמְשָׁל רַב. וְאָרָא וְהִנֵּה אֶחָד מְרָאִישֶׁיהָ כֹּפְצוֹעַ פֹּצֵעַ לְמוֹת; וּמִכַּת מֹות אֲשֶׁר-לָהּ נִרְפָּאָה וַתִּשְׁתּוֹמֵם כָּל-הָאָרֶץ אַחֲרֵי הַחֲזָה. וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַתַּנִּין אֲשֶׁר-נָתַן מִמְשָׁלָהּ לַחֲזָה, וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַחֲזָה וַיֹּאמְרוּ: מִי יִדְמָה לַחֲזָה וַיְמִי יוּכַל לְהִלָּחֵם אֹתָהּ. וַיִּנְתֶּן לָהּ פֶּה מִמִּלַּל גְּדֻלוֹת וְנֹאצוֹת וְשִׁלְטֹן נִתֶּן-לָהּ לַעֲשׂוֹת (מִלְחָמָה) אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֳדָשִׁים. וַתִּפְתַּח אֶת-פִּיהָ

לְנֹאֶץ אֶת־הָאֱלֹהִים, וּתְנַאֵץ אֶת־שְׁמוֹ וְאֶת־מִשְׁכָּנוֹ וְאֶת־
הַשְּׂכָנִים בְּשָׂמִים. וַיִּנְתֵּן לָהּ לַעֲשׂוֹת מַלְחָמָה עִם־הַקְּדוֹשִׁים
וּלְנֹאֶחֶם, וּתְנַתֵּן לָהּ מִמְּשָׁלָה עַל־כָּל־מִשְׁפָּחָה וְעַם וְלִשׁוֹן וְגוֹי.
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ כָּל־יִשְׁבֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־נִכְתְּבוּ שְׁמוֹתָם בְּסֵפֶר
הַחַיִּים אֲשֶׁר לְשֵׁה הַטְּבוּחַ מִיּוֹם הַיּוֹסֵד תְּבַל. כָּל־אֲשֶׁר אֵינֶן לוֹ,
יִשְׁמָע. הַמּוֹלִיד שְׁבִי יִלְד בְּשָׁבִי; וְהַהֲרֵג בְּחָרֵב הָרֵג יִהְרַג בְּחָרֵב.
כִּזְאת סִבְלֹנוֹת וְאַמוֹנֵת הַקְּדוֹשִׁים.

נדון ברובו של הקטע בעיתוי מתאים יותר. בנקודה זו נחוץ לנו רק לעסוק
במקומות שבהם הקטע מתייחס לעתות הגויים. בפסוקים 1-2 יוחנן מתאר את
החיה היוצאת מן הים. הַיָּם בַּהֲתַגְלוֹת י"ג מייצג את אותה הדבר כמו בדניאל פרק ז',
את עולם הגויים. בדניאל פרק ב' ישנה סקירה של ארבע הממלכות. בדניאל
פרק ז' ישנו סיכום של ארבע הממלכות, ואז הפרק ממקד את תשומת
לבנו בממלכה הרביעית, האימפריאליסטית, בשלביה השונים. אך פרק י"ג
בהתגלות מתמקד לגמרי בממלכה הרביעית, בדגש מיוחד על שלב מסוים
בממלכה הרביעית, הוא השלב החמישי, שלב צר המשיח.

החיה שראה יוחנן היא אותה חיה שראה דניאל בפרק ז', זו שלא ניתן
לה תיאור ייחודי. אך בקטע הזה, החיה מקבלת תיאור. לפי פסוק 1 יש
לחיה עשר קרניים ושבעה ראשים. ניתן למצוא את עשר הקרניים בדניאל
פרק ז'. הן מייצגות את עשר המלכויות, שהן השלב הרביעי בממלכה
האימפריאליסטית. בעוד ששלב החלוקה לעשר מפנה את מקומו לשלב
החמישי, עשר המלכויות ממשיכות להתקיים עד הסוף. ההבדל בין שני
השלבים הוא בכך שבשלב הרביעי העולם מחולק לעשר מלכויות הנמשלות
באופן שוויוני בידי עשרה אנשים, בעוד שבשלב החמישי העולם, על כל
עשרת אזוריו, נשלט בידי צר המשיח, כאשר המלכים האחרים נתונים
למרותו. מרכיב נוסף מופיע בהתגלות י"ג: לחיה יש שבעה ראשים. משמעות
שבעת הראשים תוסבר בקטע העיקרי הרביעי, שיידון מאוחר יותר בפרק
זה.

פסוק 2 מציין כי לחיה גוף דמוי נמר, רגליים כרגלי דוב ופה כפי האריה.
לכן בפסוק זה נמצא את הפירוש וההסבר לדניאל ז' 12:

וַיִּשְׂאֵר הַחַיּוֹת, מִמִּשְׁלַתָּן הוֹסְרָה, אֲבָל אֲרַכַּת חַיִּים נִתְּנָה לָהֶן
עַד זְמַן וּמוֹעֵד.

ממשלתן של שלוש הממלכות הראשונות נסתיימה, אך חייהן קיבלו
ארכה. חייהן קיבלו ארכה בכך שהממלכות הקודמות הותירו את השפעתן

על הממלכה הרביעית. מהקטע בדניאל ז' ברור שהגוף דמוי הנמר מייצג את ההשפעה ההלניסטית; רגלי הדוב מייצגות את ההשפעה של ממלכת פרס ומדי; והפה דמוי האריה מייצג את ההשפעה הבבלית. וכך, בעוד ששליטתן של ממלכות אלו נסתיימה, הן קיבלו ארכת חיים.

פסוקים 3-10 מתמקדים בשלבה החמישי של הממלכה הרביעית, הוא שלב צר המשיח. נדון בפרטים מאוחר יותר ובמקום המתאים להם, לכן סיכום קצר יספיק כרגע. בפסוק 3 אנו רואים את מותו ותקומתו של צר המשיח. אחד הראשים קיבל מכת מוות, ומכת המוות נרפאה. הראש המוכה הוא השביעי, ומשמעותו המלאה, כמו משמעותם של הראשים השונים, יידונו בקטע הרביעי העיקרי שעוסק בעתות הגויים. בפסוק 4 מתוארת ההשתחוות לצר המשיח. בפסוקים 5-7 מתוארים מעשיו של צר המשיח, מעשים הדומים לאלה שמתעד דניאל בפרק ז': הוא מדבר דברים גדולים (פס' 5א); במשך שלוש שנים וחצי הוא מושל בכוח בלתי מוגבל (פס' 5ב); הוא מחלל שם שמיים (פס' 6); הוא מנהל מלחמה נגד הקדושים (פס' 7א) ונגד האומות (פס' 7 ב). בפסוק 8 שוב מתוארת ההשתחוות לצר המשיח. הקטע מסתיים בפסוקים 9-10 באזהרה למשתתפים במעשים האלה.

נדון בפרטי קטע זה בפרק שדן באירועי אמצע הצרה הגדולה. מה שרואים בפרק י"ג של ההתגלות זה את הממלכה הרביעית של הגויים, הממלכה האימפריאליסטית, בשלבה החמישי והאחרון - שלב צר המשיח. פעולותיו של צר המשיח בחציה השני של הצרה הגדולה גם הם מתוארים. עשר הקרניים מייצגות את עשר המלכויות בשלב הרביעי, אשר מקדים את שלב החמישי, שלב צר המשיח. אך פרק י"ג מוסיף ומפרט שלחיה זו שבעה ראשים, דבר שאינו מוזכר באף אחד מהקטעים הקודמים העוסקים בעתות הגויים. הקטע הרביעי והאחרון מתמקד בשבעת הראשים.

ה. התגלות י"ז 7-14

הקטע הרביעי שדן בעתות הגויים הוא ההתגלות י"ז 7-14:

וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמְּלֹאךְ: לָמָּה זֶה הַשְׁתוֹמְמֶתָ? אֲנִי אֶגִּיד לְךָ אֶת־
סוֹד הָאֵשׁוּה וְהַחֲפִיָּה הַנִּשְׂאֵת אֹתָהּ בְּעֵלְת שְׁבַעַת הָרְאשִׁים
וְעֶשְׂרֵת הַקְּרָנִים. הַחֲפִיָּה אֲשֶׁר רָאִיתָ, הִיא הִיְתָה וְאֵינָנָה; וְהִיא
תַעֲלֶה מִתְּהוֹם וְתֵרֵד לְאַבְדּוֹן. וְיִשְׁבִּי הָאֶרֶץ אֲשֶׁר שָׁמַם אֵינָנו
נִכְתָּב בְּסֵפֶר הַחַיִּים מִיּוֹם הַיּוֹסֵד תִּבְּל יִשְׁתוֹמְמוּ בְּרֹאֲתָם

אֶת־הַחֲזִיָּה אֲשֶׁר הִיְתָה וְאֵינָנָה וְתִבּוֹא. זֶה הַמּוֹכֵן וְבוֹ חֲכָמָה. שְׂבַעַת הָרְאשִׁים שְׂבַעַת הָרִים הֶמָּה, אֲשֶׁר הָאִשָּׁה יִשְׁבֵּת עָלֶיהֶם. וְשִׁבְעָה מְלָכִים הֶמָּה. חֲמִשָּׁה מֵהֶם נָפְלוּ; וְהָאֶחָד יֵשְׁנוּ; וְהָאֶחָד עוֹד לֹא־בָא; וְהָיָה כִּי יָבֹא עָמֵד יַעֲמֵד לְזָמֹן מְעֹט. וְהַחֲזִיָּה אֲשֶׁר הִיְתָה וְאֵינָנָה, וְהוּא שְׁמִינִי; וְהוּא מֶן־הַשְּׂבַעָה וַיֵּרַד לְאֲבִדוֹן. וְעֶשֶׂר הַקְּרָנִים אֲשֶׁר רָאִיתָ עֲשָׂרָה מְלָכִים הֵם, אֲשֶׁר לֹא־קִבְּלוּ מַלְכוּת עַד־הַנְּהָ, רַק לְשַׁעָה אַחַת מִמְּשָׁלָה כְּמְלָכִים יִקְבְּלוּ עִם־הַחֲזִיָּה. וְלָהֶם יַעֲזֶה אַחַת וְאֶת־כַּחַם וְאֶת־מְמִשְׁלָתָם יִתְּנוּ לַחֲזִיָּה. הֶמָּה יִלְחַמוּ בְּשָׂה וְהִשָּׂה יוֹכַל לָהֶם, כִּי הוּא אֲדֹנֵי הָאֲדָנִים וּמְלֹךְ הַמְּלָכִים, וְאֲשֶׁר עִמוֹ קְרוּאִים וּבְחִירִים וְנֶאֱמָנִים הֶמָּה.

פסוק 7 מבהיר לנו שמדובר באותה חיה המצויה בהתגלות י"ג, והיא גם אותה החיה הרביעית שבפרק ז' בדניאל. החיה מתוארת כבעלת עשר קרניים ושבעה ראשים. ידוע לנו מה מייצגות עשר הקרניים מהתיאור הקודם: הן מייצגות את השלב הרביעי של הממלכה הרביעית; את עשר המלכויות. אך מיד נקבל הסבר על מה שמייצגים שבעת הראשים. בפסוק 8, כמו בהתגלות י"ג, מותו ותקומתו של צר המשיח מתוארים יחד עם ההשתחוות שבאה אחר כך. נדון בפרטים של אירוע זה בפרק י"א, 'אירועי אמצע הצרה הגדולה'.

לאחר מכן פסוקים 9-10 מסבירים מהי משמעות שבעת הראשים. פסוק 9 מציין ששְׂבַעַת הָרְאשִׁים שְׂבַעַת הָרִים הֶמָּה. למרבה הצער רבים מדי ממורי הכתובים נעצרו בנקודה זו והתעלמו מהפסוק הבא אחריו, והסיקו מכאן ששבעת ההרים מייצגים את רומא, מפני שרומא היא עיר היושבת על שבע גבעות. אולם ישנן כמה ערים במזרח התיכון הטוענות אף הן לישיבה על שבע גבעות, או הרים. לכן תיאור זה אינו מספיק כדי להצביע על רומא כמקום שאליו הקטע מתייחס. אך זיהוי שבעת ההרים עם רומא נהיה בלתי מוצדק לחלוטין כאשר מתבוננים בפסוק בהקשרו המלא. העובדה שנאמר לנו ששבעת הראשים הם שבעה הרים מראה שיש להבין את ההרים הללו באופן סמלי. כפי שצוין קודם, היכן שנעשה שימוש סמלי במילה הַר היא מסמלת תמיד מלך, מלכות או כס מלכות, וזהו המקרה כאן. למעשה הפסוק הבא, פסוק 10, מפרש את משמעות שבעת ההרים. המשפט אינו מסתיים בפסוק 9 אלא ממשיך לפסוק 10. אחרי שצוין בפסוק 9 ששבעת הראשים הם שבעה הרים, מצוין בבירור בפסוק 10 ששבעת ההרים אינם מייצגים הרים

אמיתיים, שהרי כתוב: שְׁבַעַה מְלָכִים הָיָה. משמעות הַהָרִים כאן עולה בקנה אחד עם השימוש הסמלי שנעשה במילה בכל המקומות האחרים בכתבי הקודש. בפסוק 9 שבעת הראשים הם שבעה הרים, ובפסוק 10 כינוי הגוף הַיָּמָה (הם) מראה בבירור ששבעת ההרים האלה הם שבעה מלכים. אין הכוונה כאן לרומא, אלא לשבעה מלכים. פסוק 10 מציין עוד כי משבעת הראשים-ההרים-מלכים נפלו כבר חמישה בימיו של יוחנן, אחד היה קיים בזמנו, ואחד היה עתיד להגיע. אילו היה הפסוק מתייחס לעיר רומא, אזי כבר חמישה מהריה היו אמורים לא להיות שם כלל, אחד אמור היה להיוותר במקומו בזמן זה, ועל האחרון עדיין לקום ולהופיע! לכן לפי ההקשר פירוש זה הוא בלתי אפשרי.

על אף העובדה שעשר הקרניים ושבעת הראשים מייצגים מלכים, בכל זאת קיים הבדל ביניהם. עשר הקרניים הן מלכים שחיים **בו זמנית** זה עם זה. הם כולם קמים ומולכים באותה תקופה. אך שבעת הראשים הם **רציפים**, או באים **בזה אחר זה**. האחד בא אחרי השני ברצף כרונולוגי, ואף לא שניים מהם הם בני אותו הזמן. בזמן כתיבת ההתגלות היו חמישה כבר נחלת ההיסטוריה וחדלו להתקיים. אותו ראש-הר-מלך שישי היה עדיין קיים ובשליטה בזמן כתיבת ההתגלות, והאחד הנוסף עתיד היה להופיע. כשבידינו המידע הזה, אפשר להסיק מה מייצגים שבעת הראשים מתוך לימוד ההיסטוריה. כפי שכבר צוין, הממלכה הרביעית היא הממלכה האימפריאליסטית - זו שהייתה קיימת בימיו של יוחנן; ולכן האימפריאליזם מייצג את הראש השישי. זו גם הייתה התקופה של השלב הראשון בממלכה האימפריאליסטית - שלב האחדות, שהוא שלב האימפריה הרומית. כשמתבוננים בהיסטוריה הרומית, ידוע שרומא עברה חמישה סוגי ממשל לפני שהתפתחה לשלבה הראשון כממלכה אימפריאליסטית. אלה הם:

המלכים הטרקווינים	510-753 לפנה"ס	(הראש הראשון)
הקונסולים	494-510 לפנה"ס	(הראש השני)
הפלבאים או הדיקטטורים	390-494 לפנה"ס	(הראש השלישי)
הרפובליקנים או הדצימברים	59-390 לפנה"ס	(הראש הרביעי)

(אוליגרכיה של עשרה)

שלטון השלושה - טריאומווירט 27-59 לפנה"ס (הראש החמישי)
 אלה מייצגים את חמשת הראשים שנפלו והיו חלק מההיסטוריה בזמן שיוחנן כתב את ספרו. לפני שהתפתחה הממלכה הרביעית של הגויים - הממלכה האימפריאליסטית - קדמו לה חמישה סוגי ממשל אלה. הראש השישי הוא זה שהיה קיים בזמנו של יוחנן, אשר התחיל בשנת 27 לפנה"ס

וימשיך להתקיים עד אמצע הצרה הגדולה. לכן הראש השישי כולל בתוכו את ארבעת השלבים הראשונים של הממלכה הרביעית של הגויים, הממלכה האימפריאליסטית.

על ראש אחד עדיין להופיע, הראש השביעי, שהוא צר המשיח ושלב השלטון האימפריאליסטי המוחלט. כאשר יכונן הראש השביעי עָמֹד וְעָמַד לְזֶמֶן מְעָט, דהיינו שלוש שנים וחצי.

וכך שבעת הראשים מייצגים התפתחות כרונולוגית, המתחילה במלכים הטרקווינים ומסתיימת בשלטון האימפריאליסטי המוחלט. חמישה ראשים כבר נפלו, הראש השישי של האימפריאליזם קיים כעת, והאחרון עתיד להגיע, הוא צר המשיח.¹⁰

אחרי שיוחנן מתייחס למותו ותקומתו של צר המשיח, הוא מתאר את מיקומו של צר המשיח בפסוק 11 כְּשֶׁמִיָּנִי, אֶךְ מִן־הַשְּׁבָעָה. הוא מִן־הַשְּׁבָעָה בכך שישנם שבעה ראשים, וצר המשיח הוא הראש השביעי שבהם. הראשים באים בסדר רציף ובזה אחר זה, כאשר צר המשיח מופיע אחרון ובתקופה האחרונה של ההיסטוריה של שבעת הראשים.

אך צר המשיח הוא גם שְׁמִינִי. באיזה אופן הוא שמיני? ניתן לראות שהוא השמיני ביחס לעשר הקרניים. עשר הקרניים מייצגות את עשרת המלכים היוצאים מתוך הממשל הכלל-עולמי האחיד. זהו השלב הרביעי של הממלכה הרביעית של הגויים, שהיא הממלכה האימפריאליסטית. עשרת המלכים הללו מושלים ביחד ובו זמנית. אך כפי שהבנו מפרק ז' בדניאל, כאשר מתחיל צר המשיח להשתלט הוא עוקר שלוש מעשר הקרניים. הוא הורג שלוש מעשר הקרניים, ומשאיר שבע לשארית תקופת הצרה. הוא קיים באותו הזמן עם שבע הקרניים האחרות, ובכך הוא שְׁמִינִי. הוא מלך שמיני, בן זמנם של שבעת המלכים האחרים, והוא מושל בהם ומעליהם כיוון שהם נכנעו למרותו. אך הוא מִן־הַשְּׁבָעָה, כי הוא הראש השביעי בצורות הממשל הבאות בזו אחר זו. המונח "שבעה" מתייחס לראשים, בעוד שהמונח "שמונה" מתייחס לקרניים.

המילה חָיָה בספר ההתגלות מתייחסת אם כן לממלכה האימפריאליסטית בשלבה החמישי והאחרון, שלב צר המשיח. לפיכך נכון לראות בחיה גם את הממלכה הרביעית של הגויים בשלבה האחרון, וגם את צר המשיח בעצמו. בספר ההתגלות תשמש מילה זו בשני המובנים: לעתים היא תתאר

10. קיימת דעה נוספת, שחמשת הראשים שכבר נפלו מייצגים חמש אימפריות שכבר נפלו: מצרים, אשור, בבל, פרס ומדי, ויוון. רומא היא השישית, וצר המשיח אמור להיות השביעי.

את הממלכה הרביעית של הגויים בשלמותה כשהיא בצורתה החמישית והאחרונה, ובמקרים אחרים היא תתאר את צר המשיח עצמו. פסוקים 12-13 דנים בעשר הקרניים. בפסוק 12 מוסבר שעשר הקרניים הם עשרה מלכים ושהם יופיעו בעתיד, אחרי זמנו של יוחנן. בפסוק 13 הם מכניעים את סמכותם לצר המשיח. את הפרטים נלמד מאוחר יותר. לבסוף, בפסוק 14 מושמדת הממלכה הרביעית בידי המשיח עצמו.

1. סיכום ארבעת הפרקים

כדי לסכם את ארבעת הפרקים של הכתובים הדנים בעתות הגויים, יש לשים לב לשלוש נקודות:

ראשית, על תקופת עתות הגויים להיות מורכבת מארבע ממלכות של גויים: הבבלית, זו של פרס ומדי, ההלניסטית, והאימפריאליסטית. **שנית**, הממלכה הרביעית, ממלכת האימפריאליזם, התפתחה מחמש צורות של ממשל רומי שקדמו לה: המלכים הטרקווינים (הראש הראשון), הקונסולים (הראש השני), הפלבאים (הראש השלישי), הרפובליקנים (הראש הרביעי), והטריאומוורט (הראש החמישי). **שלישית**, על הממלכה הרביעית של הגויים - הממלכה האימפריאליסטית - לעבור חמישה שלבים, כאשר ארבעת הראשונים הם שלב האחדות (רומא), שלב החלוקה לשתיים (איזון כוחות של מזרח-מערב), שלב הממשל הכלל-עולמי, ושלב עשר המלכויות. ארבעת השלבים הראשונים הללו הם כולם יחד הראש השישי. אחר כך יבוא השלב החמישי, שלב צר המשיח - שלב האימפריאליזם המוחלט, שהוא גם הראש השביעי.

הפרטים יידונו בהרחבה בפרק ד', 'סדר המאורעות לפני הצרה הגדולה', ובפרק י"א, 'אירועי אמצע הצרה הגדולה'.

ההבנה של מהלך האירועים בעתות הגויים חשובה עד מאוד כדי להבין היטב את מהלך האירועים של אחרית הימים כולה.

אפשר לשלב את כל הפרקים הללו ולהציגם בתרשים באופן הבא:

1. ממלכת בבל

2. ממלכת פרס ומדי

3. האימפריה ההלניסטית

א. שלב האחדות

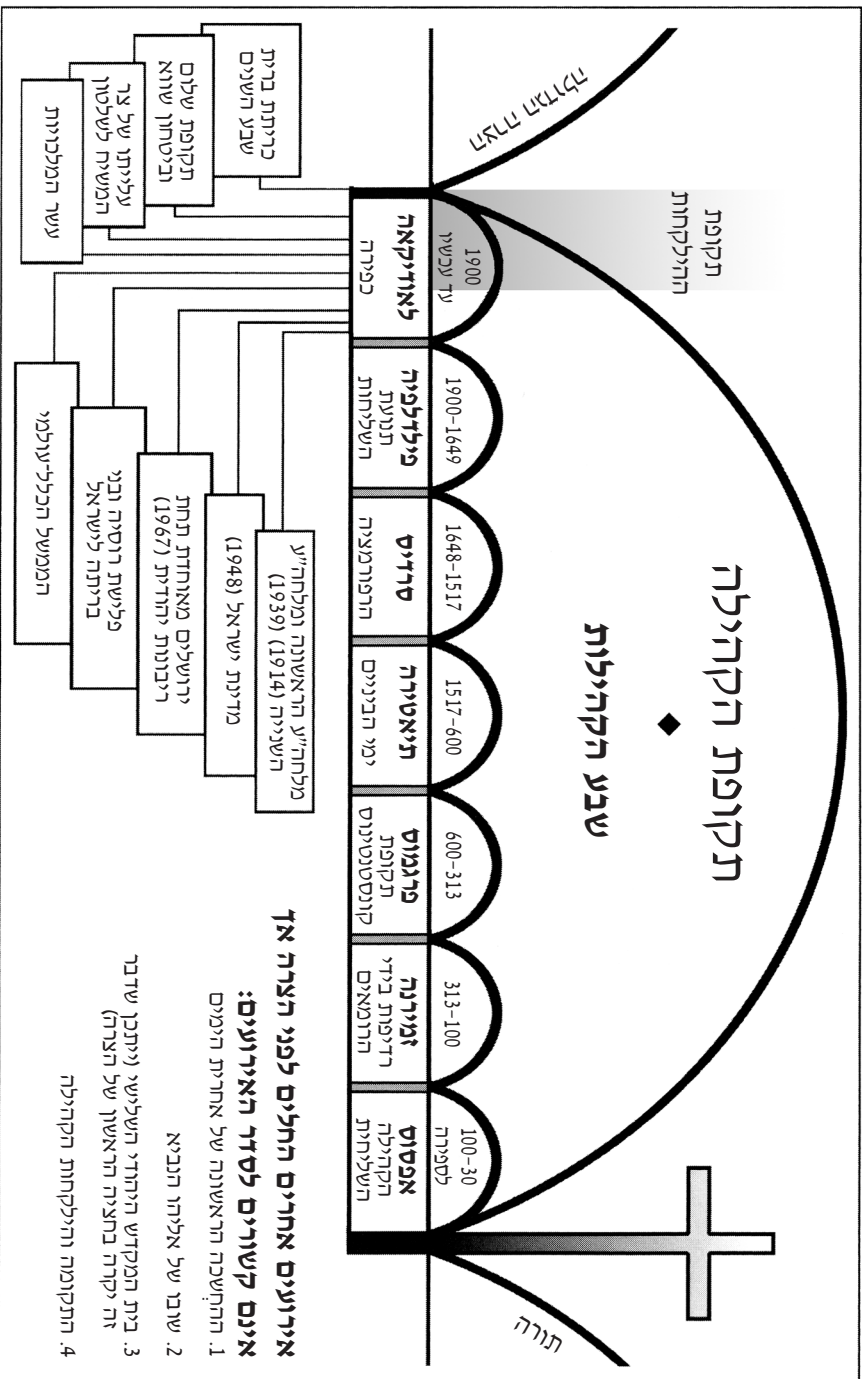
ב. שלב החלוקה לארבע

(התפתחות הדרגתית מקדימה לממלכה הרביעית של הגויים)

- א. המלכים הטרקווינים - הראש הראשון
ב. הקונסולים - הראש השני
ג. הפלבאים - הראש השלישי
ד. הרפובליקנים - הראש הרביעי
ה. הטריאומוירט - הראש החמישי
4. הממלכה הרביעית של הגויים - אימפריאליזם
א. שלב האחדות - האימפריה הרומית
ב. שלב החלוקה לשתיים - מאזן כוחות מזרח-מערב
ג. שלב הממשל הכלל-עולמי
ד. שלב עשר המלכויות - עשר הקרניים (עשרת המלכים)
ה. שלב צר המשיח - הראש השביעי
(הקרן האחת-עשרה שנהיית לקרן השמינית)
5. מלכות המשיח

חלק שני

מהלכו של העידן הנוכחי

תרשים מס' 3

פרק שלישי

תורת אחרית הימים בנוגע לקהילה הגשמית: הדברים שקורים עכשיו – שבע הקהילות

פרקים ב' ו-ג' בספר ההתגלות מהווים את חלקו העיקרי השני של הספר. החלק הזה נקרא **הדברים שקורים עכשיו**: שבע הקהילות. זהו תיאור של תקופת הקהילה בשבע איגרות קצרות לשבע הקהילות.

א. מאפיינים

שנים כמה מאפיינים המצויים באיגרות לשבע הקהילות שיש לשים אליהם לב. ראשית, אלה הם כולם מסרים שישוע העביר לקהילות, והם המסרים האחרונים שנמסרו בקול מפי ישוע ומתועדים בכתובים. לפני כן הדברים האחרונים שנאמרו בקול היו לפולוס בדרכו לדמשק, ובמספר הופעות עוקבות אחר כך.

שנית, הם מתייחסים בעיקר לקהילה הגשמית ולא בהכרח לקהילה הרוחנית. הקהילה הרוחנית היא גוף המשיח, הכולל את כל המאמינים האמיתיים מאז חג השבועות שעליו מסופר בפרק ב' במעשי השליחים. לעתים מכונה הקהילה הרוחנית "הקהילה האוניברסאלית". אך הקהילה הגשמית היא גוף מקומי, או קהילה מקומית, שבה עלולים להיות מאמינים ולא-מאמינים גם יחד. היא כוללת את כל הטוענים שהם מאמינים, בין אם הם באמת כאלה ובין אם אינם. בעוד שהקהילה הרוחנית כוללת רק מאמינים, הקהילה הגשמית יכולה להכיל את שניהם. כפי שנראה, בשבע הקהילות נמצא את שניהם.

מאפיין שלישי הוא שיש לישוע דבר מה נגד חמש מהקהילות, ואין לו דבר נגד שתיים מהם. יתרה מכך, הוא מוצא משהו טוב בשש מהקהילות, אך אינו מוצא דבר אחד טוב בשביעית; הקהילה השביעית לחלוטין אינה טובה בעיניו.

מאפיין רביעי הוא שישנו מכנה משותף בכל שבע האיגרות. המכנה המשותף הראשון הוא שבכל איגרת ישנו תיאור של המשיח הלקוח מתיאור תפארתו של בן האדם בפרק א'. כל תיאור קשור בצורה כלשהי לדברים הנאמרים באותה איגרת. בפרק א' נמצא תיאור מלא של בן האדם בתפארתו. כל איגרת בתורה לוקחת חלק מאותו תיאור ומקשרת אותו לתוכנה.

המכנה המשותף השני הוא שבכל שבע האיגרות מופיעה המילה יְדַעְתִּי. חמש פעמים בצירוף יְדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֵׂיָהּ; פעם אחת יְדַעְתִּי אֶת־צָרְתָּהּ; ופעם אחת יְדַעְתִּי אֶת־מְקוֹם שְׁבִתָּהּ. הנקודה היא שישוע מעורה באופן אישי במצבה של כל קהילה מקומית.

המכנה המשותף השלישי שקיים בכל שבע האיגרות הוא: מִי אֶשְׁר־אֲזַן לוֹ יִשְׁמַע אֶת אֶשְׁר הָרוּחַ אֲמִיר לְקִהְלוֹת. זוהי הפצרה לצינות. הקהילות הן האחראיות להשתנות ולהתאים את עצמן לדרישותיהן של האיגרות.

ב. פרשנות

שאלת המפתח היא, כיצד עלינו לפרש את האיגרות הללו. מחד, ישנן באיגרות הצהרות שיכולות להיות נכונות רק בנוגע לקהילה שאליה נכתבו. מאידך, ישנן הצהרות שבקושי ניתן להגבילן לקהילה שאליה נכתבו, או לאותו אזור שאליה נכתבו, ולעתים אינן יכולות להיות נכונות לגבי אותה קהילה בכלל. עובדות אלה הובילו למגוון דעות בדבר הדרך לפרש אותן. ישנם שני תחומים שבהם ישנה הסכמה. התחום השלישי הוא תחום של מחלוקת. שני תחומי ההסכמה הם כדלהלן:

ראשית: שבע קהילות אלה הן שבע קהילות אמיתיות שאליהן יוחנן כתב. אלה היו שבע קהילות ממשיות, והן היו קיימות עוד בימיו של יוחנן. אלה היו גם שבעה סוגי קהילות שונים שהיו קיימים באותה תקופה. שנית: כל שבעה סוגי הקהילות היו קיימים במשך כל תקופת הקהילה. לא משנה באיזו תקופה של היסטוריית הקהילה נתבונן, אנו נמצא בה את כל שבעה סוגי הקהילות. כל שבעה סוגי הקהילות ימשיכו להתקיים עד ההילקחות.

בעוד שישנה הסכמה כללית על שתי הנקודות הראשונות בקרב כותבים המאמינים בפירוש מילולי של מלכות אלף השנים, אין הסכמה על הנקודה השלישית, הידועה בשם "פרשנות היסטורית-נבואית". הפרשנות ההיסטורית-נבואית טוענת שבעוד שכל שבעת סוגי הקהילות קיימים תמיד, סוג מסוים יהיה זה הדומיננטי בכל תקופה בהיסטוריית הקהילה. במשך כל היסטוריית הקהילה ימשיכו כל שבעת סוגי הקהילות להתקיים, אך לסוג אחד של קהילה תהיה הנטייה לשלוט בתקופה מסוימת בהיסטוריית הקהילה. מכאן ששבע האיגרות מייצגות תמונה נבואית של שבע תקופות היסטוריות שיעברו על הקהילה הגשמית. איגרות אלה נכתבות לְשַׁבַּע הַקְּהִילוֹת, והן מייצגות את השלם, את הכלל. שבע קהילות אלה נבחרו **ראשית**, בגלל משמעות שמן, ו**שנית**, מפני שמצב הקהילה המקומית המוזכרת יאפיין תקופה מסוימת בהיסטוריית הקהילה. הצהרות שנכתבו בנוגע לקהילות מסוימות אינן יכולות להיות נכונות לגבי המצב המקומי באותן קהילות בלבד. חייבת להיות להן משמעות רחבה הרבה יותר.

השאלה שמעלה גישה שלישית זו היא: האם פירוש כזה אינו מפר את **כלל הזהב של הפרשנות** ואת כלל הפירוש המילולי? אילו אפשר היה להראות בבירור שכל הנאמר באיגרת לקהילה ספציפית יכול היה להיות או היה נכון לגבי אותה קהילה, או לסוג הקהילה, התשובה הייתה "כן". אך אם ישנן הצהרות שבשום פנים אינן יכולות להיות נכונות לגבי אותה קהילה, או לאותו סוג קהילה, אזי התשובה היא "לא". מחבר ספר זה היה מעדיף להגביל את הפירוש לאותה קהילה שאליה האיגרת נכתבה, או לאותו סוג קהילה, אך ישנן הצהרות במקומות שונים שאינן מאפשרות פירוש כזה. לדוגמה נביא את ההבטחה לשמור את קהילת פילדלפיה מְשַׁעַת הַנְּסִיּוֹן הַעֲתִידָה לְבּוֹא עַל-תֵּבֵל כְּלָה. כבר מזמן עברה התקופה שבה יכלה הבטחה זו להתקיים לקהילה הזאת בלבד, מפני שהיא כבר לא קיימת; גם לא ניתן להגביל את ההבטחה לאותו סוג קהילה, מפני שסוגים אחרים של קהילות בשני פרקים אלה (ב' ו-ג') גם הם ייהנו מאותה הבטחה. לכן ראוי בהחלט לקבל את הפרשנות ההיסטורית-נבואית, אף שגם היא אינה נטולת בעיות. על אף שמחבר ספר זה אינו חש לגמרי בנוח באשר לנקודה שלישית זו, בכל זאת נוח לו איתה יותר מאשר בלעדיה. ויתרה מכך, הפירוש המילולי של ההבטחות הללו הוא זה שהביא אותי לעמדה זו.

על כל פנים, השקפה זו אינה שייכת לסוגיה העיקרית: ששבע הקהילות בהתגלות ב' ו-ג' משתרעות על פני התקופה של **הדברים שקורים עכשיו**

(א 19), תקופת הקהילה. גם אם ננטוש את הנקודה השלישית, הדבר לא ישפיע על התפתחותו הבסיסית של הספר, העוסקת בסדרם של אירועים נבואיים. כאשר נלמד כל אחת מהאיגרות, יוצגו כל שלוש הנקודות. אפשר להתמיד בהשמטה של החלקים המייחסים את הנבואה לנקודה ספציפית בהיסטוריית הקהילה, ועדיין שתי הנקודות האחרות ייוותרו ללא שינוי. לכן ניתן להגיע למסקנה ששבע האיגרות למעשה אינן סוקרות שבע תקופות שונות, אלא שכל שבעת הסוגים קיימים כעת, ושזמן ההילקחות תיאסף הקהילה המאמינה ואילו הלא-מאמינים יישארו מאחור.

ג. מיתאר כללי

שבע האיגרות בנויות כולן לפי תבנית מסוימת שבה שישה מרכיבים:

יעד

תיאור של ישוע

דברי שבע

תוכחה

דבר עידוד

הבטחה

לא בכל שבע האיגרות קיימים כל ששת מרכיבי התבנית, והם גם לא בהכרח מופיעים באותו הסדר. אך זהו המבנה הבסיסי של כל איגרת.

ד. שבע האיגרות

1. אפסוס:

הקהילה השליחית (30-100 לספירה) - התגלות ב' 1-7

אֶל-מִלְאָךְ קִהַל אֶפְסוֹס כָּתַב: כֹּה אָמַר הָאֱחִיז בִּימֵינוּ שִׁבְעַת הַכּוֹכְבִים, הַמֵּתְהַלֵּךְ בְּתוֹךְ שִׁבְעַת מְנֻרוֹת הַזֶּהָב: יַדְעֵתִי אֶת-מַעֲשֵׂיךָ וְאֶת-עֲמָלְךָ וְאֶת-סִבְלְךָ וְאֶשֶׁר לֹא-תוּכַל שְׂאֵת אֶת-הַרְשָׁעִים. וַתִּבְחַן אֶת-הָאֲמִרִים שְׁלִיחִים אֲנַחְנוּ וְאִנִּים, וַתִּמְצָאם דִּבְרֵי שִׁקֵּר. וְאַתָּה נְשִׂאתָ הַרְבֵּה וְיִשְׁלַךְ סִבְלָנוֹת וְלִמְעַן שְׁמִי לֹא יֵעָפֵת. אֲדָּ יִשְׁלִי עֲלֶיךָ, כִּי נִטְשֵׁת אֶת-אֲהַבְתְּךָ הָרֵאשׁוֹנָה. זְכֹרָה אֲפֹא אִי-מִזָּה נִפְלֵת וְשׁוֹבָה וְעֲשֵׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ הָרֵאשׁוֹנִים; וְאִם-לֹא, הִנְנִי בָּא עֲלֶיךָ מִהֵרָ וְהִדַּפְתִּי מִנֹּרְתְךָ מִמְּקוֹמָהּ, אִם-לֹא תָשׁוּב. אֲבָל זֹאת לָךְ אֶשֶׁר שָׂנֵא אֶתָּה אֶת-מַעֲשֵׂי הַנִּיקָלָסִים, אֶשֶׁר שָׂנֵאתִים גַּם-אֲנִי. מִי אֶשֶׁר-אֶזֶן לוֹ

יִשְׁמַע אֶת אֲשֶׁר הָרוּחַ אֹמֵר לְקִהְלוֹת; הַמְנַצֵּחַ אֶתְּךָ לֹא לְאָכַל
מֵעֵץ הַחַיִּים אֲשֶׁר בְּתוֹךְ גֵּן־אֱדֵן.

היעד (פס' 1א) של האיגרת הוא קהילת אפסוס, שמשמע שמה "רצוי" או "מועדף". היא מייצגת את תקופת הקהילה השליחית אשר התחילה ב-30 לספירה ונמשכה בערך עד לשנת 100 לספירה, כאשר מת השליח האחרון יוחנן, מחבר ספר ההתגלות. אפסוס הייתה קהילה מהסוג שמאפיין את הקהילה השליחית.

אחר כך בא **תיאור של ישוע** (פס' 1ב) הלקוח מההתגלות א' 13, 16 ו-20. התיאור מצביע על השליטה שיש לישוע בגורלן של הקהילות. **דברי השבח** הם בפסוקים 2-3 ו-6. **ראשית**, הם מקבלים שבח על כך שגינו את מורי השקר (פסוקים 2-3). במעשי השליחים כ' 29-31 הזהיר פולוס את הזקנים באפסוס על שיבואו מורי שקר וישחיתו את הקהילה. בזמן שפולוס כתב את איגרותיו הראשונה והשנייה אל טימותיאוס, הגיעו כבר מורי השקר והחלו להשחית את הקהילה (טימ"א א 3-4, 18-20; ו 3-10, 20-21; טימ"ב ב 14-18; ד 1-4). מורי שקר אלו זרעו הרס והרפו במידת מה את ידיו של טימותיאוס, ולכן ייעץ לו פולוס כיצד להתמודד עם הבעיה. בזמן שנכתבה האיגרת הראשונה כבר התגברה הקהילה באפסוס על הבעיה וחבריה עמדו נגד מורי השקר, ועל כך הם מקבלים דברי שבח. **שנית**, הם מקבלים שבח על כך שהם שונאים את מעשי הניקולסים (פס' 6). בהיסטוריה של הקהילה אין כל תיעוד או איזכור של קבוצה זו, לכן עלינו למצוא רמזים לזהותה במקומות אחרים. משמעות המילה ביוונית היא "מושלי העם". המשמעות עלולה לרמוז על כך שהיה ניסיון לפצל וליצור הבחנה מלאכותית בין נושאי תפקידים לפשוטי העם, ולגרום לחלוקה שבה נושאי התפקידים ימשלו באחרים. כמובן, לזקני הקהילה יש הסמכות המקראית לקבוע את מדיניותה של הקהילה המקומית, אולם נראה שהסמכות המתוארת כאן הרחיקה לכת הרבה מעבר לענייני הקהילה המקומית, ואולי אף חרגה לחייהם הפרטיים של חברי הקהילה. האפסים שנאו את המעשים האלה ועל כך קיבלו דברי שבח.

התוכחה נמצאת בפסוק 4. הם איבדו את אהבתם הראשונה, והכוונה היא לאהבתם למשיח ולאהבת דבר ה'. הדור השני של המאמינים נתרפה ונתקרר. לא היה בהם את אותו הלהט של הדור הראשון; משום כך ישנה תוכחה. אפשר להבחין בבעיה דומה לגבי אלה שקיבלו את האיגרת אל העברים: קבוצה של דור שני של מאמינים יהודים, שמפאת רדיפות רפתה עמידתם באמונה וכתוצאה מכך איבדו את אהבתם הראשונה.

דבר העידוד הוא בפסוק 5. ניתן דבר עידוד לזכור את אהבתם הראשונה, לשוב בתשובה ולחזור לאהבה זו. אם ייכשלו בכך תהיה התוצאה הסרת מנורתם, הסרת עדותם.

ההבטחה נמצאת בפסוק 7. בעוד שהאיגרות מיועדות לקהילות בכללותן, ההבטחות הן לאנשים פרטיים בקהילה שמתגברים על בעייתה הכללית של הקהילה. למתגבר שיחזור לאהבתו הראשונה מובטחת הזכות לאכול מפרי עץ החיים בסדר הנצחי. אכילה משותפת מרמזת על התחברות, לכן המתגבר ייחנה מהתחברות עם המשיח. מכיוון שמדובר בעץ החיים, זוהי הבטחה לקחת חלק בסדר הנצחי. נשמור הערות נוספות לפרק האחרון של ספר ההתגלות, שם נמצא שוב את הסמלים האלה.

האיגרת הזאת נועדה לקהילת אפסוס והיא רלוונטית לאותה קהילה. חלק מהדברים שהיו נכונים לגבי אותה קהילה מקומית היו נכונים גם לגבי הקהילה השליחית בזמן של הדור השני. על פי הפרשנות ההיסטורית נבואית זהו סוג הקהילה שאיפיינו את התקופה הראשונה של היסטוריית הקהילה.

2. זמירנה:

הקהילה בתקופת הרדיפות הרומיות

(100-313 לספירה) – התגלות ב' 8-11

וְאֶל־מִלְאָךְ קֵהַל זְמִירְנָא כְּתַב: כֹּה אָמַר הָרֵאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן,
אֲשֶׁר־מֵת וַיְחִי: יְדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֵׂיךָ וְאֶת־צָרְתְּךָ וְאֶת־רִישׁוֹךָ,
וְאוֹלָם עָשִׂיר אֶתְּךָ, וְאֶת־גְּדוּפֵי הָאֲמָרִים יְהוּדִים אֲנַחְנוּ
וְאֵינָם, כִּי אִם־כְּנֶסֶת הַשָּׁטָן. אֶל־תִּירָא מִפְּנֵי־אֲשֶׁר עָלֶיךָ
לְסַבֵּל. הִנֵּה עֲתִיד הַמַּלְשִׁין לָתֵת מַכָּם בְּמִשְׁמַר לְמַעַן תִּנָּסוּ;
וְהֵייתֶם בְּצָרָה עֲשֶׂרֶת יָמִים; הִיָּה נֶאֱמָן עַד־הַמָּוֶת וְנָתַתִּי לָךְ
עֲטֶרֶת הַחַיִּים. מִי אֲשֶׁר־אֵזֶן לוֹ יִשְׁמַע אֶת אֲשֶׁר הָרוּחַ אָמַר
לְקַהְלוֹת; הַמְנַצֵּחַ לֹא יִנָּזֵק בְּמָוֶת הַשָּׁנִי.

היעד מופיע בפסוק 8א, הקהילה בעיר זמירנה. משמעות השם זמירנה היא "מור", אשר לו משמעויות נלוות של מוות ושל חניטה (יוח' יט 39-40). לכן בפרשנות ההיסטורית־נבואית קהילה זו הינה סמל מתאים לייצוג התקופה השנייה בהיסטוריית הקהילה, תקופת הרדיפה בידי הרומיים משנת 100 לספירה ועד לשנת 313.

התיאור של ישוע נמצא בפסוק 8ב, והוא לקוח מההתגלות א' 17-18. ישוע אומר לקהילה שהוא הראשון והאחרון, ושהוא עצמו מת וחי שוב.

על אף שהוא מת במוות אלים, בכל זאת הוא חי שוב עקב תחייתו. מכיוון שרבים מן האנשים שאליהם נכתבה האיגרת ימותו אף הם במוות אלים, תיאור זה ניתן להם כנחמה, כי גם הם יחיו שוב בדרך של תחייה.

דברי השבח נמצאים בפסוק 9. **ראשית**, הם מקבלים דבר שבח על גילוי סבלנות בצרה. התנהגותם מהווה מופת לדברים הנאמרים על ידי כותב האיגרת אל העברים, שם אמר לנמעניו שעליהם להתמיד ולעמוד בסבלנות. הם סבלו קשות, אך עמדו בסבלנות. **שנית**, הם מקבלים דבר שבח על כך שעמדו בגידופם של אלה שטענו להיותם יהודים ואינם, אלא הם מכנסיית השטן. במצבם בקהילה המקומית הדבר עלול להתייחס למקרה מסוים שלגביו אין לנו אישור היסטורי. בהיסטוריית הקהילה הדבר עלול להתייחס לרומאים, שהחשיבו את עצמם לעם האלוהים, כשהקיסר נחשב לאל עצמו. כך נרדפו המאמינים כל ידי הטוענים שהם עם אלוהים, אך אינם. לעתים קרובות נהרגו המאמינים על עצם סירובם ליבוח לקיסר. זמירנה היא אחת משתי הקהילות שלא היה לישוע דבר נגדן, ולכן אין **תוכחה** באיגרת.

דבר העידוד הוא בפסוק 10, והוא מתייחס לשלושה דברים. **ראשית**, ישנו עידוד לא לפחד מהדברים שעליהם לסבול. **שנית**, ישוע מזהיר אותם שעליהם לעבור רדיפות למשך תקופה של עשרה ימים. סביר מאוד להניח שהאזהרה מתייחסת פשוטו כמשמעו לעשרה ימי רדיפה בזמירנה, ושהייתה תקופה של עשרה ימים שבה רבים מהם סבלו ומתו. גם לדבר זה אין לנו אישור היסטורי, כיוון שאין ברשותנו תיעוד מלא של היסטוריית הקהילה בתקופה הקדומה או של קהילה מסוימת זו. מנקודת המבט של הפרשנות ההיסטורית-נבואית ישנם המציינים שבין השנים 96-313 לספירה, על אף שהיו יותר מעשרה קיסרים רומים, רק עשרה מהם רדפו באופן מעשי ורשמי את הקהילה: דומיטיאנוס (96), טריאנוס (98-117), אדריאנוס (117-138), אנטונינוס פיוס (138-161), מרקוס אורליוס (161-180), ספטימיוס סוורוס (193-211), מקסימינוס (235-238), דקיוס (249-251), ולריאנוס (251-260) ודיוקלטיאנוס (284-305). ישנה האפשרות שהכוונה בעשרת ימי הרדיפה היא לעשרת המושלים הרומים הללו. אך בספר ההתגלות איזכורי זמן - אם מדובר בימים, בחודשים או בשנים - הם די מילוליים, והעדיפות היא להבין את עשרת הימים הללו באותו האופן. ולכן הם מתייחסים לעשרה ימי רדיפה מילוליים שסבלה הקהילה בזמירנה. גם אם נקבל את התבנית שמציעה הפרשנות ההיסטורית-נבואית, טוב להגביל אותה לאותם חלקים שאינם יכולים להיות נכונים לגבי אותה קהילה

מקומית או רק לגביה. לכן קהילה זו יכולה אמנם לייצג את התקופה השנייה של היסטוריית הקהילה, אך על עשרת הימים להישאר עשרה ימים ולא עשר תקופות. **שלישית**, הקהילה מקבלת דבר עידוד שלא לפחד מהמוות, כיוון שאם ימותו מות קדושים, אזי יבטיחו לעצמם את עֲטֻרַת החיים.

ההבטחה היא בפסוק 11. אף שייתכן שימותו מוות אלים פעם אחת, הם לא ימותו בפעם השנייה, כלומר במוות השני. טבעו של המוות השני יידון בפרטים במקום המתאים לכך במחקר זה. אולם רודפי והורגי הקהילה ימותו הן במוות הראשון והן במוות השני.

3. פרגמוס:

הקהילה בעידן קונסטנטינוס (313-600 לספירה) - התגלות ב' 12-17

וְאֶל־מִלְאָךְ קֹהֵל פֶּרְגָמוֹס כָּתַב: כֹּה אָמַר אֱשֶׁר־לוֹ חָרַב פִּיפְיוֹת הַחֲדָה: יַדְעֵתִי אֶת־מַעֲשֵׂיךָ וְאֶת־מְקוֹם שְׁבִתְךָ אֱשֶׁר־שָׁם כָּסֵא הַשֵּׁטָן. וַתִּדְבַּק בְּשָׂמִי וְלֹא שִׁקְרָתָ בְּאֵמוּנָתִי, גַּם־בִּימֵי אֲנָטִיפּוֹס עַד־יֵהָאֵן אֱשֶׁר נִהְרַג אֲצֻלְכֶם בְּמְקוֹם מוֹשֵׁב הַשֵּׁטָן. אֲדָ־מַעַט יֵשׁ־לִי עֲלֶיךָ, כִּי־שָׁם עִמָּךְ אֲנָשִׁים דְּבָקִים בְּלֶקַח בְּלָעָם, אֲשֶׁר הוֹרָה אֶת־בְּלָק לְתֵת מְכָשׁוּל לְפָנַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל מִזְבְּחֵי אֱלִילִים וְלִזְנוֹת. כֵּן נִמְצְאוּ גַם־בָּךְ אֲנָשִׁים דְּבָקִים בְּלֶקַח הַנִּיקָלָסִים אֲשֶׁר שָׁנְאֵתִי. שׁוּבָה; וְאִם־לֹא תָשׁוּב אָבוֹא עֲלֶיךָ מִהֲרָה וְנִלְחַמְתִּי בָּךְ בְּחָרֵב פִּי. מִי אֱשֶׁר־אֵין לוֹ יִשְׁמַע אֶת אֲשֶׁר הָרוּחַ אָמַר לְקֹהֵלוֹת; הַמְנַצֵּחַ אֲאָכִילֵנוּ מִן־הַמֶּן הַגָּנוּז וְנָתַתִּי לוֹ אָבֹן לְבָנָה, וְעַל־הָאָבֹן מִפְתַּח שָׁם חָדַשׁ אֲשֶׁר לֹא יִדְעֵנוּ אִישׁ זִוְלָתִי אֲשֶׁר נָתַן לוֹ.

היעד של המכתב נמצא בפסוק 12א, ונאמר שהוא לפרגמוס, שמשמעו "נשוי לגמרי". העיר פרגמוס הייתה מעוז של עבודת אלילים והיו בה מקדשים רבים. אחד המקדשים היה מקדש אסקלפיוס, ובו פסל דמוי נחש. קיימת האפשרות שלזה הכוונה בביטוי כָּסֵא הַשֵּׁטָן. לפי ההשקפה ההיסטורית־נבואית זוהי הקהילה בתקופתו של קונסטנטינוס, שבה נישאו הקהילה והמדינה. בשנת 313 הפך הקיסר קונסטנטינוס את הנצרות לדתה הממלכתית הרשמית של האימפריה הרומית, ובכך נישאו הקהילה והמדינה.

תיאורו של ישוע בפסוק 12ב לקוח מההתגלות א' 16. התיאור אופייני למשפט, במיוחד לזה הנהוג בכתבי הקודש.

דברי השבח נמצאים בפסוק 13. הם מקבלים שבח על כך שלא התכחשו לאמונה, ובפרט מצוין אנטיפס, אחד מחברי הקהילה הנאמנים שמת מות קדושים בעבור עדותו. לא ידועים לנו פרטים נוספים על אודות אנטיפס, אך הדבר מרמז מעט על מה שאירע בקהילה המקומית בפרגמוס. משמעות השם אנטיפס היא "נגד כול", והדבר עלול להצביע על כך שהוא עמד נגד הפולחן השטני. המלחמה נגד אמונתם קיבלה את השראתה מהתנגדות שטנית. נאמר שהקהילה בפרגמוס שוכנת במקום שבו שוכן השטן עצמו, היכן שסגדו לאסקלפיוס, בן הנחש.

התוכחה מופיעה בפסוקים 14-15. הם מוכחים על שני דברים. **ראשית**, בפסוק 14 הם מוכחים על שנתנו לחלק מהאנשים להחזיק בתורת בלעם. בלעם, המוזכר בספר במדבר כ"ב-כ"ד, היה חוזה ממסופוטמיה. הוא נשכר על ידי בלק מלך מואב, בשיתוף פעולה עם המדיינים, להטיל קללה נבואית על ישראל. אף שניסה לקלל את היהודים בארבעה אירועים שונים, אלוהים השתלט עליו כך שבכל ארבעת האירועים הוא בירך את היהודים במקום לקללם. כאשר נכשל ניסיונו להטיל קללה נבואית על ישראל, ניסה בלעם תחבולה אחרת לגרום שישראל תקולל על ידי אלוהים. בהמלצתו נשלחו נשות מואב ומדיין לגברים יהודים כדי לפתותם מינית. הפיתוי כלל פולחן לאילי מואב ומדיין. תוכניתו הצליחה, ישראל קוללה, ורבים מתו במגיפה. אך תוכנית זו היא שגרמה אחר כך להשמדתם של המדיינים ולמותו של בלעם עצמו (במד' כה 1-16; לא 1-20; דבר' כג 3-6). תורת בלעם הייתה דחיפה להשחתת העם על ידי נישואים שתוצאותיהם זנות ועבודת אלילים. אין ספק שבעיר פרגמוס הנישואים המעורבים עם העולם עובד האלילים היו בעיה ממשית. מכיוון שחיי התרבות וחיי הדת היו כה שזורים זה בזה, עבור המאמינים הסכמה למעורבות חברתית מן הסתם הובילה למעורבות כלשהי בעבודת אלילים. נראה שמאמינים רבים התפשרו כך או אחרת. בעידן קונסטנטינוס נישאה הקהילה למדינה, דבר שהביא בסופו של דבר לזנות רוחנית ולעבודת אלילים. משהייתה הקהילה לדת הרשמית, הוטבלו אנשים בכל רחבי האימפריה הרומית לכנסייה ללא כל קשר לאמונה אישית. הטבילה לבדה צירפה אותם למסד החדש. כתוצאה מכך חדרה כמות עצומה של פגאנים לקהילה, והם הביאו עמם את כל מנהגייהם הפגאניים. עבודת אלילים נכנסה לתוך הקהילה, ואנשים אלה הוסיפו גם את ישוע על אליליהם הרבים והמגוונים. דבר זה הביא לזנות רוחנית ולעבודת אלילים, ונטע את הזרע למה שיתפתח עם הזמן ויהיה לכנסייה הקתולית הרומית. לכן בצדק קיבלה קהילת פרגמוס דבר

תוכחה על שהחזיקה בתורת בלעם. **שנית**, בפסוק 15 הם מוכחים על שסבלו את תורת הניקולסים. אותה קבוצה שקהילת אפסוס שובחה על שלא קיבלה אותה, קהילת פרגמוס מוכחת על שכן קיבלה אותה. היה זה בתקופה הזאת של היסטוריית הקהילה שהתחילה להופיע ההבחנה בין נושאי התפקידים לאלה שאינם, עם חוקים, נהלים והלכות שונות לכל קבוצה. הוקמה הכמורה בקהילה, וזאת העמיקה את השחיתות והניחה את היסודות למה שיבוא אחר כך, בעידן הבא של תקופת הקהילה.

דבר העידוד הוא בפסוק 16. הם מקבלים עידוד לשוב (כלומר לשנות את דעתם) ולטהר את הקהילה, אחרת היא תישפט.

ההבטחה באה בפסוק 17, והיא משולשת. **ראשית**, למתגבר מובטח הַמֶּן הַגָּנוּז. הַמֶּן בתנ"ך היה האוכל שקיבלו בני ישראל בצאתם ממצרים. העוזב את הכנסייה הרשמית של המדינה עלול לאבד את עבודתו ורווחתו. אך למרות מה שיישאל ממנו, האלוהים יספק את צרכיו הקיומיים. **שנית**, מובטחת אָבֶן לְבָנָה. בעולם העתיק היו שתי דרכים לקבל אבן לבנה. דרך אחת הייתה כשאדם נמצא זכאי במשפט; אז קיבל אבן לבנה כסמל לחפותו. המקרה הנוסף היה כאשר אדם התקבל לחברות במועדון פרטי כלשהו; אז היה מקבל אבן לבנה כסמל לקבלתו. ניתן לשלב את שתי המשמעויות הללו בהבטחה השנייה: הוא יזוכה מאשמתה של אותה קהילה, והדבר יהווה סמל לקבלתו על ידי אלוהים. **שלישית**, ההבטחה היא שהוא יקבל שֵׁם קָדֹשׁ הכתוב על האבן, ואותו רק הוא יידע. לעתים קרובות בכתבי הקודש ניתן שם חדש לאדם אחרי שהתגבר על בעיה רוחנית מסוימת. דוגמה אחת היא דוגמתו של יעקב, אשר ניתן לו השם ישראל (ברא' לב 22-32); דוגמה נוספת היא אברם, ששמו שונה לאברהם (ברא' יז 1-8).

4. תיאטירה:

קהילת ימי הביניים (600-1517 לספירה) - התגלות ב' 18-29

וְאֶל־מִלְאָךְ קֵהֵל תִּיאָטִירָא כְּתֹב: כֹּה אָמַר בְּנֵי־הָאֱלֹהִים אֲנִי
עֵינֵי כָל־בְּלַת־אִשׁ וּמַרְגְּלוֹתַי כְּעֵין־נְחֹשֶׁת קָלֵל: יָדַעְתִּי אֶת־
מַעֲשֵׂיךָ וְאֶהְבֶּתְךָ וְאַמְוֹנֶתְךָ וְעִבּוֹדֶתְךָ וְסִבְלֶךָ; וְאֲשֶׁר מַעֲשֵׂיךָ
הָאֲחֵרוֹנִים רַבִּים מִן־הָרִאשׁוֹנִים. אֲדַמְעֵט יִשְׁלִי עֲלֶיךָ, כִּי
תִּנְיַח לְאִשָּׁה לְאִיזָבֵל, הָאֲמֵרֶת נְבִיאָה אֲנֹכִי, לְלַמֵּד וּלְהַתְּעוֹת
אֶת־עַבְדֶּי לְזִנוּת וּלְאֶכָּל זִבְחֵי אֱלִילִים. וְאַתָּן־לָהּ זְמַן לָשׁוּב
וְהִיא מֵאַנָּה לָשׁוּב מִתְּזוֹנוֹתֶיהָ. הִנְנִי מְפִיל אֶתְּךָ לְמִשְׁכָּב, וְאַתָּ־
הַמְּנַאֲפִים עִמָּה בְּצָרָה גְדוֹלָה, אִם־לֹא יָשׁוּבוּ מִמַּעֲשֵׂיךָ.

וְהִרְגַּתִּי בְּמֹות בְּנִיָּהּ; וַיִּדְעוּ כָּל־הַקְּהֵלוֹת כִּי אֲנִי חֹקֵר כְּלוֹת וְלִבִּי; וְנִתְּתִי לָכֶם לְאִישׁ כְּפָרִי מֵעֲלֵלָיו. וְאַתֶּם שְׂאֵר הַנִּמְצָאִים בְּתִיאֲטִירָא, כָּל אֲשֶׁר־אֵין לָהֶם הַלְקַח הֵהוּא וְלֹא יִדְעוּ אֶת־עֲמֻקּוֹת הַשְּׁטוֹן כְּאֲשֶׁר הֵם מֵת־הַלְלִים, לָכֶם אֲנִי אֹמֵר: לֹא־אֲשִׁים עֲלֵיכֶם מִשָּׂא אַחַר. אֶפְסֵס מֵה־שְׁיֵשׁ לָכֶם בּוֹ הַחֲזִיקוּ עַד־בְּאִי. וְהַמְנַצֵּחַ וְשֹׁמֵר אֶת־מַעֲשֵׂי עַד־עַתָּה קָז, אֶתְּנֶן־לוֹ שְׁלֵטוֹן עַל־הַגּוֹיִם. וְרַעַם בְּשִׁבְט בְּרָזַל כְּכֹלֵי יוֹצֵר יִנְפְּצוּ, כְּאֲשֶׁר קִבַּלְתִּי גַם־אֲנִכִּי מֵאֵת אָבִי. וְנִתְּתִי לוֹ כּוֹכַב הַשָּׁחַר. מִי אֲשֶׁר־אֵזוֹן לוֹ יִשְׁמַע אֶת־אֲשֶׁר הָרוּחַ אֹמֵר לְקְהֵלוֹת.

היעד בפסוק 18 הוא קהילת תיאטירה, שמשמע שמה "קורבן מתמשך". לפי הפרשנות ההיסטורית־נבואית תיאור זה מתאים ביותר לקהילת ימי הביניים, והוא מגולם בתורה הקתולית שלפיה המיסה היא קורבן מתמשך. בתיאולוגיה הקתולית כאשר הכומר מקדש את האפיפיט ואת הכוס, נאמר שהם נהיים לגוף האמיתי ולדם האמיתי של ישוע, וכך הוא, ישוע, מוקרב בכל פעם מחדש. פשוטי העם (כלומר אלה שאינם נושאי תפקידים) קיבלו רק את האפיפיט, אך הכוס נמנעה מהם עקב האמונה שהדם האמיתי עלול להישפך בשגגה. הכוס הייתה אך ורק עבור הכמורה. כך ההבדלה שעשו הניקולסים בין נושאי התפקידים לבין אלה שאינם, נשאה פרי.

התיאור של ישוע הוא בפסוק 18ב, והוא לקוח מההתגלות א' 14-15. אלה הם סמלי משפט. הוא לבדו בן האלוהים, ואותו לבד יש לעבוד. אין להוסיף על כך דבר.

דברי השבח ניתנים בפסוק 19. הם מקבלים דברי שבח על מעשי אהבתם, על אמונתם, על שירותם וסבלנותם, ועל כך שמעשים אלה אף התגברו. הם התאפיינו במעשים טובים, וכך מבחינה חיצונית הופעתם הייתה חיובית.

לאחר מכן באה **תוכחה** ארוכה בפסוקים 20-23. בפסוקים 20-21 התוכחה מערבת את הסובלנות שהופגנה כלפי אישה בשם איזבל. קיימת האפשרות שהייתה אישה בשם זה בקהילה המקומית בתיאטירה, אך הדבר מאוד לא סביר. השם איזבל הוא שם פניקי, ובתקופה זו הפניקים כבר חדלו מלהתקיים כישות אתנית נפרדת והתמזגו עם העולם היווני. יתרה מכך, תיאטירה לא הייתה מממוקמת בפניקיה אלא באסיה הקטנה (טורקיה של ימינו). הצהרות כגון אלה תומכות בפרוש ההיסטורי־נבואי. יתרה מכך, כאשר נעשה שימוש באישה כסמל בכתבי הקודש, היא תמיד

מייצגת ישות דתית. זו יכולה להיות חיובית או שלילית. בצד החיובי נמצא את ישראל כאשת ה' ואת הקהילה ככלת המשיח. בצד השלילי נמצא את האישה עם השאור (מתי יג 33), את הזונה הגדולה בהתגלות י"ז, ובקטע שלנו את האישה איזבל. סביר מאוד להניח שזוהי התייחסות לאיזבל של התנ"ך כדי לתאר את מצב הקהילה בתיאטירה, באותו אופן שבו נעשה שימוש בבלעם כדי לתאר את מצב הקהילה בפרגמוס. איזבל הייתה בת מלך צידונית שנישאה לאחאב, מלך ישראל (מל"א טז 29-33). היא הייתה האחראית להנהגתה של דת אלילית בישראל, שעלתה על כל חטאי עבודת האלילים הקודמים בממלכה הצפונית. עבודת האלילים בממלכה הצפונית התחילה עם ירבעם בן נבט, המלך הראשון. אך היה הבדל בין חטאו של ירבעם ובין החטא של עבודת הבעל שהביאה איזבל. החטא של ירבעם היה בהשחתת הדת הנכונה. ירבעם הציב עגלי זהב בן ובבית אל, אך עגלי זהב אלה ייצגו את האלוהים שהוציאם מארץ מצרים. הייתה זו עבודת אלילים, אך כהשחתה של עבודת ה' האמיתית (מל"א יב 25-33). יתרה מכך, לירבעם הייתה האפשרות לחקות תקדים של עבודת עגל הזהב שאותו בנה אהרון. מילותיו בנוגע לעגל הזהב במלכים א' י"ב 28 הן ציטוט דבריו של אהרון בשמות ל"ב 4. במקרה של איזבל לא הייתה זו רק השחתה של הדת הנכונה, אלא אליל חדש ומערכת פולחן שלמה שהונהגו בישראל (מל"א טז 29-33). דרך איזבל נכנסה עבודת הבעל לארץ, והתוצאה הייתה עבודת אלילים יותר מבכל זמן אחר לפני כן. בעבודת הבעל הייתה כרוכה גם אי־מוסריות מינית. בהשחתה של עבודת ה' המוסר היה עדיין קיים, אך בעבודת הבעל הייתה אי־מוסריות מוחלטת. לפיכך איזבל ייצגה נאמנה את מה שהכנסייה הקתולית הפכה להיות בתקופת ימי הביניים. היא הנהיגה פגאניות, שתוצאותיה היו עבודת אלילים וזנות רוחנית, ואשר נהייתה למערכת דתית חדשה שהדמיון בינה ובין קהילת הברית החדשה קלוש. היה זה בתקופה הזאת שעשר תורות שקר חדשות הוכנסו לתוך הקהילה:

1. הצדקה על ידי מעשים - לא רק בחסד דרך האמונה;
2. לידה מחדש באמצעות טבילה - שאדם נושע על ידי טבילה;
3. השתחוות לצלמים;
4. פרישות - איסור על כמרים להתחתן, הבחנה נוספת בין כמורה ובין פשוטי העם;
5. תורת הווידי - שלפיה יש להתוודות על החטאים בפני הכומר והוא המכריז על מחילתם;

6. כור המצרף (פּוּרְגָטוֹרִיּוּם) - מקום של ריתוק אחרי המוות, שאינו גן עדן ולא גיהנום, אלא מקום שבו אדם חייב לעבור זיכּוּךְ לפני כניסתו לגן העדן. מכאן שתהליך ההתקדשות אינו מסתיים בַּמוֹת;
7. השתנות הישיוּת (טרנסובסטנציאציה) - שהלחם והכוס נהפכים לגוף ולדם האמיתיים של ישוע, כלומר, התפיסה שלפיה ישוע מוקרב באופן תמידי ומתמשך;
8. שטרות מחילה (אינדולגנציות) - כאשר באמצעות מתן כסף יכול אדם לקצר את שהותו בכור המצרף;
9. סיגוף - עינוי הגוף כדי לקצר את זמן השהות בפורגטוריום;
10. פולחן מרים - השתחוות למרים הבתולה, העלאתה לדרגת אם האלוהים והכרזת אלוהותה.

כל אלה הובילו לעבודת אלילים ולזנות רוחנית. איזבל בקהילת תיאטירה היא הכנסייה הרומית-קתולית בנצרות של ימי הביניים. בפסוקים 22-23 מופיע תיאור המשפט של איזבל. בפסוק 22 נאמר שהאישה תושלך לתוך הצרה הגדולה. הווה אומר שלא כמו הקהילה האמיתית, הכנסייה הקתולית תועבר אל תוך הצרה הגדולה ויהיה לה תפקיד בתקופה זו. נעסוק בטבעו של תפקיד זה ובטבעו של המשפט בפרק י' בספר. לעת עתה מספיק לציין שכחלק ממשפטה תושלך הכנסייה הקתולית לתוך תקופת הצרה הגדולה. זוהי דוגמה נוספת של קטע שפשוט אי-אפשר להגבילו למצב המקומי בתיאטירה. אילו באמת הייתה בתיאטירה אישה בשם איזבל, כבר מזמן הייתה מתה, ולכן אינה יכולה להיות מושלכת לתוך הצרה הגדולה. ובכל זאת הנבואה מפורשת מאוד: היא וילדיה יושלכו לתוך הצרה. דבר זה יכול להיות נכון רק אם איזבל מייצגת מערכת. ושוב, כאשר נעשה שימוש באישה באופן סמלי בכתבי הקודש, היא מסמלת מערכת דתית או גוף דתי כלשהו. בפסוק 23 ילדיה של איזבל, שהם נאמניה של הכנסייה הקתולית, יעברו אלימות פיסית ומוות כחלק ממשפט האלוהים על איזבל.

דבר העידוד הוא בפסוקים 24-25. העידוד כולל את אלה שאינם חלק מהמערכת של איזבל ואינם יודעים את עִמְקוֹת הַשָּׁטָן. את הכנסייה הקתולית יש להחשיב כתרמית של השטן. בדבר העידוד לאלה שאינם מעורבים בתרמית של השטן, נאמר להם לאחוז בחוזקה במה שטהור. נאמר להם לאחוז בחוזקה באמת של הברית החדשה כנגד המערכת של הכנסייה הרומית-קתולית. אף שאין זה נשמע כמחויבות גדולה כל כך, בהקשר של ימי הביניים דרש הדבר אומץ רב וכוחות רוחניים עצומים.

לבסוף, בפסוקים 26-29 נמצאת ה**הבטחה**. ההבטחה היא כפולה: **ראשית**, המנצח ייקח חלק במלכות המשיח. בניגוד לסמכות השקרית שנטלה לעצמה הכנסייה הרומית-קתולית, לכל מנצח תהיה סמכות אמיתית ותקפה על העמים במלכות המשיח. **שנית**, יהיה להם כוכב השחר. גם כאן נעשה שימוש בסמל בספר ההתגלות, אך אין צורך לעסוק בהשערות, כיוון שבהתגלות כ"ב 16 מצוין שישוע עצמו הוא כוכב השחר. וכך, ישוע הוא נחלתו של המנצח. הנחת הכתובים היא שהמשיח עצמו הוא בחזקתו של כל האוחז באמונת אמת.

5. סרדיס:

קהילת הרפורמציה (1517-1648) - התגלות ג' 1-6

וְאֶל־מַלְאָךְ קְהֵל סַרְדִּיס כָּתַב: כֹּה אָמַר אֱשֶׁר־לוֹ שְׁבַע רוּחוֹת הַאֱלֹהִים וְשִׁבְעַת הַכּוֹכָבִים: יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֵׂיךָ, כִּי־לָךְ שֵׁם כְּאֵלוֹ חַי אֱתָהּ, וְהִנֵּךְ מֵת. שָׁקֵד וְחַזַּק אֶת־הַשְּׂאֲרִית הַקְּרוּבָה לָמוֹת, כִּי לֹא־מִצְאָתִי מַעֲשֵׂיךָ שְׁלֵמִים לִפְנֵי אֱלֹהֵי. זְכוֹר אֶת אֱשֶׁר־קִבַּלְתָּ וְשָׁמַעְתָּ, וְשָׁמְרָה־זֹאת וְשׁוּבָה. וְאִם־לֹא תִשְׁקָד, הִנְנִי בָּא עֲלֶיךָ כְּגִנְבִי וְלֹא תֵדַע הַשְּׁעָה אֲשֶׁר אָבֹא עֲלֶיךָ. יֵשׁ־לָךְ גַּם־בְּסַרְדִּיס שְׁמוֹת מְעַט אֲשֶׁר לֹא גָּאֵלוּ אֶת־מַלְבוּשֵׁיהֶם; וַיִּתְּהֻלְכוּ אִתִּי לְבָשֵׁי לְבָנִים, כִּי רְאוּיִם הֵם לְזֹאת. הַמְנַצֵּחַ יִלְבַּשׁ בְּגָדִים לְבָנִים וְלֹא אֶמְחָה אֶת־שְׁמוֹ מִסֵּפֶר הַחַיִּים, וְאוֹדָה שְׁמוֹ לִפְנֵי אָבִי וְלִפְנֵי מַלְאָכָיו. מִי אֲשֶׁר־אֵזֶן לוֹ יִשְׁמַע אֶת אֲשֶׁר הָרוּחַ אָמַר לְקֵהֳלוֹת.

היעד של האיגרת החמישית בפסוק 1א הוא סרדיס, שמשמעותו "אלה שנמלטים". בפרשנות ההיסטורית-נבואית קהילה זו מייצגת את תקופת הרפורמציה, שהתחילה בשנת 1517, כאשר תלה מרטין לותר את תשעים וחמש התזות שלו על דלת הכנסייה בוויטנברג, והסתיימה בשנת 1648 בחתימת הסכמי "שלום וִסְטְפֵלִיה". ניתן גם להעריך את סיום תקופה זו בשנת 1700 בקירוב.

בפסוק 1ב נמצא את **תיאורו של ישוע** הלקוח מההתגלות א' 4, 16, ו-20. ישנה כאן התייחסות לשבע רוחות האלוהים, התייחסות הבאה כנגד קהילה שהיא ללא רוח.

אחר כך בפסוק 1ג נמצאת ה**תוכחה**. יש להם שֵׁם כְּאֵלוֹ חַי אך למעשה הם מתים. זהו אכן תיאור תקף לקהילה בתקופת הרפורמציה, כפי שהתפתחה בשלביה המאוחרים. היה להם שם כאילו חי: הרפורמציה הניבה תיקוני

דוקטרינה רבים והצהרות אמונה טובות. הרבה מהעוול שנעשה ומהתורות שהופצו על ידי הכנסייה הרומית־קתולית תוקנו ברפורמציה. לקהילות השונות שהתפתחו בתקופת הרפורמציה היו הצהרות אמונה טובות ודוקטרינה מקראית מבוססת. ובכל זאת, הם היו מתים; לא הייתה להם חיות רוחנית. הם הפכו מתים מפני שלא תיקנו את הבעיה הבסיסית: אחדות הכנסייה והמדינה. אחרי שהתנתקו מהכנסייה הקתולית, הם בעצמם הפכו לכנסיות ממלכתיות. בגרמניה ובסקנדינביה הכנסייה הלותרנית הפכה לכנסיית המדינה הרשמית; באנגליה הכנסייה האנגליקנית (שגם נקראת כנסיית אנגליה); בסקוטלנד הכנסייה הפרסביטריאנית; בחלק אחד של שוויץ הכנסיות הקלוויניסטיות, או הכנסיות הרפורמיות; בחלק אחר של שוויץ הכנסייה הצווינגליאנית. הרפורמציה לא תיקנה את בעיית האחדות של כנסייה ומדינה. לכן עם הזמן היא הפכה לקהילה מתה. מה שהשחית את פרגמוס השחית גם את סרדיס. בגלל קיומן של כנסיות ממלכתיות ילדים שנולדו באזור מסוים פשוט נטבלו, ובדרך זו נהיו לחברי כנסייה. לאמונה אישית כמעט שלא היה קשר לחברות בכנסייה, אם בכלל. בתוך זמן מה היה החלק הארי של הכנסייה מורכב מחברי קהילה שלא חזרו בתשובה. לכנסיות כולן היו הצהרות אמונה טובות ואיתנות (על אף שהצהרות אלו כללו עדיין את תורת ההחלפה, הטוענת שהקהילה החליפה את מקומה של ישראל), ולכן היה נראה מבחוץ שהן היו קהילות חיות. אך הן היו מתות. לא היו חיים רוחניים עקב היעדר אמונה אישית, וחלקה העיקרי של כל כנסייה היה מורכב מלא־מאמינים. עד עצם היום הזה ישנן כנסיות ממלכתיות באירופה שלהן הצהרות אמונה טובות, אך הן מורכבות מאנשים שמבחינה רוחנית הם מתים.

דבר העידוד נמצא בפסוקים 2-3. בפסוק 2 הם מקבלים עידוד לחזק את השארית הקרובה למות, כלומר לחזור לחיים רוחניים נוסף על הצהרות האמונה טובות. אי־אפשר לחיות חיים רוחניים בלי דוקטרינה נכונה, אך תורה נכונה בלי חיים רוחניים מתה היא. שניהם, אם כן, הכרחיים. בפסוק 3 מובהרת הנקודה שמוות רוחני יוביל לכך שלא יהיו מוכנים כשישוע יבוא. קהילה שבה חיים רוחניים לא תיתפס במפתיע כאשר ישוע לקהילתו. אך קהילה מתה תיתפס בחוסר מודעות, מפני שחבריה אינם מצפים לבואו. וכמו הלא־מאמינים, גם הם יוותרו מאחור.

בפסוק 4 נמצא את **דברי השבח** ל"אלה שנמלטים". בגדיהם לבנים ואינם מגואלים. לפיכך הם אלה שבאמת האמינו, שיש להם חיים רוחניים ושהתגברו על המוות הרוחני של הקהילה.

ההבטחה בפסוקים 5-6 היא משולשת. **ראשית**, הם ילבשו בגדים לבנים. הסמל שנעשה בו שימוש פה מקבל הסבר במקום אחר בהתגלות. בהתגלות ז' 14 כתוב: . . . וְיִכְבְּסוּ אֶת־שִׁמְלֹתֵם וַיִּלְבְּינוּם בְּדָם הַשָּׁה. מכאן שהבגדים הלבנים הם סמל לישועה. ההבטחה **הראשונה** לאלה שנמלטים היא ישועה, משום שעבורם הדוקטרינה הטובה אינה מתה, אלא חיה בישועה. ההבטחה **השנייה** היא ששמותיהם לא יימחו מספר החיים. נעסוק בספר החיים במקום המתאים לכך. אך הבטחה זו כוללת את ישועתם, אשר תהיה בטוחה לנצח כי שמותיהם לא יימחקו. זוהי הבטחה לישועתם הנצחית. ואז **שלישית**, ישוע יודה בשמו של המאמין לפני המלאכים.

6. פילדלפיה:

הקהילה של תנועת השליחות הגדולה (1648-1900) - התגלות ג' 7-13

וְאֶל־מִלְאָךְ קֵהַל פִּילְדֵּלְפִיָּא כְּתֹב: כֹּה אָמַר הַקְּדוֹשׁ, הַאֲמַתִּי, אֲשֶׁר בְּדָו מִפְּתַח דְּוֹד, הִפְתַּח וְאִין סִגְר וְסִגְר וְאִין פְּתַח: יַדְעִיתִי אֶת־מַעֲשֵׂיךָ. הִנֵּה נִתְּתִי לְפָנֶיךָ שַׁעַר פְּתוּחַ, אֲשֶׁר לֹא יוּכַל אִישׁ לְסַגְרוֹ, כִּי כַח־מַעַט לָךְ וַתִּשְׁמַר אֶת־דְּבָרֵי וְלֹא כַח־שֵׁת בְּשָׂמִי. הֲנִי נֹתֵן אֲנָשִׁים מְכַנְסֵת הַשָּׁטָן, אֲשֶׁר יֹאמְרוּ יְהוּדִים אֲנַחְנוּ, וְאִינָם, כִּי־דְבָרֵי שְׁקֵר הֵמָּה; הֲנִי עֹשֶׂה אֲשֶׁר יָבֹאוּ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְרֹגְלֶיךָ וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי אֶהְבֵּתִיךָ. יַעַן שְׁמַרְתָּ דְבַר סִבְלָנוּתִי, אֲשַׁמְרֶךָ גַם־אֲנִי מְשַׁעֵת הַנְּסִיוֹן הַעֲתִידָה לְבֹא עַל־יַבְל כְּלָה, לְנִסּוֹת אֶת־יִשְׂבֵי הָאָרֶץ. הֲנִי בָא מֵהֶרָה. הַחֲזֹק בְּאֲשֶׁר לָךְ לְמַעַן לֹא־יִקַּח אִישׁ אֶת־נִזְרְךָ. הַמְנַצֵּחַ, אֲתַנְּנוּ לְעַמּוּד בְּהִיכַל אֱלֹהֵי וְלֹא־יֵצֵא עוֹד הַחוּצָה וְכַתְּבִיתִי עָלֶיךָ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֵי וְאֶת־שֵׁם עִיר אֱלֹהֵי, יְרוּשָׁלַיִם הַחֲדָשָׁה, הַיְרֻדָת מִשְׁמִים מֵעַם־אֱלֹהֵי וְאֶת־שְׁמִי הַחֲדָשׁ. מִי אֲשֶׁר־אֵזֶן לוֹ יִשְׁמַע אֶת אֲשֶׁר הָרוּחַ אָמַר לְקִהְלוֹת.

היעד (פסוק 7א) הוא הקהילה בעיר פילדלפיה, שמשמעות שמה "אהבת אחים". מבחינת הפרשנות ההיסטורית־נבואית זהו סמל המתאים לקהילה במשך שנותיה של תנועת השליחות הגדולה, משנת 1700 עד 1900. הייתה זו תקופה של מיסיונרים גדולים כמו הדסון טיילור, אדונירם ג'אדסון, ויליאם קאריי ואחרים.

תיאורו של ישוע בפסוק 7ב לקוח מהתגלות א' 18. ישוע מתואר כבעל הסמכות לפתוח ולסגור דלתות.

זוהי הקהילה השנייה שכלפיה אין **תוכחה**. בדומה לזמירנה, לישוע אין דבר נגד קהילה זו והוא מרוצה ממנה.

דברי השבח הם בפסוק 8. הם מקבלים דבר שבח על כך שניצלו את הדלת הפתוחה. ישוע עצמו הוא זה שפתח את הדלת, ונאמנותם של הפילדלפים באה לידי ביטוי בכך שעשו שימוש בדלת הפתוחה. במשך תקופת הזמן של 1700-1900 למעשה לא היה מקום בלתי נגיש למיסיונרים. כל הדלתות היו פתוחות בפניהם. כיום יותר ויותר ארצות סוגרות את דלתותיהן בפני מיסיונרים. אך בשתי מאות אלה באופן מעשי לא הייתה כל מגבלה, וקהילה זו ניצלה את העובדה הזאת. כוחם היה מועט; המיעוט הוא שתמך באותם מיסיונרים. ובכל זאת מעט הכוח שהיה להם נוצל להשגת דברים גדולים. על כך הם מקבלים דבר שבח.

ההבטחה, המחולקת לארבע, נמצאת בפסוקים 9-10 ובפסוקים 12-13. **ראשית**, בפסוק 9 מובטח להם פרי מאלה הטוענים להיות יהודים או אנשי אלוהים אך אינם. זו עדיין התקופה שעליה מדובר בהושע (א 8-9, ב 25), שבה ישראל נדחתה הצידה בתוכנית אלוהים ונחשבת ל"לא עמי, אך בעתיד ישראל שוב תיחשב עמי (הושע ב 1; ג 5). מעניין לציין שבתקופה זו שיגשו ארגונים המבשרים ליהודים, ולקראת שנת 1900 כ-250 אלף יהודים הגיעו לאמונה. ארגונים כאלה החלו לפעול כבר בגרמניה, השתרשו באנגליה ולבסוף נשאו פרי בארצות הברית. זו הייתה תקופה שבה הרבה מענפי הזית המקוריים הורכבו מחדש לתוך עץ הזית השייך להם. אך סביר יותר להניח שהפסוק דן באופן מילולי יותר באלה הטוענים להיותם יהודים, אך אינם כאלה. זוהי התקופה שבה גם צצו כתות רבות כגון המורמונים, עדי יהוה, כריסטיאן סאינס¹¹ ואחרות. מרכיב משותף בכתות הוא הטיעון שהם היהודים ה"אמיתיים", וזאת באמצעות הכרזה שהם 144 אלף היהודים מההתגלות או עשרת שבטי ישראל. ובכל זאת, קהילת פילדלפיה תביא לאמונה גם מביניהם.

ההבטחה **השנייה** היא בפסוק 10: הם לא ייכנסו לתוך תקופת הצרה הגדולה. פסוק זה יידון בפרוטרוט בפרק העוסק בהילקחות (פרק ו'), אך לעת עתה מספיק לומר שמובטח לקהילה זו להינצל מתקופת הצרה הגדולה. היסוד האיזבלי בקהילת תיאטירה אכן יעבור את הצרה, אך קהילת פילדלפיה לא תעבור אותה. זוהי לא הבטחה שניתן להגבילה לקהילת פילדלפיה, או בכלל, מכיוון שקהילה זו כבר מזמן איננה. זוהי

11. Christian Science זו כת השמה דגש על רפואה אך דוחה את תורות היסוד, כמו מותו המכפר של המשיח ועוד [הערת המתרגם].

עובדה נוספת התומכת בפרשנות ההיסטורית־נבואית. ההבטחה **השלישית**, בפסוק 12א, היא שהם יהיו לעמוד בהיכל האלוהים. מצד אחד, יכול להיות שזו התייחסות להיותם חלק מהיכל אלוהים הרוחני של הקהילה. מצד שני, יכול להיות שהדבר מתייחס למקדש בתקופת מלכות אלף השנים; ההבטחה היא אם כן, שיהיה להם חלק בבית המקדש בימי מלכות אלף השנים של המשיח. ההבטחה **הרביעית** (פס' 12ב) היא ששלושה שמות חדשים יכתבו עליהם: שם האלוהים, שם ירושלים ושמו החדש של ישוע. **דבר העידוד** בפסוק 11 הוא שהם ימשיכו לעשות את מה שהם עושים, כיוון שהם מיטיבים לעשות.

7. לאודיקאה:

הקהילה הכופרת (1900 עד היום) – התגלות ג' 14–22

וְאֶל־מִלְאָךְ קָהָל לִוְדֻקָּא כְּתַב: כֹּה אָמַר הָאֱמוֹ, הָעֵד הַנְּאֻמָּן וְהָאֱמִתִּי, רֵאשִׁית בְּרִיאַת הָאֱלֹהִים: יִדְעָתִי אֶת־מַעֲשֵׂיךְ כִּי לֹא קָר אֶתְּהָ וְלֹא חָס. מִי־יִתֵּן וְהִיִּתְּ קָר אֹחֶם. כִּי עָתָה פּוֹשֵׁר אֶתְּהָ וְלֹא קָר וְלֹא חָס, עַל־כֵּן אֶקְיֵאךְ מִפִּי. כִּי אֶמְרֶתְךָ, אֶדְעָ עֲשֵׂרְתִּי מִצְאָתִי אֹן לִי וְלֹא חֲסֵרְתִּי כָל; וְלֹא יִדְעָתְּ כִּי־אֶמְלֵל אֶתְּהָ וְדוּי וְעֵנִי וְעֹנֵר וְעֹרִם. אֵיעֶצְךָ לְקִנּוֹת מֵאֲתִי זֶהָב צָרוּף בְּאֵשׁ לְמַעַן תַּעֲשִׂיר; וּבְגָדִים לְבָנִים לְמַעַן תִּתְכַּסֶּה בָהֶם וְלֹא תִרְאֶה בְּשֵׁת עָרוֹתְךָ; וְקִלּוֹרִית לְתַת עַל־עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּרְאֶה. אֲנִי אֶת־כָּל אֲשֶׁר אֶהָב, אוֹכִיחַ וְאֲנִסֶּר. לְכֹן תִּשְׁקֹד וְתִשׁוּב. הֲנִי עֹמֵד בְּפֶתַח וְדַכָּק; וְהִיָּה כִּי־יִשְׁמַע אִישׁ לְקוֹלִי וּפְתַח הַפֶּתַח, אָבּוֹא אֵלָיו וְסָעֲדָתִי עִמּוֹ וְהוּא עִמִּי. הִמְנַצַּח אֶתְּנֵנוּ לְשִׁבְתָּ אֲתִי עַל־כִּסְאֵי כְּאֲשֶׁר נִצַּחְתִּי גַם־אֲנִכִּי וְאֲשַׁב אֶת־אָבִי עַל־כִּסְאוֹ. מִי אֲשֶׁר־אֵזֶן לוֹ יִשְׁמַע אֶת אֲשֶׁר הָרוּחַ אֹמֵר לְקִהְלוֹת.

היעד של איגרת זו, בפסוק 14א, הוא לאודיקאה, שמשמעות שמה "שררת בני אדם". זאת בניגוד לשלטונו של אלוהים בקהילה. זוהי קהילה שנשלטת לגמרי בידי אנשים, כי רוח הקודש אינה נוכחת בה ואינה מדריכה אותה. בפרשנות ההיסטורית־נבואית זהו תיאור אמיתי מאוד של הקהילה הכופרת, שראשיתה בתחילת המאה העשרים והיא ממשיכה עד עצם היום הזה. **תיאורו של ישוע** בפסוק 14ב לקוח מהתגלות א' 4, 6 ו-7. ישוע מתואר כעד נאמן ואמיתי, בעוד שקהילה זו אינה נאמנה ואינה אמיתית ביחסה לדבר ה'.

כל שש הקהילות הקודמות קיבלו דבר שבח אחד לפחות, אך לא קהילה זו. אין דבר הראוי לשבח בקהילה זו, כיוון שהיא לחלוטין אינה נושעת. לכן הטקסט עובר ישר לתוכחה בפסוקים 15-17. בפסוקים 15-16 הם מאופיינים בכך שהם פושרים. ההבחנה בין חם, קר ופושר ניתנת להגדרה לפי ההקשר. העונים לתואר חם הם המאמינים שבאמת נושעו. העונים לתואר קר הם אלה שאינם מאמינים ואינם מתיימרים להיות מאמינים. העונים לתואר פוֹשֵׁר הם אותם הטוענים שהם מאמינים בישוע, אך אינם באמת מאמינים שנולדו מחדש. בפסוק 17 הם מאופיינים בעושר ובכל טוב חומרי, אך גם בהונאה עצמית, כי מבחינה רוחנית הם עניים, עיוורים ועירומים. זהו תיאור טוב מאוד של הקהילה הכופרת. על כל התכונות הללו קהילת לאודיקאה מקבלת דבר תוכחה.

ניתן להגדיר את הכפירה כ"נסיגה מן האמת שאדם מתיימר להחזיק בה". אין זה אומר שהוא באמת החזיק באמת. לעתים רחוקות קורה שכופרים באמת החזיקו באמת. אלא זו נסיגה מאמת שטענו שהם מחזיקים בה עקב שיוכם לקהילה כזאת או אחרת. למשל, רועה או בעל תפקיד בקהילה בפטיסטית, פרסביטריאנית או מתודיסטית מצהיר מכוח עצם עמדתו בקהילה המסוימת שהוא מאמין בדוקטרינה שלה. אך למעשה הכופר מתכחש לתורות אלה ונסוג מן האמת שהוא טען שהחזיק בה. זהו אכן המאפיין של הקהילה הגשמית של המאות העשרים והעשרים ואחת. נאמר בבירור שתהיה כפירה בקהילה באחרית הימים בשני קטעים בברית החדשה. ראשית, בשנייה אל התסלוניקים ב' 1-3 כתב פולוס:

וְהֵנּוּ מִבְּקָשִׁים מִכֶּם אָחִי עַל־אֲדוֹת בִּיאַת אֲדִינֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ וְאֶסִּיפְתָּנוּ אֵלָיו. אֲשֶׁר לֹא־תִטְרָף דַּעְתְּכֶם פְּתָאם, וְאֲשֶׁר לֹא תִבְהֲלוּ לֹא בְרוּחַ וְלֹא בְדַבּוּר וְלֹא בְאֲגָרֶת כְּאֵלוּ שְׁלוּחָה מְאֵתָנוּ, יֵאמֹר הִגִּיעַ יוֹם יְהוָה. אֲלֵ־יִתְּעָה אֶתְכֶם אִישׁ בְּשׂוֹם אוֹפֶן, כִּי לֹא־יבֹא בְּטָרֶם יְהִיֶּה בְּרֵאשׁוֹנָה הַמְּרֹד וְנִגְלָה אִישׁ הַחֲטָאָה בְּן־הָאֲבָדוֹן.

הקטע הזה יידון בנספח ב'. כאן נחוץ רק להראות כיצד הוא מתקשר לבעיית הכפירה. כפי שנראה בפרק ח', המונח יום ה' מתייחס תמיד לתקופת הצרה. לפי הקטע פה צריכים לקרות שני דברים לפני שתוכל הצרה להתחיל, כשאחד מהם הוא הַמְּרֹד. המונח ביוונית כאן הוא אֶפּוֹסְטוֹסִיָּה, שניתן לתרגמו "הכפירה". לפני שתתחיל הצרה, חייבת לבוא קודם הכפירה. לכן היה זה בלתי נמנע שהקהילה תיהפך לכופרת בימיה האחרונים. הדבר השני שיקרה לפני עת הצרה הוא התגלותו של איש החטאה, בְּן־הָאֲבָדוֹן.

הקטע השני הוא הראשונה אל טימותיאוס ד' 1:
 וְהָרוּחַ מְגִיד בְּפִרוּשׁ, כִּי בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים יְסוּרוּ מִן־הָאֱמוּנָה
 לְפָנוֹת אֶל־הֶרְוָחוֹת הַמִּתְעוֹת וְאֶל־תּוֹרוֹת הַשֵּׁדִים.
 שוב, דבר הנבואה מלמד שתהיה נסיגה או כפירה באמונה. קהילת
 לאודיקאה היא אכן תיאור ממשי של הכפירה באחרית הימים.
 בשלושה קטעים בברית החדשה ישנו תיאור של **אופי** הכפירה. הראשון
 מתואר בראשונה אל טימותיאוס ד' 1-3:

וְהָרוּחַ מְגִיד בְּפִרוּשׁ, כִּי בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים יְסוּרוּ מִן־הָאֱמוּנָה
 לְפָנוֹת אֶל־הֶרְוָחוֹת הַמִּתְעוֹת וְאֶל־תּוֹרוֹת הַשֵּׁדִים. דְּבָרֵי שְׂקָר
 בְּחִנְפָה וְנִכּוּיִם בְּמַדְעָם. אִסְרִים לְקַחַת אֵשָׁה, וּמְנַעִים מִמִּינֵי
 מֵאֲכָל אֲשֶׁר בְּרָאָם הָאֱלֹהִים שְׂיֵאֲכֻלוּם בְּתוֹדָה הַמְּאֲמִינִים
 וַיִּדְעֵי הָאֱמֶת.

קטע זה מלמד שמקור הכפירה הוא בשדים, כי הכופרים בעצם מסרו את
 עצמם לרוחות מתעות והם מטיפים שיטה של דוקטרינה שהיא במהותה
 תורת שדים. יתרה מכך, בצביעותם הם מספרים שקרים ומצפונם קהה.
 תורת שדים זו כוללת בתוכה מתקפה על חירותו של המאמין, ומאופיינת
 באיסור נישואים ובהוראה להימנע מאכילת בשרים. כפירה מהסוג
 הלגליסטי הזה תתגבר ככל שקורות הקהילה ייפרשו באחרית הימים.
 מרכיבים אלה יהפכו נפוצים יותר בקהילה הגשמית.
 הקטע השני שמתייחס למאפייני הכפירה נמצא בשנייה אל טימותיאוס
 ג' 5:

וְאֲשֶׁר דְּמוֹת חֲסִידוֹת לָהֶם, וּמְכַחְשִׁים בְּכֹחָהּ. וְאַתָּה סוּר
 מֵאֲלָהּ.

בפסוקים 1-4 מתואר אופיו הכללי של העולם באחרית הימים, וקשה
 להכחיש שהמאפיינים האלה נכונים לימינו אנו. פסוק 5 מתמקד בחזית
 הדתית, שבה יתאפיינו הימים האחרונים באנשים בעלי מראה של חסידות,
 אך הם מכחשים בכוחה. כאשר רועי קהילה כופרים שומרים על התלבושת
 של נושא התפקיד ועל תארים קהילתיים, אכן יש להם חזות חיזונית
 של יראת שמיים. אך הם מכחישים את תוקפה, כי הם מכחשים בכוחה
 האמיתי של החסידות.

הקטע השלישי נמצא בשנייה לפטרוס ב' 1-22:
 וְגַם־נְבִיאֵי שְׂקָר הָיוּ בָעָם, כַּאֲשֶׁר יְהִיוּ מוֹרֵי שְׂקָר גַּם־בְּכֶם,
 אֲשֶׁר יִכְנִיסוּ פְתוֹת מְשֻׁחִיתוֹת וַיִּכְחָשׁוּ בְּמִשְׁלַל אֲשֶׁר קָנָם,

ויביאו על-נפשם כליון פתאום. ורבים ילכו אחרי תועבותם, ובעבורם יתן דרך האמת לגדופים. ובדברי בדי יעשו אתכם למסחר להם, למען בצע בצע; אשר משפטם מאז לא יתמהמה ושבכם לא ינום. כי לא חס אלהים על-המלאכים אשר חטאו, כי אם-הורידם לקצבי הרים ונסגירם בכבלי אפל לשמרם למשפט. וגם-על-הדורות הראשנים לא חס, וישמר רק את-נח קרא הצדק ושבעה עמו, בהביאו את-המבול על-דור הרשעים. ואת-ערי סדום ועמרה הפך לאפר ודנם במהפכה, וישימם למשל לאשר עתידים לעשות זמה. ויצל את-לוט הצדיק אשר הלאוהו אנשי בלעל ההם בדרכי זמתם. כי הצדיק הזה ישב בתוכם, והוא ראה אתם ושמע, ונפשו הישרה עגומה עליו יום ויום במעשי רשעם. כי יודע יהיה להציל את-חסידיו מנסיון ולחשד את-הרשעים ליום המשפט להשיב גמולם להם. וביותר את-ההלכים אחרי הבשר בתאות תבל ובוים את-הממשלה. עזי פנים הלכים בשרירות לבם ולא יחרדו מחרף את-השררות. אשר אף-המלאכים, הגדולים מהם בעז וכח, לא יגדפום לפני יהיה במשפטם. ואלה בבהמות הסכלות הנולדות כחק-טבעם ללכד ולשחת, בחרפם את-אשר לא ידעו ישחתו בהשחית נפשם וגימול עולתם ישאו. אשר עדנת יומם לענג יחשבו; מגאלים ומזהמים, המתפנקים במדוחי נפשם ואכלים ושתים עמכם. עיניים להם מלאות נאפים ולא תשבענה לחטא. ואת-נפשות הפתאים יצודו; ולב מלמד-בצע להם בני המארה. את-הדרך הישר עזבו ויתעו וילכו בדרך בלעם בן-בעור אשר אהב שכר העולה. ותהי-לו תוכחת על-חטאתו, כי הבהמה האלמת דברה בקול-אדם ותעצר באולת הקסם. בארות בלי-מים המה, עבים נדפים בסערה, אשר שמור להם חשד-אפלה לעולם. כי בדברם בגאות דברי שוא יצודו בתאות הבשר על-ידי זמתם את אשר אד-נמלטו מידי ההלכים בדרך תועה. חפשה יבטיחו להם והם בעצמם עבדים לשחת. כי עבד האדם לכבשו. כי אחרי המלטם מטמאת העולם בדעת אדנינו ומושיענו ישוע המשיח, אם-שבו והטבעו בתוכן ונכבשו, אחריתם תהיה רעה מראשיתם. נוח להם שלא לדעת את-דרך הצדקה, מאשר ידעו ונסגו

אַחֹר מִן־הַמְצִיחַה הַקְדוּשָׁה הַמְסוּרָה לָהֶם. וְקָרָה לָהֶם כְּאַשֶׁר
יֹאמַר מִשָּׁל הָאָמֶת: הַכֶּלֶב שָׁב עַל־קֵאוֹ; וְהִחְזִיר עֲלֶיהָ מִן־
הַרְחָצָה לְהַתְגַּלֵּל בְּרַפְּשׁ.

בקריאת הקטע לא רואים שפטרס מפגין כל גישה של אהבה או של סובלנות כלפי הכופרים. כתיב הקודש אינם סובלניים כלפי כפירה אלא מגנים אותה בחומרה רבה, כפי שמראים בבירור פסוקים אלה. אחרי שניתן תיאור אופיה של הכפירה, עולה השאלה מה כוללת תורה זו. מהו, ככלות הכול, **הסממן המאפיין את הכופרים**? בשנייה לפטרס ב' 1 מתוארות תורותיהם כהכחשות הרסניות:

וְגַם־נִבְיָאֵי שְׁקֵר הָיוּ בָעָם, כְּאַשֶׁר יִהְיוּ גַם־בְּכֶם מוֹרֵי שְׁקֵר,
אַשֶׁר יִכְנִיסוּ כְּתוֹת מִשְׁחִיתוֹת וּבְכַחֲשָׁם בְּמִשָּׁל אַשֶׁר קָנָם,
יָבִיאוּ עַל־נַפְשָׁם כְּלִיוֹן כְּתוֹת.

תורתם של הכופרים נקראת כְּתוֹת מִשְׁחִיתוֹת, או כפירות הרסניות. תורתם אפילו מובילה לכחש בְּמִשָּׁל אַשֶׁר קָנָם. במילים אחרות, תורתם של הכופרים כוללת את הכחשת אישיותו של האדון (המִשָּׁל) ופועלו (אַשֶׁר קָנָם). קטעים אחרים בברית החדשה מספקים היבטים ממוקדים יותר לגבי הכחשה זו. ראשית, הכחשת השילוש נדונה בראשונה ליוחנן ב' 22-23:

מִי הוּא הַדְּבָר שְׁקֵר, כִּי אִם־הַמְכַחֵשׁ בְּיִשׁוּעַ לֵאמֹר לֹא הַמְּשִׁיחַ
הוּא זֶה? הוּא שׁוֹטֵן הַמְּשִׁיחַ, הַמְכַחֵשׁ בָּאֵב וּבַבֶּן. כֹּל־הַמְכַחֵשׁ
בְּבֶן גַּם־הָאֵב אֵין־לוֹ; וְהַמּוֹדֶה בְּבֶן לוֹ גַּם־הָאֵב.

שנית, בראשונה ליוחנן ד' 2-3 ישנה התייחסות להכחשת התאנשותו של ישוע:

כִּזְאֵת תִּכְפִּירוּ אֶת־רוּחַ אֱלֹהִים: כֹּל־רוּחַ הַמּוֹדֶה בְּיִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ
הַבָּא בְּבֶשֶׁר, מֵאַלְהִים הוּא. וְכֹל־רוּחַ אַשֶׁר אֵינְנוּ מוֹדֶה בְּיִשׁוּעַ
(הַמְּשִׁיחַ הַבָּא בְּבֶשֶׁר), לֹא מֵאַלְהִים הוּא; וְזֶה הוּא רוּחַ שׁוֹטֵן
הַמְּשִׁיחַ אַשֶׁר שְׁמַעְתֶּם כִּי־יָבֵא, וְעַתָּה הִנֵּה־הוּא בְּעוֹלָם.

אותו הדבר נכון גם לגבי השנייה ליוחנן 7:

כִּי מִתְעִים רַבִּים בָּאוּ לְעוֹלָם אַשֶׁר אֵינָם מוֹדִים בְּיִשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ הַבָּא בְּבֶשֶׁר; זֶה הוּא הַמִּתְעָה וְשׁוֹטֵן הַמְּשִׁיחַ.

שלישית, הכחשת ביאתו השנייה של המשיח היא הנושא בשנייה לפטרס ג' 3-4:

וְדַעוּ זֹאת לְכֶם רְאשֻׁנָה, כִּי בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יָבִאוּ לְצִים הַלְכִים
אַחֲרֵי תַאֲוֹת נַפְשָׁם וְיִתְלוּצְצוּ לֵאמֹר: אֵינָה הַבְּסֻחַת בָּאוּ? כִּי

מֵאֵז שְׁכָבוּ הָאָבוֹת הַכֹּל עֲמִד כְּמוֹ מְרֵאשִׁית הַבְּרִיָּאָה.

לפיכך, תורתם של הכופרים כוללת הכחשות הרסניות של אישיותו ופועלו של המשיח, במיוחד בקשר למקומו בשילוש, לאלוהותו, להתאנשותו כאלוהי־אדם דרך לידה מבתולה, ולעובדת חזרתו באופן גשמי־פיזי. הבסיס להכחשות אלה הוא, כמובן, הכחשת השראת הכתובים עצמם. ברגע שאדם מסתייג מקבלת סמכותם של כתבי הקודש, כבר לא ניתן להגן על התורות היסודיות.

באיגרת יהודה 17-19 מתוארים **המעשים או סוגי הפעולות** המועדפים על הכופרים:

וְאַתֶּם חֲבִיבֵי, זְכְרוּ אֶת־הַדְּבָרִים הַנִּיָּאָרִים מִקֶּדֶם בְּיַד שְׁלִיחֵי אֲדֹנָינוּ יֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ. בְּדַבָּרֵם אֲגִלִּיכֶם לְאִמֹר: הִנֵּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים יָבֹאוּ לְצִים הַהֲלָכִים אַחֲרֵי תַאֲוֹת רְשָׁעִים. אֵלֶּה הֵם הַפְּרָשִׁים מִן־הַצְּבוּר; בְּעֲלֵי נַפְשׁ וְרוּחַ אֵין בָּהֶם.

אחד מאותם סוגי מעשים של הכופרים הוא הלעג והבוז (פס' 17-18). הם יבוזו ליסודות האמונה, כגון ההשראה המילולית של כתבי הקודש, הלידה מבתולה, מותו המכפר של המשיח ותחייתו הפיזית מן המתים. בשנייה לפטרוס ג' 3-4 מצוין שהם גם יבוזו לתורת ביאתו השנייה של המשיח. מעשה שני הוא יצירת פלגים או פירודים (פס' 19). כאשר הם מתחילים להכחיש את יסודות האמונה, הם מצליחים לשכנע חלק מהאנשים אך לא את כולם. במלאת הזמן, שני הפלגים מתפתחים לכדי פיצול בקהילה. התהליך שתחילתו בלעג, תוצאתו פיצול הקהילה. במשך כל תקופת עידן הכפירה היה שאנו חיים בו, פילוג רדף פילוג. קהילה אחר קהילה וזרם אחר זרם התפצלו עקב הכחשות הרסניות של השילוש, של התאנשותו של המשיח ושל ביאתו השנייה.

מאפיינים אלה, כלומר תורות שקר ומעשים הגורמים לפילוגים, נהיו שכיחים יותר עם התקדמותה של היסטוריית הקהילה, בערך משנת 1900 ועד ימינו. זהו עידן הקהילה הכופרת.

שורשיו של עידן הכפירה הנוכחי התחילו באירופה, באופן ספציפי ברציונליזם הגרמני, כאשר אמיתות המוחלטת של הכתובים הוכחשה עם התפתחות הביקורת המקראית ותיאוריית השערת התעודות (המכונה גם תורת המקורות). אילו אפשר היה להצביע על מועד התחלה מדויק לעידן הכפירה הנוכחי בארצות הברית (דבר שהוא בלתי אפשרי), היה זה בהחלט יכול להיות ה-20 בינואר 1891. באותו יום אדם בשם צ'ארלס אוגוסטוס

בריגס נשא את נאום החניכה שלו במדרשה התיאולוגית יוניון¹² שבעיר ניו יורק. בזמנו הייתה יוניון מדרשה פרסביטריאנית, שהכשירה רועי קהילה לדרוש וללמד בקהילות הפרסביטריאניות. בנאום הפתיחה שלו העביר בריגס שש נקודות, שחלקן עירבו תורות כפירה משחיתות: **הראשונה** היא שלאמת ישנם שלושה יסודות עיקריים: הכתובים, הקהילה וההיגיון, כך שההיגיון והקהילה הושוו בסמכותם לכתובים; **השנייה** – לא את בלבד שחלק מנבואות התנ"ך לא נתגשמו, אלא ההיפך ממה שנובא התגשם; **בשלישית**, הוא הטיל ספק בכך שמשה הוא שכתב את החומש; **ברביעית**, הוא הטיל ספק באחדותו של ספר ישעיהו; **בחמישית**, הוא ציין שתינתן הזדמנות שנייה לאלה שמתו כאשר הם אינם נושעים; **ושישית** – תהליך התקדשותו של המאמין אינו מסתיים במותו.

בריגס לא היה המודרניסט הראשון, אך נאום זה היה האישור הפומבי הראשון למודרניזם במדרשה תיאולוגית בארצות הברית. אישומים הועלו נגד בריגס בוועד הפרסביטריאני של ניו יורק בשני מקרים (ב-1891 וב-1893), אך הם בוטלו, בעיקר כדי לשמר את אחדות הכנסייה ולא לדון לעומק בדבריו. כאשר האסיפה הכללית של הכנסייה הפרסביטריאנית העמידה את בריגס למשפט ב-1893, הוא הושעה מהכנסייה הפרסביטריאנית. כתוצאה מכך הפך בריגס לאפיסקופלי, והמדרשה התיאולוגית יוניון נסוגה מהכנסייה הפרסביטריאנית והפכה למדרשה עצמאית. אך על אף שמדרשת יוניון נהייתה עצמאית, היא עדיין המשיכה להכשיר רועי קהילה ודרשנים לכנסייה הפרסביטריאנית. דבר זה הכין את הקרקע לדרך שבה התפתחה הכפירה במהלך המאה העשרים. בתחילה הכו שורש רעיונות של כפירה במוסד לימודי השייך לזרם מסוים, וכך השפיעו על הכשרתם של רועי קהילה שהיו למטיפים בכנסיות של אותו זרם. בסופו של דבר יותר ויותר ליברלים השתלטו על דוכני המטיפים, ויותר ויותר כנסיות נהיו ליברליות בעצמן.

וכך במשך שני העשורים הראשונים של המאה העשרים השתלטה הכפירה על המדרשות ועל רועי הקהילות שהוכשרו על ידיהן לשרת בכנסיות של אותם זרמים. מתוך ניסיון לעצור את הסחף פירסמה האסיפה הכללית של הכנסייה הפרסביטריאנית ב-1910 את "חמשת יסודות האמונה", והם כללו את הנקודות הבאות: **ראשית**, השראת כתבי הקדוש; **שנית**, לידת הבתולין; **שלישית**, הכפרה בעדנו; **רביעית**, תחיית ישוע; **חמישית**, הנסים של ישוע. אלה שהסכימו עם חמש הנקודות האלה

תויגו כ"פונדמנטליסטים" (מאמינים ביסודות), וכך הוטבעה מילה חדשה. אלה שהתכחשו לחמש הנקודות הללו נקראו מודרניסטים או ליברלים. האסיפה הכללית פירסמה את היסודות האלה בשנת 1910 ואישרה אותם מחדש ב-1916 וב-1923.

העשור של שנות ה-20 התאפיין במאבקים של מודרניסטים ופונדמנטליסטים. היו ניסיונות רבים בתוך הקהילה להילחם במודרניזם. אך לקראת סוף העשור החל להיות ברור שהמודרניסטים אוחזים היטב במושכות הן של המשרות בזרמים הכנסייתיים (וזה כולל את כל הזרמים הכנסייתיים, למעט הוועידה הבפטיסטית הדרומית) והן של מדרשותיהם. הדבר הוביל לתנועות בדלניות בשנות ה-30, כשהפונדמנטליסטים התפלגו מהזרמים הכנסייתיים, אם על ידי התחלה של זרמים חדשים ואם על ידי ייסוד של קהילות עצמאיות. הייתה קבוצה שיצאה מאיגוד הכנסיות הפרסביטריניות של ארצות הברית, בהובלת ג' גרשם, שלמרבה הצער התפצלה לשלושה זרמים נפרדים (פרסביטריאנים אורתודוכסים, פרסביטריאנים מקראיים, ופרסביטריאנים אוונגלים) בגלל מתחים פנימיים. מהאיגוד הבפטיסטי האמריקני יצאה 'האגודה הכללית של הבפטיסטים הרגילים'¹³. מהכנסייה המתודיסטית המאוחדת יצאה תנועת המתודיסטים האוונגלים. הפלגים שחזו כתבי הקודש שייוצרו כתוצאה מכפירה החלו להיווצר בתנועות הבדלניות של שנות ה-30.

משנות ה-40 ועד ימינו אנו התאפיינה התקופה בתנועות אֶקוּמֵנִיּוֹת (כלומר עולמיות, השואפות לאיחוד). ב-1948 התאחדה המועצה העולמית של הכנסיות על בסיס שני עיקרים: **ראשית**, אחדות כל הכנסיות על בסיס עיקרי אמונה ליברליים; ו**שנית**, אחדות כל הדתות. ב-1950 הארגון הוותיק 'המועצה הפדרלית של הכנסיות' התארגן מחדש ונהייה ל'מועצת הכנסיות הלאומית', שוב מתוך ניסיון לאגד את כל הקהילות והכנסיות בארצות הברית לפי מתווה של עקרונות ליברליים. כתוצאה מכל זה הקהילה הגשמית היום היא בעיקרה כופרת. אפילו בקרב זרמים שמרניים אפשר כבר לראות את איום הכפירה - בהשתלטות על המדרשות ובאספקה של רועי קהילה ליברלים לדוכני המטיפים. גם אלה שהיו פעם חזקים, כמו הוועידה הבפטיסטית הדרומית, לא נמלטו ממגמה זו. אך לזכותם ייאמר שהמגמה התהפכה בעשור של שנות ה-90.

בזמנים מאוחרים יותר נכנסה הכפירה לשלב חדש לגמרי. השלב הישן התאפיין בהכחשות הרסניות. המופע החדש מתיימר לאשר את יסודות

האמונה, אך הגישה ואופן הפעולה עברו שינוי תבניתי כך שהכתובים הם כבר לא הסמכות הסופית לבירור האמת האלוהית, אלא ההתנסות החווייתית תקפה באותה מידה. למעשה, לחוויה ניתנת עדיפות על פני הכתובים. כאשר ישנה סתירה בין הכתובים לבין ההתנסות, תוצדק ההתנסות כ"מהלך חדש של רוח הקודש", וכך אפוא ניתן לסתור את הטקסט של כתבי הקודש על ידי חוויה חדשה. זוהי דרך הרבה יותר "רוחנית" להכחיש את אמת האלוהים, ולכן היא הרבה יותר מטעה. הכפירה הישנה התאפיינה בהכחשות הרסניות **מילוליות**. הכפירה החדשה מתאפיינת בהכחשות הרסניות **מעשיות**. דבר זה הוביל לתורות שונות וזרות, וגרמה לרבים להיות נגרשים ונדפים בְּכִלְרוּחַ הַלְמוּד בְּתִרְמִית בְּנֵי אֲדָם, ותוצאותיה הן חוסר יציבות רוחנית, כפי שפולוס הזהיר שיקרה באיגרת אל האפסים ד' 8-16. אולי הם מאשרים את סמכותם של הכתובים ואת השראתם, אך רק חווייתם היא שתקבע מהי משמעות הטקסט בפרט ומהי האמת בכלל. הכפירה החדשה הניבה את אותנו הפרי של הכפירה הישנה. המחזיקים בה לועגים לאלה שלא עולים על "הגל החדש" (או אולי שלא נסחפים בזרם התחתי...), וגורמים לפלגים המפצלים הן קהילות והן משפחות.

הדרך הנכונה לקבוע מהי האמת, היא בראש ובראשונה לגשת לדבר אלוהים ולא לסמוך על חווייתיהם של אנשים אחרים. יתרה מכך, הכתובים חייבים להיות הסמכות הסופית והיחידה בכל הקשור הן לאמונה (במה אנו מאמינים) והן למעשים (פעולות, חוויות וכו'). למרבה הצער מה שקרה בשנים האחרונות הוא שחוויה חדשה או תופעה חדשה פורצת בחלק מהקהילה, ואז אנשים פשוט מנסים למצוא פסוקים כדי להצדיק את אותה פעילות, במקום להודות שהחוויה - ולא משנה עד כמה הרגישו שהייתה נפלאה או על-טבעית - פשוט לא הייתה מאלוהים. רוב התומכים יגוננו על המעשה לא על בסיס הכתובים, אלא על בסיס חווייתם הם. ההוכחה שהכי מרבים להשתמש בה היא שהחוויה גורמת להרגשה של שמחה ואושר, אף שטיעון זה אינו לוקח בחשבון שכל פורקן רגשי מעין זה יגרום לאנשים להרגיש טוב יותר. גם לא־מאמינים יכולים לחוות את אותה חוויה. ויותר מזה: השטן לא היה נחשב למטעה מוצלח כל כך אילו היה גורם לאנשים לחוש ברע, הלא כן? השטן יכול לגרום לאנשים לחוות חוויות של שמחה ואושר, ויש לו אינטרס אישי לעשות כן אם התוצאה היא שחוויה זו - ולא דבר ה' - תהפוך לסמכות הסופית הקובעת מהי אמת רוחנית.

בישעיהו ח' 16, 19-20 נכתב:

צוֹר תַּעֲוֹדָה, חַתּוּם תּוֹרָה בְּלִמְדֵי . . . וְכִי־יֵאמְרוּ אֲלֵיכֶם: דְּרָשׁוּ
אֶל־הָאֲבוֹת וְאֶל־הַיְדְעָנִים הַמְצַפְצָפִים וְהַמְהַגְּיִם; הֲלוֹא־עַם
אֶל־אֱלֹהָיו יְדַרְשׁ, בְּעַד הַחַיִּים אֶל־הַמֵּתִים. לְתוֹרָה וְלַתַּעֲוֹדָה,
אִם־לֹא יֵאמְרוּ כְּדָבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אֵין־לוֹ שְׁחַר.

אחד הרעיונות המרכזיים של ספר ישעיהו הוא הניגוד בין השארית (יהודים מאמינים) לאלה שאינם שארית (יהודים שאינם מאמינים). בפסוק 16 מבוטא אחד ההבדלים המכריעים בין הקבוצות, והוא המקום שיש לכתובים בחייהם. התורה היא תורת משה, והתעודה היא דברי הנביאים. הדבר המייחד את השארית הוא שהם מאמינים למה שהצהירו משה והנביאים: זהו הבסיס לאמונתם, וזהו מקור סמכותם. אלה שאינם מן השארית דוחים את הכתובים כסמכות סופית ורוצים "לחוות את אלוהים בצורה אמיתית יותר", על ידי הליכה לכיוון של עבודת אלילים וחיפוש אלילים ואלילות שניתן לראותם, לחוש בהם, לגעת בהם, כשהם יוצרים תמונה ויזואלית יותר בזמן הפולחן. בפסוק 19 ישעיהו מזהיר אותם לבל ילכו אחרי רוחות מטעות ואחר מורים המצפצפים והמהגים. במילים אחרות, ישעיהו מזהיר את העם שלא ירדפו אחר דברים על־טבעיים הגורמים להם להשמיע קולות מוזרים של מלמול וצפצופים, כי על אף שחוויות אלה עלולות אכן לבוא ממקור על־טבעי, לא כל דבר הבא מהעולם העל־טבעי הוא מאלוהים, כפי שמראה פסוק 19 בבירור. אכן, אלה ההולכים אחרי המצפצפים והמהגים יכולים לצאת עם עדויות מרשימות של חוויות על־טבעיות, עם רגשות שמחה והרגשה כללית נפלאה. אך ישעיהו לא קיבל כל זאת כעדות בעלת תוקף. העדות היחידה שקיבל כתקפה היא זאת שהוא מציין בפסוק 20: לְתוֹרָה וְלַתַּעֲוֹדָה! במילים אחרות: "חזרה לתורה ולנביאים" - חזרה לכתבי הקודש כסמכות סופית בלבד. ושלא יחמוק מאיתנו סוף המשפט: אִם־לֹא יֵאמְרוּ כְּדָבָר הַזֶּה, [אֲשֶׁר] אֵין־לוֹ שְׁחַר. ישעיהו מבהיר היטב: לא משנה אילו חוויות על־טבעיות אנשים אחרים יחו, הדבר אינו מתיישב עם דבר ה' הכתוב שהיה קיים כבר בזמנו של ישעיהו, ולכן אין להן שחר.

מאוחר יותר, בפרק כ"ט 9-14, ישעיהו מכריז:

הַתְּמַהְמְהוּ וַתְּמָהוּ, הַשְׁתַּעֲשְׂעוּ וְשַׁעוּ, שְׁכְרוּ וְלֹא־יִין, נְעוּ וְלֹא
שְׁכָר. כִּי־נִסְדָּ עֲלֵיכֶם יְהוָה רִיחַ תַּרְדֵּמָה וַיַּעֲצֵם אֶת־עֵינֵיכֶם,
אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רְאִשֵׁיכֶם, הַחֲזִים, כְּסָה. וַתְּהִי לְכֶם חֲזוֹת
הַכֹּל כְּדַבְּרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם, אֲשֶׁר־יִתְּנוּ אֹתוֹ אֶל־יֹדְעֵי הַסֵּפֶר

(סִפְר) לְאָמַר: קָרָא נְאֻזָּה, וְאָמַר: לֹא אוּכַל כִּי חֲתוּם הוּא. וְנִתֵּן הַסֵּפֶר עַל אֲשֶׁר לֹא יִדְעַ סֵּפֶר לְאָמַר: קָרָא נְאֻזָּה, וְאָמַר: לֹא יִדְעֵתִי סֵפֶר. וַיֹּאמֶר אֲדָנִי: יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעַם הַזֶּה, בְּפִי וּבִשְׁפָתַי כְּבָדוֹנִי וְלָבוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי, וְתִהְיֶי יִרְאֲתֶם אֹתִי מִצֹּת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה. לָכֵן הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת־הָעַם־הַזֶּה הַפְּלֵא וּפְלֵא, וְאֶבְדָּה חֻכְמַת חֻכְמָיו, וּבִינֵת נְבִיּוֹ תִסְתַּתֵּר.

ישעיהו מציג את השגותיו, בהתנבאו כיצד אנשים יתעוורו מבחינה רוחנית ולכן ימשיכו להיטלטל בעיוורון רוחני (פס' 9). הם אמנם יתנועעו כשיכורים, אך לא מיין. מבחינה רוחנית אנשים נהיו עיוורים, והם מגששים בחושך מבלי שתהיה להם ראייה רוחנית. ישעיהו מציין שכל זה קרה כתוצאה ממשפט אלוהים, ואין זה רק עניין מקרי או צירוף מקרים (פס' 10). מה שקרה הוא שמכיוון שסירבו להישמע לתוכחתו הקודמת של ישעיהו (בפרק ח 20), עכשיו הם נעולים בחשכתם הרוחנית, ולכן נכנסו למצב של תרדמה רוחנית כך שעכשיו אין להם גם היכולת להבין את דברי הנביאים. כתוצאה מכך היו כל הנבואות של ישעיהו ושל הנביאים שקדמו לו בעיני ההמון כסֵּפֶר חֲתוּם (פס' 11). כאשר מציגים אותן למלומד, על אף שיש לו היכולת וההכשרה להבין את הדברים, מכיוון שהוא בחר לרדוף אחר הַמְצַפְצָפִים וְהַמְהַגְּגִים נהיו הנבואות גם עבורו כספר חתום וכבר אין ביכולתו להבין. בכל הקשור להבנת אמת רוחנית גם יוֹדֵעַ סֵּפֶר נהיה כמי שאין לו הכשרה ולא־יִדְעַ סֵּפֶר (פס' 12), והמלומד שעבר הכשרה נמצא בלתי כשיר וחסר יכולת להבין את דבר אלוהים כמי שאין לו הכשרה ואינו מלומד. ובכל זאת, נאמר בבירור שמבחינה חיצונית לאנשים אלה חזות שהיא גם דתית וגם רוחנית (פס' 13). הם ממשיכים להתקרב לאלוהים בפניהם והם מכבדים את אלוהים בשפתותיהם, אך לבותיהם רחוקים מאלוהים. מה שמרחיק את לבם מאלוהים הוא שיראתם את ה' מבוססת כולה על תורות של בני אדם, על מצוות, על מסורות, ולא על הדברים שאמר ולימד אלוהים עצמו בכתובים. כך, היום, תוקפה של תנועה מבוססת על דברים חיצוניים. הוא מבוסס על הצהרות מילוליות כמו "הללויה" ו"הללו את האדון", או ביטוי דומה שחוזרים עליו פעמים רבות. על אדם המתבסס על כתבי הקודש ומתבונן מהצד להבין שזו נוסחה, בדומה מאוד לאלה שחוזרים על **מנטרה** בדתות המזרח. חזרה מילולית על שם ישוע פעם אחר פעם אינה מוכיחה דבר בפני עצמה. למעשה זה מתאים מאוד לנאמר: בְּפִי וּבִשְׁפָתַי כְּבָדוֹנִי וְלָבוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי (פסוק 13ב). במציאות לבם רחוק מאלוהים מאותה סיבה: הם למדו לכבד

את אלוהים על בסיס חוויות שבני אדם יצרו ועוררו, במקום לכבדו על בסיס דבר ה' (פס' 13ג). הם נשמעים לתורות של בני אדם וחוזרים על משפטים שלימדו אותם לדקלם, ומאמינים שאותו דקלום הוא שגורם להם להיות רוחניים. כתוצאה מכך הם יקדישו זמן רב יותר לחיפושים אחר חוויות נוספות מאשר ללימוד דבר ה' בהקשרו. התוצאה היא משפט כבד יותר באותו מקום שבו החוכמה וההבנה מתחילות לפוג (פס' 14). וכך זה ממשיך - ככל שאנשים מחפשים חוויות יותר ויותר עמוקות, הם בעצם מקדישים פחות ופחות זמן למשמעת של לימוד דבר ה', ומגיעים לנקודה שבה הם מתחילים להיות לחלוטין חסרי הבנה בדבר ה'. הם יודעים לדבר בשפת המאמינים ומרבים להזכיר את האדון וכו', אך כאשר עליהם להתעסק בפרטים הממשיים בדבר ה', הם אבודים לחלוטין. ככל שהדגש שלהם הוא יותר על החווייתי, כך הבנתם את דבר ה' פוחתת.

הדבר שהכתובים מדגישים הוא שהסמכות הסופית חייבת להיות הכתובים, דבר ה' הכתוב, ולא חוויותיו של אדם זה או אחר. בוודאי יכלו השליחים להתייחס לחוויותיהם האישיות עם ישוע כשרצו להגן על תורת אמונתם בו. אחד הדברים שספר מעשי השליחים מתמיד להדגיש הוא שפולוס, סילא והאחרים החשיבו תמיד את דבר ה' כסמכותם הסופית, ולא את חוויותיהם האישיות, על אף שחוויות אלה היו גדולות מאוד בזמן שהיו עם ישוע. דוגמה אחת נמצאת במעשי השליחים י"ז 1-4:

וַיְהִי אַחֲרֵי עֲבָרָם בְּאַמְפּוֹלִיס וּבְאַפְלוֹנִיָּא וַיָּבֹאוּ אֵל-
 תְּסֻלוֹנִיקִי, וְשָׁם בֵּית כְּנֶסֶת לַיהוּדִים. וּפּוֹלוֹס נִכְנַס אֵלֵיהֶם
 כְּמִשְׁפָּטוֹ וְשָׁלַח שִׁבְתוֹת הַתְּנַפֵּחַ עִמָּהֶם מִן-הַמִּקְדָּאוֹת. פְּתוּחַ
 וְהוֹכֵחַ לָהֶם כִּי-צָרִיד הָיָה שְׁיַעֲנָה הַמְּשִׁיחַ וַיְקוּם מִן-הַמִּתִּים;
 וְהוּא הַמְּשִׁיחַ יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אָנִי מְגִיד לָכֶם. וַיֹּאמְרוּ מִקְצָתָם
 וַיִּסְפְּחוּ עַל-פּוֹלוֹס וְסִילָא, וְגַם-יִרְאִי אֱלֹהִים מִן-הַיּוֹנִים לְרַב
 וְגַם-נָשִׂים חֲשׂוּבוֹת לֹא-מָעוֹט.

באופן כללי לא נמצא שפולוס משתמש בחוויותיו האישיות, ובמיוחד בחוויית המפתח שעבר בדרך לדמשק, ככלי לבישור. עבור פולוס, הסמכות הסופית הייתה הכתובים ולא חוויותיו או עדותו האישית, ולכן בהם התמקדו הוכחותיו וזהו הדבר ששיכנע רבים כל כך. אלה שבאו לאמונה (פס' 4) לא האמינו כיוון שראו את פולוס מחולל אותות ומופתים כלשהם, אלא בגלל איך שביאר את הכתוב והראה כיצד הגשים ישוע את הכתובים על היותו המשיח. בשני המקרים שבהם מתועד שפולוס בכל זאת נתן את עדותו האישית על האופן שבו היה למאמין בדרך לדמשק, משמשת העדות

חלק מהגנתו במשפט. לא נמצא את פולוס נותן את עדותו במצב שבו המטרה היא לבשר. יש מקום מתאים לנתינת עדות אישית, אך עדות אישית לעולם אינה יכולה להוות סמכות סופית. יתרה מכך, אנשים שהמירו את אמונתם לאמונות ולכתות אחרות, אם מדובר במורמונים, בעדי יהוה או בכריסטיאן סאינס, יכולים גם הם לתת עדויות מרשימות על הדרך שבה חייהם השתנו. זאת הסיבה שהסמכות הסופית והקריטריון הסופי שעלינו להסתמך עליהם חייבים להיות דבר ה' הכתוב. עדויות לעולם לא יהוו ראיה סופית שעל פיה נקבע את אמיתות הצהרותיו או אמונתו של אדם. ניקח דוגמה נוספת ממעשי השליחים י"ח 28:

כִּי־בְכֹל־כַּחוֹ הַתְּנוּפָח עִם־הַיְהוּדִים לִפְנֵי כָל־הָעַם וַיִּרְאֵם מֶן־הַמְּקַרְאוֹת כִּי יִשׁוּעַ הוּא הַמְּשִׁיחַ.

בפסוק זה מדובר באפולוס; גם במקרה הזה התבססו כל דבריו על הכתוב. הפרכת טיעוניהם של הלא־מאמינים לא התבססה על אותות ומופתים, אלא על הדבר הכתוב.

דוגמה אחת נוספת נמצאת במעשי השליחים כ"ח 23-24:

וַיִּשְׁמְעוּ לוֹ מוֹעֵד, וַיָּבֹאוּ אֵלָיו רַבִּים אֶל־מְלוֹנוֹ. וַיַּעַד בָּהֶם וַיִּבְאֵר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים, וַיּוֹכַח לָהֶם עֲנִינִי יִשׁוּעַ מִתּוֹרַת מֹשֶׁה וּמִן־הַנְּבִיאִים מִבְּקֶרַעַד־עָרַב. וַיֵּשׁ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶל־דְּבָרָיו וַיֵּשׁ אֲשֶׁר לֹא הֵאֱמִינוּ.

גם במקרה זה לא השתמש פולוס בחוויות או באותות ומופתים. הוא השתמש בכתובים. המיקוד שלו כולו היה בתורה ובנביאים, אשר היו בזמנו את דבר ה' הכתוב, כדי לאמת את הוראתו ואת דבריו. התגובה הייתה שחלק האמינו וחלק לא האמינו, אך אלה שכן האמינו הגיעו לאמונה על בסיס ביאורו של דבר ה' הכתוב.

חוץ מעדותו של ספר מעשי השליחים, דוגמה טובה לכך שהמיקוד היה בדבר ה' ולא בחוויות נמצאת בדבריו של פטרוס באיגרתו השנייה, בפרק א' 16-21:

כִּי לֹא הִלְכְנוּ אַחֲרֵי הַגְּדוֹת מְחַכְמוֹת בְּהוֹדִיעֵנו אֶתְכֶם גְּבוּרַת אֲדִינֵנו יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ וּבֵאוֹ, כִּי עֲנִינֵנו הָיוּ הָרְאוֹת אֶת־גְּדֻלָּתוֹ. כִּי נִשְׂא יָקָר וְכָבוֹד מֵאֵת אֱלֹהִים הָאֵב, כָּבֹא אֵלָיו קוֹל מִלִּפְנֵי הַדָּרַת כְּבוֹדוֹ לְאֹמֵר: זֶה בְּנִי יְדִידִי רְצֵתָה נִפְשִׁי בּוֹ. וְאֶת־הַקּוֹל הַהוּא שָׁמְעֵנוּ בְּאֲזְנֵינוּ לְצֵא מִן־הַשָּׁמַיִם בְּהִיטְרֵנוּ עִמּוֹ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ. וַדַּבֵּר הַנְּבוּאָה יוֹתֵר קָיָם אֶתְנוּ; וְהִטִּיבְתֶם עֲשׂוֹת אֲשֶׁר

שְׁתֶּם לְבַבְכֶם אֵלָיו כְּנֶר מְאִיר בְּמָקוֹם אֶפְל, עַד-כִּי יִבְקַע אֹר
הַיּוֹם וְזָרַח כּוֹכַב הַנְּגִיָּה בְּלִבְבְּכֶם. וְזֹאת תִּדְעוּ רְאִשׁוֹנָה, אֲשֶׁר
כָּל-נְבוּאָת הַמְּקָרָא אֵינָנָה כְּפִי פְתָרוֹן אָדָם מְלִבּוֹ. כִּי מְעוֹלָם
לֹא-יִצְאָה נְבוּאָה בְּרִצּוֹן הָאָדָם, כִּי אֲנִשִּׁי אֱלֹהִים הַקְּדוֹשִׁים
דִּבְרוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁאַם רוּחַ הַקְּדוֹשׁ.

פטרס מתאר את חווייתו כאשר ראה את זוהר השכינה מתגלה במשיח
ישוע בהר ההשתנות ושמע את הקול היוצא מן השמיים ואומר: זֶה בְּנִי
יְדִידִי רִצְתָה נִפְשִׁי בּוֹ (פס' 16-18). אכן, חווייתו של פטרס בהר ההשתנות
הייתה אחת מנקודות השיא של התקופה ההיא בחייו, כאשר היה עם ישוע
כתלמיד. עד כמה שהייתה החוויה בהר ההשתנות משכנעת עבור פטרס,
הוא מציין שבסיס סמכותי הרבה יותר לאמונה במשיחותו של ישוע (ולכך
שאלה אינן הגְדוֹת מְחַכְּמוֹת) הוא הכתובים (פס' 19-21). לכן דבר ה'
הכתוב הוא שגרם לאמונתו של פטרס להיות תקפה יותר (יותר קָיָם, פס'
19). פטרס אינו מעודד את קוראיו להתמקד בחווייתו בהר ההשתנות
אלא בדבר ה', והכתובים הם אלה שעליהם הוא אומר: הִטִּיבְתֶם עֲשׂוֹת
אֲשֶׁר שְׁתֶּם לְבַבְכֶם אֵלָיו כְּנֶר מְאִיר בְּמָקוֹם אֶפְל. מה שהופך את הכתובים
באמת לסמכות הסופית ולבסיס של דוקטרינה תקפה יותר מהתנסות, זו
העובדה שהכתובים לא נוצרו מתוך רצונו של אדם, אלא הם תוצר של רוח
הקודש אשר הניעה את כותבי הכתובים לכתוב בדיוק את מה שרצתה
שיתעדו. מכיוון שדבר ה' הכתוב הוא תוצר של רוח הקודש, זהו, אכן, דְּבַר
הַנְּבוּאָה הַיּוֹתֵר קָיָם (או היותר תקף). לא חווייתו הגדולה של פטרס בהר
ההשתנות ולא חווייתו הגדולה של פולוס בדרך לדמשק, הן שנהיו אי פעם
לסמכות הסופית לאמונתם. המילה האחרונה עבור שני האנשים הייתה
דבר ה' הכתוב.

תגובתם של חלק מהאנשים היא: "האם אין התגלותו של העל-טבעי
ראיה לכך שזהו פועל האלוהים, גם אם לא נמצא דבר כזה בכתובים?
והאם אין האותות והמופתים ראיה לפועלו של אלוהים, גם אם אותות
ומופתים אלה לא נמצאים בכתובים?" כאן, שוב, התשובה היא "לא"
החלטי, כפי שנראה בשני הקטעים הבאים מכתבי הקודש. הקטע הראשון
הוא מתי ז' 22-23:

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵאמְרוּ רַבִּים אֵלָי: אֲדֹנָי אֲדֹנָי, הֲלֹא בְּשִׁמְךָ
נִבְאָנוּ וּבְשִׁמְךָ גִּרְשָׁנוּ יְשׁוּדִים וּבְשִׁמְךָ עָשִׂינוּ נִפְלְאוֹת רַבּוֹת. אָז
אֶעֱנֶה־בָּם לֵאמֹר: מְעוֹלָם לֹא יַדְעִתִּי אֶתְכֶם. סוּרוּ מִמֶּנִּי פְעִלֵי
אֲוֹן.

צריך לשים לב למה שמורי שקר אלו היו מסוגלים לעשות בשם של ישוע מזויף. כאשר הם אומרים שעשו את מעשיהם בְּשֵׁמִי, הווה אומר שהם אכן השתמשו בשמו של ישוע, ובוודאי השתמשו בשמו לעתים קרובות. אין ספק שהשימוש התכופ של ישוע הוא שהתעה רבים כל כך. יותר מכך, מצוין במיוחד שהם היו מסוגלים לעשות שלושה דברים: לנבא אירועים שאכן התרחשו; לגרש שדים; ולעשות נפלאות רבות, כמו נסי רפואה ואותות ומופתים אחרים. ובכל זאת, בַּיּוֹם הַהוּא יאמר להם ישוע: מַעֲוֹלָם לֹא יִדְעֵתִי אֶתְכֶם. הנה לפניכם כל המרכיבים המצויים בחלק מהמתרחש בגל הכפירה החדש. נעשה שימוש כבד בשמו של ישוע, באופן פולחני המזכיר דקלום של מנטרה; לפי הטענה מתרחשים אותות ומופתים מכל המינים; ובכל זאת, דברים אלה לכשעצמם אינם מוכיחים דבר, מפני שהשטן יכול להעתיקם. לכן, שוב, חשוב לחזור לדבר ה' הכתוב כאמת המידה הסופית, כמקור הסמכות הסופי וכיסוד הסופי בכל הקשור לאמונה ולהתנהגות.

דוגמה נוספת בתחום הדומה לזה נמצאת בשנייה אל הקורינתים י"א 3-4

ו-13-15:

אָבֵל יֵרָא אֲנֹכִי מִן תְּשֻׁטִינָה מִחֻשְׁבוֹתֵיכֶם מִן־הַתְּמִימוֹת אֲשֶׁר
עִם־הַמְּשִׁיחַ, כְּאֲשֶׁר הִשִּׂיא הַנְּחָשׁ בְּעֶרְמָתוֹ אֶת־חַוָּה. כִּי אִם־
יָבֵא הַבָּא וַיִּכְרִיז לָכֶם יֵשׁוּעַ אַחֵר אֲשֶׁר לֹא הִכְרַזְנוּ, אוֹ אִם־
תִּקְחוּ רוּחַ אַחֵר אֲשֶׁר לֹא־לְקַחְתֶּם, אוֹ־בְשׁוּרָה אַחֶרֶת אֲשֶׁר
לֹא־קִבַּלְתֶּם, כִּי אֲזוּ הַיֵּטֵב תִּשְׁאַהֲוּ. . . . כִּי אֲנִישִׁים כְּאֵלֶּה
שְׁלִיחֵי שְׁקֵר הֵם, פְּעֻלֵי רְמִיָּה, עֲשִׂים עֲצָמָם כְּמִלְאָכֵי הַמְּשִׁיחַ.
וְאֵין לְתַמוּהָ; הֲלֹא הַשְּׁטָן גַּם־הוּא עָשָׂה עֲצָמוֹ כְּמִלְאָךְ הָאוֹר.
לְכֹן לֹא דָבָר גְּדוֹל הוּא אִם גַּם־מְשַׁרְתִּיו עֲשִׂים עֲצָמָם כְּמְשַׁרְתֵּי
הַצֵּדִק, אֲשֶׁר אַחֲרֵיהֶם תִּהְיֶה לְפִי מַעֲלָלֵיהֶם.

פולוס מדגיש את העובדה שבדיוק כפי שהשטן היה מסוגל לרמות את חווה, כך גם היה השטן יכול לרמות את המאמינים בקהילה בקורינתוס. גם אם השטן לא יעשה זאת באופן ישיר כמו במקרה של חווה, ודאי יעשה זאת באמצעות משרתיו (פס' 3). יש לזכור גם שהקהילה בקורינתוס הרבתה לרדוף אחר ריגושים, אותות ומופתים ואחר כל הפן החווייתי. הסיבה לכך שקהילה זו הייתה מועדת יותר לתרמיתם של מורי שקר היא בדיוק התבססותה הרבה כל כך על החווייתי ועל העל־טבעי. פולוס משתמש במילה אַחֵר או אַחֶרֶת שלוש פעמים (פס' 4): יֵשׁוּעַ אַחֵר, בְּשׁוּרָה אַחֶרֶת וְרוּחַ אַחֵר. ביוונית, לעומת זאת, נעשה כאן שימוש בשתי מילים שונות, כשבשלושתן המשמעות היא "אחר", אך בגוון שונה. המושג ה**ראשון** משמעותו "אחר

ומאותו הסוג; המושג השני משמעותו "אחר ומסוג אחר". תרגום שונה במקצת של פסוק 4, תוך התייחסות ליוונית, יניב את הדבר הבא:
 כִּי אִם-יָבֵא הַבָּא וַיִּכְרִיז לְכֶם יִשׁוּעַ אַחֵר מֵאוֹתוֹ סוּג אֲשֶׁר
 לֹא הִכְרַזְנוּ, אוֹ אִם-תִּקְחוּ רוּחַ אַחֵר מִסוּג אַחֵר אֲשֶׁר לֹא-
 לְקַחְתֶּם, אוֹ-בְשׁוּרָה אַחֶרֶת מִסוּג אַחֵר אֲשֶׁר לֹא-קִבַּלְתֶּם, כִּי
 אַז תִּיטִיבוּ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ.

מה שפולוס אומר הוא שהבשורה המוצגת היא בשורה אחרת "מסוג אחר", והמקור שלה הוא רוח אחר "מסוג אחר". אך ישוע שאותו מציגים הוא ישוע אחר "מאותו הסוג"; מעין ישוע שנשמע כמו ונראה כמו ישוע של הברית החדשה, אך זהו למעשה זיוף מוסווה בקפידה של ישוע. יש לציין שהשם שבו נעשה שימוש כדי לקדם את עבודת התרמית הוא שם ישוע. זהו אמנם ישוע מזויף, אך הזיוף מוסווה היטב, כך שמי שאינו בוחן ושופט על פי דבר אלוהים יותעה בקלות יתרה. פולוס מבהיר שאלה שמפיצים ישוע אחר הם שְׁלִיחֵי יִשְׁקָר (פס' 13); ברם, אין הם נראים כאלה מפני שהם מסגננים את עצמם להישמע כמו, להיראות כמו ולהתנהג כמו משרתי משיח אמיתיים. בעשותם כך הם משקפים את אדונם האמיתי, השטן, שהוא שר חֲשֵׁבֶת הָעוֹלָם הַזֶּה (אפס' ו' 12) ושמתחזה לְמִלְאָךְ הָאוֹר (פס' 14). פולוס אומר שזו אינה צריכה להיות הפתעה, כי אם השטן מתחזה למלאך של אור ודאי גם משרתיו יתחזו למשרתי הצדקה, אך בסופו של דבר הם יקבלו את משפטם (פס' 15). שוב נזכיר שאילו משרתי השטן היו גלויים וברורים לכול, אזי לא היה מצליח השטן כל כך בתרמיתו, במיוחד בקרב מאמינים. על מנת להתעות חייבים משרתיו להתמקד בשם ישוע, ולא בשם אחר. אך עצם השימוש בשם "ישוע", גם בצירוף המילים "הללו" ו"שבחו" וכד', אינו מאמת ואף לא יכול לאמת את שירותו של אף אדם. כאן, שוב, הסמכות הסופית חייבת להיות הכתובים ולא חוויות, אותות ומופתים, פעילות יוצאת דופן או קולות מוזרים.

התופעות המוזרות שחדרו לקהילה לא היו צריכות להפתיע אנשים שבאמת מתעמקים בדבר, כי בראשונה אל טימותיאוס ד' 1 הכריז פולוס את הדבר הבא:

וְהָרוּחַ מְגִיד בְּפִרוּשׁ כִּי בְּאַחֶרֶת הַיָּמִים יָסוּרוּ מִן-הָאֱמוּנָה
 לְפָנֹת אֲלֵ-הָרוּחוֹת הַמְתַּעוֹת וְאֶל-תּוֹרֹת הַיִּשְׁדִּים.

ישנה, כמובן, תורה שהיא מקראית, אך כאן פולוס מציין את העובדה שלשטן יש מערכת תורות משלו, שנקראת תורות היִשְׁדִּים. אלה שנשבים

בקסמיהן של תורות השֵׁדִים סופם לַפְּנוֹת אֶל־הַרוּחוֹת הַמְּתַעוֹת. מהן אותן תורות השֵׁדִים? אלה הן תורות שאין להן בסיס בדבר אלוהים הכתוב, והן מבוססות רק טענתם של מורים שקיבלו התגלות מיוחדת שהיא מאלוהים ולכן יש לקבלה כאמת חדשה. המתעסקים בתורות שֵׁדִים כאלה, סופם שיפותו בידי רוחות של שדים. שוב, יבואו אלה שיגנו על המעשים האלה בהסתמך על כמה טוב, שמחים ומאושרים הם מרגישים, מתוך הנחה שתחושות טובות כאלה הן מן האדון. אך כל זה מראה שהם אכן פותו על ידי השדים. ונחזור על כך: השטן לא היה מצליח כל כך בתוכניתו לרמות אנשים אילו האסטרטגיה שנקט הייתה לגרום לאנשים לחוש ברע. דבר זה לא ימשוך קהל רב. מה שימשוך קהל הוא אנשים שיכולים לעשות דברים הגורמים לאדם להרגיש טוב, גם אם ההרגשה היא בסופו של דבר לא יותר מפורקן רגשי; אך אם ניתן לייחס את ההרגשה הטובה לפועלו העל־טבעי של אלוהים, אזי התעו את זה שעבר את החוויה.

הכתובים עצמם מתריעים בחומרה ומצביעים על אמת המידה שעל פיה יש לשפוט את כל המתיימר להיות מן האדון: דבר ה' הכתוב. בראשונה אל הקורינתים ד' 6 נאמר:

וְאֵת־זֹאת, אַחֵי, הִסְבֵּיתִי עַל־עַצְמִי וְעַל־אֲפֻלוֹס בְּעִבּוֹרְכֶם,
לְמַעַן תִּלְמְדוּ בָּנוּ שֶׁלֹא־יִתְגַדֵּל אִישׁ עַל־מֵה־שִׁפְתוֹ, פֶּן־
תִּתְגָּאוּ אִישׁ בְּשֵׁם אִישׁ לְנִגְדַי רֵעֵהוּ.

צריך שוב להדגיש שפולוס אומר את הדבר הזה לקהילה שהייתה לה נטייה חזקה לנוע לכיוון של התחושתני והחוויתני. אך המיקוד בצד החוויתני רק הראה שהקורינתים לא היו רוחניים, אלא של הבשר (קור"א ג 1-3). פולוס חייב היה להזהיר במיוחד קהילה שטבעה הוא כזה שֶׁלֹא־יִתְגַדֵּל אִישׁ עַל־מֵה־שִׁפְתוֹ. מה שכתוב הוא, כמובן, כתבי הקודש. עליהם לשוב ולבחון כל התגלות או תופעה על פי דבר אלוהים. באם הדבר חורג מהכתוב, יש לדחותו על הסף. מספיק לדעת שאם לא ניתן למוצאו בכתובים אזי הייתה חריגה מהכתוב, ולכן כבר ברור שאין זה מאלוהים. ומה קורה לאלה שאכן חורגים מהכתוב? פולוס מציין שהם מתגאים אִישׁ בְּשֵׁם אִישׁ לְנִגְדַי רֵעֵהוּ. הם מפתחים גאווה רוחנית, אשר ניכרת כשהם מסתובבים וטוענים שביכולתם לשפוט את דבר אלוהים על פי חוויותיהם. ישנו קטע נוסף שמן ההכרח לדון בו כחלק מנושא זה, והוא השנייה אל טימותיאוס ג' 12-ד' 4:

וְכָל־הַחֲפִצִּים בְּחִסְדוֹת וּלְחִיּוֹת בְּמִשְׁיַח יִשׁוּעַ, הֵמָּה יִרְדְּפוּ.
וְאֲנָשִׁים רָעִים וְקִסְמִים יוֹסִיפוּ סָרָה לְהִיּוֹת מִתְעִים וְנִתְעִים.

אָבַל אֶתְּהָ עֲמַד בְּאֶשֶׁר לְמִדְתָּ וּבְאֶשֶׁר הִפְקַד אֶתְּךָ, כִּי יוֹדַע אֶתְּהָ מִי־הוּא אֶשֶׁר לְמִדְתָּ מִמֶּנּוּ. וּמִנְעוּרֶיךָ יָדַעְתָּ אֶת־כְּתָבֵי הַקִּדְשׁ הַיְכָלִים לְהַחֲכִימָךָ לְיִשׁוּעָה עַל־יְדֵי הָאֲמוּנָה בְּמַשִּׁיחַ יִשׁוּעַ. כִּי כָל־הַכְּתוּב נִכְתָּב בְּרוּחַ אֱלֹהִים, וּמוֹעִיל לְהוֹרֹת וּלְהוֹכִיחַ וּלְיִשָּׁר וּלְהַדְרִיךְ בְּמַעֲגְלֵי צָדֵק. לְמַעַן אֶשֶׁר־יִהְיֶה אִישׁ הָאֱלֹהִים תָּמִים וּמוֹכֵן לְכָל־מַעֲשֵׂה טוֹב. וְעַתָּה הֲנִי מַעֲיֵד בָּךְ נֶגֶד הָאֱלֹהִים וְנֶגֶד אֲדֹנָיִנוּ יִשׁוּעַ הַמַּשִּׁיחַ הַבָּא לְשַׁפֵּט אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים בְּהוֹפְעֵתוֹ וּבְמַלְכוּתוֹ. הַכְרֵז אֶת־הַדְּבָר וְהִתְמַד בְּעַתּוֹ וְשָׁלַא בְּעַתּוֹ, הוֹכַח וּגְעַר וְהִזְהַר בְּכָל־אֶרֶץ־רוּחַ וְהוֹרָאָה. כִּי־בּוֹא תָבֵא הָעֵת אֶשֶׁר לֹא־יִכִּילוּ אֶת־הַלְקַח הַבְּרִיא, כִּי אִם־כָּאֻת נַפְשָׁם יֹאסְפוּ לָהֶם מוֹרִים לְשַׁעֲשְׁעֵי אֲזָנִים. וְיִטּוּ אֲזָנֵיהֶם מִן־הָאֲמִת וְיִפְנוּ אֶל־הַגְּדוּת.

פולוס מעביר כאן מסר פשוט שבמידה רבה זוכה להתעלמותן של הרבה מהתנועות המודרניות היום: אלה החפצים לחיות חיי חסידות יסבלו מרדיפות (פס' 12). האמת היא שבריאות ועושר אינן סממנים של רוחניות או של רצון טוב משמיים, אלא היות נרדף על האמונה – זה סימן לאדם שהוא באמת ירא ה'.

אחר כך פולוס מזהיר שבחלוף הזמן יהיו עוד ועוד מורי שקר שהם למעשה מתחזים, אשר יסתובבו ויתעו אחרים, ורבים מהם יהיו בעצמם מותעים (פס' 13). יכול בהחלט להיות שהם יאמינו שנמשחו על ידי אלוהים וימשיכו לשנות על כך בפני מבקריהם, אך העובדה נותרת בעינה שהם בעצמם הותעו, ולכן הם ממשיכים להתעות גם אחרים.

אז מה יכול להגן על טימותיאוס מלהיות מותעה על ידי מורי שקר אלה? פולוס עונה על שאלה זו בפסוקים 14–17. הוא מעודד את טימותיאוס להמשיך במה שלמד (פס' 14), והדבר שלמד הוא שמאז היותו ילד הוכשר בידיעת כְּתָבֵי הַקִּדְשׁ (פס' 15). שימו לב שאותו הדבר שמודגש באיגרת הראשונה אל הקורинתים ד' 6, מודגש גם כאן: דבר אלוהים הכתוב, כְּתָבֵי הַקִּדְשׁ. ישנם שני דברים שישמרו על טימותיאוס מלהיות מותעה: ידיעתו את כתבי הקודש ויכולתו לעמוד בכתבי הקודש. למילה לעמוד יש את אותה המשמעות הבסיסית כמו "להפוך לביתך". על טימותיאוס לקבוע את משכנו בכתבי הקודש. הוא אינו צריך להתמקד בחוויה אישית כלשהי, על־טבעית ככל שתהיה; כפי שראינו כבר במתי ז' 22–23, הוא אינו צריך להתמקד באותות ומופתים היכולים גם הם להוליך אנשים שולל, אלא לעמוד בדבר אלוהים הכתוב. את שאמר פטרוס באיגרתו השנייה בפרק א'

20-21, אומר גם פולוס בפסוק 16: שהכתובים הם דבר אלוהים הנכתב בהשראה, ולכן הם מועילים בכל תחום. ובאיזו מידה הכתובים מועילים? פולוס עונה על שאלה זו באומרו שביכולתם של הכתובים לעשות את איש האלוהים שלם, ובו זמנית לעשותו מְהִיר לְכַל־מַעֲשֶׂה טוֹב (פס' 17). אסור לפספס את מה שמלמד פסוק זה. הכתובים מספיקים לגרום לאדם להיות שלם לגמרי. ביכולתם של הכתובים להשלים אדם באופן יסודי ולהכשירו לכל שירות שבו עליו לעסוק. אדם יכול להיות רוחני ובוגר באמונה באמצעות הכתובים בלבד. אך תידרש ממנו המשמעת ללמוד את דבר אלוהים, תוך שהוא מבלה שעות, ימים, שבועות ושנים מחייו כדי להבין יותר ויותר מדבר אלוהים. אך בעידן הטכנולוגי הנוכחי אנשים נהיו עצלנים, ולכן אימצו את גישת ה"ארוחת בוקר מהירה" לרוחניות; לעתים אפילו מתוך תחושה שנהיו לאֵל בעצמם. לפי הנאמר פה חוויות כאלה לא יובילו לרוחניות, אלא במקום זאת יובילו להיותך מותעה ומשם להמשיך ולהתעות גם אחרים.

מכיוון שטימותיאוס מעורה בכתובים, ומכיוון שביכולת הכתובים להכשירו לחלוטין לכל מעשה טוב, מפציר אז פולוס בטימותיאוס להמשיך ולעסוק בשירות האדון - גערה, תוכחה, הזהרה והוראה (ד 1-2). אך ההוראה שבה מדובר לא נעשית באמצעות התגלות שמימית כלשהי שמקורה מחוץ לכתובים; כי אם על ידי דבר אלוהים הכתוב, כפי שציינ כבר פולוס בפרק ג' 16.

ואז פולוס שוב מכריז מה יקרה באחרית הימים, ולמרבה הצער מה שתיאר פולוס אכן קרה לבסוף (פס' 3-4). פולוס מציין שיבוא היום שבו מאמינים כבר לא־יִכִּילוּ, כלומר לא יוכלו לשאת, אֶת־הַלְקַח הַבְּרִיא (פס' 3). מהו הַלְקַח הַבְּרִיא? בניגוד לתּוֹרוֹת הַשְּׂדֵים (טימ"א ד 1), שהן תורות המבוססות על החווייתי ועל העל־טבעי וחורגות מהכתוב, הַלְקַח הַבְּרִיא הוא התורה המבוססת על כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ ונשאבת מהם. אנו אכן חיים בימים שבהם רוב המאמינים בקהילות פשוט אינם יכולים לשאת אֶת־הַלְקַח הַבְּרִיא. במקום לימוד עיוני מעמיק בדבר ה' ניתן למצוא "גני שעשועים משיחיים" ותוכניות אירוח משיחיות, שתוכנם הלימודי מועט מאוד או לא קיים כלל. מטיף הגורם לאנשים להפוך היסטריים או להתנהג כמו חיות או ליפול, יכול למלא איצטדיונים שלמים באלפים על גבי אלפים של אנשים, אשר בסופו של דבר יתבקשו לרוקן את כיסיהם לתרומה. אך זה שבא לתת דרשה מדבר אלוהים, לגרום להבנה טובה יותר של הכתוב ושל הלך הבריא, ימשוך אליו קהל זעיר יחסית. היום והשעה שבהם אנשים

לֹא־יִכְיִלוּ אֶת־הַלֶּקַח הַבְּרִיא אִכְנֹה גִיעוּ. אִם כֵּךְ, כִּיצַד יִנְסוּ לִמְלֵא אֵת צוּרְכֵיהֶם הַרוּחָנִיִּים? פּוֹלוֹס מִמְשִׁיךְ וּמִסְבִּיר שֶׁהֵם כְּפִאֲנֹת נַפְשִׁים יִקְבְּצוּ לָהֶם מוֹרִים לְשַׁעֲשְׁעֵי אֲזָנָיִם. בְּמִילִים אַחֲרוֹת, הֵם יִרְדְּפוּ אַחַר מוֹרִים שִׁיאֲמְרוּ לָהֶם אֵת מַה שֶׁהֵם רוֹצִים לְשִׁמוּעַ וְלֹא אֵת מַה שֶׁהֵם בְּאִמַּת צְרִיכִים לְשִׁמוּעַ (לְהִיּוֹת נִרְדָּף בְּגַלְל חַיֵּי חֲסִידוֹת זֶהוּ לֹא דְבַר שְׂמֵאֲמִינִים רוֹצִים לְשִׁמוּעַ); הֵם יִרְדְּפוּ אַחַר מוֹרִים שִׁיבְטִיחוּ לָהֶם חוּוִיּוֹת עַל־טִבְעִיּוֹת; הֵם יִרְדְּפוּ אַחַר מוֹרִים שִׁיבְטִיחוּ לָהֶם בְּרִיאוֹת וְעוֹשֵׁר דְרָךְ שִׁימוֹשׁ בְּנוֹסְחָה; מוֹרִים שֶׁמְבְטִיחִים חוֹמְרָנוֹת בְּמַעֲטַפַּת רוּחָנִית - הֵם אֵלֶּה שֶׁאַחֲרֵיהֶם יִרְדְּפוּ. אֲךָ הֵם יִימְנְעוּ בְּחוּזְקָה מִלְשַׁבֵּת וּלְהַקְשִׁיב לְלִימוּד מַעֲמִיק בְּדַבַּר אֱלוֹהִים. אֲכֵן, יוֹם זֶה לְבִסוּף גִּיעֵ. רֹב קֵהִילוֹת הַעֵנֵק הַיּוֹם לֹא נִבְנוּ מִתּוֹךְ לִימוּד עִיוֹנֵי מַעֲמִיק, אֲלֵא בְּאַמְצָעוֹת בִּידוּר. תּוֹכְנוּיּוֹת הַקֵּהִילָה מְבוֹסְסוֹת עַל מַה שֶׁאֲנָשִׁים רוֹצִים, לֹא עַל מַה שֶׁהֵם זִקּוּקִים לוֹ. פּוֹלוֹס מְצִיֵן בְּפִנְיָנו מֵהֵן הַתּוֹצְאוֹת שֶׁל אֵי־הַכֶּלֶת הַלֶּקַח הַבְּרִיא וְנִהִירָה אַחַר מוֹרֵי שֶׁקֶר (פֶּס' 4): **רֵאשִׁית**, הֵם יִטּוּ אֲזָנֵיהֶם מִן־הָאֲמִת; וְ**שְׁנִית**, הֵם יִפְנוּ אֶל־הַהֲגָדוֹת. הַגְּדוֹת הֵן תּוֹרוֹת וְלִימוּדִים שֶׁאֵינָם מִן הַכְּתוּבִים. כִּפִּי שֶׁרֵאִינוּ קוֹדֵם, פֶּטְרוֹס אָמַר שֶׁהוּא לֹא הֵלֵךְ אַחֲרֵי הַגְּדוֹת מְחֻכְמוֹת, מִפְּנֵי שֶׁמָּה שֶׁלִּימַד וְהִטִּיף הִיָּה מְבוֹסֵס עַל דְּבַר אֱלוֹהִים הַכְּתוּב שֶׁנִּיתֵן בְּהַשְׂרָאת רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ. הַסִּיבָה שֶׁבְּגַלְלָה טִימוֹת־יְאוּס לֹא יִסְטָה מִהַדְרָךְ וְיִילָךְ אַחַר הַגְּדוֹת הִיא שֶׁהוּא מְבַסֵּס אֵת כָּל חַיּוֹ, אֵת הוֹרָאתוֹ וְאֵת שִׁירוֹתוֹ עַל כְּתָבֵי הַקְּדוֹשׁ. אֵלֶּה הַחוּרוּגִים מֵהַדְּבָרִים הַכְּתוּבִים - סוֹפֵם לִלְכַת אַחֲרֵי הַגְּדוֹת. שׁוֹב, הַגְּדוֹת הֵן תּוֹרוֹת שֶׁאֵינָן מִן הַכְּתוּבִים, וְלִכֵּן מְקוּרֵן הוּא אוֹ בְּאָדָם אוֹ בְּעוֹלָם הַשָּׁדִים, וּמִתּוֹךְ כֵּךְ הֵן נִהִיּוֹת לְתוֹרוֹת שֶׁל שָׁדִים. הַגְּדוֹת הֵן הַנְּחוֹת מוֹטְעוֹת וּמַחֲשִׁבוֹת שׁוּא הַמְּבוֹסְסוֹת עַל חוּוִיּוֹת וְעַל מַעֲשִׂים שֶׁאֵינָם נִמְצָאִים בְּכְתָבֵי הַקּוֹדֵשׁ.

נִשׁוּב לְקַטְעַ הַמְּקוּרֵי: **דְּבַר הָעֵידוּד** בְּהַתְּגַלוֹת ג' 18-20 קוֹרָא לְאֲנָשִׁים לְהִיוֹשֵׁעַ. **רֵאשִׁית**, יִשְׁנוּ עֵידוּד לְחַפֵּשׁ עוֹשֵׁר רוּחָנִי בְּמִשְׁחָה. **שְׁנִית**, עֵקֵב הִיּוֹתֵם עִירוּמִים מְבַחִינָה רוּחָנִית יִשְׁנָה הַפְּצָרָה לְקַבֵּל אֵת גְּלִימַת הַיִּשׁוּעָה הַלְּבָנָה מִיִּשׁוּעַ. לְכָל אֹרֶךְ סִפְרֵי הַתְּגַלוֹת הַגְּלִימוֹת הַלְּבָנוֹת מִיִּצְגוֹת וּמִסְמָלוֹת יִשׁוּעָה. בְּהַתְּגַלוֹת ג' 4 נִלְבְּשׁוֹת גְּלִימוֹת אֵלֶּה עַל יְדֵי אֲנָשִׁים הַנִּמְצָאִים רְאוּיִים; בְּפֶרֶק ג' 5 לְבִישַׁת הַגְּלִימוֹת מוֹצְמַדַּת לְעוֹבְדָה שֶׁשְׂמוֹתֵיהֶם אֵינָם נִמְחָקִים מִסִּפְרֵי הַחַיִּים; בְּפֶרֶק ו' 11 נִבְחִין שֶׁהֵן נִלְבְּשׁוֹת עַל יְדֵי הַקְּדוֹשִׁים בְּשִׁמְיִים; בְּהַתְּגַלוֹת ז' פְּסוּקִים 9, 13 ו-14 הַגְּלִימוֹת לְבָנוֹת מִפְּנֵי שֶׁכּוֹבְסוּ בְּדָם הַשָּׂה. בְּעִיַּת הַמִּפְתַּח שֶׁל הַקֵּהִילָה בְּלֵאוּדִיקָאָה הִיא שֶׁהֵם עִירוּמִים מְבַחִינָה רוּחָנִית וְחִסְרָה לָהֶם הַיִּשׁוּעָה. לִכֵּן הֵם מְעוּדְדִים לְרִכּוֹשׁ אוֹתָהּ מִיִּשׁוּעַ. **שְׁלִישִׁית**, מִפְּנֵי שֶׁהֵם עִיווּרִים מְבַחִינָה רוּחָנִית, מִפְּצִיר בְּהֵם דְּבַר הָעֵידוּד לְבַקֵּשׁ מִשְׁחַת

עיניים מהמשיח כדי שיוכלו להתחיל לראות מבחינה רוחנית. אין שום סימן לכך שזוהי קהילה נושעת. בעוד שלכל הקהילות האחרות היה לפחות יסוד נושע כלשהו, בקהילה זו אין כזה כלל וכלל. משום כך דברי השבח נעדרים לחלוטין עבודה.

פסוק 20 מדגיש שהמשיח הוא מחוץ לקהילה, דופק בפתח. ישוע בשום אופן אינו נמצא בתוך קהילה זו, כי קהילה זו כלל אינה נושעת. דבר העידוד הוא לאנשים מתוך הקהילה הכופרת, לשמוע את קולו של המשיח ולפתוח את לבם אליו, ואז ייכנס המשיח ותהיה להם התחברות זה עם זה. זוהי הפצרה נוספת לישועה.

ההבטחה היא בפסוקים 21-22. המתגבר על בעיית הכפירה ומקבל את ישוע, מובטח לו חלק במלכות המשיח.

מהי אחריותם של המאמינים לנוכח כפירה זו? ראשית, אל למאמינים להתחבר עם כופרים. ביישום נקודה זו הייתה יותר מדי קיצוניות. יש להביא בחשבון שכופר אינו סתם לא־מאמין, כפי שאינו סתם חבר בקהילה כופרת. הכופר הוא זה שבאופן פעיל מפיץ בקהילה המקומית הכחשות הרסניות לגבי השילוש, הלידה מבתולה, אלוהותו של הבן וביאתו השנייה של המשיח. הכופרים שעליהם מדברים הכתובים אינם סתם לא־מאמינים, אלא הם מורי תורות שקר המפיצים את הכחשותיהם ההרסניות. על כך שאל למאמין להתחבר עם אנשים שכמותם נכתב במפורש בשנייה ליוחנן 7-11:

כִּי מִתְעִים רַבִּים בָּאוּ לְעוֹלָם, אֲשֶׁר אֵינָם מוֹדִים בְּיֵשׁוּעַ
הַמְּשִׁיחַ הַבָּא בְּבֶשֶׁר; זֶה הוּא הַמִּתְעֶה וְשׁוֹטֵן הַמְּשִׁיחִים. הַזֹּהָרוּ
פֶּן־תֵּאבְדוּ מִמֶּנּוּ פִּעְלֹתֵינוּ, כִּי אִם־נִקַּח מִשְׁכָּרְתָנוּ שְׂלֵמָה. כָּל־
הַעֲבָר עַל־תּוֹרַת הַמְּשִׁיחַ וְאֵינָנו עֹמְדִים בָּהּ, אֵין לוֹ אֱלֹהִים;
וְהַעֲמֵד בְּתוֹרַת הַמְּשִׁיחַ יֵשׁ־לוֹ גַּם־הָאֵב גַּם־הַבֵּן. כָּל־הַבָּא
אֵלֵיכֶם וְלֹא יְבִיא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת, לֹא־תֹאסְפוּ אֹתוֹ הַבִּיטָה
וְלֹא תִשָּׂאֲלוּ־לוֹ לְשָׁלוֹם. כִּי הַשָּׂאֵל בְּשָׁלוֹמוֹ חָבֵר הוּא לְמַעֲשֵׂיו
הַרְעִים.

המחויבות השנייה נוגעת לאדם הכופר בקהילה המקומית. אם נמצא שחבר קהילה מפיץ הכחשה הרסנית, יש להוציאו מן הקהילה, כפי שמצוין פולוס באיגרת אל הגלטים א' 8-9:

אֲבָל גַּם־אֲנַחְנוּ אוֹ־מִלְאָד מִן־הַשְּׂמִים אִם־יְבוֹא לְבִשֵׁר אֶתְכֶם
בְּשׁוֹרָה מִבְּלִעְדֵי זֹאת אֲשֶׁר בְּשָׂרְנוּ אֶתְכֶם, הֲרִים יְהִיָּה. כֹּאֲשֶׁר
אֲמַרְנוּ כִּבְר כֶּן־אָמַר עֲתָה עוֹד־הַפָּעַם, אִישׁ כִּי־יְבִשֵׁר אֶתְכֶם

בְּשׂוֹרָה מִבְּלַעֲדֵי אֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם חָרָם יְהִיָּה.

תחום האחריות השלישי מתייחס למצב שבו כופרים שולטים בהנהגת הקהילה ולא ניתן להחרימם. מה צריך המאמין לעשות במצב שכזה? מחויבותו במקרה זה היא להפריד עצמו מן הקהילה, מפני שעליו להתרחק מהכפירה. בשנייה אל טימותיאוס ג' 5, אחרי שהכופרים מאופיינים כאלה שדמות חסידות להם ומכחֻשִׁים בְּכֹחָהּ, מקבל טימותיאוס אזהרה: וְאַתָּה - סוּר מֵאַלֶּה. דוחקים בטימותיאוס להתרחק מכפירה שכזאת.

אפשר למצוא טיפול מפורט יותר בבעיה הזאת בשנייה אל הקורинתים ו' 14-15:

אֶל־תִּהְיוּ מְשֻׁכִּים בְּעַל עַם־חֲסָרֵי אֲמוּנָה; כִּי אִי־זֶה חֲבָרָה לְצַדִּיקָה עַם־הַעֲוֹלָה? וּמַה־לָּאוֹר אֶת־הַחֹשֶׁךְ. אִי־זֶה הַסִּפְּמָה לְמִשְׁיַח עַם־בְּלִיעַל? אוּ מַה חֶלֶק הַמֵּאֲמִין עִם־שְׂאִינְנוּ מֵאֲמִין. וְאִי־זֶה קֶשֶׁר יֵשׁ לְהִיכַל אֱלֹהִים עִם־הָאֱלִילִים? כִּי־אַתֶּם הֵיכַל אֱלֹהִים חַיִּים; כְּמוֹ שֶׁאָמַר הָאֱלֹהִים: וְשִׁכַּנְתִּי וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכָם; וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהֵם יִהְיוּ־לִי לְעָם. עַל־כֵּן צָאוּ מִתוֹכָם וְהִבְרֹוּ, נֶאֱמַר־יְהוָה, וְטָמְא אֶל־תִּגְעוּ; וְאֲנִי אֶקְבָּץ אֶתְכֶם. וְהִיִּיתִי לָכֶם לְאָב וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְבָנִים וּלְבָנוֹת, נֶאֱמַר־יְהוָה צְבָאוֹת. לָכֵן, חֲבִיבֵי, בְּהִיּוֹת לָנוּ הַהִבְטָחוֹת הָאֵלֶּה נִטְהַרֶה אֶת־עַצְמֵנוּ מִכָּל־חִלְאֵת בְּשֶׁר וְרוּחַ, לְהִשָּׁלִים קִדְשָׁתְנוּ בִּירְאֵת אֱלֹהִים.

זהו קטע חשוב, מפני שהוא מפציר במאמין להפריד עצמו מהכופרים ולא להמשיך להשתחוות במחיצתם בקהילה. נהוג לייחס את פסוק 14א לנישואים בין מאמינים ולא־מאמינים, אך ההקשר מתייחס למצב של השתחוות ולא לנישואים. ההשתחוות המשותפת עם לא־מאמינים נחשבת למשיכת עול זר.

פסוקים 14ב-16א מספקים את הסיבות לכך שזו משיכת עול זר. יש לזכור שההקשר הוא השתחוות. נשאלות חמש שאלות שלפי היוונית מחייבות תשובה שלילית. כמו כן נעשה שימוש בחמישה מושגים שסביבם נסבות הסיבות שאותן מונה פולוס: חברה, שיתוף, הסכמה, חלק וקשר. לא יכולה להיות חֲבָרָה בין צדקה ועוול. המאמינים הם חלק מהצדקה, בעוד שהלא־מאמינים הם חלק מהעוולה, ולא יכולה להיות שותפות בין שניהם באותה קהילה. יתרה מכך, אין שיתוף בין אור וחושך. מאמינים הם מן האור, אך לא־מאמינים הם מן החושך. לשניים אין מכנה משותף.

אין הַסְפָּמָה בין המשיח והשטן. לשניהם תחומי פעילות נפרדים. לשניהם תוכניות נפרדות. המאמין הוא חלק מתוכניתו של המשיח, בעוד שהלא־מאמין הוא חלק מתוכניתו של השטן. למאמין אין חֶלֶק עם הלא־מאמינים. אחד נועד לגן עדן והשני נועד לגיהנום. שני הייעודים שלהם שונים מאוד, ובהשתחוות כל אחד מהם שולל את השני. לבסוף, אין קֶשֶׁר בין היכל אלוהים להיכלו של האליל. רוח הקודש שוכנת במאמין, אך לא בלא־מאמין. מכיוון שאין חברה, שיתוף, הסכמה, חלק או קשר בתחום ההשתחוות, ההשתחוות המשותפת עם הלא־מאמין הינה משיכה בעול זר. בפסוק 16 ב פולוס מציין מהו הבסיס להיבדלות, והוא שאנו היכל אלוהים. מכיוון שאנו היכל אלוהים, אל לנו למצוא את עצמנו במצב של השתחוות משותפת עם לא־מאמינים.

בפסוק 17 א במצווה להיבדל נמצא שלושה ביטויים: ראשית, צָאוּ מִתּוֹכָם; שנית, הִבְרֹ; ושלישית, טָמֵא אֶל־תִּגְעוּ.

בפסוקים 17 ב-18, ניתנת הבטחה לאלה שנענים ומבדילים עצמם. בדיוק כפי שישנם שלושה ביטויים של הבדלה, ישנם שלושה ביטויים המציינים הבטחה לאלה המצייתים: ראשית, אֶקְבֹּץ אֶתְכֶם; שנית, וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאָב; ושלישית, אֶתֶם תִּהְיוּ־לִי לְבָנִים וּלְבָנוֹת.

בפסוק 1 של פרק ז' מסוכם הקטע בהפצרה במאמין, על בסיס הבטחות אלה, ללכת עד הסוף בהיבדלותו מהכפירה בכל עת שיהיה בכך צורך.

פרק רביעי

סדר האירועים לפני הצרה הגדולה

הצרה הגדולה אינה באה בפתאומיות. הזירה העולמית צריכה להיות ערוכה במצב מסוים לפני שהצרה יכולה למעשה להתחיל. ישנם כמה מאורעות שמצוין במפורש שיקדמו לתקופת הצרה. על כמה ממאורעות אלה מנובא רק שיתרחשו בזמן כלשהו לפני הצרה, ואין הם קשורים לסדר אירועים מסוים. נדון באלה בשני הפרקים הבאים. אך בפרק הזה נדון בסדרם הכרונולוגי של אותם אירועים שניתן להתחקות אחריהם והם מובילים לצרה הגדולה. הצרה לא תחל עד שסדר המאורעות הזה לא יתגשם במלואו. בסך הכול ניתן להסיק תשעה מאורעות כאלה מהכתובים. מצד אחד, אירועים אלה באים לפני הצרה; אך מצד שני, הם מובילים ברצף לצרה הגדולה.

א. מלחמות העולם הראשונה והשנייה

שאלה שעולה לעתים קרובות בכנסי נבואה שונים היא: "האם אנו חיים באחרית הימים?" התשובה היא תמיד: "כן!" אבל כאשר שואלים: "כיצד ניתן לדעת?" התשובות נוטות להיות כלליות למדי ועל פי רוב מתבססות על משברים שונים בימינו, ומשברים אלה משתנים עם הזמן. לעתים קרובות נבחנים משברים אלה על פי מידת השפעתם על ארצות הברית, כאילו שזו אבן הבוחן שעל פיה ניתן לקבוע מה מהווה את אחרית הימים. אך אבן הבוחן האמיתית המאפשרת לקבוע לאן מתקדמת ההיסטוריה מבחינה נבואית אינה כיצד משפיעים אירועים עולמיים על ארצות הברית, אלא כיצד הם משפיעים על ההיסטוריה היהודית, מכיוון שישראל היא

בבחינת מורה-השעות של אלוהים (דבר' לב 8-9). בתחום זה רבים מ"פרשני העיתונות" חוגגים, בפרשם כמעט כל מאורע עולמי גדול כהתגשמות חלקית של הנבואות וכהוכחה לכך שזוהי בהחלט אחרית הימים. אולם מסוכן מאוד לבלות זמן ומאמץ רבים כל כך בניסיון להתאים אירועים כה רבים לתחום של התגשמות הנבואות. את הנבואה יש לפרש קודם כל על פי כתבי הקודש, ורק אחר כך על פי אירועים עכשוויים. בנוסף, אין לקחת אירועים עכשוויים ולהתאימם בכוח לקטע כזה או אחר בכתובים. רק אחרי שאדם פיתח תפיסה מובנית של אחרית הימים, המבוססת על כתבי הקודש, אפשר לקחת בחשבון אירועים עכשוויים ולבחון אם ישנם כאלה המגשימים נבואות מהכתובים. רק כאשר אירועים עכשוויים עומדים בדרישות של כתבי הקודש **באופן מושלם** - ניתן יהיה לזהותם כהתגשמות של נבואות מקראיות. אך לגשת קודם לאירועים עכשוויים ואז, בגלל **דמיון אפשרי** בינם לבין הנבואות, לזהותם כהתגשמות חלקית או כסימן מקדים להתגשמות עתידית - זו מלאכת "פרשנות עיתונאית" ולא פרשנות מקראית.

ובכל זאת, זוהי אכן אחרית הימים, מפני שמאורעות מסוימים מקדימים לצרה אכן התגשמו. הראשון שבהם הוא מלחמת העולם הראשונה, ולאחריו מלחמת העולם השנייה. התייחסות לכך נמצאת בשיח על הר הזיתים, במתי כ"ד 1-8:

וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ מִן־הַמִּקְדָּשׁ לֵלְכֵת לְדֶרֶכוֹ, וַיִּגְשׁוּ תַלְמִידָיו לְהִרְאוֹתוֹ אֶת־בְּנֵי הַמִּקְדָּשׁ. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: הֲרְאִיתֶם אֶת־כָּל־אֵלֶּה? אֲמֵן אֹמֵר אֲנִי לָכֶם, לֹא־תִשָּׂאָר פֶּה אֶבֶן עַל־אֶבֶן אֲשֶׁר לֹא תִתְּפָרֵק. וַיֵּשֶׁב עַל־הַר הַזֵּיתִים, וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו הַתְּלָמִידִים לְבָדָם וַיֹּאמְרוּ: אֲמַר־נָא לָנוּ, מָתַי תִּהְיֶה זֹאת וּמָה אֹת בּוֹאֵד וְאוֹת קֶץ הָעוֹלָם. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם: רְאוּ פֶן־יִתְּעָה אֶתְכֶם אִישׁ. כִּי רַבִּים יָבֹאוּ בְּשְׁמִי לֵאמֹר: אֲנִי הוּא הַמָּשִׁיחַ; וְהִתְעוּ רַבִּים. וְאַתֶּם עֹתִידִים לִשְׁמַע מְלַחְמוֹת וּשְׂמֻעוֹת מְלַחְמָה. רְאוּ פֶן־תִּבְהִלוּ; כִּי־הֵיוּ תִהְיֶה כָּל־זֹאת, אֲדַעַן אֵין הַקֶּץ. כִּי יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמִמְלָכָה עַל־מִמְלָכָה וְהָיָה רָעַב וְדָבָר וְרֵעַשׁ הֵנָּה וְהֵנָּה. וְכָל־אֵלֶּה רַק רֵאשִׁית הַחֲבָלִים.

הרקע לנבואה זו נמצא בפסוקים 1-2. בהמשך לגינוי החרף של ההנהגה היהודית הדתית בפרק כ"ג, וכהמשך ישיר להצהרותיו בפרק כ"ג 37-39, בפסוקים 1-2 של פרק כ"ד מכריז המשיח על חורבן הבית, נבואה שהתגשמה בשנת 70 לספירה.

הצהרה זו עוררה שאלות אצל התלמידים, ואלה ניגשו לישוע עם שלוש שאלות: ראשית, מַתִּי תִהְיֶה זֹאת? - כלומר, חורבן בית המקדש שעליו דובר בפסוקים 1-2; שנית, מָה אֹת בּוֹאֵךְ? - כלומר, מהו האות שביאתו השנייה של המשיח קרובה להתרחש; ושלישית, (מה-הוא) אֹת קֶץ הָעוֹלָם? התשובה לשאלה הראשונה אינה מתועדת בשיח על הר הזיתים בבשורת מתי, אך היא נמצאת בקטע המקביל בבשורת לוקס כ"א 20-24. השאלה השנייה מקבלת את תשובתה במתי כ"ד 29-31.

השאלה השלישית היא זו הנדונה כעת: מה-הוא אות קץ העולם? אלה הם ביטויים יהודיים אופייניים לאותם ימים. הרבנים הזכירו באותה עת שני עידנים, או עולמות: העולם הזה והעולם הבא. "העולם הזה" - אלה הם הימים שבהם אנו חיים כעת. "העולם הבא" זהו עידן המשיח. שאלתם הייתה: מהו הסימן המציין שקץ העידן הזה אכן התחיל? כלומר, מהו המאורע היחיד שיציין כי הימים האחרונים החלו ושאנו בהחלט חיים באחרית הימים?

ישוע עונה על שאלה זו, קודם על דרך השלילה ואחר כך על דרך החיוב. בשלילה - הוא קודם מסביר להם מה לא יהיה הסימן שקץ העידן התחיל. אחרי כן על דרך החיוב, מה כן יהיה הסימן שקץ העידן התחיל. בפסוקים 4-6 נמצא את התשובה השלילית. הוא פשוט מתאר מה יהיו מאפייני העידן הנוכחי, ואף אחד ממאפיינים אלה לא מצביע על תחילתו של קץ העידן. ראשית, בפסוקים 4-5 נאמר שעידן זה יאופיין במשיחי שקר. אך הופעתם של משיחי שקר בשום אופן אינה מוכיחה שקץ העולם התחיל. יתרה מכך, בפסוק 6 נאמר שמלחמות מקומיות במקומות שונים בעולם יאפיינו גם הן את העידן הזה. אך גם דבר זה אינו סימן שקץ העידן התחיל. לכן, גם הופעתם של משיחי שקר וגם מלחמות מקומיות במקומות שונים בעולם, אינם מציינים שקץ העידן התחיל. אלה הם אך ורק מאפיינים של העידן הנוכחי: כִּי־הָיוּ תִהְיֶה כָּל־זֹאת, אֲךָ עֵדֶן אֵין הַקֶּץ. צדה החיובי של התשובה נמצא בפסוקים 7-8, שם מגלה ישוע מהו המאורע היחיד שיציין את תחילת קץ העידן. ונאמר שאות זה הוא כאשר יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמִמְלָכָה עַל־מִמְלָכָה. הדבר ילווה ברעב וברעידות אדמה. מצוין במפורש שאלה הם יָאֲשִׁית הַחֲבָלִים. לאורך כל הקטעים הנבואיים בכתבי הקודש מתוארים הימים האחרונים במילה חֲבָלִים, שמשמעותה "צירי לידה" - אותו כאב שחווה אישה לפני הלידה. באותו אופן שאישה עוברת סדרה של צירי לידה בטרם תלד, כך גם נעילת העידן הזה תלווה בסדרה של חבלי לידה בטרם ייוולד העידן החדש של המלכות. השימוש

במילה "חבלים" יצוין מספר פעמים במהלך העיון בקטעים הנבואיים בספר זה.

העניין המרכזי, אם כן, הוא לברר מהי משמעות הביטוי יקום גוי על-גוי וממלכה על-ממלכה. הביטוי הזה, כאשר בוחנים אותו בהקשרו היהודי בזמן שנאמר, מסמל מלחמה כוללת בכל האזור המדובר. הביטוי נמצא בשני קטעים בתנ"ך:

ראשית, הוא נמצא בישעיהו י"ט 1-4:

מִשָּׂא מִצָּרִים, הִנֵּה יְהוָה רֹכֵב עַל-עַב קַל וְבָא מִצָּרִים, וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצָּרִים מִפְּנֵי וּלְבַב מִצָּרִים יִמַּס בְּקִרְבוֹ. וְסִכְסַכְתִּי מִצָּרִים בְּמִצָּרִים, וְנִלְחַמוּ אִישׁ-בְּאָחִיו וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ, עִיר בְּעִיר, מִמְּלָכָה בְּמִמְלָכָה. וְנִבְקָה רוּחַ-מִצָּרִים בְּקִרְבוֹ וְעֵצָתוֹ אֲבִלְעֵ, וְדָרְשׁוּ אֶל-הָאֱלִילִים וְאֶל-הָאֱטִים וְאֶל-הָאֲבוֹת וְאֶל-הַיְדֻעִים. וְסִפְרָתִי אֶת-מִצָּרִים בְּיַד אֲדָנִים קָשָׁה, וּמְלֹךְ עַוְיָ מְשַׁל־בָּם נָאִם הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת.

בקטע הזה מדובר על מצרים, והביטוי מצביע על מלחמה כוללת בכל ארץ מצרים, כאשר הארץ שקועה במלחמת אחים.

הקטע השני הוא בדברי הימים ב' ט"ו 1-7:

וַעֲזָרְהוּ בְּנוֹ-עוֹדֵד הַיְתֵה עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים. וַיֵּצֵא לִפְנֵי אֶסָא וַיֹּאמֶר לוֹ: שְׁמַעוּנִי אֶסָא וְכֹל-יְהוּדָה וּבְנֵימָן, יְהוָה עִמָּכֶם בְּהַיּוֹתְכֶם עִמּוֹ, וְאִם-תִּדְרָשׁוּהוּ יִמְצָא לָכֶם, וְאִם-תִּעֲזֹבֵהוּ יַעֲזֹב אֶתְכֶם. וַיָּמִים רַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לֹלָא אֱלֹהֵי אֲמַת וּלְלֹא כְהֵן מוֹרָה וּלְלֹא תוֹרָה. וַיָּשֵׁב בְּצַר-לוֹ עַל-יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּבְקָשׁוּהוּ וַיִּמְצָא לָהֶם. וּבְעֵתֵים הָהֵם אֵין שְׁלוֹם לְיוֹצֵא וּלְבָא, כִּי מְהוּמַת רַבּוֹת עַל כָּל-יִשְׂרָאֵל הָאֲרָצוֹת. וְכִתְתוּ גוֹי-בְּגוֹי וְעִיר בְּעִיר, כִּי-אֱלֹהִים הִמָּמַם בְּכָל-צָרָה. וְאַתֶּם חִזְקוּ וְאַל-יִרְפוּ יְדֵיכֶם, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לַפְּעֻלַתְכֶם.

בקטע הזה מדובר על המזרח התיכון, והביטוי פה מצביע על מלחמה בכל רחבי המזרח התיכון. בשיח על הר הזיתים מדובר בעולם כולו, כפי שעולה בבירור מפסוקים 14, 21, 30 ו-31. מכאן שהביטוי מתייחס למלחמה כלל-עולמית, ומלחמה כלל-עולמית זו היא הראשונה שבחבלי הלידה, והיא מעידה שהימים האחרונים החלו.

בזמנו של ישוע היה הביטוי יְקוּם גוֹי עַל-גּוֹי וּמִמְלָכָה עַל-מִמְלָכָה ביטוי יהודי המציין מלחמת עולם לפני ביאתו של המשיח. בבראשית רבה¹⁴ נאמר: אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח.

הזוהר חדש מציין:

בעת שיקומו מלחמות בעולם, עם כנגד עם ועיר כנגד עיר; מצוקה גדולה תתחדש כנגד אויבי ישראל. [תרגום חוזר מאנגלית]

הפעם הראשונה שבה אירעה מלחמה כלל-עולמית בנוסח זה הייתה בשנים 1914-1918, במלחמת העולם הראשונה. רוב ההיסטוריונים מסכימים שמלחמת העולם השנייה הייתה בעצם המשך של מלחמת העולם הראשונה. לשתי מלחמות אלה הייתה השפעה מכרעת על ההיסטוריה היהודית. אירועי מלחמת העולם הראשונה נתנו תנופה לצמיחתה של התנועה הציונית, בעוד שמלחמת העולם השנייה הכשירה את הקרקע לייסודה של מדינת ישראל.

מלחמת עולם זו, שציינה את תחילת אחרית הימים, הייתה צריכה להיות מלווה ברעב וברעידות אדמה. מבחינת רעב, במשך שנות המלחמה, בשנים 1918-1919, הרגה מגיפה קטלנית 23 מיליון בני אדם. ב-1920 התרחש הרעב הסיני הגדול, ולאחריו בא הרעב הרוסי הגדול בשנת 1921. גורם רעידות האדמה מעניין עוד יותר. בהסתמך על 'אנציקלופדיה אמריקנה', בין השנים 63-1896 תועדו רק 26 רעידות אדמה. רוב רעידות האדמה של העולם החלו להתרחש אחרי שנת 1900.¹⁵ בבד בבד עם מלחמת העולם הראשונה התרחשו כמה רעידות אדמה משמעותיות: 1905 הודו - 19,000 הרוגים; 1906 צ'ילה - 20,000 הרוגים; 1908 איטליה - 70,000-100,000 הרוגים; 1915 איטליה - 30,000 הרוגים; 1917 אינדונזיה - 15,000 הרוגים; 1918 סין - 10,000 הרוגים; 1920 סין - 200,000 הרוגים; 1923 יפן - 143,000 הרוגים.

רעידות אדמה הרסניות שבאו לאחר מכן כוללות את הבאות: 1927 סין - 200,000 הרוגים; 1932 סין - 70,000 הרוגים; 1933 סין - 10,000 הרוגים; 1934 הודו - 10,700 הרוגים; 1935 פקיסטן - 30,000-60,000 הרוגים;

14. בראשית רבה, מב ד.

15. סיקור גיאולוגי מטעם ארצות הברית, המרכז הלאומי למידע על רעידות אדמה, רעידות אדמה הכוללות 1,000 הרוגים או יותר מאז 1900. קישור: <http://neic.usgs.gov/neis/eqlists/eqmajr.html>

1939 צ'ילה - 28,000 הרוגים, טורקיה - 30,000 הרוגים; 1948 רוסיה - 110,000 הרוגים; 1960 מרוקו - 10,000-15,000 הרוגים; 1962 איראן - 12,000 הרוגים; 1968 איראן - 12,000-20,000 הרוגים; 1970 סין - 10,000 הרוגים, פרו - 66,000 הרוגים; 1974 סין - 20,000 הרוגים; 1975 סין - 10,000 הרוגים; 1976 גואטמלה - 23,000 הרוגים, סין - 255,000 הרוגים, פיליפינים - 8,000 הרוגים; 1978 איראן - 15,000 הרוגים; 1988 רוסיה גבול טורקיה - 25,000 הרוגים; 1990 איראן - 40,000-50,000 הרוגים; 1999 טורקיה - 15,600 הרוגים.

הייתה עלייה חדה בפעילות רעידות האדמה בסמוך למלחמת העולם הראשונה.¹⁶ אלה שהזכרנו הן רק הגדולות ביותר, של 10,000 הרוגים או יותר. נוסף על אלה מספר גדול יותר שבהן מספר הרוגים קטן יותר. כתבה אחת סיפקה את הנתונים הבאים:

באלף השנים הראשונות אחרי ישוע, תועדו כחמש רעידות אדמה גדולות (על אף שאנו בטוחים שהתרחשו יותר מזה במקומות מרוחקים).

אך הייתה מגמה של עלייה:

במאה ה-14 היו 157 רעידות אדמה גדולות.

במאה ה-15 היו 174 רעידות אדמה גדולות.

במאה ה-16 היו 253 רעידות אדמה גדולות.

במאה ה-17 היו 278 רעידות אדמה גדולות.

במאה ה-18 היו 640 רעידות אדמה גדולות.

במאה ה-19 היו 2,119 רעידות אדמה גדולות.

כמעט 900,000 רעידות אדמה גדולות תועדו עד כה במאה ה-20. רעידת אדמה בכל שעה!¹⁷ הסימן הראשון או חבל הלידה הראשון המסמן כי ימיו האחרונים של העידן החלו, היה עימות כלל-עולמי בצירוף רעב ורעידות אדמה. דבר זה התגשם ב-1914-1918. כן מציין הדבר גם את הראשון שבאירועים המובילים לתקופת הצרה הגדולה.

ב. ייסודה מחדש של ישראל

על הנושא של מדינת ישראל בעת החדשה בנבואות המקרא מקובל לשמוע ארבע תפיסות, הנובעות מארבע השקפות שונות. המחבר מחזיק בדעה חמישית.

16. עם זאת יש למתן את הסטטיסטיקות הללו עקב העובדה שיכולתו של אדם לגלות רעידות אדמה ברחבי העולם עלתה בהתאמה; ואף על פי כן הסטטיסטיקות משמעותיות.

17. 'Dispatch from Jerusalem', רבעון שלישי, 1992, עמ' 11.

התפיסה הראשונה היא תפיסתה של תורת ההחלפה, במיוחד האמילניאליזם, כלומר התורה השוללת את מלכות אלף השנים, הרואה במדינה היהודית תאונה היסטורית בלבד שלחלוטין אינה קשורה לכל נבואה מקראית באשר היא. תפיסה ראשונה זו גורסת שכאשר דחתה ישראל את משיחותו של ישוע, סיים אלוהים את הקשר עם העם היהודי. אי לכך לא קיימות נבואות שטרם התקיימו עבור היהודים, ולא תהיה להם בסוף גאולה לאומית. כאשר דחתה ישראל את המשיח, כל הבטחות הברית הועברו לקהילה; לכן זו תיאולוגיה של העברה. או, אם לומר זאת אחרת, כאשר דחתה ישראל את המשיח, החליפה הקהילה את ישראל במעמדה לפני אלוהים; לכן זו תיאולוגיה של החלפה. בדרך זו הקהילה מגשימה את הבטחותיה של ישראל. ומה לגבי כל הנבואות המדברות על קיבוצם מחדש של היהודים מכל רחבי תבל? תשובתם היא: אין לפרש את הנבואות הללו באופן מילולי אלא בצורה אלגורית, על הנבחרים שאלוהים מקבצם אל תוך הקהילה עד שהיא תושלם. יהודים יכולים להיושע היום, אך הם פשוט יתמזגו בקהילה הגדולה יותר; אין לאלוהים גאולה עתידית עבור ישראל כישות אתנית. מכאן שלכל האירועים הקשורים בישראל עכשיו אין שום קשר לנבואה. כך גם לא קיימת נבואה עתידית עבור ישראל, ולכן, שוב, מדינת ישראל של ימינו אינה יותר מתאונה היסטורית.

התפיסה השנייה הפוכה לקודמת בכך שהאוחזים בה כן מאמינים שתהיה לישראל גאולה לאומית סופית בעתיד. הם מקבלים את הנבואות הללו באופן מילולי, ומאמינים שליהודים תהיה גאולה לאומית בעתיד בארץ המובטחת. אולם כאשר הם מתבוננים במדינה היהודית של ימינו, קשה להם להתאים בינה לבין נבואות המקרא. הסיבה היא שנבואות אלה מתארות את קיבוץ הגלויות האחרון של ישראל כעם שמאמין במשיח. הרצף הכרונולוגי של הנבואות הללו הוא: חזרה בתשובה לאומית ואחריה – גאולה לאומית. כאשר הם מתבוננים במדינה היהודית של ימינו, הרוב המוחלט אינו מאמין במשיח; למעשה מתוך 5.1 מיליון יהודים בארץ כיום, רק כארבעת או חמשת אלפים, לכל היותר, הם יהודים מאמינים. וגרוע מכך, רוב הישראלים אף אינם דתיים אלא היו מסווגים עצמם כחילוניים למדי, בין אם זה אתאיסטים או אגנוסטים. דברים אלה אינם תואמים לנבואות כפי שהן. הנבואות כוללות את: דברים ל' 1-5; ישעיהו כ"ז 12-13; יחזקאל ל"ט 25-29 וכו'. נבואות אלה מדברות במפורש על ישועה בקנה מידה לאומי, וזו באה לפני שיבה לאומית לארץ כעם. אם כן בעלי דעה זו אינם מסכימים עם הדעה הראשונה בכך שהם מאמינים שבעתיד אכן

תהיה גאולה לאומית סופית ואחרונה. אך הם כן מסכימים עם הדעה הראשונה בכך שהמדינה היהודית של ימינו היא תאונה היסטורית; היא אינה רלוונטית לנבואת המקרא כלל.

התפיסה השלישית טוענת שמה שקורה היום הוא **אכן** הגאולה הלאומית של ישראל; זוהי ההתחלה של התגשמות כל הנבואות שהוזכרו. עוד ועוד יהודים ישובו לארץ, עד שלבסוף כולם יחזרו. בנקודה כלשהי הם יעברו תחייה וישועה לאומית, והמשיח ישוב. כאשר המחזיקים בדעה זו נשאלים לגבי נבואות המדברות על תקופה של צרה וזעם אלוהי לפני שיבואו אלה, הם ישיבו שנבואות הצרה הגדולה כבר נתגשמו בשואה. השואה הנאצית הגשימה את כל הנבואות המתייחסות לצרה הגדולה, ולכן לא קיימת צרה נוספת האמורה להתרחש בעתיד. צרה זו כבר התקיימה, ומה שאנו רואים כיום זו הגאולה הלאומית הסופית. שליחי התפיסה תרים בעולם ומעודדים יהודים לשוב לישראל. הם הולכים גם לקבוצות של יהודים מאמינים ולקהילות יהודיות משיחיות, ונוטעים רגשות אשמה ביהודים המאמינים בטענה שאם אינם חוזרים מיד לארץ, הם חיים בחטא. אלוהים קורא עכשיו לכל היהודים, ובמיוחד ליהודים המאמינים במשיח, לחזור לארצם. לחיות מחוץ לארץ ישראל, כמו ב"סיר הבשר של אמריקה", משמעו חיים בחטא. כאשר יתבקשו לספק קטעים מהכתובים התומכים בעמדתם, הם יזכירו את אותן הנבואות שבהן הנביאים קוראים ליהודים לעזוב את בבל. הם מפרשים את הקטעים המדברים על בבל לא על בבל האמיתית, בעבר או בעתיד, אלא בבל מייצגת את ארצות הברית של אמריקה. כאשר מציינים את העובדה שנבואות אלה מזכירות את נהר הפרת, שהוא בבבל, הם עונים שהנהר המדובר אינו באמת נהר הפרת; זהו נהר ההדסון בעיר ניו יורק! דבר זה היה מפתיע נביאים כמו ירמיהו, בין היתר... וכך, לפי הדעה השלישית, התקומה הסופית מתרחשת כעת; זוהי התגשמות נבואות הגאולה, לפחות בשלביה הראשוניים.

נדון בתפיסה הרביעית מאוחר יותר בחלק זה.

הדבר שבו נכשלות להבחין שלוש התפיסות הראשונות הוא שכאשר כתבי הקודש מדברים על קיבוצו של העם היהודי, מדובר בעצם על שני קיבוצים כלל-עולמיים נפרדים. זוהי ההשקפה החמישית. ראשית, צריך להתקיים קיבוץ כלל-עולמי של היהודים במצב של חוסר אמונה, כהכנה למשפט; דהינו, המשפט של הצרה הגדולה. אחר כך יבוא קיבוץ כלל-עולמי שני במצב של אמונה, כהכנה לברכה; דהינו, ברכת מלכות המשיח.

נעסוק בנבואות המדברות על קיבוץ כלל-עולמי באמונה כהכנה לברכה בפרק י"ט, 'ישראל במלכות המשיח'. יחידה זו תתמקד באותן נבואות המדברות בבירור על התקבצות כלל-עולמית במצב של חוסר אמונה כהכנה למשפט. ברגע שמכירים בכך שהכתובים מדברים על שני קיבוצים כלל-עולמיים, קל לראות כיצד מדינת ישראל הנוכחית מתאימה לנבואות. קטע אחד המדבר בבירור על השיבה בחוסר אמונה כהכנה למשפט, נמצא ביחזקאל כ' 33-38:

חִי-אֲנִי, נֹאֵם אֲדֹנָי יְהוִה, אִם-לֹא בָּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְוֹעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׁפוּכָה אֶמְלֹךְ: עֲלִיכֶם. וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים, וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן-הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפֻצְתֶם בָּם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְוֹעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׁפוּכָה. וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-מִדְבַר הָעַמִּים, וְנִשְׁפַּטְתִּי אֶתְכֶם שָׁם פְּנִים אֶל-פְּנִים. כִּי־אֲשֶׁר נִשְׁפַּטְתִּי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַר אֶרֶץ מִצְרַיִם, כִּן אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם, נֹאֵם אֲדֹנָי יְהוִה. וְהִעֲבַרְתִּי אֶתְכֶם תַּחַת הַשֶּׁבֶט, וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם בְּמִסְרֵת הַבְּרִית. וּבְרוּתִי מִכֶּם הַמְרָדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי, מֵאֶרֶץ מִגּוּרֵיהֶם אוֹצִיא אוֹתָם, וְאֶל-אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹאוּ, וַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי יְהוִה.

בפסוקים אלה משרטט יחזקאל קווים דומים ליציאת מצרים, כאשר הוציא אלוהים ביד משה את עם ישראל כולו מארץ מצרים והביאם למדבר חצי האי סיני. תוכניתו של אלוהים עבור ישראל בסיני כללה שני דברים: ראשית, היה עליהם לקבל את תורת משה; ושנית, היה עליהם לבנות את המשכן שבאמצעותו אפשר יהיה לקיים חלק גדול מאותה התורה. משהושגו שני אלה, היה עליהם להתקדם בנחישות לתוך הארץ המובטחת עצמה. אך בגלל סדרה של מרידות ותלונות נגד רצונו הגלוי של אלוהים, בנווה המדבר של קדש ברנע שהיה בגבול הארץ המובטחת, בא אלוהים לבסוף במשפט עם עמו. פסק הדין האלוהי היה שאלה שיצאו ממצרים יאלצו כעת להמשיך לתעות ברחבי המדבר במשך ארבעים שנה. כל אלה שיצאו ממצרים ימותו במהלך ארבעים השנים הללו, למעט שני מרגלים צדיקים ואלה שמתחת לגיל עשרים. וכך ארבעים שנה מאוחר יותר הייתה זו אומה חדשה שקיבלה את הרשות להיכנס לארץ בהנהגת יהושע; אומה שבניה נולדו כבני חורין במדבר ולא כעבדים במצרים. זוהי מערכת הייחוס ההיסטורית שמהווה את הבסיס והרקע לעתיד. אולם בפעם הזאת, מנבא יחזקאל, יקבץ אלוהים שוב את עמו מכל חלקי העולם. יש לציין שזהו קיבוץ **מתוך** זעם, וקיבוץ **לשם** זעם. הם קובצו **מתוך** זעמה של השואה. אירועי השואה הנאצית, שבה

נהרגו שישה מיליון יהודים, הכינו את הזירה העולמית לכך שישראל תהפוך למדינה, וזאת לשם הקיבוץ בחוסר אמונה. את זה שהקיבוץ מתרחש במצב של חוסר אמונה אנו למדים מהעובדה שקיבוץ זה נעשה בְּיַד חֲזָקָה וּבְזָרוּעַ נְטוּיָה וּבְחֻמָּה שְׁפוּכָה. הביטוי הזה מופיע פעמיים, בפסוקים 33 ו-34. מטרתו של אלוהים היא לכונן את מלכות המשיח, אך האמצעים שעל ידם ישיג זאת הם זעם ומשפט. זהו קיבוץ שהוא גם מתוך זעם וגם לשם זעם. קיבוץ זה בחוסר אמונה מתרחש אחרי שנשפך זעם על העם. אך מכיוון שזהו קיבוץ בחוסר אמונה, זהו קיבוץ **לשם** תקופת זעם עתידית. באותה תקופת זעם עתידית, יבוא אלוהים במשפט עם עמו פעם נוספת, ויטהרו על ידי הסרת המורדים מתוכו. הנותרים יפנו אל האדון; הם יובאו בְּמִסְרֵת הַבְּרִית; שהיא מוסרות הברית החדשה (ירמ' לא 30-33). הם יובאו לידי ישועה לאומית. או אז יהיה זה עם חדש, עם שחזר למוטב, אשר יורשה להיכנס אל הארץ תחת ידו של מלך המשיח לשם שיבתם הסופית של הדברים לתיקונם. בפסוקים האלה יחזקאל מתאר בבירור את קיבוץ הגלויות בחוסר אמונה, **מתוך** זעם **ולשם** זעם, כהכנה לתקופה ספציפית של משפט אשר תביא אז לישועה לאומית, ובעקבותיה תבוא העת שבה ישובו הדברים סופית לתיקונם.

קטע נוסף שמעביר את אותה נקודה הוא יחזקאל כ"ב 17-22:

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה, אֵלַי לֵאמֹר: בְּן־אָדָם, הִיוּ־לִי בַיִת־יִשְׂרָאֵל לְסוּג (לְסִיג), בְּכֶלֶם נְחֻשֶׁת וּבְדִיל וּבְרָזָל וְעוֹפְרָת, בְּתוֹךְ כּוּר סִגִּים כְּסָף הָיוּ. לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה יְעַן הָיִיתְּ כָלְכֶם לְסִגִּים, לָכֵן הִנְנִי קֹבֵץ אֶתְכֶם אֶל־תּוֹךְ יְרוּשָׁלַם. קֹבֵצַת כְּסָף וְנְחֻשֶׁת וּבְרָזָל וְעוֹפְרָת וּבְדִיל אֶל־תּוֹךְ כּוּר לְפַחַת־עֲלֵיו אֲשֶׁ לְהִנְתִּיךְ, כִּן אֶקְבֹּץ בְּאֶפֶי וּבְחֻמָּתִי וְהִנְחִיתִי וְהִתְכַּתִּי אֶתְכֶם. וְכִנְסִתִּי אֶתְכֶם וְנִפְחַתִּי עֲלֵיכֶם בְּאֵשׁ עֲבָרְתִּי; וְנִתְכַּתֶּם בְּתוֹכָהּ. כֹּה־תוֹךְ כְּסָף בְּתוֹךְ כּוּר, כִּן תִּתְּכּוּ בְּתוֹכָהּ; וַיִּדְעֶתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה, שֹׁפְכֵתִי חֻמָּתִי עֲלֵיכֶם.

שוב, יחזקאל מתאר קיבוץ גלויות, כאשר הפעם התמקדות היא בעיר ירושלים. ירושלים נהיית לכור היתוך, שהוא סמל שכיח המצביע על הצורך של ישראל בזיכוכ (ישע' א 22, 25; מח 10; ירמ' ו 27-30; ט 6; זכר' יג 9; מלא' ג 2-3). יתרה מכך, גם פה מתואר קיבוץ גלויות במצב של חוסר אמונה מפני שהם מגואלים בְּנְחֻשֶׁת וּבְדִיל וּבְרָזָל וְעוֹפְרָת. קיבוץ זה אף הוא לשם תקופה עתידית של זעם, כאשר זעם אלוהים יישפך עליהם למטרת היתוך וטיהור. ואז, כעם מטוהר ומאמין, הם יפנו אל האדון. כאן יחזקאל שוב מדבר על קיבוץ גלויות כלל־עולמי בחוסר אמונה כהכנה

למשפט ספציפי שיתרחש בעתיד, אך מטרת אותו משפט היא להביאם לתשובה לאומית. רק אז יחוו הם את שיקומו הסופי הכלל-עולמי של העם במצב של אמונה.

על אף שהקטע הבא, יחזקאל ל"ו 22-24, עוסק בעיקר בלידתה מחדש של ישראל, בכל זאת הוא מבהיר שקיבוץ הגלויות מתרחש לפני לידתו מחדש של העם:

לְכֹן אֶמַר לְבֵית-יִשְׂרָאֵל: כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה: לֹא לְמַעַנְכֶם אָנִי עֹשֶׂה, בֵּית יִשְׂרָאֵל, כִּי אִם-לְשֵׁם-קְדוֹשֵׁי אֲשֶׁר חִלַּלְתֶּם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאתֶם שָׁם. וְקִדַּשְׁתִּי אֶת-שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְחֻלָּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חִלַּלְתֶּם בְּתוֹכָם, וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי-אָנִי יְהוִה, נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה, בְּהַקְדְּשֵׁי בְכֶם לְעֵינֵיהֶם. וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם מִן-הַגּוֹיִם וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל-הָאָרְצוֹת, וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-אֶדְמַתְכֶם.

קטע נוסף המתייחס לאותו נושא נמצא בישעיהו י"א 11-12:

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדֹנָי שְׁנֵית יָדוֹ לְקִנּוֹת אֶת-שְׂאָר עַמּוֹ, אֲשֶׁר יִשְׁאָר מֵאֲשׁוּר וּמִמְצָרִים וּמִפְתָּרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמִעֵילִם וּמִשְׁנַעַר וּמִחַמַּת וּמֵאֵי הַיָּם. וְנָשָׂא נֶס לְגוֹיִם, וְאָסַף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל, וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאֲרָבַע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ.

וכעת, בהקשר הזה יש לדון בתפיסה הרביעית. תפיסה זו מכירה בכך שישנם שני סוגים של נבואות המדברות על קיבוץ גלויות: קיבוץ גלויות במצב של חוסר אמונה, וקיבוץ גלויות באמונה. אך אז ממשיכה התפיסה הרביעית וטוענת שאיננו יכולים לדעת בוודאות שמדינת ישראל, כפי שאנו רואים אותה היום, היא התגשמות הנבואות המדברות על קיבוץ גלויות במצב של חוסר אמונה. מדוע לא? כי בעלי השקפה זו מאמינים שייתכנו מספר קיבוצים בחוסר אמונה, לפני שיגיע אותו קיבוץ גלויות המגשים את הנבואות שעליהן דיברנו. אך הקטע מישעיהו מבהיר שדבר זה בדיוק הוא שלא ייתכן: לא יכולים להיות מספר קיבוצים בחוסר אמונה מֵאֲרָבַע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ. ההקשר הכללי הוא ישעיהו י"א 11-11"ב 6. בהקשר הזה הוא מדבר על קיבוץ הגלויות הכלל-עולמי הסופי באמונה, כהכנה לברכה. ישעיהו מונה את הקיבוץ הכלל-עולמי הסופי במצב של אמונה, כהכנה למלכות המשיח, כקיבוץ גלויות שני. במילים אחרות, קיבוץ הגלויות הסופי הוא השני בלבד. אם האחרון הוא השני, כמה יכולים להיות לפניו? רק אחד. הראשון גם לא יכול היה להיות השיבה מבבל, כי זה לא היה קיבוץ גלויות כלל-עולמי מארבע כנפות הארץ,

אלא רק הגירה מארץ אחת (בבל) לארץ אחרת (יהודה). הכתובים אינם מאפשרים להסיק שישנם מספר קיבוצים כלל-עולמיים במצב של חוסר אמונה; אלא רק קיבוץ אחד בחוסר אמונה, כאשר אחריו יבוא קיבוץ הגלויות הסופי, הקיבוץ באמונה, שהוא השני. הקטע לעיל מאפשר שני קיבוצים כלל-עולמיים בלבד מֵאַרְבַּע פְּנּוֹת הָאָרֶץ. לכן המדינה היהודית של ימינו היא בהחלט רלוונטית מאוד לנבואת המקרא.

עד כה ראינו קטעים המדברים על קיבוץ גלויות במצב של חוסר אמונה כהכנה למשפט, לעומת קטעים המדברים על קיבוץ גלויות במצב של אמונה כהכנה לברכה. אך קטעים אלה לא הראו באופן מיוחד שהקיבוץ בחוסר אמונה, כהכנה למשפט, יתרחש דווקא לפני תקופת הצרה הגדולה. אולם ישנם קטעים שכן מצביעים במפורש על קיבוץ הגלויות בחוסר אמונה ככזה המתרחש לפני תקופת הצרה.

אחד מהקטעים האלה הוא צפניה ב' 1-2:

הַתְּקוֹשָׁשׁוּ וְקוֹשׁוּ, הַגּוֹי לֹא נִכְסָף. בְּטָרָם לָדַת חֶק פֶּמֶץ עֶבֶר
יוֹם, בְּטָרָם לֹא-יָבֹא עֲלֵיכֶם חֶרוֹן אֶף-יְהוָה, בְּטָרָם לֹא-יָבֹא
עֲלֵיכֶם יוֹם אֶף-יְהוָה.

בקטע שבה לפני הקטע שלנו, בצפניה א' 7-18, מתאר צפניה חלק ממאפייני תקופת הזמן הנקראת יום ה'. כפי שנלמד בפרק ח' בספר, הביטוי יום ה' מתאר תמיז את הצרה הגדולה. זהו הכינוי הנפוץ ביותר לצרה הגדולה בכתבי התנ"ך. ואז בפרק ב' 1-2 צפניה מדבר על מאורע שצריך להתרחש בְּטָרָם יחל יום ה'. בפסוק 1 נאמר לעם ישראל הַתְּקוֹשָׁשׁוּ וְקוֹשׁוּ, כלומר, התקבצו יחדיו.¹⁸ ברור מן הפסוק שזהו קיבוץ במצב של חוסר אמונה, מפני שזהו עם שעדיין לא בוש בחטאיו.¹⁹ בפסוק 2 מופיעה המילה בְּטָרָם שלוש פעמים ומתייחסת לקטע הקודם, הקטע שמדבר על הצרה הגדולה. אחד מאותם "משפטי בטרם" מכיל את הצירוף בְּטָרָם ... יום אף-ה' עצמו. כך שבעוד קטעים אחרים מדברים על קיבוץ גלויות במצב של חוסר אמונה כהכנה למשפט, קטע זה מציין מפורשות שאותו קיבוץ גלויות בחוסר אמונה יתרחש לפני שהצרה הגדולה בכלל תתחיל. ישנה ראייה נוספת שאפשר להזכיר בנקודה זו, ואשר אותה נפתח יותר בפרק ט' בספר. ראייה זו מתייחסת לנקודת ההתחלה של תקופת הצרה. הצרה מתחילה בחתימת ברית שבע השנים (לא בהילקחות). ברית שבע

18. לקושש משמעו ללקט או לאסוף. ראה במדבר ט"ו 32-33 [הערת המתרגם].

19. "לא נכסף" מתורגם לאנגלית לפי הוראת הפועל בארמית: "שאינו לו בוש" [הערת המתרגם].

השנים נכרתת בין צר המשיח לבין מנהיגי ישראל. מכאן שחתימת ברית מסוג זה מניחה מראש את קיומה של הנהגה יהודית במדינה יהודית. מן ההכרח הוא שמדינה יהודית כזאת תהיה קיימת לפני חתימת ברית מן הסוג הזה, דבר המחייב את קיומה של מדינה יהודית לפני הצרה הגדולה. לכן ציינה שנת 1948 חבל לידה נוסף באחרית הימים. ייסודה מחדש של המדינה היהודית היא התגשמות של אותן נבואות שדיברו על קיבוץ גלויות במצב של חוסר אמונה כהכנה למשפט. זהו מאורע נוסף המוליך לצרה הגדולה, וכך מכין את התשתית לכמה אירועים טרום-צרתיים אחרים.

ג. ירושלים תחת שלטון יהודי

המאורע השלישי שבא לפני הצרה כרוך בשליטה יהודית בירושלים. העובדה שמדינה יהודית הייתה צריכה להיות קיימת לפני הצרה, אינה בהכרח מחייבת שליטה יהודית מלאה בירושלים. לאחר סוף מלחמת העצמאות שנערכה בשנים 1948-1949, שלטו כוחות ישראלים במערב ירושלים, הרובע היהודי החדש יותר. ירושלים העתיקה (המקראית) נפלה לידיו של הלגיון הירדני ומאוחר יותר סופחה לממלכה ההאשמית הירדנית. ירושלים הייתה אז לעיר מחולקת ונותרה כזאת במשך 19 השנים הבאות. אף על פי כן, מבחינה נבואית הייתה העיר העתיקה חייבת לעבור לשליטה יהודית. ניתן להסיק זאת מהנבואות על בית המקדש השלישי, המכונה לעתים "בית המקדש של הצרה". ישנם ארבעה קטעים בכתבי הקודש המתיחסים למאורע מסוים הקשור לבית מקדש של תקופת הצרה ומתרחש באמצע תקופה זו. הקטעים מוצגים להלן:

וְהַגְבִּיר בְּרִית לְרַבִּים שָׁבוּעַ אֶחָד, וַחֲצֵי הַשָּׁבוּעַ יִשְׁבִּית זָבַח
וּמִנְחָה, וְעַל כָּנָף שְׂקוּצִים מְשֻׁמִּים, וְעַד-כֶּלֶה וְנַחֲרָצָה תִּתֵּן; עַל-
שְׁמִים. (דניאל ט 27)

לָכֵן כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ אֶת-שְׂקוּץ מְשֻׁמִּים, אֲשֶׁר אָמַר דָּנִיֵּאל הַנְּבִיא,
עוֹמֵד בְּמַקוֹם קְדוֹשׁ, הַקְּרָא גְבִין. (מתי כד 15)

אֶל-יִתְעָה אֶתְכֶם אִישׁ בְּשׁוּם אוֹפֹן, כִּי לֹא-יָבֵא בְּטָרָם יִהְיֶה
בְּרֵאשׁוֹנָה הַמָּרְד וְנִגְלָה אִישׁ הַחֲטָאָה בֶן-הָאֲבֹדוֹן. הַמִּתְקוּמִּים
וְהַמִּתְרוּמִּים עַל-כָּל-הַנִּקְרָא אֵל אוּ עֲבוֹדָה, כִּי גַם-יֵשֵׁב בְּהֵיכַל
הָאֱלֹהִים כְּאֱלֹהִים, וּמִרְאָה אֶת-עֲצָמוֹ כִּי אֱלֹהִים הוּא.
(תסל"ב ב 3-4)

וַיִּנְתֵּן-לִי קִנְיָה וְהוּא כְּמִטָּה, וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶךְ; וַיֹּאמֶר: קוּם וּמַד

אֶת־הַיֵּכַל יְהוָה וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַמִּשְׁתַּחֲוִים בּוֹ. וְהִחָרַץ
אֶשֶׁר מִחוּץ לַהֵיכָל אֶתְּהָ נָטַשׁ וְאֶל־תְּמִדְנָהּ, כִּי־לְגוֹיִם נִתְּנָה,
וְרָמְסוּ אֶת־עִיר הַקֹּדֶשׁ אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֲדָשִׁים. (התג'
יא 1-2)

כל הקטעים הללו מדברים על בית המקדש השלישי, שהוא בית המקדש של הצרה. נרחיב על אודות בית המקדש של הצרה בפרק הבא. לעת עתה מספיק לומר שבית המקדש ייבנה מחדש ויתחיל לתפקד שוב, כי מפסוקים אלה מובן שבית המקדש בנוי ומתפקד. כל הפסוקים הללו מניחים מראש שישנה גם שליטה יהודית בהר הבית, עובדה שכשלעצמה מניחה מראש קיום שליטה יהודית בעיר העתיקה.

בעוד שאף אחד מן הקטעים הללו אינו מפרט גורם זמן באשר למתי זה יקרה, הדבר התגשם באופן ברור במלחמת ששת הימים, וכך נהיה לחבל הלידה השלישי. בעוד שמלחמת ששת הימים עצמה לא נצפתה כלל בכתובים, הישגיה בהחלט נצפו. מלחמת ששת הימים הביאה להתגשמות הנבואה על השלטון היהודי בעיר העתיקה בירושלים. זהו המאורע העיקרי השלישי שעליו להתקיים לפני הצרה.

שלושת האירועים הראשונים כבר התגשמו והם עכשיו חלק מן העבר, אך ששת המאורעות הטרומים-צרתיים הבאים הם כולם חלק מהעתיד.

ד. פלישת הברית הצפונית לישראל –

יחזקאל ל"ח 1 – ל"ט 16

1. הצגת הקטע

יחזקאל ל"ח 1-ל"ט 16 מתאר פלישה לישראל מהצפון ואת השמדת הכוחות הפולשים בעקבות זאת, ברגע שהם מגיעים לאזור הַרְי יִשְׂרָאֵל. מן ההכרח קודם להתבונן בפרטי הפלישה ורק אז לעסוק בשאלה השנויה במחלוקת באשר למתי תתרחש פלישה זו. ניגש לקטע בעזרת השאלות: מי, היכן, מדוע, מה, כיצד ומתי.

[א] הברית – יחזקאל ל"ח 1-6

בנוגע למי, ביחזקאל ל"ח 1-6 מציין הנביא את שמותיהם של העמים המעורבים בפלישה:

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בְּנֹ-אֲדָם, שִׁים פְּנִיךָ אֶל־גּוֹג אֲרָץ

הַמְּגוּג, נְשִׂיא רֹאשׁ מְשֻׁדָּה וְתִבְלָה, וְהַנְּבִיא עָלָיו. וְאַמְרָתָּה: כֹּה אָמַר
 אֲדֹנָי יְהוִה: הֲנִי אֶלֶיךָ, גּוּג נְשִׂיא רֹאשׁ מְשֻׁדָּה וְתִבְלָה. וְשׁוֹבְבֵתֶיךָ
 וְנִתְתִי חַחִים בְּלִחְיֶיךָ, וְהוֹצֵאתִי אוֹתָךְ וְאֶת־כָּל־חֵילְךָ, סוּסִים
 וּפָרָשִׁים לְבָשִׁי מְכֻלּוֹל כָּלָם, קָהֵל רַב, צָנָה וּמְגוֹן, תִּפְשִׁי חַרְבוֹת
 כָּלָם. פָּרַס כּוֹשׁ וּפּוֹט אֶתָּם, כָּלָם מְגוֹן וְכוּבָע. גְּמַר וְכָל־אֲגַפְיָהּ,
 בֵּית תּוֹגְרָמָה, יִרְפְּתִי צָפוֹן וְאֶת־כָּל־אֲגַפְיּוֹ, עַמִּים רַבִּים אֶתָּה.

בפסוקים 1-4 תשומת הלב מרוכזת בגוג, מנהיגה של ארץ מגוג. זהו מנהיגה של ראש, מְשֻׁדָּה, וְתִבְלָה. ניתן יהיה לקבוע מי הוא אותו גוג רק בזמן הפלישה, כי "גוג" למעשה אינו ממש שם אלא תואר לשליטה של מגוג, כפי ש"פרעה", "קיסר" ו"צאר" היו תארים לשליטים ולא שמות של ממש. זה אשר ישלוט בברית זו בזמן הפלישה, יהיה אותו גוג של יחזקאל. את זהותם של מגוג, ראש, מְשֻׁדָּה, וְתִבְלָה יש לקבוע לפי העובדה ששבטים קדומים אלו שכנו באזורים של רוסיה של ימינו. מגוג, משך ותובל שכנו בין הים השחור לים הכספי, שטח שכיום הוא בדרום רוסיה. השטח כולל גם חלקים מאיראן ומטורקיה. חלק טוענים שהשבטים משך ותובל נתנו בשלב מאוחר יותר שמות לערים שנושאות בימינו את השמות מוסקבה, עיר הבירה, וטובולסק, עיר חשובה בהרי האורל הסיבירי. ראש הייתה ממוקמת במקום שכעת הוא צפון רוסיה. השם ראש הוא שנמצא בבסיס השם רוסיה. שמות אלה, אם כן, מכסים את שטחיה של מה שבימינו הם צפון ודרום רוסיה באירופה, ואת סיביר מזרחה באסיה. האומה הרוסית בת זמננו חולשת על כל האזורים הללו מיחזקאל. וכמו כדי למנוע התעוררות של ספק כלשהו, פסוק 6 מוסיף שאלה באים מִיִּרְפְּתִי צָפוֹן. ביטוי זה חוזר על עצמו בפרק ל"ח 15 וב-ל"ט 2. ממקומה של ישראל, יִרְפְּתִי צָפוֹן זו רוסיה, כאשר מוסקבה נמצאת כמעט בקו ישר מירושלים בואכה צפונה. מכאן שרוסיה היא מנהיגת הברית הצפונית, כאשר גוג הוא המנהיג של רוסיה. זוהי גם דעת הרבנים. פירוש אַרְטֶסְקֶרֶוֹל לספר יחזקאל מציין:

לגאונים הייתה מסורת שמוקדי שליטה אלה אכן היו ממוקמים ברוסיה . . . מסורת אחת שמסר הגאון מווילנה מציינת: כאשר יעבור הצי הרוסי את הבוספורוס (בדרכו לדרדנלים), זהו הזמן ללבוש בגדי שבת (בציפייה לבואו של המשיח). [תרגום חופשי]

במלחמת גוג ומגוג משיח בן יוסף ייהרג, דבר שיביא לבואו של משיח בן דוד.

אך רוסיה איננה לבד בפלישתה לישראל. היא חלק מברית והיא המנהיגה שלה. עמים אחרים המעורבים בברית מצוינים גם הם בפסוקים 5-6. פָּרְס, או איראן של היום, אף היא מעורבת. פעם הייתה איראן באופן כללי פרומערבית ופרו־ישראלית; לאחר המהפכה המוסלמית של ח'ומייני נהייתה איראן אנטי־מערבית ואנטי־ישראלית, ויותר בתוך תחומי השפעתה של רוסיה. בזמן הרוויזיה האחרונה לספר זה מחשיבה ישראל את איראן כאויבתה המסוכנת ביותר. ארץ נוספת שמעורבת נקראת פּוּש. שני מקומות נשאו את השם הזה. אחד היה במסופוטמיה (ברא' ב 13). אך בכל הפעמים האחרות מתייחס שם זה לאתיופיה. כאשר מתבוננים באירועים העכשוויים מפתה לזהותה עם הארצות המסופוטמיות סוריה ועיראק, אך שמירה על עקביות עם השימוש במילה "כוש" במקומות אחרים בכתבי הקודש מחייבת את זיהויה כאתיופיה. לעולם אין להניח לאירועים העכשוויים להיות האמצעים לפירוש הכתובים, אלא הכתובים הם שצריכים לפרש את האירועים העכשוויים.

המדינה הבאה שמוזכרת היא פּוּט, ואין הכוונה ללוב (כי עבורה משתמשים במילה לוב), אלא לסומלילנד או לסומליה. סומליה גובלת באתיופיה. אחריה מוזכרת גֶמְר, הממוקמת בגרמניה של היום. זו הייתה גם דעת הרבנים. המדרש מכנה את גומר גרמניא,²⁰ וכך גם מתייחס התלמוד לגומר. השם האחרון שמוזכר הוא תוֹגְרָמָה, שהיא ארמניה של ימינו. פסוק 6 מוסיף את הביטוי עַמִּים רַבִּים אֶתָּךְ. אפשר שביטוי זה פשוט מתייחס לעמים שכבר הוזכרו, ואפשר שהוא כולל עמים אחרים שלא הוזכרו. סביר מאוד להניח שהכוונה היא לעמים שכבר הוזכרו. בתשובה לשאלה מי מעורב בברית זו, הרי שאלה הן רוסיה ובעלות בריתה איראן, אתיופיה, סומליה, גרמניה וארמניה.²¹

מעניין להבחין שאף לא אחד מן העמים הערביים משתתף בפלישה זו. בעוד שחלק מעמים שהוזכרו הם מוסלמיים, אף אחד מהם אינו ערבי. דבר נוסף שניתן להבחין בו הוא שמבחינה גיאוגרפית עמים אלה ממוקמים גם צפונית וגם דרומית לישראל, אך רוסיה היא האומה השלטת ובעלת הברית עם מדינות מוסלמיות אך לא ערביות. הפלישה עצמה היא מן הצפון. טעות נפוצה בפרשנויות קודמות לקטע הייתה ההנחה שמדובר

20. בראשית רבה, לו א.

21. על אף שנראה לפי אירועים עכשוויים שעמים אלה מתקרבים לברית מן הסוג זה, יש לזכור שאלה הם אירועים עכשוויים ושהם נתונים לשינוי. מוקדם מדי לומר "זהו זה!" יש לחכות להתגשמות מדויקת לפני שמהים אותה.

בפלישה קומוניסטית. נפילת הקומוניזם במזרח אירופה גרמה לרבים לנטוש כליל את "הפרשנות הרוסית" לקטע הזה. אך אין צורך לעשות כך. יש להבחין בכך שהכתוב כלל לא מתאר את סוג הממשל בזמן הפלישה. לא מצוין אם הממשל הוא מונרכי, סוציאליסטי, קומוניסטי, דמוקרטי או דיקטטורי. המיקוד הוא בגיאוגרפיה, לא בסוג הממשל. בעוד ששמות האזורים הגיאוגרפיים השתנו במרוצת הזמן (לדוגמה - מפרס לאיראן), ועלולים להשתנות שוב, הגיאוגרפיה נותרת בעינה. בלי קשר לשמות שישאו ארצות אלה בזמן הפלישה, אותם אזורים גיאוגרפיים בדיוק הם שיהיו מעורבים. על אף שהאומה המובילה את הפלישה נקראה פעם ברית המועצות, ולאחרונה חבר המדינות, ובשמה המסורתי רוסיה, זו אותה טריטוריה - יהיה שמה אשר יהיה באותו זמן - שתוביל את הפלישה. בפירוש היהודי-דתי אֶרֶטְסְקְרוֹל ליחזקאל ל"ח 2 מצוין:

(תלמוד) ירושלמי מגילה ג' ט', שמפרש את מגוג כגיתייא (או גותיאי), . . . הגותים, קבוצת שבטים נוודים שהשמידו את הֶסְקִיתִים והשתכנו בשטח סקיתי. [תרגום חופשי]

בהתחשב בכך שהגותים היו עם גרמאני, זיהוים של בני מגוג כגותים תואם את תרגום יונתן לבראשית י' 2, המפרש את מגוג כגרממאי, שבבראשית רבה ל"ז א' מכונה גרמניא.

כוס העוונות של רוסיה כמעט מלאה. בפלישה זו תעלה הכוס על גדותיה, דבר שיאיץ את משפטו של אלוהים על רוסיה. אלוהים הוא זה שבשליטה; הוא זה שמביא לפלישה זו. לכן כאשר לומדים את הקטע הזה, יש לזכור את ריבונותו של אלוהים לגבי פלישה זו. הפלישה תהיה האמצעי שעל ידו יעניש אלוהים את רוסיה על חטאיה. חטאה העיקרי הוא ההיסטוריה הארוכה של האנטישמיות שלה, בעיה הנמשכת ברוסיה עד עצם היום הזה.

[ב] מטרת הפלישה - יחזקאל ל"ח 7-9

החלק הבא של הקטע, יחזקאל ל"ח 7-9, עונה על השאלה **היכן** מתרחשת הפלישה:

הִכֹּן וְהִכֹּן לָהּ, אֲתָהּ וְכָל־קְהֵלָהּ הַנִּקְהָלִים עֲלֶיהָ, וְהֵייתָ לָהֶם לְמִשְׁפָּר. מִיָּמִים רַבִּים תִּפְקֹד, בְּאַחֲרֵית הַשָּׁנִים תָּבוֹא אֶל־אֶרֶץ מְשׁוּבֶבֶת מִחֶרֶב, מְקַבְּצַת מַעֲמִים רַבִּים, עַל הָרִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הָיוּ לְחֶרֶב תִּמְיֵד, וְהָיָא מַעֲמִים הוֹצָאָה, וְיָשְׁבוּ לְבִטַח כְּלָם. וְעֲלִיתָ, כְּשֹׂאָה תָבוֹא, כְּעָנָן לְכֶסֶת הָאֶרֶץ תִּהְיֶה, אֲתָהּ וְכָל־אֲנָפֶיהָ וְעַמִּים רַבִּים אוֹתָהּ.

קטע זה ממשיך לפנות לגוג כמנהיג הקונפדרציה הזאת (פס' 7). בפסוק 8 מצוין שהמקום שבו מתרחשת הפלישה הוא ארץ ישראל, או יותר ספציפית בהרי ישראל. פסוק 9 מתאר אז את ממדיה העצומים של הפלישה, ומתאר אותה כענן סערה המכסה את כל הארץ. זהו קטע נוסף המראה שצריכה להיווסד מדינה יהודית ושיהיה גם קיבוץ גלויות בחוסר אמונה. ישראל צריכה להתקיים כמדינה לפני שפלישה זו תוכל להתרחש. בלי קשר לדעותיהם השונות של אנשים באשר לעיתוי הפלישה, כל דעה באשר היא חייבת לכלול את קיומה של מדינה יהודית. ויותר מכך, ישראל בקטע הזה מקובצת בחוסר אמונה, כי רק אחרי הפלישה יבואו רבים מישראל לאמונה. אם כן זהו קטע נוסף המחייב מדינה יהודית משוקמת במצב של חוסר אמונה. פסוק 8 מתאר את המדינה היהודית הזאת **ראשית**, כארץ מושבת מחרב; **שנית**, כארץ מקובצת מעמים רבים; **שלישית**, כארץ שהריה היו לחורבה מתמדת; **ורביעית**, כארץ שהוצאה מעמים. יחזקאל אינו מתאר ישראל שהתקיימה אי פעם בימי קדם, אלא הצהרותיו נכונות כולן לגבי ישראל של ימינו. דבר זה התחיל להתגשם לקראת סוף המאה התשע-עשרה, והגיע לשיאו בהיווסד המדינה בשנת 1948. מאז נבנו החורבות וישבו מחדש בקנה מידה גדול הרבה יותר.

[ג] מטרתו של גוג – יחזקאל ל"ח 10-13

הקטע הבא, ביחזקאל ל"ח 10-13, עונה על השאלה **מדוע** הפלישה מתרחשת, מבחינת רוסיה:

כֹּה אָמַר, אֲדַנֶּי יְהוָה: וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יַעֲלוּ דְבָרִים עַל-
 לְבָבְךָ וְחִשְׁבֹת מַחְשַׁבֹת רָעָה. וְאָמַרְתָּ: אַעֲלֶה עַל-אֶרֶץ פְּרָזוֹת,
 אָבוֹא הַשְׁקֵטִים, יִשְׁבִי לְבֵטַח, כָּל־מִן יִשְׁבִים בְּאֵין חוֹמָה,
 וּבְרִיחַ וּדְלֹתִים אֵין לָהֶם. לְשַׁלֵּל שְׁלָל וּלְבֹז בֹז, לְהָשִׁיב יָדָךְ
 עַל-חַרְבוֹת נוֹשְׁבוֹת וְאֶל-עַם מְאֹסָף מְגוּרִים, עֲשֵׂה מְקַנָּה וְקַנְיָן,
 יִשְׁבִי עַל-טְבוּר הָאָרֶץ. שְׁבָא וּדְדוֹן וְסַחְרֵי תַרְשִׁישׁ וְכָל-כְּפַרְיָהּ
 יֵאמְרוּ לָךְ: הֲלִשְׁלַל שְׁלָל אֶתָּה בָּא? הֲלְבֹז בֹז הֲקַהֲלַת קַהֲלָךְ?
 לְשֵׂאת כֶּסֶף וְזָהָב, לְקַחַת מְקַנָּה וְקַנְיָן, לְשַׁלֵּל שְׁלָל גְּדוֹל?

הסיבה העיקרית לפלישה הרוסית היא שְׁלָל (פסוקים 10-12). מהו בדיוק הדבר שיש לישראל ושהרוסים חפצים בו – את זה הכתוב אינו מפרט. הכתוב מציין מְקַנָּה וְקַנְיָן וְכֶסֶף וְזָהָב בלבד, אך אלה הם ביטויים תנ"כיים כלליים לשלל מלחמה. הועלו השערות רבות לגבי מהו אותו המשאב שיש לישראל ובו רוסיה חפצה. אחת ההצעות הנפוצות יותר היא ים המלח, שבו ישנן

45 ביליון טונות של סודיום, כלור, גופרית, אשלגן, סידן, מגנזיום וברומיד. אך רוסיה יכולה להשיג את ים המלח גם על ידי פלישה לירדן. סיבה נוספת נסבה סביב משבר הנפט, כאשר במזרח התיכון קיים שפע של נפט. מטרת הפלישה עלולה להיות השגה של דריסת רגל איתנה במזרח התיכון. השתלטות רוסית על ישראל תיתן לרוסיה דריסת רגל כזאת מבלי להרגיז את הערבים יתר על המידה, מכיוון שאלה יהיו בעד השמדתה של ישראל אף במחיר נוכחות של צבא רוסי באזור. אולם אף שייטכן שהערבים ישמחו לראות בהשמדת ישראל, אין זה נכון שהם יראו בעין יפה נוכחות של צבא כיבוש רוסי במזרח התיכון. היו גם הצעות אחרות; כך או כך, הכתוב עצמו דומם באשר למהות השלל. אך בשביל השלל רוסיה פולשת. תהיה אשר תהיה סיבתה המוצהרת בפומבי של רוסיה לפלישה זו, הסיבה האמיתית תהיה האינטרסים האישיים שלה עצמה. כתוב בפסוק 10 שהפלישה עלתה על לבם, כלומר תוכננה מראש על ידם, כי הם חושבים מִחֲשַׁבְתָּ רָעָה, ומחליטים לפלוש למטרות שלל (פס' 11-12).

בפסוק 13 קבוצה שנייה של עמים נמנית בתור אלה המוחים על פלישה זו, כי הם מודעים לכך שהפלישה נעשית למטרות שלל ולא לשום מטרה אחרת. שָׁבָא וְדָדָן הן ארצות בצפון ערב, דבר המראה שלפחות חלק ממדינות ערב אינן תומכות בנוכחות הרוסית במזרח התיכון. עם נוסף המכונה תְּרַשִׁישׁ מוזכר אף הוא, ואחריו התיאור וְכָל־כְּפִירִיָּה. משמעותו של ניב זה הוא "כל העמים היוצאים מִתְּרַשִׁישׁ". אחד התרגומים לאנגלית²² מתרגם "וכל־כפריה" במקום כְּפִירִיָּה, תרגום שהוא קרוב מאוד למשמעות. אך בעוד כוונת הביטוי מובנת, העניין האמיתי הוא זהותה של תרשיש שממנה יוצאים העמים האחרים. שלושה מקומות היסטוריים ידועים בשם זה. אחד היה ממוקם בחוף המזרחי של אפריקה, אך מיקומו המדויק אינו ידוע. מה גם שאותו האזור לא הוליד עמים אחרים. המקום השני היה בספרד והוא נוסד על ידי העיר צור. אם זוהי אותה תרשיש של יחזקאל, אז בעמים שנולדו ממנה ייכללו עמי מרכז ודרום אמריקה, למעט ברזיל. המקום השלישי הוא אנגליה, ואם זו הכוונה בשם תרשיש, אז בעמים הנולדים ייכללו ארצות הברית, קנדה, אוסטרליה, ניו־זילנד ודמוקרטיות מערביות נוספות של ימינו. אפשרי גם שחבר העמים הבריטי כולו כולל. אם אפשר להגיע למסקנות על פי השימוש במקומות אחרים ביחזקאל, הרי שיש לזהות את תרשיש עם ספרד והעולם דובר הספרדית של חציו המערבי של כדור הארץ. מכיוון שספרד הייתה מעורבת במידה כלשהי ביישובה

ובגילוייה של רצועת החוף הצפון אמריקנית, אפשר שארצות הברית כלולה אף היא. אך מבחינה היסטורית אי־אפשר לייחס את ארצות הברית לספרד כפי שניתן לייחסה לאנגליה. בלי להתחשב בזהותה המדויקת של תרשיש, זוהי קבוצה של ארצות שמוחה על הפלישה. אפס, היא אינה עוברת את שלב המחאה. רוסיה מצליחה בפלישתה, והצבא הפולש מסולק ללא עזרה מהארצות המוחות.

[ד] מטרתו של אלוהים – יחזקאל ל"ח 14-16

ביחזקאל ל"ח 14-16 הפלישה מוצגת כאילו כבר התחילה, ודבר זה מרחיב את התשובה לשאלה **מדוע**, אך הפעם מנקודת מבטו של אלוהים:

לְכוּ הַנְּבֵא בְּ-אֲדָם וְאֶמְרֵתָּ לְגוֹי: כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה: הֲלוֹא בְיוֹם הַהוּא, בְּשִׁבְתָּ עָמִי יִשְׂרָאֵל לְבִטַח תִּדְעַ. וּבָאתָ מִמְּקוֹמָהּ, מִיַּרְכְּתַי צְפוֹן, אֲתָה וְעַמִּים רַבִּים אֲתָדָ, רַכְבֵּי סוּסִים כְּלָם, קֶהַל גָּדוֹל וְחֵיל רַב. וְעָלִיתָ עַל-עָמִי יִשְׂרָאֵל כְּעֵנֶן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ, בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים תִּהְיֶה, וְהִבְאוּתֶיךָ עַל-אֲרָצִי לְמַעַן יֵדַעַת הַגּוֹיִם אֹתִי, בְּהִקְדָּשִׁי בְּךָ לְעֵינֵיהֶם, גּוֹי.

בפסוקים 14-16 הפלישה מתחילה, וצבא הברית מכסה את הארץ בנחילים גדולים כענן סערה. מכאן שישנה הצלחה ראשונית מבחינתה של רוסיה. בפסוק 16 ניתנת סיבתו של אלוהים לכך שהרשה לפלישה זו להתרחש, לעומת סיבותיה של רוסיה שניתנו בפסוקים הקודמים: כדי שאלוהים יתקדש בעיני העמים לאור העומד להתרחש.

[ה] השמדת הפולשים – יחזקאל ל"ח 17-23

אחרי שתוארה מטרתו של אלוהים, התשובה לשאלות **מה וכיצד** ניתנות

ביחזקאל ל"ח 17-23:

כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה: הֲאֲתָה-הוּא אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי בְיָמִים קְדָמוֹנִים בְּיַד עֲבָדֵי נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּבִאִים בְּיָמִים הָהֵם שָׁנִים, לְהִבִּיא אֲתָדָ עֲלֵיהֶם. וְהָיָה בְיוֹם הַהוּא, בְיוֹם בּוֹא גּוֹי עַל-אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל, נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה, תִּעֲלֶה חֲמָתִי בְאַפִּי. וּבִקְנֹאתִי בְאַשְׁ-עֲבַרְתִּי דִּבַּרְתִּי, אִם-לֹא בְיוֹם הַהוּא יְהִי רַעַשׁ גָּדוֹל עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל. וְרַעַשׁוּ מִפְּנֵי דְגֵי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחֵית הַשָּׂדֶה וְכָל-הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל-הָאֲדָמָה וְכָל הָאֲדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה, וְנִהְרְסוּ הַהָרִים וְנִפְּלוּ הַמְּדַרְגּוֹת, וְכָל-חֹמְמָה לְאָרֶץ תִּפּוֹל. וְקָרָאתִי עָלָיו לְכָל-הָרִי חָרֵב, נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה,

חָרַב אִישׁ בְּאָחִיו תְּהִיָּה. וְנִשְׁפָּטְתִי אֹתוֹ בְּדָבָר וּבְדָם, וְגִשְׁם
שׁוֹטֵף וְאַבְנֵי אֶלְגָבִישׁ, אֵשׁ וְגִפְרִית אֲמַטִּיר עָלָיו וְעַל־אֲנָפִיו
וְעַל־עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אֹתוֹ. וְהִתְגַּדְלֹתִי וְהִתְקַדְשֹׁתִי וְנִוְדַעְתִּי
לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים; וַיִּדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה.

בנוגע לשאלה **מה**, בפלישת הרוסים לישראל מלאה כוס עוונותיהם, כי הם נגעו בבבת עינו של אלוהים, ואשת ה' חוללה, דבר המעורר את חמתו של אלוהים והוא יוצא במשפט (פס' 17-18) להשמיד את הצבא הפולש. אחר כך מגיעה התשובה לשאלה **כיצד** מטפלים בצבא הפולש ומשמידים אותו. מספר גורמים נמנים: רעידת אדמה (פס' 19-20); מלחמת אזרחים הפורצת בקרב החיילים הפולשים עצמם (פס' 21); דבר (מגיפה), דם, גשם שוטף, אבני אלגביש (מטר של אבנים), אש, וגופרית (פס' 22). מאחר שדברים אלה משמידים לגמרי את הצבא הפולש ללא עזרתם של עמים אחרים, מטרתו של אלוהים צולחת. אלוהים אכן מתקדש בעיני אנשים רבים (פס' 23).

[ו] מקום ההשמדה - יחזקאל ל"ט 1-6

ביחזקאל ל"ט 1-16 בא לידי ביטוי **כלל ההישנות** (ראה פרק א'), והקטע מספק פרטים נוספים על המידע שבפרק ל"ח. בפרק ל"ט 1-5 ישנו פירוט נוסף של הפלישה ושל השמדתה:

וְאַתָּה בְּר־אָדָם הַנָּבֵא עַל־גּוֹג, וְאָמַרְתָּ: כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה:
הִנְנִי אֵלֶיךָ, גּוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מְשֻׁדָּה וְתִבֵּל. וְשִׁבְבְתִיךָ וְשִׁשְׂאֲתִיךָ
וְהַעֲלִיתִיךָ מִיַּרְכְּתֵי צָפוֹן, וְהִבְאוֹתִיךָ עַל־הָרִי יִשְׂרָאֵל. וְהִכִּיתִי
קַשְׁתְּךָ מִיַּד שְׂמֹאלֶךָ, וְחִצֶיךָ מִיַּד יְמִינֶךָ אֶפֶל. עַל־הָרִי יִשְׂרָאֵל
תִּפּוֹל, אַתָּה וְכָל־אֲנָפֶיךָ וְעַמִּים אֲשֶׁר אִתְּךָ, לְעֵיט צְפוּר כָּל־
כָּנָף וְחֵית הַשָּׂדֶה נִתְתִיךָ לְאֶכְלָה. עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה תִּפּוֹל, כִּי אֲנִי
דַּבַּרְתִּי, נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה.

המידע החדש שהתווסף נמצא בפסוקים 2 ו-4, בהם נאמר שצבאות הפולשים נופלים על הָרִי יִשְׂרָאֵל. הרים אלה מתפרשים לאורך מרכזה של הארץ; הם מתחילים בנקודה הדרומית של עמק יזרעאל, בעיירה ג'נין שבגליל (עין גנים המקראית), וממשיכים דרומה עד לדעיכתם בנגב, צפונה לבאר שבע. הם כוללים את הערים הידועות דותן, שכס, שומרון, שילה, בית אל, עי, רָמָה, בית לחם, חברון, דביר, והחשובה שבהן - ירושלים, אשר נראה שהיא מטרתו של הצבא הפולש.

כאן נמצאת דוגמה נוספת לכך שמלחמת ששת הימים הכינה את הקרקע להתגשמות הנבואות. עד מלחמת ששת הימים בשנת 1967 היו כל הרי ישראל, למעט פרוזודור קטן במערב ירושלים, לגמרי בידיהם של ערבים ירדנים. רק משנת 1967 ואילך היו הריה של ישראל בתוך ישראל, וכך הוכנה הקרקע להתגשמות נבואה זו.

התרגום האנגלי המסורתי של קינג ג'יימס מתרגם את הכתוב בפסוק 2, וְשִׁשְׁאֲתֵיךָ, כמלמד ששישית מהצבא הפולש ישרוד, אך תרגום זה אינו נכון. אין לכך בסיס בכתוב בעברית, ותרגומים מאוחרים יותר לאנגלית לא תרגמו באותו אופן. אין זה נכון ששישית מהצבא הפולש ייוותר בחיים. הצבא הפולש יושמד כליל כאשר יפלוש לישראל, ודבר לא ייוותר ממנו, גם לא שישית.

ביחזקאל ל"ט 6 מתווסף ממד נוסף לפלישה הרוסית:

וְשִׁלַּחְתִּי-אֶשׁ בְּמַגּוּג וּבִישְׁבֵי הָאֲיִים לְבָטָח, וַיִּדְעוּ כִּי-אֲנִי יְהוָה.

לא זאת בלבד שהצבא הרוסי ובעלי בריתו מושמדים בישראל, גם ארצה של רוסיה עצמה נהרסת על ידי גשמי הגופרית, אשר גורמים לחורבן רב בקרב האומה עצמה. דבר זה יגרום לרוסיה לחדול להיות מעצמה פוליטית בזירה הבינלאומית.

[ז] הקדשת שמו של אלוהים - יחזקאל ל"ט 7-8

הקטע ביחזקאל ל"ט 7-8 מוסיף ששמו של אלוהים יתקדש לא רק בקרב הגויים, אלא גם בקרב ישראל:

וְאֶת-שֵׁם קְדֹשִׁי אֲדַעַע בְּתוֹךְ עַמִּי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא-אֲחַל אֶת-שֵׁם-קְדֹשִׁי עוֹד, וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי-אֲנִי יְהוָה קְדוֹשׁ בְּיִשְׂרָאֵל. הִנֵּה בָאָה וְנִהְיֶתָה, נֶאֱמַר אֲדַנִּי יְהוָה, הוּא הַיּוֹם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי.

מכאן שתתחולל התעוררות בישראל, והיא תגרום ליהודים רבים לפנות אל האדון.

[ח] שבע שנות הבעירה - יחזקאל ל"ט 9-10

שארית הקטע נותנת את אקורד הסיום לפלישה. ביחזקאל ל"ט 9-10 מצוין שיידרשו שבע שנים לפירוק כל אמצעי הלחימה שנותרו מאחור, ואלה ישמשו לדלק:

וַיִּצְאוּ יִשְׁבֵי עָרֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְעָרוֹ וְהִשִּׁיקוּ בְּנִשְׁק וַיִּמְגּוּ וַיִּצְנְהוּ, בְּקִשְׁתַּי וּבְחַצִּים וּבְמִקְלֵי יָד וּבְרִמְחָ, וּבְעָרוּ בָהֶם אֶשׁ שְׁבַע שָׁנִים. וְלֹא-יִשְׂאוּ עֲצִים מִן-הַשָּׂדֶה וְלֹא יַחֲטְבוּ מִן-הַיַּעְרִים,

כִּי בִנְשָׁק יִבְעְרוּ-אֶשׁ; וְשָׁלְלוּ אֶת-שְׁלֵלֵיהֶם וּבָזְזוּ אֶת-בְּזוּזֵיהֶם,
נָאִם אֲדַנִּי יְהוָה.

[ט] שבעת חודשי הקבורה – יחזקאל ל"ט 11-16

לבסוף, ביחזקאל ל"ט 11-16 מתוארת קבורת המתים במשך שבעה חודשים:

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אֲתָנּוּ לְגוֹג מְקוֹם-שֵׁם קֶבֶר בְּיִשְׂרָאֵל, גִּי
הָעֵבְרִים קִדְמַת הַיָּם וְחֹסְמַת הַיָּא אֶת-הָעֵבְרִים, וְקִבְרוּ שָׁם
אֶת-גּוֹג וְאֶת-כָּל-הַמוֹנָה, וְקָרְאוּ גִיא הַמּוֹן גּוֹג. וּקְבָרוּם בֵּית
יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טַהַר אֶת-הָאָרֶץ, שְׁבַעַה חֳדָשִׁים. וְקִבְרוּ כָל-
עַם הָאָרֶץ, וְהָיָה לָהֶם לְשֵׁם, יוֹם הַכְּבָדִי, נָאִם אֲדַנִּי יְהוָה.
וְאֲנֹשִׁי תְמִיד יַבְדִּילוּ עֵבְרִים בְּאָרֶץ מְקַבְּרִים אֶת-הָעֵבְרִים
אֶת-הַנוֹתְרִים עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ לְטַהֲרָהּ, מְקַצֶּה שְׁבַעַה-חֳדָשִׁים
יַחְקִרוּ. וְעִבְרוּ הָעֵבְרִים בְּאָרֶץ, וְרָאָה עֵצָם אָדָם וּבָנָה אֲצֻלוֹ
צִיּוֹן, עַד קִבְרוּ אֹתוֹ הַמְּקַבְּרִים אֶל-גִּיא הַמּוֹן גּוֹג. וְגַם שָׁם-
עִיר הַמוֹנָה, וְטַהְרוּ הָאָרֶץ.

מקום הקבורה יהיה באחד העמקים ממזרח לים התיכון (פס' 11),
מה שממקם אותו בעמק הירדן מעל לים המלח, ושמו ישתנה בהתאם
למאורעות. שבעה חודשים יידרשו לסיום המלאכה (פס' 12-13). מכיוון
שהצבאות מושמדים בהרי ישראל, יפלו גופות רבות בין הנקיקים, היכן
שלא יימצאו בקלות, ולכן תקיים הממשלה במשך תקופת שבעת החודשים
נוהל מפורט לאיתור אותן גופות ולקבורתן בעמק המיוחד (פס' 14-15).
במקום המשקיף על הקברות תיבנה עיר חדשה ושמה הַמוֹנָה, על שם
ההמון הקבור (פס' 16).

לשבעת חודשי קבורה אלה ולשבע שנות השריפה יש חשיבות מכרעת
בקביעת **מתי** מתרחשת הפלישה. כדי שכל דעה שהיא תהיה נכונה, עליה
לעמוד בתנאים של שבעת החודשים ושבע השנים.

2. עיתוי הפלישה

השאלה המהווה את סלע המחלוקת היא מתי; **מתי** ברצף האירועים
של הנבואה יתרחש מאורע זה? ברור לפי מיקומו של המאורע בפרקי ספר
זה, שהמחבר מחזיק בדעה שהפלישה הרוסית תתרחש בזמן כלשהו **לפני**
הצרה הגדולה.

[א] מספר הבחנות בסיסיות

כאשר ניגשים לביורר סוגיית העיתוי, ניתן למצוא רמזים מסוימים בטקסט. ביחזקאל ל"ח 8, 11-12 ו-14 הפלישה קורית כאשר **ראשית**, ישראל היא שוב מדינה; **שנית**, החורבות של המאות שקדמו שוב מיושבות; **שלישית**, ישראל מיושבת בכפרים ללא חומה - תיאור טוב לקיבוצים של ימינו; **ורביעית**, ישראל יושבת לבטח. כפי שנראה מאוחר יותר, בשום מקום בטקסט כולו לא נאמר שישראל שוכנת בשלום. אלא שישראל פשוט יושבת לבטח, כלומר בביטחון, בין אם זה במצב של מלחמה או של שלום. לא קיים דבר בתיאורים השונים של ישראל בקטע הזה שאינו נכון לגבי ישראל כיום. לכן מבחינת מצבה של ישראל היום, היא לחלוטין ממלאת את כל הדרישות הניתנות בקטע. מהבחינה הזאת הפלישה יכולה לקרות בכל זמן, כולל זמן מה לפני הצרה הגדולה. יתרה מכך, ישנה הבעיה של שבע השנים ושבעת החודשים שיש לקחת בחשבון בפתרון השאלה של **מתי**.

קיימות ארבע השקפות עיקריות בנוגע לשאלה מתי הפלישה מתרחשת. קודם נתבונן בהשקפות הסותרות יחד עם ביסוסייהן, ואחרי כן נבחן את ההתנגדויות להשקפות אלה. לאחר מכן, בדרך של סיכום, נפרט מדוע הכי נכון לראות את הפלישה כמתרחשת לפני תקופת הצרה. ההתנגדויות להשקפה זו יקבלו תשובות.

[ב] השקפת אמצע הצרה

ההשקפה הראשונה, שבה מחזיקים מספר מורים עיקריים בתחום הנבואה המקראית, ממקמת את הפלישה באמצע הצרה הגדולה. קיים בסיס כפול לעמדה זו. **ראשית**, הישיבה לבטח מיוחסת לתקופה של שלום הנובעת מהברית של ישראל עם צר המשיח בדניאל ט' 27. **שנית**, פלישה זו נתפסת כאותה הפלישה של מִלְכָּהּ הַצָּפוֹן בדניאל י"א 40. אך ישנן התנגדויות לעמדה זו. **ראשית**, הביטוי "בשבת . . . לְבַטַח", כפי שנראה מאוחר יותר, אינו מחייב קיומו של שלום. **שנית**, קשה להבין מדוע יתערב אלוהים בנקודה זו לזכותה של ישראל, ומיד לאחר מכן ייתן לאירועי מחציתה השנייה של הצרה הגדולה להתחיל, אירועים הגורמים נזק רב לישראל. **שלישית**, מוסכם על המחזיקים בעמדה זו שהאירועים המתוארים בדניאל י"א 40 מתרחשים באמצע הצרה הגדולה. אך טעות היא לזהות את מִלְכָּהּ הַצָּפוֹן בדניאל י"א 40 כאותו גֹּג שביחזקאל ל"ח 1-16. לאורך כל ספר דניאל ישנן התייחסויות לְמִלְכָּהּ הַנֶּגֶב ולְמִלְכָּהּ

הצפון. את הראשון מייחסים בעקביות למצרים, ובכלל זה את ההתייחסות בפסוק 40. את האחרון מייחסים בעקביות לסוריה, חוץ מכאשר הדוגלים בעמדה זו מגיעים לפסוק 40; בהגיעם לפסוק 40 הם מייחסים את מלך הצפון לרוסיה ומזהים את הפלישה עם זו שביחזקאל ל"ח 1-ל"ט 16. אך הקשרו של הקטע והצורך בעקביות מחייבים לייחס גם את האיזכור בפסוק 40 לסוריה. הפלישה בדניאל י"א 40 נבדלת מהפלישה ביחזקאל ל"ח 1-ל"ט 16. פרשנות לקויה וחסרת עקביות היא לזהות את מֶלֶךְ הַצָּפוֹן לאורך כל ספר דניאל כמתייחס לסוריה, ועם זאת להפוך את האיזכור בפרק י"א 40 ליוצא הדופן היחיד כדי לקשר אותו לפלישה הרוסית, וכך למקם את הפלישה הרוסית באמצע תקופת הצרה. **רביעית**, עמדה זו אינה פותרת את בעיית שבעת החודשים ושבע השנים. היא מחייבת ששבעת חודשי הקבורה יתרכזו במחציתה השנייה של הצרה, בזמן שהיהודים נמצאים במנוסה ואינם מסוגלים לקבור אף את מתייהם שלהם, שלא לדבר על אלה של הרוסים. נדון בפרטים נוספים לגבי מצבם של היהודים בפרק העוסק באירועי אמצע הצרה. מצב היהודים באמצע הצרה לא יאפשר שבעה חודשי קבורה ובייית עיר חדשה בנוסף. באשר לשבע שנות הבעירה, דעה זו מחייבת שהיהודים ישרפו אמצעי לחימה במהלך המחצית השנייה של הצרה הגדולה, כאשר היהודים נסים מן הארץ. הם גם יצטרכו להמשיך לשרוף את אמצעי הלחימה במשך שלוש שנים וחצי לתוך תקופת מלכות אלף השנים, דבר שאינו עולה בקנה אחד עם טיהור הארץ בידי המשיח וההתחדשות הנובעת מכך. הבעיות שיעמדו בפני היהודים במחציתה השנייה של הצרה יגרמו להם לנסות לשמור ולנצור את אותם כלי הנשק, ולא לשורפם.

[ג] השקפת סוף הצרה / הר מגידון

השקפה עיקרית שנייה היא שהפלישה תתרחש בסוף הצרה הגדולה. הבסיס העיקרי לעמדה זו הוא זיהויה של הפלישה עם המערכה של הר מגידון. המערכה של הר מגידון אכן מתרחשת בסוף הצרה, ומכיוון שיחזקאל ל"ח ו-ל"ט נתפסים כחלק ממנה על ידי המחזיקים בעמדה זו, הם הגיעו למסקנה שהפלישה הרוסית תתרחש בסוף הצרה. אולם קיימות מספר בעיות בהשקפה הזאת. ההתנגדות העיקרית טמונה בהבחנה הברורה בין הפלישה שביחזקאל ל"ח-ל"ט לבין המערכה של הר מגידון. **ראשית**, ביחזקאל מוזכרים בעלי ברית ודאיים, ומספרם מוגבל, בעוד שעמים אחרים מתנגדים; במערכה של הר מגידון כל העמים יחדיו הם בעלי ברית

נגד ירושלים, ללא יוצא מן הכלל. **שנית**, פלישת יחזקאל באה מן הצפון, אך פלישת הר מגידון באה מתבל כולה. **שלישית**, מטרת הפלישה הרוסית היא לקחת שלל; מטרת המערכה של הר מגידון היא להשמיד את כל היהודים. **רביעית**, בפלישת יחזקאל ישנה מחאה נגד הפלישה; במערכה של הר מגידון לא קיימת מחאה מכיוון שכל האומות מעורבות. **חמישית**, הפלישה ביחזקאל מושמדת באמצעות תופעות טבע; פלישת הר מגידון מושמדת באופן אישי על ידי ישוע המשיח בביאתו השנייה. **שישית**, הפלישה ביחזקאל מושמדת בהרי ישראל; המערכה של הר מגידון מושמדת באזור שבין פְּטֵרָה וירושלים. **שביעית**, הפלישה הרוסית מתרחשת כאשר ישראל יושבים לבטח בארצם; המערכה של הר מגידון מתרחשת כאשר ישראל נמצאים במנוסה ובמחבוא.

בנוסף, השקפה זו אינה פותרת את בעיית שבעת החודשים ושבע השנים, מכיוון ששניהם יצטרכו להימשך אל תוך מלכות אלף השנים עד לסיומם. שוב, מחשבה זו אינה עולה בקנה אחד עם גילויים אחרים בנוגע למלכות, שלפיהם היא מתחילה בארץ מטוהרת לחלוטין.

[ד] השקפת תקופת הביניים

השקפה עיקרית שלישית ממקמת את הפלישה הרוסית בתקופת הביניים שבין הצרה הגדולה למלכות אלף השנים. הבסיס לעמדה זו היא ההנחה שיתקיים פרק זמן אחרי ביאתו השנייה של המשיח ואחרי גאולת ישראל, אך לפני שהמלכות מיוסדת ממש.

אך ישנן התנגדויות להשקפה זו. **ראשית**, השקפה זו מבוססת על ההנחה שישנו פרק זמן בין הביאה השנייה לייסודה של מלכות אלף השנים. ניתן לקבל בקלות את קיומה של תקופת ביניים זו, מכיוון שישנם מספר דברים שיש להשלים לפני כינון מלכות אלף השנים בפועל, כגון משפט הגויים, תחיית קדושי התנ"ך וקדושי הצרה הגדולה, וכו'. תקופת ביניים אכן תהיה. אך הבעייתיות של השקפה זו היא בכך שאם עליה לשמור על עקביות, אז על תקופת הביניים לארוך שבע שנים. אולם דניאל י"ב 12 מגביל את תקופת הביניים ל-75 ימים. מוצהר כי מחציתה השנייה של הצרה אורכת 42 חודשים, או 1,260 ימים, שהם במילים אחרות שלוש שנים וחצי. דניאל י"ב 7 מתייחס לכך כאל מוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחָצִי. דניאל י"ב 11 מציין שיהיו בסך הכול 1,290 ימים שבהם יחולל בית המקדש. במילים אחרות, חילול בית המקדש יארך 30 יום מעבר לתקופת שלוש השנים וחצי. אך בדניאל י"ב 12 ניתנת למצליחים להגיע ליום ה-1,335

(שהם 45 יום נוספים) הבטחה מיוחדת במינה, שקשה לתאר שהיא דבר אחר מלבד מלכות אלף השנים. העובדה שרבים לא יצליחו להגיע לאותו היום המיוחל ברורה מקטעים אחרים, מכיוון שהם נהרגים במשך תקופת הביניים. אך תקופת הביניים מוגבלת ל-75 ימים בלבד, פרק זמן שאינו מספיק כדי לאפשר לאירועים בספר יחזקאל להתרחש. **שנית**, הבעיה העיקרית בהשקפה הזאת היא בכך שאינה מספקת תשובה הולמת לבעיית שבעת החודשים ושבע השנים. שבעת חודשי הקבורה הם 210 ימים בסך הכול. הווה אומר שהקבורה תימשך לפחות 135 ימים לתוך מלכות אלף השנים, תלוי מתי בדיוק בתקופת הביניים תתרחש הפלישה. דבר זה אינו עולה בקנה אחד עם הקטעים הרבים בכתובים המתארים את מלכות אלף השנים ואת ישראל. נוספות לכך שבע שנות הבעירה של אמצעי הלחימה ההופכות את ההשקפה הזאת לבלתי אפשרית.

[ה] השקפת סוף מלכות אלף השנים

השקפה עיקרית רביעית ממקמת את הפלישה בסוף מלכות אלף השנים. הבסיס העיקרי להשקפה זו הוא זיהויה של פלישה זו עם זאת המוזכרת בהתגלות כ' 7-9. אך ישנן שתי התנגדויות עיקריות להשקפה זו. **ראשית**, הפלישה ביחזקאל באה מהצפון; הפלישה בהתגלות באה מכל קצוות העולם. **שנית**, השקפה זו לא עונה על בעיית שבעת החודשים ושבע השנים. כדור הארץ הזה מסיים את תפקידו זמן קצר לאחר הפלישה המוזכרת בהתגלות, מה שאינו מותיר כל זמן (או מקום!) לשבעת חודשי הקבורה או לשבע שנות הבעירה. לפי השקפה זו הקבורה והשריפה בהכרח יימשכו אל תוך הסדר הנצחי.

[ו] ההשקפה הטרומ־צרתית

ההשקפה החמישית העיקרית, שהיא השקפתו של המחבר, היא שהפלישה הרוסית תתרחש לפני שהצרה למעשה תתחיל. השקפה זו מגיעה למסקנות מסוימות בהתבסס על הכתוב ביחזקאל ל"ח 1-ל"ט 16. **ראשית**, ישראל מיוסדת לפני הצרה ויושבת לבטח. **שנית**, הברית הרוסית פולשת לישראל במהלך אותה תקופת ביטחון הקיימת לפני הצרה. **שלישית**, בעלי הברית מושמדים בשטחי ישראל לפני הצרה.

(1) תמיכה

ישנן מספר נקודות התומכות בהשקפה זו. **ראשית**, תיאורה של ישראל בקטע זה מתאים היטב למצבה של האומה כיום: מבוססת לפני הצרה.

ישראל היא אומה שהושבה מהחרב (לח 8). לאחר 1900 שנים, 46 פלישות ומלחמת העצמאות, הארץ היא שוב יהודית וחופשייה מריבונות חיצונית. העם קובץ מעמים רבים ומאומות רבות (לח 8, 12): היהודים בישראל כיום באים מ-80 עד 90 עמים שונים. החורבות הישנות מיושבות כעת (לח 8, 12). הישראלים בונים כיום מחדש את המקומות העתיקים והופכים אותם לערים ולעיירות מודרניות. הם יושבים לבטח (לח 11, 14). פעמים רבות לא הבינו נכון את הביטוי "לשבת לבטח" ופירשו את משמעותו בתור מצב של שלום, אך זו אינה משמעותו של השורש בט"ח. משמעותו השמנית היא "ביטחון". אין זה ביטחון עקב קיומו של שלום, אלא ביטחון מתוך סמיכה על כוחם הם. דבר זה אף הוא הינו תיאור טוב של ישראל כיום. מאז הקמתו לחם צבאה של ישראל ארבע מלחמות עיקריות, וניצח במהירות בכל פעם. ישראל כיום היא בטוחה ובעלת ביטחון שצבאה יוכל להדוף כל פלישה מהמדינות הערביות. אי לכך, ישראל יושבת לבטח. ישראל שוכנת בכפרים בְּאֵין חוֹמָה (לח 11), ביטוי שמתאר היטב את הקיבוצים בישראל. **שנית**, רוסיה היום, על אף קריסת הקומוניזם, הינה עדיין כוח מוביל בעולם לפני הצרה. עלייתה לעמדה זו התרחשה במקביל לייסוד ישראל מחדש לאחר מלחמת העולם השנייה.

שלישית, השקפה זו פותרת באופן הטוב ביותר את בעיית שבעת החודשים ושבע השנים. מיקום הפלישה **בתחילת הצרה** אינו מציג בעיה של ממש לשבעת החודשים, אך בהחלט נתקל בבעיות לגבי שבע השנים. הדבר יציב את שבע שנות הבעירה בזמן שהישראלים נמצאים במנוסה, ולא יהיה להם זמן לסיים את הבערת אמצעי הלחימה.

השקפת אמצע הצרה תיתקל בבעיה גם לגבי שבעת החודשים וגם לגבי שבע השנים. שבעת החודשים יימשכו לתוך חציה השני של הצרה, תקופה שבה ישראל צריכה לדאוג למתיה שלה, ואין מה לדבר על הרוסים. שבע השנים יתפרשו על משך כל שארית הצרה ועוד שלוש שנים וחצי אל תוך מלכות אלף השנים, מה שיגרום לסתירת ההשקפה המקראית על אודות מלכות אלף השנים. יתרה מכך, ישראל תזדקק לאותם כלי הנשק במשך חציה השני של הצרה. **להשקפת סוף הצרה** ישנן בעיות גם לגבי שבעת החודשים וגם לגבי שבע השנים, מכיוון ששני האירועים יימשכו אל תוך מלכות אלף השנים. **להשקפת תקופת הביניים**, או **השקפת תחילת מלכות אלף השנים**, בעיות גם לגבי שבעת החודשים וגם לגבי שבע השנים, מאחר ושני האירועים יימשכו לתוך מלכות אלף השנים, מפני שתקופת הביניים היא למשך 75 ימים בלבד. **ולהשקפת סוף מלכות אלף**

השנים בעיות גם לגבי שבעת החודשים וגם לגבי שבע השנים. שבעת חודשי הקבורה נראים חסרי תכלית אם ישנה תחייה מן המתים לאחר הפלישה (ראה התגלות כ' 7 והלאה). שבע השנים יצטרכו להימשך אל תוך הסדר הנצחי, דבר שהוא בלתי אפשרי, מכיוון שתיבְּרָא ארץ חדשה לגמרי. לכן **ההשקפה הטרום-צרתית**, כלומר שהפלישה תתרחש לפני הצרה הגדולה, היא ההשקפה היחידה שאין לה בעיות גם בנוגע לשבעת החודשים וגם בנוגע לשבע השנים. היהודים ממשיכים לשכון בארצם אחרי הפלישה הזאת, ונותרים בארץ עד אמצע הצרה. מכאן שבעת חודשי הקבורה אינם מהווים בעיה. שבע השנים אף הן אינן יוצרות בעיה מאחר שהן מתחילות לפני הצרה ויכולות להימשך עד אמצע הצרה, במידת הצורך. לפי השקפה זו על הפלישה להתרחש לפחות שלוש שנים וחצי, או יותר, לפני תחילת הצרה. אלה הן נקודותיה החזקות של ההשקפה הזאת. אך ישנן התנגדויות להשקפה זו, ועליהן נצטרך לענות כעת.

(2) התנגדויות

התנגדות **ראשונה** מציינת שאותם קטעים ביחזקאל ל"ח-ל"ט הם חלק מקטע גדול יותר המדבר על גאולת ישראל. התשובה היא שהדבר נכון, אך השאלה היא, באיזו גאולה מדובר? בגאולה החלקית, כאשר העם במצב של חוסר אמונה? או בגאולה האחרונה, שהיא באמונה? נראה שמדובר בזו החלקית, במצב של חוסר אמונה. האמונה מתחילה בישראל רק אחרי הפלישה הזאת. הכרונולוגיה שבספר יחזקאל בקושי מהווה בעיה להשקפה זו. הגאולה במצב של אמונה מסוקרת בפרקים מ'-מ"ח.

התנגדות **שנייה** והכי נפוצה היא הטענה שבכתבי התנ"ך "לשבת לבטח" ו"בבטחה" מתייחסים תמיד לשלום ולביטחון של מלכות אלף השנים - דבר שלא יתקיים בישראל לפני הצרה. אך יש פה הגזמה. אמנם נכון שהביטוי "לשבת לבטח" מצוי גם בהקשר של החיים במלכות אלף השנים, אך הדבר נכון רק לגבי המיעוט שבמקרים וכלל לא לגבי רובם. רשימה של מראי מקום שבהם הדבר אינו נכון תכלול את: ויקרא כ"ה 18, 19; כ"ו 5; דברים י"ב 10; שמואל א' י"ב 11; מלכים א' ה' 5; תהילים ד' 9; ט"ז 9; משלי א' 33; ג' 23, 29; ישעיהו מ"ז 8; ירמיהו מ"ט 31; צפניה ב' 15. מראה המקום בירמיהו הוא משמעותי במיוחד, כיוון שהוא משתמש בדיוק באותם ביטויים מיחזקאל ל"ח 11. הביטוי מופיע יותר בהקשרים שאינם עוסקים במלכות אלף השנים, מאשר בהקשרים שבהם כן מדובר במלכות אלף השנים.

התנגדות **שלישית** טוענת שהשקפה זו מנוגדת לתורת הפתאומיות.²³ אולם הטענה שעל אירוע כלשהו להתרחש לפני הצרה **אינה** שווה לטענה שעליו לקרות לפני ההילקחות, אלא אם כן נטען שההילקחות היא זו שמתחילה את הצרה. אך הפעולה שמתחילה את הצרה היא לא ההילקחות אלא חתימת ברית שבע השנים, ולא שום דבר אחר. ההשקפה הטרומ־צרתית טוענת שהפלישה תתרחש לפני חתימת ברית שבע השנים. דבר זה אינו הורס שום טיעון בדבר הפתאומיות של ההילקחות, מפני שההילקחות יכולה עדיין לבוא לפני הפלישה. השקפה זו אינה טוענת שהפלישה תתרחש לפני הצרה הגדולה. ההילקחות היא גם פתאומית וגם טרום־צרתית. המשמעות של כל זה היא שההילקחות יכולה לקרות בכל עת, מרגע זה ועד לחתימת ברית שבע השנים. אין זה אומר שההילקחות היא שמתחילה את הצרה. ובכן, לומר שהפלישה מתרחשת לפני הצרה לא נוגד את פתאומיותה של ההילקחות, מכיוון שלא ההילקחות היא שמתחילה את הצרה. דרך נוספת להמחיש זאת היא לשאול את השאלות הבאות: האם ההילקחות יכלה לבוא לפני שנת 1948? התשובה היא "כן", מפני שההילקחות היא פתאומית. אולם האם הצרה הגדולה יכלה לבוא לפני 1948? התשובה היא "לא", מפני שלא היו מדינה וממשלה יהודיות כדי לחתום על הברית שמתחילה את הצרה. האמונה שישראל הייתה צריכה להיווסד לפני הצרה מעולם לא היוותה טיעון נגד הפתאומיות של ההילקחות. כך גם האמונה שהפלישה תבוא לפני הצרה אינה מהווה טיעון נגד פתאומיות ההילקחות. מחבר ספר זה מחזיק בדעה שההילקחות תתרחש לפני הצרה הגדולה וכן שההילקחות היא פתאומית. האמונה שהפלישה הרוסית תתרחש אף היא לפני הצרה בשום אופן אינה הורסת את הטיעון של פתאומיות ההילקחות, מפני שזו **לא** ההילקחות אשר מתחילה את הצרה.

התנגדות **רביעית** טוענת את הדבר הבא: כיצד יכולה ישראל לסגת שוב למצב של כפירה, זמן קצר כל כך אחרי שהייתה התעוררות בעם? אך הבעיה האמיתית היא למה בכלל זו צריכה להוות בעיה. דבר מעין זה קרה לעתים קרובות בתקופת התנ"ך. הייתה כפירה מהירה בישראל אחרי הנסים השונים ביציאת מצרים ואחרי ההכרה באלוהים בסיני. הייתה כפירה מהירה אחרי ההתעוררויות הרוחניות בימי חזקיה ויאשיהו. הייתה

23. באנגלית Doctrine of Imminency, האמונה כי ישוע יבוא בפתאומיות, בזמן

בלתי צפוי [הערת המתרגם].

כפירה מהירה בנינווה אחרי שהעיר חזרה בתשובה בימי יונה. הדבר קרה בעבר, ואין בעיה שיקרה שוב.

התנגדות **חמישית** טוענת שאירוע זה מתרחש מִיָּמִים רַבִּים . . . בְּאַחֲרֵית הַשָּׁנִים. אך ביטויים אלה פשוט מתייחסים לכל תקופת אחרית הימים שבה הנבואות שוב יתגשמו, ולכן ניתן בקלות להבינם גם כמדברים על הימים של נעילת תקופת הקהילה. אולם התנגדות זו למעשה מבוססת על ההנחה השגויה שעמדת ההשקפה הטרומ־צרתית היא שהפלישה תתרחש לפני ההילקחות, ודבר זה אינו נכון. העמדה הטרומ־צרתית מאמינה בפלישה לפני הצרה הגדולה, אך לא בפלישה לפני ההילקחות.

התנגדות **שישית** ואחרונה טוענת שלא תהיה לישראל הזכות על הארץ וגם לא זכות השיבה, עד שהיא תחתום על הברית עם צר המשיח. ובהתבסס על טיעון זה ממשיכים בעלי דעה זו וטוענים, שהשקפה זו בהכרח תטען שהברית עם צר המשיח תיחתם לפני ההילקחות. הטיעון האחרון עדיין מבוסס על הבלבול באשר למה באמת טוענת השקפה זו. כבר הראינו שההשקפה הטרומ־צרתית **אינה** טוענת שהפלישה באה לפני ההילקחות. למעשה ההתנגדות הזאת הינה מעט מגוחכת. באיזו דרך אפשרית תיתן הברית עם צר המשיח זכות שיבה ליהודים, שהאו"ם לא נתן? ישראל היא כבר בעלת הזכות על הארץ, והייתה לה הזכות מאז שכרת אלוהים את בריתו עם אברהם. יתרה מכך, האו"ם הכירו בישראל בשנת 1948, ומאז הייתה ליהודים זכות השיבה. והיהודים אכן שבים. זכותה של ישראל לשוב לארצה לא תבוסס על הברית עם צר המשיח, כפי שגם לא תבוסס על הכרה מלאה באו"ם. זכותה של ישראל על הארץ מבוססת על הברית עם אברהם. הכתובים מנבאים קיבוץ גלויות לפני הצרה הגדולה במצב של חוסר אמונה כהכנה למשפט. אלוהים הוא זה שמניע את הדברים, ואלוהים הוא זה שמשיב את היהודים לארצם, ודבר זה מספיק באשר לזכותה של ישראל על הארץ. אין זה סביר שברית עם צר המשיח תיתן לישראל את זכות השיבה. ישראל מושבת לארץ לפני הצרה, ומכאן שהפלישה יכולה להתרחש לפני הצרה.

אם כן, לנוכח כל העובדות הנזכרות לעיל מסיק מחבר ספר זה שהשקפת הפלישה הטרומ־צרתית היא במידה רבה ההשקפה הטובה ביותר. הפלישה הרוסית היא חבל לידה נוסף שיתרחש לפני שהצרה תתחיל.

ה. הממשלה הכלל-עולמית

את שלושת האירועים הבאים שמובילים לצרה הגדולה אפשר לדלות מתוך מה שלמדנו בחלק הקודם המדבר על עתות הגויים.²⁴ כולם נמצאים בדניאל ז' 23-24:

וְכֵן אָמַר לִי: הַחִיָּה הַרְבִּיעִית הִיא מִמְלָכָה רְבִיעִית שְׁתֵּהִיָּהּ בְּאַרְץ, שׁוֹנֵה מִכָּל־הַמְּמַלְכוֹת, שְׁתִּבְלַע אֶת־כָּל־הָאָרֶץ, תִּדְוֹשׁ וְתִדְק אוֹתָהּ. וְעֶשֶׂר הַקְּרָנִים - מִן־הַמְּמַלְכָּה הַזֶּה יָקוּמוּ עֲשָׂרָה מְלָכִים. וּמֶלֶךְ אַחֵר יָקוּם אַחֲרֵיהֶם, שְׁיִהְיֶה שׁוֹנֵה מִקּוֹדְמָיו וְיִשְׁפִּיל שְׁלֹשָׁה מְלָכִים.

חבל הלידה החמישי המביא לקראת הצרה הגדולה הוא התפתחותה של ממשלה כלל-עולמית (פס' 23). על הממלכה הרביעית של הגויים להימשך עד שבסופו של דבר היא תבלע את כל הארץ. בלתי סביר לקבל את האימפריה הרומית כהתגשמות של נבואה זו, כפי שאין לחפש מפלט בטיעון שרומא כבשה את העולם **הידוע** של זמנה, שכן עובדה זו אף היא אינה נכונה. הסיבות לכך נמנו בפרק ב' בספר. בדרך של סיכום מתוך הנלמד בפרק ב' ('עתות הגויים') נזכור שהממלכה הרביעית של הגויים היא הממלכה האימפריאליסטית, וש אחרי שלבה הראשון בתור האימפריה הרומית היא מתפצלת למערב ומזרח. הציר המזרחי-מערבי מהווה מאזן כוחות. מוקד הכוח המזרחי מרוכז ברוסיה ובגוש העמים המוסלמיים, ומוקד הכוח המערבי מרוכז במדינות הדמוקרטיות של המערב.

אך יום אחד תפנה חלוקה מזרחית-מערבית זו את הדרך לממשלה כלל-עולמית. לאור הכתוב ביחזקאל ל"ח 1-ל"ט 16, יקרוס מוקד הכוח המזרחי עם נפילת הכוחות הרוסיים ובעלי בריתם המוסלמיים בשטחי ישראל, ועם אובדנה של רוסיה עצמה. כאשר הכוח המזרחי מושמד, הדבר סולל את הדרך לממשלה כלל-עולמית. באשר לטבעה של ממשלה זו, לא מצוין דבר. שלטונה יהיה סוג של אימפריאליזם, כמובן, אך אם יהיה זה בצורה של האומות המאוחדות או בצורה של מנהיגות נבחרת - הדבר אינו ידוע. אולם העובדה שממשלה כלל-עולמית זו אכן תתקיים ותבלע את כל-הארץ ברורה. וזה יהיה חבל הלידה החמישי.

²⁴. ראה פרק ב', 'עתות הגויים'.

ו. עשר המלכויות

ממשלה כלל-עולמית זו תתחלק בסופו של דבר לעשר מלכויות, לפי דניאל ז' 24א:

וְעֶשֶׂר הַקְּרָנִים - מִן־הַמַּמְלָכָה הַהִיא יָקוּמוּ עֶשְׂרֵה מְלָכִים.

בשנים האחרונות התרכזו השערות רבות בשוק האירופי המשותף, ויותר מאוחר באיחוד האירופי. לפי התרחיש הממוצע תחול התעוררות מחודשת של האימפריה הרומית העתיקה, אשר תורכב מברית של עשר מדינות אירופיות. תורת אחרית הימים המבוססת על "פרשנות עיתונאית" מנסה להוכיח את צדקתה על ידי אירועים עכשוויים. אך הכתובים אינם מדברים על עשר המלכויות בדרך זו. מבחינת הכתוב, אחרי שיפול העולם בידי שלטון כלל-עולמי, אז ורק אז יתחלק הממשל הכלל-עולמי לעשר מלכויות. אך עשר מלכויות אלה מכסות את העולם כולו, ולא רק את אירופה. חבל הלידה השישי יהיה אותה חלוקה של הממשל הכלל-עולמי לעשר מלכויות עם עשרה מלכים, אשר ימשלו בעולם. השוק האירופי המשותף או האיחוד האירופי יהיו לכל היותר מלכות אחת מן העשר, אך בלתי סביר שיוכלו להיות כל העשר. שלב עשר המלכויות יתחיל לפני הצרה הגדולה ויימשך אל תוך אמצע הצרה. הוא יהווה את חבל הלידה השישי.

ז. עלייתו של צר המשיח

לאחר חלוקת העולם לעשר מלכויות יתחיל צר המשיח את עלייתו לשלטון, כמתואר בדניאל ז' 24ב:

וּמֶלֶךְ אַחַר יָקוּם אַחֲרֵיהֶם, שְׂיִהְיֶה שׁוֹנֶה מִקֹּדְמוֹ וַיִּשְׁפֹּל שְׁלֹשָׁה מְלָכִים.

על כך שזהותו של צר המשיח תתגלה לפני הצרה הגדולה נכתב בבירור בשנייה אל התסלוניקים ב' 1-3:

וְהֵנּוּ מִבְּקָשִׁים מְכֻסִּים, אֲחִי, עַל־אֲדוֹת בֵּיאת אֲדִינֵנוּ יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ וְאַסִּיפְתָּנוּ אֵלָיו. אֲשֶׁר לֹא־תִטְרַף דַּעְתְּכֶם פְּתֹאֵם וְאֲשֶׁר לֹא תִבְהִלוּ, לֹא בְרוּחַ וְלֹא בְדַבּוּר וְלֹא בְאִגְרֹת כְּאֵלוּ שְׁלוּחָה מְאֵתָנוּ, לְאֹמֵר הִגִּיעַ יוֹם יְהוָה. אֲל־יִתְּעָה אֶתְכֶם אִישׁ בְּשׂוֹם אוֹפֶן, כִּי לֹא־יָבֵא בְטָרִם יְהִי בְּרִאשׁוֹנָה הַמְּרֹד וְנִגְלֶה אִישׁ הַחֲטָאָה, בְּר־הָאֲבִדוֹן.

לפי הקטע הזה אמורים שני אירועים להתרחש לפני יום ה' - ביטוי המתייחס תמיד לצרה הגדולה. האירוע הראשון הוא הכפירה שבה עסקנו לפני כן. האירוע השני הוא גילוי זהותו של איש הַחֲטָאָה וּבֶן־הָאֲבֹדֹן. גילוי זהותו של צר המשיח יבוא לפני הצרה, והוא יבוא אחרי שהעולם יחולק לעשר מלכויות. אירוע זה יהיה חבל הלידה השביעי.²⁵

כיצד בדיוק יזוהה צר המשיח - לא נאמר. אולי תיקבע זהותו על ידי הערך המספרי של שמו (נדון בכך בפרק י"א בספר) או בדרך אחרת. אך זהותו אכן תיוודע. עלייתו של צר המשיח לשלטון לפני הצרה מתחייבת מן הכתוב. מאחר שהצרה מתחילה בחתימת ברית שבע השנים בין ישראל ובין צר המשיח, על המשיח להיות בעל כוח פוליטי מספיק כדי לחתום על ברית מסוג זה.

ח. תקופת שלום וביטחון שווא

מאורע נוסף המוביל לקראת הצרה נמצא בראשונה אל התסלוניקים

ה' 1-3:

וְעַל־דְּבַר הָעֵתִים וְהַזְּמַנִּים אֵין־צֶרֶךְ לְכַתֵּב אֲלֵיכֶם, אָחִי. הַלֹּא אַף־אַתֶּם יָדַעְתֶּם הֵיטֵב כִּי יוֹם־יְהוָה כָּנֹב בְּלִילָה כֹּן יָבֹא. כִּי בְּאֶמְרָם: שְׁלוֹם וְשִׁלְוָה, יָבֹא עֲלֵיכֶם הַשָּׁבֵר פְּתָאֵם כְּחֻבְלֵי יוֹלְדָה, וְלֹא יוֹכְלוּ הַמְּלִט.

שוב נמצא את הביטוי יום ה', ביטוי המתייחס לצרה. בזמן שאנשים אומרים שְׁלוֹם וְשִׁלְוָה, החורבן של הצרה מכה פתאום בעוצמה הרסנית. עובדה זו מחייבת שתקופת השלום וביטחון השווא תבוא בדיוק לפני הפעולה שמתחילה את הצרה עצמה. אם כן בעוד כל העולם נמצא תחת שלטון עשר המלכויות וצר המשיח עולה לשלטון, תתקיים תקופה של שלום וביטחון שווא. אך זו תנופץ על ידי הצרה. פעם נוספת המוטיב של חבלי הלידה נמצא, בפסוק 3. זהו חבל הלידה השמיני המוביל אל הצרה הגדולה.

ט. ברית שבע השנים

המאורע התשיעי המוביל לצרה וגורם לה להתחיל הוא חתימת ברית שבע השנים בין ישראל לצר המשיח. הדבר יידון בפרק ט' בספר, אך בנקודה זו יש להדגיש שזו לא ההילקחות שמתחילה את הצרה, אלא חתימת ברית

25. לפרטים נוספים ראה נספח מס' 2, 'השנייה אל התסלוניקים ב' 12-1'.

שבע השנים. אם נזכור את העובדה הזאת, ימנע הדבר אי־הבנות רבות בנוגע לאמונה בפתאומיות של ההילקחות. אין זו ההילקחות אלא ברית שבע השנים שמתחילה את הצרה.

סיכום

אלה הם תשעת האירועים המובילים אל הצרה שאותם ניתן להציג לפי סדר התרחשותם. אולם ישנם אירועים נוספים שגם עליהם מצוין שיתרחשו לפני הצרה, אך אי־אפשר כעת למקם אותם ברצף אירועים כלשהו. באירועים האלה נעסוק בשני הפרקים הבאים.

ה

פרק חמישי

אירועים אחרים המתרחשים לפני הצרה הגדולה

אפשר למקם חלק מהאירועים שעליהם מצוין שהם טרום-צורתיים לפי סדר התרחשות, אך אירועים אחרים אי-אפשר למקם באותו אופן עד שיתרחשו. אחד מהאירועים האלה הוא ההילקחות, ובה נדון בפרק מאוחר יותר. הפרק הזה יעסוק באירועים טרום-צורתיים אחרים, שלא ניתן בזמן זה למקמם ברצף אירועים כלשהו.

א. ההחשכה הראשונה

בתקופת אחרית הימים, הכוללת את ימיה האחרונים של הקהילה, כמו גם את הצרה הגדולה, מדברים הכתובים על חמש החשכות. החשכה פירושה שאורם של השמש, הירח והכוכבים מוחשך פתאום, כך שכדור הארץ אינו מקבל אור ממקורות אלה ונמצא בחשיכה מוחלטת. הדבר יהיה דומה להחשכה שהתרחשה במצרים באחת מעשר המכות, כפי שמתואר בשמות י' 21-23:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה: נְטֵה עַל-הַשָּׁמַיִם, וְיְהִי חֹשֶׁךְ עַל-
אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְיָמַשׁ חֹשֶׁךְ. וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-יָדוֹ עַל-הַשָּׁמַיִם, וַיְהִי
חֹשֶׁךְ-אֲפֹלָה בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים. לֹא-רָאוּ אִישׁ
אֶת-אָחִיו וְלֹא-קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו שְׁלֹשֶׁת יָמִים, וּלְכָל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל הָיָה אֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם.

דוגמה נוספת של החשכה מסוג זה התרחשה בזמן צליבתו של ישוע

במתי כ"ז 45:

וַיְהִי חֲשֵׁךְ: עַל־כָּל־הָאָרֶץ מִן הַשָּׁעָה הַשְּׁשִׁית עַד הַשָּׁעָה
הַתְּשִׁיעִית.

מנובא בבירור שההחשכה הראשונה תתרחש לפני הצרה ביואל ג' 4:
הַשֶּׁמֶשׁ יִהְיֶה: לְחֹשֶׁךְ: וְהַיָּרֵחַ לְדָם, לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא.

שוב נעשה שימוש בביטוי יום ה' אשר תמיד מהווה כינוי לצרה. על
ההחשכה הראשונה להתרחש לפני כן, כלומר לפני הצרה. לכן בנקודה
כלשהי לפני הצרה תתרחש אחת מההחשכות הכלל-עולמיות האלה.

ב. שובו של אליהו הנביא

מאורע נוסף שעליו מנובא בבירור שיתרחש לפני הצרה הוא שובו של
אליהו הנביא, במלאכי ג' 23-24:

הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא, לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה
הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. וְהָשִׁיב לִב־אֲבוֹת עַל־בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־
אֲבוֹתָם, פֶּן־אָבֹא וְהִכִּיתִי אֶת־הָאָרֶץ חָרָם.

פסוק 23 מצביע במדויק על עיתוי שובו של אליהו כבא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם
ה', כלומר לפני הצרה. פסוק 6 ממשיך ומתאר את טבעו של התפקיד
שימלא אליהו כאשר ישוב, כמעין תוכנית לאיחוד משפחות יהודיות. יחידת
המשפחה היהודית, שהייתה כה חזקה במשך מאות רבות, החלה במהלך
הימים האחרונים האלה להתפרק, ולפי הנבואות תמשיך להתפרק עוד.
תפקידו של אליהו הוא לשקם את האחדות המשפחתית כהכנה לביאתו
השנייה של המשיח.

קיים בלבול רב מאוד בנוגע ליחס שבין אליהו הנביא ליוחנן המטביל.
צריך לזכור ששובו של אליהו מעולם לא הובטח לפני ביאת המשיח
הראשונה. הובטח רק שאליהו יבוא לפני ביאתו השנייה של המשיח ולפני
הצרה עצמה. בכל זאת, נחזה כרוז לפני ביאתו הראשונה של המשיח
במלאכי ג' 1:

הִנְנִי שֹׁלֵחַ מְלֹאכֵי וּפְנֵה־דָרֶךְ: לִפְנֵי, וּפְתָאֵם יְבֹא אֶל־הֵיכְלוֹ
הָאֵדוֹן אֲשֶׁר־אַתֶּם מְבַקְשִׁים; וּמְלֹאֵךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר־אַתֶּם
חֹפְצִים הִנֵּה־בָא, אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת.

בואו של הכרוז לפני ביאתו הראשונה של המשיח נובא גם בישעיהו
מ' 3-5:

קוֹל קוֹרָא: בְּמִדְבָּר פָּנוּ דְרֹךְ: יְהוָה, יִשְׂרוּ בְּעֵרְבָה מִסְלָה

לאלהינו. קִלְגַּיָּא וְנִשְׂא וְכַל־הֵר וְגִבְעָה יִשְׁפְּלוּ, וְהִיָּה הָעֶקֶב
לְמִישׁוֹר וְהִרְקָסִים לְבִקְעָה. וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה, וְרָאוּ כָל־בְּשָׂר
יַחַדוּ כִּי פִי יְהוָה דָּבַר.

יוחנן המטביל היה התגשמות ברורה של קטעים אלה, כפי שצוין במתי

ג' 1-6:

בַּיָּמִים הָהֵם קָם יוֹחָנָן הַמְּטַבֵּיל וַיְהִי קוֹרָא בְּמִדְבַּר יְהוּדָה
לְאמֹר: שׁוּבוּ כִּי מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם קָרְבָה לָבוֹא. כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר
נָבֵא עָלָיו יִשְׁעִיָּהוּ הַנְּבִיא לְאמֹר: קוֹל קוֹרָא: בְּמִדְבַּר פְּנוּ דֶרֶךְ
יְהוָה, נִשְׁרוּ מִסּוּלוֹתַי. וַיּוֹחֲנָן לְבוּשׁוֹ שָׁעַר גְּמָלִים וְאָזוֹר עוֹר
בְּמַתְנָיו וּמֵאֲכָלוֹ חֲגָבִים וּדְבַשׁ הֵיעַר. וַתֵּצֵא אֵלָיו יְרוּשָׁלַיִם
וְכָל־יְהוּדָה וְכָל־כַּפְּר הַיַּרְדֵּן. וַיִּטְבְּלוּ עֲלֵי־יָדוֹ בַּיַּרְדֵּן וַיִּתְנוּדוּ
אֶת־חֻטְאֵתָם.

מתי י"א 7-10 מעביר את אותו המסר:

הָמָּה הָלְכוּ וַיִּשׁוּעַ הַחַל לְדַבֵּר אֶל־הַמּוֹן הָעָם עַל־אֲדוּת יוֹחָנָן
וַיֹּאמֶר: מַה־זֶּה יִצְאֵתֶם הַמִּדְבָּרָה לְרֵאוֹת הַקְּנֵה אֲשֶׁר יָנוּע
בְּרוּחַ. אוֹ מַה־זֶּה יִצְאֵתֶם לְרֵאוֹת הָאִישׁ לְבוּשׁ בְּגָדֵי עֲדָנִים?
הִנֵּה הַלְבָּשִׁים עֲדָנִים בְּבִתֵּי הַמַּלְכִים הָמָּה. וְעַתָּה מַה־זֶּה
יִצְאֵתֶם לְרֵאוֹת? אִם לְרֵאוֹת אִישׁ נְבִיא? אָכֵן, אִמֵּר אֲנִי לָכֶם,
אֶף־גְּדוֹל הוּא מְנַבֵּיא. כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר כָּתוּב עָלָיו: הִנְנִי שְׁלַח
מִלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפְנֵה דֶרֶכְךָ לְפָנַיִךְ.

כך גם לגבי יוחנן א' 23:

וַיֹּאמֶר: אֲנִי קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבַּר פְּנוּ דֶרֶךְ יְהוָה, בְּאֲשֶׁר אָמַר
יִשְׁעִיָּהוּ הַנְּבִיא.

אך בעוד שיוחנן המטביל הגשים את הנבואות בדבר הכרוז הבא לפני
ביאתו הראשונה של המשיח, הוא לא היה אליהו שהובטח כי יבוא לפני
ביאת המשיח השנייה. עניין זה מתבהר כאשר מביאים בחשבון את כל
הקטעים הקשורים.

קטע חשוב אחד בנוגע לשאלה זו נמצא ביוחנן א' 19-23:

וְזֹאת עֲדוּת יוֹחָנָן, בְּשִׁלְחַת הַיְהוּדִים כְּהֵנִים וְלוּיִם מִירוּשָׁלַיִם
לְשָׂאֵל אֹתוֹ, מִי אַתָּה? וְהוּא הוֹדָה וְלֹא כָחַשׁ; וַיּוֹדֶה לְאמֹר:
לֹא הַמְּשִׁיחַ אֲנִי. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: וּמִי אַתָּה? הֵאלֵלִיָּהוּ אַתָּה?
וַיֹּאמֶר: אֲנִינִי. הֵאתָה הַנְּבִיא? וַיַּעַן: לֹא. וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: מִי־
זֶה אַתָּה? לְמַעַן נָשִׁיב אֶת־שְׁלַחֵינוּ דָּבָר; מֵה־תֵּאמַר לְנַפְשֵׁךָ.

וַיֹּאמֶר: אֲנִי קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פְּנֵי דָרֶךְ יְהוָה, כְּאֲשֶׁר אָמַר
יִשְׁעִיָּהוּ הַנְּבִיא.

בקטע הזה מבהיר יוחנן המטביל שהוא אינו אליהו. הוא מעולם לא טען שהוא אליהו, וכאשר נשאל על כך השיב בשלילה. הוא טען שהוא התגשמות הנבואה בישיעיהו בלבד.

הקטע הבא נמצא במתי י"ז 9-13:

וּבְרִדְתֶּם מִן־הַהַר צִנָּה עֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר: לֹא תִגִּידוּ לְאִישׁ
אֶת־דְּבַר הַמְרָאָה עַד אֲסִקֶם בְּרִהְאָדָם מַעַם הַמַּתִּים.
וַיִּשְׁאַלְהוּ תַלְמִידָיו לֵאמֹר: מַה־זֶּה אֵמְרִים הַסּוֹפְרִים אֵלָיו
בּוֹא יָבֹא בְּרֵאשׁוֹנָה. וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: אַכֶּן אֵלָיו
יָבֵא (בְּרֵאשׁוֹנָה) וְהָשִׁיב אֶת־הַכֹּל. אַבְּל אָמַר אֲנִי לָכֶם, אֵלָיו
כְּבָר בָּא וְלֹא הִפְרִיחוּ וַיַּעֲשׂוּ־בוּ כְּרִצּוֹנָם; וְכֵן גַּם־בְּרִהְאָדָם
יַעֲנֶה עַל־יָדָם. אִזּוּ הִבִּינוּ הַתַּלְמִידִים כִּי עַל־יוֹחָנָן הַמְּטַבֵּיל
דָּבַר אֲלֵיהֶם.

בתשובה לשאלת התלמידים באשר לבואו של אליהו הנביא, המשיח קודם כול מציין, בלשון עתיד, שאליהו אכן יבוא כדי להשיב את הכול, וזוהי רמיזה חזקה לתפקידו המוזכר במלאכי ג' 24. אך זאת הייתה הבטחה בנוגע לביאתו השנייה של המשיח ולא לביאתו הראשונה. אי לכך על אליהו נותר עוד לבוא ולעשות את מלאכת השיקום. הבלבול של התלמידים בשלב זה נבע מהעובדה שהם עדיין לא הבינו את ביאתו הכפולה של המשיח, ועדיין ציפו מהמשיח להקים את מלכותו בזמנם הם. הקטע המקביל במרקוס ט' 9-13 מוסיף את הנקודה שאילו היה אליהו בא לפני הביאה הראשונה ומשיב את הכול, אזי כל הנבואות על סבלות המשיח בביאה הראשונה היו נותרות בלתי מוגשמות. אליהו אכן יבוא בְּרֵאשׁוֹנָה, כלומר לפני, אך לפני הביאה השנייה, לא לפני הביאה הראשונה. יוחנן המטביל לא קיים את מלאכת השיקום שהיה על אליהו להשלים.

אך אז מוסיף המשיח שבמובן מסוים יוחנן כן היה אליהו. באיזה מובן? נמצא תשובה בשני קטעים אחרים. הראשון הוא במתי י"א 11-14:

אֲמֵן אָמַר אֲנִי לָכֶם, לֹא קָם בִּילוּדֵי אִשָּׁה גְדוֹל מִיוֹחָנָן הַמְּטַבֵּיל,
וְהַקָּטָן בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם יִגְדַל מִמֶּנּוּ. וּמִיָּמִי יוֹחָנָן הַמְּטַבֵּיל
וְעַד־הֵנָּה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם נִתְפָּשָׂה בְּיַד חֲזָקָה וְהַמַּתְחִיזִים
יִחְטְפוּהָ. כִּי כָל־הַנְּבִיאִים וְהַתּוֹרָה עַד־יוֹחָנָן נִבְּאוּ. וְאִם־תִּרְצוּ
לְקַבֵּל הֵנָּה הוּא אֵלָיו הָעֵתִיד לָבוֹא.

כדי להבין את הנאמר עלינו לשים לב לכך שהמשיח מבשר כאן את הבשורה הטובה על אודות המלכות (פס' 11-12). הוא אומר לישראל: אִם-תִּרְצוּ לְקַבֵּל, כלומר, אילו קיבלתם את המלכות, או אז היה יוחנן המטביל ממלא את תפקידו של אליהו והיה מממש את מלאכת השיקום. אך העם דחה את המלכות, ולכן יוחנן המטביל לא מילא את תפקידו של אליהו; לפיכך אליהו צריך עדיין לבוא ולקיים את מלאכת השיקום.

הקטע השני העונה על השאלה באשר לאופן שבו יוחנן המטביל היה אליהו, נמצא בלוקס א' 13-17:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ: אֶל-תִּירָא, זִכְרֶיהוּ, כִּי נִשְׁמָעָה תִּפְלֹתֶךָ, וְאַלִישֶׁבַע אֲשֶׁתֶּךָ תֵּלֵד לְךָ בֵּן, וְקָרָאתָ שְׁמוֹ יוֹחָנָן. וְהָיָה-לְךָ לְשִׁמְחָה וְגִיל וְרִבִּים שְׂמֹחוּ בְּהִנְלָדוֹ. כִּי-גָדוֹל יִהְיֶה לְפָנָי יְהוָה, וַיֵּן וְשָׂכָר לֹא יִשְׁתָּה, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ יִמְלֵא מִבְּטֶן אִמּוֹ. וְרִבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵשִׁיב אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם. וְהוּא יֵלֵךְ לְפָנָי בְּרוּחַ אֱלֹהֵיו וּבְגִבּוֹרָתוֹ, לְהָשִׁיב לֵב אֲבוֹת עַל-בְּנֵים וְאֵת הַסּוֹכְרִים בְּתִבּוֹנַת הַצַּדִּיקִים, לְהַעֲמִיד עִם מוֹכֵן לַיהוָה.

כאשר מבשר המלאך את לידתו העתידה לבוא של יוחנן המטביל, הוא מציין שהוא יבוא ברוח אליהו ובגבורתו.

אם נאגד יחד את מה שאומרים פסוקים אלה, אז זמן מה לפני הצרה הגדולה ישוב אליהו הנביא לעשות את מלאכת השיקום. כך ישמש אליהו כרוז לפני ביאתו השנייה של המשיח באותו האופן שבו יוחנן המטביל היה כרוז לפני ביאתו הראשונה של המשיח. יוחנן היה מעין אליהו בכך שבא ברוחו ובגבורתו של אליהו הנביא. אילו היו ישראל מקבלים את הקריאה, אז היה יוחנן המטביל ממלא את תפקידו של אליהו, שהוא מלאכת השיקום. אך יוחנן המטביל והמשיח נדחו שניהם, ולכן צריך אליהו עדיין לבוא ולבצע את מלאכת השיקום לפני הצרה.

כמו ביחס להחשכה הראשונה, לא ניתן כעת לקבוע מתי בדיוק לפני הצרה יבוא אליהו. לכן בלתי אפשרי למקם את ביאתו בתוך רצף אירועים כלשהו.

ג. בית המקדש השלישי?

הכותרת מוצגת בסימן שאלה, מפני שהנתונים מהכתובים אינם מספיקים בשביל לתארך את בניית בית המקדש מחדש כאירוע המתרחש

לפני הצרה הגדולה בוודאות כלשהי. בית המקדש של הצרה מוזכר בארבעה קטעים בכתובים. הראשון הוא בדניאל ט' 27:

וְהַגְבִּיר בְּרִית לְרַבִּים שְׁבוּעַ אֶחָד, וַחֲצֵי הַשְּׁבוּעַ יִשְׁבִּית זָבַח
וּמְנַחָה, וְעַל כִּנּוֹף שְׁקוּצִים מְשֻׁמִּים, וְעַד-כֶּלֶה וְנַחֲרָצָה תִּתֵּן: עַל-
שָׁמַיִם.

הקטע השני הוא במתי כ"ד 15:

לָכוּן כִּי אֲשֶׁר תִּרְאוּ אֶת-שְׁקוּץ מְשֻׁמִּים, אֲשֶׁר אָמַר דָּנִיֵּאל הַנְּבִיא,
עוֹמֵד בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ, הַקְּרֵא יְבִין.

הקטע השלישי נמצא בשנייה אל התסלוניקים ב' 3-4:

אֲלֵ-יִתְּעָה אֶתְכֶם אִישׁ בְּשׁוּם אוֹפֹן, כִּי לֹא-יָבֵא בְּטָרִם יְהִיָּה
בְּרֵאשׁוֹנָה הַמְּרֹד וְנִגְלָה אִישׁ הַחֲטָאָה, בְּן־הָאֲבֹדוֹן. הַמִּתְקוּמִּים
וְהַמִּתְרוֹמִם עַל-כֶּלֶה הַנְּקָרָא אֵל אוֹ עֲבוּדָה, כִּי גַם-יֵשֵׁב בְּהִיכַל
הָאֱלֹהִים כְּאֱלֹהִים וּמִרְאָה אֶת-עֲצָמוֹ כִּי אֱלֹהִים הוּא.

והקטע הרביעי נמצא בהתגלות י"א 1-2:

וַיִּנְתֶּן-לִי קֶנֶה וְהוּא כְּמִטָּה, וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶאךָ וַיֹּאמֶר: קוּם וּמֹד
אֶת-הִיכַל יְהוָה וְאֶת הַמְּזִבְחַת וְאֶת הַמִּשְׁתַּחֲוִיִּים בּוֹ. וְהִחְצֵר
אֲשֶׁר מִחוּץ לַהִיכַל אֲתָה נֹטֵשׁ וְאֶל-תְּמִדְנָהּ, כִּי-לְגוּיִם נִתְּנָה;
וּרְמָסוּ אֶת-עֵיר הַקֹּדֶשׁ אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֳדָשִׁים.

כל ארבעת הקטעים מתארים אירועים המתייחסים לבית המקדש. האירועים המתוארים בכולם מתרחשים באמצע הצרה, שבפרטיה נעסוק בפרק י"א, 'אירועי אמצע הצרה הגדולה'. הנקודה שאליה יש לשים לב כעת היא שבזמן אמצע תקופת הצרה בית המקדש עומד ומתפקד, והוא כבר מתפקד לפחות זמן מועט לפני נקודת אמצע הצרה. לכן מן ההכרח שהמקדש ייבנה מחדש זמן מה לפני אמצע הצרה. דבר זה מותיר שתי אפשרויות בלבד: בית המקדש חייב להיבנות או לפני הצרה הגדולה, או במהלך המחצית הראשונה של הצרה. בלתי אפשרי באמצעות הנתונים הללו לקבוע באופן חד-משמעי מתי בדיוק ייבנה מחדש בית המקדש. אי לכך, בניית בית המקדש מחדש לפני הצרה יכולה להיות רק אפשרות, כי אפשרי גם שבית המקדש ייבנה מחדש במהלך המחצית הראשונה של הצרה. מה שקטעים אלה כן מלמדים בבירור הוא שבית המקדש בנוי ומתפקד בנקודת אמצע הצרה.

כשיהיה בית המקדש בנוי מחדש, תיווסד מחדש גם מערכת הקורבנות של תורת משה. אך בית המקדש הזה אינו מקבל גיבוי מאלוהים. עובדה זו

ברורה לפי ישעיהו ס"ו 1-6:

כֹּה, אָמַר יְהוָה: הַשָּׁמַיִם כְּסֵאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם רִגְלֵי; אֵיזָה בַּיִת
אֲשֶׁר תִּבְנוּ-לִי, וְאֵיזָה מְקוֹם מְנוּחָתִי? וְאֵת-כָּל-אֵלֶּה יְדִי
עֲשֹׂתָהּ, וְיִהְיוּ כָל-אֵלֶּה, נְאֻם-יְהוָה; וְאֵלֶּה אֲבִיט: אֶל-עֲנִי
וּנְכֵה-רוּחַ וְחָרַד עַל-דְּבָרִי. שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִכֶּה-אִישׁ, זֹבֵחַ הַשֶּׁה
עֵרֵף כָּלֵב, מַעֲלֶה מִנְחָה דָם-חֲזִיר, מִזְכִּיר לְבָנָה מִבְּרַד אָנוּ;
גַּם-הֵמָּה בָּחֲרוּ בְּדַרְכֵיהֶם וּבִשְׁקוּצֵיהֶם נִפְשָׁם חִפְצָה. גַּם-אֲנִי
אֲבַחַר בְּתַעֲלָלֵיהֶם וּמְגוּרֹתָם אָבִיא לָהֶם, יַעַן קָרָאתִי וְאִין
עוֹנָה, דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמְעוּ, וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי, וּבִאֲשֶׁר לֹא-חִפְצָתִי
בָּחֲרוּ. שָׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה, הַחֲרָדִים אֶל-דְּבָרוֹ. אָמְרוּ אַחֲיֵיכֶם
שִׁנְאֵיכֶם מְנַדִּיכֶם. לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֵּד יְהוָה, וְנִרְאָה בְּשִׁמְחַתְכֶם
וְהֵם יַבְשׁוּ. קוֹל שָׁאוֹן מֵעִיר, קוֹל מֵהֵיכַל, קוֹל יְהוָה מְשַׁלֵּם
גְּמוּל לְאִיבֵיו.

ישעיהו מדבר כאן על בית או בית מקדש שייבנה לאלוהים ושאותו
אלוהים אינו מגבה. דבר זה אינו יכול להתייחס לבית המקדש של שלמה
או לבית המקדש שבנה זרובבל, מפני שאלוהים כן גיבה את שני אלה. וגם
אינו יכול להתייחס לבית המקדש של מלכות אלף השנים, כי הוא ייבנה
על ידי המשיח וברור שיגובה על ידי אלוהים. אי לכך, בית המקדש היחיד
שאליו יכול הקטע להתייחס הוא בית המקדש של הצרה. ישעיהו הנביא
אם כן חוזה את בנייתו של בית מקדש שבה אלוהים אינו תומך. מה
שרוצה אלוהים שיעשו ישראל בזמן זה הוא שישבו אליו באמונה, ולא
רק יבנו לו בית. הקטע מתחיל במחאתו של אלוהים, מה שמבהיר שאף
מקדש שאותו יבנו ישראל בתקופה זו לא יתקבל על ידי אלוהים, כי הוא
לא יבוא לשכון בו (פס' 1) כפי שבא לבית הראשון. מה שידרוש אלוהים
בזמן הזה הוא לא מקדש חדש, אלא אמונה (פס' 2). הוא לא יקבל את
מערכת הקורבנות המחודשת הזאת, באותה מידה שלא יקבל קורבן אדם
או חזיר או כל עבודת אלילים המוזכרת בתנ"ך (פס' 3). עצם העובדה
שהם יבנו את המקדש הזה מראה שאינם מקשיבים לדבר אלוהים (פס' 4),
ואינם ניגשים לאלוהים דרך האמונה בישוע המשיח. ואז יש לישעיהו דברי
עידוד לאותם יהודים נאמנים אשר לא ישתתפו בבניית בית המקדש (פס' 5),
אלא הם חפצים לעשות את רצון אלוהים. אם כן תיוותר שארית נאמנה
שלא תשתתף בבנייה המחודשת של בית המקדש של הצרה. לבסוף מציין
ישעיהו שסופו של בית המקדש החדש הזה הוא במשפט (פס' 6), ולא
בסליחת חטאים או בהשתחוות שאותה יקבל ה'.

נותרו שני דברים שאותם יש לציין בנוגע לבית המקדש השלישי. ראשית, מלחמת ששת הימים בשנת 1967 הכינה את הקרקע להתגשמות נבואה זו, כי עד לתקופה זו היה הר הבית נתון תחת שליטה ערבית. במלחמת ששת הימים עבר מתחם בית המקדש לשליטה יהודית. בזמן כתיבת ספר זה לא קיימות יוזמות לבנייתו המחודשת של בית המקדש, על אף שמסתובבות שמועות סותרות רבות. מלחמת ששת הימים לפחות איפשרה את בנייתו המחודשת של בית מקדש, ואפשרות זו קיימת עתה בפעם הראשונה מזה מאות שנים.

דבר שני שיש לציין בקשר לבית המקדש השלישי נוגע לשבט לוי. שבט לוי היה השבט היחיד שתורת משה הרשתה לו לטפל במקדש ולנהל את מערכת הקורבנות. מעניין לראות שבעוד שכל אחד־עשר השבטים איבדו את זהותם השבטית מאז שהושמדו הרשומות²⁶ בשנת 70 לספירה, שבט לוי לא איבד זאת. אלא אם שייך יהודי לשבט לוי, אין הוא יכול לדעת בן איזה שבט הוא. בני שבט לוי שימרו את זהותם. יהודים בעלי שמות כמו לוי, הלוי, לוי, לבנטל, לוינסון, כוהן ודומיהם, הם בני שבט לוי. לצורך ניהול הקרבת הקורבנות רק שבט לוי נחוץ. אין זה חשוב לדעת מי הם בני השבטים האחרים, אך חשוב מאוד לדעת מי הם בני שבט לוי, ושבט לוי ידוע.

אם כן בכל דרך שהיא, הזירה לבנייה המחודשת של בית המקדש מוכנה, ויכול להיות שהוא ייבנה לפני הצרה. במקרה שלא ייבנה לפני הצרה, אז ודאי ייבנה מחדש בחציה הראשון של הצרה; באמצע הצרה הגדולה חייב בית המקדש להיות בנוי, מתפקד ופעיל מזה זמן מה.

בכל שאלה העוסקת בבניית בית המקדש המחודש, נכנסת לתמונה שאלת כיפת הסלע המוסלמית. כיפת הסלע היא באזור בית המקדש, ייתכן שבו במקום של אתר הבית הראשון והבית השני. לדעתם של כמה, יהיה הכרח להסיר את כיפת הסלע בשלב כלשהו. לדעת אחרים, ישנו בהר הבית מספיק מקום כדי לאפשר את בניית בית המקדש מחדש ללא צורך בהריסתה של כיפת הסלע. תיאוריה מקורית אחת שהועלתה בשנים האחרונות היא שהערבים יוותרו על ניסיונם להחזיר את ירושלים לידיהם, ופשוט יזיזו את כיפת הסלע למיקום טוב יותר. הנקודה שמפספסים המצדדים בדעה זו היא שזאת לא הכיפה עצמה שקדושה בעיני האיסלאם, אלא האתר עצמו שנחשב קדוש. לפי המסורת המוסלמית כיפת הסלע בנויה בנקודה שבה לדבריהם מוחמד עלה השמימה. לא הבניין עצמו הוא

26. רשומות הכוללות את אילנות היוחסין [הערת המתרגם].

שנחשב קדוש לאיסלאם, אלא הסלע הוא הקדוש והוא שמונצח בבניין. לכן טיפשי למדי לחשוב שהערבים יסכימו להזיז את כיפת הסלע. תיאוריה מקורית נוספת שהועלתה לאחרונה מציעה שהמקדש ייבנה באזור שונה לחלוטין מהאתר המקורי. גם זו מבוססת על אי-הבנתן של התורה ושל המחשבה היהודית. היהודים לא הסכימו לקבל מדינה יהודית בשום מקום מלבד ישראל; והיהודים גם לא יסכימו לבית מקדש חדש בשום מקום מלבד הר הבית. לכן כיפת הסלע נותרת כבעיה, וקיימות השערות רבות בנושא. בשאלה זו של כיפת הסלע הכתובים אינם אומרים דבר. העובדה שבית המקדש ייבנה מחדש ברורה מהנלמד בכתובים. רק חלופות הזמן יגלו כיצד והיכן באזור הר הבית הוא ייבנה.

עניין נוסף הרלוונטי לבית המקדש של הצרה, הוא העובדה שעוד שני דברים התפתחו בשנים האחרונות. קבוצה אחת, שבסיסה נמצא ברובע היהודי של העיר העתיקה, מצויה בתהליך של יצירת הציוד עבור בית המקדש הבא. קבוצה שנייה, שבסיסה ברובע המוסלמי של העיר העתיקה, מכשירה כוהנים, משושלת אהרון, לביצוע הטקסים הפולחניים. כך שבעוד בית המקדש עצמו עדיין לא נמצא בבנייה מחדש, הכנות אחרות למקדש אכן נעשות.

בפרק זה, אם כן, עסקנו בשני אירועים שבבירור יגיעו לפני הצרה, וכן באפשרות לאירוע שלישי, שאותם לא ניתן למקם בסדר אירועים כלשהו. עם זאת ישנו אירוע נוסף שלגביו מצוין שהוא טרום-צרתי, אך גם אותו לא ניתן למקם בסדר אירועים כלשהו. זוהי הילקחות הקהילה, וזהו הנושא של הפרק הבא.

פרק שישי

תורת אחרית הימים בנוגע לקהילה הרוחנית

הקהילה הרוחנית (שלעתים נקראת גם הקהילה האוניברסאלית) מורכבת מכל המאמינים האמיתיים, בעוד שהקהילה הגשמית יכולה להיות מורכבת ממאמינים ומלא-מאמינים גם יחד. תורת אחרית הימים בנוגע לקהילה הגשמית נדונה בפרק קודם. את הלימוד האסכטולוגי בנוגע לקהילה הרוחנית נכון למקם בחלק שמדבר על האירועים המתרחשים לפני הצרה.

א. הגדרה

כדי להבין מי בדיוק כלול בהילקחות של הקהילה הרוחנית, יש להגדיר כיצד, או ממה, מורכבת הקהילה הרוחנית. ניתן להסיק הגדרה ברורה מחמישה קטעים בכתבי הקודש.

ראשית, באל הקולוסים א' 18 מצוין שהקהילה היא גופו של המשיח:
וְהוּא רֵאשׁ גּוֹף הָעֵדָה, אֲשֶׁר הוּא רֵאשִׁית וּבְכוֹר מֵעַם הַמֵּתִים,
לְמַעַן יְהִי הָרֵאשׁוֹן בְּכָל.

שנית, באל האפסים ב' 11-16 מצוין מי כלול באותו גוף, שהוא הקהילה:
עַל-כֵּן זָכְרוּ כִּי-אַתֶּם מְתַחֲלָה הַגּוֹיִם בְּבִשָּׁר, הַנִּקְרָאִים עַרְלִים
בְּפִי הַנִּקְרָאִים בְּנֵי הַמַּיְלָה, שֶׁהֵיא מַעֲשֵׂה יָדַיִם בְּבִשָּׁר. כִּי-
אַתֶּם בָּעֵת הַהִיא הֵייתֶם בְּלִי מְשִׁיחַ, זָרִים מֵעֵדֶת יִשְׂרָאֵל
וְנִכְרִים לְבְרִיתוֹת הַהִבְטָחָה, בְּאִין תִּקְוָה וּבְאִין לָכֶם אֱלֹהִים
בְּעוֹלָם. וְעַתָּה בְּיִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ אַתֶּם הָרוֹחוּקִים מֵאֵז הֵייתֶם

קְרוּבִים בְּדָם הַמְּשִׁיחַ. כִּי הוּא שְׁלוֹמְנוּ, אֲשֶׁר עָשָׂה הַשְּׂנִים
אָחָד וְהָרִס מְחִיצַת הַגֹּדֶר. בְּבִטְלוֹ הָאֵיבָה בְּבִשְׂרוֹ, אֶת־תּוֹרַת
הַמְצִוֹת וְהַחֲקוֹת, לְבָרָא בְּנַפְשׁוֹ אֶת־הַשְּׂנִים לְאָדָם אָחָד חֲדָשׁ
וַיַּעַשׂ שְׁלוֹם. וַיִּרְצֶה אֶת־שְׂנֵיהֶם בְּגוֹף אָחָד לְאֱלֹהִים עַל־יְדֵי
צְלִיבָתוֹ, בְּהִמִּיתוֹ בְּנַפְשׁוֹ אֶת־הָאֵיבָה.

הקהילה, גוף המשיח, מורכבת מיהודים ומגויים המאוחדים יחדיו על ידי האמונה בישוע. הקטע לעיל מבהיר שאין דבר כזה קהילה גויית, כשגם אין קהילה יהודית. עד למותו של ישוע היו רק שני גופים: ישראל (היהודים) והגויים. אך עכשיו ישנה ישות שלישית, אָדָם אָחָד חֲדָשׁ, המוגדר כגוף אָחָד, שהוא הקהילה. הקהילה אינה יהודית או גויית אלא יהודית־גויית, בהיותה מורכבת ממאמינים מעם ישראל וממאמינים מן הגויים, כששניהם מאוחדים לישות אחת חדשה: הקהילה. ועדיין, שני החלקים משמרים את זהותם האתנית. זוהי אחדות אמיתית, ללא אחידות. כך הגויים גם־הֵם בְּנֵי יִרְשָׁתוֹ וְגוֹף אָחָד אִתּוֹ וְחֻבְרֵי הַבְּטָחָתוֹ בְּמִשְׁיחַ יִשׁוּעַ עַל־יְדֵי הַבְּשָׂרָה (אפס' ג 6). הגויים נחשבים אף הם בני הירושה, אך אינם משתלטים עליה. אחת המטרות העיקריות של תקופת הקהילה היא לְקַחַת עִם לְשִׁמּוֹ מִבְּיַן הַגּוֹיִם עַל יְדֵי הַבְּשׂוּרָה, לפי מעשי השליחים ט"ו 14:
שְׁמַעוֹן סֵפֶר אֶת־אֲנֹשׁ רֹאֵה הָאֱלֹהִים בְּתַחֲלָה, לְקַחַת עִם לְשִׁמּוֹ מִבְּיַן הַגּוֹיִם.

לפי אל הרומים י"א 25-27, אותה לקיחה מקרב הגויים תימשך עד שיושג מלוא מספר הגויים שייעד אלוהים לקהילתו:

כִּי לֹא־אֶכְחַד מִכֶּם, אֲחִי, אֶת־הַסּוּד הַזֶּה, פְּרִי־תְהִי חֻכְמִים
בְּעֵינֵיכֶם; שְׂיִשְׂרָאֵל בָּא לְיְדֵי טַמְטוֹם הַלֵּב לְמַקְצָתוֹ, עַד כִּי־
יִכְנַס מְלֵא הַגּוֹיִם. וְכֵן כָּל־יִשְׂרָאֵל יִנְשָׁע, כְּפָתוּב: וְכָא לְצִיּוֹן
גּוֹאֵל וְיִנְשִׁיב פִּשְׁעֵ מִיַּעֲקֹב. וְזֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר אֶכְרַת אִתְּם, כִּי
אֶסְלַח לְעֹנָם.

אם כן, בעוד שאלוהים פועל בקרב הגויים, יש לפעולה זו מטרה שאינה מתמקדת בגויים בלבד, אלא היא מתייחסת גם ליהודים ואינה מוציאה אותם מן ההקשר. למעשה, אחת המטרות של ישועת הגויים היא להקניא את היהודים, כדי שבתקופת הקהילה יוכלו יהודים רבים לבוא גם הם לאמונה במשיח ישוע (רומ' יא 11-15). המאמינים מקרב הגויים נהנים מהברכות הרוחניות של הבריתות היהודיות, והם מורכבים לעץ הזית היהודי השייך לישראל (רומ'

יא 17-24), כִּי הַיְשׁוּעָה מִן־הַיְהוּדִים הִיא (יוח' ד 22). הקהילה היא גוף המורכב מאיברים יהודיים (ענפים טבעיים) וגויים (ענפי זית יער), המאוחדים על ידי האמונה במשיח.

שלישית, ידוע כי הקהילה היא גוף המשיח, וגוף זה מורכב ממאמינים יהודים וגויים, אך באיגרת הראשונה אל הקורинתים י"ב 13 מוסבר כיצד נכנס מישחו לאותו הגוף:

כִּי בְרוּחַ אֶחָד נְטַבְלָנוּ כְּלָנוּ לְגוֹף אֶחָד, אִם־יְהוּדִים וְאִם־
יְגוּיִים, אִם־עֶבְרִידִים וְאִם־בְּנֵי חוֹרִין, וְכָלָנוּ לְרוּחַ אֶחָד הַשְּׁקִינוּ.

הכניסה לגוף המשיח היא על ידי טבילה ברוח הקודש. כל מאמין הוא איבר בגוף מכוח טבילתו ברוח הקודש, דבר המתרחש ברגע שאדם מאמין ונושע. הידיעה כיצד בדיוק אדם נהיה לאיבר בגוף המשיח עוזרת לנו לקבוע מתי הייתה תחילת הקהילה. וידיעה זו, בתורה, חשובה לקביעת מיהם אלה הנכללים בהילקחות.

רביעית, במעשי השליחים א' 5 נעשה שימוש בלשון עתיד, ולכן ברור שהטבילה ברוח הקודש היא עדיין בזמן עתיד מבחינת אותו הפרק:

כִּי יוֹחֲנוּ הַטְּבִיל בְּמַיִם, וְאַתֶּם תִּטְבְּלוּ בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּקִרְוֵב
אַחֲרֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה. (דגש לא במקור)

הפעם הראשונה שבה נעשה שימוש במונח **קהילה** היא במתי ט"ז 18, וגם במקום זה ההתייחסות היא בלשון עתיד: ...אֲבָנָה אֶת־קְהֶלְתִּי. הקהילה לא הייתה קיימת בתקופת התנ"ך, וגם לא בתקופת הבשורה.

חמישית, אם מבחינת מעשי השליחים א' 5 הטבילה ברוח עדיין אמורה להתרחש בעתיד, השאלה היא: מתי היא החלה? מוסכם באופן כללי שהטבילה ברוח החלה במעשי השליחים ב'; אף על פי שעובדה זו נכונה, אי־אפשר להוכיחה מהכתוב במעשי השליחים ב', כי הפרק אינו אומר דבר על טבילה ברוח. ובכל זאת, העובדה שהטבילה ברוח אכן החלה במעשי השליחים ב' ברורה מהכתוב במעשי השליחים י"א 15-16:

וְכַאֲשֶׁר הֶחִילוּתִי לְדַבֵּר צִלְחָה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר
צִלְחָה עָלֵינוּ בְּתַחִילָה. וְאַזְכֹּר אֶת דְּבַר הָאֲדוֹן, אֲשֶׁר אָמַר:
יוֹחֲנוּ הַטְּבִיל בְּמַיִם, וְאַתֶּם תִּטְבְּלוּ בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

בפסוק 15 כשפטרס אומר: כַּאֲשֶׁר צִלְחָה עָלֵינוּ בְּתַחִלָּה, הוא מתייחס לאותה חוויה שחווי השליחים היהודים במעשי השליחים ב'. ואז בפסוק 16 מצטט פטרס את מעשי השליחים א' 5, ומעיד שהנבואה על הטבילה

ברוח בפרק א' 5 היא זו שנתגשמה בַּתְּחִלָּה, כאשר צלחה רוח הקודש על השליחים היהודים בחג השבועות כמתואר במעשי השליחים ב'. ובכן, הקהילה היא גופו של המשיח המורכב ממאמינים יהודים וגויים, והכניסה לגוף היא באמצעות טבילה ברוח בלבד. מכיוון שהטבילה ברוח לא החלה עד לחג השבועות שבמעשי השליחים ב', לא ייתכן שהקהילה הייתה קיימת לפני כן. כאשר דיבר ישוע על בניית קהילתו במתי ט"ז 18, הוא השתמש בלשון עתיד, מה שמראה שהקהילה עדיין לא החלה להתקיים. סיבה עיקרית לכך היא שהן תקומתו של ישוע (אפס' א 19-20) והן עלייתו השמימה, יחד עם הענקת מתנות הרוח שבאה בעקבות זאת (אפס' ד 7-12), היו תנאים מקדימים והכרחיים לבניית הקהילה. הקהילה מורכבת מכל המאמינים האמיתיים מאז חג השבועות שבמעשי השליחים ב' ועד להילקחות הקהילה. הקהילה אינה כוללת את קדושי התנ"ך. היא גם אינה כוללת את קדושי הצרה הגדולה. המאמינים היחידים שיילקחו הם אלה השייכים לקהילה. הקטעים המדברים על ההילקחות מציינים בבירור שרק אלה שהם בַּמְּשִׁיחַ ישתתפו בהילקחות. לאורך כל כתביו משתמש פולוס בביטויים בַּמְּשִׁיחַ, בְּיֵשׁוּעַ, בְּיֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ, בַּמְּשִׁיחַ יֵשׁוּעַ, בּוֹ, שָׁבוּ, בְּאֵדוֹן, באופן טכני מאוד, המתייחס לאלה שנטבלו לתוך גוף המשיח ברוח הקודש, טבילה שרק החלה להתקיים במעשי השליחים ב'.

ב. הילקחות הקהילה

קיימות שתי סוגיות נפרדות בנוגע להילקחות. הראשונה היא אירוע ההילקחות עצמו; השנייה עוסקת בעיתוי של ההילקחות.

1. אירועי ההילקחות

כדי להגיע להבנה של ההילקחות יש ללמוד שלושה קטעים עיקריים. הראשון הוא ביוחנן י"ד 1-3:

אֲלֵי־יִפְהַל לְבַבְכֶם. הַאֲמִינוּ בְּאַלְהֵים; וְגַם בִּי הַאֲמִינוּ. בְּבֵית אָבִי מְדוּרוֹת רַבִּים; וְאִם־לֹא כֵן, הֵייתִי אוֹמֵר לָכֶם. הַנְּנִי הַלֵּךְ לְהִכִּין לָכֶם מְקוֹם. וְהָיָה כִּי־הִלַּכְתִּי וְהִכִּינֹתִי לָכֶם מְקוֹם, שׁוּב אָשׁוּב וְלָקַחְתִּי אִתְּכֶם אֵלַי, לְמַעַן תִּהְיוּ גַם־אִתָּם בְּאֶשְׁרִי אֲנִי שָׂם.

קטע זה אינו נותן את פרטי אירוע ההילקחות, אך יש בו את ההבטחה להתקיימותו. בפסוקים אלה מביטיח ישוע לשוב בשביל המאמינים. לא נגלה

דבר באשר לעיתוי או לתנאי החזרה, אלא רק העובדה שתתקיים ביאה של ישוע עבור חסידיו. ביאה זו במיוחד עבור קדושי, היא נושא ההתגלות בשני הקטעים האחרים. הקטע לעיל מעביר מסר עיקרי אחד: ביאה זו של ישוע, עבור המאמינים, הינה למטרת לקיחתם למקום שאליו הוא הלך אז. מאחר שהוא הלך אז לשמיים, זוהי ביאה כדי לקחת את חסידיו לשמיים, ולא לארץ. דבר זה הוא חשוב, כי לפי הדעה הגורסת שהלקיחה תתרחש בתום הצרה, הקדושים פוגשים את האדון באוויר ושבים איתו ארצה. אך לא זו ההבטחה שישוע נותן כאן. הוא יבוא לקחת את הקדושים לשמיים. הקטע עצמו אינו אומר דבר על העיתוי של ההילקחות, אלא רק שתוצאתה תהיה כניסה לשמיים. דבר זה מתאים היטב לתפיסת ההילקחות הטרומ־צרתית.

הקטע השני הוא בשנייה אל התסלוניםקים ד' 13-18, והוא מתאר את

תוכנית ההילקחות:

וְעַל־דָּבָר הַיְשָׁנִים, אָחִי, לֹא־נִכְחַד מִכֶּם דָּבָר, לְמַעַן לֹא תַעֲצֹבוּ
בְּאַחֲרִים אֲשֶׁר אִין־לָהֶם תִּקְוָה. כִּי אִם־נֶאֱמִין אֲשֶׁר־מֵת
יִשׁוּעַ וַיָּחִי, כֵּן יָבִיא הָאֱלֹהִים גַּם אֶת־הַיְשָׁנִים בְּיִשׁוּעַ אֲתוֹ. כִּי
אֶת־זֹאת נֹאמֵר לָכֶם בְּדָבָר יְהוָה, כִּי אֲנַחְנוּ הַחַיִּים הַנוֹתָרִים
עַד־בֹּא הָאָדוֹן לֹא נִקְדָּם אֶת־הַיְשָׁנִים. כִּי הָאָדוֹן הוּא יֵרֵד
מִן־הַשָּׁמַיִם בְּתִרוּעָה, בְּקוֹל שֵׁר הַמַּלְאָכִים וּבְשׁוֹפָר אֱלֹהִים,
וְאָז יִקְוֶמוּ רֵאשׁוֹנֵה הַמֵּתִים בְּמִשְׁיחַ. אַחֲרֵי־כֵן אֲנַחְנוּ הַחַיִּים
הַנוֹתָרִים נִלְקַח אִתָּם יַחְדָּו בְּעֲנַנִּים לְקִרְאת הָאָדוֹן לְאֹוִיר;
וּבְכֵן נִהְיֶה תְּמִיד עִם־הָאָדוֹן. לָכֵן נַחְמוּ זֶה אֶת־זֶה בְּדַבְּרִים
הָאֵלֶּה.

בפסוקים 13-15 עונה פולוס על שאלה שהועלתה בתסלוניםקי: האם המאמינים שמתו יפספסו את ברכות ההילקחות? מאמינים אלה אכן הבינו שתהיה הילקחות, אך לא הבינו כיצד קדושים שמתו ייכללו בהילקחות. לכן חשבו חלקם שרק המאמינים החיים ייהנו מברכותיה של ההילקחות, אך לא המתים. שאלה זו עלתה אצלם מפני שכמה מן המאמינים מתו זמן מה לפני כן. אהוביהם שעדיין היו בין החיים היו במצוקה, מכיוון שלא ידעו מה טומן להם העתיד. כפי הנראה, כאשר היה פולוס עמם לימד אותם מספר אמיתות על ההילקחות כפי שהיא מתייחסת לאלה שבחיים, אך לא על יחסה למתים. לכן פולוס מנחם את חברי המשפחה השכולים בעובדה שהמאמינים המתים לא יפספסו את ברכות ההילקחות; למעשה הם יתחילו ליהנות מברכותיה ראשונים. כאשר הוא מתייחס למותם של

מאמינים משתמש פולוס בביטוי "ישנים". הביטוי הזה משמש מילה נרדפת למוות בהתייחס למאמינים בלבד, ואף פעם לא ללא־מאמינים. מכאן שכתבי הקודש מתייחסים למוות של מאמינים כהשהיה זמנית של הפעילות הפיזית, עד שיתעורר המאמין בהילקחות. בדיוק כפי שהשינה הפיזית היא זמנית (השהיה זמנית של הפעילות הפיזית עד שאדם מתעורר, אך ללא השהיית הפעילות השכלית), כך הוא המוות: השהייה זמנית של הפעילות הפיזית עד שיתעורר אדם בתחייה. הפסוק הזה לא מלמד את תורת "שנת הנפש"²⁷, כי אין הפסקה של הפעילות הנפשית־רוחנית אלא רק של הפעילות הפיזית.

אחרי שפולוס מציין כי המאמינים שמתו יתברכו מההילקחות לפני אלה שחיים, בפסוקים 16-17 הוא פורש את רצף אירועי ההילקחות לשבעה שלבים כדי להמחיש את אמיתות הדבר. ראשית: הוא הָאָדוֹן יָרַד מִן־הַשָּׁמַיִם. בנקודה כלשהי בעתיד ייצא ישוע משמי השמיים וירד לרקיע האטמוספרי.

שנית: בְּתְרוּעָה. המילה ביוונית היא מילת פקודה של מנהיג צבאי היוצא מאוהלו, אוהל המפקד הכללי, ונותן פקודה. יום אחד ייצא המפקד הכללי מאוהלו השמימי וייתן תְּרוּעָה, שהיא הפקודה להתרחשות התקומה וההשתנות.

שלישית: בְּקוֹל שַׁר הַמַּלְאָכִים. לעתים קרובות נעשה שימוש במלאכים כדי להוציא לפועל את תוכנית האלוהים. מיכאל שר המלאכים הוא שישתמשו בו בהילקחות. לא מצוין מה אומר שר המלאכים בקולו. אך אם אפשר ליישם נהלים צבאיים מוכרים במצב הזה, תהיה זו פשוט חזרה על הפקודה (או הַתְּרוּעָה) של המפקד הכללי על ידי סגן המפקד. ישוע נותן את הַתְּרוּעָה או הפקודה להתחלת תוכנית ההילקחות, ומשימתו של מיכאל היא להוציאה אל הפועל. לכן הוא חוזר על הפקודה.

רביעית: בְּשׁוֹפַר אֱלֹהִים. בקול השופר נעשה שימוש כאמצעי זימון לקרב או להשתחוות. עם חזרתו של מיכאל על הפקודה נשמע קול השופר, וזהו הגורם המפעיל את ההילקחות עצמה. באופן זה משמש השופר כאמצעי הזימון של הוצאת התוכנית אל הפועל.

חמישית: יָקוּמוּ רְאוּשׁוֹנָה הַמֵּתִים בְּמִשְׁיָחַם. זוהי התחייה. זוהי הסיבה שהמאמינים המתים לא יפספסו את ברכותיה של ההילקחות. הם בעצם יתחילו ליהנות מברכות ההילקחות ראשונים. הביטוי בְּמִשְׁיָחַם מגביל את

27. Soul Sleeping - תורה שמחזיקות בה כתות מסוימות המלמדות כי הנפש אינה

פעילה בתקופה שבין המוות לתחייה [הערת המתרגם].

התקומה בזמן ההילקחות לאלה שנטבלו לתוך גוף המשיח ברוח הקודש, דבר שהתחיל רק בפרק ב' של מעשי השליחים. לכן תוגבל תחייה זו של המאמינים שמתו לקדושי הקהילה בלבד. קדושי תקופת התנ"ך לא יקומו לתחייה בשלב זה, אלא בנקודה אחרת בתוכניתו הנבואית של אלוהים.

שישית: אַחֲרֵי־כֵן אֲנַחְנוּ הַחַיִּים הַנוֹתְרִים נִלְקַח אֶתְּם יַחְדָּו בְּעֵנְנִים... לאחר תקומת הקדושים המתים באה תקומתם של הקדושים החיים. כל מאמין, בלי יוצא מן הכלל, יוסר מן הארץ ויאוחד עם האדון ישוע בשמיים. המאמינים החיים יילקחו (ויחטפו) יחד עם המתים. מקור המילה האנגלית חטיפה (רִפְצ'ור) הוא במילה היוונית המופיעה כאן - הֶרְפָּצוּ. משמעות המילה היא תפיסה או הסרה ממקומך כבחטיפה. המילה באנגלית באה ממקור לטיני מקביל לביטוי היווני ובעל משמעות זהה: הסרה ממקומך כבחטיפה.

השלב השביעי הוא: לְקִרְאת הָאָדוֹן לְאֵוִיר; וּבְכֵן נְהִיָה תְּמִיד עִם־הָאָדוֹן. הצעד האחרון הוא העובדה שגם המאמינים המתים שקמו לתחייה וגם המאמינים החיים שגופם התחלף יפגשו שניהם את המשיח באוויר. אחר כך ניתן האישור שברגע שהמאמינים יתאחדו עם האדון באוויר הם יישארו איתו לצמיתות וישובו איתו לשמיים, כפי שכבר הובטח ביוחנן י"ד 3-1. גם הקטע הזה אינו אומר דבר לגבי עיתוי ההילקחות, אלא רק מפרט את רצף היקרות האירועים של ההילקחות.

הקטע השלישי, בראשונה אל הקורינתים ט"ו 50-58, עוסק בשינוי

טבען של הגופות:

וְזֹאת אֲנִי אֹמֵר, אַחִי, כִּי־בָשָׂר וְדָם לֹא־יִוָּכַל לָרִשֶׁת אֶת־ מַלְכוּת הָאֱלֹהִים; וְאֲשֶׁר יִכְלָה לֹא יִירָשׁ אֶת אֲשֶׁר לֹא־יִכְלָה. הִנֵּה סוּד אֲגַלָּה לָכֶם: אֲנַחְנוּ לֹא כָלְנוּ נִישָׁן הַמָּוֶת, אֲבָל כָּלְנוּ נִתְחַלֵּף. בְּרִגַע אֶחָד, כְּהִרָף עֵינֹ, כִּתְקַע הַשּׁוֹפָר הָאֲחֵרוֹן; כִּי יִתְקַע בְּשׁוֹפָר, וְהַמֵּתִים יַחֲיוּ בְּלִי כָלְיוֹן, וְאֲנַחְנוּ נִתְחַלֵּף. כִּי מֵה־שְּׁעֵתָה סוּפוּ לְכָלְיוֹן יִלְבָּשׁ אֶל־כָּלְיוֹן, וּמֵה־שְּׁעֵתָה סוּפוּ לְמוֹת יִלְבָּשׁ אֶל־מָוֶת וּמֵה־שְּׁעֵתָה סוּפוּ לְכָלְיוֹן כְּשִׁילְבָשׁ אֶל־כָּלְיוֹן וּמֵה־שְּׁעֵתָה סוּפוּ לְמוֹת כְּשִׁילְבָשׁ אֶל־מָוֶת, אֲזַ יָבֹא דְבַר־הַפְּתוּב בְּלַע הַמָּוֶת לְנִצָּחַ. אֵיךְ עֹקֵצָה הַמָּוֶת? אֵיךְ נִצְחוֹנָהּ? שְׂאוּל. עֹקֵץ הַמָּוֶת הוּא הַחַטָּא, וְכֵחַ הַחַטָּא הִיא הַתּוֹרָה. אֲבָל תּוֹדוֹת לֵאלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנוּ לָנוּ הַנְּצִחוֹן עַל־יְדֵי אֲדֹנָינוּ יֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ. עַל־כֵּן, אַחִי חֲבִיבִי, הִתְכַּוְּנִנוּ, בְּלִתְמוֹטוֹ וְהַעֲדִיפוּ

בְּכָל־עֵת בְּמַעֲשֵׂה אֲדֹנָינוּ, מִפְּנֵי שְׂיִדְעִים אֲתֶם כִּי־לֹא לְרִיק
עֲמַלְכֶם בְּאֲדֹנָינוּ.

פסוק 50 מצביע על הצורך בשינוי גופיהם של החיים והמתים הנלקחים:

כִּי־בָשָׂר וָדָם לֹא־יוּכַל לְרַשֵּׁת אֶת־מַלְכוּת הָאֱלֹהִים; וְאֲשֶׁר
יִכְלֶה לֹא יִירֶשׂ אֶת אֲשֶׁר לֹא־יִכְלֶה.

הרקע להצהרה זו נמצא בבראשית ב' 17:

וַיִּמְעַץ הַדְּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, כִּי בַיּוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ
מוֹת תָּמוּת.

הנושא מתפתח בבראשית ג' 17-19:

וּלְאָדָם אָמַר: כִּי־שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וְתֹאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר
צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעֵבְרִיךָ,
בְּעֵצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ;
וְאָכַלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה. בְּזַעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֶבְךָ
אֶל־הָאֲדָמָה, כִּי מִמֶּנָּה לְקַחְתָּ; כִּי־עָפַר אַתָּה, וְאֶל־עָפָר תָּשׁוּב.

עקב החטא נהיה האדם נתון לכיליון ולתמותה. כל בני האדם נחשבים

אשמים בהשתתפות בחטאו של אדם הראשון, לפי אל הרומים ה' 12-14:

לָכֵן כָּאֲשֶׁר עַל־יְדֵי אָדָם אֶחָד בָּא הַחֲטָא לְעוֹלָם, וְהַמָּוֶת
בְּעֵקֶב הַחֲטָא; וְכֵן עָבַר הַמָּוֶת עַל־כָּל־בְּנֵי אָדָם, מִפְּנֵי אֲשֶׁר
כָּלָם חֲטָאוּ. כִּי לִפְנֵי מֵתוֹ תוֹרָה כָּבֵד הָיָה חֲטָא בְּעוֹלָם, אֲלֵא
שָׁלָא יִחְשַׁב חֲטָא בְּאִין תוֹרָה. אִף עַל־פִּי כֹן מִשַּׁל הַמָּוֶת
מֵאָדָם עַד־מֹשֶׁה, גַּם עַל־אוֹתָם שָׁלָא חֲטָאוּ כְּפִשְׁעוֹ שֶׁל־אָדָם
הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר בְּדַמּוֹתוֹ הוּא הָעֵתִיד לְבוֹא.

המין האנושי חי תחת גזר דין מוות, וגופו נתון לכיליון ולתמותה. הטבע

החוטא טמון בגופו, ותוצאות החטא נראות בבירור במוות הגוף. גוף מסוג

זה, הנתון לחטא, לתמותה, למוות ולכיליון, אינו יכול להיכנס אל המצב

הנצחי. לכן נחוץ שינוי (תחייה או השתנות) לפני שהגופים יוכלו להיכנס

אל הנצח.

בפסוקים 51-53 מתואר השינוי. הדגש מושם על זריזות ומהירות

השינוי. הוא יתבצע בַּרְגַע אֶחָד. הביטוי היווני למילה זו הוא מאותו המקור

של המילה "אטום". הדגש הוא על כך שהדבר יקרה ב"אטום" של זמן. עד

כדי כך יהיה זה מהיר. יתרה מכך, יהיה זה כְּהֶרֶץ עֵינַי. אין זו התייחסות

למצמוץ, אלא להבזק פתאומי של הכרה. הדבר דומה לכך שרואים מישהו,

ואז מיד מבינים מי הוא. כאשר נאמר כְּהֶרֶף עֵין, הכוונה היא לאותו הבזק פתאומי בהכרה. דבר זה מדגיש אף הוא את מהירות השינוי.

המאורע מתרחש בזמן של הַשׁוֹפָר הָאֲחֵרוֹן. הן המחזיקים בהשקפת ההילקחות האמצע-צרתית והן בזו הסוף-צרתית, מנסים שניהם לזהות את השופר האחרון עם השופר השביעי בספר ההתגלות. אך זו אינה יכולה להיות הכוונה כאשר נאמר הַשׁוֹפָר הָאֲחֵרוֹן; בזמן שנכתבה האיגרת הראשונה אל הקורינתים יוחנן עדיין לא כתב את ספר ההתגלות. לא היה לקורינתים כל ידע בדבר שבעה שופרות. אך ברור לפי השימוש שעשה פולוס בה"א הידיעה - השופר האחרון - שהוא ציפה מהקורינתים לדעת במה מדובר. הידע היחיד שיכול היה להיות ברשותם לגבי שופרות הוא על אלה שמדובר עליהם בכתבי התנ"ך, בייחוד אלה של חג זיכרון תרועה. הַשׁוֹפָר הָאֲחֵרוֹן מתייחס לחג זיכרון תרועה ולמנהג היהודי של תקיעה בשופרות בחג הזה בכל שנה. בטקס התקיעה ישנה סדרה של תקיעות שופר קצרות, והן מסתיימות בתקיעת שופר אחת ארוכה הנקראת תקיעה גדולה. לזאת מתכוון פולוס באומרו הַשׁוֹפָר הָאֲחֵרוֹן. לא נאמר דבר על עיתוי ההילקחות; רק שההילקחות, כאשר תבוא, תגשים את חג זיכרון תרועה. שופר זה הוא אותו שׁוֹפָר אֲלֵהִים המופיע בראשונה אל התסלוניקים ד' 16. בקטע ההוא קמים המתים לקול השופר בגוף בלתי מתכלה, וְאֲנַחְנוּ, החיים, נשתנה. וכך לפי פסוק 53, הבעיה המונעת מהגוף המת להיות בשמיים, שהיא הכיליון, תשתנה באמצעות התחייה, והגוף יהפוך לבלתי מתכלה. ובני התמותה החיים ילבשו אֶל-כְּלִיֹן באמצעותה של ההשתנות.

אין התגלות רבה בדבר ה' בנוגע לגוף החדש והמפואר, אך מספר דברים נגלים לנו. הדברים שנגלים בבירור לגבי גוף התחייה נמצאים בראשונה אל הקורינתים ט"ו 35-49:

וְכִי-יֵאמֶר אִישׁ, אֵיךְ יִקוּמוּ הַמֵּתִים? וּבְאֵיזָה גוֹף יָבוֹאוּ? אֵתָּה הַסֶּכֶל, הֵן מֵהַשְּׁתַזְרַע לֹא יִחְיֶה, בְּלֵתִי אִם-יָמוּת, וּכְשֶׁתִּזְרַע, אֵינֶךָ זֹרַע אֶת-הַגּוֹף אֲשֶׁר יִהְיֶה, כִּי אִם-גֵּרָגֵר עָרִם שְׁלֶחֶטָה או שְׁלֶ-אֶחָד הַזָּרְעִים. וְהָאֱלֹהִים יִתֵּן-לוֹ גוֹף כְּרָצוֹנוֹ, וְלִכְלֶ-זֶרַע וְזֶרַע אֶת-גּוּפוֹ לְמִינֵהוּ. לֹא כָל-הַבֶּשֶׂר בֶּשֶׂר אֶחָד; כִּי מִן אֶחָד הוּא בֶּשֶׂר הָאָדָם וּמִן אֶחָד בֶּשֶׂר הַבְּהֵמָה וּמִן אֶחָד בֶּשֶׂר הַדָּגָה וּמִן אֶחָד בֶּשֶׂר הָעוֹף. וַיֵּשׁ גּוּפוֹת שְׁבַשְׂמִים וְגוּפוֹת שְׁבַאֲרָץ, אֲבָל אֶחָד הוּא כְּבוֹד הַגּוּפוֹת שְׁבַשְׂמִים, וְאֶחָד הוּא כְּבוֹד הַגּוּפוֹת שְׁבַאֲרָץ. אֶחָד הוּא כְּבוֹד הַשָּׁמַיִם וְאֶחָד הוּא

כְּבוֹד הַיָּרֵחַ וְאַחֲרָיו הוּא כְּבוֹד הַכּוֹכָבִים, כִּי-כּוֹכָב מְכוֹכָב שְׁנָה לְכְבוֹד. וְכֵן תַּחֲתֵית הַמֵּתִים: הַזְרִיעָה לְכֻלָּיוֹן וְהַתְּקוּמָה לְחַיֵּי עַד. יִזְרַע בְּבָזָיוֹן וְיִקְוֶם בְּכְבוֹד; יִזְרַע בְּחֻלְשָׁה וְיִקְוֶם בְּגְבוּרָה. יִזְרַע גּוֹף נַפְשִׁי וְיִקְוֶם גּוֹף רוּחָנִי. אִם-יֵשׁ גּוֹף נַפְשִׁי גַם יֵשׁ גּוֹף רוּחָנִי. וְכֵן פְּתוּב: וַיְהִי הָאָדָם אָדָם הָרָאוּן לְנִפְשׁ חַיָּה, אָדָם הָאֲחֵרוֹן לְרוּחַ מַחְיָה. אַבְל לֹא שְׁלֵ-הָרוּחַ הִיא הָרָאוּן, אֲלֵא שְׁלֵ-הַנֶּפֶשׁ; וְאַחֲרֵי-כֵן שְׁלֵ-הָרוּחַ. הָאָדָם הָרָאוּן מִן-הָאָדָמָה הוּא שְׁלֵ-עֶפְרָ; וְהָאָדָם הַשֵּׁנִי הוּא הָאָדוֹן מִן-הַשָּׁמַיִם. וַיְכַמְדַת הָאָחָד שֶׁהוּא שְׁלֵ-עֶפְרָ, כֵּן מַדַּת כָּל-אֲשֶׁר שְׁלֵ-עֶפְרָ הֵם; וַיְכַמְדַת הָאָחָד שֶׁהוּא שְׁלֵ-הַשָּׁמַיִם, כֵּן מַדַּת כָּל-אֲשֶׁר שְׁלֵ-הַשָּׁמַיִם הֵם. וְכַאֲשֶׁר לְבַשְׁנוּ צֶלֶם הָאָדָם שֶׁהוּא שְׁלֵ-עֶפְרָ, כֵּן נִלְבַּשׁ גַּם-צֶלֶם הָאָדָם שֶׁהוּא שְׁלֵ-הַשָּׁמַיִם.

שש נקודות מועברות בנוגע לגוף התחייה: **ראשית**, זהו גוף בלתי מתכלה (פס' 42); **שנית**, זהו גוף מפואר (פס' 43). אותה נקודה מומחשת באל הפיליפים ג' 21:

אֲשֶׁר יַחְלִיף אֶת-גּוֹף שְׁפֹלִיתָנוּ לְהִיתוֹ דּוֹמָה לְגוֹף כְּבוֹדוֹ, כְּפִי-כֹחַ יִקְלָתוֹ לְכַבֵּשׁ הַכֹּל תַּחֲתָיו.

שלישית, זהו גוף בעל גבורה, גבורת התחייה (פס' 43); **רביעית**, זהו גוף רוחני (פס' 44-46); **חמישית**, זהו גוף שמימי (פס' 47-49); **ושישית**, זהו גוף אלמותי (פס' 53).

ייתכן שאפשר לדלות מידע בנוגע לטבעו של הגוף החדש על ידי לימוד טבע גופו הקם לתחייה של ישוע. אך יש להזהר מעט בכך. למקור מידע זה יש חיסרון אחד עיקרי: לא תמיד קל לקבוע אם מה שהיה נכון לגבי גופו של ישוע היה כך עקב תחייתו או עקב אלוהותו. לכן חלק מהתכוונות הנלמדות מהתבוננות בכתוב בנוגע לגופו של ישוע עלולות להיות נכונות לגבי כל הגופים הנעורים מן המתים. אך ייתכן שלא כולן נכונות, מפני שחלקן עלולות לנבוע מאלוהותו בלבד. יודעים אנו שקולו הוכר כאותו הקול שהיה לו לפני מותו ותחייתו (יוח' כ 16). בנוסף, מראהו החיצוני הוכר, גם אם לא תמיד באופן מיידי (יוח' כ 29-26). גופו היה גוף אמיתי מאוד, גוף של בשר ועצמות ולא רק מראית עין כמו רוח רפאים, כי ניתן היה לאחוז בו (יוח' כ 17, 27). המשיח הנעור היה מסוגל להיעלם פתאום (לוקס כד 31) ולעבור דרך קירות (יוח' כ 19). היה זה גוף שביכולתו לאכול מזון (לוקס כד 41-43). חלק ממאפיינים אלה

יכולים להיות נכונים לגבי כל הגופים הקמים לתחייה, אך האם כולם יהיו נכונים לגביהם – לא נוכל לדעת זאת עד ההילקחות. לבסוף, בראשונה אל הקורינתים ט"ו 54-58 תוצאות השינוי מכיליון לאל-כיליון ומתמותה לאל-מוות הן הניצחון הסופי על המוות.

2. עיתוי ההילקחות

השאלה הבאה לגבי ההילקחות היא **מתי** היא תתקיים? העובדה שכתבי הקודש מלמדים שההילקחות תתרחש **לפני** הצרה הגדולה ברורה ממספר קווי ראיות.

ראשית: הקהילה אינה מוזכרת בשום קטע מקראי העוסק בצרה הגדולה. העובדה שניתן למצוא קדושים בתקופת הצרה אינה מוכיחה שהקהילה תתקיים בתקופה זו, כשם שהימצאותם של קדושים בתקופת התנ"ך אינה מוכיחה את קיום הקהילה אז. ראינו כבר שהקהילה החלה להתקיים בחג השבועות שבמעשי השליחים ב', כאשר התרחשה לראשונה הטבילה ברוח הקודש. לכן קדושי תקופת התנ"ך אינם חלק מן הקהילה. באותו אופן הימצאותם של קדושים בתקופת הצרה אינה מוכיחה שהקהילה קיימת בתקופה זו, והם אינם מכונים בשם "הקהילה" אפילו פעם אחת. הקהילה, בתור שכזאת, אף פעם אינה מוזכרת בקטע העוסק בצרה הגדולה. עובדה זו נהיית ברורה ומשמעותית במיוחד בספר ההתגלות. הקהילה מצויה בבירור בפרקים א' עד ג' העוסקים באירועים שמתרחשים לפני הצרה. מאוחר יותר אנו מוצאים את הקהילה בפרקים י"ט-כ"ב העוסקים באירועים שמתרחשים אחרי הצרה. אך בפרקים ו'-י"ח העוסקים בתקופת הצרה עצמה, הקהילה אינה מוזכרת ולו פעם אחת. דבר זה הוא מאוד יוצא דופן, לאור מקומה הבולט של הקהילה בפרקים העוסקים באירועים שלפני ואחרי הצרה. מחוץ לספר ההתגלות העובדה נותרת בעינה, שאין אף קטע העוסק בצרה ומזכיר את הקהילה. זהו רק טיעון של שתיקה כהודאה, אך מתוך מבנהו של ספר ההתגלות זהו טיעון חזק בהחלט. מנקודת מבט פרשנית טהורה, בלתי אפשרי לפנות לקטע העוסק בצרה הגדולה ולהראות שהקהילה נמצאת שם.

שנית: האינדיקציה המוקדמת ביותר לדבר ההילקחות לפני הצרה נמצאת בלוקס כ"א 34-37:

רק השִׁמְרוּ לָכֶם, פֹּר־יִכְבֹּד לְבַבְכֶם בְּסִבָּא וּבְשִׁכְרוֹן וּבְדִאָגוֹת
הַמַּחֲיָה, וּבָא עֲלֵיכֶם הַיּוֹם הַהוּא פְּתָאם; כִּי כְמוֹ-פַח יָבוֹא עַל
כָּל-הַיִּשְׁבִּים עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ. לָכֵן שְׁקִדוּ בְּכָל-עֵת וְהִתְפַּלְלוּ

לְמַעַן תַּעֲצְרוּ־כֹחַ לְהַמְלִיט מִכָּל־הַעֲתִידוֹת הָאֵלֶּה וּלְהַתְּיַצֵּב
 לִפְנֵי בְּרִי־הָאָדָם. וַיְהִי מְלִמֵּד יוֹמָם בְּמִקְדָּשׁ וּבְלִילָה יֵצֵא בְּהַר
 הַנִּקְרָא הַר הַיְיִתִּים לְלוֹן.

אחרי שישוע מתאר את אירועי הצרה הגדולה, הוא מציין שהיא תבוא על כָּל־הַיְיִשְׁבִּים על־פְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ (פס' 35). במילים אחרות, אין אדם עלי אדמות היכול להימלט מהמשפט של הצרה הגדולה. המינוח בקטע אינו מאפשר יוצאים מן הכלל: אדם הנמצא על פני כדור הארץ לא יוכל להימלט מאסונותיה של הצרה. עדיין ישנה דרך להימלט מכל אלה העתידות לבוא (פס' 36), אך אין היא על ידי הישארות על כדור הארץ. בכדי להיות מסוגל לאצור כוח להימלט מכל אלה, עליך להיות מאמין. אמצעי המילוט הוא לְהַתְּיַצֵּב לִפְנֵי בְּרִי־הָאָדָם, התייצבות שחייבת להתרחש במקום שאינו על הארץ, כי לא ניתן להימלט בהיותך על הארץ. וזהו בדיוק הדבר שקורה בעת ההילקחות, כפי שראינו כבר ביוחנן י"ד 1-3 ובראשונה אל התסלוניקיים ד' 13-18. מאמינים נלקחים מעל פני כדור הארץ ומתייצבים לפני בן האדם. **שלישית:** קטע ספציפי נוסף המלמד על גאולה טרום־צרתית הוא בראשונה אל התסלוניקיים א' 9-10:

כִּי־פִיָּהֶם הַמְּסַפֵּר מֶה־הָיָה מְבוֹאֵנוּ אֲלֵיכֶם וְאֵיךְ פָּנִיתֶם
 מְעֻבֹדֵת אֲלֵילִים וְשִׁבְתֶּם לְאֱלֹהִים לְעִבֹד אֶת־אֵל חַי וְאַמְתִּי
 וּלְחַפּוֹת לְבָנוּ מִן־הַשָּׁמַיִם, אֲשֶׁר הֶעִירוּ מִן־הַמֵּתִים, לַיְשׁוּעַ
 מְצִילֵנוּ מִן־הַחֲרוֹן הַבָּא.

מילות הסיום הן מכריעות. חברי הקהילה בתסלוניקי חיכו לשובו של ישוע, אשר בא להציל אותם מן־הַחֲרוֹן הַבָּא. המילה חָרוֹן משמשת כדי לבטא את חרונו הכללי של אלוהים נגד חטא, כמו באל הרומים א' 18, וכן את החרון שבתקופת הצרה הגדולה, כמו בהתגלות ו' 17; י"ד 10, 19; ט"ו 1, 7; ט"ז 1, וכו'. חרון אלוהים כאן בזמן עתיד, ולכן אינו יכול להתייחס לחרונו הכללי של אלוהים נגד החטא, כיוון שזו מציאות קיימת. החרון הזה הוא עתידי. בעוד שהגיהינום ואגם האש גם הם עתידיים, אין הם יכולים להיות מה שהקטע הזה מתייחס אליו. מתוקף ישועתו של המאמין, הוא **כבר** נפדה מהגיהינום. ישוע אינו חוזר במטרה להציל את הקהילה מהגיהינום או מאגם האש, כי דבר זה כבר נעשה בצלב. מכאן שהחרון שממנו הקהילה ניצלת הוא החרון של הצרה הגדולה. ישוע בא במיוחד כדי להציל את הקהילה מן־הַחֲרוֹן הַבָּא, שהוא תקופת הצרה.

למאמין מובטחת הצלה הן מחירונו הכללי של אלוהים נגד החטא (רומ' ה 9) והן מחרון הצרה (תס"א א 10).

רביעית: קטע נוסף העוסק בעיתוי ההילקחות הוא הראשונה אל התסלוניקים ה' 1-10:

וְעַל־דָּבָר הָעֵתִים וְהַזְּמַנִּים, אִין־צִרְךָ לְכַתֵּב אֵלֵיכֶם, אָחִי. הֲלֹא אַף־אַתֶּם יִדְעֶתֶם הֵיטֵב כִּי יוֹם־יְהוָה כָּגֵנֵב בְּלִילָה כֵּן בּוֹא יָבֵא. כִּי בָּעֵת אֲמַרְם: שְׁלוֹם וְשָׁלוֹה, יָבֵא עֲלֵיכֶם הַשֶּׁבֶר פְּתָאֵם כַּחֲבָלִים עַל־הַהָרָה, וְלֹא יוּכְלוּ לְהַמְלִיט. אַבֵּל אַתֶּם, אָחִי, אֵינְכֶם בַּחֲשָׁד; שְׁיִשִּׁיג אֶתְכֶם הַיּוֹם כָּגֵנֵב; אַתֶּם כָּלְכֶם בְּנֵי הָאוֹר וּבְנֵי הַיּוֹם. לֹא בְנֵי־הַלֵּילָה אֲנַחְנוּ וְלֹא בְנֵי הַחֲשָׁד; לָכֵן אֶל־נָא נִרְדָּם כָּמוֹ הָאַחֲרִים, כִּי אִם־נִשְׁקָד וְנִנְצֹר. כִּי הַנִּרְדָּמִים, הֵם בְּלִילָה נִרְדָּמִים; וְהַמְשֻׁתְּפָרִים מְשֻׁתְּפָרִים בְּלִילָה. וְאֲנַחְנוּ, בְּנֵי הַיּוֹם, נִנְצֹר־הֵנָּא וְנִלְבָּשׁ אֶת־שָׂרִיוֹן הָאֲמוּנָה וְהָאֱהָבָה וְכַפּוּבַע אֶת־תְּקוּנַת הַיְשׁוּעָה; יַעַן אֲשֶׁר לֹא־יַעֲדָנוּ הָאֱלֹהִים לְחָרוֹן, כִּי אִם־לְנַחֵל אֶת־הַיְשׁוּעָה עַל־יַדֵּי אֲדֹנָיו יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ, אֲשֶׁר מֵת בְּעַדְנוּ, לְמַעַן אִם־נִשְׁקָד וְאִם־נִישָׁן חִיהַ נַחְיָה עִמּוֹ יַחַד.

בפסוק 9 פולוס אומר לקהילה בתסלוניקי שהם לא נועדו לחרון. המושג שמקדים את המילה חרון נמצא בפסוק 2, והוא יום־ה', מושג שמתייחס תמיד לצרה הגדולה. לכן בנוגע לחרון אלוהים, או ליום ה', או לצרה - הקהילה לא נועדה לאותו היום (פס' 4). הדיון פה בנושא של יום ה', או הצרה הגדולה, מופיע מיד לאחר הדיון בהילקחות שבפרק ד' 14-18. מכאן שהנחמה המוזכרת בפרק ד' 18 כוללת את העובדה שאותם המאמינים מהקהילה לא יצטרכו לעבור את התקופה הנקראת יום ה'. משום כך מופיעה בפרק ה' 1 מילת הניגוד היוונית פְּרִי דָּה, המתורגמת בעברית "וְעַל..." (באנגלית התרגום "אבל" מתאים יותר); כי לעומת הנחמה המוזכרת קודם לכן, יום ה' הוא תקופה של חרון. פסוק 9 ממשיך ומציין שהקהילה, בעוד שלא יועדה לחרון, כן יועדה לְנַחֵל אֶת־הַיְשׁוּעָה. בפסוק 8 מתייחסים לכך במילים תְּקוּנַת הַיְשׁוּעָה. הישועה שעליה מדובר כאן היא עתידית, ולכן אינה יכולה להיות קשורה לתורת הישועה (סוטרִיאולוגיה), כיוון שזו עוסקת במציאות קיימת. הישועה כאן היא אסכטולוגית (קשורה לאחרית הימים), ומתייחסת לפדות גופנו המתרחשת בהילקחות. זוהי הישועה שלה יועדה הקהילה, בניגוד לחרון של יום ה'. נקודה נוספת שיש לשקול בקטע הזה נמצאת בפסוקים 4-8, שם מופיע ניגוד שמטרתו להראות מדוע לחברי הקהילה, שהם בני האור, אין צורך לחשוש מבואו של יום ה'. ההתייחסות

ליום ה' היא כאל תקופת חושך ולילה (צפנ' א 14-18; יואל ב 1-2, 10-11).
יום ה', המאופיין בחשיכה, יבוא על בני החושך, כלומר על הלא-מאמינים.
אך מכיוון שהמאמין הוא בן היום, לא יבוא עליו יום ה'.

חמישית: פסוק מפתח נוסף העוסק בנושא עיתוי ההילקחות נמצא
בהתגלות ג' 10:

וְעַן שְׁמַרְתָּ דָבָר סִבְלָנוּתִי, אֲשַׁמְרָךְ גַּם-אֲנֹכִי מִשְׁעַת הַנְּסִיּוֹן
הַעֲתִידָה לָבוֹא עַל-תְּבַל כְּלָה, לְנִסּוֹת אֶת-יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ.

בקטע זה מובטח לקהילה שתהיה שמורה מתקופת הניסיון שתבוא על פני כל הארץ. בהקשר של ספר ההתגלות זו הצרה שמפורטת בפרקים ו' ו"ט שהיא אותה תקופת ניסיון שתבוא על פני כל הארץ. זוהי תקופת הניסיון שממנה תישמר הקהילה. הפסוק אינו מלמד שהקהילה פשוט תישמר בטוחה **במהלך** אותו ניסיון, אלא שהיא תישמר מִשְׁעַת הַנְּסִיּוֹן ממש, כלומר מאותו **הזמן** ממש. עובדה זו מחייבת הילקחות לפני שהצרה בכלל תתחיל. אם הכוונה בפסוק 10 בהתגלות ג' היא רק שהקהילה תישמר בטוחה במשך תקופת הצרה, אז משהו כאן משתבש לחלוטין. במשך כל תקופת הצרה הקדושים נהרגים בקנה מידה אדיר (התג' ו 9-11; יא 7; יב 11; יג 7, 15; יד 13; יז 6; יח 24). אם קדושים אלה הם קדושי הקהילה, הם **אינם** נשמרים בבטחה והנאמר בהתגלות ג' 10 הוא חסר משמעות. רק כאשר שומרים על הבחנה בין קדושי הקהילה לקדושי הצרה, ניתן למצוא בהבטחה שבהתגלות ג' 10 היגיון כלשהו.

הקטעים הללו מכתבי הקודש מציינים כולם שהקהילה תוסר לפני הקרון, או יום ה', או לפני שהצרה תבוא. ההסרה תבוא באמצעות הילקחות הקהילה. ישנן מספר ראיות אחרות להילקחות לפני הצרה, והן יידונו בהקשר אחר.

שאלה נוספת שיש לדון בה היא: **מתי לפני** הצרה מתרחשת ההילקחות? הכתובים מלמדים שביאתו של המשיח עבור המאמינים היא פתאומית, כלומר היא יכולה לבוא בכל זמן או בכל רגע. לדוגמה, ביוחנן כ"א 20-23 ברור שהמשיח יכול היה לחזור בימיו של יוחנן השליח:

וַיֵּן פֶּטְרוֹס וַיֵּרָא אֶת-הַתְּלִמִּיד אֲשֶׁר יֹשֵׁעַ אָהָבוּ הֵלֶךְ
אַחֲרֵיהֶם, הוּא הִפְלֵל עַל-לְבוֹ בָּעֵת הַסְּעוּדָה וְגַם-שָׁאַל: אֲדֹנָי,
מִי הוּא-זֶה אֲשֶׁר יְמַסְרֶךָ? וַיְהִי בְרָאוֹת אֹתוֹ פֶּטְרוֹס וַיֹּאמֶר
אֶל-יֹשֻׁעַ: אֲדֹנָי, וְזֶה מֶה-הוּא? וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֹשֻׁעַ: אִם-חָפְצִי
כִּי יִשָּׂאָר עַד-בּוֹאִי, מֶה-לְךָ וְלֹאֲתִי? אַתָּה לֵךְ אַחֲרָי. עַל-כֵּן

יִצְאָ הַדָּבָר הַזֶּה בֵּין הָאָחִים כִּי־הִתְלַמֵּד הֵהוּא לֹא יָמוּת;
וַיִּשׁוּעַ לֹא אָמַר־לוֹ כִּי לֹא־יָמוּת, אֲדָ אָמַר: אִם־חָפְצִי כִּי־
יִשָּׂאָר עַד־בָּאִי, מֵה־זֶה לָדָּ?

באל הרומים י"ג 11-12 פדיון הגוף נראה כדבר הקרוב מאוד לבוא:
וְכֹזֵאת עָשׂוּ, מִדַּעַתְכֶם אֶת־הַזְּמַן, כִּי־כָבַר הַגִּיעָה הַשְּׁעָה
לְהַקִּיץ מִן־הַשָּׁנָה, כִּי יִשׁוּעַתְנּוּ קְרוּבָה עֵתָה מֵהַיּוֹם אֲשֶׁר בָּאנוּ
לְהַאֲמִין. הַלְיִלָה חָלַף וְהַיּוֹם קָרַב, לָכֵן נְסִירָה־נָא אֶת־מַעֲשֵׂי
הַחַשְׂדָּי וְנִלְבָּשָׂה אֶת־כְּלֵי נֶשֶׁק הָאוֹר.

יש לראות את הישועה כאן שוב במובן האסכטולוגי ולא במובן
הסוטריאולוגי, כי ישועה זו נתפסת כדבר עתידי. כל יום שמסתיים מביא
את המאמין יום אחד קרוב יותר לזמן שבו תתרחש ההילקחות. מפאת
הפתאומיות הזאת הגיעה שעתם של המאמינים להקיץ משנתם, ולחיות
חיים העולים בקנה אחד עם מעמדם כ־בְּנֵי הָאוֹר.

באיגרת יעקב ה' 7-9 מוצגת ביאתו של האדון כעומדת בפתח:
לָכֵן, אָחִי, דַּמּוּ וְהוֹחִילוּ עַד־בּוֹא הָאָדוֹן. הִנֵּה הָאֶכָר מְחַכָּה
לְטוֹב תְּבוֹאֵת הָאָדָמָה, בְּהוֹחִילוֹ כִּי־יֵרֵד עָלֶיהָ גֶשֶׁם, יוֹרֶה
וּמְלַקֹּשׁ. כֵּן הוֹחִילוּ גַם־אֲתֶם וְאִמְצוּ לְבַבְכֶם, כִּי קְרוֹב
הָאָדוֹן לָבֵא. אָחִי, אֲל־תִּתְאֲנְנוּ אִישׁ עַל־רַעְהוּ, פְּרִי־תִשְׁפֹּטוּ;
הִנֵּה הַשּׁוֹפֵט עֹמֵד לְפֶתַח.

ביאת האדון נתפסת כקרובה (קרוב הָאָדוֹן לָבֵא), והשופט עומד לְפֶתַח.
הופעתו בהחלט נתפסת כפתאומית.

אמירות הסיום של ישוע בהתגלות כ"ב 20 מעידות גם הן על פתאומיות:
הַמַּעֲיֵד אֶת־אֵלֶּה אָמַר: אֲמַנְסֶם כֹּן, אֲנִי בָא מֵהַר. אָמֵן. בָּאֵה־נָא
הָאָדוֹן יִשׁוּעַ.

בעוד שקטעים קודמים לימדו כולם בבירור שההילקחות תקדים את
הצרה, ארבעת הקטעים האחרונים מלמדים שההילקחות היא פתאומית;
ישוע יכול לבוא בכל עת. דבר זה ייתכן רק בתנאי שההילקחות תבוא לפני
הצרה. לפי ההשקפה האמצע־צרתית, ההילקחות תמיד נמצאת במרחק
של לפחות שלוש שנים וחצי מתחילת הצרה. לפי ההשקפה הסוף־צרתית,
ההילקחות נמצאת במרחק של לפחות שבע שנים. לפי השקפות אלה
ההילקחות לעולם אינה פתאומית.²⁸

28. לקריאת עיון מפורט ויוצא מן הכלל בנושא פתאומיות חזרתו של ישוע, ראה חיבורו

אם כן בנוגע לשאלה **מתי** ההילקחות מתרחשת, יש לציין שני דברים. ראשית, ההילקחות אכן מתרחשת לפני הצרה. מאחר שהצרה מתחילה בחתימת ברית שבע השנים, הנקודה האחרונה בהחלט שבה יכולה ההילקחות להתרחש היא בזמן חתימת ברית שבע השנים. ההילקחות לא תתרחש לאחר נקודה זו.

שנית, ההילקחות היא פתאומית. היא יכולה לבוא בכל רגע, ואינה צריכה לחכות עד לחתימת ברית שבע השנים. חשוב להדגיש שפתאומיות – אין משמעה "בקרוב". פתאומיות משמעה רק ששום דבר אחר לא חייב להקדימה, ושהיא יכולה לבוא בכל עת.

כאשר עורכים שילוב של המידע לעיל, המסקנה היא שההילקחות תתרחש בזמן כלשהו שבין הרגע הזה ממש לבין חתימת ברית שבע השנים. תקופה זו נקראת "תקופת ההילקחות" בתרשים מספר 3.²⁹ הווה אומר שטווח הזמן הספציפי שבו יכולה להתרחש ההילקחות הוא כל זמן בין רגע זה לחתימת ברית שבע השנים. לכן הקהילה עלולה לצפות בהתרחשותם של אירועים טרום-צרתיים נוספים, בדיוק כפי שכבר ראתה כמה מהם מתרחשים. אך יכול להיות שלא תהיה עדה לאירועים נוספים – תלוי באיזו נקודה בדיוק תתרחש ההילקחות.

יש להבין בבירור את היחס שבין ההילקחות לצרה. ההילקחות **מקדימה** את הצרה, אך היא **אינה מתחילה** את הצרה, וזהו דבר שהרבה מהמאמינים בהילקחות לפני הצרה מתבלבלים בו. לא ההילקחות היא שמתחילה את הצרה, אלא חתימת ברית שבע השנים היא המתחילה אותה. ההילקחות פשוט תבוא זמן מה לפני כן, ויכול מאוד להיות שהיא תקדים את הצרה במספר שנים טובות.

ג. כיסא דין המשיח

1. המשפט

המרכיב העיקרי השני באסכטולוגיה של הקהילה הרוחנית הוא כיסא דין המשיח, שהוא משפט על מעשיו של המאמין, לא על חטאיו. כפי שכבר צוין בלוקס כ"א 34-36, תוצאת ההילקחות היא **לְהַתְּיָצֵב לְפָנַי בְּ-הָאָדָם**. זהו משפט שיתרחש בשמיים לאחר הילקחות הקהילה. שלושה קטעים

29. ראה עמ' 66.

בכתובים עוסקים במשפט המדובר. בקטע הראשון, אל הרומים י"ד 10-12, פולוס פשוט מציין את **העובדה** שמשפט מסוג זה יתקיים:

וְאַתָּה, לְמַה־זֶּה תִּדְוֶן אֶת־אֲחִידָ? או אַתָּה, לְמַה תִּבּוֹז לְאֲחִידָ? הֲלֹא כָלְנוּ עֲתִידִים לְעֵמֶד לְפָנֵי כֶּסֶף דִּין אֱלֹהִים; כִּי כְּתוּב: חִי־אֲנִי, נְאֻם־יְהוָה, כִּי לִי תִכְרַע כָּל־בְּרִדָּ וְכָל־לְשׁוֹן תִּוְדָה לְאֱלֹהִים. הֲנִה־נָא כָּל־אֶחָד מִמֶּנּוּ עַל־נַפְשׁוֹ יִתֵּן חֲשָׁבוֹן לְאֱלֹהִים.

הקטע השני, בשנייה אל הקורינתים ה' 10, מספק את **הבסיס** למשפט זה:

כִּי כָלְנוּ עֲתִידִים לְהִרְאוֹת לְפָנֵי כֶּסֶף־דִּין הַמְּשִׁיחַ, לְמַעַן יִקָּבֵל אִישׁ וְאִישׁ כְּכִי פָעָלוּ בְּחַיֵּי גִפּוֹ, אִם־טוֹב וְאִם־רָע.

הבסיס למשפט זה הוא מעשיו של המאמין בהיותו בגופו מאז היותו מאמין. לא חטאיו של המאמין הם אלה שיישפטו, מאחר שעניין זה יושב לעד בצלב, ועל־כֵּן אֵין־אֲשַׁמָּה בְּאֵלֶּה אֲשֶׁר הֵם בְּמִשְׁיחַ יֵשׁוּעַ (רומ' ח 1). אין כאן שאלה של חטאי המאמין, אלא עניין של גמול על בסיס מעשיו. הקטע השלישי והמפורט ביותר העוסק במשפט זה, נמצא בראשונה אל הקורינתים ג' 10-15:

וְאֲנִי כְּכִי חֲסֹד אֱלֹהִים הִנָּתַן לִי כְּבִנְיַ חָכָם שְׂתִי יִסוּד וְאַחַר בּוֹנָה עָלָיו. אֲדָ־יִרָא כָּל־אִישׁ אֵיךְ הוּא־בִּנְה עָלָיו, כִּי לֹא־יִוָּכַל אִישׁ לְשִׁית יִסוּד אַחַר, חוּץ מִן־הַמּוֹסָד שֶׁהוּא יֵשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ. וְאִם־יִבְנֶה הַבּוֹנֶה עַל־הַיִּסוּד הַזֶּה זָהָב, או כֶּסֶף, או אֲבָנִים יְקֻרוֹת, או־עֵץ, או חֲצִיר, או קֶשֶׁ, מַעֲשֵׂה כָּל־אִישׁ יִגָּלֶה, כִּי הַיּוֹם הוּא יִבְרָהוּ, כִּי־בָאֵשׁ יִרָאֶה; וְאֶת־מַה־מַּעֲשֵׂה כָּל־אִישׁ וְאִישׁ - הָאֵשׁ תִּבְחָנֶנּוּ. אִם־יֵעֲמֵד מַעֲשֵׂה אִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה עָלָיו - יִקָּבֵל שְׂכָרוֹ; וְאִם־יִשָּׂרֵף מַעֲשֵׂהוּ - יִפְסִידֶנּוּ; וְהוּא יִנְשָׁע, אֲדָ־ כְּמוֹ־מִצָּל מָאֵשׁ.

בפסוקים 10-11 פולוס שוב מציין שהבסיס של המשפט הוא מעשיו של המאמין. מעשיו מתוארים כבנייה על יסוד שכבר הונח; המשפט מבוסס על **כיצד** בנה אדם על יסוד זה (שהוא ישוע המשיח). יתרה מכך, לפי פסוק 12 משפט המעשים הזה לא יבוסס על כמות, אלא על איכות. לא תהיה זו שאלה של **כמה** זהב, כסף ואבנים יקרות או עץ, חציר וקש; אלא **האם היו אלה** זהב, כסף ואבנים יקרות, או **האם היו אלה** עץ, חציר וקש. זהו עניין של איכות ולא של כמות. העניין שאותו מברר המשפט הוא האם הלך

המאמין בעקבות רצון אלוהים עבורו. אם מאמין עושה את רצון האדון, שומע למצוותיו וממלא את השירות שבשבילו קיבל את מתנותיו הרוחניות, אז הוא בונה על היסוד בזהב, בכסף ובאבנים יקרות. אך אם הוא נכשל לעשות את אלה, הוא בונה בעזרת עץ, חציר וקש. בעוד שחטאי המאמין עצמם אינם מתבררים במשפט הזה, בכל זאת הם יבואו לידי ביטוי בצורה עקיפה. במשך תקופה שבה חי המאמין במצב של חטא שעליו לא התוודה, הוא בונה בעץ, בחציר ובקש, ולא בזהב, בכסף ובאבנים יקרות. לכן ישנן השלכות חמורות לכך שמאמין חי בחטא, השלכות שיימשכו אלף שנים.

בפסוק 13 מצוין שאמצעי הבוחן הוא אש. כאשר אש נוגעת בעץ, בחציר או בקש הם נשרפים, ונותר אפר בלבד. אך אם נוגעת האש בזהב, בכסף או באבנים יקרות, הם עוברים זיכוכך ונהיים טהורים יותר. שוב, אמצעי הבוחן מראה שזהו עניין של איכות ולא של כמות. בלי קשר לכמה מעט או כמה הרבה עץ או חציר או קש יהיו, האש תשרוף את כל אלה. בלי קשר לכמות הזהב, הכסף או האבנים היקרות שיכולים להיות, האש תזכך את כולם. כך שחלק מהמאמינים יראו את כל מעשיהם נשרפים, ואחרים רק יראו אותם עוברים זיכוכך. לבסוף, בפסוקים 14-15 נגלות תוצאות המשפט. לפי פסוק 14 אלה שבונים בזהב, בכסף ובאבנים יקרות יראו את מעשיהם עומדים, אך מזוככים אחרי שעברו באש. לכן הם יקבלו גמול. בפסוק 15 מתאר פולוס את תוצאות המשפט למי שבונה בעץ, בחציר ובקש. כל המעשים הללו יישרפו. לכן - יִפְסִידֵנוּ. אך ההפסד הוא של גמול ושל סמכות בלבד, ולא יותר מכך. הוא לא ייענש על חטאיו, באותו אופן שבו אצן במרוץ לא נענש על כך שלא הגיע ראשון. אך הוא כן מפסיד את הגמול. לבל יסיק איש שאדם זה מאבד את ישועתו, הכתוב מציין ללא עוררין: וְהוּא יִנְשֵׁעַ. מעשיו אינם קובעים את ישועתו. ישועתו מובטחת כי הוא בטח במשיח, והישועה היא בחדסד על ידי האמונה בנפרד מהמעשים. אך את תקופת המלכות יבלה בלי שיוכל להראות דבר לגבי חייו הרוחניים.

2. זברי הגמולים

בקטע למעלה לא נאמר דבר על טבע הגמול שיינתן, אך בקטעים אחרים כן נאמר. קטעים אלה מדברים על התגמולים כעל עטרות. בשפה היוונית יש שתי מילים שמשמעותן "עטרה". האחת היא דִּיאָדֵם, שמשמעה כתר של מלך. זהו כתר של ריבון ושל אדם מלכותי בטבעו ובמעמדו - מלך. זהו סוג העטרה שאותה חובש ישוע. המילה היוונית השנייה היא סֶטְפָנוֹס, שהיא עטרה הניתנת למנצח, למתגבר, למישהו שניצח במרוץ. אלה הן העטרות

הניתנות למאמינים, מפני שהתגברו במלחמה רוחנית ועתה יעוטרו בכיסא דין המשיח.

חמש עטרות כאלה מוזכרות בכתובים. העטרה הראשונה נקראת כְּתָר אֲשֶׁר אֵינְנוּ נִפְסָד, בראשונה אל הקוריתים ט' 24-25.

הֲלֹא יִדְעֶתֶם כִּי־רָצִי הַמְרוּצָה בְּאֶסְטָדִין רָצִים כָּלָם, וְרִק־
אֶחָד מֵהֶם יִשְׁגֶּה אֶת־שִׁכְר הַנְּצוּחַ? כָּכָה רוצו לְמַעַן תִּשְׁגֶּהוּ.
וְכֹל־הֶעֱמִד לְהֶאֱבֹק יִנְזֹר מִכָּל־דָּבָר. הִמָּה לְקַחַת כְּתָר נִפְסָד;
וְאַנְחֵנוּ לְקַחַת כְּתָר אֲשֶׁר אֵינְנוּ נִפְסָד.

זוהי עטרה הניתנת לאותם שנוהגים בריסון עצמי ומגיעים לשליטה ולניצחון בחייהם הרוחניים. היא מיועדת לאלה שנחלו ניצחון על האדם הישן, על הטבע הישן והחוטא. היא מיועדת לאלה שלמדו לחיות חיים הנשלטים על ידי הרוח.

בראשונה אל התסלוניקים ב' 19 עטרה שנייה נקראת עטרת השמחה (עֶטְרַת תִּפְאֲרֵתֵנוּ):

כִּי מִי תִקְוֶתֵנוּ וּמִי שִׁמְחֵתֵנוּ וְעֶטְרַת תִּפְאֲרֵתֵנוּ? הֲלֹא גַם־אֲתֶם
לִפְנֵי אֲדֹנָי יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ בָּבוֹאוּ?

עטרה זו ניתנת לאלה המביאים אנשים לאמונה באדון ישוע. זוהי עטרת הניתנת לכל העמלים במלאכת הבישור, ופירות עמלם נגלים באנשים הבאים דרכם לאמונה באדון.

בשנייה אל טימותיאוס ד' 7-8 מוזכרת עטרה שלישית, היא כְּתָר הַצְּדָקָה:

הַמְּלַחֵמָה הַטוֹבָה נִלְחַמְתִּי, אֶת־הַמְרוּצָה הַשְּׁלֵמָתִי, אֶת־
הָאֲמוּנָה שְׁמֹרְתִי. וּמַעֲתָה שְׁמוֹר לִי כְּתָר הַצְּדָקָה, אֲשֶׁר בְּיוֹם
הַהוּא יִתְּנֵנוּ לִי הָאֲדוֹן, הַשֹּׁפֵט הַצְּדִיק; וְלֹא־לִי לְבָדִי, כִּי־גַם
לְכָל־אֱהָבֵי הוֹפְעָתוֹ.

זוהי עטרה עבור אלה ששמרו את האמונה הן מבחינת תורתה והן מבחינה מוסרית, חרף נסיבות מחמירות. זוהי עטרה הניתנת לאֱהָבֵי הוֹפְעָתוֹ - אלה המצפים בכליון עיניים לשובו של המשיח. ציפייה לשובו היא תוצאה של תורה נכונה ושל שמירת האמונה. חיים המאופיינים בנאמנות לברית החדשה יכללו את הציפייה לשובו הקרב של האדון. עבור מאמינים כאלה שמור כְּתָר הַצְּדָקָה.

עטרה רביעית נקראת עֶטְרַת הַחַיִּים, והיא מוזכרת בשני קטעים. באיגרת יעקב א' 12 זוהי עטרה עבור אלה העומדים בניסיונות:

אֲשֶׁרִי הָאִישׁ הָעֶמֶד בְּנִסְיוֹנוֹ, כִּי כָאֲשֶׁר נִבְחַן יִשָּׂא עֲטָרַת
הַחַיִּים, אֲשֶׁר־הִבְטִיחַ יְהוָה לְאַהֲבָיו.

בהתגלות ב' 10 היא ניתנת למתים על קידוש אמונתם:

אֶל־תִּירָא אֶת־אֲשֶׁר עָלֶיךָ לְסָבֵל. הִנֵּה, עֲתִיד הַמַּלְשִׁין לְהַשְׁלִיךְ
מִכֶּם לְבֵית הַמְּשֻׁמֶר, לְמַעַן תִּנְסוּ; וְהִיִּתֶם בְּצָרָה עֲשֻׁרַת יָמִים;
הִיָּה נְאֻמָּן עַד־מָוֹת וְאַתָּנָה לְךָ עֲטָרַת הַחַיִּים.

עטרה חמישית ואחרונה המוזכרת בכתובים היא עֲטָרַת הַכְּבוֹד,

בראשונה לפטרוס ה' 2-4:

רְעוּ אֶת־עֵדֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּיַדְכֶם וְהַשְׁגִּיחוּ עֲלֵיהֶם, לֹא
בְּאִנּוֹס, כִּי אִם־בְּנִדְבָה [כְּרִצוֹן אֱלֹהִים]; אַף־לֹא יַעֲקֹב בְּצַע,
כִּי אִם־בְּנִפְשׁ חֲפִצָּה; גַּם־לֹא כְּמִתְעַמְרִים בְּנַחֲלַת יְהוָה, כִּי
אִם־בְּהִיּוֹתְכֶם מוֹפֵת לְצֹאן. וְהִיָּה בְּהַגְלוֹת שַׁר הָרָעִים, תִּשְׂאוּ
עֲטָרַת הַכְּבוֹד אֲשֶׁר לֹא תִבֵּל.

עטרה זו היא לכל הרועים בנאמנות את עדר אלוהים. היא ניתנת

לרועים, לזקנים ולאחרים המזינים את הצאן בחלב ובבשר של דבר ה'.

ייתכן כי ישנן עטרות נוספות, אך דבר ה' מתייחס רק לאלה. לכל הפחות

חמש עטרות אלה יינתנו לאותם שמעשיהם עומדים, שמעשיהם נבנו בזהב,

בכסף ובאבנים יקרות.

מטרת העטרות הללו, שהן גמול על מעשים, היא לצורך קביעת דרגת

סמכותו של המאמין במלכות המשיח, ולא בסדר הנצחי. בנצח יהיו כל

המאמינים שווים, אך לא במלכות, שם יוכלו להיות למאמינים עמדות

סמכות שונות זו מזו. אמת זו מובעת בצורת משל בלוקס י"ט 11-27.

ד. חתונת השה

גורם שלישי בתורת אחרית הימים של הקהילה הרוחנית הוא חתונת

השה. כדי להבין במלואה במה כרוכה חתונת השה, חייבים קודם להבין

את הרקע של שיטת החתונה היהודית שהייתה קיימת באותם ימים

ושכללה ארבעה צעדים ברורים.

ראשית, אביו של החתן ערך את הסידורים לנישואים ושלם את המזקה.

עיתוי הסידורים היה נתון לשינויים. לעתים הם נעשו כאשר שני הילדים

היו קטנים, ובמקרים אחרים הם נעשו שנה לפני הנישואים עצמם. לעתים

קרובות החתן והכלה אפילו לא נפגשו עד יום נישואיהם.

הצעד השני, שנעשה שנה או יותר אחרי הצעד הראשון, היה הבאת הכלה. החתן היה הולך לביתה של הכלה כדי להביאה לביתו. בהקשר של השלב הזה יש לשים לב לשני פרטים. ראשית, האב הוא זה שקבע את עיתוי הבאת הכלה. שנית, לפני שהחתן יוצא להביא את הכלה הוא צריך שיהיה לו מקום מוכן עבורה למגוריהם.

לאחר מכן בא הצעד השלישי, טקס הנישואים, שאליו היו מוזמנים אנשים אחדים. לפני טקס הנישואים הייתה הכלה עוברת טבילה לצורכי טוהרה.

הצעד הרביעי, משתה החתונה, בא לאחר מכן ויכול היה להתמשך עד לשבעה ימים. הוזמנו הרבה יותר אנשים למשתה מאשר לטקס הנישואים. בחתונת השנה כל ארבעת הצעדים הללו של טקס חתונה יהודית נראים בבירור. ראשית, אלוהים האב ערך את הסידורים לבנו ושילם את המוהר, שבמקרה הזה הוא דם המשיח. זהו הרקע לכתוב באל האפסים ה' 25-27:

הָאֲנָשִׁים, אֲהָבוּ אֶת־נַשְׁיֵיכֶם, כַּאֲשֶׁר גַּם־הַמָּשִׁיחַ אָהַב אֶת־
הָעֵדָה וַיִּתֵּן אֶת־נַפְשׁוֹ בַּעֲדָהּ, לְמַעַן קַדְּשָׁה בְּדָבָרוֹ אַחֲרֵי
אֲשֶׁר־טִהַרָה בְּרַחֲצַת הַמַּיִם, לְהַקִּימָה בְּכָבוֹד לֹו לְעֵדָה, אֲשֶׁר
אֵין־בָּהּ כֶּתֶם וְקִמְט וְכֹדוּמָה, כִּי אִם־לְמַעַן תִּהְיֶה קְדוֹשָׁה
וּתְמִימָה.

בדיוק כפי שלעתים קרובות היה עובר פרק זמן ארוך בין הצעד הראשון בחתונה היהודית לצעד השני (תמיד לפחות שנה), כך גם במקרה הזה. כמעט אלפיים שנה חלפו כעת מהנקודה שבה נעשה הצעד הראשון. אך במתואר בראשונה אל התסלוניקיים ד' 13-18, שנידון מוקדם יותר בפרק זה, ייעשה הצעד השני. ההילקחות היא הבאת הכלה. ישוע יבוא באוויר כדי להביא את כלתו לביתו, שהוא בשמיים. רק אלוהים האב יודע את עיתוי האירוע (מתי כד 36). יתרה מכך, שלב זה יתרחש רק כאשר יהיה מקום המחיה מוכן (יוח' יד 1-3).

בשמיים יתרחש הצעד השלישי. זהו טקס הנישואים המתואר בהתגלות י"ט 6-8:

וְאֲשַׁמְעַ פְּקוּל הַמּוֹן רַב וַיְקוּל מִיַּם רַבִּים וַיְקוּל רְעָמִים
חֲזָקִים, וַיֹּאמְרוּ: הַלְלוּנָהּ, כִּי־מָלְךְ אֱלֹהֵינוּ, יְהוָה צְבָאוֹת.
נִשְׁמַחָה וְנִגְיֵלָה וְנִתְנָה לֹו הַכְּבוֹד, כִּי בָּאָה חֲתַנַּת הַשָּׁה וְאֲשֶׁתוֹ
הַתְּקַדְּשָׁה. וַיִּנְתְּנוּ לָהּ לְלִבָּשׁ בּוּץ טָהוֹר וְצָח, כִּי הַבוּץ הוּא
צְדָקוֹת הַקְּדוֹשִׁים.

טקס הנישואים יתרחש בשמיים והוא יכלול את הקהילה. העובדה שהטקס חייב להתרחש לאחר כיסא דין המשיח ברורה מפסוק 8, שבו רואים את הכלה לבושה בוץ (מעין פשתן) לבן, שהוא צְדָקוֹת הַקְדָּשִׁים. זאת אומרת שכל העץ, החציר והקש נשרפו, וכל הזהב, הכסף והאבנים היקרות טוהרו. כך, בעקבות הילקחות הקהילה שבה מביא החתן את כלתו לביתו עמו, ובעקבות כיסא דין המשיח שתוצאותיו הן שהכלה לבושה בגדי בוץ לבנים, נערך טקס החתונה. הטקס מתקיים לפני ביאתו השנייה הממשית של המשיח. כיסא דין המשיח הוא המקביל למנהג היהודי של היטהרות הכלה.

בתוך ההקשר של ההתגלות פרק י"ט, פסוקים 1-10 מתארים אירועים בשמיים הקודמים לביאתו השנייה של המשיח, בעוד שפסוקים 11-21 מתארים את הביאה השנייה ואת האירועים שבעקבותיה. הדבר שאליו יש לשים לב במיוחד במקום הזה, הוא שהקהילה נמצאת כבר בשמיים לפני הביאה השנייה. יתרה מכך, הקהילה הייתה בשמיים זמן מספיק בכדי לעבור את כיסא דין המשיח. דבר זה אומר בבירור שלא ייתכן שהילקחות הקהילה וביאתו השנייה של המשיח יהיו שניהם אותו האירוע, אלא שיש ביניהם הפרש זמן כלשהו. מוקדם יותר ציטטנו קטעים המראים שעל ההילקחות לבוא לפני שהצרה תתחיל. התגלות י"ט 16-18 הוא ראיה נוספת לעובדה זו.

טקס הנישואים יתרחש בשמיים לאחר הילקחות הקהילה ולפני ביאתו השנייה של המשיח, והוא יכלול רק את קדושי הקהילה. הצעד הרביעי, משתה החתונה, יתרחש בארץ לאחר הביאה השנייה, ויחד עם המשתה תחל מלכות המשיח. מסיבה זו חלק ממשלי המלכות של המשיח מתייחסים למשתה החתונה (מתי כב 1-14; כה 1-13). בעוד טקס החתונה כולל רק את הקהילה, משתה החתונה יכלול את קדושי תקופת התנ"ך ואת קדושי הצרה. נדון בפרטי הצעד הרביעי בפרק ט"ו בספר, 'תקופת שבעים וחמישה ימי הביניים'.

זוהי, אם כן, תורת אחרית הימים כפי שהיא נוגעת לקהילה הרוחנית. ההילקחות תתרחש בזמן כלשהו לפני הצרה. אחר כך יבואו כיסא דין המשיח וטקס הנישואים של השה בשמיים, קודם הופעתו בשנית. עדיין ישנם אירועים אחרים המתרחשים בשמיים בדיוק לפני הצרה הגדולה, ויש לבחנם בנקודה זו. נדון בהם בפרק הבא.

פרק שביעי

מאורעות בשמיים לפני הצרה הגדולה

פרקים ד' ו-ה' בהתגלות מתעדים אירועים המתרחשים בשמיים בדיוק לפני הצרה הגדולה. בפרקים אלה מתחילה ההתגלות את חלקה השלישי העיקרי, העוסק באֲשֶׁר־עָתִיד לְהִיֹּת אַחֲרֵי־כֵן, כלומר אחרי עתן של שבע הקהילות. חלק זה כולל את פרקים ד'-כ"ד. פרק ד' עוסק בכיסא האלוהים; פרק ה' מדבר על השה ועל מגילת שבעת החותמות.

א. כיסא האלוהים – התגלות ד' 1-11

פסוק 1 מכיל הקדמה לשני הפרקים הבאים:

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַאֲרָא וְהִנֵּה פֶתַח נִפְתָּח בַּשָּׁמַיִם;
וְהַקּוֹל הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּיו כְּקוֹל שׁוֹפָר מְדַבֵּר אֵלַי, אָמַר:
עֲלֵה הִנֵּה וַאֲרָאֲךָ אֶת אֲשֶׁר־הָיָה יְהִיָּה אַחֲרֵי־כֵן.

רבים מהמאמינים במלכות אלף השנים באופן מילולי רואים בפסוק זה את הילקחות הקהילה, אך הדבר דורש מידה מסוימת של פרשנות אלגורית. אם נלך לפי **כלל הזהב של הפרשנות**, אז פסוק זה בסך הכול מכיל הזמנה ליוחנן לבוא השמימה בחזון (פס' 2), כדי שיוכל אלוהים להראות לו את אֲשֶׁר־הָיָה יְהִיָּה אַחֲרֵי־כֵן. יוחנן כבר תיאר את אֲשֶׁר־רָאָה (בן האדם בתפארתו) ואת אֲשֶׁר־נִעְשָׂה עִתָּה (שבע הקהילות). עתה הגיע הזמן שיראו ליוחנן את הדברים שצריכים להתרחש לאחר תקופת שבע הקהילות. הביטוי אַחֲרֵי־כֵן ודאי מתייחס, במבט לאחור, לפסוק 19 בפרק א', שבו ניתן המיתאר של ספר ההתגלות לראשונה. לכן כל הנכתב החל מפרק ד'

והלאה, מכסה את האירועים שבאים לאחר תקופת שבע הקהילות. דבר זה בפני עצמו עלול להצביע על הילקחות לפני הצרה. ההזמנה ליוחן אינה סמל להילקחות מכיוון שכפי שנראה עוד מעט, הקהילה מוצגת כאילו היא נמצאת כבר בשמיים. זוהי בסך הכול הזמנה אישית ליוחן לבוא למקום שבו יקבל את שאר הנבואה הכלולה בהתגלות.

לאורך ספר ההתגלות מצויים שני ביטויים עיקריים. אחד הוא אָחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, והשני הוא בפשטות אַחֲרֵי־כֵן. הביטוי הראשון הוא כְּרוֹנוֹלוֹגִי. מה שמופיע לאחר ביטוי זה בא בסדר עוקב אחרי האירועים שבקטע הקודם לו. לכן הקשר בין הקטעים הוא קשר כְּרוֹנוֹלוֹגִי: ביטוי זה מציג אירועים שיבואו בסדר עוקב אחרי אירועים שתוארו בהקשר המיידני הקודם. הביטוי השני מתייחס רק לדבר הבא שאותו ראה יוחן, ואינו בהכרח מכוון לסדר עוקב. החזון הבא שאותו רואה יוחן יכול מבחינה כְּרוֹנוֹלוֹגִית להתרחש לפני או אחרי הקשרו של הקטע הקודם, או אפילו בו זמנית.

בפסוק 1, בביטוי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יוחן מציג אירועים שיבואו מבחינה כְּרוֹנוֹלוֹגִית אחרי ההקשר הקודם, שהוא שבע הקהילות. אם כן האירועים בפרקים ד' ו-ה' של ההתגלות מתרחשים מבחינה כְּרוֹנוֹלוֹגִית אחרי האירועים של שבע הקהילות.

בפסוקים 2-3 יוחן מתאר את הכיסא ואת היושב על הכיסא:

וְכָרַעַתְי הֵייתִי בְּרוּחַ; וְהִנֵּה כִּסֵּא נִרְאָה בְּשָׁמַיִם וְאָחַד יוֹשֵׁב
עַל־הַכִּסֵּא. וְהַיּוֹשֵׁב מִרְאָהוּ כְּמִרְאָה אֶבֶן יַשְׁפָּה וְאָדָם; וְקִשְׁת
סָבִיב לַכִּסֵּא וּמִרְאֵיהָ כְּעֵין בְּרָקֶת.

העובדה שיוחן לא נלקח פיזית לשמיים אלא רק ראה את הנעשה בחזון, ברורה מהנאמר הֵייתִי בְּרוּחַ. האישיות שיושבת על הכיסא היא אלוהים האב.

פסוק 4 מתאר את המשתתפים במעמד:

וְסָבִיב לַכִּסֵּא אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים כִּסְאוֹת; וְעַל־הַכִּסְאוֹת רָאִיתִי
אֶת אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים הַזְּקֵנִים יוֹשְׁבִים וְהֵם לְבָשִׁי בְּגָדִים לְבָנִים
וְעֵטְרוֹת זָהָב בְּרָאשֵׁיהֶם.

זהותם של עשרים וארבעה הזקנים הייתה נושא לדיון רב. יש הרואים בזקנים ישויות שמימיות, ויש הרואים בהם מעין ייצוג של הקהילה וההתייחסות אליה. בעוד הכתוב אינו מציין בבירור למה הזקנים הללו מתייחסים, ישנם רמזים שמהם ניתן להסיק את זהותם. דבר ראשון, זקנים

אלה לבושים בְּגָדִים לְבָנִים, שבמשך כל ספר ההתגלות הם סמל לישועה. ישויות שמימיות העומדות לפני כיסא האלוהים לא הזדקקו לישועה, כיוון שלא אבדו מלכתחילה. אך הזקנים המוזכרים כאן היו פעם אבודים ובנקודה כלשהי קיבלו ישועה, כפי שנראה מכך שהם לבושים בְּגָדִים לְבָנִים. הרמז **השני** הוא שלראשיהם יש עֲטֻרוֹת זָהָב. עטרות אלה אינן כתרים מסוג דיאדמס החובשים אלה שבטבעם הם מלכותיים, והרי כתרים כאלה היו חובשות ישויות שמימיות. אלא אלה הן עטרות סֵטְפָּאנוֹס, עטרות של מתגברים או מנצחים, שהוא הסוג הניתן כגמול לחברי הקהילה בכיסא דין המשיח. הרמז **השלישי** הוא בתואר שלהם ממש – זְקֵנִים. בשום מקום אחר בכתבי הקודש לא משתמשים במושג הזה כדי לתאר ישויות שמימיות או מלאכים. מושג זה מתייחס לבני אדם שנמצאים בעמדות של סמכות, אם בבית כנסת ואם בקהילה.

המספר 24 לקוח ככל הנראה מדברי הימים א' פרק כ"ד, שם מחלק דוד את שבת לוי לעשרים וארבע מחלקות המייצגות את הכלל. מאחר שהקהילה היא ממלכת כוהנים, עשרים וארבעה הזקנים מייצגים את הקהילה ככלל. דבר זה למעשה מספק רמז **רביעי** לעובדה שעשרים וארבעה הזקנים מייצגים את הקהילה ולא מייצגים מלאכים.

מכאן שעל פי ארבעת הרמזים הללו חייבים עשרים וארבעה הזקנים לייצג את קדושי הקהילה. אם נכון הדבר, הרי שיש כאן ראיה נוספת להילקחות הטרום-צרתית. הקהילה כבר נמצאת בשמיים בפרקים ד' ו-ה', לפני שהצרה הגדולה מתחילה בפרק ו'. דבר זה מסתדר היטב עם הרצף הכרונולוגי שמספקת ההתגלות. בפרקים ב' ו-ג' ראינו את הקהילה עלי אדמות, עם הבטחה ב-ג' 10 שהקהילה תישמר מעצם שעת הצרה. בפרק ד' הקהילה נמצאת בשמיים, וכך נשמרה ההבטחה מ-ג' 10. העובדה שעשרים וארבעה הזקנים חובשים את עטרות הסֵטְפָּאנוֹס, מעידה אף היא על כך שהאירועים שתוארו בפרקים ד' ו-ה' מתרחשים **אחרי** כיסא דין המשיח אך לפני חתונת השה.

האישיות השלישית בשילוש, רוח הקודש, נמצאת בפסוק 5:

וּמִן־הַכֶּסֶּא יוֹצְאִים בְּרָקִים וְרַעְמִים וְקוֹלוֹת; וְשִׁבְעָה לְפִידֵי
אֵשׁ בְּעָרִים לְפָנָי הַכֶּסֶּא, אֲשֶׁר־הֵם שִׁבְעָה רוּחוֹת הַקָּאֵלִהִים.

שבע רוחות האלוהים הללו מייצגות את שבע תכונותיה של רוח הקודש

המתוארות בישעיהו י"א 2.

פסוקים 6-8 מתארים את ארבע החיות:

וּלְפָנָי הַכֶּסֶּא יֵם זְכוּכִית כְּעֵין הַקָּרֶחַ; וּבֵין הַכֶּסֶּא וְסָבִיב לְכֶסֶּא
אֲרָבַע חַיּוֹת מְלֵאוֹת עֵינַיִם מְלִפְנֵיהֶם וּמֵאַחֲרֵיהֶם. וְדָמוֹת

החֲזִיהָ הָרֵאשׁוֹנָה כְּאַרְיֵה; וְהַחֲזִיהָ הַשְּׁנִיית כְּשׂוֹר; וּפְנֵי הַחֲזִיהָ הַשְּׁלִישִׁית כְּפָנֵי אֲדָם; וְדַמּוּת הַחֲזִיהָ הָרְבִיעִית כְּנֶשֶׁר מְעוֹפֵף. וְלִכְל־אֶחָת מֵאַרְבַּע הַחַיּוֹת שֵׁשׁ כְּנָפִים; מִסָּבִיב וְלִפְנִימָה הִנָּה מְלֵאוֹת עֵינָיִם, וְאִי־דָמִי לָהֶן יוֹמָם וְלַיְלָה וְאִמְרוֹת: קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ, יְהוּה אֱלֹהִים צְבָאוֹת, הָיָה וְהָיָה וְגִבּוֹא.

העובדה שחיות אלה מתוארות כבעלות שש כנפיים והן קוראות קריאה משולשת: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ, מראה שאלה הם אותם השִׁרְפִים מישעיהו ו' 1-3:

בְּשָׁנַת־מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזַיְהוּ, וְאַרְאָה אֶת־אֲדָנִי יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא רָם וְנֹשֵׂא, וְשׁוֹלְיוֹ מְלֵאִים אֶת־הַהִיכָל. שִׁרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ, שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד. בְּשִׁתִּים יְכֶסֶה פָּנָיו, וּבְשִׁתִּים יְכֶסֶה רַגְלָיו, וּבְשִׁתִּים יַעֲוֹפֵף. וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וְאָמַר: קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יְהוּה צְבָאוֹת, מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ.

הפרק מסתיים בפסוקים 9-11, המתארים את ההשתחוות המתמשכת לפני הכיסא:

וּמִדֵּי־תֵת הַחַיּוֹת כְּבוֹד וְהָדָר וְתוֹדָה לַיֹּשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא, אֲשֶׁר־הוּא חַי עוֹלָמִי עוֹלָמִים, אֲזִי יִפְלוּ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה הַזְּקֵנִים עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי הַיֹּשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא וְהִשְׁתַּחֲוּ לְחַי עוֹלָמִי הַעוֹלָמִים וְשָׁמוּ אֶת־עֲטֻרוֹתֵיהֶם לִפְנֵי הַכִּסֵּא, לֵאמֹר: לָךְ נָאָה, אֲדָנָנוּ, לְקַחַת כְּבוֹד וְהָדָר וְעֹז, כִּי אַתָּה בְּרֵאתָ הַכֹּל, וְהַכֹּל בְּרִצּוֹנְךָ הָיוּ וְנִבְרְאוּ.

לאחר הקריאה המשולשת שמים עשרים וארבעה הזקנים את עטרותיהם לפני הכיסא. לא נכון לראות זאת כפעולה הנעשית אחת ולתמיד, שבה הקדושים שקיבלו את עטרותיהם מוסרים אותן למשיח לצמיתות. נראה שקריאת הפזמון היא מתמשכת. הקריאה המשולשת חוזרת על עצמה, פעם אחר פעם, וכך גם הפזמון. פסוק 8 מציין שהקריאה המשולשת היא תמידית, לכן זהו המצב גם בנוגע להנחת העטרות. אם כן לא מדובר בויתור סופי של קדושי הקהילה על עטרותיהם, אלא בהסרת העטרות מראשיהם באופן מתמשך כמחווה של השתחוות לאלוהים האב.

ב. השה ומגילת שבעת החותמות - התגלות ה' 1-14

פרק ה' מתאר את השה ואת מגילת שבעת החותמות. הוא גם מהווה הקדמה לשבעת דיני החותמות. כל שלוש סדרות הדינים (סדרת החותמות, סדרת השופרות, סדרת הקערות) תוקדם בהקדמה משלה בשמיים, וההקדמה לדיני החותמות נמצאת בפרק ה'.
מגילת שבעת החותמות מוצגת בפסוק 1:

וְאָרָא בְּיָמִין הַיְשֵׁב עַל־הַכְּסֵא סִפֵּר כְּתוּב פְּנִים וְאַחֹר וְחָתוּם
בְּשִׁבְעָה חֲתָמוֹת.

זוהי מגילה (המשמעות האמיתית למונח היווני המתורגם סִפֵּר) שכתובה משני צדדיה וחתומה בשבעה חותמות. פסוקים 2-4 מתארים את הבעיה בקשר למגילה:

וְאָרָא מִלְּאָדָּא אֲבִיר קוֹרָא בְּקוֹל־גְּדוֹל: מִי הוּא הַזְּכָה לְפִתּוֹחַ
הַסִּפֵּר וּלְהַתִּיר אֶת־חֲתָמָיו? וְלֹא־זָכַל אִישׁ גַּם בְּשָׁמַיִם גַּם
בְּאָרֶץ גַּם מִתַּחַת לְאָרֶץ לְפִתּוֹחַ אֶת־הַסִּפֵּר, אוּלַּי לְהַבִּיט אֵלָיו.
וְאֲבָד בְּכִי גְדוֹל, עַל־אֲשֶׁר לֹא־נִמְצָא אִישׁ זָכָה לְפִתּוֹחַ אֶת־
הַסִּפֵּר וְלִקְרֹא בוֹ, אוּלַּי לְהַבִּיט אֵלָיו.

הבעיה של מגילת שבעת החותמות הייתה שלא נמצא אף אחד הראוי לפותחה. אך הבעיה נפתרה בפסוקים 5-7:

וַיֵּאמֶר אֵלַי אֶחָד מִן־הַזְּקֵנִים: אֶל־תִּבְכְּהָ, הִנֵּה, נִצַּח הָאֲרִיָּה -
אֲשֶׁר הוּא מְשֻׁבֵּט יְהוּדָה, שְׂרֵשׁ דָּוִד - לְפִתּוֹחַ אֶת־הַסִּפֵּר וּלְהַתִּיר
שִׁבְעַת חֲתָמָיו. וְאָרָא וְהִנֵּה בֵּין הַכְּסֵא וְאַרְבַּע הַחִיּוֹת וּבֵין
הַזְּקֵנִים שָׁה עֹמֵד כְּמוֹ טְבוּחַ; וְלוֹ שְׁבַע קָרְנִים וְשְׁבַע עֵינַיִם,
אֲשֶׁר הֵן שִׁבְעָה רוּחוֹת הָאֱלֹהִים הַשְּׁלוּחִים אֶל־כָּל־הָאָרֶץ.
וַיָּבֵא וַיִּקַּח אֶת־הַסִּפֵּר מִיָּמִין הַיְשֵׁב עַל־הַכְּסֵא.

האישיות השנייה בשילוש היא זו הראויה לפתוח את מגילת שבעת החותמות. בפסוק 5 ההתייחסות לאישיות זו היא כאל האריה משבט יהודה, אך כאשר יוחנן מתבונן הוא רואה את אריה יהודה כשה עומד (פס' 6). באופן זה נגלים שני ההיבטים של שתי ביאותיו של המשיח. בביאתו הראשונה המשיח בא כשה האלוהים אשר מת עבור חטאי העולם. אך כהכנה לביאתו השנייה הוא מוצג כאריה המשחר לטרף. השה נראה כְּמוֹ טְבוּחַ. ביטוי זה הוא ניב המתאר מישהו שעבר תקומה. המשיח נהרג,

ולפי הניסיון האנושי הרגיל היה עליו להיות מת. אף על פי כן הוא היה חי עד מאוד עקב תחייתו. לכן הביטוי כמו טבוח הוא ניב המשמש לתאר אדם שעבר תקומה. אך כאשר נוכחים אלוהים האב ורוח הקודש בשמיים, כיצד ייתכן שרק המשיח נמצא ראוי לפתוח את המגילה? לפי ההקשר, כדי להימצא ראוי לפתיחת המגילה יש למות עבור חטאים ואז לקום לתחייה. רק הבן נמצא ראוי מהבחינה הזאת.

מאחר שהאריה-שה הוא זה שנמצא ראוי לפתוח את החותמות, פרק ה' מסתיים בתיאור ההשתחוות לשה בפסוקים 8-14:

וַיְהִי בְקַחְתּוֹ אֶת־הַסֵּפֶר, וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי הַשָּׁה אַרְבַּע הַחַיּוֹת
וְעֹשְׂרִים וְאַרְבָּעָה הַזְּקֵנִים, וְאִישׁ אִישׁ כְּנֹר בְּיָדוֹ וְקַעְרוֹת זָהָב
מְלֵאֹת קְטֹרֶת אֲשֶׁר־הֵנָּה תִּפְּלוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וַיִּשְׁירוּ שִׁיר חֲדָשׁ
לְאֹמֹר: לָךְ נָאָה לְקַחַת אֶת־הַסֵּפֶר וּלְפַתֵּחַ אֶת־חֻתְמָיו, כִּי
אַתָּה נִשְׁחַטְתָּ וּבִדְמָדָךְ קִנִּיתָנוּ לְאֱלֹהִים מְכַל־מִשְׁפָּחָה וְלִשְׁוֹן
וְכָל־עַם וְגוֹי; וַתַּעַשׂ אֹתָם מְלָכִים וְכֹהֲנִים לְאֱלֹהֵינוּ, וַיְמַלְכוּ
עַל־הָאָרֶץ. וְאַרְא אֲנִשְׁמַע קוֹל מְלָאָכִים רַבִּים סָבִיב לְכֹסֵּא
וְלַחַיּוֹת וְלַזְּקֵנִים, מִסִּפְרָם רַבּוּ רִבּוּת וְאַלְפֵי אֲלָפִים, קְרָאִים
בְּקוֹל גְּדוֹל: נָאָה לְשָׂה הַטְּבוּחַ לְקַחַת עֹז וְעֵשֶׂר וְחֻכְמָה וּגְבוּרָה
וְהִדְר וְכְבוֹד וּבְרָכָה. וְכָל־בְּרִיָּה אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ וּמִתַּחַת
לְאָרֶץ וְאֲשֶׁר עַל־הַיָּם וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם; אֶת־כָּלֶם שְׁמַעְתִּי
אֹמְרִים לְאֹמֹר: לִישֵׁב עַל־הַכֹּסֵּא וְלִשְׂאֵה הַבְּרָכָה וְהַהֲדָר
וְהַכְּבוֹד וְהַעֲזוּ לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. וַתֹּאמְרָנָה אַרְבַּע הַחַיּוֹת:
אָמֵן. וְעֹשְׂרִים וְאַרְבָּעָה הַזְּקֵנִים נָפְלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַחֵי
עוֹלָמֵי הָעוֹלָמִים.

ובכן, פרקים ד' ו-ה' מתארים אירועים בשמיים הקודמים לצרה הגדולה. עם פתיחת שבעת החותמות מתחילה הצרה. כעת הגיע הזמן ללמוד על אודות הצרה הגדולה.

חלק שלישי

הצרה הגדולה

ח

פרק שמיני

הצרה הגדולה: מבוא

חלקה העיקרי השני של תורת אחרית הימים מדבר על תקופה של שבע שנים המכונה לעתים קרובות הצרה הגדולה. יש שפשוט מכנים את התקופה כולה הצרה, ומייחסים את המונח "הצרה הגדולה" רק למחצית השנייה של תקופת שבע השנים, שהן שלוש השנים וחצי האחרונות. אך במחקר הזה ישמש המונח "הצרה הגדולה" לתיאור תקופת שבע השנים כולה, ולא למחציתה השנייה בלבד. בפרק מבוא זה נדון בשלושה היבטים: שמותיה של הצרה, מטרותיה, ותיאוריה הכלליים של הצרה במקומות שונים בכתבי הקודש.

א. שמותיה של הצרה

בכתבי התנ"ך השם הנפוץ ביותר לצרה הגדולה הוא **יום ה'** (או **יום אדוני**), הנמצא בקטעים שונים. נדון בכל אחת מהופעותיו של שם זה בשלב כלשהו במהלך מחקרנו. ישנם כאלה המתייחסים ליום ה' כאילו כלולה בו מלכות אלף השנים, בנוסף לתקופת הצרה, וזאת בהתבסס על השנייה לפטרוס ג' 10. אך כפי שנראה מאוחר יותר בפרק זה, נכון יותר להבין את הפסוק כמתייחס לתקופת הצרה בלבד ולא למאורעות הקורים אחריה. **בכל** קטע בכתבי הקודש שבו מופיע הביטוי **יום ה'**, הוא מתייחס תמיד ובלי יוצא מן הכלל לתקופת הצרה. זהו השם הנפוץ ביותר לתקופה זו בכתבי התנ"ך, והוא נמצא גם בקטעים שונים בברית החדשה. הביטוי **היום ההוא** בא במובן שלילי וחיובי גם יחד, ולכן פעמים רבות אמנם מתייחס לתקופת מלכות האלף, לעומת זאת הביטוי **יום ה'** משמש תמיד במובן שלילי ואף פעם לא נכלל בקטעים הנוגעים למלכות אלף אלף השנים.

אולם ישנם כמה וכמה שמות או כינויים אחרים לתקופת הזמן הזאת
בכתבי התנ"ך, ביניהם:

- עת צרת יעקב - ירמיהו ל' 7
- השבוע השבעים (שבוע אחד) - דניאל ט' 27
- עבודתו הנוכרייה של ה' - ישעיהו כ"ח 21
- מעשהו הזר של ה' - ישעיהו כ"ח 21
- יום אידו של ישראל - דברים ל"ב 35; עובדיה 12-14
- הצרה (בַּצָּר לָךְ) - דברים ד' 30
- הזעם - ישעיהו כ"ו 20, דניאל י"א 36
- שׁוֹט שׁוֹטָף - ישעיהו כ"ח 15, 18
- יום נקם - ישעיהו ל"ד 8; ל"ה 4; ס"א 2
- שנת שילומים - ישעיהו ל"ד 8
- עת צרה - דניאל י"ב 1
- יום צרה - צפניה א' 15
- יום עֶבְרָה - צפניה א' 15
- יום מצוקה - צפניה א' 15
- יום שואה - צפניה א' 15
- יום מְשׁוּאָה - צפניה א' 15
- יום חושך - צפניה א' 15; עמוס ה' 18, 20; יואל ב' 2
- יום אִפְלָה - צפניה א' 15; יואל ב' 2
- יום ענן - צפניה א' 15; יואל ב' 2
- יום ערפל - צפניה א' 15; יואל ב' 2
- יום שופר - צפניה א' 16
- יום תרועה - צפניה א' 16

השמות והכינויים המופיעים בברית החדשה כוללים את:

- יום ה' - הראשונה אל התסלוניקים ה' 2
- זעם אלוהים (חמת אלוהים) - התגלות ט"ו 1, 7; י"ד 10, 19; ט"ז 1
- שעת הניסיון - התגלות ג' 10
- יום עברתו הגדול של שה האלוהים - התגלות ו' 16-17
- החרון הבא (או הקצף הבא) - הראשונה אל התסלוניקים א' 10
- החרון (או הקצף) - הראשונה אל התסלוניקים ה' 9; התגלות י"א 18
- הצרה הגדולה - מתי כ"ד 21; התגלות ב' 22, ז' 14
- הצרה - מתי כ"ד 29
- עת המשפט - התגלות י"ד 7

ב. מטרותיה של הצרה

לצרה הגדולה ישנן שלוש מטרות עיקריות.

1. לשים קץ לרשע ולרשעים

המטרה הראשונה היא לשים קץ לרשע ולרשעים. שני קטעים עיקריים מביעים את המטרה הזאת. הראשון הוא בישעיהו י"ג 9:

הִנֵּה יוֹם־יְהוָה בָּא, אֲכַזְרִי וְעִבְרָה וְחָרוֹן אַף, לְשׁוּמֵי הָאָרֶץ לְשִׁמָּה,
וְחִטָּאִיהָ יִשְׁמִיד מִמֶּנָּה.

קטע זה משתמש במונח **יום ה'** כמתייחס לצרה הגדולה, ומביע את מטרתו במילים: חִטָּאִיהָ יִשְׁמִיד מִמֶּנָּה. המטרה היא, אם כך, להשמיד את **הרשעים** מן הארץ. מטרה זו מתוארת בפירוט רב יותר בישעיהו כ"ד 19-20:

רָעָה הִתְרַעְעָה הָאָרֶץ, פֹּר הִתְפֹּרְרָה אָרֶץ, מוֹט הִתְמוֹטְטָה אָרֶץ.
נוֹעַ תְּנוּעַ אָרֶץ כְּשִׁכּוֹר וְהִתְנוֹדְדָה כְּמַלּוּנָה, וְכָבֵד עָלֶיהָ פְּשִׁעָה,
וְנִפְלָה וְלֹא־תִסִּיף קוּם.

מילות הסיום של הקטע מציינות שהסיבה הבסיסית למשפט של הצרה הגדולה היא כדי שהחטאיה הכלל-עולמית תיפול ולא תוסיף לקום. המטרה היא לשים קץ לרשעה.

2. להביא להתעוררות רוחנית כלל-עולמית

המטרה השנייה של הצרה היא להביא להתעוררות רוחנית כלל-עולמית. המטרה הזאת ודרך התגשמותה מתוארות בהתגלות ז' 1-17. בפסוקים 1-8 מתאר יוחנן את **האמצעי** שעל ידו יביא אלוהים להתעוררות כלל-עולמית זו, בעוד פסוקים 9-17 מתארים את **תוצאות** ההתעוררות. מאוחר יותר, בפרק י' של ספר זה, יבחן פרק ז' של ההתגלות מהיבט שונה, אך יש לציין מספר דברים כבר עתה.

התגלות ז' 1-4:

וְאַחֲרֵי־כֵן רָאִיתִי אֲרֻבָּעָה מְלָאָכִים עֹמְדִים בְּאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ,
וַיַּעֲזְרוּ אֶת־אַרְבַּע רִחוֹת הָאָרֶץ, לְמַעַן לֹא־תִשָּׁב רִיחַ לֹא בְּאָרֶץ
וְלֹא בַיָּם וְלֹא בְכָל־עֵץ. וְאַרְא מְלָאָךְ אַחַר עֲלֵה מִמְזִרַח־שָׁמֶשׁ
וּבִידוֹ חִתְּמַת אֱלֹהִים חַיִּים. וַיִּקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל אֶל־אֲרֻבָּעָה
הַמְּלָאָכִים אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם לְחַבֵּל הָאָרֶץ וְהֵימָּן לְאֹמֹר: אֶל־תְּחַבְּלוּ
אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְאֶת־הָעֵץ, עַד אִם־חִתְּמָנוּ אֶת־עַבְדֵי אֱלֹהֵינוּ

על-מִצְחוֹתֵם. וְאֶשְׁמַע מִסֵּפֶר הַחַתּוּמִּים, מֵאֵה אֶלֶף וְאַרְבָּעִים
וְאַרְבָּעָה אֶלֶף, וְהֵם חַתּוּמִּים מִכָּל-שְׁבִטֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

פסוקים 5-8 ממשיכים ומציינים שייבחרו 12 אלף יהודים מכל אחד משנים עשר השבטים, שהם בסך הכול 144 אלף יהודים. מבשרים יהודים אלה הם האמצעי שעל ידו יביא אלוהים להתעוררות בכל רחבי העולם, ויגשים יעד נוסף של הצרה הגדולה.

אם נתבונן בכך מנקודת מבט אנושית, ישנו יתרון ברור בשימוש ביהודים כאמצעי להבאת התעוררות כלל-עולמית בתקופה קצרה של שלוש שנים וחצי, כי כפי שנראה מאוחר יותר, התעוררות זו תתרחש במשך מחציתה הראשונה של הצרה. במערכת הקיימת כיום להכשרת שליחים לעבודת הבישור בארצות זרות, על השליח ללמוד תחילה את הכתובים במכללה לכתבי הקודש או במסגרת תיאולוגית דומה, דבר האורך שלוש או ארבע שנים. אך בעוד בוגר המכללה או הסמינר יכול ללמד את כתבי הקודש בקרב בני עמו, עדיין אין הוא כשיר לשרת בארץ זרה. עליו להקדיש שנה או שנתיים נוספות ללמידת שפת הארץ שבה הוא מתכוון לשרת, כדי שיוכל ללמד את דבר ה' שם. לכן על שליח בן זמננו לבלות כשש שנים בהכשרה בטרם יהיה מוכן באופן מלא להציג את הבשורה בשפה זרה. אך מפני שהתעוררות רוחנית זו תתרחש במשך שלוש השנים וחצי של מחציתה הראשונה של הצרה, לא יהיה מספיק זמן להכשרה. כאן נמצא היתרון הברור שבהזדקקות לשירותם של אנשים יהודים.

ראשית כול, היהודים מפוזרים בכל רחבי העולם. כל השפות העיקריות בעולם הזה, ואחוז גדול משפותיה המשניות של העולם, מדוברות על ידי יהודים כלשהם במקומות שונים. למעט יהדות ארצות הברית, היהודים הם ברובם לפחות דו-לשוני. מחבר ספר זה הוא דו-לשוני, והוריו של המחבר הם רב-לשוניים, בהיותם דוברי חמש שפות.

שנית, למעט חלק גדול מיהדות אמריקה שהוא יוצא דופן, למרבית היהודים ישנה הבנה בסיסית טובה של כתבי התנ"ך. ברשותם ידע מסוים בכתבי התנ"ך, ברמה גבוהה או נמוכה יותר, לפי הרקע שלהם.

לכן בנקודת זמן כלשהי לאחר הילקחות הקהילה השמימה, יושיע האדון 144 אלף יהודים מקרב שנים-עשר השבטים מרחבי העולם. יהודים אלה כבר ידברו את השפות שבהן יש צורך. כן גם יהיה להם ידע בסיסי בכתבי התנ"ך. כל שיצטרכו לעשות הוא להקדיש מעט זמן ללמידת תכניה של הברית החדשה. כך יוכלו לבשר את הבשורה בתוך פרק זמן קצר מאוד.

במהלך מחציתה הראשונה של הצרה הגדולה יפיץ אלוהים את הבשורה לעולם באמצעות 144 אלף היהודים הללו, וכך יגשים את הנבואה שבמת כ"ד 14:

וְתִקְרָא בְּשׁוֹרַת הַמַּלְכוּיֹת הַזֹּאת בְּתֵבֶל כָּלָה לְעֵדוּת לְכָל־הַגּוֹיִם,
וְאַחַר יָבֹא הַקֶּץ.

לאחר החזון על 144 אלף היהודים בחציו הראשון של פרק ז' בהתגלות, ראה יוחנן את תוצאות עבודת הבישור של אותם משרים יהודים, לפי פסוקים 9-17:

אַחֲרֵי־כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה הָמוֹן רַב, אֲשֶׁר לֹא־יָכֹל אִישׁ לִמְנוֹתוֹ,
מִכָּל־הַגּוֹיִם וְהַמְּשֻׁפָּחוֹת וְהָעַמִּים וְהַלְשָׁנוֹת, וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי הַכֶּסֶּא
וְלִפְנֵי הַשָּׁה מְלַבְּשִׁים שְׂמֵלוֹת לְבָנוֹת וְכַפּוֹת תְּמָרִים בְּיַדֵיהֶם;
וַיִּקְרָאוּ בְּקוֹל־גָּדוֹל לֵאמֹר: הַיְשׁוּעָה לְאַלְהֵינוּ הַיֵּשֵׁב עַל־הַכֶּסֶּא
וְלַשָּׁה . . . וַיַּעַן אֶחָד מִן־הַזְּקֵנִים וַיֹּאמֶר אֵלָי: אֵלֶּה הַמְּלַבְּשִׁים
בְּגָדֵי לָבָן מִי הֵמָּה וּמֵאַיִן בָּאוּ? וַאֲמַר אֵלָיו: אֲדֹנָי, אֶתְּהַ דְדַעְתָּ.
וַיֹּאמֶר אֵלָי: אֵלֶּה הֵם הַבָּאִים מִן־הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה, וַיִּכְבְּסוּ אֶת־
שְׂמֵלֹתָם וַיִּלְבְּבוּם בְּדָם הַשָּׁה.

אחרי החזון על 144 אלף היהודים ראה יוחנן רבבות על גבי רבבות של גויים, כמו גם יהודים אחרים אשר באו לידי דעת מושיעה של הגואל במשך תקופת הצרה. החוליה המקשרת - **אַחֲרֵי־כֵן** - מביעה סדר כרונולוגי, וגם מראה יחס של סיבה ותוצאה בין חלקו הראשון וחלקו השני של פרק ז' בהתגלות. כך, באמצעות 144 אלף היהודים, יגשים אלוהים את מטרתה השנייה של הצרה הגדולה, שהיא להביא להתעוררות רוחנית כלל-עולמית.

3. לנפץ יד-עם-קדש

מטרתה השלישית של הצרה הגדולה היא לשבור את כוחו, או את עקשנותו, של העם היהודי. בפרקים י"א-י"ב בדניאל מקבל הנביא חזון המתאר את התנאים שבהם יהיה שרוי עמו (ישראל) במשך תקופת הצרה. ואז, בדניאל י"ב 5-7, עולה השאלה כמה זמן יותר לפרק זמן זה לארוד:

וְרָאִיתִי אֲנִי דְנִיָּאל, וְהִנֵּה שְׁנַיִם אַחֲרַיִם עֹמְדִים, אֶחָד הִנֵּה לְשֹׁפֵת
הַיָּאֵר וְאֶחָד הִנֵּה לְשֹׁפֵת הַיָּאֵר. וַיֹּאמֶר לְאִישׁ לְבוּשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר
מִמַּעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר: עַד־מַתִּי קֶץ הַפְּלָאוֹת? וְאֲשַׁמַּע אֶת־הָאִישׁ
לְבוּשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר מִמַּעַל לְמִימֵי הַיָּאֵר, וַיֵּרָם יְמִינוֹ וַיִּשְׁמְאַלוּ

**אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיִּשָּׁבַע בְּחַי הָעוֹלָם, כִּי לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים נֶחְצֵי וּכְכֹלֹת
נִפְץ יִדְעֵם־קִדְשׁ תִּכְלִינָה כָּל־אֵלֶּה.**

קטע זה מספק מטרה שלישית לצרה הגדולה, והיא לשבור את כוחו, או את עקשנותו של העם היהודי. הצרה תימשך ולא תחדל עד שדבר זה יקרה. אם כן, מדברים אלה אפשר להסיק את מטרתה השלישית של הצרה: אלוהים מתכוון לשבור את כוחו של עם הקודש כדי להביאו ללידה חדשה כעם. האמצעי שעל ידו אלוהים יעשה זאת ניתן ביחזקאל כ' 33-38:

חִי־אֲנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה, אִם־לֹא בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְזוּעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׁפוּכָה אֶמְלוֹךְ עֲלֵיכֶם. וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים, וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפֹצְתֶם בָּם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְזוּעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׁפוּכָה. וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל־מִדְבַר הָעַמִּים, וְנִשְׁפָּטְתִי אֶתְכֶם שָׁם פְּנִים אֶל־פְּנִים. כֹּאֲשֶׁר נִשְׁפָּטְתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַר אֲרֶץ מִצְרַיִם, כִּן אֲשַׁפֵּט אֶתְכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה. וְהִעֲבַרְתִּי אֶתְכֶם תַּחַת הַשָּׁבֶט, וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם בְּמִסְרַת הַבְּרִית. וּבְרוּתִי מִכֶּם הַמְרַדִּים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי, מֵאֲרֶץ מְגוּרֵיהֶם אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבֹא, וַיִּדְעֶתֶם כִּי־אֲנִי יְהוִה.

בקטע זה מציג יחזקאל קווי דמיון ליציאת מצרים, שאותה בחנו מוקדם יותר בפרק ד', 'סדר האירועים לפני הצרה'. הדבר שאליו חשוב לשים פה לב הוא שאחרי שאלוהים יקבץ את היהודים מרחבי העולם, הוא ייכנס לתקופה של משפט עמם (הצרה). המורדים מקרב העם היהודי יוסרו ממנו במשפט טיהור זה. רק אז העם החדש לגמרי, עם שנוולד מחדש, יורשה להיכנס אל הארץ המובטחת תחת מלכותו של מלך המשיח.

ג. תיאורים כלליים

קטעים מרובים בכתבי התנ"ך מתארים את טבעה ואת מהלכה של הצרה הגדולה, ולא נוכל לעסוק בכולם במסגרת מחקר זה. אך ישנם קטעי מפתח שעלינו לקחתם בחשבון כחלק מההקדמה על אודות הצרה הגדולה.

1. האפוקליפסה הקטנה של ישעיהו

קטע חשוב בהקשר של הצרה הגדולה הוא ישעיהו כ"ד 1-כ"ז 13. קיים דמיון רב בין חלק זה לבין ספר ההתגלות, ולכן כונה הקטע "האפוקליפסה הקטנה של ישעיהו". הפסוקים 1-13 בפרק כ"ד מתארים את הארץ בשממה מוחלטת עקב משפטיה של הצרה:

הנה יהוה בוקק הארץ ובולקה, וענה פניה והפיץ ישביה. והיה כעם ככהו, כעבד באדניו, כשפחה כגברתה, כקונה כמוכר, כמלוה כלוה, כנשה כאשר נשא בו. הבוק תבוק הארץ והבוז תבוז, כי יהוה דבר את הדבר הזה. אבלה נבלה הארץ, אמללה נבלה תבל, אמללו מרום עם הארץ. והארץ חנפה תחת ישביה, כיעברו תורת, חלפו חק, הפרו ברית עולם. עלכן אלה אכלה ארץ ויאשמו ישבי בה, עלכן חרו ישבי ארץ, ונשאר אנוש מזער. אבל תירוש, אמללה גפן, נאנחו כל שמיחילב. שבת משוש תפים, חדל שאון עליזים, שבת משוש כנור. בשיר לא ישתו יין, ימר שר לשתינו. נשברה קרית תהו, סגר כל בית מבוא. צוחה על היין בחוצות, ערבה כל שמחה, גלה משוש הארץ. נשאר בעיר שמה, ושאינה יפת שער. כי כה יהיה בקרב הארץ בתוך העמים, כנקה זית, כעוללת אם כלה בציר.

בפסוקים 19-20 מתוארת הארץ כמתנוודדת עקב משפטיה של הצרה אשר נפלו עליה בגלל החטא:

רעה התרעעה הארץ, פור התפוררה ארץ, מוט התמוטטה ארץ. נוע תנוע ארץ כשכור והתנוודה כמלונה, וכבד עליה פשעה ונפלה ולא תסיף קום.

אך המשפטים הם פועל יוצא הכרחי לצדקתו של אלוהים, ובעובדה זו מכירים הצדיקים החיים באותה תקופה, לפי ישעיהו כ"ו 8-10:

אף ארח משפטיי, יהוה, קוינו, לשמה ולזכרה תאות נפש. נפשי אויתך בלילה, אפ רוחי בקרבי אשחרך כי כאשר משפטיי לארץ, צדק למדו ישבי תבל. יחו רשע, בל למד צדק, בארץ נכחות יעול ובל יראה גאות יהוה.

ישעיהו כ"ו 20-21 מציין שהצדיקים מוגנים באופן מיוחד על ידי אלוהים בזמן שהמשפטים ניתכים נגד כל העוולה:

לך עמי בא בחדרך, וסגר דלתיד (דלתך) בעדך, חבי כמעט רגע, עדיעבור (עבר) עם. כיהנה יהוה יצא ממקומו לפקד עון ישב הארץ עליו, וגלתה הארץ את דמיה, ולא תכסה עוד על הרוגיה.

אכן, חלק זה בישעיהו מהווה רקע הממלא פרטים חסרים ומבהיר רבות מהנאמר בהתגלות.

2. הקטעים על אודות יום ה'

המונח **יום ה'** הוא המונח הנפוץ ביותר לצרה בכתבי התנ"ך. זוהי תקופת זמן המתחילה בחתימת ברית שבע השנים, ומסתיימת בביאתו השנייה של המשיח לאחר שבע שנים בדיוק. ישנם אלה המלמדים שיום ה' מתחיל בהילקחות הקהילה השמימה, מתוך הנחה שההילקחות היא אשר מתחילה את הצרה. אך מכיוון שבקלות יכולה לעבור תקופת זמן בין ההילקחות לבין תחילת הצרה, טוב יותר לראות את תחילתו של יום ה' בכריתת ברית שבע השנים. אחרים מבקשים להאריך את תקופת יום ה' כך שתכלול את מלכות אלף השנים ואת התקופה שאחרי המלכות, אך בחינת הביטוי יום ה' בכל הקטעים תראה שאין הוא מופיע בכל הקשר למעט הצרה הגדולה. בעוד ביטויים אחרים, כגון **היום ההוא** או **ביום ההוא**, משמשים הן לצרה הגדולה והן למלכות האלף, המונח **יום ה'** לעולם אינו מובא מחוץ להקשר של הצרה הגדולה.

חלק מקטעי יום ה' מתייחסים לישראל בזמן הצרה, וקטעים אלה יובאו בחשבון בפרק י"ג, 'הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים'. כאן יצוינו רק אותם קטעי יום ה' העוסקים בעולם באופן כללי, או המתייחסים לעם מסוים מקרב הגויים. ישנם שבעה קטעים כאלה.

ראשית, ישעיהו ב' 12-22 מדגיש את פחד ה' הגדול שישירור באותה תקופה:

כי יום ליהוה צבאות על כל־גֹּאֲהַ נְרִם וְעַל כָּל־נִשְׂאָ, וְשִׁפְלִי. וְעַל כָּל־אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן הַרְמִים וְהַנְּשֹׂאִים, וְעַל כָּל־אֲלוֹנֵי הַבָּשָׁן. וְעַל כָּל־הַהָרִים הַרְמִים וְעַל כָּל־הַגְּבְעוֹת הַנִּשְׂאוֹת. וְעַל כָּל־מְגִדְלֵי גְבֵה וְעַל כָּל־חֹמֶה בְּצוּרָה. וְעַל כָּל־אֲנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ וְעַל כָּל־שְׂכֵינֹת הַחֲמָדָה. וְשִׁחַ גְּבֵהוֹת הָאֲדָם וְשִׁפְלֵי רוּם אֲנָשִׁים, וְנִשְׁגְּבֵי יְהוָה לְבָדוֹ בְּיוֹם הַהוּא. וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יַחְלֹף. וּבָאוּ בְּמַעְרוֹת צָרִים וּבְמַחְלוֹת עֶפֶר, מִפְּנֵי פַחַד יְהוָה וּמִהֲדַר גְּאוֹנוֹ בְּקוֹמוֹ לְעֶרְץ הָאֲרָץ. בְּיוֹם הַהוּא יִשְׁלִיךְ הָאֲדָם אֶת אֱלִילֵי כֶסֶף וְאֶת אֱלִילֵי זָהָב וְאֶשְׁרֵי עֲשׂוּלוֹ לְהַשְׁתַּחֲוֹת, לְחַפֵּר פְּרוֹת וְלַעֲטֹלְפִים. לְבֹא בְּנִקְרוֹת הַצָּרִים וּבְסַעֲפֵי הַסְּלָעִים, מִפְּנֵי פַחַד יְהוָה וּמִהֲדַר גְּאוֹנוֹ בְּקוֹמוֹ לְעֶרְץ הָאֲרָץ. חִדְּלוּ לָכֶם מִן־הָאֲדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאֶפֶס, כִּי־בִמָּה נִחְשָׁב הוּא?

שנית, ישעיהו י"ג 6-16 מרחיב על אודות מטרתה הראשונה של הצרה, שהיא לשים קץ לרשע ולרשעים:

הילילו כי קרוב יום יהוה, כשד משדי יבוא. על-כן כל-ידין, תרפינה, וכל-לבב אנוש ימס. ונבהלו; צירים וחבלים יאחזון, כילדה יחילו, איש אל-רעהו יתמהו, פני להבים פניהם. הנה יום-יהוה בא, אכזרי ועברה וחרון אף, לשום הארץ לשמה, וחטאיה ישמיד ממנה. כי-כוכבי השמים וכסיליהם לא יהלו אורם, חשד השמש בצאתו, וירח לא-יגיה אורו. ופקדתי על-תבל רעה ועל-רשעים עונם, והשבתי גאון ידים, וגאות עריצים אשפיל. אוקיר אנוש מפז, ואדם מכתם אופיר. על-כן שמים ארגיז, ותרעש הארץ ממקומה, בעברת יהוה צבאות, וביום חרון אפו. והיה כצבי מדח וכצאן ואין מקבץ; איש אל-עמו יפנו, ואיש אל-ארצו ינוסו. כל-הנמצא ידקר, וכל-הנספה יפול בחרב. ועלליהם ירטשו לעיניהם, יששו בתיהם, ונשיהם תשגלנה (תשכבה).

שלישית, יחזקאל ל' 1-9 מתאר כיצד ישפיע יום ה' על עמי המזרח התיכון, ובייחוד על מצרים:

ויהי דבר-יהוה אלי לאמר: בן-אדם, הנבא ואמרת: כה אמר אדני יהוה: הילילו ה' ליום. כי-קרוב יום וקרוב יום ליהוה, יום ענו, עת גוים יהיה. ובאה חרב במצרים, והיתה חלחלה בכוש בנפל חלל במצרים, ולקחו המונה, ונהרסו יסדותיה. כוש ופוט ולוד וכל-הערב וכוז ובגי ארץ הברית אתם בחרב יפלו. כה אמר יהוה: ונפלו סמכי מצרים וירד גאון עזה, ממגדל סונה בחרב יפלו-בה, נאם אדני יהוה. ונשמו בתוך ארצות נשמות, וערו בתוך-ערים נחרבות תהינה. וידעו כי-אני יהוה, בתתי-אש במצרים ונשברו כל-עזריה. ביום ההוא יצאו מלאכים מלפני בצים להחריד את-כוש בטח, והיתה חלחלה בהם ביום מצרים, כי הנה באה.

רביעית, יואל א' 15-20 מדגיש כיצד ישפיע יום ה' על יבולי הארץ:

אהה ליום! כי קרוב יום יהוה, וכשד משדי יבוא. הלוא נגד עינינו אכל נכרת, מבית אלהינו שמחה וגיל. עבשו פרדות תחת מגרפתיהם, נשמו אצרות נהרסו ממגרות, כי הביש דגן. מה-נאנחה בהמה, נבכו עדרי בקר, כי אין מרעה להם, גם-עדרי הצאן נאשמו. אליף יהוה אקרא, כי אש אכלה נאות מדבר, ולהבה להטה כל-עצי השדה. גם-בהמות שדה תערוג אליף, כי יבשו אפיקי מים, ואש אכלה נאות המדבר.

חמישית, עובדיה 10-20 מתאר את ההשפעות על ארץ אדום, שהיא דרום ירדן של ימינו:

מִחֲמַס אַחִידָה יַעֲקֹב תִּכְסֶּסָה בְּיֹשֶׁה, וְנִכְרַתָּ לְעוֹלָם. בְּיוֹם עֲמֻדָּה מִנְגִּיד בְּיוֹם שְׁבוֹת זָרִים חִילוֹ, וְנִכְרִים בָּאוּ שְׁעָרוֹ וְעַל-יְרוּשָׁלַם יָדוּ גּוֹרֵל, גַּם-אַתָּה כָּאֶחָד מֵהֶם. וְאַל-תִּרְאֵה בְּיוֹם-אַחִידָה, בְּיוֹם נִכְרוֹ, וְאַל-תִּשְׁמַח לְבַנְי־יְהוּדָה בְּיוֹם אַבְדָּם, וְאַל-תִּגְדֵּל פִּיךָ בְּיוֹם צָרָה. אַל-תִּבּוֹא בְּשַׁעַר-עַמִּי בְּיוֹם אֵיזָם, אַל-תִּרְאֵה גַם-אַתָּה בְּרַעְתּוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ, וְאַל-תִּשְׁלַחנָה בְּחִילוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ. וְאַל-תַּעֲמֹד עַל-הַפָּרֶק לְהִכְרִית אֶת-פְּלִיטָיו, וְאַל-תִּסְגֵּר שְׁרִידָיו בְּיוֹם צָרָה. כִּי-קָרוֹב יוֹם-יְהוָה עַל-כָּל-הַגּוֹיִם; כִּי-כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יַעֲשֶׂה לְךָ, וְגַמְלָה יָשׁוּב בְּרַאשָׁךָ. כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִּיתֶם עַל-הַר קִדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָל-הַגּוֹיִם תִּמְיֵד, וְנִשְׁתּוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ. וּבַהֲרָ צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קִדְשִׁי, וְיִרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם. וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה וּבֵית עֲשׂוֹ לְקֹשׁ, וְדָלְקוּ בָהֶם וְאַכְלוּם, וְלֹא-יְהִיָּה שְׁרִיד לְבֵית עֲשׂוֹ, כִּי יְהוָה דָּבַר. וְיִרְשׁוּ הַנֶּגֶב אֶת-הָרַעֲשׂוֹ, וְהַשְּׁפֵלָה אֶת-פְּלִשְׁתִּים, וְיִרְשׁוּ אֶת-שְׂדֵה אֲפְרַיִם וְאֶת שְׂדֵה שְׁמֶרוֹן, וּבְנִימָן אֶת-הַגְּלִעָד. וְגַלְתָּ הַחֲלֵהָזָה לְבַנְי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-כִּנְעַנִּים עַד-צָרַפְתָּ וְגַלְתָּ יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסַפְרָד יִרְשׁוּ אֶת עָרֵי הַנֶּגֶב.

משפט יום ה' יהיה כבד במיוחד על אדום עקב התנכלותם יוצאת הדופן לישראל. על אף שעמים אחרים אשמים באותה מידה, קלונה של אדום ייחודי בגלל קשרי הדם שלה לישראל.

שישית, צפניה א' 14-18 מתאר את יום ה' כתקופה של חושך ומצוקה, ומתייחס גם למטרתה הראשונה של תקופת הצרה:

קָרוֹב יוֹם-יְהוָה הַגָּדוֹל, קָרוֹב וּמַהֲרָ מְאֹד, קוֹל יוֹם יְהוָה, מִר צָרַח שָׁם גְּבוּר. יוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא, יוֹם צָרָה וּמְצוּקָה, יוֹם שְׂאָה וּמִשׂוֹאָה, יוֹם חֹשֶׁךְ וְאַפְלָה, יוֹם עָנָן וְעֶרְפֶּל. יוֹם שׁוֹפָר וּתְרוּעָה עַל הָעָרִים הַבְּצֻרוֹת וְעַל הַפְּנוֹת הַגְּבֹהוֹת. וְהִצַּרְתִּי לְאָדָם, וְהָלַכּוּ כְּעוֹרִים, כִּי לִיהוָה חֲטָאוּ, וְשָׁפַךְ דַּמָּם כְּעֶפֶר וּלְחֶמֶס כְּגִלְלִים. גַּם-כִּסְפָּם גַּם-זָהָבָם לֹא-יִוָּכַל לְהַצִּילָם בְּיוֹם עֲבָרַת יְהוָה, וּבְאִשׁ קִנְאָתוֹ תִּתְאַכַּל כָּל-הָאָרֶץ, כִּי-כָלָה אֲדָ-נְבִהָלָה יַעֲשֶׂה אֶת כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.

שביעית, בשנייה לפטרוס ג' 10-12 מתואר יום ה' כזמן של שריפה בארץ:

בֹּא יָבֵא יוֹם-יְהוָה כְּנֹגֵב בְּלִילָה, אֲזִי הַשְּׁמַיִם בְּשָׁאוֹן יִחַלְפוּ וְהִיסְדוֹת יִבְעָרוּ וְהַתְּמַגְגוּ, וְהָאָרֶץ וְהַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָלֶיהָ יִשְׂרְפוּ.

וְעַתָּה, אִם־כָּל־אֵלֶּה יְמוּגוּ, מִה־מָּאֵד חִיָּבִים אַתֶּם לְהִתְהַלֵּךְ
בְּקִדְשָׁה וּבְחֻסְדוֹת וּלְחַכּוֹת לְיוֹם־יְהוָה שְׂיָבֵא וּלְהַחֲיֵשׁ אֶתֹ,
אֲשֶׁר בּוֹ הַשָּׁמַיִם יְמוּגוּ בְּאֵשׁ וְהִיִּסְדוֹת יְבַעְרוּ וְנִמְסוּ.

התהליך שעל ידיו תישרף הארץ הוא באמצעות דיני האש הכלולים בדיני החותמות, השופרות והקערות אשר יידונו בפרק י', 'אירועי המחצית הראשונה של הצרה', ובפרק י"ב, 'אירועי המחצית השנייה של הצרה'. לסיכום, אם כן, הכתובים מספקים תיאור כללי של הצרה הגדולה כתקופה של חושך, עינוי, ייסורים, מהומה, בלבול ומוות, ושל חורבן עצום, במיוחד באמצעות אש.

פרק תשיעי

תחילת הצרה

כבר הודגש במספר מקומות שלא הילקחותה של הקהילה היא שמתחילה את הצרה, אלא חתימת ברית שבע השנים בין צר המשיח לבין ישראל. שני קטעי מפתח מאששים זאת.

א. דניאל ט' 24-27

עשרים ושלושה הפסוקים הראשונים בדניאל ט' מהווים את ההקדמה לנבואת שבעים השבועים שנמצאת בפסוקים 24-27. הרקע ניתן בפסוקים 1-2, שם מציין דניאל שהוא דרש בספרי הנבואה של ירמיהו ושל מספר נביאים אחרים, כמו ישעיהו. מתוך לימודו המעמיק באותם ספרים הוא ידע שעל הגלות הבבלית לארוך שבעים שנה. הוא ידע גם ששבעים השנה מתקרבות לסיומן. זהו חלק הנבואה שאותו הבין דניאל נכונה. מה שהבין שלא כראוי בקשר לנבואות ירמיהו, ישעיהו ואולי אחרים, היה שהוא חשב שמלכות המשיח, או מלכות אלף השנים, תוקם לאחר שבעים שנות הגלות הללו. הוא גם ידע מנביאים אלה שהתנאי המקדים להקמתה של המלכות הוא שעם ישראל יתודה על חטאיו. מתוך הנחתו שהמלכות תבוא מיד לאחר גלות בבל, התפלל דניאל תפילת התוודות על חטאי ישראל בפסוקים 3-19.

בפסוקים 20-23 נשלח המלאך גבריאל לתקן את האי-הבנה של דניאל לגבי כינונה של המלכות בסוף שבעים שנות הגלות. גבריאל מגיע כדי לגלות לדניאל את תוכניתו של אלוהים, זו שתביא את המלכות. באמצעות משחק

מילים הוא מודיע לדניאל שלא יהיו אלה שבעים שנים, אלא שבעים שבועים של שנים לפני שתיווסד המלכות.

1. קביעת שבעים השבועים – דניאל ט' 24א

שְׁבַעִים שָׁבָעִים נְחַתְּךָ עַל-עֲמֻדָּה וְעַל-עִיר קִדְשֶׁךָ . . .

אחת הטרגדיות הגדולות ביותר בתרגומים השונים היא שהמילה שְׁבַעִים תורגמה "שבועות". אך המילה המופיעה כאן היא שְׁבַעִים, אשר משמעותה אינה שבועות אלא היא מעין צורת רבים של המילה שבע. בצורתה זו יכולה המילה להתייחס לשבע פעמים של כל דבר, כפי שהמילה תריסר משמעה שנים-עשר ויכולה להתייחס לכל דבר. תריסר זו כמות של שנים-עשר, כגון תריסר תפוחים או תריסר ביצים, וההקשר הוא שקובע למה מתייחסת המילה. כך גם לגבי המילה הזאת; משמעותה הפשוטה היא "שבע", ואפשר ליחסה לשבע מכל דבר. בהקשר שלנו, כמובן, מן ההכרח שהכוונה היא לשבע של שנים, מפני שדניאל עסק בשנים. הוא ספר את שבעים שנות הגלות הבבלית, בהנחה שאחרי שבעים שנה תיווסד המלכות. ברור הוא שדניאל חשב במונחים של שנים. קיים כאן משחק מילים. נאמר לדניאל שלא "שבעים שנים", אלא על "שבועים שבעים של שנים" לעבור לפני שתיחנך המלכות. בקטע זה, אם כן, המשמעות היא שבעים שבועים של שנים, אשר הם סך של 490 שנה. המלאך אומר לדניאל שתקופה של 490 שנה "נחתכה".

המילה נְחַתְּךָ פירושה לכרות או לקבוע. לכל אורך ספרו עוסק דניאל בנושא של עתות הגויים, אותה תקופה ארוכה שהחלה בהחרבת בית המקדש בירושלים בידי נבוכדנצאר בשנת 586 לפנה"ס, ותיגמר עם סיום הצרה הגדולה וביאתו השנייה של המשיח. דניאל היה הנביא שניתנה לו התגלות ארוכה ומפורטת לגבי טבען של עתות הגויים. היה זה דניאל שגילה שיהיו ארבע ממלכות של גויים לאורך התקופה הנקראת עתות הגויים. בקטע של שבעים השבועים נאמר לדניאל שתקופה של 490 שנה נחתכה, או נגזרה, מתוך תקופת עתות הגויים כדי להביא לשיקומו הסופי של ישראל.

הערה נוספת ואחרונה לגבי פסוק זה דנה במרכז של תוכנית שבעים השבועים אשר נְחַתְּכוּ עַל-עֲמֻדָּה [כלומר, עמו של דניאל, היהודים] וְעַל-עִיר קִדְשֶׁךָ [ירושלים]. מרכזה של תוכנית שבעים השבועים הוא, באופן מיוחד, העם היהודי ועירו - ירושלים. דבר חשוב מאוד שיש לשים לב אליו הוא שתוכנית שבעים השבועים אינה נוגעת לקהילה. אין לה שום קשר לתוכניתו של אלוהים עבור הקהילה. תוכנית שבעים השבועים נוגעת לישראל.

2. מטרת שבעים השבועים – דניאל ט' 24ב

שְׁבַעִים שָׁבָעִים נְחַתְּךָ: עַל-עֲמֻדָּה וְעַל-עִיר קְדֻשָּׁה, לְכֹלֵא הַפְּשָׁע
וּלְחַתֵּם (וּלְהִתָּם) חֲטָאוֹת (חֲטָאוֹת) וּלְכַפֵּר עֲוֹן וּלְהִבְיֵא צְדָק
עַל־מִים וּלְחַתֵּם חֲזוֹן וְנָבִיא וּלְמַשֵּׁחַ קְדֻשָּׁה קְדָשִׁים.

חלקו השני של פסוק 24 מתאר את המטרה של שבעים השבועים. המטרה של תקופת 490 השנים הזאת, שגזר אלוהים על העם היהודי, היא להשיג שישה דברים. שלושת הדברים הראשונים הם גורמים שליליים ובלתי רצויים, והם יוסרו במשך שבעים השבועים. שלושת הדברים האחרונים הם גורמים חיוביים ורצויים, אשר יוצאו לפועל במשך שבעים השבועים. למעשה, שלושת הגורמים החיוביים מהווים מענה לשלושת הגורמים השליליים. לדוגמה, הגורם השלילי הראשון מקבל את תגובתו במרכיב החיובי הראשון; כך שהמטרות הראשונה והרביעית כרוכות יחד. הגורם השלילי השני מקבל את תגובתו בגורם החיובי החמישי; המטרה השנייה והחמישית כרוכות יחד. ולבסוף, הגורם השלילי השלישי מקבל את תגובתו בגורם החיובי השלישי; המטרות השלישית והשישית כרוכות יחד גם הן.

[א] לְכֹלֵא הַפְּשָׁע

המטרה הראשונה היא: לְכֹלֵא הַפְּשָׁע. המילה לְכֹלֵא משמעה לרסן בתקיפות, לרסן לגמרי או להביא לידי השלמה. המילה פְּשָׁע היא ביטוי חזק ביותר למילה חטא. משמעותה המילולית היא "למרוד". יש לשים לב לכך שהמילה באה בה"א הידיעה, כלומר לא רק לסיים פשע, אלא לסיים את הפשע, להביא את המרד לידי סיום. זוהי התייחסות למרידה ספציפית, למעשה פשע מסוים, ולהבאתו לכלל סיום, להבאתו לידי השלמה. אותו מעשה פשע בהקשר הזה הוא דחיית משיחותו של ישוע. סופו של הפשע האחד הזה נראה בישעיהו נ"ג 1-9 ובזכריה י"ב 10-י"ג 1.

במטרה ראשונה זו על החטא לבוא תחת ריסון, כך שלא יוכל לפרוח יותר, ובאופן מיוחד חטאו של ישראל בדחיית משיחותו של ישוע. חטאו הלאומי של ישראל ירוסן כעת בתקיפות, ויבוא לידי גמר. אותו רעיון מובע גם בישעיהו נ"ט 20 ובאל הרומים י"א 26. המטרה הראשונה היא, אם כן, להביא לכלל סיום את פשעו הלאומי של ישראל: דחיית משיחותו של ישוע.

[ב] לְחַתֵּם חֲטָאוֹת (לְהִתָּם חֲטָאוֹת)

המטרה השנייה היא: לְהִתָּם חֲטָאוֹת. משמעות המילה לְהִתָּם היא לסיים, והיא נובעת מן המילה תום, סיום. המילה חֲטָא משמעה להחטיא את המטרה,

והיא מתייחסת לחטאים יומיומיים. חטאים, אם כן, יבואו לידי סיומם או יוסרו.

ידוע, כמובן, שיהיו חטאים בימי מלכותו של המשיח. מטרת הקטע היא להראות שאף שעלולים להיות חטאים בקרב עמי הגויים, בזמן המלכות לא יהיה חטא בקרב ישראל. אמת זו ממש נלמדת גם מישעיהו כ"ז 9, מיחזקאל ל"ו 25-27, ל"ז 23, ומאל הרומים י"א 27. זהו גם הרעיון של הברית החדשה המוזכרת בירמיהו ל"א 30-33, שם מנבא ירמיהו מפורשות שיום יבוא ובו כל חטאיו של ישראל יוסרו וכל ישראל ייושע, מקטנם ועד גדולם. בזמן המלכות לא יצטרך יהודי אחד לומר לאחר: "דע את ה'", כי כולם ידעו אותו, למקטנם ועד גדולם.

המטרה השנייה של שבעים השבועים היא להביא קץ לחטאים הכלליים בחיי היומיום של עם ישראל. מחד גיסא, האדון יטפל בפשע האחד המסוים, דחיית משיחותו; מאידך גיסא, חטאים יומיומיים בישראל יבואו גם הם לסיומם.

[ג] לְכַפֵּר עֲוֹן

המטרה **השלישית** של שבעים השבועים היא: לְכַפֵּר עֲוֹן. זהו האמצעי שעל ידו יושגו המטרות הראשונה והשנייה. האמצעי שעל ידו יוסר חטאו הלאומי של ישראל בדחיית המשיח והאמצעי שעל ידו יוסרו חטאיהם היומיומיים הוא הכפרה.

המטרה השלישית היא לעשות כפרה, באופן מיוחד עבור עֲוֹן. המילה עֲוֹן מתייחסת לטבעו החוטא של האדם. תוכנית שבעים השבועים היא טיהור של ישראל אשר יכלול הסרה של כל שלושת הדברים: ראשית, את חטאו הלאומי של ישראל בדחיית משיחותו של המשיח; שנית, חטאים יומיומיים; ושלישית, טיפול בטבע החוטא עצמו.

[ד] להביא עידן של צדק

המטרה **הרביעית** של שבעים השבועים היא: לְהַבְיֵא צְדָק עֲלֵמִים, שמשמעו להביא עידן של צדק, כיוון שזוהי משמעות המילה עולם. אותו עידן של צדק נקרא מלכות המשיח או מלכות אלף השנים. זוהי אותה נקודה שמציגים ישעיהו א' 26, י"א 2-5, ל"ב 17, ירמיהו כ"ג 5-6 ו-ל"ג 15-18.

המטרה הרביעית היא להביא עידן של צדק, לכונן את המלכות. דניאל חשב שהמלכות תיכון מיד לאחר שבעים שנות הגלות; כעת נאמר לו שדבר זה יתרחש לא לאחר שבעים שנים, אלא כעבור שבעים פעמים שבע שנים, או 490 שנה.

[ה] לגרום להפסקת הנבואה

המטרה החמישית של שבעים השבועים היא: לְחַתֵּם חֶזוֹן וְנָבִיא. משמעות המילה לְחַתֵּם היא לגרום להפסקה או להביא להגשמה מלאה. המילה חֶזוֹן מתייחסת לנבואה מילולית, נבואות שנאמרו ונמסרו בעל פה בלבד, כגון אלה של אליהו או אלישע. המילה נָבִיא (או נְבוּאָה) מתייחסת לנבואה שבכתב, כמו כתבי הנבואה של ישעיהו, ירמיהו, יחזקאל ותרע"ע הנביאים. המטרה החמישית של שבעים השבועים היא לגרום להפסקת הן הנבואה המילולית והן הנבואה הכתובה, מפני שתוכנית שבעים השבועים כוללת בתוכה את ההתגשמות הסופית של כל הנבואות; התפקיד שממלאות כל הנבואות יסתיים בביאתו השנייה של המשיח.

מכיוון שהוא מדבר על מלכות המשיח, נשאלת שאלה נוספת: כיצד ייתכן שמלכות המשיח תגשים את כל הנבואות, והרי ישנם דברים הנוגעים לזמן שאחרי המלכות - לסדר הנצח? אך מה שעלינו לזכור הוא שהנצח (או הסדר הנצחי) הוא דבר שנגלה בברית החדשה; איש מנביאי התנ"ך לא ראה מעבר למלכות המשיח ואל תוך הסדר הנצחי. מנקודת המבט של כתבי התנ"ך ולאור העובדה שאף נביא לא ראה מעבר למלכות המשיח, כאשר דניאל מדבר על חתימת החזון והנבואה במלכות, הוא מתכוון לכך שבכל הנוגע לנבואות התנ"ך, הכול בהחלט יתגשם.

[ו] לְמַשַׁח קִדְשׁ קִדְשִׁים

המטרה השישית והאחרונה של שבעים השבועים היא: לְמַשַׁח קִדְשׁ קִדְשִׁים, כלומר למשוח את המקום הקדוש ביותר, מאחר שהכוונה היא למקום ולא לאישיות כלשהי. המקום הקדוש ביותר הוא בית המקדש; לא בית המקדש הראשון של שלמה המלך, לא בית המקדש השני של זרובבל, ובוודאי שלא בית המקדש השלישי בתקופת הצרה הגדולה. הכוונה היא לבית המקדש הרביעי, בית המקדש של מלכות המשיח, אשר האדון עצמו הוא בונה ואשר יימשח כחלק מתוכנית שבעים השבועים.

3. נקודת ההתחלה של שבעים השבועים - דניאל ט' 25א

וַתֵּדַע וַתִּשְׁכַּל מִן־מִצְאָ דָבָר לְהָשִׁיב . . .

נקודת ההתחלה של שבעים השבועים מזכרת בחלקו הראשון של פסוק 25: וַתֵּדַע וַתִּשְׁכַּל מִן־מִצְאָ דָבָר לְהָשִׁיב וְלִבְנוֹת יְרוּשָׁלַם. פסוק 24 כבר ציין שתוכנית שבעים השבועים נוגעת לא רק לעם היהודי, כי אם גם לעיר היהודית

ירושלים. כעת נאמר לדניאל ששבעים השבועים יחלו בצו, כזה המערב את בנייתה מחדש של ירושלים.

לאחר מכן מחולקים שבעים השבועים לשלוש תתי־חלוקות: שבעה שבועים, שישים ושניים שבועים ושבוע אחד.

4. שישים ותשעה השבועים הראשונים – דניאל ט' 25

... וְלִבְנוֹת יְרוּשָׁלַם עַד־מָשִׁיחַ נִגִיד שְׁבַעִים שְׁבָעָה, וְשְׁבַעִים
שְׁשִׁים וּשְׁנַיִם תָּשׁוּב וְנִבְנְתָה רְחוֹב וְחָרוֹץ, וּבְצֹק הָעֵתִים.

חלקו השני של פסוק 25 מדבר על שישים ותשעה השבועים הראשונים בצרפו את שתי התתי־חלוקות: את שבעת השבועים ואת שישים ושניים השבועים.

[א] שבעת השבועים או ארבעים ותשע השנים

התת־החלוקה הראשונה, שבעת השבועים, היא סך של ארבעים ותשע שנים ומתייחסת לתקופת ארבעים ותשע השנים שארכו לבנייתה מחדש של ירושלים. דברו על בניית ירושלים מחדש אומר הקטע על העיר: תָּשׁוּב וְנִבְנְתָה רְחוֹב וְחָרוֹץ, וּבְצֹק הָעֵתִים. התת־חלוקה הראשונה של שבעים השבועים היא, אם כן, שבעת השבועים או ארבעים ותשע השנים שבהם נבנתה ירושלים מחדש. רק לאחר ארבעים ותשע שנים נשלם תהליך הבנייה מחדש.

[ב] שישים ושניים השבועים, או ארבע מאות שלושים וארבע השנים

התת־חלוקה השנייה של שבעים השבועים היא שישים ושניים השבועים, שהם סך של 434 שנים. עד כמה שהדבר נוגע לפסוק הזה, לא הייתה הפסקה כלשהי בין התתי־חלוקות הראשונה והשנייה של שבעים השבועים. שישים ושניים השבועים באו מיד לאחר שבעת השבועים, או 434 השנים באו מיד לאחר ארבעים ותשע השנים. שבעה שבועים ושישים ושניים שבועים הם ביחד שישים ותשעה שבועים; או אם נחבר ארבעים ותשע שנים עם 434 שנים נקבל 483 שנה. סך של 483 שנים יעברו ממִצְאָ דָבָר ועד לבואו של המשיח, הנָּגִיד. לכן 483 שנים מתוך תקופת 490 השנים הגיעו לסופן בביאתו הראשונה של המשיח.

5. המאורעות שבין השבוע השישי ותשעה

והשבוע השבעים – דניאל ט' 26

וְאַחֲרֵי הַשְּׁבָעִים שָׁשִׁים וּשְׁנַיִם יָכַרְתַּ מְשִׁיחַ וְאֵין לוֹ, וְהָעִיר וְהַקֹּדֶשׁ יִשְׁחָתוּ עִם נְגִיד הַבָּא וְקִצּוֹ בְּשֵׁטֶף, וְעַד קֶץ מַלְחָמָה נִחְרָצַת שְׁמֹמֹת.

לאחר שאמר בפסוק 25 בדיוק כמה שנים יעברו לפני ביאתו הראשונה של המשיח, נאמר כעת לדניאל בפסוק 26 על אודות אירועים שיבואו בין השבוע השישי ושניים והשבוע השבעים. בעוד בין התתי-חלוקות הראשונה והשנייה של שבעים השבועים לא היה כל פער של זמן, בין התתי-חלוקות השנייה והשלישית ישנו פער של זמן. פסוק 26 מתחיל כך: וְאַחֲרֵי הַשְּׁבָעִים שָׁשִׁים וּשְׁנַיִם, אחרי התתי-חלוקה השנייה, דברים מסוימים צריכים להתרחש לפני שהתתי-חלוקה השלישית מתחילה בפסוק 27. כאשר הוא אומר אַחֲרֵי הַשְּׁבָעִים שָׁשִׁים וּשְׁנַיִם, הוא מתכוון אחרי סיום התתי-חלוקה השנייה של שבעים השבועים ולפני תחילת התתי-חלוקה השלישית של שבעים השבועים. ביטוי זה מראה בבירור שקיימת הפסקה של זמן בין התתי-חלוקות השנייה והשלישית, כלומר, בין השבוע השישי ותשעה לשבוע השבעים. שלושה אירועים יתרחשו במהלך פער זמנים זה.

[א] המשיח ייהרג

ראשית, יָכַרְתַּ מְשִׁיחַ וְאֵין לוֹ. יָכַרְתַּ פירושו ייהרג. אירוע זה התרחש בשנת 30 לספירה, בערך 35 שנה לאחר לידתו של ישוע. בנוסף לכך, נאמר: וְאֵין לוֹ. ייתכן שהביטוי אֵין לוֹ מתאר את מצבו של המשיח במותו כמי שאין ברשותו דבר, וייתכן שפירושו "לא לו", כלומר שהוא לא מת עבור עצמו אלא עבור אחרים. האפשרות השנייה היא כנראה כוונת הביטוי.

[ב] חורבן ירושלים והמקדש

וְהָעִיר וְהַקֹּדֶשׁ יִשְׁחָתוּ עִם נְגִיד הַבָּא וְקִצּוֹ בְּשֵׁטֶף . . .

לפי ה"א הידיעה במילה "הבא", כאשר נאמר עם נְגִיד הַבָּא הכוונה היא לעם מסוים. כלומר, מדובר בעם ספציפי, אותו עם המבצע את הפעולה שעליה מדובר בפסוק. במילים אחרות, לא הנְגִיד הַבָּא הוא זה שמחריב את העיר ואת המקדש, אלא עם נְגִיד הַבָּא הוא המחריב אותם. כוונת המשפט היא ללמד שהלאום של אותו העם והלאום של הנְגִיד הַבָּא הוא אותו אחד. נְגִיד הַבָּא הוא בהקשר הזה צר המשיח שעליו כבר דיבר דניאל בפרקים ז' ו-ח'. באומרו נְגִיד בחר דניאל באותו מונח שהשתמש בו בהתייחסויותיו הקודמות, מכיוון

שכבר דיבר עליו בפרקים הקודמים. נָגִיד הַבָּא, אשר עדיין עתיד לבוא, הוא מאותו לאום של העם שיחריב את העיר ואת המקדש. אחרי שהמשיח נכרת, העיר והמקדש ייחרבו.

דבר זה התרחש בשנת 70 לספירה, 40 שנה אחרי מותו של המשיח. ידוע מההיסטוריה מיהו אותו עם. בני העם שהחריבו את העיר ואת המקדש בשנת 70 לספירה היו גויים מרומא, כלומר הרומאים. מאחר שעל צר המשיח להיות מאותו הלאום של העם שהחריב את העיר ואת המקדש, הרי שפסוק זה הוא המראה לנו שצר המשיח יהיה גוי ממוצא רומי.

לאחר מכן הוא מציין: וְקָצוּ בְשֵׁטֶף, כלומר שסופם של ירושלים ושל המקדש יהיה עקב שֵׁטֶף (שיטפון). בכל מקום שבו משתמשים בתמונה של שיטפון באופן סמלי, היא תמיד מסמלת פלישה צבאית. ירושלים נחרבה בפלישה צבאית רומית, תחילה תחת אספסיאנוס ואחר כך תחת טיטוס.

[ג] מלחמה מתמשכת

וְעַד קֵץ מְלַחְמָה . . .

במשך שארית פרק הזמן שלפני תחילת השבוע השביעי תתאפיין הארץ במלחמות. דבר זה בוודאי היה נכון לכל אורך ההיסטוריה של המזרח התיכון. הכתוב אומר שכתוצאה מאותן מלחמות: נַחֲרָצָה שְׁמֵמוֹת - התייחסות למצבה השומם של הארץ כמצב שאותו חרץ אלוהים.

6. השבוע השבעים - דניאל ט' 27

התת־חלוקה השלישית של שבעים השבועים היא השבוע האחרון, שהוא השבוע השבעים המתואר בפסוק 27:

וְהִגְבִּיר בְּרִית לְרָבִים שָׁבוּעַ אֶחָד, וְחָצִי הַשָּׁבוּעַ יִשְׁבִּית זָבַח וּמִנְחָה, וְעַל כִּנֹּף שְׁקוּצִים מְשֻׁמָּם, וְעַד־כֹּלָה וְנַחֲרָצָה תִּתַּדּוּ עַל־שָׁמַם.

השבוע האחרון הוא סך של שבע שנים, שהן אותן שבע שנות הצרה הגדולה. אותן שבע שנים, שהן השבוע השבעים, מחולקות אף הן בפסוק זה לשני חלקים, שהם שני חצאים שווים בני שלוש שנים וחצי כל אחד. במקומות אחרים בדניאל ובספר ההתגלות ניתנים להם שמות תיאוריים שונים. כל אחד מהחצאים מתואר בשלוש דרכים שונות: לפעמים יָמִים אֶלְף וּמָאתַיִם וְשָׁשִׁים (התג' יב 6); לעתים אַרְבָּעִים וְשָׁנַיִם חֲדָשִׁים (התג' יא 2-3, יג 5), ולפעמים עֶדֶן וְעֶדְנִים וְחָצִי עֶדֶן (דני' ז 52). בכל שלושת המקרים הם שווים לשתי תקופות של שלוש שנים וחצי, שיחדיו מהוות את תקופת שבע השנים.

נקודת ההתחלה של התת־חלוקה הראשונה (שבעת השבועים הראשונים) הייתה הצו לשוב ולבנות את ירושלים. מאחר שהתת־חלוקה השנייה, זו של שישים ושנים השבועים, באה מיד לאחר התת־חלוקה הראשונה, לא היה כל צורך באות שיסמן שהתת־חלוקה השנייה החלה. אך מאחר שנותר פער של זמן בין התת־חלוקות השנייה והשלישית, היה נחוץ לספק אות שעל פיו נדע שהתת־חלוקה השלישית החלה.

[א] הברית הנחושה

הפסוק מציין: וְהִגְבִּיר בְּרִית לְרַבִּים שְׁבוּעַ אֶחָד. זוהי נקודת ההתחלה של השבוע השבעים. המילה הַגְבִּיר בפסוק 27 מתייחסת לשם הקודם הקרוב ביותר אליה, נְגִיד הַבָּא, בפסוק 26. הַנְּגִיד הַבָּא וזה שכורת את הברית אחד הם ואותו האדם, אשר מוכר יותר בחוגים המשיחיים כצר המשיח. הַנְּגִיד הַבָּא, או צר המשיח, יִגְבִּיר בְּרִית, או יכרות ברית נחושה. אותה ברית שיכרות תהיה מחוזקת; הוא ידאג שתהיה חזקה. כוונת המילים הַגְבִּיר בְּרִית אינה חידוש של ברית קיימת, אלא כינונה של ברית מקורית בעלת ערבונות חזקים. בסעיף הבא יובהר למה בדיוק ערבה אותה ברית.

נקודת ההתחלה של השבוע השבעים בדניאל, שהוא השבוע האחרון, היא עדיין עתידית, ונקודת ההתחלה של הצרה הגדולה היא כריתת ברית שבע השנים. לא ההילקחות היא המתחילה את הצרה. ההילקחות תבוא בזמן כלשהו לפני שתתחיל הצרה. ייתכן שהיא תבוא מיד לפני שתתחיל הצרה, וייתכן כי תבוא עשר, עשרים, שלושים או יותר שנים לפני שתתחיל הצרה. בעוד הכתובים מלמדים שההילקחות תקדים את הצרה, מעולם לא נאמר בהם שההילקחות מתחילה את הצרה. האירוע המתחיל את הצרה הוא כריתת ברית שבע השנים.

יתרה מכך, מצוין כי הברית תיכרת לְרַבִּים; לא עם כולם, אלא עם רַבִּים. גם לא לְרַבִּים אלא לְרַבִּים, בה"א הידיעה. הכוונה היא להנהגת ישראל, אשר תוסמך לכרות בריתות מסוג זה. הברית נכרתת לשבוע אחד. מחד, היא מתחילה את שבע שנות הצרה, אך מאידך, היא נחתמת גם לשם המטרה הספציפית של היותה תקפה לשבע שנים.

[ב] הפסקת מערכת הקורבנות

הפסוק ממשיך ומציין כי באמצע השבוע הוא יִשְׁפֹּט וְיִמְנָחָהּ. באמצע של השבוע השבעים, כלומר לאחר שלוש השנים וחצי הראשונות, הברית תישבר.

כאשר היא תישבר, הוא יִשְׁבִּית זָבַח וּמִנְחָה. מערכת הקורבנות תושבת בכוח. אותו רעיון מובע בהתגלות י"א 1-2.

[ג] עבודת אלילים

וְעַל כִּנֹּף שְׂקוּצִים מְשֻׁמִּים . . .

המילה כִּנֹּף מתייחסת לגג בית המקדש, ומשמעותה מכוונת ל"השפעה משתרעת" או ל"השפעה מסוככת". אותה השפעה מסוככת תהיה על גג בית המקדש. זוהי התייחסות מיוחדת להשתחוות לצר המשיח, כאשר יכריז על עצמו כעל האל האחד והאמיתי (תסל"ב ב 3-4). המילה שְׂקוּץ מתייחסת לצלם או לאליל, כלומר שצלם או פסל של צר המשיח יוצב במתחם הבית על גג המקדש עצמו. דבר זה מתואר גם בדניאל י"ב 11 ובמתי כ"ד 15. על הצלם עצמו מדובר בהתגלות י"ג 14-15.

וְעַל כִּנֹּף שְׂקוּצִים [כלומר, על גבי ההשפעה המשתרעת של עבודת האלילים, יבוא ה-] מְשֻׁמִּים. הַמְשֻׁמִּים (הגורם לשיממון) הוא צר המשיח, אשר יביא לכך ששממה תיפול על העם היהודי.

[ד] סיומה של הצרה

לאחר מכן הפסוק מציין:

וְעַד־כָּלָה וְנִחְרָצָה תִּתֵּן עַל־שָׁמַיִם.

הביטוי וְעַד־כָּלָה משמעו לסיים או להשלים. עד הסוף, עד הסיום, עד להשלמת השבוע השבעים, הדברים הללו, השממות הללו, הן נחרצות. משמעות המילה נִחְרָצָה היא שהדבר נחרץ מבעוד מועד, מפני שהאירועים המפורטים בדניאל ט' 27 כבר נובאו ונחרצו הרבה לפני הצרה הגדולה. אנו רואים זאת בישעיהו י' 23 ו-כ"ח 22.

משמעות הביטוי היא גם שהצרה לא תימשך ולו יום אחד מעבר לזמן המוקצב לה מראש. הצרה תסתיים ביום מדויק. אותה נקודה מועברת במתי כ"ד 22, שם כתוב: וְלוּלֵא נִקְצְרוּ הַיָּמִים הֵּהֵם לֹא יִנְשַׁע כָּל־בָּשָׂר, אֲךָ לְמַעַן הַבְּחִירִים יִקְצְרוּ הַיָּמִים הֵּהֵם. לא שהצרה תארך פחות משבע שנים; אלא שלא יורשה לה לארוך ולו יום אחד מעבר לזמן המוקצב של שבע שנים בדיוק, ולא יותר.

הביטוי האחרון הוא: תִּתֵּן עַל־שָׁמַיִם. המילה שָׁמַיִם עלולה להתייחס למצב של שממה ונטישה, או גם לאדם הגורם לשממה (מְשֻׁמִּים). לכן אם הכוונה במילה שָׁמַיִם היא למצב של שממה, הרי שזו התייחסות לעם היהודי, בעודו שרוי גלמוד בשממה בתקופת המחצית השנייה של הצרה, כאשר הזעם ניתך

עליו. אם הכוונה היא לזה שגורם לשיממון, הרי שזו התייחסות לצר המשיח ולהשמדתו בביאה השנייה, ביומו האחרון ממש של השבוע השבעים.

ב. ישעיהו כ"ח 14-22

בעוד דניאל ט' 27 מציג את הברית המתחילה את הצרה הגדולה מנקודת מבט אנושית, ישעיהו כ"ח 14-22 רואה את הברית מנקודת מבטו של אלוהים. פסוק 14 חושף את נקודת השקפתו של אלוהים על הרבנים הבאים בברית זו:

לְכֹן שְׁמַעוּ דְבַר-יְהוָה, אַנְשֵׁי לְצֹן, מְשָׁלֵי הָעַם הַזֶּה אֲפֹר בִּירוּשָׁלַם . . .

אלוהים מכנה את כורתי הברית הזאת אַנְשֵׁי לְצֹן. הוא מחשיב אותם ללצים ולא למנהיגים רציניים.

פסוק 15 מסביר מדוע מחשיבם אלוהים כך, ומספק את נקודת ההשקפה האלוהית על הברית עצמה:

כִּי אֶמְרֶתֶם: כְּרַתְנוּ בְרִית אֶת-מָוֶת, וְעַם-שְׂאוֹל עֲשִׂינוּ חֹזֶה, שֵׁיט (שׁוֹט) שׁוֹטֵף כִּי-עֵבֶר (נְעֵבֶר) לֹא יבֹאֲנוּ, כִּי שְׁמָנוּ כָּזָב מְחֻסְנוּ וּבִשְׂקָר נִסְתַּרְנוּ . . .

כאן אפשר לראות בבהירות מדוע מכנה אלוהים את המנהיגים אַנְשֵׁי לְצֹן. ברור הוא שמנהיגי ישראל ייכנסו בברית זו כדי להשיג מידה מסוימת של ביטחון ולהימלט מן השׁוֹטֵף השׁוֹטֵף. כאשר התמונה של שיטפון מופיעה במובן סמלי, היא מהווה תמיד סמל לפלישה צבאית. מכאן שמנהיגי ישראל יאמינו שעקב כניסתם בברית זו הם יהיו חופשיים מכל פלישה צבאית נוספת. אך אלוהים מכריז שאין זו ברית של חיים, אלא ברית מוות. אין זו ברית מהשמיים, אלא מן השאול. במקום שישגו ביטחון, הם יקבלו מידה גדולה של חוסר ביטחון. ישנה תפיסה נפוצה ושגויה שעם ישראל יקבל את צר המשיח כאילו היה המשיח. אך הכתובים אינם מלמדים דבר כזה בשום מקום. העובדה היא שישראל לא יקבלו כמשיח. ישראל יכרות ברית איתו וישים בברית זו את אמונו למען ביטחונו. אך ישראל לעולם לא יקבלו כאילו היה המשיח.

פסוק 16 מדבר על אלה שאינם נכללים באותם רבנים אשר מסרבים להיכנס בברית זו:

לְכֹן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה: הַנְּנִי יֶסֶד בְּצִיּוֹן אֶבֶן, אֶבֶן בְּחֹן פְּנֵית יְקֶרֶת מוֹסֵד מוֹסֵד; הַמֵּאֲמִין לֹא יִחִישׁ.

פסוק זה מבהיר שתהיה קבוצה של יהודים, כפי שהייתה קבוצה בדניאל ט' 27, אך הם יסרבו לקחת כל חלק בברית זו. הם לא ימהרו להיכנס בברית זו וגם לא להזדהות איתה.

ואז, בפסוקים 17-22, מוצאים את אותן שלוש תוצאות כמו בדניאל ט' 27. ראשית, בפסוקים 17-18 הברית נשברת ולאחר מכן באות הפלישות הצבאיות שמהן קיוו להימלט:

וְשִׁמְתִי מְשֹׁפֵט לְקוֹ וְצָדָקָה לְמִשְׁקַלְתִּי, וְיָעָה בָּרֶד מִחֶסֶה כָּזָב,
וְיִסְתֵּר מֵיָם יִשְׁטָפוּ. וְכִפֵּר בְּרִיתְכֶם אֶת־מֹות, וְחִזִּיתְכֶם אֶת־שְׂאוֹל
לֹא תִקוּם; שׁוֹט שׁוֹטֵף כִּי יַעֲבֹר וְהִיִּיתֶם לוֹ לְמִרְמָס.

שנית, בפסוקים 19-20 נופלות שממות על היהודים:

מְדֵי עָבְרוּ יִקַּח אֶתְכֶם, כִּי־בִבְקָר בִּבְקָר יַעֲבֹר, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה,
וְהָיָה רֶק־זֹעָה, הַבֵּין שְׁמוּעָה. כִּי־קָצַר הַמָּצָע מִהַשְׁתַּרְעַ וְהַמִּסְכָּה
צָרָה כְּהַתְּכִיִּס.

במקום שיהיה להם ביטחון, יהיה חוסר ביטחון. חוסר ביטחון זה מתואר כאכזבה ומבוכה עצומות המומחשות בשתי דרכים. ראשית, כמו איש המנסה להתמתח על גבי מיטה הצרה מדי עבורו. שנית, כמו אדם המנסה להתכסות בשמיכה כדי להגן על עצמו מפני הקור, אך השמיכה קצרה מכדי לכסות את כל גופו. במקום נוחות תהיה חוסר נוחות. במקום ביטחון יהיה חוסר ביטחון.

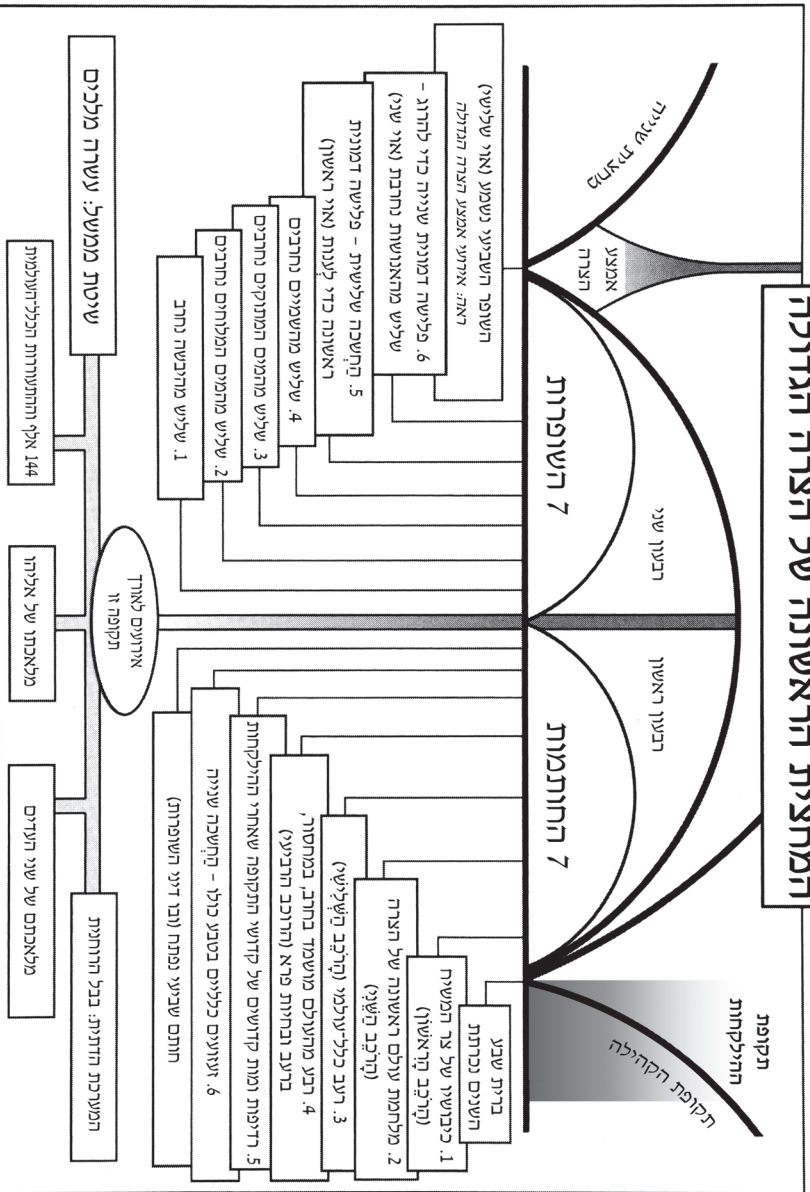
התוצאה השלישית היא זעם אלוהים, המודגש בפסוקים 21-22:

כִּי כְהִרְפְּצִים יָקוּם יְהוָה, כְּעֵמֶק בְּגִבְעוֹן יִרְגָז; לַעֲשׂוֹת מַעֲשָׂהוּ -
זָר מַעֲשָׂהוּ, וְלַעֲבֹד עֲבֹדְתוֹ - נְכַרְיָה עֲבֹדְתוֹ. וְעַתָּה אֶל־תִּתְלוּצְצוּ,
פְּנֵי־יְחִזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם, כִּי־כָלָה וְנַחֲרָצָה שְׁמַעְתִּי מֵאֵת אֲדָנִי יְהוָה
צָבָאוֹת עַל־כָּל־הָאָרֶץ.

שניים משמותיה של הצרה הגדולה ניתנים בקטע זה: מעשהו הזר של ה' ועבדתו הנכרית של ה'. הצרה מקבלת את שני השמות יוצאי הדופן הללו מתוך המשפט האחרון בפסוק 22: כִּי־כָלָה וְנַחֲרָצָה שְׁמַעְתִּי מֵאֵת אֲדָנִי יְהוָה צָבָאוֹת עַל־כָּל־הָאָרֶץ. משפט זה נחרץ בשמיים בגלל הברית שנחתמת עלי אדמות. זהו דבר זר מכיוון שזו קריאה להשמדת כָּל־הָאָרֶץ. צו השמדה זה זהה למגילת שבעת החותמות שבפרק ה' בהתגלות. כפי שנראה בפרק הבא, כאשר נפתחים החותמות מתרחשת השחתה עצומת היקף של הארץ. אך צו השמדה זה יינתן רק כאשר תיכרת הברית.

אם כן, אותה הנקודה המועברת בדניאל ט' 27 מועברת גם בישעיהו. הצרה מתחילה בכריתת ברית שבע השנים בין מנהיגיו של ישראל לצר המשיח. כאשר נכרתת ברית זו הצרה מתחילה, ואלוהים עצמו נותן את צו ההשמדה.

המתצית הראשונה של הצרה הגדולה

תרשים מס' 4

פרק עשירי

אירועי המחצית הראשונה של הצרה

פרקים ו'–י"ח בספר ההתגלות עוסקים בתקופת הצרה הגדולה. פרקים ו'–ט' ו–י"ז דנים באירועיה של המחצית הראשונה, פרקים י'–י"ד באירועי אמצע הצרה, ופרקים ט"ו–ט"ז ו–י"ח באירועיה של מחציתה השנייה. בנוגע לאירועים של המחצית הראשונה יש לשים לב לשני דברים. **ראשית:** חלק מן האירועים מתרחשים ברצף כרונולוגי, כשכל אירוע עוקב אחר קודמו לפי הסדר. בכלל זה כלולים דיני החותמות בפרק ו' ודיני השופרות בפרקים ח'–ט'. **שנית:** אירועים אחרים מתרחשים לאורכה של המחצית הראשונה בו זמנית עם אירועים המתרחשים ברצף. ישנם חמישה אירועים כאלה המתרחשים לאורכה של המחצית הראשונה. שניים מהאירועים הללו מתחילים למעשה לפני הצרה הגדולה, אך נמשכים אל תוכה ולאורכה של המחצית הראשונה. הראשון הוא מלאכתו של אליהו הנביא. השני הוא שיטת הממשל של עשרת המלכים ועשר המלכויות. כפי שצוין קודם לכן, לאחר נפילת הממשלה הכלל-עולמית לפני הצרה מחולק העולם לעשר מלכויות. חלוקת עשר המלכויות נמשכת אל תוך ולכל אורך המחצית הראשונה של הצרה.

שלושת האירועים האחרים יידונו מאוחר יותר בפרק זה. אלה הם עבודת הבישור של 144 אלף היהודים וההתעוררות הכלל-עולמית (התג' ז), מלאכתם של שני העדים (התג' יא), ושלטונה של בבל הרוחנית אשר תשלוט בענייני הדת של העולם במחצית הראשונה (התג' יז).

א. דיני החותמות

דיני החותמות של פרק ו' בהתגלות הם הראשונים מבין שלוש סדרות של דינים במשך הצרה. דינים אלה מתחילים כתוצאה מכריתת ברית שבע השנים, והם חלק מצו ההשמדה של הארץ כולה (ישע' כח 22). ישנם שבעה דיני חותמות, כאשר השביעי מכיל את שבעת דיני השופרות. השופר השביעי מכיל את שבעת דיני הקערות. ארבעת דיני החותמות הראשונים ידועים גם בכינוי "ארבעת פרשי האפוקליפסה".

1. החותם הראשון - התגלות ו' 1-2

וַיֵּרָא כְּאִשֶּׁר פָּתַח הַשָּׁה אֶחָד מִן־שִׁבְעָה הַחֲתָמוֹת, וְאָשְׁמַע אֶחַת מֵאַרְבַּע הַחִיּוֹת מְדַבֶּרֶת כְּקוֹל רַעַם לֵאמֹר: בֹּא וּרְאֵה! וְאָבִיט, וְהִנֵּה סוֹס לָבָן וְהָרֵכָב עָלָיו קִשֶׁת בְּיָדוֹ; וַתִּנָּתֶן־לוֹ עֲטָרָה וַיֵּצֵא מִנְצָח וּלְמַעַן יִנָּצֵחַ.

בפרש הראשון של האפוקליפסה מציגה ההתגלות איש הלוּבש עֲטָרָה, והוא יוצא מִנְצָח וּלְמַעַן יִנָּצֵחַ. הדמות הזאת שעל גבי הסוס הלבן תמלא תפקיד מרכזי בתקופת הצרה. על העובדה שדמות זו אינה המשיח מצביעה העובדה שהעטרת המוזכרת כאן היא מסוג סִטְפָנוּס, שהיא עטרת של אדם מתגבר או מנצח. אין זו עטרת מסוג דִיאָדֵם, שהיא עטרת של ריבונות ושל מלכות, מהסוג שילבש המשיח בפרק י"ט. דמות זו של פרש, הנכנס לתקופת הצרה כשהוא מִנְצָח וּלְמַעַן יִנָּצֵחַ, היא צר המשיח.

כדי להבין באופן מלא את אישיותו ואת פועלו של צר המשיח, יש להתבונן בו בתוך המסגרת של השילוש המדומה. לפי התגלות י"ג, שילוש לא־קדוש יוקם בתקופת הצרה הגדולה. השטן ימלא את תפקיד האב המדומה. בדיוק כפי שהאב האמיתי נתן את כל השלטון לבנו, השטן ייתן את כל שלטונו לצר המשיח. נביא השקר ימלא את התפקיד של רוח הקודש המדומה. פועלה של רוח הקודש הוא לקרוא לבני אדם להשתחוות למשיח. תפקידו של נביא השקר יהיה לקרוא לכל בני האדם להשתחוות לצר המשיח. בכל פרט, כפי שנראה מאוחר יותר במחקר זה, ידמה צר המשיח בפעולתו את הבן. ברגע שנבין את התפקיד שהוא ממלא, דברים רבים הנאמרים עליו בכתובים יהיו קלים יותר להבנה.

[א] שמותיו של צר המשיח

לאדם אשר לו יהיה התפקיד המרכזי בעניינים אנושיים בתקופת הצרה הגדולה ניתנים מספר שמות לאורך הכתובים. אותם שמות, תארים ותיאורים

שונים פשוט מציירים את הפנים השונים של אישיותו. אם נאגד אותם יחד, שמות אלה מתארים אותו כהתגלמות הרשע בממד האנושי, בדיוק כפי שהשטן הוא התגלמותו של הרשע בממד המלאכי.

להלן שמותיו השונים:

זרע השטן - בראשית ג' 15

הקרן הקטנה - דניאל ז' 8

מֶלֶךְ עֲזָפָנִים - דניאל ח' 23

הנגיד הבא - דניאל ט' 26

מְשֻׁמֵּם (או שְׁמִים) - דניאל ט' 27

המלך העושה כרצונו - דניאל י"א 36

אִישׁ הַחֲטָאָה - השנייה אל התסלוניקים ב' 3

בן האבדון - השנייה אל התסלוניקים ב' 3

הַרְשָׁע - השנייה אל התסלוניקים ב' 8

צר המשיח - הראשונה ליוחנן ב' 22

החיה - התגלות י"א 7

מתוך אחד-עשר שמות אלה, שישה נמצאים בתנ"ך וחמישה בברית החדשה. מן השמות התנ"כיים, כולם נמצאים בספר דניאל למעט אחד. מן השמות שבברית החדשה שלושה ניתנים בידי פולוס, כולם בפרק אחד של אחד מספריו מבין כל כתביו הרבים. השניים האחרים ניתנים על ידי יוחנן השליח בשניים מתוך חמשת ספריו.

רובם המכריע של החוקרים בתחום הנבואה השתמשו בשם אחד ויחיד לאותו עריץ עולמי העתיד לבוא: צר המשיח. אמנם ייתכן שזהו לא הכינוי הנפוץ ביותר בכתובים, אך זהו תואר שנבחר היטב. כינוי זה מתאר את כוונתו האמיתית, שהיא להיות נגד המשיח. כל שמותיו האחרים מתארים במהותם את מאפייניו השונים שבהם ישתמש כחלק מהתנגדותו למשיח. על כל פנים, אפשר להתחיל להבחין בטבעו המתעה מתוך הריבוי הזה של כינויים. כיוון שכפי שלבן האמיתי ישנם שמות, תארים ותיאורים רבים, כך גם לבן המדומה.

[ב] מוצאו של צר המשיח

מוצאו של צר המשיח, בהיותו הבן המדומה, יהיה טבעי ועל-טבעי כאחד בחיקוי של הבן האמיתי. מוצאו הטבעי של הבן האמיתי הוא מלידתו ליהודייה. מוצאו העל-טבעי היה מהריונה של בתולה בדרך נס, באמצעות גבורת רוח הקודש שהצלה עליה. התוצאה הסופית הייתה אלוה-אדם.

(1) מוצאו הטבעי

באשר למוצאו הטבעי, ההשערות התמקדו בשייכותו הלאומית, כאשר השאלה היא האם צר המשיח יהיה יהודי.

(א) צר המשיח לא יהיה יהודי

אלה המאמינים כי על צר המשיח להיות יהודי עושים זאת מכוח כמה נימוקים. ניתן לסווג את אחד מהם כנימוק הלוּגִי. כך תיראה הטענה בדרך של הַקְשָׁ (סילוגיזם, מסקנה לוגית):

הנחה ראשית:	היהודים יקבלו את צר המשיח בתור המשיח;
הנחה משנית:	היהודים לעולם לא יקבלו משיח לא־יהודי;
מסקנה:	צר המשיח יהיה יהודי.

הטיעון הוא שהיהודים יקבלו אותו בתור המשיח. הכתובים אינם טוענים דבר מעין זה. אמנם התנ"ך מלמד שעם ישראל נכנס ביחסי ברית עם צר המשיח, אך אין זה אומר בשום אופן שהם יקבלוהו כאילו היה המשיח. ישנם שהרחיבו נימוק זה באומרם כי היהודים לא ייכנסו אפילו בברית עם נוכרי. אך כל זה אינו תקף, מפני שלעתים תכופות בעבר נכנסו יהודים ליחסי ברית עם לא־יהודים.³⁰ אך הנימוק הלוּגִי הזה גם מתעלם מהתמונה הכוללת. אפשר לשאול זאת בדרך אחרת: כיצד יקבלו אותו הגויים אם יהיה יהודי? לכן אפשר לעשות שימוש בנימוק הלוּגִי לשני פנים, והוא אינו תקף כשלעצמו. הטיעון ליהדותו של צר המשיח בהתבסס על היגיון מעין זה אינו תקף. זהו טיעון המתבסס על שתי הנחות שאף לא אחת מהן יכולה לעמוד בפני עצמה. יתרה מכך, הניתוח הסופי באשר לנכונותו של עניין אינו יכול להסתמך על היגיון, אלא על הכתובים. השאלה המהותית היא לא: "האם זה הגיוני?" אלא: "האם זה תואם את הכתובים?" ההנחה הנחוצה לטיעון הלוּגִי אינה מקבלת תוקף מהכתובים.

נימוק נוסף המועלה לעתים קרובות ליהדותו של צר המשיח מבוסס על התגלות ז' 1-8. כך ייראה הטיעון אם יוצג בדרך של היקש:

הנחה ראשית:	השבט שממנו יבוא צר המשיח לא יימנה עם 144 האלף;
הנחה משנית:	שבט דן אינו נמנה עם 144 האלף;
מסקנה:	צר המשיח הוא משבט דן.

אווילותו של נימוק מעין זה צריכה להיות ברורה לכל הדוגל בפרשנות מילולית של הכתובים. ראשית כול, זהו טיעון המבוסס על השערה. אם יהיה

30. דוגמאות מהתקופה האחרונה כוללות את הסכמי השלום שנחתמו בין ישראל למצרים, רדן ואש"ף, אך איש בישראל לא האמין כי סאדאת, חוסיין או ערפאת הוא המשיח.

המפרש בצורה זו כן ולו במעט, יצטרך להודות שאינו יודע מדוע לא נכלל שבט דן בין 144 האלף. הכתובים אינם מפרטים מדוע הוצא דן מן המניין. ואם הסיבה ששבט דן אינו נכלל היא שצר המשיח בא ממנו, אזי יש להסביר מדוע נענש שבט שלם בגלל אדם אחד. יתרה מכך, עלינו לשאול מדוע נכלל שבט דן בישראל של מלכות אלף השנים (יחז' מח 1) אם אכן רובצת עליו קללה? כאשר פונים להשערות במקום שבו כתבי הקודש מחרשים, הרי זו סכנה לפרשנות מבוססת. בנוסף, הטיעון הזה הוא מעגלי. אם נחזור על ההיקש, הוא יראה כך:

הנחה ראשית: שבט דן, שממנו יבוא צר המשיח, לא יימנה עם 144 האלף;

הנחה משנית: דן אינו נמנה עם 144 האלף;

מסקנה: צר המשיח הוא משבט דן.

מהיקש זה מתפתח היקש נוסף:

הנחה ראשית: צר המשיח הוא משבט דן;

הנחה משנית: דן הוא שבט יהודי;

מסקנה: צר המשיח יהודי.

או שאפשר להציב היקשים אלה בצורה אחרת:

1. צר המשיח הוא יהודי;

2. השבט שממנו יבוא צר המשיח לא יימנה עם 144 האלף;

3. דן אינו נמנה עם 144 האלף;

4. צר המשיח הוא משבט דן;

5. שבט דן הוא שבט יהודי;

6. צר המשיח הוא, אם כך, יהודי.

לא משנה איך מציבים את זה, הנימוק הוא נימוק מעגלי טהור, שאמיתותו מסתמכת על אמיתותה של הנחה מראש. בעוד נימוק מעגלי הוא עקבי כשלעצמו, עקביותו אינה מעמידה אותו בקנה מידה אחד עם כתבי הקודש. אין להנחה מראש של הנימוק המעגלי הוכחה שעליה יוכל להתבסס. הכתוב שעליו מסתמכים לעתים הכי קרובות להוכחת יהדותו של צר המשיח הוא דניאל י"א 37:

וְעַל־אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו לֹא יִבְיֶן, וְעַל־חַמְדַּת נָשִׁים וְעַל־כָּל־אֱלֹהִים לֹא יִבְיֶן, כִּי עַל־כָּל יִתְגַּדֵּל.

הטיעון כולו נשען על הביטוי אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו, אשר נתפס כהוכחה ניצחת ליהדותו של צר המשיח. אך הביטוי אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו אינו בהכרח מתייחס ליהודים בלבד. לביטוי אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו יכול להיות מובן רחב יותר. למשל, הוא עשוי לכוון לאדם שלו הורים משיחיים, אך הוא דוחה את אלוהיהם במובן זה. הביטוי

עשוי להתייחס לקתולי או לעובד אלילים באותה קלות שהוא מיוחס ליהודי. במקום היחיד שבו מופיע הביטוי צר המשיח, בראשונה ליוחנן ב' 18-19, הוא מתייחס לאלה הכופרים באמונה המשיחית ולא ביהדות.

בסופו של דבר על תורות כתבי הקודש להתבסס על הכתבים העבריים והיווניים, מכיוון שאלה הם הקרובים ביותר לכתבי היד המקוריים. אין לבסס תורה כלשהי מכתבי הקודש על תרגום מסוים (כפי שעושים דוברי אנגלית רבים המסתמכים על התרגום המסורתי קינג ג'יימס), בייחוד כאשר ידוע שהוא מכיל טעויות. כל תלמיד בעברית יראה שהביטוי אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו מתייחס לאלוהים בצורת הרבים, ולא בצורת היחיד. בהקשר כולו, של דניאל י"א 36-39, ישנן שמונה התייחסויות למונח אֱלֹ; שש מהן בצורת היחיד ושתיים בצורת הרבים, כשאחת מאלה היא הביטוי המדובר בפסוק 37. עצם העובדה שצורת הרבים של המילה "אֱלֹ" מופיעה בתוך טקסט שבו צורת היחיד היא הרווחת, מראה שזו התייחסות לאלילים ולא לאלוהי ישראל.

יתרה מכך, ישנן ראיות חיצוניות רבות המראות שהכוונה היא לאלוהים אחרים. התרגום הקדום ביותר של כתבי התנ"ך הוא תרגום השבעים, שהוא התרגום היווני לתנ"ך שנעשה בערך 250 שנה לפני הספירה. תרגום השבעים תירגם כאן את המילה ל"אלילים", בהתאמה לכתוב בעברית. ראיה נוספת היא שכמעט כל התרגומים האנגליים, ממקורות יהודיים ולא־יהודיים כאחד, תירגמו "אלילים". שני תרגומים יהודיים עיקריים³¹ תירגמו את הביטוי ל"אלילי אבותיו", ותרגומים משיחיים רבים³² תירגמו כולם "אלילי אבותיו".

כל הראיות הללו מראות שדניאל י"א 37, שעליו נסמך הטיעון הראשי של חסידי התפיסה שעל צר המשיח להיות יהודי, אינו נותן תוקף לעמדה זו. אין לבסס תורה בסדר גודל כזה על תרגום אנגלי אחד. ראינו שגם אילו היה התרגום האנגלי המסורתי נכון, לא היה הביטוי מוגבל ליהודים בלבד אלא תקף גם לגבי מאמינים. אך האמת היא שהכתוב עוסק באלילים ולא באלוהי היהודים. אם כבר, הקטע מוכיח שצר המשיח לא יהיה יהודי אלא נוכרי.

31. Jewish Publication Society of America, ותרגומו של יצחק לזר (Isaac Leeser).

32. ASV, RSV, Amplified Old Testament, NAS, NIV ואחרים. בנוסף לזאת ספר מקרא נפוץ עם הערות משולבות, New Scofield Reference Bible, המבוסס גם הוא על התרגום המסורתי King James, עזר מאוד לחקר המקרא בכך ששינה את התרגום המסורתי מצורת היחיד לצורת הרבים. וכך עושים ספרי פרשנות המתבססים על העברית ולא על האנגלית, כגון פירוש שונצינו הדתי, הפרשן המשיחי החשוב קייל, ודליטש.

(ב) צר המשיח יהיה נוכרי

נוכחנו לדעת שהתנ"ך אינו מלמד שעל צר המשיח להיות יהודי. דבר זה מעלה את השאלה: האם הכתובים מלמדים בפשטות שצר המשיח יהיה נוכרי? התשובה היא: אמנם כן. הדבר ניכר בסמלים המקראיים, בדימויים המקראיים ובטבעה של תקופת עתות הגויים.

מתוך התבוננות בסמלים המקראיים עולה שעל צר המשיח להיות נוכרי. האדם היחיד שמהווה טיפוס סמלי של צר המשיח הוא אנטיוכוס אפיפנס, והוא נוכרי. הסיבה לכך היא שעל צר המשיח עצמו להיות נוכרי.

טיעון נוסף למוצאו הנוכרי של צר המשיח היא בדימויים המקראיים. בכל מקום שבו משתמשים כתבי הקודש במילה ים באופן סמלי, ביחוד בספר ההתגלות, זהו סמל לעמי הגויים. מאחר שהחיה בהתגלות י"ג 1-10 עולה מן הים, ומאחר שהים מייצג את עמי הגויים (התג' יז 15), הדבר מצביע על היותו של צר המשיח ממוצא נוכרי.

אך המפתח למוצאו הנוכרי נמצא בטבעה של תקופת עתות הגויים. מוסכם על רוב המאמינים במלכות אלף השנים באופן מילולי, שעתות הגויים אינן מסתיימות עד ביאתו השנייה של המשיח. מוסכם גם שצר המשיח הוא המושל האחרון של עתות הגויים (מידע מורחב בנושא הוצג בפרק ב', 'עתות הגויים'). אם אכן כך הדבר, כיצד ייתכן שיהודי יהיה המושל האחרון בתקופה שבה רק לגויים יכולה להיות העליונות? הטענה שעל צר המשיח להיות יהודי סותרת את עצם טבעה של תקופת עתות הגויים. שיהודי יעמוד בראשה של המלכות העולמית האחרונה של הגויים זו הנחה בלתי אפשרית. לכן בעוד הטיעונים שמסתמכים על הסמלים והדימויים המקראיים אינם חזקים כשלעצמם, כאשר הם מחוזקים על ידי ההוראה הברורה שבכתובים על טבעה של תקופת עתות הגויים, הם יכולים לשמש ראיה חזקה לכך שעל צר המשיח להיות נוכרי.

(ג) צר המשיח יהיה ממוצא רומי

אך לא זאת בלבד שהכתובים מגלים את העובדה שעל צר המשיח להיות נוכרי, הם מגלים גם את עצם שייכותו הלאומית של צר המשיח. את לאומיותו של צר המשיח נוכל להסיק לפי דניאל ט' 26-27:

וְאַחֲרֵי הַשְּׁבָעִים וְשָׁשִׁים וְשָׁנָיִם יִכָּרֵת מְשִׁיחַ וְאֵין לוֹ, וְהָעִיר
וְהַקִּדְשׁ יִשְׁחָתוּ עִם נְגִיד הַבָּא וְקִצּוֹ בְּשָׁטָף, וְעַד קֵץ מְלֻחָמָה
נִחְרָצֶת שְׁמֹמֹת. וְהַגְּבִיר בְּרִית לְרַבִּים שְׁבוּעַ אֶחָד, וְחֻצֵי הַשְּׁבוּעַ
יִשְׁבִּית זָבַח וּמִנְחָה, וְעַל כֵּן יִשְׁקוּצִים מְשִׁמִּם וְעַד-כֹּלָה וְנִחְרָצָה
תִּתֵּן עַל-שְׁמִים.

המשימה הראשונה היא לזהות מיהו זה הכורת ברית בת שבע שנים עם ישראל, ולצורך כך יש להשתמש בדקדוק עברי. מאחר שהגְבִיר זהו גוף שלישי יחיד זכר, עלינו לחפש שם קודם העונה לקריטריונים האלה. השם הקודם הקרוב ביותר הוא נְגִיד הַבָּא בפסוק 26. לכן הגְבִיר בפסוק 27 מתייחס לנְגִיד הַבָּא מפסוק 26.

המשימה השנייה היא לקבוע את זהותו של אותו נְגִיד. באופן כללי מוסכם שאותו נגיד הוא צר המשיח עצמו. דניאל השתמש בה"א הידיעה (הביטוי עם נְגִיד הַבָּא זהה ל"עמו של הנגיד הבא"), מפני שבפרק ז' בספרו כבר דיבר על אודותיו וכינהו בשם הַקְרָן הַקְטָנָה, ושוב בפרק ח'. אם כן הנְגִיד הַבָּא הוא גם זה שכורת את הברית עם ישראל, ושניהם מתייחסים לצר המשיח. פסוק 26 מציין גם שנגיד הַבָּא יהיה מאותו הלאום של העם אשר יחריב את העיר ואת המקדש. הצעד השלישי הוא לקבוע את זהות הלאום של אותו העם, וההיסטוריה מראה לנו שהדבר בוצע בידי הרומאים בשנת 70 לספירה. המסקנה הברורה היא, אם כך, שצר המשיח הוא נוכרי ממוצא רומי. אם נסכם את הטיעון למוצאו הרומי-נוכרי של צר המשיח, אפשר לרשום זאת כך:

1. זה שנאמר עליו וְהַגְבִיר בְּרִית עם ישראל והנְגִיד הַבָּא הם אותו אחד;
2. שניהם מתייחסים לצר המשיח;
3. צר המשיח הוא מאותו לאום של העם שהחריב את ירושלים ואת בית המקדש;
4. הרומאים החריבו את ירושלים ואת בית המקדש בשנת 70 לספירה;
5. צר המשיח יהיה, אם כך, ממוצא רומי.

המסקנה היא שצר המשיח לא יהיה יהודי. רוב האנשים שחושבים אחרת פשוט סוברים כך מבלי לתת סיבה. לאלה המציגים עמדה הגיונית – "כיצד יקבלוהו היהודים אם אינו יהודי?" – יש להזכיר שהכתובים, ולא ההיגיון, הם הבסיס לדוקטרינות, כולל תורה זו. אלה המבססים את טענתם על ההתגלות ז' 4-8, מתבססים על נימוק משוער ומעגלי, ולא על הצהרה ברורה מכתבי הקודש. המנמקים על סמך דניאל י"א 37 מבססים את תורתם על תרגום לקוי. לא רק שהמסקנה הובילה לשלילת יהדותו של צר המשיח, המסקנה הובילה לחיוב דבר נוכריותו, כפי שרואים מסמלים ומדימויים מקראיים, לצד עצם טבעה של תקופת עתות הגויים כפי שמציגים אותה הכתובים. הכתובים אינם רק מלמדים שצר המשיח הוא נוכרי, אלא אף מגלים את לאומו במדויק: נוכרי ממוצא רומי, כפי שראינו מלימוד זהיר של דניאל ט' 26-27.

(2) מוצאו העל-טבעי

לבן האלוהים האמיתי קיים מוצא טבעי ועל-טבעי כאחד, דבר שהתאפשר בזכות הלידה מבתולה. מאחר שעל צר המשיח להיות בן מדומה, גם לו יהיה מוצא טבעי ועל-טבעי כאחד, באמצעות חיקוי של לידת הבתולין.

על מוצאו העל-טבעי אנו קוראים בבראשית ג' 15:

וְאִיבָה אֶשִׁית בְּיִנְךָ וּבִין הָאִשָּׁה וּבִין זְרַעֲךָ וּבִין זְרַעָהּ, הוּא יִשׁוּפֶךָ
רֹאשׁ וְאַתָּה תִּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב.

פסוק זה מכיל לא רק את הנבואה הראשונה על אודות ביאת המשיח, בד בבד הוא מנבא בפעם הראשונה על אודות צר המשיח. יש לשים לב לכך שהפסוק מדבר על איבה בין שני צמדים. ראשית, תהיה איבה בין השטן לבין האישה. אפשר לראות את איבת השטן והאישה מתממשת בבראשית פרק ו', שם מתועד כיצד כמה מַשְׁדִּיו של השטן התחתנו עם בנות אנוש כדי להשחיתן, מתוך ניסיון לבטל את הנבואה הראשונה על המשיח. ניסיון זה נבלם עקב המבול הכלל-עולמי. אך שנית, הפסוק מציין שתהיה איבה בין זרעה של האישה לזרעו של השטן. זרע האישה הוא ישוע המשיח. בתור אלוהים, הוא היה קיים מן הַנֶּצַח; בתור אדם, אמו הרתה מרוח הקודש והוא נולד לבתולה. כך שהוא היה באמת גם אלוהים וגם אדם. עצם הזכרת זרע האישה סותר את המקובל בתנ"ך, מפני שהלאום התייחס תמיד על פי זרע האב. מסיבה זו בכל אילנות היוחסין של הכתובים ניתנים שמותיהם של הזכרים בלבד, למעט כמה מקרים מאוד יוצאי דופן. הסיבה שבגללה חייב המשיח להתייחס לפי זרע האישה מוסברת בישעיהו ז' 14: המשיח ייוולד לבתולה. מכיוון שלמשיח אין אב אנושי, מן ההכרח שמוצאו הלאומי ייחשב על פי האישה, כיוון שאנושיותו באה ממנה בלבד. לכן הביטוי עצמו, "זרעה", רומז להריון נסי. ביחס לזרעו של השטן ביטוי זה, המופיע באותו הפסוק, מרמז לאותו דבר: הריון נסי ועל-טבעי. האיבה נגד זרע האישה באה מזרעו של השטן. אם זרע האישה הוא המשיח, זרע השטן יכול להיות רק צר המשיח. מתוך קטע זה, אם כן, אפשר להסיק שהשטן יחקה את הלידה מבתולה וביום מן הימים יעבֵר אישה רומית שתלד את זרע השטן, וזה יהיה לצר המשיח. האישה עצמה עשויה לא להיות בתולה, אך לידתו של צר המשיח תהיה באמצעות כוחו העל-טבעי של השטן. בדרך זו יהיה לצר המשיח מוצא על-טבעי.

קטע נוסף העוסק בכך הוא השנייה אל התסלוניקים ב' 9:

אֵת אֲשֶׁר יְבֹא כְּחֻזַּת הַשָּׁטָן בְּרִבְכֶם וּבְאֵתוֹת וּבְמוֹפְתֵי שָׁקֶר . . .

המילה היוונית שלפיה מתרגמים את המילה חֶזְקֶת היא אֶנְרְגְּיָא, אשר משמעותה "לתת כוח" (לתת אנרגיה). בואו, אם כן, ייצא לפועל בכוחו של השטן. במילים אחרות, צר המשיח יבוא לידי קיום בדרך על-טבעית, ואמצעי על-טבעי זה הוא חיקוי של לידת הבתולין.

לכן ברור שלבן המדומה, בחיקוי של הבן האמיתי, יהיה מוצא טבעי ומוצא על-טבעי כאחד. באשר למוצאו העל-טבעי, אביו יהיה השטן. באשר למוצאו הטבעי, אמו תהיה אישה בעלת לאומיות רומית. יבוא הזמן שבו יחזור על עצמו המצב המתואר בבראשית פרק ו'. מלאך שנפל, הפעם השטן עצמו, יעבֵר אישה גויה ממוצא רומי, והיא תלד את בנו של השטן. התוצר הסופי יהיה אלוה־אדם מדומה.

ג] אופיו ועלייתו של צר המשיח

מתוקף מוצאו העל-טבעי של צר המשיח כזרע השטן, תהיה לו תמיד גישה לממד השטני והדמוני. בסופו של דבר יקבל הבן המדומה את ההצעה שאותה דחה הבן האמיתי. כאשר השטן הציע למשיח את כל ממלכות תבל בתנאי שהמשיח ישתחוה לו ולו רק פעם אחת, דחה המשיח את הפיתוי באומרו כי יש להשתחוות רק לאחד, שהוא אלוהים עצמו. אותה הצעה תובא בפני הבן המדומה, והוא יקבל את הצעת השטן לקבל את כל הממלכות. כאשר פיתוי זה יתקבל על ידי צר המשיח, יציין הדבר את תחילת עלייתו לשליטה פוליטית ודתית בעולם (דנ' יא 38–39; התג' יג 2).

עלייתו של צר המשיח לשלטון מתוארת בשני קטעים. הראשון הוא דניאל ח' 23–25:

וּבְאַחֲרֵית מַלְכוּתָם כְּהֵתָם הַפְּשָׁעִים, יַעֲמֹד מֶלֶךְ עַזְפָּנִים וּמִבֵּין חֵידוֹת. וְעֵצָם כָּחוֹ וְלֹא בְכָחוֹ, וְנִפְלְאוֹת יִשְׁחִית וְהַצְלִיחַ וְעָשָׂה, וְהִשְׁחִית עַצוּמִים וְעַם־קְדוֹשִׁים. וְעַל־שִׁכְלוֹ וְהַצְלִיחַ מִרְמֵה בְּיָדוֹ, וּבִלְבָבוֹ יַגְדִּיל, וּבְשִׁלְוָה יִשְׁחִית רַבִּים, וְעַל שַׁרְשָׁרִים יַעֲמֹד, וּבְאַפְסֵי יָד יִשְׁבֵר.

בקטע הזה מודגש שאותו מֶלֶךְ עַזְפָּנִים, או צר המשיח, יבין חֵידוֹת. הווה אומר שיהיו לו אותן היכולות העל-טבעיות בפתרון תעלומות שהיו לדניאל בפרק ה' 12. מקור יכולתו של דניאל היה אלוהים, אך מקור יכולותיו של צר המשיח יהיה השטן. צר המשיח יגובה בכוח של תורות הנסתר. דבר זה מפורט בפסוק שלאחריו, שם כתוב במפורש וְעֵצָם כָּחוֹ (כלומר כוחו יהיה עצום), אך זהו לא כָּחוֹ עצמו. במילים אחרות, לצר המשיח תהיה גישה לכמות אדירה של כוח. אך הכוח הוא לא שלו עצמו; מקורו במקום אחר, באביו השטן.

הוא יבקש להשחית את עם־קדושים, עם ישראל, באמצעות כוחו העל־טבעי. פסוק 25 מציין שהוא מתאפיין במרמה ובתחבולות. באמצעות אלה הוא יוביל מנהיגים לתחושת ביטחון שווא, ואז ינצל זאת כדי לשרשם ממקומם. לתקופה מסוימת יצליח, כלומר יצליח בהשגת מטרותיו. הוא בִּלְבָבו יגְדִיל את עצמו, דבר שיוביל להכרזתו העצמית כאלוהים (תסל"ב ב 3-4; התג' יג 9-3). הוא יַעֲמֵד נגד שַׁרְהֶשֶׁרִים, שהוא המשיח, וכך באמת יהיה **צר המשיח**.

תיאור שני של עלייתו לשלטון נמצא בדניאל י"א 36-39:

וְעָשָׂה כְּרָצוֹ הַמֶּלֶךְ וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְגַּדֵּל עַל־כָּל־אֵל, וְעַל אֵל אֱלִים
 וַיְדַבֵּר נִפְלְאוֹת, וְהִצְלִיחַ עַד־כָּלָה זַעַם, כִּי נִחְרָצָה נַעֲשֶׂתָה. וְעַל־
 אֱלֹהֵי אַבְתָּיו לֹא יָבִין, וְעַל־חֲמֻדַּת נָשִׁים וְעַל־כָּל־אֱלֹהֵי לֹא יָבִין,
 כִּי עַל־כָּל יִתְגַּדֵּל. וְלֹאֱלֹהֵי מַעֲזִים עַל־פְּנֵוֹ יִכְבֵּד, וְלֹאֱלֹהֵי אֲשֶׁר
 לֹא־יִדְעֶהוּ אַבְתָּיו יִכְבֵּד בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּבְאֲבָן יִקְרָה וּבַחֲמֻדוֹת.
 וְעָשָׂה לְמַבְצְרֵי מַעֲזִים עִם־אֱלֹהֵי נֶכֶר, אֲשֶׁר (הכיר) יִכְרֶה יִרְבֶּה
 כְּבוֹד, וְהַמְשִׁילָם בְּרָבִים, וְאַדְמָה יַחֲלַק בְּמַחִיר.

בקטע זה מתאר דניאל את צר המשיח כמלך עיקש וזדוני (36א: וְעָשָׂה כְּרָצוֹ הַמֶּלֶךְ), המתאפיין בהאדרה עצמית מעל כל בני האדם, ובהאלהה עצמית ברוממו את עצמו אפילו מעל אלוהים (36ב-37). בהאדרתו העצמית הוא יְדַבֵּר נגד אֵל אֱלִים (ובדניאל ז' 25: וַיְדַבְּרִים לְצַד הָעֲלִיּוֹן וַיְדַבֵּר, תרגום גורדון), יעשה את עצמו כאלוהים וירומם את עצמו מעל כל האנושות. הוא לא יחפוץ באהבת נשים, שהיא טבעית לגברים, אלא יתייחס לנשים בביטול בלתי אנושי. איבתו של השטן נגד הנשיות ממשיכה דרך זרע השטן. יתרה מכך, הוא יהיה תחת שליטה מלאה של השטן (פסוקים 38-39). הקטע מציין שהוא יכבד אל שאבותיו מצד אמו מעולם לא כיבדוהו: אֱלֹהֵי מַעֲזִים, שהוא השטן. מדיניותו תהיה ש"בעל העוצמה הוא בעל הדעה". בנוסף, עִם־אֱלֹהֵי נֶכֶר, כלומר בעזרת השטן, הוא יוכל להכניע גם את המבצרים וההגנות החזקים ביותר בעולם, וייראה בלתי מנוצח לחלוטין. הנכנעים למרותו ולאלוהותו - להם יִרְבֶּה כְּבוֹד, והם יקבלו משרות ותפקידי ממשל במלכותו. הוא יחלק שטחים ואדמות שכבש בין אלה שנאמנים לו ומכירים בו כאלוהים.

כך יהיה צר המשיח ישות הנשלטת בידי השטן והשואבת את כוחה מהשטן, אשר תצא למסע כיבוש עולמי. תחילת הכיבוש נראית בחותם הראשון, על אף ששליטה מלאה עדיין אינה מושגת עד לאמצע הצרה הגדולה.

זהו, אם כן, הרוכב הראשון של האפוקליפסה, המייצג את דמות המפתח בתקופת הצרה. נוסף לדון על אודותיו בשלב מאוחר יותר.

2. החותם השני – התגלות ו' 3-4

וּכְפַתְחוּ אֶת־הַחוֹתָם הַשֵּׁנִי, וְאָשְׁמַע אֶת־הַחֵיָה הַשְּׁנִית אֲמַרְתָּ:
בֹּא וּרְאֵה! וַיֵּצֵא סוּס שְׁנִי וְהוּא אָדָם וְלָרֶכֶב עָלָיו נָתַן לְשֵׂאת
אֶת־הַשְּׁלוֹם מִן־הָאָרֶץ, לְמַעַן יִהְרְגוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו; וַתִּנְתְּנוּ־לוֹ
חֶרֶב גְּדוֹלָה.

עם בוא הרוכב השני של האפוקליפסה מוסר השלום מן הארץ. ההיפך משלום הוא מלחמה. לכן תקופת השלום וביטחון השווא שהייתה לפני הצרה מתנפצת כעת. הצרה הגדולה מתחילה במלחמה, מפני שצר המשיח יוצא מְנַצֵּחַ וְלִמְעַן יִנְצַח בכיבושיו העולמיים. ישנן שלוש מלחמות גדולות לאורך תקופת הצרה, והחותם השני הוא הראשונה מבין שלוש מלחמות אלה. המלחמה השנייה תתרחש באמצע הצרה הגדולה, והשלישית, שהיא מערכת הר מגידון, לקראת סוף הצרה.

3. החותם השלישי – התגלות ו' 5-6

וּכְפַתְחוּ אֶת־הַחוֹתָם הַשְּׁלִישִׁי, וְאָשְׁמַע אֶת־הַחֵיָה הַשְּׁלִישִׁית אֲמַרְתָּ:
בֹּא וּרְאֵה! וְאָבִיט וְהִנֵּה סוּס שָׁחֹר וְהָרֶכֶב עָלָיו מְאֻזְנִים
בְּיָדָו. וְאָשְׁמַע קוֹל מִתּוֹךְ אַרְבַּע הַחַיּוֹת לֵאמֹר: קַב חֲטִיִּם בְּדִינְךָ
וּשְׁלֹשָׁה קָבִים שְׁעָרִים בְּדִינְךָ, וְאֶת־הַשָּׁמֶן וְהַיַּיִן אֶל־תִּשְׁחַת.

הרוכב השלישי של האפוקליפסה מביא לרעב כלל־עולמי, דבר אשר לעתים קרובות בא כתוצאה ממלחמה. הביטוי קַב חֲטִיִּם בְּדִינְךָ וּשְׁלֹשָׁה קָבִים שְׁעָרִים בְּדִינְךָ מביע מחסור גדול במזונות אלה. ברם משפט זה של רעב כלל־עולמי מרוכז בחמלה, כי בו בזמן שיהיה מחסור במזון, התרופה תהיה בשפע, מאחר שהשָׁמֶן וְהַיַּיִן לא ניזוקים. השָׁמֶן וְהַיַּיִן שימשו לצרכים רפואיים.

4. החותם הרביעי – התגלות ו' 7-8

וּכְפַתְחוּ אֶת־הַחוֹתָם הָרְבִיעִי, וְאָשְׁמַע אֶת־הַחֵיָה הָרְבִיעִית אֲמַרְתָּ:
בֹּא וּרְאֵה! וְאָרָא וְהִנֵּה סוּס יָרֻקָרֵק וְהָרֶכֶב עָלָיו שָׁמוּ
הַמּוֹת, וּשְׂאוֹל יוֹצֵאת לְרַגְלָיו. וַיִּנְתְּנוּ לָהֶם שְׁלֹטוֹן עַל־רְבִיעֵית
הָאָרֶץ, לְהַמִּית בְּחָרֶב וּבְרָעַב וּבַדָּבָר וּבַחֲמַת הָאָרֶץ.

הרוכב הרביעי של האפוקליפסה הוא הקטלני מביין כולם, כי במשפט זה מושמדת רביעית מאוכלוסיית העולם. האוכלוסייה מושמדת בארבעה אמצעים: בְּחָרֶב, שמשמעו טבח עצום או מלחמה נוספת; בְּרָעַב, שמשמעו מוות ברעב; בַּדָּבָר, שמשמעו מוות ממחלות; וּבַחֲמַת הָאָרֶץ, כלומר מוות בידי חיות

פרא. כאשר יש מחסור במזון, חיות בר שבדרך כלל עוזבות בני אדם לנפשם מתחילות לתקוף אותם כדי לאכול.

5. החותם החמישי – התגלות ו' 9–11

וּכְפַתְחוּ הַחוֹתֶם הַחֲמִישִׁי, וְאַרְא מִתַּחַת לַמַּזְבֵּחַ אֶת־נִפְשׁוֹת הַטְּבוּחִים עַל־דָּבַר הָאֱלֹהִים וְעַל־הַעֲדוֹת אֲשֶׁר הָיְתָה לָהֶם. וַיִּזְעְקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמְרוּ: עַד־מָתִי, אֲדַנִּי הַקָּדוֹשׁ וְהָאֱמֶתִי, לֹא תִשְׁפֹּט וְלֹא־תִקּוֹם אֶת־דַּמִּינוּ מִיִּשְׁבֵי הָאָרֶץ? וַיִּתֵּן לְכָל־אֶחָד מֵהֶם שְׁמָלוֹת לְבָנוֹת, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לָנוּחַ עוֹד זָמַן מְעַט, עַד־מְלֹאת מִסְפַּר חֲבָרֵיהֶם וְאַחֵיהֶם הַעֲתִידִים לַהֲרֹג כְּמוֹהֶם.

החותם החמישי עוסק במתים מות קדושים במחציתה הראשונה של הצרה הגדולה. מכאן שכבר בשלב מוקדם של הצרה הגדולה ישנה רדיפה של המאמינים במשיח. דבר זה מעלה שתי שאלות. ראשית, בהיות הקהילה כבר בשמיים לאחר הילקחותה, מיהם אותם קדושים וכיצד הגיעו לאמונה? שנית, מיהם הרודפים? בפרק ז' בהתגלות יוסבר כיצד המתים על קידוש אמונתם הגיעו לאמונה: באמצעות הבישור של 144 אלף היהודים. כאשר לזהות הרודפים – הדבר יוסבר בהתגלות י"ז: בבל הרוחנית.

6. החותם השישי – התגלות ו' 12–17

וְאַרְא בְּפִתְחוֹ אֶת־הַחוֹתֶם הַשִּׁשִּׁי, וְהִנֵּה רַעַשׁ גָּדוֹל הָיָה; וַיִּקְדַּר הַשָּׁמַשׁ כְּשֶׁק שָׁעַר וְהַיָּרֵחַ נִהַפָּד לְדָם; וְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם נָפְלוּ אַרְצָה, כְּאֲשֶׁר תִּנּוּעַ תְּאֵנָה בְּרוּחַ חֲזָקָה וְהַשְּׁלִיכָה פְּגִיָּה. וְהַשָּׁמַיִם מָשׂוּ כְּסָפֵר נִגְלָל; וְכָל־הָרַ וְאֵי הַנְּתִיקוּ מִמְּקוֹמָם. וַיִּמְלְכֵי הָאָרֶץ וְהַרְזָנִים וְשָׂרֵי הָאֱלֹפִים וְהַעֲשִׂירִים וְהַתְּקִיפִים וְכָל־עַבְדֵי וְכָל־בְּנֵי־חָרִים הַתְּחַבְּאוּ בְּמַעְרוֹת וּבְסַלְעֵי הַהָרִים; וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַהָרִים וְאֶל־הַסַּלְעִים: נָפְלוּ עֲלֵינוּ וְכִסּוּנוּ מִפְּנֵי הַיֹּשֵׁב עַל־הַכֶּסֶא וּמִפְּנֵי חַמַּת הַשֶּׁה, כִּי בָּא יוֹם עֲבָרְתוֹ הַגָּדוֹל וְיָמִי יוּכַל לְהִתְיַצֵּב?

כל סדרה של דינים מסתיימת בזעזועי טבע, והחותם השישי מסכם את סדרת הדינים הראשונה בזעזועים כאלה. הטלטלות מתחילות ברעידת אדמה (פס' 12א), שלאחריה באה החשכה של השמש והירח, ולאחריה מָטֵר של מטאורים (פס 12ב–14). כפי שראינו בפרק ה', אירועים אחרים המתרחשים לפני הצרה הגדולה, הכתובים מדברים על חמש החשכות המתרחשות באחרית הימים, וזוהי החשכה השנייה. אנרכיה פורצת כאשר מתחילים אנשים לנוס

מפני זעם אלוהים, במקום לפנות אליו באמונה (פס' 15-17). קטע זה מראה שבחותרם החמישי אפילו לא-מאמינים מכירים בכך שהם חווים את זעם אלוהים. אולי היו מסוגלים להסביר ולתרוץ את המשפטים הקודמים כאסונות טבע, אך לפי טבעו של החותרם השישי דבר זה הוא כבר בלתי אפשרי. יש לשים לב לכך שהקטע אינו מלמד שזעם אלוהים מתחיל רק בחותרם השישי, אלא שרק בחותרם השישי הלא-מאמינים מכירים בכך שזהו זעם אלוהים.

ב. 144 אלף היהודים וההתעוררות הכלל-עולמית

פרק ז' בהתגלות עוסק במטרתה העיקרית השנייה של הצרה הגדולה, שהיא להביא להתעוררות הכלל-עולמית. הפרק מתחלק לשניים.

1. האמצעי שעל ידיו תושג ההתעוררות הכלל-עולמית -

התגלות ז' 1-8

וְאַחֲרֵי־כֵן רְאִיתִי אַרְבַּעַה מְלָאָכִים עֹמְדִים בְּאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ, וְנִעְצְרוּ אֶת־אַרְבַּע רוּחוֹת הָאָרֶץ, לְמַעַן לֹא־תִשָּׁב רוּחַ לֹא בְּאָרֶץ וְלֹא בַיָּם וְלֹא בְכָל־עֵץ. וְאָרָא מְלָאָךְ אַחֵר עֹלָה מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ וּבִידוֹ חִתְּמַת אֱלֹהִים חַיִּים. וַיִּקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל אֶל־אַרְבַּעַה הַמְּלָאָכִים, אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם לְחַבֵּל הָאָרֶץ וְהַיָּם לֵאמֹר: אֲל־תִּחַבְּלוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְאֶת־הָעֵץ, עַד אִם־חִתְּמָנוּ אֶת־עַבְדֵי אֱלֹהֵינוּ עַל־מַצְחוֹתָם. וְאִשְׁמַע מִסִּפְרֵי הַחַתּוּמִּים, מֵאָה אֶלֶף וְאַרְבַּעִים וְאַרְבַּעַה אֶלֶף, וְהֵם חַתּוּמִּים מְכֹל־שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.

לְשֵׁבֶט יְהוּדָה חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט רְאוּבֵן חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט גָּד חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט אָשֶׁר חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט נִפְתָּלִי חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט מְנַשֶּׁה חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט שְׁמַעוֹן חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט לֵוִי חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט יִשְׁשַׁכָּר חַתּוּמִּים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,

לְשֵׁבֶט זָבְלוֹן חֲתוּמִים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,
 לְשֵׁבֶט יוֹסֵף חֲתוּמִים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף,
 לְשֵׁבֶט בְּנֵימֵן חֲתוּמִים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף.

קטע זה מתאר את האירוע השלישי מתוך חמישה המתרחשים לאורך מחציתה הראשונה של הצרה. עבודת הבישור של 144 אלף היהודים היא דבר המתרחש לכל אורך המחצית הראשונה של הצרה, ולא רק לאחר החותם השישי. למעשה היא מתרחשת במשך דיני החותמות, והיא האמצעי שעל ידו מגיעים הקדושים של החותם החמישי לאמונה במשיח. הקטע מתחיל בביטוי וְאַחֲרֵי־כֵן, שאינו מבטא כרונולוגיה אלא רק שזהו החזון הבא שאותו רואה יוחנן.

בפסוקים 1-3 מצוויים ארבעת המלאכים הממונים להביא משפט על הארץ לחדול ממלאכת ההחרבה, עד שיחתם מספר מוגדר של משרתים (עֶבְדֵי אֱלֹהִים). חתימה נעשתה משתי סיבות: לצורך שירות ולצורך הגנה. שתי הסיבות תקפות גם כאן. הם נחתמים למטרת הגנתם, כדי שלא יוכלו להיפגע, אם על ידי המשפטים הניתכים מידי אלוהים, ואם על ידי הרדיפות נגד המאמינים. אך הם נחתמים גם לשירות, מפני שהם אלה שיכריזו את מסר הבשורה בזמן הצרה הגדולה. איזכורן של אַרְבַּע רוּחוֹת הָאָרֶץ מראה כי אותם 144 אלף יהודים יבואו מכל חלקי העולם ולא מישראל בלבד.

בפסוקים 4-8 מוגדרת בבירור זהותם של הנחתמים כ-144 אלף יהודים. כדי להבהיר עוד יותר, נמנים שנים-עשר שבטים תוך ציון העובדה ש-12 אלף נבחרים מכל אחד משנים-עשר השבטים. תיאור מפורט בקפידה שכזאת בלי ספק מצביע על כך שאותם 144 אלף יהיו יהודים, ויהודים בלבד, למרות השערות רבות שנעשו במטרה לסתור זאת. הדגש הוא על יהדותם של 144 האלף. מתוך התבוננות בשמות השבטים הגיעו חלק למסקנה ששבט אפרים נותר בחוץ, אך אין זה כך. במקום השם אפרים מופיע שם אביו יוסף (פס' 8), אך מדובר באותו השבט. החלפה מסוג זה בין יוסף לאפרים אינה בלתי שגרתית ומופיעה גם במקומות אחרים, כמו ביחזקאל ל"ז 16. אך שבט אחד אכן הוצא מן המניין, והוא שבט דן. הסיבה לכך אינה ניתנת. כתוצאה מכך התפתחו השערות וניחושים רבים, ובעיקר הרעיון שצר המשיח יבוא משבט זה. אולם עסקנו בכך מוקדם יותר. אחרים טוענים שנביא השקר יקום משבט דן, ושמסיבה זו השבט אינו נמנה ברשימה. אך גם כאן מדובר בספקולציה גמורה. אין דבר בהקשר של הקטע שיכול לרמוז להנחות מראש הללו. הכתוב עצמו אינו מציין מהי הסיבה לכך ששבט דן הוצא מן המניין. הסיבה האמיתית היא פשוט כדי לשמר את הסימטריה של שנים-עשר. כאשר מונים את כל שמות

השבטים ישנם שלושה-עשר שבטים ולא שנים-עשר, מפני שמיוסף יצאו שני שבטים: אפרים ומנשה. כדי לשמר את הסימטריה של שנים-עשר יש תמיד להוציא שם אחד. זהו לא המקום היחיד שבו נעשה הדבר. למשל בדברים ל"ג מציג משה את ברכותיו לשנים-עשר השבטים, כפי שעשה יעקב בבראשית מ"ט. אך כדי לשמר את הסימטריה של שנים-עשר היה גם משה צריך להוציא שבט אחד, וזה היה שבט שמעון. ביחזקאל מ"ז-מ"ח, כאשר מתוארות נחלותיהם של השבטים במלכות אלף השנים, כדי לשמר את הסימטריה של שנים-עשר מוציא יחזקאל את שבט לוי ונותן לו מקום נפרד וקטגוריה נפרדת. בדיוק כפי שלא הייתה סיבה זדונית להשמטתו של שמעון, אין סיבה זדונית להשמטתו של דן. בכל המקרים הסיבה היא פשוט כדי לשמר את הסימטריה של שנים-עשר. בספר התגלות בולטים שלושה מספרים: ארבע, שבע ושנים-עשר. מסיבה זו הוצא דן מן המניין.

עבודתם של 144 אלף היהודים המבשרים את הבשורה מגשימה את הנבואה בבשורת מתי כ"ד 14.³³

2. התוצאות - התגלות ז' 9-17

אֲחֵרֵי־כֹּן רָאִיתִי וְהִנֵּה הָמוֹן רַב, אֲשֶׁר לֹא־יִכַּל אִישׁ לְמַנּוֹתוֹ, מִכָּל־
הַגּוֹיִם וְהַמְּשֻׁפָּחוֹת וְהָעַמִּים וְהַלְשֹׁנוֹת, וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי הַכֶּסֶא וּלְפָנָי
הָשָׂה מְלֻבָּשִׁים שְׂמָלוֹת לְבָנוֹת וְכַפּוֹת תְּמָרִים בְּיָדֵיהֶם; וַיִּקְרָאוּ
בְּקוֹל־גְּדוֹל לֵאמֹר: הִישׁוּעָה לְאַלְהֵינוּ הַיֹּשֵׁב עַל־הַכֶּסֶא וּלְשָׂה.
וְכָל־הַמַּלְאָכִים עָמְדוּ סָבִיב לְכֶסֶא וְסָבִיב לְזִקְנֵים וּלְאַרְבַּע הַחִיּוֹת.
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי הַכֶּסֶא וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאַלְהֵים וַיֹּאמְרוּ: אָמֵן.
הַבְּרָכָה וְהַכְּבוֹד וְהַחֲכֻמָּה וְהַתּוֹדָה וְהַהֲדָר וְהַכֹּחַ וְהַעֹז לְאַלְהֵינוּ
לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. אָמֵן. וַיַּעַן אֶחָד מִן־הַזִּקְנִים וַיֹּאמֶר אֵלַי: אֵלֶּה
הַמְּלַבָּשִׁים בְּגָדֵי לָבָן מִי הֵמָּה וּמֵאֵין בָּאוּ? וַאֲמַר אֵלָיו: אֲדֹנָי,
אֲתָהּ יָדַעְתָּ. וַיֹּאמֶר אֵלַי: אֵלֶּה הֵם הַבָּאִים מִן־הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה,
וַיִּכְבְּסוּ אֶת־שְׂמֹלָתָם וַיִּלְבְּנוּם בְּדָם הַשָּׂה. לָכֵן הִנֵּם לִפְנֵי כֶּסֶא־
הָאֱלֹהִים וּמְשֻׁרְתִים אוֹתוֹ בְּהִיכְלוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה; וְהַיֹּשֵׁב עַל־הַכֶּסֶא
יִתֵּן מִשְׁכָּנוֹ עֲלֵיהֶם. לֹא־יִרְעָבוּ עוֹד וְלֹא יִצְמָאוּ וְלֹא־יָכֶם שֶׁמֶשׁ
וְשָׁרֵב, כִּי הָשָׂה אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַכֶּסֶא הוּא יִרְעֵם וְעַל־מַבְוֵעֵי מַיִם
חַיִּים יִנְהַלֵּם; וּמָחָה אֱלֹהִים כָּל־דְּמָעָה מֵעֵינֵיהֶם.

33. למידע נוסף על 144 אלף היהודים ראה פרק ח', 'הצרה הגדולה: מבוא'.

בפסוקים 9-10 מתאר יוחנן את המון הגויים מכל הלאומים עומדים לפני כיסא האלוהים. משמעות הביטוי אַחֲרֵי־כֵן היא שישועתם של רבבות הגויים הללו באה מבחינה כרונולוגית בעקבות 144 אלף היהודים, בקשר של סיבה ותוצאה. לאחר שמתוארת ההשתחוות ליושב על הכיסא (פס' 11-12), ממשיך הכתוב ומזהה את אותם האנשים מקרב הגויים שעומדים מסביב לכיסא (פס' 13-14). אותם גויים מזוהים במילים: אֱלֹהֵם הֵם הַבָּאִים מִן־הַצָּרָה הַגְּדוֹלָה. אלה הם גויים שנושעו, כיוון שִׁכְבְּסוּ אֶת־שְׁמֹלֶתָם וַיִּלְבְּינוּם בְּדָם הַשָּׁה. מאחר שמבחינה כרונולוגית הם באים אחרי השירות של 144 אלף היהודים, משתמע מכך שאלה הם הגויים אשר באים אל המשיח כתוצאה מעבודת הבישור של 144 אלף היהודים. כלולים בהם קדושי החותם החמישי אשר מתו מות קדושים. בגלל הרדיפה העצומה שעברו אותם קדושי הצרה, מסתיים הקטע בתיאור הנחמה שממנה הם נהנים כעת בנוכחות אלוהים (פס' 15-17).

לפי פרק זה צריך להיות ברור שרוח הקודש עדיין פועלת לאורכה של הצרה הגדולה, כי פעולת הלידה מחדש היא תפקידה הייחודי של רוח הקודש. בעוד פעולת ריסון הרשע תוסר, דבר שיאפשר לצר המשיח להתחיל את עלייתו המרושעת לשלטון, רוח הקודש עצמה תהיה עדיין נוכחת בעולם ותמלא בו תפקיד פעיל. בשעה שרוח הקודש כבר לא תטביל (כי זהו תפקיד מיוחד עבור הקהילה בלבד),³⁴ היא כן תבצע חלק מפעולותיה האחרות, כמו לידה מחדש לישועה, מילוי המאמינים ברוח, חתימתם בה וכו'.

באמצעות כל הדברים הללו תושג מטרתה השנייה של הצרה הגדולה, שהיא הבאה להתעוררות רוחנית כלל-עולמית.

ג. דיני השופרות

1. ההקדמה - התגלות ח' 1-6

וּכְפַתְחוּ הַחוֹתֶם הַשְּׁבִיעִי וַתְּהִי דְמָמָה בְּשָׁמַיִם כְּחֻצֵי שָׁעָה. וְאַרְאֵה אֶת־שִׁבְעַת הַמַּלְאָכִים הָעֹמְדִים לְפָנַי הָאֱלֹהִים; וַיִּנְתְּנוּ לָהֶם שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת. וַיָּבֵא מַלְאָךְ אַחֵר וַיִּגַּשׁ אֶל־הַמַּזְבֵּחַ וּמַחֲתַת זָהָב בְּיָדוֹ; וַתִּנְתְּנוּ־לוֹ קִטְרֹת הַרְבֵּה, לְתַתָּה עִם־תְּפִלוֹת כָּל־הַקְּדוּשִׁים עַל־מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב אֲשֶׁר לְפָנַי הַכֶּסֶא. וַיַּעַל עֲשׂוֹן הַקִּטְרֹת עִם־תְּפִלוֹת הַקְּדוּשִׁים מִיַּד הַמַּלְאָךְ לְפָנַי אֱלֹהִים. וַיִּקַּח הַמַּלְאָךְ

34. ראה פרק ו', 'תורת אחרית הימים בנוגע לקהילה הרוחנית'.

אֶת־הַמַּחְתָּה, וַיִּמְלֹאָהּ אֵשׁ מֵעַל־הַמְּזֹבֵחַ, וַיִּשְׁלַךְ עַל־הָאָרֶץ; וַיְהִי קוֹלוֹת וִירְעָמִים וּבְרָקִים וְרָעַשׁ, וַשְּׂבָעָה הַמַּלְאָכִים הָהֵם אֲשֶׁר בָּיָדָם שְׂבָעַת הַשּׁוֹפְרוֹת הַתְּעַתְּדוּ לְתַקֵּעַ.

בפסוקים 1-2 נפתח החותם השביעי, והחותם השביעי מכיל את סדרת הדינים השניים, הנקראת דיני השופרות. פסוקים 3-5 מתארים אירועים בשמיים ובארץ המתרחשים ממש לפני דיני השופרות. פעולת הוספת הקטורת לתפילות הקדושים מצביעה על כך שדיני השופרות יהוו מענה לתפילות הקדושים, תפילות שהושמעו כבר בזמן החותם החמישי. כאות אזהרה לארץ על שדיני השופרות עומדים להתחיל, מטולטלת הארץ בזעזועי טבע. ואז, בפסוק 6, מתכוננים שבעת המלאכים לתקוע בשבעת השופרות.

2. השופר הראשון – התגלות ח' 7

וְהַמַּלְאָךְ הָרִאשׁוֹן תִּקַּע בְּשׁוֹפָר וַיְהִי־בְרָד וְאֵשׁ בְּלוּלִים בָּיָדָם וַתִּשְׁלַךְ אֶרְצָה; וַתִּשְׂרַף שְׁלִישִׁית הָעָץ וְכַל־יֵרֶק עֵשֶׂב נִשְׂרַף.

בהישמע השופר הראשון מושמד שלישי משטח היבשה של כדור הארץ.³⁵

3. השופר השני – התגלות ח' 8-9

וְהַמַּלְאָךְ הַשֵּׁנִי תִקַּע בְּשׁוֹפָר וְהָיָה כַּדְמוּת הַר גְּדוֹל בְּעַר בְּאֵשׁ הַשְּׁלַךְ אֶל־תּוֹךְ הַיָּם; וַתְּהִי שְׁלִישִׁית הַיָּם לְדָם, וַתָּמָת שְׁלִישִׁית כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר בַּיָּם וְשְׁלִישִׁית הָאֲנִיּוֹת נִשְׁחָתָה.

השופר השני משחית שלישי מן המים המלוחים, כולל חיות הים. אותו הר גדול בוער באש עשוי להתייחס למטאור או להר געש, אך התוצאות הן על־טבעיות, כי אלה כשלעצמם אינם מסוגלים להפוך ים לדם. כמה ממשפטי הצרה הגדולה דומים לעשר המכות שהביא אלוהים על מצרים, וכאן יש דמיון כזה.

4. השופר השלישי – התגלות ח' 10-11

וְהַמַּלְאָךְ הַשְּׁלִישִׁי תִקַּע בְּשׁוֹפָר וַיִּפֹּל מִן־הַשָּׁמַיִם כּוֹכָב גְּדוֹל בְּעַר כְּלָפִיד; וַיִּפֹּל עַל־שְׁלִישִׁית הַנְּהָרוֹת וְעַל־מַעֲיָנוֹת הַיָּמִים – וַשֶּׁם הַכּוֹכָב נִקְרָא לְעֵנָה – וַתְּהִי שְׁלִישִׁית הַיָּם לְלַעֲנָה וְרַבִּים מִבְּנֵי אָדָם מָתוּ מִן־הַיָּמִים, כִּי מָרִים הָיוּ.

35. בחלק מהנוסחים, כדוגמת התרגום החדש, נאמר במפורש: 'שליש הארץ נשרף; אך אפשר גם כך להסיק זאת מן הקטע [הערת המתרגם].'

השופר השלישי משחית שלישי מן המים המתוקים. בכל מקום שבו מופיעה המילה פֹּכֵב באופן סמלי זהו סמל מקובל למלאך, וכך גם במקרה הזה. שם המלאך הוא לַעֲנָה, מה שמראה כי לא מדובר במלאך רגיל אלא במלאך שנפל. אותו מלאך שנפל גורם לשליש מהמים המתוקים להפוך מרים, דבר שבתורו גורם למותם של רבים. בכמה מקרים ייעשה שימוש במלאכים שנפלו להבאת משפט על הארץ, כמו במקרה הזה.

5. השופר הרביעי – התגלות ח' 12

וְהַמְּלֶאךָ הַרְבִּיעִי תִקַּע בְּשׁוֹפָר וַתִּכָּה שְׁלִישִׁית הַשְּׁמֶשׁ וּשְׁלִישִׁית הַיָּרֵחַ וּשְׁלִישִׁית הַכּוֹכָבִים, לְמַעַן תִּחְשַׁדְּ שְׁלִישִׁיתָם וְהַיּוֹם לֹא יֵאִיר שְׁלִישִׁיתוֹ וְכֵן גַּם הַלַּיְלָה.

השופר הרביעי משחית שלישי ממקורות האור של כדור הארץ. מפסוקים אלה לא בהכרח משתמע ששליש מהשמש, מהירח ומהכוכבים מושמדים, אלא רק שבדרך כלשהי נמנע מאורם להגיע לארץ. כתוצאה ממשפט זה מוחשכים לחלוטין שלישי ממקור האור למשך היום ושליש ממקורות האור למשך הלילה.

6. ההקדמה לדיני האוי – התגלות ח' 13

וְאָרָא וְאֶשְׁמַע מְלֶאךָ אֶחָד [חלק מהתרגומים: נֶשֶׁר אֶחָד] מְעוֹפֵף בְּמָרוֹם הַרְקִיעַ הַקּוֹרֵא בְּקוֹל גְּדוֹל: אוֹי אוֹי אוֹי לִישְׁבֵי הָאָרֶץ מִשָּׂאָר קְלוֹת שׁוֹפֵר שְׁלֶשֶׁת הַמְּלֶאכִים הָעֲתִידִים לְתַקֵּעַ.

משנשמעו ארבעת השופרות הראשונים, מציג פסוק זה את שלושת האחרונים. מפאת חריפותם המיוחדת של דיני השופרות האחרונים לאנושות עלי אדמות, הם נקראים דיני האוי. עד כמה שארבעת הדינים הראשונים היו רעים – שלושת האחרונים יהיו חמורים בהרבה. חומרתם כה מודגשת עד שמושמעת אזהרה בכל רקיע השמיים על כך שהם קרבים לבוא. הַנֶּשֶׁר הוא ככל הנראה שָׂרָף (התג' ד 7) שנבחר להביא את האזהרה הזאת ליושבי הארץ. שני דיני האוי הראשונים הם פלישות דמוניות, והשלישי מכיל את דיני הקערות.

7. השופר החמישי: דין האוי הראשון – התגלות ט' 1-12

וְהַמְּלֶאךָ הַחֲמִישִׁי תִקַּע בְּשׁוֹפָר וְאָרָא כּוֹכָב נֹפֵל מִן־הַשָּׁמַיִם לְאָרֶץ וְלוֹ נָתַן מִפְּתַח בְּאֵר הַתְּהוֹם. וַיִּפְתַּח אֶת־בְּאֵר הַתְּהוֹם וַיַּעַל עֵשָׂן מִן־הַבְּאֵר כַּעֲשׂוֹר כַּבָּשָׂן גְּדוֹל, וַיִּחַשְׁדֵּ הַשְּׁמֶשׁ וְהַרְקִיעַ מְקִיטוֹר הַבְּאֵר. וּמִן־הַקִּיטוֹר יֵצֵא אֲרָבָה עַל־הָאָרֶץ וַיִּנְתֵּן לָהֶם שְׁלֵטוֹ, נָתַן

כְּשֶׁלֶטֶן עֲקֵרְבֵי הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, אֲשֶׁר לֹא יִשְׁחִיתוּ אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְלֹא כָל־יֵרֶק וְלֹא כָל־עֵץ, כִּי אִם־אֶת־בְּנֵי הָאָדָם אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם חוֹתֶם אֱלֹהִים בְּמַצְחוֹתָם. וְלֹא נָתַן לָהֶם לְהַמִּיתָם, רַק לְהַכְאִיבָם חֲמֹשֶׁה חֲדָשִׁים; וַיְכַאֲבֶם כַּכָּאֵב אִישׁ אֲשֶׁר יִכְהוּ הָעֲקֵרְב. וּבְיָמֵים הָהֵם יִבְקָשׁוּ בְנֵי־אָדָם אֶת־הַמָּוֶת וְלֹא יִמְצְאוּהָ, וַיִּשְׁאַלוּ אֶת־נַפְשָׁם לְמוֹת וְהַמָּוֶת יִבְרַח מֵהֶם. וַיְהִי מֵרְאֵה הָאָרֶבָּה כְּמֵרְאֵה סוּסִים עָרוּכֵי מִלְחָמָה; וְעַל־רַאשֵׁיהֶם כְּעֵטְרוֹת כָּעֵין זָהָב וּפְנֵיהֶם כְּפָנֵי אָדָם; וְשַׁעַר לָהֶם כְּשַׁעַר נָשִׁים וְשִׁנֵּיהֶם שְׁנֵי אֲרָיִה; וְשָׂרְיָנִים לָהֶם כְּשָׂרְיָנֵי בְּרָזֶל וְקוֹל כְּנִפְיָהֶם כְּקוֹל מֵרְכָבוֹת סוּסִים רַבִּים הֲרָצִים לְמִלְחָמָה; וּזְנָבוֹת לָהֶם כְּזְנָבוֹת עֲקֵרְבִים וְעַקְצִים בְּזַנְבוֹתָם; וְהִשְׁלִטוּ לְעֵנוֹת אֶת־בְּנֵי הָאָדָם חֲמֹשֶׁה חֲדָשִׁים. וּמִלֵּאָדָּה הַתְּהוֹם, הוּא מְלֻךְ עֲלֵיהֶם, וְשָׁמוֹ אֲבָדוֹן בְּעֵבְרִית - וְהוּא אֶפּוֹלִיוֹן בְּלָשׁוֹן יוֹן. אוֹי אֶחָד חֲלָף הִלָּךְ לוֹ; וְהִנֵּה בָּאִים אַחֲרָיו עוֹד שְׁנַיִם.

הקטע מתחיל בכך שלכּוֹבֵב שֶׁנֶּפֶל נִיתָן הַמִּפְתַּח לַפְתִּיחַת בְּאֵר הַתְּהוֹם (פס' 1). פעם נוספת משמשת המילה כּוֹבֵב באופן סמלי למלאך. פעם נוספת מדובר במלאך שֶׁנֶּפֶל. בְּאֵר הַתְּהוֹם היא מקום מאסר זמני למלאכים שֶׁנֶּפֶל או לשדים. זהו המקום שאליו פחדו השדים להישלח כאשר גורשו על ידי המשיח (לוקס ח 31). מקום זה הוא זמני, כיוון שמשכנם הסופי של המלאכים שֶׁנֶּפֶל יהיה אגם האש. לא כל השדים אסורים בבאר התהום בזמן הנוכחי. ואלה שכן כלואים, מחכים לשחרורם במטרה להביא משפטים מסוימים על האנושות.

כאשר באר התהום נפתחת על ידי מלאך שֶׁנֶּפֶל מתרחשת ההחשכה השלישית (פס' 2), ובפעם השלישית מתקיימת הפסקה מוחלטת של אור המגיע מהשמש לכדור הארץ.

אך לא ההחשכה היא הגורמת למשפטו של השופר החמישי להיות דין האזי הראשון. מתוך באר התהום משתחררים מספר רב של שדים כדי להוציא לפועל את הפלישה הדמונית הראשונה מבין שתיים (פס' 3). שדים אלה מונו להוציא לפועל את משפטו של השופר החמישי (פס' 4-5). הם מצווים לא להשחית כל צמחייה, ונאמר להם לְהַכְאִיב (כלומר לְעֵנוֹת) את אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם חוֹתֶם הַאֱלֹהִים בְּמַצְחוֹתָם. לכן 144 אלף היהודים אינם ניזוקים בפלישה דמונית ראשונה זו (ז 3-4), וסביר מאוד להניח שדבר זה כולל גם את כל המאמינים באותו זמן. יתרה מכך, שדים אלו מצווים שלא להרוג איש, אלא רק לענות בני אדם במשך חמישה חודשים, או 150 ימים. בדרך כלל יוחנן אינו חושף את משך הזמן של כל אחד מן הדינים, אך במקרה הזה ניתן פרק הזמן. יהיה

גבול לכמות ההרס שיותר לשדים הללו לזרוע. בני האדם שלא נושעו ייחשפו לעינויים, אך לא למוות.

לא רק שהשדים לא יהיו מסוגלים להרוג, אלא שהאנשים המעונים לא יהיו מסוגלים להרוג את עצמם (פס' 6). בגלל העינוי הנורא שיגרמו שדים אלה, ישאלו אנשים את נפשם למוות. הם ינסו להתאבד, אך כל ניסיונותיהם לקחת את נפשם בידם ייכשלו. בני אדם יוכרחו לסבול את העינוי בכל חמתו. התיאור של אותם "עקרבי-ארבה" הניתן בפסוקים 7-10, מראה בבירור שאלה אינם עקרבים או חגבי ארבה רגילים. דבר היות המקור שלהם בבאר התהום מראה גם הוא שמדובר בשדים. אין זה יוצא דופן שלשדים ולישויות מלאכיות ישנם מאפיינים דמויי חיה. דבר זה היה נכון לגבי השֶׁרְפִים בפרק ד'. תיאור האוי הראשון מסתיים בזהותו של מלאך שנפל אשר פתח את באר התהום. שמו בעברית הוא אַבְדֹן, וביוונית אַפּוֹלִיוֹן. משמעות שני השמות היא השמדה.

חמשת חודשי העינוי יסתיימו בסופו של דבר. על אף שהאנושות תזכה להקלה מסוימת, היא תחלוף במהרה, כפי שמבהיר פסוק 12:

אוי אַחַד חָלַף הֶלֶךְ לוֹ; וְהִנֵּה בָּאִים אַחֲרָיו עוֹד שְׁנַיִם.

8. השופר השישי: האוי השני – התגלות ט' 13-21

וְהַמְלֶאֶךְ הַשֵּׁשִׁי תִקַּע בְּשׁוֹפָר וְאֶשְׁמַע קוֹל אַחַד מֵאַרְבַּע קַרְנוֹת מִזְבַּח הַזֶּהָב אֲשֶׁר לִפְנֵי אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ הַשֵּׁשִׁי אֲשֶׁר הַשׁוֹפָר בְּיָדוֹ: הִתַּר אֶת-אַרְבָּעָה הַמְּלָאָכִים הַהֵם הָאֲסוּרִים עַל-הַנֶּהָר הַגָּדוֹל נְהַר-פָּרַת. וַיִּתְּרוּ אַרְבָּעָה הַמְּלָאָכִים, אֲשֶׁר הָיוּ נְכוֹנִים לְשַׁעָה וְלַיּוֹם וְלַחֲדָשׁ וְלַשָּׁנָה, לְהַמִּית שְׁלִישִׁית בְּנֵי הָאָדָם. וַיְהִי מִסְפָּר צְבָאוֹת הַפְּרָשִׁים שְׁתֵּי רְבּוּא רְבּוּאוֹת; וְאֲנִי שְׁמַעְתִּי מִסְפָּרָם. וְכֹן רָאִיתִי בְּמִרְאָה אֶת-הַסּוֹסִים וְרִכְבֵיהֶם, אֲשֶׁר שְׁרִינּוֹתֵיהֶם כְּעֵין אֵשׁ וְתַכְלֶת וְגַפְרִית; וְרֹאשֵׁי הַסּוֹסִים כְּרֹאשֵׁי אַרְיֹת וַתֵּצֵא מִפִּיהֶם אֵשׁ וְקִיטוֹר וְגַפְרִית. וַתּוֹמַת שְׁלִישִׁית בְּנֵי אָדָם בְּשֵׁלֶשׁ מִגְפּוֹת הָאֵלֶּה: בָּאֵשׁ וּבְקִיטוֹר וּבְגַפְרִית הַיִּצְאוֹת מִפִּיהֶם; כִּי-כַח הַסּוֹסִים בְּפִיהֶם [וּבְזַנְבוֹתָם], כִּי זַנְבוֹתָם דּוֹמִים לַנְחָשִׁים וַיִּשְׁלַחֵם רֹאשִׁים וּבָהֶם יִשְׁחִיתוּ. וַיִּשְׂאֶר בְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר לֹא מָתוּ בַּמִּגְפּוֹת הָאֵלֶּה בְּכָל-זֹאת לֹא-שָׁבוּ מִמַּעֲשֵׂי יְדֵיהֶם, מֵהַשְׁתַּחֲוֹת עוֹד לַשֵּׁדִים וְלַעֲצָבֵי זָהָב וְכֶסֶף וַיִּנְחָשׁוּת וְאָבָן וְעֵץ, אֲשֶׁר לֹא-יִרְאוּ וְלֹא-יִשְׁמְעוּ וְלֹא יִהְלְכוּ; וְלֹא שָׁבוּ מִדְרָכָם לְרֹצַח וּלְכַשְׁף וּלְזִנוּת וּלְגִנְבּ.

בהישמע השופר השישי משוחררים ארבעה מלאכים שנפלו אשר היו קשורים על נהר הפרת, כיוון שהם מנהיגיה של הפלישה הדמונית השנייה (פס' 13-14). בעוד הפלישה הדמונית הראשונה הונהגה בידי מלאך שנפל אחד, פלישה זו מונהגת בידי ארבעה. ובעוד הפלישה הדמונית הראשונה הייתה מסוגלת לְעֲנוֹת אך לא להרוג, פלישה זו ממונה להרוג שליש מאוכלוסיית העולם (פס' 15). אם כן האוי השני הוא בהחלט גרוע מהראשון.

מספר השדים המעורבים בפלישה השנייה הוא 200 מיליון (פס' 16). אוהבי הריגושים למיניהם חגגו סביב מספר זה, דבר שהוביל להשערות פרועות ומרחיקות לכת. כדי לאפשר להשערות הללו להתקבל נחוץ לתלוש את המספר 200 מיליון מהקשרו. ההשערה מבוססת כולה על אקטואליה. סין הקומוניסטית הצהירה פעם שהיא מסוגלת להעמיד צבא של 200 מיליון איש. אף מבלי לפחות לבדוק את נכונות ההצהרה, הסיקו רבים ש-200 המיליון חייבים להוות פלישה סינית למזרח התיכון. ההקשר פשוט אינו מאפשר זאת. כתמיכה לתיאוריה זו אומרים הדוגלים בפלישה הסינית שהיא מונהגת בידיהם של מַלְכֵי הַמְּזָרְח (הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מְמַזְרְח־שְׂמֶשׁ, התג' טז 12), ושהמזרח **בהכרח** מתייחס לסין. אך קודם כול, הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מְמַזְרְח נמצאים בהתגלות ט"ז, והכתוב אינו מקשר ביניהם לבין 200 המיליון בפרק ט'. מַלְכֵי הַמְּזָרְח הם חלק מדיני הקערות, ו-200 המיליון הם חלק מדיני השופרות, לכן אין כל קשר ביניהם. בין אירוע אחד לשני מפרידה תקופת זמן. יתרה מכך, כדי לשמור על עקביות בשימוש במונחים, עלינו לזהות את מַלְכֵי הַמְּזָרְח כמלכים מסופוטמיים ולא לזהותם עם סין. זהותם של מַלְכֵי הַמְּזָרְח תוסבר בפרק י"ד, 'מערכת הר מגידון וביאתו השנייה של ישוע המשיח'. לעת עתה מספיק לציין שהַמְּזָרְח בכתובים מתייחס תמיד למסופוטמיה ואף פעם לא לסין. אותו צבא של 200 מיליון הוא צבא של שדים ולא של סינים. העובדה שהם מונהגים בידי ארבעה מלאכים שנפלו מראה שהם שדים ולא בני אנוש. יתרה מכך, מיקום נקודת המוצא של הפלישה הוא נהר הפרת, והוא אינו ממוקם בסין אלא במסופוטמיה או בבל הקדומה, מקום שלעתים קרובות הכתובים מקשרים בינו לבין פולחן שדים.

לאחר ההצהרה על גודל הצבא בא תיאור מראהו של הצבא (פס' 17-19). יקשה מאוד על אדם למצוא אפילו סיני אחד שנראה כך, שלא לדבר על 200 מיליון כאלה. תיאורו של הצבא שולל בבירור את היותו אנושי ומחייב את זהותו הדמונית. יתרה מכך, האמצעים שבהם מושגת הכחדת שליש מאוכלוסיית העולם (אֲשׁ, עֲשׂוֹן, גְּפָרִית) כרוכים בעל-טבעי יותר מאשר בטבעי.

כדי לסכם מדוע 200 מיליון אלה הם שדים ולא סינים יש לציין ארבעה דברים: **ראשית**, מנהיגים אותם ארבעה מלאכים שנפלו; **שנית**, מצוין שמיקומו של הצבא הוא נהר הפרת, היכן שממוקמת בבל (אשר בעתיד תהיה מטהו הראשי של השילוש המדומה); **שלישית**, התיאור הניתן בטקסט שולל את היותו של צבא זה אנושי; ו**רביעית**, מלכי המזרח אינם קשורים כלל לעניין. קטע נוסף המתאר את שתי הפלישות הדמוניות האלה נמצא ביואל א' 15-ב' 11:

אָהָה לַיּוֹם! כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה, וְכִשְׁד מִשְׁדֵי יְבוֹא. הַלּוֹא נִגְדַּעַיִינוּ אֶכְל כְּנָת, מִבַּיִת אֱלֹהֵינוּ שְׂמֵחָה וְגִיל. עָבְשׁוּ פְרָדוֹת תַּחַת מְגִרְפְּתֵיהֶם, נִשְׁמׁוּ אֶצְרוֹת, נִהְרְסוּ מִמְּגָרוֹת, כִּי הִבִּישׁ דָּגָן. מֵהַנְּאֻנָּחָה בְּהֶמָּה, נִבְכוּ עֲדָרֵי בָקָר, כִּי אֵין מְרֻעָה לָהֶם, גַּם־עֲדָרֵי הַצֹּאן נֹאשְׂמוּ. אֲלֵיךָ יְהוָה אֶקְרָא, כִּי אֵשׁ אֶכְלָה נְאוֹת מִדְּבָר, וְלִהְבֶּה לְהִטָּה כָּל־עֲצֵי הַשָּׂדֶה. גַּם־בְּהֵמוֹת שָׂדֶה תַעְרֹג אֲלֵיךָ, כִּי יִבְשׁוּ אֶפְיָקֵי מַיִם, וְאֵשׁ אֶכְלָה נְאוֹת הַמִּדְּבָר. תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן וְהִרְעִי בְּהַר קֹדְשִׁי, יִרְגְּזוּ כָל יִשְׁבֵי הָאָרֶץ, כִּי־בָא יוֹם־יְהוָה, כִּי קָרוֹב. יוֹם חֲשֵׁד וְאֶפְלָה, יוֹם עָנָן וְעֶרְפָּל, כְּשַׁחַר פָּרֶשׁ עַל־הַהָרִים, עִם רַב וְעֲצוּם, כְּמֹהוּ לֹא נִהְיָה מִן־הָעוֹלָם, וְאַחֲרָיו לֹא יוֹסֵף, עַד־שָׁנֵי דוֹר וְדוֹר. לִפְנֵינוּ אֶכְלָה אֵשׁ וְאַחֲרָיו תִּלְהִט לְהֶבֶה, כְּגוֹ־עִדּוֹן הָאָרֶץ לִפְנֵינוּ, וְאַחֲרָיו מִדְּבַר שְׂמֵמָה, וְגַם־פְּלִיטָה לֹא־הִיְתָה לוֹ. כְּמִרְאֵה סוּסִים מִרְאֵהוּ, וְכַפְרָשִׁים בֵּן יְרוּצוֹן. כְּקוֹל מְרַכְבוֹת עַל־רַאשֵׁי הַהָרִים יִרְקְדוּן, כְּקוֹל לְהַב אֵשׁ אֶכְלָה קֶשׁ, כְּעַם עֲצוּם עֲרוֹד מִלְחָמָה. מִפְּנֵינוּ חִילוּ עַמִּים, כָּל־פְּנִים קִבְצוּ פְּאֵרוֹר. כְּגִבּוֹרִים יִרְצוּן, כְּאֲנָשֵׁי מִלְחָמָה יַעֲלוּ חוֹמָה, וְאִישׁ בְּדַרְכּוֹ יִלְכוּן, וְלֹא יַעֲבִטוּן אַרְחוֹתֵם. וְאִישׁ אַחֲיו לֹא יִדְחִקוּן, גָּבַר בְּמִסְלָתוֹ יִלְכוּן, וּבְעַד הַשְּׁלַח יִפְלוּ, לֹא יִבְצָעוּ. בְּעִיר יִשְׁקוּן, בְּחוֹמָה יִרְצוּן, בְּבִתִּים יַעֲלוּ, בְּעַד הַחֲלוֹנִים יְבוֹאוּ כְּגִבּ. לִפְנֵינוּ רְגָזָה אֶרֶץ, רָעֲשׂוּ שָׁמַיִם, שָׁמַשׁ וְיָרַח קִדְרוּ, וְכוֹכָבִים אָסְפוּ נִגְהָם. וַיְהוֶה נִתָּן קוֹלוֹ לִפְנֵי חִילוֹ, כִּי רַב מְאֹד מִחִינָהוּ, כִּי עֲצוּם עֲשֵׂה דְבָרוֹ, כִּי־גָדוֹל יוֹם־יְהוָה וְנוֹרָא מְאֹד, וּמִי יִכְלִנּוּ?

יואל מתחיל לתאר את פלישת השדים בפירוט החורבן של יום ה', או הצרה הגדולה (א 15-20). לאחר שבישר על בואו (פס' 15), הוא מתייחס להשפעה על היבול (פס' 16-17): מעט מאוד נשאר, אם למקדש (פס' 16) או לצורך קיום (פס' 17). לאחר מכן בא תיאור של הרס המקנה (פס' 18-20). יואל ממשיך ומתעד את הפלישה עצמה (ב 1-11). האזעקה נשמעת (פס' 1) ומכריזה על צבא

השדים הקרב, דבר המוכיח בכיור שיום ה' הגיע כיום נקם. אז הוא מתאר את יום ה' (פס' 2א) כיום של חושך, אפלה, עננים וערפל. כפי שהפצעת השחר היא פתאומית ואורו נפרש לרוחב ההרים, כך יהיה גם המשפט של יום ה' פתאומי ונרחב. בנקודה זו מצביע יואל על הצבא הפולש (פס' 2ב-9). הוא מתאר את הגעתו, המראה את ייחודיותו (פס' 2ב) ואת ההרס שאותו הוא זורע (פס' 3). המתואר כאן דומה לקטע בהתגלות, מה ששוב מראה שמדובר במשהו לא־אנושי. לאחר מכן מובא תיאורו של הצבא הפולש (פס' 4-9), תוך פירוט מראהו (פס' 4), קולו (פס' 5), אימתו (פס' 5-6), מהירותו (פס' 7), משמעתו (פס' 8) ואופן תקיפתו (פס' 9). הדמיון למתואר בהתגלות בולט, ושוב מצביע על כך שפולשים אלה הם שדים. תוצאותיה (פס' 10) של פלישה דמונית זו כוללות זעזועי טבע והחשכה מוחלטת, שהיא השלישית באחרית הימים. הקטע מסתיים בסיבה לפלישה (פס' 11): משפט אלוהים. הכתוב מציין שהצבא עצום, כיוון שהוא מורכב מ-200 מיליון שדים, וצבא זה מספיק לאלוהים להוציא לפועל את דברו: השמדת שליש מהאנושות. צוין בהקדמה שאחת ממטרות ההתגלות היא לספק את הרצף הכרונולוגי לרבות מנבואות התנ"ך. זוהי רק דוגמה אחת. אך אפילו אחרי המשפט של השופר השישי בני האדם עדיין מסרבים לחזור בתשובה (התג' ט 20-21). הם ממשיכים להשתחוות לאותם השדים שעינו אותם במשך חמישה חודשים, ושזה עתה השמידו שליש ממספרם. דיני השופרות באים לסיומם בנקודת האמצע של תקופת הצרה הגדולה.

ד. שני העדים - התגלות י"א 3-6

האירוע הרביעי המתפרש לאורך המחצית הראשונה של תקופת הצרה הוא מלאכתם של שני העדים.

וְאֵתֵן לְשְׁנֵי עֲדֵי וְנִבְאוּ יָמִים אֶלְךָ וּמְאֵתִים וְשָׁשִׁים מֵתִכְפְּסִים
 בְּשָׂקִים. אֵלֶּה הֵם שְׁנֵי הַזְּיָתִים וְשְׁתֵּי הַמְּנֹרוֹת הַעֹמְדִים לְפָנַי
 אֵלֶּהי הָאָרֶץ. וְכִי־יִבְקֹשׂ אִישׁ לְהִרֵעַ לָהֶם, תִּצָּא אֵשׁ מִפִּיהֶם
 וְאָכְלָה אֶת־אִיְבֵיהֶם; וְכֵן כָּל־הַמְּבַקֵּשׁ לְהִרֵעַ לָהֶם, מוֹת יוּמָת.
 וְלָהֶם הַשְּׁלֵטֹן לְעַצֹר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יְהִיָּה מָטָר בְּיָמֵי נְבוֹאָתָם;
 וְיִשְׁלְטוּ עַל־הַיָּמִים לְהַפְּכֵם לְדָם וְעַל־הָאָרֶץ לְהַכְתֶּהּ בְּכָל־נִגְעַ
 מִדֵּי יַחֲפָצוּ.

בפסוק 3 מצוין שפרק הזמן שאורכת מלאכת השירות של שני העדים הוא 1,260 ימים, שהוא המקביל לשלוש שנים וחצי. שלוש שנים וחצי אלה מכסות את המחצית הראשונה של תקופת הצרה.

זהותם של שני העדים ניתנת בפסוק 4, ונאמר כי הם התגשמותו של זכריה ד' 11-14:

וְאַעֲן וְאָמַר אֱלֹהֵי: מַה־שְּׁנֵי הַזֵּיתִים הָאֵלֶּה עַל־יְמִין הַמְּנוּרָה וְעַל־
שְׂמֹאלָהּ? וְאַעֲן שְׁנֵית וְאָמַר אֱלֹהֵי: מַה־שְּׁתֵי שְׂבָלֵי הַזֵּיתִים אֲשֶׁר
בְּיַד שְׁנֵי צְנִתְרוֹת הַזָּהָב הַמְרִיקִים מֵעַלֵיהֶם הַזָּהָב? וַיֹּאמֶר אֱלֵי
לֵאמֹר: הֲלוֹא יָדַעְתָּ מַה־אֵלֶּה? וְאָמַר: לֹא, אֲדַנִּי. וַיֹּאמֶר: אֵלֶּה
שְׁנֵי בְנֵי־הַיְצָהָר, הַעֲמִידִים עַל־אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ.

שני העדים הללו מהווים מקור לספקולציות מרובות. מורים רבים בתחום הנבואה מנסים לזהותם כשני אנשים אשר חיו בעבר. אחד מהם תמיד אמור להיות אליהו, בעוד האחר אמור להיות משה או חנוך. אלה הטוענים שמדובר בחנוך ובאליהו מתבססים על העובדה ששני אנשים אלה מעולם לא מתו, ולכן לדעתם ישובו כדי למות בצרה הגדולה. לעתים קרובות מביאים את אל העברים ט' 27 כראיה, שם כתוב כי נִגְזַר עַל־בְּנֵי אָדָם פְּעַם אַחַת הַמָּוֹת. אך זהו עיקרון כללי ולא עיקרון גורף. לדוגמה ניקח את המונח פְּעַם אַחַת: ישנם אנשים אשר מתו פעמיים, כמו כל אלה שקמו לתחייה בתנ"ך ובברית החדשה, חוץ מן המשיח. יתרה מכך, מה עם כל קדושי הקהילה החיים? אם אכן אל העברים ט' 27 הוא עיקרון מוחלט, המשמעות היא שכל קדושי הקהילה החיים בזמן ההילקחות השמיימה יצטרכו גם הם למות בזמן כלשהו. גם הראשונה אל הקוריתים ט"ו 51 וגם הראשונה אל התסלוניקים ד' 15-17 מראים שאל העברים ט' 27 הוא עיקרון כללי בלבד. גם לאור אל העברים י"א 5 לא ייתכן שחנוך ימות בעתיד:

בְּאַמוֹנָה לָקַח חֲנוּךְ: לְבַלְתִּי רְאוּתוֹ הַמָּוֹת; וְאַיִנְנּוּ, כִּי־לָקַח אֹתוֹ
אֱלֹהִים, וְהוֹעֵד עָלָיו לְפָנֵי הַלְקָחוֹ, כִּי אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ.

נאמר על חנוך במפורש שהוא התחלף,³⁶ דבר הכרוך בכך שהכיליון לובש אל־כיליון ושהמוות לובש אל־מוות (קור"א טו 50-58). מאחר שאליהו כבר נלקח השמיימה, נכון הדבר גם לגביו, כי אין אדם היכול להיכנס בגופו לשמיים (קור"א טו 50). הווה אומר שגם אליהו וגם חנוך אינם יכולים למות, שכן הם כעת בני אלמוות.

המבקשים לזהותם באליהו ובמשה נשענים על כך שהם היו אלה אשר נראו במחיצתו של המשיח בהר ההשתנות. אך זוהי ראייה רעועה ביותר, שלא ממש מספקת קשר של סיבה ותוצאה. אחרים אומרים שהסיבה היא שלאנשים

36. המילה המתורגמת כאן "לָקַח" (ואחרות משורש זה) מתורגמת במקומות אחרים במשמעות של המרה או חילוף [הערת המתרגם].

אלה היו מלאכות שאותן לא סיימו, והם ישבו לסיימן באותה עת. השיפוט פה הוא סובייקטיבי מאוד, ואפשר למצוא מועמדים רבים בתנ"ך לפי אותה סיבה. העובדה שהנסיים הנעשים בידי שני העדים דומים לאלה של משה ואליהו אינה מהווה ראיה מספקת, שהרי אלוהים יכול לפעול את אותם הנסיים בידיהם של אחרים.

הטוב ביותר הוא לראות בשני האנשים האלה שני נביאים יהודים שאותם יקים אלוהים בתקופת הצרה עצמה. אלה הם אנשים השייכים אך ורק לעתיד, ולא שני אנשים מן העבר. הכתובים מלמדים בבירור שעל אליהו לשוב לפני הצרה הגדולה, ושהוא ינהל מלאכת שירות רוחנית בתקופת הצרה. אך אין הרשאה מכתבי הקודש להחשיב את אליהו כאחד העדים. שני העדים יהיו פשוט שני אנשים יהודים החיים באותה תקופה, שאותם יקים אלוהים ויכשירם לתפקיד של נביאים ויאציל עליהם גבורות נסיות. זהותם המדויקת, אם כן, שמורה לתקופת הצרה.

בפסוקים 5-6 מתוארים **אופי** שירותם הרוחני וסמכותם הרוחנית. יש להם הסמכות להרוג בעזרת אש, ובה ישתמשו נגד המבקשים להורגם טרם זמנם (פס' 5). יש להם הסמכות גם לגרום לבצורת על ידי מניעת גשמים, להפוך מים לדם ולגרום נגעים אחרים (פס' 6), אולי דומים לעשר המכות שנפלו על ארץ מצרים (כיוון שהפיכת מים לדם הייתה אחת ממכות אלה).

מרכז הפעילות שלהם יהיה בעיר ירושלים, בעוד עבודת השירות של 144 אלף היהודים תהיה בכל העולם. בפרק הבא נרחיב יותר על שני העדים.

ה. בבל הרוחנית - התגלות י"ז 1-6

וַיְבֹא אֶחָד מִן־שְׁבַע הַמַּלְאָכִים הַנִּשְׁאָרִים שְׁבַע הַקְּעָרוֹת, וַיְדַבֵּר אֵלַי לֵאמֹר: בֹּא וְאָרְאֵךְ אֶת־מִשְׁפַּט הַזְּנוּנָה הַגְּדוֹלָה הַיֹּשֶׁבֶת עַל־מַיִם רַבִּים, אֲשֶׁר זָנוּ אֶתְּךָ מַלְכֵי הָאֲדָמָה וַיִּשְׁכְּרוּ שִׁכְרֵי תַבַּל מִיַּיִן תַּזְנוּתָהּ. וַיּוֹלִכֵנִי - בְּרוּחַ - הַמְּדַבְּרָה, וְאָרָא וְהִנֵּה אִשָּׁה יֹשֶׁבֶת עַל־חֵיהָ אֲדָמָה כְּתוֹלַע מְלֵאֵת שְׂמֹת גְּדוּפִים וְלֶהָ שְׁבַע רְאשִׁים וְעֶשֶׂר קַרְנִים. וְהָאִשָּׁה לְבוּשָׁה אֲרָגְמָן וְשָׁנִי וְהִיא מְכֻלָּלָה בְּזָהָב וְאֶבֶן־יִקְרָה וּפְנִינִים וּבְגָדֶיהָ כֹּסֵף זָהָב מְלֵאָה תּוֹעֵבוֹת וְטִמְאֹת תַּזְנוּתָהּ; וְעַל־מִצְחָהּ כְּתוּב יֵשׁ, סוּד: **בָּבֶל הַגְּדוֹלָה, אִם הַזְּנוּת וְתוֹעֵבוֹת הָאֲדָמָה.** וְאָרָא אֶת־הָאִשָּׁה שֹׁכְרָה מַדָּם הַקְּדוּשִׁים וּמַדָּם עֲדִי יְשׁוּעַ, וְאֶשְׁתּוֹמָם עַל־הַמְרָאָה שָׁמָּה גְּדוֹלָה.

המאורע החמישי המתרחש לאורך המחצית הראשונה של הצרה הוא שלטונה של בבל הרוחנית.

ממש כפי שיהיו שתי מערכות פוליטיות בתקופת הצרה, אחת במחצית הראשונה (עשרת המלכים) ואחת במחצית השנייה (צר המשיח), כך גם יהיו שתי מערכות דתיות, אחת לכל מחצית של תקופת הצרה. הקטע לעיל מתאר את המערכת הדתית של מחציתה הראשונה של הצרה.

בפסוקים 1-2 מוזמן יוחנן לבוא ולצפות במשפט העומד ליפול על האֶזְנָה הַגְּדוֹלָה. הזניה משמעה לקחת דבר שיש לו שימוש ראוי ולעשות בו שימוש בלתי ראוי. זונה לוקחת את המין, אשר לו שימוש ראוי, ומעוותת אותו בשימוש בלתי ראוי, וכך הופכת אותו לדבר אסור וגורמת לחוסר מוסריות מינית. במקרה זה, הזונה מייצגת את ה"דת", אשר לה שימוש ראוי (יעקב א 26-27), אך פה הוזנתה לשימוש בלתי ראוי. במקום לשרת, הדת שולטת. שימוש בלתי ראוי בדת גורם לזנות רוחנית. מושג הַזְנוּת משמש הן במובן של חוסר נאמנות פיזית והן במובן של חוסר נאמנות רוחנית, כמו בהושע פרקים א' ו-ב'; ירמיהו ב' 20, ג' 1-9; יחזקאל ט"ז 15-41; כ"ג 5-44 וכו'. זוהי האישה שאיתה זונים מלכי הארץ (פס' 2), מה שמראה שמדובר באיחוד של הדת והמדינה. האישה יושבת על פני מים רבים (פס' 1), דבר המקבל את פירושו בפסוק 15 כמדבר על אוכלוסיית העולם:

וַיֹּאמֶר אֵלַי: הַמַּיִם הָהֵם אֲשֶׁר רָאִיתָ, אֲשֶׁר הָאֶזְנָה יִשְׁבֵּת עֲלֵיהֶם, עַמִּים וְהַמְּנִים הֵמָּה וְגוֹיִם וְלִשְׁנוֹת.

בפסוק 3 נראית הזונה כשהיא יושבת על החיה בעלת שבעת הראשים ועשר הקרניים. משמעות דבר זה היא שלמערכת הדתית הכוזבת הזאת אכן יש גיבוי של הממשל הפוליטי במשך המחצית הראשונה של הצרה, והיא מסוגלת למשול בשל גיבוי ממשלתי.³⁷

תיאורה וזהותה של אותה אישה ניתנים בפסוקים 4-5. האישה עשירה מאוד ובעלת השפעה רבה, ושמה המלא הוא: סוּד: בְּבָל הַגְּדוֹלָה, אִם הַזְנוּת וְתוֹעֵבוֹת הֶאֱדָמָה. מה שרואים בפסוקים אלה הוא כפירה דתית במתכונתה האחרונה, המסתיימת בצורת כנסיית־על כלל־עולמית. זוהי צורתה האחרונה של האישה איזבל המושלכת אל הצרה הגדולה (התג' ב 20-22), והמאוחדת עם קהילת לאודיקאה הכופרת. זוהי כלת המשיח המדומָה, המוצגת כזונה, בניגוד לכלת המשיח האמיתית, המוצגת כבתולה טהורה (קור"ב יא 2; אפס' ה 25-27; התג' יט 6-8).

37. ראה פרק ב', 'עתות הגויים'.

בבל הזונה מייצגת את המערכת הדתית הכלל-עולמית המושלת בענייני הדת במשך מחציתה הראשונה של הצרה. היא מושלת בעמי העולם (המִים הַרְבִּים), בשליטה מלאה על ענייני הדת, והממשלה תומכת בה בעל כורחה. מרכז הפיקוד של אותה דת עולמית יהיה העיר בבל הבנויה מחדש, **אֵם האלילות**, שכן זה המקום שבו החלו עבודת האלילים והדת הכוזבת (ברא' יא 1-9).

בפסוק 6 נראית האישה שיכורה מדמם של המתים על קידוש שם המשיח. דבר זה עונה על השאלה, מיהו ההורג והפוגע בקדושי החותם החמישי: זוהי כנסיית-העל הכוזבת. רבבות הגויים שייושעו מתוך שירות הבישור של 144 אלף היהודים יסבלו רדיפות מידיה של בבל הרוחנית, ורבים ימותו מות קדושים.

סיכום

אם כן אלה הם אירועי מחציתה הראשונה של הצרה הגדולה. חלקם רציפים, כלומר באים בזה אחר זה בסדר כרונולוגי. בתוכם נכללים דיני החותמות והשופרות.

ישנם גם חמישה אירועים המתרחשים לאורך מחציתה הראשונה של הצרה. אלה הם: **ראשית**, מלאכתו של אליהו הנביא; **שנית**, 144 אלף היהודים וההתעוררות הכלל-עולמית; **שלישית**, מלאכתם של שני העדים; **רביעית**, המערכת הפוליטית של עשרת המלכים; ו**חמישית**, המערכת הדתית של **בבל הרוחנית**.

אירועי אמצע הצרה הגדולה

אירועים בשמנים:
חתונת השדה

אירועים בשמנים:
כיסא דין המשחה

דיני הקערת

דיני השופרות

תקיעת השופר השביעי (דין האי השלישי) ובו דיני הקערת והכרות מלוכת המשיח על כל מה שכתב לעצמו צר המשיח

הפגנה זמנית במשפטים לאחור תקיעת השופר השישי

רדיפת יהודים כלל-עולמית

מלחמת העולם השנייה של הצרה הגדולה

הקמת השיקוף המשומם

צר המשחה נהרג

שבירת בית שבע השישים

השטן משלך ארצה

נביא השקר ו-666

תקומתו של צר המשחה

השתחוות לצר המשחה

שלושה מלכים נהרגים, שבעה נבנים (צר המשחה נהיה לקרן השימיני)

מות שני העדים

חורבנה של בבל הרוחנית

7 הכרות באמצע הצרה

5, 6, 7. מילות של אישור, עידוד ונחמה לקדושי התקופה שאחרי ההלקחות

4. קריאה אחרונה להישמע לבשורה

3. תוצאות שבעת הדנים האחרונים הקובעים לבוא

2. הכרות נפילתה של בבל הפוליטית

1. כישלון ניסונו של השילוש המדומה לגדול את סמכות האלילים

נא

פרק אחד-עשר

אירועי אמצע הצרה הגדולה

משפט השופר השישי מסתיים בזמן אמצע הצרה הגדולה, ואחריו באה הפוגה זמנית של המשפטים הנשפכים מהשמיים. הצרה נכנסת ל"עין הסערה"³⁸. אך אין זה אומר שישרור שלום על פני האדמה. תשרור מהומה בקרב העמים, כאשר צר המשיח ממשיך ומשתלט על המערכות של העולם כולו – הפוליטית, הכלכלית והדתית.

דברים רבים כל כך קורים בשלב זה עד שקשה להציבם בוודאות בסדר עוקב כלשהו. הסדר המוצע במתווה הבא מבוסס על היגיון, מאחר שהאירועים לא בהכרח יבואו ברצף הזה. עצם התרחשות האירועים המתוארים בפרק זה בזמן אמצע הצרה הוא ודאי. מה שאינו ודאי הוא, האם יבואו כולם ברצף המסוים שמוצג בפרק זה או לא. בספר ההתגלות כוללים אירועי אמצע הצרה את פרקים י'–י"ד ו-י"ז.

א. הספר הקטן – התגלות י' 1–11

וַאֲרָא מִלְאָךְ אַחַר אֲבִיר יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם וְהוּא עֹטָה עָנָן וְעַל-
רִאשׁוֹ כְּמִרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר בְּעָנָן וַיִּפְּנוּ כַּשְּׂמֶשׁ וַיִּרְגְּלוּ כְּעַמּוּדֵי
אֵשׁ וַיְבַדְּדוּ סִפְרֵי קְטָן פְּתוּחִים. וַיִּשָּׂם אֶת-רִגְלֵי יְמִינוֹ עַל-הַיָּם וְאֶת-
שְׂמֹאלוֹ עַל-הָאָרֶץ, וַיִּקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹל, כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַג הָאָרֶזְהָ,
וַיְבַקְרָאוּ דְבָרֵי שְׁבַעַת הָרְעָמִים בְּקוֹלְתֵיהֶם. וַיְכַדְּבֵר שְׁבַעַת הָרְעָמִים
בְּקוֹלְתֵיהֶם חֲפָצָתִי לְכַתֵּב, וְאֲשַׁמַּע קוֹל מִן-הַשָּׁמַיִם לֵאמֹר אֵלַי:

38. מושג המתאר שקט ושלווה יחסיים וזמניים בעת שמתחוללת סערה מסביב

[הערת המתרגם].

חַתּוּם אֶת אֲשֶׁר־דָּבְרוּ שְׁבַעַת הָרַעְמִים וְאֶל־תִּכְתֹּב זֹאת! וְהַמְלֶאֶךְ אֲשֶׁר־רָאִיתִי עֹמֵד עַל־הַיָּם וְעַל־הָאָרֶץ הַיָּם יָמִינוּ אֶל־הַשָּׁמַיִם, וַיִּשָּׁבַע בְּחֵי עוֹלָמֵי הָעוֹלָמִים, אֲשֶׁר־בָּרָא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְהָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר בָּהּ וְהַיָּם וְכָל־אֲשֶׁר־בוֹ, כִּי לֹא יִהְיֶה עוֹד זְמַן. אֲךָ בִּימֵי קוֹל הַמְּלֶאֶךְ הַשְּׁבִיעִי, בָּעֵת עֹמְדוֹ לְתִקּוּעַ, וְנִשְׁלַם סוּד הָאֱלֹהִים, כַּאֲשֶׁר בִּשְׁר אֶת־עַבְדָּיו הַנְּבִיאִים. וְהַקּוֹל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִן־הַשָּׁמַיִם שָׁב לְדַבֵּר אֵלַי לֵאמֹר: לֵךְ וְקַח אֶת־הַסֵּפֶר הַקָּטָן הַפְּתוּחַ אֲשֶׁר בְּיַד־הַמְּלֶאֶךְ הָעֹמֵד עַל־הַיָּם וְעַל־הָאָרֶץ. וְאָבֵא אֶל־הַמְּלֶאֶךְ וְאֵמַר לוֹ: תִּנְהַלֵּי אֶת־הַסֵּפֶר. וַיֹּאמֶר אֵלַי: קַח וְאֶכַל אֹתוֹ! וַיֹּמַר לְבִטְנֶךָ, אֲבָל בְּפִיךָ יִהְיֶה מֵתוֹק כְּדָבֶשׁ. וְאֶקַּח אֶת־הַסֵּפֶר מִיַּד־הַמְּלֶאֶךְ וְאֶכְלֵהוּ; וַיְהִי בְּפִי כְּדָבֶשׁ לְמֵתוֹק וְאַחֲרַי אֶכְלֵי אֹתוֹ וַיִּמְלֵא בְטִנִּי מְרוֹרִים. וַיֹּאמְרוּ אֵלַי: עֲלֵיךָ לָשׁוּב לְהַנְּבֵא עוֹד עַל־רַעְמִים וְגוֹיִם וְלִשְׁנוֹת וּמְלָכִים רַבִּים.

השהייתם הזמנית של המשפטים מהשמיים מתחילה לאחר דין השופר השישי בסיפור על אודות הספר הקטן. יוחנן ראה מלאך חזק (מְלֶאֶךְ אַבִּיר) נושא ספר קטן או מגילה קטנה (פס' 1-2). זאת המגילה השנייה המוזכרת בהתגלות. הראשונה הייתה המגילה בעלת שבעת החותמות (או הספר בעל שבעת החותמות), אשר כללה את שבעת דיני החותמות ואת שבעת דיני השופרות שתיארו את אירועי מחציתה הראשונה של הצרה. כעת נכנסת לתמונה מגילה שנייה, ותוכנה תיכף יתגלה.

המלאך האביר צעק בקול גדול, ולאחר מכן השמיעו שבעת הרעמים דבר מה ונאסר על יוחנן לגלותו (פס' 3-4).

עד לנקודה זו נשמעו שישה מתוך שבעת השופרות, כך שנותר עוד אחד. תוצאות השופר השביעי מוכרזות כעת בידי המלאך האביר (פס' 5-7). בימיו של המלאך השביעי יישלמו משפטי האלוהים. ממש כפי שדין החותם השביעי כלל את שבעת דיני השופרות, כך יכלול דין השופר השביעי את שבעת דיני הקערות, ואלה יביאו לסיומם את משפטי האלוהים שהוכרזו בפי הנביאים. או אז יוגשמו כל הנבואות העוסקות במחציתה השנייה של הצרה. לפי הנאמר: בִּימֵי קוֹל הַמְּלֶאֶךְ הַשְּׁבִיעִי, בָּעֵת עֹמְדוֹ לְתִקּוּעַ, וְנִשְׁלַם סוּד הָאֱלֹהִים, בְּרוּר שֶׁהַשּׁוֹפֵר הַשְּׁבִיעִי לֹא יִהְיֶה מִשְׁפֵּט שֶׁמִּתְרַחֵשׁ כּוֹלוֹ בְּבֵת אַחַת, אֲלֵא בְּתֵהֶלֶךְ. הַשִּׁמּוֹשׁ בְּצוֹרֵת הַרְבִּים (כְּלוֹמֵר, בְּיָמַי וְלֹא בְּיָוִם) מֵרֵאשִׁית שֶׁמִּדּוּבֵר בְּתִקּוּפַת זְמַן. דִּינֵי הַקְּעֵרוֹת בְּאִים כּוֹלֵם לְקִרְאֵת סִיּוּמָה שֶׁל הַצָּרָה הַגְּדוּלָּה, וְאִיתֶם נִשְׁלַם סוּד הָאֱלֹהִים.³⁹ הַשּׁוֹפֵר הַשְּׁבִיעִי, אֲשֶׁר כּוֹלֵל אֶת שְׁבַעַת דִּינֵי הַקְּעֵרוֹת, הוּא

39. ראה נספח ו', 'שמונת הסודות של הברית החדשה'.

האזי השלישי. משום כך זהו המשפט הגרוע מכול. הספר הקטן מכיל את כל המידע על אודות השופר השביעי הכולל את דיני הקערות, כפי שרואים בפרקים ט"ו-ט"ז.

תשומת הלב מופנית לספר הקטן בפסוקים 8-10. יוחנן צווה לאכול את הספר. בפיו היה הספר היה מתוק כדבש, אך נהייה מר בבטנו. הרמז למשמעות פעולה סמלית זו נמצא בפסוק 11, המציין מהו תוכנו של הספר:

וַיֹּאמֶר אֵלַי: עֲלֶיךָ לָשׁוּב לְהִנָּבֵא עוֹד עַל-עַמִּים וְגוֹיִם וְלִשְׁנוֹת וּמַלְכִים רַבִּים.

תוכנו של הספר הקטן הוא נבואה, במיוחד נבואה על אמצע הצרה ועל מחציתה השנייה. דבר זה מספק את הרמז באשר למשמעותם של פסוקים 8-10. כמעט לכל האנשים טעמה של הנבואה הוא מתוק. כנסים בנושאים נבואיים מושכים קהל רב יותר מכנסים בכל נושא אחר. מכירתם השופעת של ספרי הנבואה היותר סנסציוניים מהווה הוכחה נוספת עד כמה "מתוקה" הפכה נבואת המקרא להיות עבור אנשים רבים. אך אם "מתיקות" היא כל מה שיש, אזי ערכה אינו רב. על כל תלמיד של נבואת המקרא לחוות את חווייתו השנייה של יוחנן: מרירות בבטן. ידיעת הדברים שעומדים לבוא צריכה לשים למאמינים משא בלבם עבור בני האדם. כי הדרך להימלט מהדברים הללו היא הילקחות הקהילה השמימה, ותנאי הקבלה להילקחות הם קבלת המשיח עכשיו. תלמידה האמיתי של הנבואה לא יעצור בשלב ידיעת הדברים שיתרחשו, אלא ידיעה זו יתצור משא חזק בלבו לבשר את הבשורה לאחרים, וכך להנחותם לשביל מילוט.

אם כן, פרק י' בהתגלות מציג בפני הקורא את אירועי נקודת האמצע של הצרה.

ב. עימות כלל-עולמי שני – דניאל י"א 40 – 45

אותו שלום אשר שרר בין צר המשיח לעשרת המלכים המושלים בעשר המלכויות, יהיה טיבו אשר יהיה, מתנפץ כעת כשצר המשיח פותח במהלכו לתפיסת השלטון הפוליטי בעולם. כך שהעימות הכלל-עולמי השני של תקופת הצרה מתחיל בהכרזת מלחמה של צר המשיח על עשרת המלכים.

וּבַעֲתָ קָץ יִתְנַחַח עַמּוֹ מֶלֶךְ הַנִּגְבַּ וַיִּשְׁתַּעַר עָלָיו מֶלֶךְ הַצָּפוֹן בְּרֶכֶב וּבְרַגְשִׁים וּבְאֵינִיּוֹת רַבּוֹת, וַבָּא בְּאַרְצוֹת וְשָׁטַף וְעָבַר. וַבָּא בְּאֶרֶץ הַצְּבִי, וַרְבּוֹת יִכְשְׁלוּ, וְאֵלֶּה יִמְלְטוּ מִיָּדוֹ, אֲדוֹם וּמוֹאָב וְרֵאשִׁית

בְּנֵי עַמּוֹן. וַיִּשְׁלַח יְדוֹ בְּאַרְצוֹת וְאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא תִהְיֶה לְפִלְיָטָה. וַיִּמְשַׁל בְּמִכְמַנֵּי הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וּבְכָל חֲמֻדוֹת מִצְרַיִם, וְלִבִּים וְכֹשֵׁים בְּמִצְעָדָיו. וּשְׁמֵעוֹת יִבְהַלְהוּ מִמְּזִרְחָ וּמִצְפּוֹן, וַיִּצְאָ בְּחֵמָא גְדֻלָּה לְהַשְׁמִיד וְלִהְרַחֵם רַבִּים. וַיִּטַּע אֶהְלִי אֶפְדָּנוּ בֵּין יָמִים לְהֵרֶ-צְבִי־קִדְשׁ, וּבָא עַד־קְצוֹ וַאֲיִן עוֹזֵר לוֹ.

במלחמתו נגד עשרת המלכים יוצא צר המשיח למסע כיבושים בכל הכיוונים. הוא פונה נגד הצפון (פס' 40, 44), הדרום (פס' 40, 42-43) והמזרח (פס' 44). שלושת המלכים אשר יצליח להרוג (דנ' 8, 20, 24) יהיו מלך הצפון (סוריה), מלך הדרום (מצרים) ומלך המזרח (מסופוטמיה). כיבושו את מצרים סולל את הדרך לכיבוש אפריקה (פס' 42-43). הוא יפלוש גם לישראל, אֶרֶץ הַצְּבִי⁴⁰ (פס' 41, מוזכר גם בהתג' יא 1-2), דבר שיכין את הקרקע לשיקוץ המושומם, אשר יידון מאוחר יותר בפרק זה.

על אף שבסופו של דבר ישיג צר המשיח שליטה פוליטית בעולם כולו, שלוש ארצות יימלטו משליטתו: אדום, מואב ועמון (פס' 41). כל שלושת העמים הקדומים הללו מצויים תחת שליטתה של ממשלה אחת כיום: ממלכת ירדן. הסיבה לכך שירדן נמלטת משליטתו תוסבר בפרק י"ג, 'הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים'.

בפסוק 45 מציין דניאל היכן יקבע צר המשיח את מפקדתו בעת מלחמה אמצע-צרתית זו. משמעות הפסוק היא שהוא יִטַּע את אֶהְלִי אַרְמוֹנוֹ בֵּין הַיָּמִים בְּהַר הַתְּפֹאֶרֶת¹¹ הקדוש. המילה אֶהְלִים מתייחסת לאוהל צבאי של גנָל, והמילה אֶפְדָּנוּ מתייחסת לאוהל מלכותי. הכוונה היא שמקומים אוהל מלכותי של גנרל צבאי (שהוא צר המשיח). האוהל מוקם בֵּין הַיָּמִים, כלומר בין הים התיכון לבין ים המלח. ויתרה מכך, הוא מוקם בְּהֵרֶ־צְבִי־קִדְשׁ, כלומר בְּהַר הַבַּיִת, או הַר מוֹרִיָּה או הַר צִיּוֹן. דבר זה יכין את הקרקע למספר אירועים שיידונו מאוחר יותר בפרק זה.

ג. צר המשיח נהרג

מסתבר שבעימות הזה נהרג צר המשיח. דניאל י"א 45 ב מציין:

וּבָא עַד־קְצוֹ וַאֲיִן עוֹזֵר לוֹ.

בהתגלות י"ג 3 מתואר מותו של צר המשיח כך:

וַאֲרָא וְהִנֵּה אֶחָד מִרְאִשֵׁיהָ כְּפָצוּעַ עַד־מְוֹת; וּמִכַּפַּת מְוֹת אֶשְׁר־לוֹ

נִרְפְּאָה וַתִּשְׁתּוֹמֵם כָּל־הָאֶרֶץ אַחֲרֵי הַחֲיָה . . .

40. המילה צְבִי באה כאן במובן תפארת, כמו בישיעיהו ד' 2: לְצִבְיָ וּלְכַבּוֹד [הערת המתרגם].

הראש השביעי, שהוא צר המשיח,⁴¹ מוכה מכת מוות. אין משמעות הביטוי **כְּפָצוּעַ עַד־מָוֶת** שמדובר רק במוות לכאורה, מאחר שהמשיח עצמו מתואר באותו אופן בהתגלות ה' 6. זהו ביטוי המתאר מישהו שקם לתחייה, ומדובר במוות אמיתי.

אם כן במהלך העימות בין צר המשיח לעשרת המלכים האחרים, נהרג צר המשיח.

ד. השטן מושלך ארצה – התגלות י"ב 7-12

בנקודה זו מושלך השטן ממעונו השלישי⁴² ברקיע האטמוספרי למעונו הרביעי, שהוא כדור הארץ.

וַתְּהִי מְלַחְמָה בְּשָׁמַיִם; מִיִּכָּאֵל הוּא וּמִלְאָכָיו וְלַחֲמַיִם בְּתַנּוּן וְהַתַּנּוּן נִלְחַם וּמִלְאָכָיו. וְלֹא הִתְחַזְּקוּ וְגַם מְקוֹמָם לֹא־נִמְצָא עוֹד בְּשָׁמַיִם. וַיּוּטַל הַתַּנּוּן הַגָּדוֹל, הַנֶּחֱשׁ הַקְּדָמוֹנִי אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמוֹ מְלִשַׁיִן וְשָׁטָן, הַמְּדִיחַ תַּבַּל כְּלָה; הוּא הוּטַל אֶרְצָה וּמִלְאָכָיו עָמוּ הוּטְלוּ. וְאַשְׁמַע קוֹל גְּדוֹל בְּשָׁמַיִם, וַיֹּאמֶר: עֲתָה בָּאָה יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ וְעָזָו וּמַלְכוּתוֹ וּמַמְשָׁלַת מְשִׁיחוֹ, כִּי הוֹרֵד שׁוֹטָן אַחֲינוּ הָעֹמֵד לְשָׁטָן לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וְלַיְלָה. וְהֵם נִצְחָהוּ לַמַּעַן דָּם־הַשָּׂה וּלְמַעַן דָּבָר יְעֻזוּתָם, וְלֹא־אָהָבוּ אֶת־נַפְשָׁם עַד לְמוֹת. רְנוּ עַל־זֹאת, שָׁמַיִם וּשְׁכֵנֵיהֶם; אוֹי לְיֹשְׁבֵי אֶרֶץ וְיָם, כִּי־יֵרֵד אֲלֵיכֶם הַמְּלִשַׁיִן בְּחֶמְהָ גְדוֹלָה, מַדְעִתוֹ כִּי קִצְרָה עֵתוֹ.

באמצע הצרה, בזמן שפורצת מלחמה על פני האדמה בין צר המשיח לבין עשרת המלכים, פורצת מלחמה גם ברקיע האטמוספרי, שהוא מעונו השלישי של השטן (פס' 7). העימות הוא בין שר המלאכים מיכאל וכוחותיו, לבין שר האויבים השטן וכוחותיו. מיכאל מנצח, והשטן וגודדיו מושלכים מתוך הרקיע האטמוספרי ומוגבלים לכדור הארץ, שכעת נהיה למעונו הרביעי של השטן (פס' 8-9). חמישה שמות ניתנים לשטן, כולם מתארים את אישיותו ואת פועלו. בשם התַּנּוּן הַגָּדוֹל נגלים פראותו ואכזריותו. השם הַנֶּחֱשׁ הַקְּדָמוֹנִי מחזיר אותנו לגן עדן, המקום שבו בעטיו של הפיתוי אדם נפל, וכך נכנסו החטא והמוות להוויה האנושית. הצרה הגדולה היא משפט על חטאו של האדם. במילה מְלִשַׁיִן נראה השטן בתור המאשים של כל ילדי אלוהים. משמעות המילה שָׁטָן היא

41. ראה פרק ב', 'עתות הגויים'.

42. ראה נספח א', ששת מעונותיו של השטן.

אויב, ובכך נראה אופיו כיריב ומתנגד לתוכנית אלוהים. בשם המַדְיִח הוא מוצג כגדול הרמאים, המנסה להתעות את הנבחרים ואת הלא־נבחרים כאחד. ריתוק השטן אל פני הארץ מביא לשתי תוצאות. **ראשית:** גישתו לשמיים נחסמת, והוא לא יוכל עוד לעמוד מול כס האלוהים ולמלא את תפקיד המלשין המאשים את המאמינים. מסיבה זו ישנה שמחה בשמיים (פס' 10-12א). **שנית:** השטן כעת מלא זעם (פס' 12ב). הוא זועם כי הוא יודע שקצרה עתו כעת, שלוש שנים וחצי שנים ליתר דיוק. בגלל זעמו של השטן, אזי נקרא לישְׁבֵי אֶרֶץ. חשוב מאוד לציין את הנקודה הזאת כחלק מהבנת המתרחש במהלך אמצע הצרה ומחציתה השנייה. המשמעות המלאה תתברר מאוחר יותר בחיבור זה.

ה. תחייתו של צר המשיח – התגלות י"ג 3

וְאִרְאֶה וְהִנֵּה אֶחָד מִרְאִשֵׁיהָ כִּפְצוּעַ עַד־מָוֶת; וּמִכַּת מָוֶת אֲשֶׁר־לוֹ
נִרְפְּאָה וּבִתְשֻׁתוֹמָם כָּל־הָאֶרֶץ אַחֲרֵי הַחֵיָה.

כפי שמתברר בהמשך של פרק י"ב בהתגלות, אז יוצא השטן במהלך המכוון להשמדת היהודים. האמצעים שעל ידם ינסה להשיג מטרה זו הם שתי החיות המופיעות בהתגלות י"ג. פרטיהם של שני הפרקים יידונו תוך כדי התקדמות הלימוד. אך הוא יתחיל במהלך זה על ידי השבת צר המשיח לחיים.

פסוקים 1-2 בפרק י"ג הוסברו מוקדם יותר,⁴³ אך כעת ברור שהשטן הוא המעורר את צר המשיח לחיים. רבים מבינים את הביטוי כִּפְצוּעַ עַד־מָוֶת כמלמד שצר המשיח רק נראה מת, אך לא היה כך באמת. אולם אותו ביטוי מתאר גם את המשיח בהתגלות ה' 6, ואין שאלה לגבי מותו של המשיח. צירוף מילים זה, אם כן, מתייחס למישהו שקם לתחייה. האדם שעליו מדובר נהרג, ולפי כל ניסיון אנושי רגיל היה אמור להישאר מת. אך לפתע פתאום הוא חי בהחלט עקב תחייה. על משמעותו של ביטוי זה להיות זהה לזו שבמקומות אחרים: התייחסות למישהו שקם לתחייה. הכתוב ממשיך ואומר במפורש שִׁמְכַת מָוֶת אֲשֶׁר־לוֹ נִרְפְּאָה, כלומר על ידי תחייה.

יש כאלה המבקשים לפרש זאת כהתייחסות להתעוררות חדשה של האימפריה הרומית, בהרגישם שהתעוררות כזאת תהווה סיבה מספקת עבור בני אדם להשתחוות לה. אך תחייה מחדש של האימפריה הרומית לא תגרום לבני אדם להשתחוות לה כאלוהים יותר משתחיותיהן מחדש של פולין או של ישראל גרמו לאנשים להשתחוות להן. חשיבה מסוג זה היא דמיונית לחלוטין. תחייתו של האדם צר המשיח היא המביאה להשתחוות זו.

43. ראה פרק ב', 'עתות הגויים'.

לפיכך צר המשיח הוא חיקוי של בן האלוהים בכל מובן. ריבוי שמותיו הוא חיקוי, לידת הבתולין היא חיקוי, היותו מעין אדם־אל היא חיקוי, וכעת מותו ותקומתו לחיים הם חיקוי. אפשר יהיה לראות חיקוי של ביאתו השנייה של המשיח למשול בעולם כאשר ייצא צר המשיח לכבוש את עמי העולם ואת ממלכותיהם. השטן ישחק תפקיד של האב המדומה במערכה זו. כי כמו שהאב האמיתי נתן את כל שלטונו לבן האמיתי, כך גם האב המדומה ייתן את שלטונו לבן המדומה.

ו. שלושה מלכים נהרגים – שבעה נכנעים

ניסיונו של צר המשיח להשיג שליטה פוליטית ייקטע במותו. אך לאחר תחייתו תמשיך מלחמת העולם השנייה של תקופת הצרה, עד ששלושה מעשרת המלכים יִהרגו. הקטע מהכתובים שדן בכך כבר נבחן, והוא דניאל ז' 24:

וְעֶשֶׂר הַקְּרָנִים – מִן־הַמַּמְלָכָה הַהִיא יָקוּמוּ עֲשָׂרָה מְלָכִים.
וּמֵלֶךְ אַחַר יָקוּם אַחֲרֵיהֶם, שְׂיִהְיֶה שׁוֹנֶה מִקֹּדְמוֹ וַיִּשְׁפִּיל
שְׁלֹשָׁה מְלָכִים.

כאשר שלושה מעשרת המלכים נהרגים, האחרים נכנעים למרותו. דבר זה מסופר בהתגלות י"ז 12-13:

וְעֶשֶׂר הַקְּרָנִים אֲשֶׁר רָאִיתָ עֲשָׂרָה מְלָכִים הֵם, אֲשֶׁר לֹא־קִבְּלוּ
מְלָכוֹת עַד־הַנְּהִיָּה, רַק לְשָׁעָה אַחַת מִמְּשָׁלָה כְּמְלָכִים יִקְבְּלוּ עִם־
הַחִיָּה. וְלָהֶם עֲצָה אַחַת וְאֶת־כָּחֶם וְאֶת־מִמְּשָׁלָתָם יִתְּנוּ לַחִיָּה.

עשר הקרניים של החיה הם עשרת המלכים (פס' 12), אך בסופו של דבר הם מוותרים על כוחם וסמכותם ונכנעים בפני צר המשיח. פסוק 17 מעביר את אותו המסר:

כִּי הָאֱלֹהִים נָתַן בְּלָבָם לַעֲשׂוֹת אֶת־עֲצָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת עֲצָה אַחַת
וְלָתֵת אֶת־מִמְּשָׁלָתָם לַחִיָּה, עַד כִּי־יִשְׁלְמוּ דְבָרֵי הָאֱלֹהִים.

המלכים האחרים יבואו כולם לידי עצה אחת, והיא לתת את־מִמְּשָׁלָתָם לַחִיָּה. בכניעתם יצליח צר המשיח להשיג שליטה פוליטית בכל העולם, להוציא את ירדן. זוהי נקודת ההתחלה של המערכת הפוליטית השנייה של הצרה הגדולה. יעדו הבא של צר המשיח יהיה להשיג שליטה דתית בעולם. כדי להשיג מטרה זו יהיה עליו להסיר כל התנגדות דתית, ובכלל זה את בבל הרוחנית, את שני העדים ואת היהודים.

ז. השמדתה של בבל הרוחנית – התגלות י"ז 16

וְעָשָׂר הַקְרָנִים אֲשֶׁר רָאִיתָ וְהַחֲזִיָּה, הֵמָּה יִשְׁנָאוּ אֶת־הַזֹּאנָה וְעָשׂוּהָ
גְלֻמוּדָה וְעָרְמָה וְאָכְלוּ אֶת־בְּשָׂרָהּ וְאֶתָּה יִשְׂרְפוּ בָּאֵשׁ.

אחת מפעולותיו הראשונות של צר המשיח להשגת שליטה דתית תהיה השמדת המערכת הדתית הראשונה של תקופת הצרה, בבל הרוחנית. לפני כן הייתה למערכת דתית זו תמיכה של הממשל הפוליטי, למשך שלוש השנים וחצי הראשונות. בהעברת כל הסמכות הפוליטית לידי צר המשיח, שכעת נמצא בשליטה מלאה, ישמיד הממשל הפוליטי עצמו את שליטתה של בבל הרוחנית.

ח. מות שני העדים – התגלות י"א 7-13

וְאַחֲרֵי הַשְּׁלִימָם עֲדוֹתְכֶם, הַחֲזִיָּה הָעֹלָה מִן הַתְּהוֹם תַּעֲשֶׂה
עִמָּהֶם מְלַחְמָה וְתוֹכֵל לָהֶם וְהִרְגַתֶּם. וְהִיְתָה נִבְלַתְכֶם בְּרוּחַ
הָעִיר הַגְּדוֹלָה, הַנִּקְרָאת כְּפִי הָרוּחַ בְּשֵׁם סָדוּם וּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר־
שָׁם נִצְלַב גַּם־אֲדֹנָי וְ[אֲדֹנִיָּהֶם]. וְרַבִּים מִן־הָעַמִּים וְהַמְשֻׁפָּחוֹת
וְהַלְשָׁנוֹת וְהַגּוֹיִם יִרְאוּ אֶת־נִבְלַתְכֶם יָמִים שְׁלֹשָׁה וְחֹצֵי וְלֹא יִתְּנוּ
אֶת־גּוֹיְתְכֶם לְשׁוֹם בְּקִבְרֵיכֶם. וְיִשְׁבְּי הָאָרֶץ יִשְׁמָחוּ עֲלֵיהֶם וְיַעֲלֹזוּ
וְיִשְׁלַחוּ מְנוֹת זֶה לָזֶה, כִּי שָׁגִי הַנְּבִיאִים הָאֵלֶּה הִכְאִיבוּ אֶת־
יִשְׁבְּי הָאָרֶץ. וְיִהְיֶה אַחֲרַי יָמִים שְׁלֹשָׁה וְחֹצֵי וְתָבֵא בָהֶם רוּחַ
חַיִּים מֵאֵת הָאֱלֹהִים; וְיַעֲמְדוּ עַל־רַגְלֵיהֶם וְאִימָה גְדוֹלָה נִפְלָה
עַל־כָּל־רַאֲיֵיהֶם. וְיִשְׁמְעוּ קוֹל גְּדוֹל מִן־הַשָּׁמַיִם מְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
לֵאמֹר: עֲלוּ הֵנָּה. וְיַעֲלוּ בְּעֵנַן הַשָּׁמַיְמָה וְשִׁנְאִיהֶם רֵאִים אֹתָם.
וּבְשַׁעָה הַהִיא יֵרַעַשׂ גְּדוֹל; וְתִפֹּל עֲשִׂירִית הָעִיר וְשִׁבְעַת אֲלָפִים
שְׁמוֹת בְּנֵי־אָדָם נִהְרָגוּ בְּרַעַשׁ; וְהַנִּשְׁאָרִים רַעְדָה אַחְזָתָם וְיִתְּנוּ
כְּבוֹד לָאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם.

כדי להמשיך ולזכות באמונם הדתי של ההמונים יפעל צר המשיח גם נגד שני העדים, אשר מפאת יכולותיהם העל־טבעיות גרמו למהומה כה רבה בעולם במחצית הראשונה של הצרה.

צר המשיח יילחם נגד שני העדים ויצליח להורגם (פס' 7). לפי שנאמר: הַחֲזִיָּה הָעֹלָה מִן־הַתְּהוֹם, ברור שאירוע זה יתרחש לאחר תחיית צר המשיח מבין המתים, והוא יחזור מן התהום באמצעות הקמתו לתחייה בידי השטן. לצד תחייתו תספק הריגת שני העדים סיבה נוספת להשתחוות האנושות

בפניו. כל הניסיונות הקודמים להרוג את שני העדים כשלו עקב כוחותיהם הנסיים, שבאמצעותם הם הורגים את המנסים לרצוח אותם. אך כעת הסתיים תפקידם, ואלוהים מתיר לצר המשיח להכניעם ולהורגם. כוחו של צר המשיח לגבור על שני העדים, בעוד כל האחרים כשלו בכך, יהווה סיבה נוספת לכך שהוא יזכה באמונה של האנושות.

אולי מתוך רצון להפגין את כוחו החדש לא יאפשר צר המשיח את קבורת הגופות. גופותיהם יהיו מוטלות במקום שבו מתו ברחובות ירושלים למען יראו כולם (פס' 8-9). העובדה שהעולם כולו יהיה מסוגל לצפות בגופות, מצביעה על כך שדברים אלו יתאפשרו בנקודת זמן עתידית לזמנו של יוחנן. בזכות הטכנולוגיה המודרנית כבר לא בלתי אפשרי להאמין בכך, דבר שהביא להשתקת ביקורת מקראית קודמת מרובה. הגופות יהיו מוטלות ברחובות ירושלים ללא קבורה במשך שלושה ימים וחצי.

בזמן שהגופות מוטלות ברחוב, ישמחו יושבי העולם כולו על מות שני העדים בגלל הנגעים שספגו מידיהם (פס' 10). השמחה מגיעה לנקודה שבה שולחים מתנות זה לזה בגילויי עליזות מופגנת על מותם של שני העדים.

השמחה תיפסק באופן פתאומי. לאחר שלושה ימים וחצי יקומו שני העדים לתחייה ויעלו השמימה לעיני כול (פס' 11-12). פתאום תיפול אימה על כולם עקב יכולתם לצפות בעליית שני העדים השמימה.

ירושלים, המקום שבו יתרחש הרצח ושוב יוצגו הגופות, תבוא תחת משפט פתאומי (פס' 13). העיר תסבול מרעידת אדמה אשר תחריב עשירית ממנה, תוך הריגת שבעת אלפים מיושביה. בזמן שהגויים יתחילו לעבוד את צר המשיח, יושביה היהודיים של ירושלים יתנו כבוד לאלוהי השמיים. ישועתם של יהודי ירושלים באמצע הצרה תוביל בסופו של דבר לישועתם של "כל ישראל" בסוף הצרה הגדולה.

ט. ההשתחוות לצר המשיח -

התגלות י"ג 3-10

וְאֵרָא וְהִנֵּה אֶחָד מִרְאֲשֵׁיהָ כֹּפְצוֹעַ עַד-מְוֹת; וּמִכַּת מֶנֶת אֲשֶׁר-לוֹ נִרְפְּאָה וַתִּשְׁתַּוְּמִם כָּל-הָאָרֶץ אַחֲרֵי הַחִיָּה. וַיִּשְׁתַּחֲוּ לַתַּנִּין אֲשֶׁר-נָתַן מִמֶּשְׁלָה לַחִיָּה, וַיִּשְׁתַּחֲוּ לַחִיָּה וַיֹּאמְרוּ: מִי יִדְמָה לַחִיָּה? וּמִי יוּכַל לְהִלָּחֵם אִתָּה? וַיִּנְתֵּן לָהּ פֶּה מִמַּלְל גְּדֹלוֹת וְנֹאצוֹת וְשִׁלְטוֹן נָתַן-לָהּ לְהִלָּחֵם [*לְעֲשׂוֹת] אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֳדָשִׁים. וַתִּפְתַּח אֶת-פִּיהָ לְנֹאצָּה אֶל-הָאֱלֹהִים וַתִּנְאָץ אֶת-שְׁמוֹ וְאֶת-מִשְׁכָּנוֹ

וְאֶת־הַחַיִּים בְּשָׁמַיִם. וַיִּנָּתֶן לָהּ לַעֲשׂוֹת מְלַחְמָה עִם־הַקְּדוּשִׁים וּלְנַצְחָם, וַתִּנָּתֶן לָהּ מִמְּשָׁלָהּ עַל־כָּל־מְשַׁפְּחָה וָעַם וְלָשׁוֹן וָגוֹי. וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ כָּל־יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־נִכְתְּבוּ שְׁמוֹתָם בְּסֵפֶר הַחַיִּים אֲשֶׁר לִפְנֵי הַטְּבוּחַ מִיּוֹם הַיּוֹסֵד תִּבְל. כָּל־אֲשֶׁר אֵזֶן לוֹ, יִשְׁמַע. כָּל הַמּוֹלִיךְ לְשָׁבִי יִלְךְ בְּשָׁבִי; וְהַהֲרֹג בַּחֲרֹב הָרֹג יִהְרַג בַּחֲרֹב. בְּזֶה סִבְלָנוֹת וְאַמוּנַת הַקְּדוּשִׁים.

העולם יראה את צר המשיח בתקומת החיקוי שלו מן המתים, ואת התגברותו על שני העדים אשר עינו את הלא־מאמינים במשך שלוש השנים וחצי הראשונות. על אף ששני העדים יקומו מן המתים, הם ייעלמו מן העין ולא יישמע מהם יותר. יושבי העולם יחלו לסגוד לצר המשיח כמו למלך העולם ולא.

כפי שראינו בפרק ב', 'עתות הגויים', הראש השביעי הוא שלב צר המשיח, והוא הראש שפצוץ עֲד־מָוֶת, אך מִכַּת הַמָּוֶת אֲשֶׁר־לו נִרְפָּאָה, באמצעות תקומה (פס' 3). מכיוון שייתן את שלטונו לצר המשיח, יתחילו בני האדם לעבוד את השטן. בדרך זו יהפוך השטן לזיוף של אלוהים האב. כפי שנתן האב את שלטונו לבן האמיתי, ייתן השטן את שלטונו לבן המדומה. בדיוק כפי שמשתחוים לאב דרך הבן האמיתי, כך ישתחוו לשטן דרך הבן המדומה (פס' 4). וכך ישתחוו לו בני האדם ויתנו לו כבוד־על באומרם: מִי יִדְמָה לַחֲזָה? וגם: מִי יוּכַל לְהִלָּחֵם אִתָּהּ? יש לשים לב לכך שההשתחוות מגיעה מכל רחבי העולם (פס' 3) ולא מאירופה בלבד.

בפסוקים 5-7א נמנים מעשיו של אותו דמוי־אל. הוא יִמְלֵל גְּדֻלוֹת וְנִצְאוֹת (פס' 5א), יכריז על עצמו שהוא אלוהים ויקרא לבני האדם להתחיל להשתחוות לו תינתן לו סמכות להמשיך וְלְהִלָּחֵם אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֲדָשִׁים (פס' 5ב), שהם מקבילים לשלוש שנים וחצי, וכך משתרעת שליטתו לאורכה של המחצית השנייה של הצרה. הוא יגדף את כל אשר בשמיים, הן את אלוהים והן את כל אשר נמצא שם (פס' 6). הוא יעשה מלחמה נגד הקדושים וינצחם (פס' 7א), כפי שניכר מרציחתו את שני העדים, וכן ירדוף את כל המאמינים במשיח. השליטה בסמכות הפוליטית בעולם תהיה אף היא ברשותו, כי תינתן לו מִמְּשָׁלָהּ עַל־כָּל־מְשַׁפְּחָה וָעַם וְלָשׁוֹן וָגוֹי. גם פסוק זה אינו מאפשר להגביל זאת לאירופה בלבד. הדברים שמצוינים בפסוקים 5-7 נמצאים גם בדניאל ז' 25. בנקודה זו תהיה לו לא רק סמכות פוליטית על העולם כולו (פס' 7ב), אלא גם סמכות דתית על העולם כולו (פס' 8), וכל הלא־מאמינים שלא נכתבו שמותיהם בְּסֵפֶר הַחַיִּים אֲשֶׁר לִפְנֵי הַטְּבוּחַ ישתחוו לו. לאור כל זאת ניתנת אזהרה (פס' 9-10). באותו האופן שבו ינהגו אנשים בקדושים, כך ינהג אלוהים בהם.

אם ישעבדו את הקדושים, ימצאו עצמם משועבדים. אם יהרגו את הקדושים, הם ייהרגו. זהו דבר עידוד לסבלנות הקדושים, ומילת נחמה למאמינים החיים באותה תקופה של רדיפות. הם יבינו שעל כל סבל שיהיה מנת חלקם, ישפוט אלוהים בתגובה את הגורמים לו באותו אופן.

י. נביא השקר – התגלות י"ג 11–15

וַאֲרֵא חִיָּה אַחֲרַת עֲלֵהּ מִן־הָאֲדָמָה. וְלֹהֵ שְׁתֵּי קַרְנִים כְּקַרְנֵי שֶׁהָ וּמִדְּבַרְתַּת כְּתַנִּין. וְהִיא עֹשֶׂה כָּל־פְּקוּדֵי הַחִיָּה הָרֵאשׁוֹנָה בְּפִיָּהּ, וּמִבִּיאָה אֶת־הָאָרֶץ וַיִּשְׁבֶּיהָ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לַחִיָּה הָרֵאשׁוֹנָה אֲשֶׁר־נִרְפְּאָה מִכַּת מִנֹּת אֲשֶׁר־לָהּ. וְנִתְּנָת אוֹתוֹת גְּדֻלוֹת וְגַם־אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם תִּזְרִיד אֶרְצָה לְעֵינַי בְּנֵי אָדָם. וְתִתְּעָה אֶת־יִשְׁבֵּי הָאָרֶץ בְּאוֹתוֹת אֲשֶׁר נִתְּנָה לָהּ לַעֲשׂוֹת בְּפִי הַחִיָּה, בְּאִמְרָה אֶל־יִשְׁבֵּי הָאָרֶץ לַעֲשׂוֹת צֶלֶם לַחִיָּה אֲשֶׁר־הִכְתָּה מִכַּת־חֶרֶב וַתַּחֲיֵי וַיִּנְתְּנָה לָהּ לָתֵת רוּחַ בְּצֶלֶם הַחִיָּה, לְמַעַן דַּבֵּר דְּבַר צֶלֶם הַחִיָּה; וְעֲשֶׂתָהּ כִּי־כָל אֲשֶׁר־אֵינָם מִשְׁתַּחֲוִים לְצֶלֶם הַחִיָּה מוֹת יוֹמָתוּ.

בסעיף הקודם דנו בעלייתם של האב המדומה והבן המדומה. כדי להשלים את השילוש המדומה מדברים הקטעים על עלייתו של רוח קודש מדומה, בדמותו של נביא השקר.

לאחר עליית החיה הראשונה, שהיא צר המשיח, ראה יוחנן חיה שנייה העולה מן־הָאֲדָמָה (כלעומת השמיים), וכך מודגשת אנושיותה. אותו אדם יראה כשה, ויעמיד פנים כבעל יראת שמיים אמיתית, וכך יתעה רבים. אך הוא ידבר כְּתַנִּין וכך יסגיר את טבעו האמיתי, כי הוא יהיה סוכן של השטן, אשר לכל אורך הספר מתואר כתנין. במקום אחר נקראת חיה שנייה זו נביא השקר (טז 13; יט 20; כ 10).

פעולותיו כדמות חיקוי של רוח הקודש מפורטות כעת (פס' 12–15). כשם שלרוח הקודש ישנה סמכות שווה לזו של הבן האמיתי, כך תהיה לנביא השקר סמכות שווה לזו של הבן המדומה (פס' 12א). כשם שרוח הקודש קוראת לכל בני האדם להשתחוות לבן הַנְּעוּר מן המתים, כך יקרא נביא השקר לכל בני האדם להשתחוות לבן המדומה שקם לתחייה, אֲשֶׁר־נִרְפְּאָה מִכַּת הַמָּוֶת שלו (פס' 12ב). כדי להשלים לגמרי את מעשה ההטעיה, יהיו לנביא השקר כוחות החיקוי למתנות הנסים של הרוח, והוא יחולל אותות במטרה להתעות (פס' 13–14א). לאחר שישכנע את העולם בדבר עליונותו של צר המשיח, הוא יצווה על בני האדם לעשות צלם לחיה. לאחר שייעשה הצלם, יפיח בו נביא

השקר חיים. אותו כוח לתת חיים יהווה גורם נוסף לסגידת בני האדם לצר המשיח ולצלמו, ואלה שיסרבו לעשות כך יוצאו להורג (פס' 14-15). באופן זה יושלם השילוש המדומה.

יא. 666: תו החיה - התגלות י"ג 16-18

וַתַּעַשׂ אֶת-אֲשֶׁר כָּלָם, לְמַקְטֹן וְעַד-גָּדוֹל, אִם-אֶבְיֹן וְאִם-עָשִׁיר,
גַּם-בְּנֵי הַחַרְיִים גַּם-הָעֶבְדִּים, יִתּוּ תָו עַל-יַד זְמִינָם, אוֹ עַל-
מִצְחָתָם; וְכִי לֹא-יִוָּכַל אִישׁ לְקִנּוּת אוֹ לְמִכּוֹר, כִּי אִם-בְּהִיּוֹת עָלָיו
תָּו הַחֵיָה, אוֹ שְׁמָה, אוֹ-מִסְפָּר שְׁמָה. בְּזֶה הַחֻקָּה. מִי אֲשֶׁר-לוֹ
תָּבוּנָה, יִחְשַׁב מִסְפָּר הַחֵיָה, כִּי מִסְפָּר אָדָם הוּא וּמִסְפָּרוֹ יֵשֵׁשׁ
מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשֵׁשׁ.

במטרה לדמות את חותמת אלוהים על מצחותיהם של הקדושים, שהיא חותמתה של רוח הקודש, יציג נביא השקר את תוו או חותמו שלו. החותם המדומה הוא אותו תוו החיה הידוע.

מיקום החותם יהיה על המצח או על יד ימין (פס' 16). הוא יוטבע על כל המכניע עצמו למרותו של צר המשיח ומקבל אותו כאל. התו ישמש מעין דרכון לעסקים (פס' 17א). האנשים לא יוכלו לקנות או למכור דבר, אלא אם יהיו נושאי התו. יש לציין שלתו זה אין כל קשר לאשראי, כפי שלעתים קרובות מלמדים כיום. במערכת של אשראי חייב כל אחד להיות בעל מספר שונה; ובמקרה הזה לכל אחד יש את **אותו המספר**. מטרת התו תהיה לשמש סימן מזהה לאלה אשר יקבלו את צר המשיח כאלוהיהם. רק אותם אלה שיהיה להם המספר הזה יורשו לעבוד, לקנות, למכור או פשוט להתפרנס. הפסוק אינו מדבר על אודות כרטיסי אשראי, מערכות בנקאיות, חברה ללא כסף, מטבע עולמי אחיד או מחשבים וכו'.

משמעות התו נלמדת מחמישה רמזים (פס' 17-18):

שמה של החיה;

מספר שמה;

מספר החיה;

מספר אדם;

המספר הוא 666.

אם נשים לב להתקדמות הלוגית, מספרה של החיה הוא גם מספרו של אדם, מפני שצר המשיח יהיה אדם שיהיה שליטה האחרון של הממלכה הרביעית של הגויים במתכונתה הסופית. יתרה מכך, מספר זה הוא מספר

שמו של צר המשיח עצמו, וערכו המספרי של שמו הוא 666. הנקודה היא זו: יהיה שמו העברי של צר המשיח אשר יהיה, הערך המספרי של שמו יהיה 666. לכל אות באל"ף-י"ת העברי יש ערך מספרי. ישנן 22 אותיות באל"ף-י"ת העברי, וזהו הסדר של ערכן המספרי: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 200, 300 ו-400. מכאן שלכל שם בעברית קיים ערך מספרי. ערכו המספרי של שם המחבר הוא 966. לשם ישוע המשיח יש ערך מספרי של 749. בקטע שאנו עוסקים בו, יהיה אשר יהיה שמו האישי של צר המשיח, כשיכתבו שם זה באותיות עבריות יהיה ערכו המספרי 666. וזהו המספר אשר יוטבע על המשתחוים לצר המשיח. מאחר שניתן להגיע למספר 666 בחישובים שונים מרובים, בלתי אפשרי לנחש מהו שמו מבעוד מועד. אך כאשר יופיע, יהיה שמו האישי אשר יהיה, ערכו ישווה ל-666. החכמים אָשֶׁר לָהֶם תְּבוּנָה (פס' 18) באותו זמן יוכלו לזהותו.

יב. שבירת ברית שבע השנים

מאורע נוסף המתרחש בנקודת האמצע של הצרה הוא שבירת ברית שבע השנים שנכרתה שלוש שנים וחצי לפני כן. בהקשר של דניאל י"א 40-45, קטע שעסקנו בו מוקדם יותר, צוין האירוע בפסוק 41: וְכָא בְּאַרְצָךְ הַצְּבִי. דבר זה כרוך בפלישת צר המשיח לישראל, ומחייב את שבירת הברית. בישעיהו כ"ח 14-22, קטע שאותו למדנו בפרק ט', 'תחילת הצרה', מציין פסוק 18 שהברית תבוטל:

וְכִפֵּר בְּרִיתְכֶם אֶת-מֹות, וְחַזִּיתְכֶם אֶת-שְׂאוֹל לֹא תִקּוּם; שׁוֹט
שׁוֹטֵף כִּי יַעֲבֹר וְהֵייתֶם לוֹ לְמִרְמָס.

קטעים אחרים העוסקים בשבירת ברית שבע השנים קשורים לאירועים שנובעים ממנה, ובהם נדון כעת.

יג. השיקוץ המשומם

האירוע הראשון שנובע משבירת הברית הוא השיקוץ המשומם והקשר שלו לבית המקדש בירושלים. שלושת המרכיבים הללו כולם קשורים בדניאל ט' 27:

וְהַגְבִּיר בְּרִית לְרַבִּים שְׂבוּעַ אֶחָד, וְחִצֵּי הַשְּׂבוּעַ יִשְׁבִּית זָבַח
וּמִנְחָה, וְעַל כִּנֹּף שְׂקוּצִים מְשֻׁמָּם, וְעַד-כֶּלֶה וְנִחְרָצָה תִתֵּן: עַל-
שָׁמַם.

במהלך הדיון בקטע המפתח הזה בפרק ט' בספר, 'תחילת הצרה', צוין שכריתת ברית שבע השנים תתחיל את הצרה. והפסוק מגלה לנו בדיוק מהו

אורכה: האורך הכולל הוא שבע שנים. אך כעת ממשיך הפסוק ואומר שבחצי השבוע, כלומר באמצע תקופת שבע השנים, יגרום צר המשיח להפסקת מערכת הקורבנות שנוסדה מחדש. לאחר הפסקה כפויה זו באה ההצהרה: וְעַל כָּנָף שְׁקוּצִים [יבוא הוא אשר] מְשִׁימָם. מכאן שלאחר פעולה משולבת של הפסקת הקורבנות ושבירת הברית, בא מעשה (או מעשים) המכונה "השיקוף המשומם". בשלב זה אין לנו פירוט לגבי טבעם המדויק של המעשה או המעשים הללו. לא מצוין במה בדיוק כרוך השיקוף המשומם, אלא רק שהוא מתרחש באמצע הצרה. עם זאת המונח כָּנָף מתייחס לפסגת המקדש ומדגיש את הרעיון של "השפעה המשתרעת". מה שמתחיל כאן ישתרע ויתפשט לעבר מקומות אחרים. הביטוי שְׁקוּץ מתייחס לעתים קרובות לצלם או לאליל.

קטע אחר, דניאל י"ב 11, מגלה את פרק הזמן שיימשך השיקוף המשומם:

וַיַּמְעַת הַיּוֹסֵר הַתְּמִיד וְלָתֵת שְׁקוּץ שְׁמִים, יָמִים אֶלֶף מֵאָתַיִם וְתִשְׁעִים.

כמו בדניאל ט' 27, נקודת ההתחלה היא הפסקתה של מערכת הקורבנות. לפי הכתוב בפסוק יארך השיקוף המשומם 1,290 ימים. אלה הם שלושים ימים מלאים מעבר לסיומה של הצרה. לא ניתנים סיבה או הסבר מדוע מורשה לה להימשך עוד 30 יום. שוב, גם הקטע הזה אינו מגלה מה בדיוק יהיה השיקוף המשומם. אולם כמו בדניאל ט' 27, הביטוי שְׁקוּץ מתייחס לצלם או לאליל. האירוע הזה מוזכר גם במתי כ"ד 15-16:

לָכֵן כְּאֲשֶׁר תִּרְאוּ שְׁקוּץ מְשִׁימָם, הָאָמֹר עַל-יַדֵּי דַנְיָאֵל הַנְּבִיא,
עוֹמֵד בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ - הַקְּרָא יָבִין - אִזּוּ נֹסֵי יְנוֹסֵי אֲנָשִׁי
יְהוּדָה אֶל-הַהָרִים.

הקטע פה הוא בסך הכול תזכורת לנבואת דניאל, ואין בו הסבר באשר למהו השיקוף המשומם. הרמז היחיד שניתן הוא שזה יהיה דבר עוֹמֵד (כמו צלם או אליל) במקום קודש. פסוק זה עוזר לאמת את הפרשנות של הקטע בדניאל כמכוון אל העתיד, כיוון שהוא נחשב עדיין עתידי ובלתי מוגשם בזמן חייו של המשיח. השיקוף המשומם ישמש אות אזהרה ליהודים בישראל שעליהם לנוס מהארץ.

קטע נוסף העוסק בכך הוא התגלות י"א 1-2:

וַיִּנְתְּנֵנִי לִי קִנְיָה דוֹמָה לְמִטָּה, וַיַּעֲמֵד הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר: קוּם וּמֹד
אֶת-הַיְכָל הָאֱלֹהִים וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת הַמִּשְׁתַּחֲוִיִּים בּוֹ. וְאֶת-הַחֶצֶר
אֲשֶׁר לְפָנֶימָה [*מחוץ] לְהַיְכָל הַשָּׁלֵךְ חוּצָה וְאֶל-תְּמִדָּנָה, כִּי-נִתְּנָה
לְגוֹיִם; וְרָמְסוּ אֶת-הָעִיר הַקְּדוֹשָׁה אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֳדָשִׁים.

הקטע הזה עוסק אף הוא בהשתלטות על בית המקדש, כמו גם על העיר ירושלים (לפחות העיר העתיקה), ומקשר אותה לעתות הגויים. תהיה זו עת

שליטתם האחרונה של הגויים בירושלים, והיא תארך 42 חודשים, או שלוש שנים וחצי. השתלטות אחרונה זו של הגויים על העיר ועל בית המקדש היא שתגרום להפסקתה של מערכת הקורבנות. על אף ששליטת הגויים על העיר ירושלים תארך שלוש שנים וחצי, השיקוץ המשומם יימשך לאורך חודש נוסף. אך עדיין אין הסבר ברור באשר למהו השיקוץ המשומם. מהו, אם כן, השיקוץ המשומם? כרוכים בו שני מרכיבים או שלבים, שהראשון מביניהם מופיע בשנייה אל התסלונים ב' 3-4:

אַל־יִתְעַה אֶתְכֶם אִישׁ בְּשׁוֹם אוֹפוֹן, כִּי לֹא־יִבֹא בְּטָרִם יְהוָה
 בְּרֵאשׁוֹנָה הַמֶּרְדּוּ וְנִגְלָה אִישׁ הַחֲטָאָה, בְּן־הָאֲבֹדוֹן, הַמִּתְקוֹמֵם
 וְהַמִּתְרוֹמֵם עַל־כָּל־הַנִּקְרָא אֵל אוֹ עֲבוֹדָה, עַד־כִּי גַם־יָשֵׁב בְּהִיכַל
 הָאֱלֹהִים פְּאֵלֵהִים וּמִרְאָה אֶת־עֲצָמוֹ כִּי אֱלֹהִים הוּא.

בקטע זה מתואר צר המשיח כמי שמושיב את עצמו במקדש האלוהים ומכריז לעולם שהוא באמת אלוהים. סביר להניח שהוא יישב בקודש הקודשים ממש. כך, עם השתלטותו הראשונית על ירושלים באופן כללי ועל המקדש באופן ספציפי, הוא יושיב עצמו במקדשו של אלוהים ממש ויטען שהוא אלוהים, ובעשותו כן יכונן למעשה את המערכת הדתית השנייה של תקופת הצרה: ההשתחוות לצר המשיח.

הכרזתו העצמית על אלוהותו תלווה באותות נסיים כדי להשלים את עבודת התרמית, לפי השנייה אל התסלונים ב' 8-12:

וְאִזּוֹ יִגְלֶה הַרְשָׁע, אֲשֶׁר יִמִּיתֵנוּ הָאֲדוֹן בְּרוּחַ שְׁפָתָיו וַיִּשְׁבִּיתֵנוּ
 בְּהוֹפְעַת בִּיאתוֹ, אֵת אֲשֶׁר יָבֹא כְחֻזְקַת הַשָּׁטָן בְּרֵב־כַּחַ וּבִאֲתוֹת
 וּבְמוֹפְתֵי שָׁקֶר וּבְכָל־מְרִמַת אָפוֹן בְּאֲבָדִים, תַּחַת אֲשֶׁר לֹא קִבְּלוּ
 אֶת־אֱהָבַת הָאֱמֶת לְהוֹשִׁיעַ. וּבְעֵבוֹר זֹאת יִשְׁלַח לָהֶם הָאֱלֹהִים
 מִדּוּחֵי שָׁוְא לְהֶאֱמִין בְּשָׁקֶר, לְמַעַן יִדּוּנוּ כָּל־אֲשֶׁר לֹא־הֶאֱמִינוּ
 בְּאֱמַת וְרָצוּ בְּעוֹלָה.

נאמר שבואו יקבל את חוזקו ומרצו מאת השטן, שכן יהיה זה השטן שישביב אותו לחיים. עלייתו לשלטון תהיה בְּרֵב־כַּחַ וּבִאֲתוֹת וּבְמוֹפְתֵי שָׁקֶר. מטרתם של אותות שקר אלה, לפי פסוקים 10-12, תהיה להתעות בני אדם כדי שישתחוו לצר המשיח ויקבלו אותו כאלוהים. פסוקים אלה פורשו לעתים קרובות כמלמדים שאם ישמע אדם את הבשורה לפני הילקחות הקהילה וידחה אותה, לא תהיה לו אפשרות להיוושע לאחר ההילקחות. אך זה לא מה שהקטע מלמד. נקודת האל-חזור היא קבלת "השקר הגדול" של הכרזתו העצמית של צר המשיח על היותו אלוהים והכניעה להשתחוות לו על ידי קבלת תו החיה. רק אז מגיעים לנקודת האל-חזור הלכה למעשה. האפשרות לקבל את תו

החיה מתחילה רק באמצע הצרה. אפילו ההקשר של הקטע מראה שמדובר באירועים המתרחשים באמצע הצרה. העובדים את צר המשיח עושים זאת כי הם מותעים על ידי כוחותיו הנסיים. הם מותעים כי לא קבלו את־אֶהֱבֶתְהָאֶמֶת. דחיית הבשורה אינה מתייחסת למה שאולי שמעו לפני ההילקחות, כי אם לדברי הבישור של 144 אלף היהודים ושל שני העדים.

על אף שיכריזו על אלוהותו מתוך קודש הקודשים של בית המקדש, לא יכונן צר המשיח את כיסא מלכותו שם אלא בבבל. על השיקוף המשומם לעמוד במשך סך של 1,290 ימים, בעוד צר המשיח עצמו יורשה להמשיך לשלוט 1,260 ימים. מכאן שהשיקוף המשומם בהכרח כולל משהו נוסף על הכרזת האלוהות העצמית של צר המשיח. יתרה מכך, הקטעים בדניאל ובמתי מרמזים על צלם או אליל שיוקם בבית המקדש.

המרכיב השני של השיקוף המשומם מוזכר בהתגלות י"ג 11-15:

וְאָרָא חִיָּה אֲחֶרֶת עֲלֶה מִן־הָאֲדָמָה. וְלֹה שְׁתֵּי קַרְנִים כְּקַרְנֵי הַשָּׁה וּמִדְבַּרְתָּ כְּתַנִּין. וְהִיא עֹשֶׂה כָּל־פְּקוּדֵי הַחִיָּה הָרְאשׁוֹנָה בְּפָנֶיהָ, וּמְבִיאָה אֶת־הָאָרֶץ וַיִּשְׁבֶּיהָ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לַחִיָּה הָרְאשׁוֹנָה אֲשֶׁר־נִרְפְּאָה מִכַּת מוֹת אֲשֶׁר־לָהּ. וְנִתְּנָת אוֹתוֹת גְּדֻלוֹת וְגַם־אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם תּוֹרִיד אֶרְצָה לְעֵינַי בְּנֵי אֲדָם. וְתִתְּעָה אֶת־יִשְׁבְּי הָאָרֶץ עַל־יְדֵי הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר־נִתְּנָה לַעֲשׂוֹת בְּפָנֵי הַחִיָּה, בְּאֶמְרָה אֶל־יִשְׁבְּי הָאָרֶץ לַעֲשׂוֹת צֶלֶם לַחִיָּה אֲשֶׁר־הִכְתָּה מִכַּת־חֶרֶב וְתַחֲי. וַיִּנְתְּנָה לָהּ לָתֵת רוּחַ בְּצֶלֶם הַחִיָּה, לְמַעַן דַּבֵּר וַדְּבַר צֶלֶם הַחִיָּה; וְעֹשְׂתָה כִּי־כָל אֲשֶׁר־אֵינָם מִשְׁתַּחֲוִים לְצֶלֶם הַחִיָּה מוֹת יוּמָתוּ.

בשלב השני של השיקוף המשומם תינתן סמכות לנביא השקר לחולל אותות ומופתים (פס' 13), ולהתעות את בני האדם במטרה לגרום להם להשתחוות לצר המשיח (פס' 12). אותו רעיון מובע גם בשנייה אל התסלוניקים ב' 8-12, ושני הקטעים עוזרים להבהיר במה כרוך השיקוף המשומם. התרמית הגדולה מגיעה לשיאה כאשר הצלם של צר המשיח מתעורר לחיים, ובני האדם נקראים להשתחוות לו (פס' 14-15). כך נמשכת האלהתו של צר המשיח. הצלם יוקם בקודש הקודשים כדי לקדם את השיקוף המשומם. ירושלים תהפוך לבירתו הדתית של צר המשיח, ובית המקדש יהיה מרכז הפולחן של צר המשיח, היכן שיעמוד הצלם החי. אם כן בעוד צר המשיח יסולק לאחר 1,260 ימים, יישאר הצלם במקדש עוד 30 יום נוספים. לאחר מכן יסולק גם הוא.

אם כן שני שלביו של השיקוף המשומם - האורכים בסך הכול 1,290 ימים - יהיו הכרזת צר המשיח על אלוהותו בקודש הקודשים, ולאחר מכן הקמת הצלם שלו באותו מקום.

ד. רדיפת היהודים

תוצאה שנייה הנובעת משבירת ברית שבע השנים היא תחילת רדיפת היהודים בכל רחבי העולם, דבר המתחיל עם השיקוץ המשומם, כפי שמבהיר מתי כ"ד 15-28:

לְכֹן כַּאֲשֶׁר תֵּרְאוּ אֶת־שִׁקּוּץ מְשֻׁמָּם, הָאָמּוּר עַל־יְדֵי דְנִיָּאל
הַנְּבִיא, עוֹמֵד בְּמָקוֹם קָדֹשׁ - הַקְּרָא יָבִין - אִזּוּ נֹס לְנוֹסוּ אֲנִישֵׁי
יְהוּדָה אֶל־הַהָרִים, וְאֲשֶׁר עַל־הַגֵּג אֶל־יַרְדֵּן לְשֵׂאת דָּבָר מִבֵּיתוֹ,
וְאֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה אֶל־יֹשֵׁב הַבֵּיתָה לְשֵׂאת אֶת־מַלְבוּשׁוֹ, וְאוֹי לְהָרוֹת
וְלַמַּיְנִיקוֹת בְּיָמִים הָהֵם. אַךְ הַתְּפַלְלוּ אֲשֶׁר מְנוֹסֶתְכֶם לֹא תִהְיֶה
בַּחֲרֹף וְלֹא בַּשָּׁבֵת; כִּי אִזּוּ תִהְיֶה צָרָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר כָּמוֹךָ לֹא־
נִהְיְתָה מִרְאֵשִׁית הָעוֹלָם עַד־עַתָּה, וְכָמוֹךָ לֹא תִהְיֶה עוֹד. וְלוֹלָא
נִקְצְרוּ הַיָּמִים הָהֵם לֹא יִוָּשַׁע כָּל־בָּשָׂר, אַךְ לְמַעַן הַבְּחִירִים
יִקְצְרוּ הַיָּמִים הָהֵם. וְכִי־יֹאמְרוּ אֵלֵיכֶם אִישׁ בְּעֵת הַהִיא: הֲנִה־
פֶה הַמְּשִׁיחַ אוֹ הַנוֹ־שֵׁם אֶל־תְּאַמִּינֵנוּ; כִּי יִקְוּמוּ מְשִׁיחֵי שִׁקָּר
וַיְנַבְּיֵי שִׁקָּר וַיִּתְּנוּ אֶת־גְּדֻלוֹת וּמוֹפְתִים לְמַעַן הַתְּעוֹת אֶף
אֶת־הַבְּחִירִים, אִם־יִוָּכְלוּ. הֲנִה מְרֹאֵשׁ הַגְּדֻתֵי לְכֶם. לְכֹן כִּי־יֹאמְרוּ
אֵלֵיכֶם: הֲנִי בְּמִדְבָּר, אֶל־תִּצְאוּ; הֲנִי בְּחַדְרִים, אֶל־תִּאֲמִינֵנוּ; כִּי
כַּבָּרְק הַיּוֹצֵא מִמְזֹרַח וּמֵאִיר עַד־הַמַּעְרָב כֹּן יִהְיֶה גַם־בּוֹאוֹ שֶׁל־
בְּרִי־הָאָדָם; כִּי בְּאֲשֶׁר הַחֲלָל, שָׁם יִקְבְּצוּ הַנְּשָׂרִים.

בקטע הזה נתן המשיח אזהרה לאותם יהודים החיים בזמן שהברית נשברת והשיקוץ המשומם מתרחש (פס' 15-19). הם מוזהרים שברגע שישמעו שהדבר קורה, עליהם לצאת מישראל ולעשות זאת מהר. אם במקרה הם על גג הבית מסיבה כלשהי, אל להם לבזוז את מעט הדקות הנדרשות לירידה מן הגג ולכניסה לבית כדי לקחת דברי רכוש. מרגע שתיגע רגלם באדמה, עליהם לצאת מישראל. אם במקרה יהיו חורשים בשדה כאשר ישמעו על כך, אל להם להתמהמה בכניסה לאזור המחיה כדי לקחת רכוש כלשהו. מאותו השדה שבו יהיו, עליהם לעשות את דרכם אל מחוץ לישראל. הדגש הוא על מנוסה חפוזה. הם גם מומרצים להתפלל שכאשר יתרחש הדבר, לא יהיה זה בחורף או בשבת (פס' 20). מדוע לא בשבת? כי בישראל אין בשבת תחבורה ציבורית. כל האוטובוסים נעולים והרכבות אינן פעילות. ואם אין לישראל כלשהו רכב משלו, יקשה עליו מאוד להימלט עקב היעדר התחבורה הציבורית. דוגמה לקושי זה הורגשה במלחמת יום כיפור בשנת 1973. הערבים תקפו ביום קודש, כאשר כלל לא הייתה תחבורה ציבורית. דבר זה הקשה במיוחד על הישראלים

להניע את כוחותיהם ולהביאם לחזיתות. מכאן ההפצרה להתפלל שהמנוסה לא תתרחש בשבת. ישנה גם הפצרה להתפלל שכאשר יתרחש האירוע, לא יהיה זה בחורף. מדוע לא בחורף? הלוא בין כה וכה לעתים רחוקות בלבד יורד שלג בישראל. הסיבה לתפילה זו היא שהיהודים יימלטו לכיוון ההרים במזרח. רוב נתיבי המילוט ייאלצו אותם להשתמש בוואדיות, שהם ערוצי מים יבשים המתמלאים בשיטפונות בזק רק כשירד גשם בחודשי החורף. בישראל לא יורד גשם בין אפריל לאוקטובר. מאוקטובר ובמשך חודשי החורף עד אפריל מקבלת מדינת ישראל את כל הגשם השנתי. כאשר יורד גשם רבים מאותם ואדיות מתמלאים באופן מיידי, ומסוכן לחצות אותם. לעתים קרובות אנשים טובעים בישראל מפני שנלכדו באותם ערוצי נחל יבשים בזמן שיטפון בזק. אם יתרחש השיקוץ המשומם בחודשי החורף, תהיה המנוסה לכיוון מזרח קשה הרבה יותר. מכאן ההפצרה להתפלל שהדבר לא יתרחש בחורף.

הסיבה למנוסה היא שבנקודה זו פורצת אנטישמיות בכל רחבי העולם. רדיפת היהודים הכלל-העולמית מתחילה, והיא תמשיך למשך שלוש השנים וחצי הבאות (פס' 21-22).

פסוקים 23-28 הם מסר מיוחד המכוון לשארית של המאמינים מקרב ישראל, המזהיר אותם שלא להקשיב לכל שמועה שהמשיח חזר ולכן לצאת ממקום המסתור. כאשר יחזור המשיח יוכלו כולם לראותו, והדבר ייודע לכל אדם. בו בזמן שכל היהודים יירדפו, ייעשה מאמץ מיוחד להתעות את השארית המאמינה.

קטע שני המתאר את מנוסת היהודים אל מחוץ לישראל הוא בהתגלות י"ב 1-17. הקטע מתחיל בסקירה וסיכום היסטוריים בפסוקים 1-5:

וְאוֹת גְּדוֹלָה נִרְאָתָה בְּשָׁמַיִם: אִשָּׁה אֲשֶׁר-הִשְׁמַשׁ לְבוֹשָׁה וְהָיָה
תַּחַת רַגְלֶיהָ וְעַל-רֵאשָׁהּ עֶטְרַת שְׁנַיִם עֶשְׂרֵ כּוֹכָבִים; וְהָיָה הָרָה
וְתִזְעַק בְּחִבְלֶיהָ וְתִקְשׁ בְּלִדְתָּהּ. וְתִרְאֶה אוֹת אַחֲרַת בְּשָׁמַיִם:
וְהָיָה תַנְיִן גָּדוֹל אָדָם כְּאֵשׁ וְלוֹ שִׁבְעָה רָאשִׁים וְעֶשְׂרֵ קַרְנִים וְעַל-
רֵאשָׁיו שִׁבְעָה כְּתָרִים; וְזָנְבוֹ סָחַב מִן-הַשָּׁמַיִם שְׁלִישִׁית הַכּוֹכָבִים
וַיִּשְׁלִיכֵם אַרְצָה. וַיִּתְנַצֵּב הַתַּנְיִן לִפְנֵי הָאִשָּׁה הַחֹלָה לְלִדְתָּהּ, לְמַעַן
בְּלַע אֶת-בְּנֵהּ בְּלִדְתָּהּ. וְתִלְדַּ בֶּן זָכָר, הָעֵתִיד לְרַעוּת כָּל-הַגּוֹיִם
בְּשִׁבְטֵ בְרָזֵל, וַיִּלְקַח בְּנֵהּ אֶל-הָאֱלֹהִים וְאֶל-כִּסְאוֹ.

פסוקים אלה מסכמים את כל חיי המשיח, מהרגע שלפני לידתו ועד ולעלייתו השמימיה. יוחנן ראה שני אותות בשמיים. באות הראשון (פס' 1-2) מתוארת ישראל כאישה, מוטיב הלקוח מהרעיון התנ"כי שישראל היא אשת ה'. השמש,

הירח ושנים-עשר הכוכבים הם כולם סמלים תנ"כיים נפוצים המתייחסים לישראל. הרקע התנ"כי לאות הזה הוא חלומו של יוסף בבראשית ל"ז 9-11:

וַיַּחְלֵם עוֹד חֲלוֹם אַחֵר וַיִּסְפָּר אֹתוֹ לְאַחֵיו, וַיֹּאמֶר: הִנֵּה חֲלֻמֹתַי חֲלוֹם עוֹד, וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עֶשֶׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי. וַיִּסְפָּר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אַחֵיו, וַיִּגְעַר-בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ: מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ? הֲבֹא נְבוֹא אֲנִי וְאֶמְדָּךְ וְאַחֲיָדָךְ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָךְ אַרְצָה? וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אַחֵיו, וְאָבִיו שָׁמַר אֶת-הַדָּבָר.

לפי קטע זה אפשר לפרש בקלות את חזונו של יוחנן. השמש מייצגת את יעקב, אשר שמו שונה לַיִשְׂרָאֵל, ושני שמותיו אלו מייצגים לעתים קרובות את העם כולו (למשל: ישע' מ 27, מט 5; ירמ' ל 10, בין היתר). הירח מייצג את רחל, אשר הופכת גם היא למייצגת של נשים יהודיות ובייחוד של אמהות יהודית (ירמ' לא 14; מתי ב 18). שנים-עשר הכוכבים מייצגים את שנים-עשר בניו של יעקב, שעם הזמן היו לאבותיהם של שנים-עשר שבטי ישראל. בדרך כלל כאשר המילה כֹּכֵב מופיעה במובן סמלי, היא מתייחסת תמיד למלאכים. היא הופיעה כבר מספר פעמים במובן הזה בהתגלות, והיא מופיעה בו שוב בפסוק 4, הפסוק שמלמד כי שלישי מהמלאכים שאלוהים ברא נפלו עם השטן. פסוק 1 הוא כנראה היוצא מן הכלל היחיד, מאחר שמתוך היותו מבוסס על חלום יוסף ברור ששנים-עשר הכוכבים מייצגים את שנים-עשר בניו של יעקב, אביהם של שנים-עשר שבטי ישראל. אך ייתכן שאין זה באמת יוצא מן הכלל. מה שראה יוסף בחלומו היה באמת כוכבים, והכוכבים האלה ייצגו את בניו של יעקב. אך כאשר הכוכב משמש בצורה סמלית למלאך, מה שנראה הוא לא כוכב ממש. מה שנראה לעין הוא מלאך, אך הוא מכונה כֹּכֵב, כמו בהתגלות ח' 11-12, ט' 1, וכו'. מה שראה יוחנן היה מלאך, אך הוא קרא לו כֹּכֵב מאחר שבכתבי התנ"ך זה היה הסמל המייצג מלאכים. מה שראה יוסף היה באמת כוכבים, אך הם ייצגו את אחיו. ברור אם כן, שהאישה הלובשת את השמש, את הירח ואת הכוכבים מייצגת את ישראל (ולא את הקהילה). בפסוק 2 נראית אישה זו בשלבי האחרונים של ההריון, כאשר היא עומדת ללדת בן. החזון הוא, אם כך, על עם ישראל בדיוק לפני לידתו של המשיח. סיבה טובה לכך שלא ייתכן שמדובר בקהילה היא שאז יהיה זה אנכרוניזם, שבו הקהילה מולידה את המשיח בעוד ההיפך הוא הנכון.

אחר כך מתאר יוחנן את האות השני. תַּנְיִן גְּדוֹל אָדָם שהוא השטן בכל פראותו (פס' 3). שְׂבָעָה רְאֵשִׁים וְעֶשֶׂר קַרְנִים - אלה מייצגים את הממלכה העולמית הרביעית של הגויים במתכונתה האחרונה (ראה פרק ב' בספר, 'עדות הגויים'), שכעת רואים שהיא תחת שליטתו וסמכותו של השטן. שְׂבָעָה כְּתָרִים

מצביעים על רעיון של כיבוש. השטן גזל מן האדם את הסמכות על העולם בכוח, וממלכות הגויים גזלו את סמכותה של ישראל בכוח.

בפסוק 4 מתחברים שני האותות. השטן הוציא את כל צבא השדים שלו ממעונו השלישי.⁴⁴ בהשתמשו בזכות הגישה שלו לארץ, הוא הביא את כל צבאו לארץ במאמץ לנסות ולהשמיד את הילד העומד להיוולד. צבא השדים נמנה בשליש מכוכבי השמיים, כלומר שליש מכל המלאכים שאלוהים ברא. רק מפסוק זה אפשר ללמוד בדיוק כמה מהמלאכים נפלו עם השטן במרד הקדמון, בזמן שהיה במעונו השני.⁴⁵ אותו ניסיון לחסל את הילד היה טבח העוללים בבית לחם ובגבוליה, שעליו מסופר בבשורת מתי ב' 16-18. ניסיונותיו של השטן לחסל את המשיח הן לפני הזמן שנועד לו (פסח) והן בדרך הלא נכונה (סקילה במקום צליבה) המשיכו לאורך כל שירותו של המשיח עלי אדמות. הורדת צבא השדים כולו ארצה הייתה ניכרת לאורך חייו של המשיח. ישנה כמות עצומה של פעילות דמונית בבשורות, לעומת הפעילות הדמונית המזערית שמוצאים בכתבי התנ"ך. לאחר תקופת הבשורות ישנה ירידה בפעילות דמונית, כפי שרואים בספר מעשי השליחים.

פסוק 5 מצביע על כישלונו של השטן להשמיד את הילד. הילד, שנועד למשול בעמים בְּיִשְׂרָאֵל, שרד עד שהגיע הזמן המיועד למותו. אחרי תקומתו הוא עלה לשמיים, וכעת הוא יושב לימין אלוהים האב.

לאחר הסקירה ההיסטורית הזאת מתקדם חזונו של יוחנן לאירועים שיתרחשו באמצע הצרה. אחד מהם מוזכר בפסוק 6:

וְהָאִשָּׁה בְּרָחָה הַמְדַבֶּרֶה, אֲשֶׁר־שָׁם הוֹכֵר־לָהּ מְקוֹם מֵאֵת אֱלֹהִים,
לְמַעַן יִכְלְלוּהָ שָׁם יָמִים אֶלְף וּמֵאתַיִם וְשָׁשִׁים.

כמו בקטע מבשורת מתי, האישה המתוארת כאן שרויה במנוסה. בקטע בבשורת מתי הייתה המנוסה להרים, אך כאן היא מתוארת כמנוסה למדבר, כמו גם למקום מסוים במדבר שהכין אלוהים מראש. המקום המדויק יידון בפרק י"ג, 'הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים'. משסוכל ניסיונו של השטן להשמיד את הילד, יפנה אז השטן נגד העם שממנו הוא יצא. שנאתו המתמדת של השטן כלפי ישראל מבוססת על העובדה שישראל הוא העם שדרכו יגשים אלוהים את תוכנית ישועתו. זאת ועוד, זמן המנוסה והמסתור של ישראל שניתן בפסוק זה הוא 1,260 ימים או שלוש שנים וחצי. זמן זה מתייחס למחצית השנייה של הצרה הגדולה.

44. ראה נספח א', 'ששת מעונותיו של השטן'.

45. ראה נספח א', 'ששת מעונותיו של השטן'.

החלק הבא בפרק, פסוקים 7-12 (שבהם דנו קודם לכן בהקשר אחר), מפרט את הסיבה למנוסתו של ישראל. השטן מושלך ממעונו השלישי למעונו הרביעי⁴⁶ (פס' 7-9), ומוגבל לשהות על פני האדמה למשך שלוש השנים וחצי הבאות. ישנן שתי תוצאות למלחמת מלאכים זו. **ראשית**, ישנה שמחה בשמיים על כי הושלך כעת שוטן האחים ארצה (פס' 10-12א), וגישתו לשמיים הוסרה לעד. אך **שנית**, יגון (אוי) אוחו ביושבי הארץ, כי השטן מלא חמה וזעם על שקצרה עתו (פס' 12ב), בידעו כעת שנותרו שלוש שנים וחצי בלבד עד לביאתו השנייה של המשיח. פסוקים 7-12 הם, אם כן, מעין מאמר מוסגר הנותן את הסיבה למנוסת ישראל שמתוארת בפסוק 6.

הקטע הבא, פסוקים 13-17, ממשיך במקום שבו עצר פסוק 6:

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה הַתַּנִּין כִּי הוּטַל אֶרְצָה, וַיִּרְדֹּף אֶת־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר יִלְדָה אֶת־הַזָּכָר. וַיִּתְּנוּ לָאִשָּׁה שְׁתֵּי כִנְפֵי הַנְּשֹׁר הַגְּדוֹל, לְעוֹף הַמַּדְבָּרָה אֶל־מְקוֹמָהּ, אֲשֶׁר תִּכְלָל־שָׁם מוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחָצִי מִפְּנֵי הַנְּחֹשׁ. וַיִּשְׁלַח הַנְּחֹשׁ נְהַר־מַיִם מִפְּוֵי אַחֲרֵי הָאִשָּׁה, לְשִׁטְפָהּ בְּנֶהָר. וַתַּעֲזֹר הָאֶרֶץ אֶת־הָאִשָּׁה, וַתַּפְּתַח הָאֶרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתַּבְּלַע אֶת־הַנְּהָר אֲשֶׁר־שָׁלַח הַתַּנִּין מִפִּיהוּ. וַיִּקְצַף הַתַּנִּין עַל־הָאִשָּׁה, וַיִּלְךְ לַעֲשׂוֹת מַלְחָמָה עִם־יֵתֵר זִרְעָה הַשְּׂמָרִים פְּקוּדֵי אֱלֹהִים וְאֲשֶׁר לָהֶם יְעוּזוֹת הַמְּשִׁיחַ.

פס' 13 מציין שמרגע שהשטן מושלך ארצה הוא רוֹדֵף אֶת־הָאִשָּׁה, את ישראל. יש לקשר את פסוק 13 לפסוק 6 כמספק הסבר נוסף למנוסת ישראל הַמַּדְבָּרָה. יש לקשר אותו גם לפסוק 12, המסתיים באוי ליושבי ארץ כי השטן מלא זעם. הסיבה לזעמו היא שהוא יודע שזמנו קצר, דהיינו שלוש שנים וחצי. ומה הוא עושה בזמן הקצר שנותר לו? הוא רודף את ישראל, לפי פסוק 13. שאלה שיש לשאול היא: מהו הקשר ההגיוני בין ידיעת השטן שזמנו קצר לבין רדיפתו את האישה? מדוע לרדוף את היהודים רק בגלל שהזמן קצר? שאלה מסקרנת זו תיענה בפרק י"ג, 'הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים'.

בפסוק 14 בורחת ישראל למדבר, שם היא מקבלת את כלכלתה למשך מוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחָצִי, המקבילים לשלוש השנים וחצי שבפסוק 6. התיאור של שְׁתֵּי כִנְפֵי הַנְּשֹׁר הַגְּדוֹל סיפק קרקע פורייה להשערות בקרב "הפרשנות הצהובה". באורח פלא זוהו שְׁתֵּי כִנְפֵי הַנְּשֹׁר כחיל האוויר האמריקני! אחרי ככלות הכול הנשר הוא סמלה של ארצות הברית, ולכן נראה כאילו חיל האוויר האמריקני יעזור ליהודים במנוסתם! אך הנשר הוא גם סמלן של

46. ראה נספח א', 'ששת מעונותיו של השטן'.

ארצות אחרות,⁴⁷ ומסיבה כלשהי מתעלמים מחיל האוויר של ארצות אלה. כבר צוין ממש בתחילת הספר שכל סמל בהתגלות מקבל את פירושו, אם במקום אחר בהתגלות עצמה ואם במקום אחר בכתובים. את סמל התעופה הקשור לכנפי הנשר יש לפרש בהתאם לשימוש שנעשה בו במקומות אחרים. אותו סמל מופיע בשמות י"ט 4 ובדברים ל"ב 11 בקשר ליציאת מצרים. אין ספק שלמשה לא הייתה עזרתו של חיל האוויר האמריקני. אם כן אפשר להסביר את הסמל על פי השימוש בו במקומות אחרים. הסמל מתאר בריחה או הימלטות מוצלחת מרדיפה עקב התערבות אלוהית. עם ישראל נרדף בידי צבא מצרים, אך הצליח להימלט למדבר סיני בזכות התערבות אלוהית. כאן שוב ישראל נרדפת, אך עקב התערבות אלוהית נמלטת בבטחה למדבר אחר. זה כל מה שמייצגות "כנפי הנשר".

אחר כך, בפסוק 15, מתוארת הרדיפה במונחים של מי נהר הגורמים לשיטפון, כדי שישאל תטבע או תושמד בשיטפון. כאשר שיטפון משמש בצורה סמלית בתנ"ך, הוא מסמל תמיד פלישה צבאית. דוגמה טובה לכך נמצאת בדניאל ט' 26, שם מנובאים הפלישה הרומית וחורבן ירושלים, שהתגשמו בשנת 70 לספירה, באמצעות תמונה של שיטפון. פלישה זו לישראל ששולח השטן תוארה בדניאל י"א 41 במילים: וּבָא בְּאֶרֶץ הַצְּבִי. זוהי אותה פלישה שעליה מדובר בהתגלות י"א 1-2, ושבאמצעותה יצליח צר המשיח לתפוס את השליטה גם בירושלים וגם במקדש וכך יחולל את מעשה השקוץ המְשֻׁמָּם.

אך הניסיון להשמיד את היהודים בפלישה זו ייכשל (פס' 16), כיוון שישאל תצליח לנוס הַמְדַבֵּר אַחֲרֵי שְׂתִירְדָּף עַל יְדֵי הַצָּבָא הַפּוֹלֵשׁ. הצבא הרודף יושמד בהתערבות אלוהית.

הקטע מסתיים (פס' 17) בתיאור זעמו של השטן, הפעם בגלל כישלונו הראשון בהשמדת היהודים. בפסוק מסכם זה, כמו בקטע במתי, פונה אז השטן לעשות מלחמה מיוחדת נגד שארית המאמינים מקרב היהודים, לפי שנאמר שהוא יוצא כעת למלחמה עם שארית זרעה של האישה, דהיינו, הַשְּׂמֵרִים פְּקוּדֵי אֱלֹהִים וְאַשֶׁר לָהֶם יְעֻדוֹת יִשׁוּעַ הַמְּשִׁיחַ. אלה כוללים את כל המאמינים מקרב היהודים באותו הזמן, לרבות 144 אלף היהודים.

בפרק י"ב בהתגלות ישנה תמונה של רדיפת השטן את היהודים בכל אכזריותה בתקופת הצרה. הרדיפה תתחיל באמצע הצרה, לאחר שיושלך ארצה. כעת הוא מארגן מסע אנטישמי כלל-עולמי בכל הכוח, כדי לנסות ולהשמיד את היהודים אחת ולתמיד. הוא ייצא בתוכנית להשמדת כל היהודים שעדיין

47. לדוגמה: של גרמניה ושל פולין.

חיים, מסיבה שאותה נראה בפרק י"ג, 'הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים'. אך הניסיון הראשוני להשמיד את היהודים באמצע הצרה ייכשל.

התגלות י"ג מתאר את שתי הישויות שבהן ישתמש השטן בתוכניתו להשמדת היהודים: צר המשיח ונביא השקר. פרק י"ג בהתגלות כבר נידון בחלקים קודמים של הפרק, אך כעת חשוב להתבונן בקשר שבין פרקים י"ב ו-י"ג בהתגלות. בהתגלות י"ב מתאר יוחנן את תוכניתו של השטן ואת תאוותו להשמיד את כל היהודים פעם אחת ולתמיד. פרק י"ג מראה את האמצעים שעל ידם יקווה השטן להוציא תוכנית זו לפועל: שתי החיות.

באיזו מידה יצליח השטן בתוכניתו להשמדת היהודים ומספר נקודות נוספות הנוגעות ליהודים בתקופת הצרה – דברים אלה יידונו בפרק י"ג, 'הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים'.

טו. הכרזות באמצע הצרה הגדולה

פרק י"ד בהתגלות מהווה חוליה מקשרת בין תיאור אירועי אמצע הצרה בפרקים י'-י"ג ואירועי המחצית השנייה של הצרה בפרקים ט"ו-ט"ז. רוב מה שראינו בהתגלות י"א-י"ג עסק בפעילותו של השילוש המדומה, ובניסיונו לגזול את סמכות האלוהים ולהשמיד את אלה המתמידים להשתחוות לו לבדו. כעת, בהתגלות י"ד, ניתנות שבע הכרזות מהצד האלוהי, שלהן מטרה משולשת: **ראשית**, לנבא את כישלון תוכניתו של השילוש המדומה; **שנית**, להכריז את תוצאות שבעת הדינים האחרונים, המכונים דיני הקערות; ו**שלישית**, לתת מילות של ביטחון, עידוד ונחמה לקדושים החיים במחציתה השנייה של הצרה. ההכרזה הראשונה היא בהתגלות י"ד 1-5:

וְאָרָא וְהִנֵּה-שָׁה עֹמֵד עַל-הַר צִיּוֹן וְעָמוּ מֵאֵת אֶלְף וְאַרְבָּעִים
וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים הַנוֹשְׂאִים [אֶת-שְׁמוֹ וְ] שֵׁם אָבִיו כְּתוּב עַל-
מִצְחוֹתָם. וְאֶשְׁמַע קוֹל מִן-הַשָּׁמַיִם, כְּקוֹל מֵיַם רַבִּים וּכְקוֹל רַעַם
גָּדוֹל; וְאֶשְׁמַע קוֹל תַּפְּשֵׁי כְנֹר הַמְּנַגְּנִים בְּכַנּוּרוֹתֵיהֶם. וְיִשְׁירוּ
כְּשִׁיר חֲדָשׁ לִפְנֵי הַכֶּסֶף וְלִפְנֵי אַרְבַּע הַחַיּוֹת וְלִפְנֵי הַזְּקֵנִים, וְאִין
אִישׁ אֲשֶׁר-יִכַּל לְלַמֵּד אֶת-הַשִּׁיר זֹלָתִי מֵאֵת הָאֶלְף וְאַרְבָּעִים
וְאַרְבַּעַת הָאֲלָפִים הֵהֵם, אֲשֶׁר נִקְנוּ מִן-הָאֶרֶץ. אֲלֵהֶם אֲשֶׁר
לֹא-נִגְאַלוּ בְּנָשִׁים, כִּי-בְתוּלוֹת הָמָה. אֲלֵהֶם הַהֲלֹכִים אַחֲרֵי
הַשָּׂה אֶל-כָּל-אֲשֶׁר יֵלֵךְ. אֲלֵהֶם נִקְנוּ מֵתוֹךְ בְּנֵי הָאָדָם לְרֵאשִׁית
בְּכוֹרִים לְאֱלֹהִים וְלָשָׂה; וְתַרְמִית לֹא-נִמְצְאָה בְּפִיהֶם, כִּי תַמִּימִים
הָמָה לִפְנֵי כֶסֶף הָאֱלֹהִים.

הפסוק הראשון מציג מה שנראה כהתרחשות ממלכות אלף השנים, כאשר 144 אלף היהודים מפרק ז' עומדים כעת על הר ציון עם המשיח, שהוא השם. הם נושאים את שמו של אלוהים האב על מצחותיהם,⁴⁸ וזהו החותם אשר הגן עליהם ממוות (התג' ז 3-4). השאלה היא: מדוע להכניס תמונה ממלכות האלף בצומת זה של ספר ההתגלות? התשובה טמונה בקשר שלה לשני הפרקים הקודמים, שם ניהל השטן את ניסיונו להשמיד את היהודים. הפסוק הראשון בפרק י"ד פותח ב-144 אלף היהודים העומדים על הר ציון, כשהחותם המגן עליהם מוצג לראווה על מצחותיהם. דבר זה מראה שניסיונו של השטן להשמיד לגמרי את היהודים יכשל. זוהי מטרת ההכרזה הראשונה, והיא תהווה נחמה לקדושי הצרה. פסוקים 2-3 מתארים את שירם של 144 האלף, שיר שאותו יידעו רק הם לבדם. לאחר מכן מתוארים ארבעה מאפיינים (פס' 4-5). **ראשית**, הם זכרים בתולים, דבר שהוא חיוני לאור העובדה שהם נקראים לבשר לעולם כולו לאורך המחצית הראשונה של הצרה הגדולה. חומרת המשפטים הנופלים על הארץ ורדיפת הקדושים - בהתחלה בידי בבל הרוחנית ואחר כך בידי השילוש המדומה - אינם תורמים לחיי נישואין. **שנית**, הם הולכים אחרי המשיח לכל אשר ילך. **שלישית**, הם נראים כפְּוֹרִים, מושג המלמד שהם הראשונים מתוך רבים שיבואו אחר כך. עצם העובדה ש-144 האלף הם רק ראשית הביכורים מתוך יהודים רבים בהרבה שיבואו בהמשך, מצביעה אף היא על כישלון תוכניתו של השילוש המדומה. מנין יבואו האחרים - זו נקודה שתידון בפרק י"ג, 'הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים'. **רביעית**, באשר למוסריותם, שקר לא נמצא בפייהם ואופיים הוא בלי דופי; הם אינם נגועים ברמייה של מערכת דתית או פוליטית כוזבת כלשהי.

ההכרזה השנייה היא בהתגלות י"ד 6-7:

וְאֵרָא מִלְאָךְ אַחַר מְעוֹפֵף בְּמָרוֹם הַרְקִיעַ, אֲשֶׁר הָיָה לוֹ בְּשׁוֹרֵת
 עוֹלָם לְבִשָׁר אֶת־יִשְׁבִּי הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־גּוֹי וּמִשְׁפָּחָה וְלָשׁוֹן וְעַם,
 וַיֹּאמֶר בְּקוֹל גָּדוֹל: יְרָאוּ אֶת־הָאֱלֹהִים וְהַבִּי־לוֹ כְבוֹד, כִּי בָאָה יַת
 מִשְׁפָּטוֹ. וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְעֵשָׂה שָׁמַיִם וְאָרֶץ, אֶת־הַיָּם וּמַעֲיָנוֹת הַיָּם.

הכרזה זו היא קריאה סופית לעולם לקבל את הבשורה לאור הבעיה המוצגת בהתגלות י"ג, שם צר המשיח מכריז על עצמו כאל, ונביא השקר קורא לכל בני האדם לשאת על עצמם את תו החיה וכך להראות את קבלתם הכנועה של אלוהות צר המשיח. הצהרה זו היא קריאה ליושבי העולם לבחור בין המשיח לבין צר המשיח. יחד עם הקריאה האחרונה להישמע לבשורה באה ההכרזה

48. חלק מהתרגומים גורסים "שם אביו" בלבד.

על סדרת המשפטים האחרונה, העומדת להישפך באמצעות דיני הקערות. לאור המשפטים הממששים לבוא, דוחק בהם המלאך להשתחוות לעושה שמיים וארץ.

ההכרזה השלישית היא ב-י"ד 8:

וּמְלֹאךְ אַחַר בָּא אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר: נִפְלָה, נִפְלָה בְּבַל הָעִיר הַגְּדוֹלָה,
כִּי הִשְׁקַתָּה כָּל־הַגּוֹיִם מִיַּיִן חַמֵּת תַּזְנֹתָהּ.

הכרזה זו מודיעה על נפילתה של בבל הפוליטית, דבר שיסופר בפירוט בהתגלות י"ח. נדון עוד בנקודה זו בפרק י"ד, 'מערכת הר מגידון וביאתו השנייה של ישוע המשיח'. אך לעת עתה נשמעת ההכרזה שבירתו העולמית של צר המשיח נידונה לחורבן. ההכרזה הרביעית היא ב-י"ד 9-12:

וּמְלֹאךְ שְׁלִישִׁי בָּא אַחֲרֵיהֶם וַיֹּאמֶר בְּקוֹל גְּדוֹל: כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה
לִפְנֵי הַחַיָּה וְלִפְנֵי צְלָמָה וְנִשְׂאָ אֶת־תְּוָה עַל־מִצְחוֹ, אוֹ עַל־יָדָיו,
גַּם־הוּא יִשְׁתַּחֲוֶה יִשְׁתַּחֲוֶה מִיַּיִן חַמֵּת אֱלֹהִים, וְיִן בְּלִתֵּי מְהוּל הַנִּמְסָךְ;
בְּכּוֹס זַעֲמוֹ; וַיַּעֲנֶה בְּאֵשׁ וּגְפָרִית לִפְנֵי הַמְּלֹאכִים הַקְּדוּשִׁים וְלִפְנֵי
הַשָּׁה. וַעֲשֵׂן עֲנוּיִם יַעֲלֶה לְעוֹלָמִי־עַד וְלֹא יִמָּצְאוּ מְנוּחָה יוֹמָם
וְלַיְלָה - הַמְּשַׁתְּחָוִים לַחַיָּה וְלַצְלָמָה וְאֲשֶׁר יִשְׂא אֶת־תְּוָה שְׁמָה.
בְּזֶה סִבְלָנוֹת הַקְּדוּשִׁים, בְּזֶה הַשְּׁמָרִים אֶת־מִצְוֹת הָאֱלֹהִים וְאֶת־
אֲמוֹנַת יִשׁוּעַ.

הצהרה זו נוגעת לאלה הנושאים על עצמם את תו החיה. זוהי נקודת האל-חזור. האפשרות להיושע תהיה תקפה לכולם, כל עוד הם בלי תו החיה. אך מרגע לקיחת התו, דבר שיסמן את קבלת צר המשיח בתור האל האחד והאמיתי, הם יאבדו כל הזדמנות נוספת להיושע. לאלה שייקחו את תו החיה עתידים לקרות שני דברים: **ראשית**, הם יִשְׁתוּ מִיַּיִן חַמֵּת אֱלֹהִים, שהוא דיני הקערות של התגלות ט"ו-ט"ז; **ושנית**, הם נידונים לעינוי נצחי באגם האש. בלקיחת התו הם הגיעו לנקודת האל-חזור. עם זאת, איש לא ייקח את התו מתוך בערות, כי בזמן זה כבר התקיימו שתי הכרזות של הבשורה בכל רחבי העולם. הראשונה בידי 144 אלף היהודים במחצית הראשונה של הצרה, והשנייה בידי המלאך באמצע הצרה, כמסופר בהתגלות י"ד 6-7. אלה המקבלים את התו הם אותם ששמעו את אהבת האמת אך דחו אותה (תסל"ב ב 8-12). ההכרזה הרביעית מסתיימת בפסוק 12, בהצהרה שעובדה זו היא סבְלָנוֹת הַקְּדוּשִׁים. עקב סירובם לקבל את תו החיה יסבלו הקדושים רדיפה כבדה ומות קדושים. אך העידוד טמון בעובדה שהרודפים, בעלי התו, נידונים לסבול את דיני הקערות החריפים בחיים האלה ועינוי נצחי בחיים הבאים.

ההכרזה החמישית היא ב-י"ד 13:

וְאֶשְׁמַע קוֹל מִן־הַשָּׁמַיִם מְדַבֵּר אֵלַי: כְּתָב: אֲשֶׁר־יִמּוּתוּ יָנוּחוּ מֵעֲמָלָם וּמֵעֲשִׂיהֶם; הֲלֵךְ יִלְכוּ אַחֲרֵיהֶם.

כדבר עידוד ונחמה נוסף, נוגעת הכרזה זו לקדושים אשר ימותו במחציתה השנייה של הצרה. ברכה מיוחדת מובטחת להם.

ההכרזה השישית היא ב-י"ד 14-16:

וְאֶרְאֶה וְהִנֵּה עֵנָן בְּהִיר וְעַל־הָעֵנָן יֹשֵׁב כְּדְמוּת בֶּן־אָדָם; וְעַל־רֹאשׁוֹ עֹטָרַת זָהָב וּבִידוֹ מִגָּל מְלֻטָּשׁ. וּמִלְאָךְ אַחֵר יֵצֵא מִן־הַהֵיכָל וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל־הַיֹּשֵׁב עַל־הָעֵנָן לֵאמֹר: שְׁלַח מִגָּלְךָ וּקְצֹר, כִּי בָאָה הַעֵת לַקְצֹר, כִּי יָבֵשׁ קִצִּיר הָאָרֶץ. וַיִּשְׁלַח הַיֹּשֵׁב בָּעֵנָן אֶת־מִגָּלוֹ בָּאָרֶץ וְהָאָרֶץ נִקְצְרָה.

הכרזה זו עוסקת בקצירה. הקציר הוא סמל נפוץ לישועה. לכן מצהירה ההכרזה שעל אף שהרוב יקבלו את תו החיה, יהיו רבים אשר יבואו במהלך מחציתה השנייה של הצרה לידי דעת מושיעה של ישוע המשיח.

ההכרזה השביעית היא ב-י"ד 17-20:

וּמִלְאָךְ אַחֵר יֵצֵא מִן־הַהֵיכָל אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם וְגַם־לוֹ מִגָּל מְלֻטָּשׁ בְּיָדוֹ. וַיֵּצֵא מִלְאָךְ אַחֵר מִן־הַמְּזֻבָּח, וּמִמִּשְׁלַתּוֹ עַל־הָאֵשׁ, וַיִּקְרָא קוֹל גָּדוֹל אֶל־אֲשֶׁר בְּיָדוֹ הַמִּגָּל הַמְלֻטָּשׁ לֵאמֹר: שְׁלַח מִגָּלְךָ הַמְלֻטָּשׁ וּבְצֹר אֶת־גִּפְנוֹ הָאָרֶץ, כִּי־בָשְׁלוּ עֲנָבֵיהֶם. וַיִּנְף הַמִּלְאָךְ אֶת־מִגָּלוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיִּבְצֹר אֶת־אֲשֵׁכֶלֶת גִּפְנוֹ הָאָרֶץ וַיִּשְׁלִיכֶם בְּגַת־חֲמַת אֱלֹהִים הַגְּדוֹלָה. וַתִּדְרֹךְ הַגַּת מַחוּץ לְעִיר, וַיֵּצֵא־דָם מִן־הַגַּת וַיַּעַל עַד רִסְגֵי הַסּוּסִים, דָּרַךְ־אֲלֵף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת רִיס.

הכרזה זו עוסקת בדריכת ענבים. בעוד שקציר הוא סמל מקובל לישועה, דריכת ענבים היא סמל מקובל למשפט. הענבים נאספים ואז עוברים תחת חומרת זעמו של אלוהים, שהם דיני הקערות הממשמשים לבוא; הדריכה היא, אם כן, באמצעות דיני הקערות. הדריכה נעשית מחוץ לעיר ירושלים, במקום שבו נמצא עמק קדרון, הידוע גם בשם עמק יהושפט. תוצאת הדריכה בעמק היא דם הניגר לגובה של כ-1.4 מטרים ולאורך של כ-320 קילומטרים. בסופם של דיני הקערות צריך לבוא משפט חריף של דריכה, שתוצאתו שפיכת דם עצומה. מאחר שקטע זה כולל את מערכת הר מגידון, נמשיך לדון בכך בפרק י"ד, 'מערכת הר מגידון וביאתו השנייה של ישוע המשיח'.

טז. השופר השביעי: דין האוי השלישי – התגלות י"א 14 – 19

אוי שְׁנֵי חֲלָף הִלָּךְ לוֹ, וְאוֹי שְׁלִישֵׁי מְהֵרָה יָבֹא. וְהַמְּלֶאךָ הַשְּׁבִיעִי תִקַּע בְּשׁוֹפָר וַיְהִי קִלּוֹת גְּדוֹלִים בְּשָׁמַיִם, וַיֹּאמְרוּ: הִנֵּה מַמְלַכַת הָעוֹלָם הֵיטָה לְאַדְנִינִי וְלִמְשִׁיחוֹ וְהוּא יִמְלֹךְ לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. וְעֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה הַיְּקֻנִים, הַיִּשְׁבִּים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים עַל-כִּסְאוֹתָם, נָפְלוּ עַל-פְּנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאֱלֹהִים, וַיֹּאמְרוּ: מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ, יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת, הַהֵן וְהִנֵּה וַיָּבֹא, כִּי לְבַשְׁתָּ עֲזָךְ הַגְּדוֹל וַתִּמְלֹךְ. וְהַגּוֹיִם קָצְפוּ; וַיָּבֹא קָצְפָה וַעַת הַמֵּתִים לְהִשָּׁפֵט וְלָתֵת שִׁכָר לְעַבְדֶיךָ הַנְּבִיאִים וְלִקְדָשִׁים וְלִירְאֵי שְׁמֶךָ, לְמִקְטָנָם וְעַד-גְּדוֹלָם, וְלַהֲשִׁחִית אֶת-מִשְׁחִיתֵי הָאָרֶץ. וַיִּפְתַּח הַיְכָל הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם וַיֵּרָא אַרְוֹן בְּרִיתוֹ בְּהִיכְלוֹ; וַיְהִי בְּרָקִים וְקִלּוֹת וְרַעְמִים וְרַעַשׁ וַיִּבְרַד כְּבֹד.

השופר השביעי, שהוא גם דין האוי השלישי, מסיים את אירועי אמצע הצרה ומכריז על דיני הקערות המתחוללים במחצית השנייה של הצרה (פס' 14). כאשר נשמע השופר השביעי, יוצאת הכרזה שבשופר זה יירש המשיח את ממלכת העולם (פס' 15). יש לשים לב שהמילה מַמְלַכַת באה בגוף יחיד, ומכאן שהמשיח ישיג את המלכות הכלל-עולמית של צר המשיח. הכרזה נוספת יוצאת, שעת הדינים האחרונים אף היא הגיעה, דינים שמטרתם להשמיד את מחריבי הארץ ולנקום בהורגי הנביאים והקדושים (פס' 16-18). הכרזות אלה מודיעות גם על תוצאותיהם של דיני הקערות, שהם סדרת הדינים האחרונה. מתוך העובדה שתוצאות השופר השביעי ותוצאות דיני הקערות הן אותו הדבר, אנו למדים שכפי שהחותם השביעי כולל את שבעת השופרות, כך גם השופר השביעי כולל בו את שבעת דיני הקערות (פס' 19). פסוק אחרון זה הוא ההקדמה בשמיים לפני דיני הקערות, והמיקוד הוא במקדש שבשמיים. אַרְוֹן הַבְּרִית המוזכר הוא הארון המקורי אשר העתק כתבניתו עשה משה.

לסיכומם של פרקים י"א-ט"ז בהתגלות: פרק י"א מסתיים בהכרזה שדיני הקערות עומדים להישפך. נקודה זו נזנחת כעת באופן זמני, כדי לשוב ולחזור אליה בפרקים ט"ו-ט"ז. פרקים י"א-י"ד הם בבחינת מאמרים מוסגרים שמטרתם כפולה: ראשית, להוסיף כמה פרטים על האירועים המתרחשים באמצע הצרה; ושנית, להראות מדוע דיני הקערות חיוניים כל כך. פרקים י"ב-

י"ג מדגישים את האירועים עלי אדמות שמחייבים את שבעת דיני הקערות הכלולים בשופר השביעי, כלומר את מעשיו של השילוש המדומה. התגלות י"ד מראה כיצד תיכשל תוכניתו של השילוש המדומה, וגם מכריז על חלק מתוצאותיהם של דיני הקערות. או אז מתוארים דיני הקערות בהתגלות ט"ו-ט"ז. זהו נושאו של הפרק הבא.

פרק זה עסק בעיקרו באירועים במתרחשים באמצע הצרה. כעת עלינו להתקדם לעבר האירועים של המחצית השנייה של הצרה הגדולה.

המחצית השנייה של הצרה הגדולה

שבעים וחמישה ימי תקופת הביניים

כלכלת המשיח

שבעת דיני הקערות

המקדש השמינני מתמלא בכבוד השכיבה, זכר האורים לסגורתו עד שיישפכו כל דיני הקערות

תמנעת דר'אשכרה
אמצע הצורה

חמדת השיקוף המשומם
ד"ר המקרה השביעית נשפך ומסיים את המערה בעש אדמה גדול, ההתשכה החמישית ובדד כבד

עליית הניצחון בחר הזתים

המשיח יהרג את צר המשיח בקרב מפוצרה לעמק יהושפט

ביאתו השנייה של המשיח

חורום בתשובה של מנהיגי ישראל והשארית המתחננים לשובו של המשיח

1. נגני שחין פוגעים בעלל תו החיה תקליט שופר שביעי (אור שליש שכוללים בו דיני הקערות)

2. מים מלוחים וזפים לים

3. מים מתוקים וזפים לים

4. חום השמש מוגבר

5. חקשכה רבעית של אחרית הימים

6. נהר הפרת מירובש מלקמדת הים ההא הפדול גום אָהֵי האבאֵאת מחלמתה כליל עלולמת שלישית של שזח (ראה פת מערכת הר מגידו)

אירועים בתקופה זו:
הנהר ואספקת כל כריכה של שארית ישראל והאמנה בניר המקלט

לוב

פרק שנים-עשר

אירועי המחצית השנייה של הצרה הגדולה

כמובן, האירועים המתחילים באמצעה של הצרה שניידונו בפרק הקודם, נמשכים אל תוך המחצית השנייה, מאחר שיידרש זמן להשלים את כולם. מכאן שהמחצית השנייה תכלול בחלקה הגדול אירועים שכבר תוארו. אך חלקה האחרון של המחצית השנייה יכלול את דיני הקערות, המתוארים בהתגלות ט"ו-ט"ז.

א. ההקדמה - התגלות ט"ו 1 - ט"ז 1

וַאֲרָא אוֹת אַחֲרֵת בְּשָׁמַיִם, גְּדוּלָּה וְנִפְלְאוּת; שְׁבַע מַלְאָכִים נִשְׂאִים אֶת-שֵׁבַע הַמַּכּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת, כִּי בָּהוּ כָּלָה זַעַם אֱלֹהִים. וַאֲרָא כִּי־זְכוּכִית בְּלוּל בְּאֵשׁ וְאֶת-הַמַּתְגַּבְּרִים עַל-הַחֲתִיָּה וְעַל-צִלְמָה וְעַל-תְּנוּהָ וְעַל-מִסְפַּר שְׁמָה, עֹמְדִים עַל-יַם הַזְּכוּכִית וְכִנּוֹרוֹת אֱלֹהִים בִּיַּדֵיהֶם. וַיִּשְׁירוּ אֶת-שִׁירַת מֹשֶׁה עִבְדֵי אֱלֹהִים וְשִׁירַת הַשָּׁה לֵאמֹר: גְּדוּלִים מַעֲשֵׂיךָ וְנִפְלְאוֹת, יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת, צְדָק וְאֱמֶת דָּרְכֶיךָ, מִלֶּךְ הַקְּדוֹשִׁים. מִי לֹא יִירָאָךָ, יְהוָה, וְלֹא יִכַּבֵּד אֶת-שְׁמֶךָ, כִּי-קָדוֹשׁ אַתָּה לְבַדְּךָ; כִּי כָּל-הַגּוֹיִם יִבְאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ; כִּי-נִגְלוּ מִשְׁפָּטֶיךָ צְדָקָתְךָ. וְאַחֲרֵי כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה נִפְתַּח הַיִּכַל מִשְׁכַּן הָעֵדוּת בְּשָׁמַיִם. וַיֵּצְאוּ מִן-הַיִּכַל שְׁבַע הַמַּלְאָכִים הַנִּשְׂאִים אֶת-שֵׁבַע הַמַּכּוֹת, מְלַבְּשִׁים בַּד טְהוֹר וְצַח וְחַגְוִירִים אֲזוּרֵי זָהָב עַל-לְבָבֵיהֶם. וְאַחַת מֵאַרְבַּע הַחִיּוֹת נִתְּנָה אֶל-שְׁבַע הַמַּלְאָכִים שְׁבַע קַעְרֹת זָהָב מְלֵאוֹת חֶמֶת הָאֱלֹהִים הַחַי לְעוֹלָמֵי הָעוֹלָמִים. וַיִּמְלֵא הַיִּכַל עֶשֶׂן מִכְבוֹד אֱלֹהִים וְעָזוֹ, וְלֹא-יָכַל

אִישׁ לְבוֹא אֶל־הַהִיכָל עַד אֲשֶׁר כָּלוּ שְׁבַע הַמִּכּוֹת אֲשֶׁר בְּיַדִּי
שְׁבַעַת הַמַּלְאָכִים. וְאֲשַׁמַּע קוֹל גְּדוֹל מִן־הַהִיכָל הָאֵמֹר אֶל־שְׁבַעַת
הַמַּלְאָכִים: לָכוּ וְשַׁפְּכוּ אֶת־[שְׁבַע] קַעֲרֹת חַמַּת הָאֱלֹהִים אַרְצָה.

פסוק 1 מתחיל מאותו המקום שבו עצר פסוק 19 בפרק י"א, והוא מציג את ההקדמה עם שבעת המלאכים אשר להם שבע הקערות. אלה הם גם שבעת הדינים האחרונים, והם מכילים את זעם אלוהים ומביאים אותו לידי השלמה. שוב, התוצאות שפורטו תחת השופר השביעי באות אחרי שנשלמים שבעת דיני הקערות.

ואז, בפסוקים 2-4, ישנו מראה של הקדושים שמתו על קידוש השם במחציתה השנייה של הצרה. הם התגברו על הלחצים להשתחוות לחיה ולשאת על עצמם את תו החיה. על אף שסבלו מוות על קידוש אמונתם, הם ניצחו במלחמה הרוחנית (פס' 2). הם נראים שרים שני שירים. האחד הוא שירת משה (פס' 3א), ומתייחס או לשירת הים בשמות ט"ו 1-18 או לשירת האזינו בדברים ל"ב 1-43. בשני המקרים מדובר בשירת גאולה. השיר השני הוא שירת השה (פס' 3ב-4), ותוכנו מובא בקטע.

ואז, בפסוקים 5-8, ניתנות שבע הקערות לשבעת המלאכים הממונים להוציא אל הפועל את סדרת הדינים האחרונה. כתוצאה מהנתינה מתמלא המקדש בשמיים בכבוד הַשְּׁכִינָה,⁴⁹ דבר המביא לסגירתו עד שיישפכו דיני הקערות כולם. כמו ב-י"א 19, המיקוד של ההקדמה הוא במקדש השמימי. לבסוף, ב-ט"ז 1, מצווים המלאכים לשפוך את שבעת דיני הקערות של זעם אלוהים. את המצווה משמיע קול היוצא ממקדש האלוהים שזה עתה נתמלא בכבוד הַשְּׁכִינָה.

ב. דיני הקערות

1. דין הקערה הראשונה – התגלות ט"ז 2

וַיִּלְךָ הָרָאשׁוֹן וַיִּשְׁפֹּךְ אֶת־קַעֲרָתוֹ עַל־הָאָרֶץ; וַיְהִי שְׁחִין רַע
וּמִכְאִיב בְּאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלִיהֶם תְּנוּ הַחַיָּה וּבְמִשְׁתַּחֲוִיִּים לְצַלְמָהּ.

דין הקערה הראשונה מכוון באופן ברור להשפיע רק על אלה שלהם תו החיה, בהתגשמות של התגלות י"ד 9-11. תוצאתו תהיה פצע מכאיב שיפגע במשתחוים לצר המשיח. פצע זה יהיה סוג של כיב או נגע רע על גבי העור.

49. ראה נספח ד', 'כבוד השכינה בהיסטוריה ובנבואה'.

2. דין הקערה השנייה – התגלות ט"ז 3

וַיִּשְׁפֹּף הַשָּׁנִי אֶת־קַעְרָתוֹ עַל־הַיָּם; וַיְהִי לָדָם כַּדָּם חָלָל וַתָּמַת
כָּל־נַפְשׁ חַיָּה אֲשֶׁר בָּיָם.

תחת דין השופר השני הושחתו שליש מהמים המלוחים, ואילו בדין הקערה השנייה יהפכו לדם כל שאר המים המלוחים, וכך יושמדו חיות הים הנותרות.

3. דין הקערה השלישית – התגלות ט"ז 4-7

וַיִּשְׁפֹּף הַשְּׁלִישִׁי אֶת־קַעְרָתוֹ בְּנְהָרוֹת וּבְמַעֲיָנוֹת הַיָּם; וַיְהִי
לָדָם. וְאֲשַׁמֵּעַ אֶת־מְלֶאךְ הַיָּם אָמַר: צְדִיק אַתָּה אֲדֹנָי, הַהוֹה
וְהָיָה וְהַקְדוּשׁ, כִּי־כֹן שִׁפְטָתָּ; כִּי יָדַם קְדָשִׁים וּנְבִיאִים שִׁפְכוּ, וְדָם
הַשְּׁקִיטָם, כִּי־גְמוּל יָדָם הוּא. וְאֲשַׁמֵּעַ אַחַר אֶת־הַמְּוַבֵּחַ אָמַר:
אָמֵן כֹּן, יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת, אָמֵת וְצַדִּיק מִשְׁפָּטֶיךָ.

בשופר השלישי הושחתו שליש מן המים המתוקים, ואילו תחת דין הקערה השלישית יושחתו כל המים המתוקים הנותרים בנהרות ובמעיינות, כאשר יהפכו גם הם לדם (פס' 4). ככל הנראה ישרדו מים בבארות ובבורות מים. פעולה זו מביאה לשתי הכרזות. **ראשית** (פס' 5-6), המלאך השומר הממונה על המים מכריז על צדקת משפטו של אלוהים בפעולה זו. מאחר שבני האדם שפכו את דם הנביאים והקדושים, ניתן כעת לאנושות דם לשתיה. ההכרזה **השנייה** (פס' 7) יוצאת מן המזבח, והיא מאשרת בשנית את הערכת צדקת משפטו של אלוהים הנגלית בדינים.

4. דין הקערה הרביעית – התגלות ט"ז 8-9

וַיִּשְׁפֹּף הַמְּלֶאךְ הַרְבִּיעִי אֶת־קַעְרָתוֹ עַל־הַשָּׁמֶשׁ; וַיִּנָּתֶן לוֹ לְצַרֵּב
אֶת־בְּנֵי הָאָדָם בְּאֵשׁ. וַיִּצְרְבוּ בְּנֵי־אָדָם בְּחֹם גְּדוֹל וַיִּגְדְּפוּ אֶת־
שֵׁם אֱלֹהִים אֲשֶׁר־לוֹ הַמְּשַׁלָּה עַל־הַמְּכּוֹת הָאֵלָה, וְלֹא שָׁבוּ
לְתַת־לוֹ הַכְּבוֹד.

דין השופר הרביעי השפיע על השמש כך ששליש ממקור האור הושמד, ואילו דין הקערה הרביעית ישפיע גם הוא על השמש בהעלאת חומה לדרגה כזאת שבני האדם יהיו צרובים לגמרי. בני האדם יכירו בכך שמקור המשפט הוא באלוהים, אך במקום לפנות אליו באמונה הם יגדפו את שמו.

5. דין הקערה החמישית – התגלות ט"ז 10–11

וַיִּשְׁפֹּךְ הַחֲמִישִׁי אֶת־קִעְרָתוֹ עַל־כֶּסֶא הַחַיָּה; וַתִּחַשְׁדּוּ מַלְכוּתָהּ
וַיִּנְשְׁכוּ מִכָּאֵב יָב אֶת־לְשׁוֹנָם וַיִּגְדְּפוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם מִמְּכָאֵבָם
וַיִּשְׁחִינּוּ, וְלֹא שָׁבוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם.

אחת מבין התוצאות השונות של דין השופר החמישי הייתה ההחשכה השלישית. תוצאתו של דין הקערה החמישית תהיה ההחשכה הרביעית של אחרית הימים. כל מלכותה של החיה תחשך כולה, מלכות אשר בשלב זה כוללת את כל העולם למעט שלושת העמים שבעבר הירדן, שם עדיין יהיה אור. החושך ילווה במעין כאב מכרסם אשר יגרום לבני האדם לגדף אפילו יותר. תהיה זו עלטה סמיכה שאותה אפשר יהיה לחוש. תנאים דומים לאלה שבאו על מצרים בשמות י' 21–23.

דיני הקערות השישי (טז 12–16) והשביעי (טז 17–21) עוסקים שניהם במערכת הר מגידון, שבה נדון בפרק י"ד, 'מערכת הר מגידון וביאתו השנייה של ישוע המשיח'.

פרק שלושה-עשר

הצרה הגדולה: עובדות ומאפיינים נוספים

מטרת פרק זה היא למלא חלק מהפערים הנוגעים לצרה הגדולה, לפני שנעסוק באירוע השיא – מערכת הר מגידון. נביאי התנ"ך דיברו רבות על אודות הצרה הגדולה, ויהיה זה בלתי אפשרי לעסוק בכל הנבואות האלה כיאות. אי לכך יוגבל מחקרנו לקטעי מפתח מסוימים.

א. בבל

כפי שצוין במספר מקומות קודם לכן, על בבל להיבנות מחדש ולהפוך לבירתו הפוליטית והכלכלית של צר המשיח בעולם. קטעים העוסקים בבנייתה מחדש של בבל יידונו בהקשר של מערכת הר מגידון בפרק הבא. כל שצריך לציין כעת הוא שהנבואות הנוגעות לעיר בבל מעולם לא נתגשמו בעבר, כפי שיווכח מעיון בכל אנציקלופדיה. כדי שיתגשמו נבואות אלה, על העיר בבל להיבנות מחדש באותו אזור כללי. בבל הקדומה נמצאת בעירק של ימינו. רחוב בעניין זה מאוחר יותר.

ב. ישראל והצרה הגדולה

על אף שהעולם כולו יהיה מעורב בצרה הגדולה, היא תשפיע במיוחד על ישראל, כפי שניכר מהכמות העצומה של כתבי התנ"ך על אודות תקופת זמן זו. מתוך שלוש מטרותיה של הצרה הגדולה שהצגנו קודם לכן בפרק ח', 'הצרה הגדולה: מבוא', המטרות השנייה והשלישית קשורות באופן ישיר ליהודים.⁵⁰

50. ראה פרק ח', 'הצרה הגדולה: מבוא'.

יתרה מכך, הצרה לא תתחיל עד שתכרות ישראל את ברית שבע השנים. חלק זה יעסוק בנקודות נוספות הנוגעות לישראל ולצרה הגדולה.

1. ישראל באופן כללי

[א] עת צרת יעקב

ייחודיותו של הקשר בין הצרה הגדולה לבין ישראל מובחנת במיוחד בירמיהו ל' 4-7:

וְאֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל וְאֶל־יְהוּדָה. כִּי־
 לֵה אָמַר יְהוָה: קוֹל תְּרֻדָּה שָׁמְעֵנּוּ, פֶּחַד וְאֵין שָׁלוֹם. שְׁאֲלוּ־נָא
 וּרְאוּ אִם־יִלְדוּ זָכָר? מִדּוּעַ רָאִיתִי כָּל־גֶּבֶר יָדָיו עַל־חֲלָצָיו כִּי־יִלְדָה
 וְנִהְפְּכוּ כָּל־פָּנִים לִיָּרְקוֹן! הוֹי! כִּי גָדוֹל הַיּוֹם הַהוּא מֵאֵין כְּמֹהוּ,
 וַעֲת־צָרָה הִיא לַיַּעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשַׁע.

ישנם שמות רבים בכתובים לצרה הגדולה, אך בקטע הזה ניתן שם המקשר ישירות את הצרה לעם היהודי: עת־צרה היא לַיַּעֲקֹב. בעוד נכון הדבר שכולם יסבלו בזמן ההוא, ישראל יסבול יותר. הסיבה הבסיסית לכך טמונה בקשר שבין ישראל לאלוהים בתור בנו הבכור של אלוהים (שמות ד 22), ולכן מקבל עם ישראל מנה כפולה, הן של ברכה והן של קללה. העיקרון שעל פיו ישראל מקבל כפליים על כל חטאותיו מצוין בישעיהו מ' 1-2:

נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי, יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם. דַּבְּרוּ עַל־לֵב יְרוּשָׁלַם וְקְרְאוּ
 אֵלֶיהָ, כִּי מָלְאָה צָבָאָה, כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ, כִּי לָקַחָה מִיַּד יְהוָה
 כְּפָלִים בְּכָל־חַטֹּאתֶיהָ.

עיקרון זה נמצא גם בירמיהו ט"ז 16-18:

הֲנִי שֵׁלַח לְדוּגִים (לְדִיגִים) רַבִּים, נָאִם־יְהוָה, וְדִיגוּם; וְאַחֲרַי־
 כֵּן אֲשַׁלַּח לְרַבִּים צִידִים, וְצָדִים מֵעַל כָּל־הָר וּמֵעַל כָּל־גִּבְעָה,
 וּמִנְקִיקֵי הַסְּלָעִים. כִּי עֵינֵי עַל־כָּל־דֶּרֶכֵיהֶם, לֹא נִסְתְּרוּ מִלְּפָנָי,
 וְלֹא־נִצְפּוּ עֲוֹנָם מִנְּגִיד עֵינַי. וְשֵׁלַמְתִּי רֵאשׁוֹנָה מְשֻׁנָּה עֲוֹנָם
 וְחַטֹּאתָם עַל חֲלָלָם אֶת־אֲרָצִי, בְּנִבְלַת שְׁקוּצֵיהֶם וְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם
 מְלֹאוּ אֶת־נַחְלָתִי.

העיקרון שעל פיו עם ישראל מקבל כפליים על כל חטאותיו, הוא הסיבה לכך שהצרה הגדולה היא באופן מיוחד עת הצרה של יעקב.

[ב] תיאורים כלליים

תיאור ציורי כללי של ישראל בזמן הצרה ניתן בישעיהו ג' 1-ד' 1:

כִּי הִנֵּה הָאָדוֹן יִהְיֶה צָבָאוֹת מְסִיר מִירוּשָׁלַם וּמִיְהוּדָה מְשַׁעֵן
 וּמְשַׁעֵנָה, כֹּל מְשַׁעֵן-לֶחֶם וְכֹל מְשַׁעֵן-מַיִם. גְּבוּר וְאִישׁ מְלַחְמָה,
 שׁוֹפֵט וְנָבִיא וְקָסָם וְזָקֵן. שֵׁר־חַמְשִׁים וּנְשׂוּא פְּנִים, וַיִּזְעַץ וַחֲכָם
 חֲרָשִׁים וַיְבַוֵּן לְחַשׁ. וַנִּתְּתִי נְעָרִים שְׂרִיָּהֶם, וַתַּעֲלוּלִים מְשֻׁלוֹ-בָם.
 וְנָגַשׁ הָעָם אִישׁ בְּאִישׁ וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ, יִרְהֲבוּ הַנְּעַר בְּזָקֵן וְהַנִּקְלָה
 בְּנִכְבֵּד. כִּי־יִתְפֹּשׂ אִישׁ בְּאַחִיו בֵּית אָבִיו: שְׂמֵלָה לְכָה, קָצִין
 תִּהְיֶה־לָּנוּ, וְהַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדָךְ. וְשָׂא בַיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר:
 לֹא־אֶהְיֶה חֹבֵשׁ, וּבְבִיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שְׂמֵלָה; לֹא תִשְׁיַמְנִי קָצִין
 עָם. כִּי כָשְׁלָה יְרוּשָׁלַם וַיְהוּדָה נָפַל, כִּי־לְשׁוֹנָם וּמַעַלְלֵיהֶם אֶל־
 יְהוָה, לְמַרְוֹת עֵינִי [עֵינִי] כְּבוֹדוֹ. הִכְרַת פְּנִיָּהֶם עָנְתָה בָם, וְחִטְּאַתָּם
 כְּסֹדֶם הַגִּידוּ, לֹא כַחֲדוּ; אוֹי לְנַפְשָׁם, כִּי־גִמְלוּ לָהֶם רָעָה. אָמְרוּ
 צְדִיק כִּי־טוֹב, כִּי־פָרִי מַעַלְלֵיהֶם יֵאכְלוּ. אוֹי לְרָשָׁע רָע, כִּי־גְמוּל
 יִדְרִי יַעֲשֶׂה לוֹ. עַמִּי נִגְשָׂיו מְעוּלִל וְנָשִׂים מְשֻׁלוּ בוֹ; עַמִּי, מְאַשְׂרִיךְ
 מִתַּעִים וְדָרְךְ אַרְחֻתֶיךְ בְּלַעוּ. נֶצַב לָרִיב יְהוָה, וְעֹלֵמַד לָדִין עַמִּים.
 יְהוָה בְּמִשְׁפָּט יָבֹא עִם־זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו; וְאַתָּם בְּעֲרַתֶם הַפָּרֶם,
 גָּזַלְתֶּם הָעֲנִי בְּבִתְיֹכֶם. מַלְכָם [מַה־לָּכֶם] תִּדְכָּאוּ עַמִּי וּפְנֵי עֲנִיִּים
 תִּטְחַנוּ; נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה צְבָאוֹת. וַיֹּאמֶר יְהוָה: יַעַן כִּי גָבְהוּ
 בְּנוֹת צִיּוֹן וַתִּלְכְּנָה נְטוּוֹת [נְטוּוֹת] גְּרוֹן וּמִשְׁקָרוֹת עֵינָיִם, הִלּוּךְ
 וּטְפָף תִּלְכְּנָה וּבְרַגְלֵיהֶם תַּעֲכֹסְנָה. וְשִׁפַּח אֲדֹנָי קִדְקֹד בְּנוֹת צִיּוֹן,
 וַיְהִי הַפְּתָחוֹן יַעֲרָה. בַּיּוֹם הַהוּא יִסֵּר אֲדֹנָי אֶת תַּפְּאֶרֶת הָעֶבְרָסִים
 וְהַשְּׁבִיטִים וְהַשְּׁהֲרָנִים, הַנְּטִיפּוֹת וְהַשִּׁירוֹת וְהַרְעֵלוֹת. הַפְּאָרִים
 וְהַצְּעָדוֹת וְהַקְּשָׁרִים וּבְתֵי הַנֶּפֶשׁ וְהַלְחָשִׁים. הַטְּבָעוֹת וְנִזְמֵי
 הָאָף. הַמַּחְלָצוֹת וְהַמַּעֲטָפוֹת וְהַמְטַפְּחוֹת וְהַחֲרִיטִים. וְהַגְּלִינִים
 וְהַסְּדִינִים וְהַצְּנִיפּוֹת וְהַרְדִּידִים. וְהִיָּה תַחַת בְּשֵׁם מֶקֶד יְהִיָּה,
 וַתַּחַת חֲגוּרָה נִקְפָּה, וַתַּחַת מַעֲשֶׂה מְקַשָּׁה קָרְחָה, וַתַּחַת פְּתִיגִיל
 מַחְגֶּרֶת שֶׁקֶ, כִּי־תַחַת יָפִי. מִתִּיךְ בְּחָרֵב יִפְלוּ, וּגְבוּרֶיךְ בְּמִלְחָמָה.
 וְאָנּוּ וְאַבְלוּ פְתִיחֶיךָ, וְנִקְתָּה לְאַרְצְךָ תֵּשֵׁב. וְהַחֲזִיקוּ שְׁבַע נָשִׁים
 בְּאִישׁ אֶחָד בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר: לְחַמְנוּ נֹאכֵל וְשִׁמְלַתְנוּ נִלְבָּשׁ,
 רַק יִקְרָא שְׂמֵךְ עָלֵינוּ, אֶסָּף חֲרָפְתָנוּ.

פסוקים 1-15 מתארים את השפעותיה של הצרה הגדולה על המנהיגים היהודים מסיבות שיידונו מאוחר יותר. אחר כך, בפסוקים ג' 16-ד' 1, מתוארות השפעותיה על נשים יהודיות. השפעות אלה יהיו כרוכות בהסרת כל פרטי היוקרה שלהן (ג 16-24) ובהפחתה חדה באוכלוסיית הגברים, עד שיהיו שבע נשים על כל זכר יהודי (ג 25-ד 1).

[ג] קטעי יום ה'

ישנם חמישה קטעי יום ה' המקשרים ישירות את הצרה הגדולה לישראל. הראשון, יחזקאל י"ג 1-7, מתאר את יום ה' ביחסו לנביאי השקר היהודים בתקופת הצרה:

וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בְּן־אָדָם, הִנְבֵּא אֶל־נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל הַנְּבִיאִים, וְאָמַרְתָּ לְנְבִיאֵי מִלְבָּם: שָׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה: כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה: הֲוִי עַל־הַנְּבִיאִים הַנְּבִלִים, אֲשֶׁר הִלְכִים אַחַר רוּחַם וּלְבַלְתֵּי רָאוּ! כִּשְׁעֵלִים בְּחַרְבוֹת נְבִיאִיד, יִשְׂרָאֵל, הִיוּ. לֹא עֲלִיתֶם בְּפָרְצוֹת וּתְגַדְרוּ גֵדֵר עַל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל, לְעִמּוּד בְּמִלְחָמָה בַּיּוֹם יְהוִה. חֲזוּ שְׂוֹא וְקַסָּם כְּזָב הָאֹמְרִים: נֹאֵם־יְהוָה; וַיְהוִה לֹא שֶׁלַחֶם; וַיַּחֲלוּ לְקַיֵּם דְּבַר. הֲלוֹא מִחֲזֵה־שְׂוֹא חֲזִיתֶם, וּמְקַסֶּם כְּזָב אָמַרְתֶּם, וְאֹמְרִים: נֹאֵם־יְהוָה; וְאֲנִי לֹא דִבַּרְתִּי.

ריבוי נביאי השקר בקרב ישראל יצריך טיהור בקנה מידה עצום, כמתואר בזכריה י"ג 2-6:

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, נֹאֵם יְהוָה צְבָאוֹת, אֲכַרִּית אֶת־שְׁמוֹת הַעֲצָבִים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד, וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעַבִּיר מִן־הָאָרֶץ. וְהָיָה כִּי־יִנְבֵּא אִישׁ עוֹד, וְאָמְרוּ אֵלָיו אָבִיו וְאִמּוֹ לִדְוִי: לֹא תַחֲיֶה, כִּי שָׁקֵר דִּבַּרְתָּ בְּשֵׁם יְהוָה. וּדְקַרְהוּ אָבִיהוּ וְאִמּוֹ לִדְוִי בַּהֲנַבְּאוֹ. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִבְשׁוּ הַנְּבִיאִים אִישׁ מִחֲזִינוֹ בַּהֲנַבְּאוֹתָו, וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אֲדָרֶת שַׁעַר לְמַעַן פַּחַשׁ. וְאָמַר: לֹא נָבִיא אָנֹכִי, אִישׁ־עֹבֵד אֲדָמָה אָנֹכִי, כִּי אָדָם הַקְּנִי מִנְעוּרַי. וְאָמַר אֵלָיו: מָה הַמְּכוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יְדִיד? וְאָמַר: אֲשֶׁר הִכִּיתִי בַּיִת מֵאֲהָבִי.

השני, יואל ב' 1-11, מציג את יום ה' כיום של חשיכה ושל פלישה:

תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּצִיּוֹן וְהֲרִיעוּ בְּהַר קְדֹשִׁי, יִרְגְּזוּ כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, כִּי־בָא יוֹם־יְהוָה, כִּי קָרוֹב. יוֹם חֹשֶׁךְ וְאֹפֶלֶה, יוֹם עָנָן וְעַרְפָּל, כִּשְׁחַר פָּרֶשׁ עַל־הַהָרִים, עִם רַב וְעֲצוּם, כְּמַהוּ לֹא נִהְיָה מִן־הָעוֹלָם, וְאֲחֲרָיו לֹא יוֹסֵף, עַד־שָׁנֵי דוֹר וָדוֹר. לִפְנֵי אֶכְלָה אֶשׁ וְאֲחֲרָיו תִּלְהֹט לְהַבָּה, כְּגוֹן־עֵדֶן הָאָרֶץ לִפְנֵי, וְאֲחֲרָיו מִדְּבַר שְׁמָמָה, וְגַם־פְּלִיטָה לֹא־הֵיטָה לוֹ. כְּמִרְאֵה סוּסִים מִרְאֵהוּ, וּכְפָרָשִׁים כּוֹנְנִים וְרוֹצְוֹן. כְּקוֹל מִרְכָּבוֹת עַל־רַאשֵׁי הַהָרִים יִרְקְדוּן, כְּקוֹל לְהַב אֶשׁ אֶכְלָה קֶשׁ, כְּעֵם עֲצוּם עֲרוּן מִלְחָמָה. מִפְּנֵי יַחֲלוּ עַמִּים, כָּל־פָּנִים קִבְּצוּ פָּארוּר. כְּגַבּוֹרִים יִרְצוּן, כְּאֲנָשֵׁי מִלְחָמָה יַעֲלוּ

חומה, ואיש בדרךיו ילכון, ולא יעבטון אחרותם. ואיש אֶחיו לא ידחקון, גֹּבֵר בְּמִסְלָתוֹ יִלְכוּן, וּבַעַד הַשְּׁלַח יִפְלוּ, לֹא יִבְצָעוּ. בָּעִיר יִשְׁקוּ, בַּחֹמָה יִרְצוּן, בַּבְּתִּים יַעֲלוּ, בְּעַד הַחֲלוֹנִים יָבֹאוּ כַּגֹּב. לִפְנֵי רְגָזָה אֶרֶץ, רָעֲשׂוּ שָׁמַיִם, שָׁמַשׁ וְיָרַח קָדְרוּ, וְכוֹכְבִים אָסְפוּ נִגְהָם. וַיְהִיָּה נִתָּן קוֹלוֹ לִפְנֵי חֵילוֹ, כִּי רַב מְאֹד מַחְנֶהוּ, כִּי עָצוּם עֲשֵׂה דְבָרוֹ, כִּי־גָדוֹל יוֹם־יְהוָה וְנוֹרָא מְאֹד, וּמִי יִכְלֶנּוּ?

מאוחר יותר, בקטע השלישי, יואל ד' 14-17, מתואר יום ה' כזמן של מפלט ומחסה עבור ישראל:

הַמוֹנִים הַמוֹנִים בְּעֶמֶק הַחֲרוֹץ, כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה בְּעֶמֶק הַחֲרוֹץ. שָׁמַשׁ וְיָרַח קָדְרוּ, וְכוֹכְבִים אָסְפוּ נִגְהָם. וַיְהִיָּה מְצִיּוֹן יִשְׁאָג וּמִירוּשָׁלַם יִתֵּן קוֹלוֹ, וְרָעֲשׂוּ שָׁמַיִם וָאֶרֶץ, וַיְהִיָּה מַחְסֵה לְעַמּוֹ, וּמַעֲזוֹ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שֶׁכֵּן בְּצִיּוֹן הַר־קֹדֶשׁ, וְהָיְתָה יְרוּשָׁלַם קֹדֶשׁ, וְזָרִים לֹא־יַעֲבְרוּ־בָה עוֹד.

נדון בטבעו המדויק של מחסה זה מאוחר יותר בפרק זה.

ברביעי, עמוס ה' 18-20, שוב מתואר יום ה' כזמן של חשיכה וכזמן שבו לא יוכל איש להימלט מהמשפטים הקרבים:

הוֹי הַמֵּתְאֲוִיִּם אֶת־יוֹם יְהוָה! לְמַה־זֶּה לָכֶם יוֹם יְהוָה? הוֹא־חֹשֶׁךְ וְלֹא־אוֹר. כַּאֲשֶׁר יָנוּס אִישׁ מִפְּנֵי הָאָרֶץ וּפָגְעוּ הַדָּב, וּבֵאת הַבַּיִת וְסָמַךְ יָדוֹ עַל־הַקִּיר וַיִּנְשָׁכוּ הַנְּחָשׁ. הַלֹּא־חֹשֶׁךְ יוֹם יְהוָה וְלֹא־אוֹר, וְאָפֵל וְלֹא־נִגְהָ לּוֹ.

בחמישי, צפניה א' 7-13, מתואר יום ה' כמשפט כבד, ובאופן מיוחד נגד ירושלים:

הִס מִפְּנֵי אֲדָנָי יְהוִה, כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה, כִּי־הֵכִין יְהוָה זִבְחַת, הַקְּדִישׁ קִרְאִיו. וְהָיָה בַּיּוֹם זִבְחַת יְהוָה וּפְקַדְתִּי עַל־הַשָּׂרִים וְעַל בְּנֵי־הַמְּלָכָה, וְעַל כָּל הַלְבָּשִׁים מְלִבוּשׁ נְכָרִי. וּפְקַדְתִּי עַל כָּל־הַדּוֹלֵג עַל הַמִּפְתָּן בַּיּוֹם הַהוּא הַמְּמַלְאִים בַּיִת אֲדָנִיָּהֶם חֶמֶס וּמְרָמָה. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, נֶאֱסֶ־יְהוָה, קוֹל צְעָקָה מִשְׁעַר הַדְּגִים וַיִּלְלָה מִן־הַמְּשֻׁנָּה, וְשָׁבַר גְּדוֹל מִהַגְּבָעוֹת. הַיְלִילוּ יִשְׁבֵּי הַמִּכְתָּשׁ, כִּי נִדְמָה כְּלַעַם כְּנַעַן, נִכְרְתוּ כְּל־נְטִילֵי כֶסֶף. וְהָיָה בְּעֵת הַהִיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם בְּנֵרוֹת, וּפְקַדְתִּי עַל־הָאֲנָשִׁים הַקֹּפְאִים עַל־שְׁמֵרֵיהֶם, הָאֲמָרִים בַּלְבָּבָם: לֹא־יִיטִיב יְהוָה וְלֹא יִרַע. וְהָיָה חֵילָם לְמִשְׁפָּה וּבְתֵיהֶם לְשִׁמְמָה, וּבָנוּ בָתִּים וְלֹא יִשְׁבוּ, וְנָטְעוּ כֶרְמִים וְלֹא יִשְׁתּוּ אֶת־יַיִנָם.

[ד] אנטישמיות כלל-עולמית

הקטע העיקרי המתאר את הצרה הגדולה כתקופה של אנטישמיות כלל-עולמית הוא מתי כ"ד 9-28. מאחר שכבר עסקנו בקטע זה בפרוטרוט בחלקים קודמים⁵¹ של ספר זה, פה נדרש רק סיכום.⁵² מתי כ"ד 9-14 מתאר את אירועי המחצית הראשונה של הצרה. פסוקים 9-12 מספקים תיאורים כלליים, ופסוק 13 מבטיח שאותם יהודים המחזיקים מעמד עד סוף הצרה ייושעו, עובדה שתידון בפרק הבא. ואז בפסוק 14 ישנו תיאור של עבודת הבישור של 144 אלף היהודים.

פסוקים 15-28 מתארים את המחצית השנייה של הצרה. פסוק 15 מכריז על השיקוץ המשומם, ולאחריו בא תיאור של היהודים במנוסתם בפסוקים 16-20. הצרה הגדולה מתוארת בפסוקים 21-22 כתקופה של אנטישמיות, ובפסוקים 23-26 כתקופה של דת כוזבת ונביאי שקר. הקטע מסתיים בביאתו השנייה של המשיח בפסוקים 27-28.

[ה] ישראל והשטן

זכריה ג' 1 מראה שמאז ומתמיד הייתה לשטן איבה מיוחדת כלפי היהודים. התגלות י"ב 1-17 הוא הקטע המרכזי המתאר את יחסו של השטן לישראל בתקופת הצרה. בתקופה זו ינהל השטן בכל הכוח מערכה להכחדת היהודים אחת ולתמיד. מאחר שגם דבר זה נבחן כבר מוקדם יותר, בפרק י"א, 'אירועי אמצע הצרה הגדולה', מתאר כללי יספיק כעת.

פסוקים 1-5 פורשים בפנינו סיכום היסטורי מלידת המשיח ועד לעלייתו השמימיה. פסוק 6 מתאר את ישראל במנוסה, בדיוק כפי שתיאר מתי בפרק כ"ד 16-20. לאחר תיאור היהודים במנוסה ניתנת הסיבה לכך בפסוקים 7-12. השטן יושלך ארצה, והוא ייצא להשמיד את היהודים. פסוקים 13-14 ממשיכים ומסבירים את פסוק 6, שבו בני עם ישראל נמצאים במנוסה. לבסוף, בפסוקים 15-17, מסתיים הקטע בתיאור רדיפת השטן את היהודים, ובייחוד את השארית המאמינה.

[ו] התוצאה הסופית

באיזו מידה יצליח השטן להשמיד את היהודים? זכריה י"ג 8-9 מספק את התשובה:

51. ראה פרק י"א, 'אירועי אמצע הצרה הגדולה'.

52. ראה נספח ה', 'שיח אחרית הימים על הר הזיתים', לשם קבלת פרשנות מלאה.

וְהָיָה בְּכָל־הָאָרֶץ, נְאֻם־הוָה, פִּי־שָׁנִים בָּהּ יִפְרְתוּ, יִגְעוּ, וְהִשְׁלֹשִׁית יִוָּתֵר בָּהּ. וְהִבֵּאתִי אֶת־הִשְׁלֹשִׁית בְּאֵשׁ, וְצִרְפְּתִים כְּצִרְף־אֶת־הַכֶּסֶף, וּבְחַנְתִּים כְּבַחַן אֶת־הַזָּהָב, הוּא יִקְרָא בְּשֵׁמִי וְאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ; אֲמַרְתִּי: עִמִּי הוּא, וְהוּא יֹאמֶר: יְהוָה אֱלֹהֵי.

בשואה, תחת ידו של היטלר, נכחדה שליש מאוכלוסיית היהודים בעולם. תחת רדיפתו החריפה של צר המשיח, אשר תישלט בידי השטן ותשאב את כוחה ממנו, ייכחדו שני שלישים מאוכלוסיית היהודים. תהיה זו רדיפת היהודים הגדולה והקשה ביותר שהתרחשה אי פעם בתולדות ההיסטוריה היהודית.

[ז] ישראל ומיכאל

מיכאל, לבד מהיותו שר המלאכים, הוא גם השר הראשון והמלאך השומר הממונה על ישראל. מיכאל הוא זה אשר ישליך את השטן ממעונו השלישי, כמתואר בהתגלות י"ב 7-12.⁵³ אך הקטע העיקרי שמדגיש את יחסו של מיכאל לישראל בזמן הצרה הגדולה הוא דניאל י"ב 1:

וּבָעֵת הַהִיא יַעֲמֹד מִיכָאֵל הַשָּׂר הַגָּדוֹל הֹלְמֵד עַל־בְּנֵי עֲמֻדָה, וְהִיְתָה עֵת צָרָה אֲשֶׁר לֹא־הִיְתָה מִהֵיוֹת גּוֹי עַד הַעֵת הַהִיא, וּבָעֵת הַהִיא יִמְלֹט עֲמֻדָה, כָּל־הַנְּמֻצָא כְּתוּב בְּסֵפֶר.

העובדה שעם ישראל בכלל ישרוד, היא בזכות מלאכתו של שר המלאכים והשר הראשון - מיכאל.

[ח] ארבע קבוצות יהודיות

במהלך תקופת הצרה הגדולה יהיו ארבע קבוצות יהודיות נבדלות, שלוש מהן הוזכרו כבר קודם. אפשר לכנות את הקבוצה הראשונה "היהודים הכופרים". אלה הם "הרִבִּים" שעליהם מדובר בדניאל ט' 27, אשר ייכנסו בברית שבע השנים שתתחיל את הצרה הגדולה. אלה ימנו כשני שלישים מהעם, וימותו ברדיפה הכלל־עולמית בתקופת הצרה.

הקבוצה השנייה ידועה כ-144 אלף היהודים. אלה הם חלק מהשליש אשר ישרוד את הצרה הגדולה. אלה הם היהודים אשר ייושעו וייחתמו בזמן כלשהו לאחר הילקחות הקהילה. הם יהיו מבשרים במהלך מחציתה הראשונה של הצרה וינהיגו התעוררות רוחנית כלל־עולמית.

ניתן לכנות את הקבוצה השלישית "יהודים מאמינים אחרים". אלה הם יהודים שיקבלו את הבשורה דרך בישורם של 144 אלף היהודים או של שני העדים, או באופן אחר, אך אינם חלק ממספר זה. מן ההכרח שהמילה "כָּל" העדים, או באופן אחר, אך אינם חלק ממספר זה. מן ההכרח שהמילה "כָּל"

53. ראה נספח א', 'ששת מעונותיו של השטן'.

(בביטוי מְכַל־הַגּוֹיִם וכו') בהתגלות ז' 9 כוללת גם את ישראל. מאחר שלפי ההקשר התגלות ז' 9-17 בא לאחר הקטע שמדבר על 144 אלף היהודים (בפסוקים 1-8), לא יהיו היהודים שבקטע העוקב חלק מאותם 144 אלף. ומאחר שחלק מאותם יהודים מאמינים אחרים ימותו על קידוש אמונתם, יהיה חלק זה כלול בשני השלישים שייספו, בעוד האחרים ייכללו בשליש אשר ישרוד.

הקבוצה הרביעית נקראת השארית הנאמנה. מאחר שזאת היא קבוצת המפתח הקשורה למחציתה השנייה של הצרה הגדולה, נדון בה בנפרד בחלק הבא.

2. השארית הנאמנה

מיהי השארית הנאמנה? בהתבסס על כל הקטעים הקשורים לעניין, תכלול קבוצה זו את מרב השליש שישרוד את הצרה הגדולה. לאורכה של הצרה ייחשבו חבריה ללא-מאמינים מבחינת האמונה במשיחותו של ישוע, וגם ללא-מאמינים מבחינת האמונה בצר המשיח. אלה הם ה"לא-רַבִּים" מדניאל ט' 27, אשר יסרבו לקחת כל חלק בברית שתיכרת. אלה הם אותם ש"לא יִחִישו" מישעיהו כ"ח 16.

[א] עובדת קיומה של השארית

העובדה שהשארית תשרוד מצויה בישעיהו י' 20-23:

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא לֹא-יִוָּסֵף עוֹד שָׁאֵר יִשְׂרָאֵל וּפְלִיטַת בַּיִת-יַעֲקֹב לְהִשָּׁעַן עַל-מִכְהוּ, וְנִשְׁעַן עַל-יְהוָה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּאַמֶּת. שָׁאֵר יָשׁוּב, שָׁאֵר יַעֲקֹב, אֶל-אֵל גְּבוּר. כִּי אִם-יְהִיָּה עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם, שָׁאֵר יָשׁוּב בּוֹ; כְּלִיֹן חָרוֹץ שׁוֹטֵף צְדָקָה. כִּי כָלָה וְנַחֲרָצָה אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת עֹשֶׂה בְּקֶרֶב כָּל-הָאָרֶץ.

פסוק 20 מציין כי שלא כמו שאר ישראל, הם לא יוסיפו להישען על זה שהיכה בם (כלומר על צר המשיח), אלא יישענו על קדוש ישראל. יהודים אלה יבטחו באלוהים מלכתחילה, אך אמונתם לא תהיה בהכרח מראש בישוע המשיח. ואז, בפסוק 21, מכריז ישעיהו שבסופו של דבר הם אכן ישובו אל אלוהי ישראל, תשובה שאפשר להשיגה רק על ידי האמונה במשיח ישוע. פסוק 22 מדגיש שלמרות עוצמתם המספרית של היהודים, רק השארית תשוב אל אלוהים. פסוקים 22-23 מדברים על צו השמדה אשר נחרץ על כל הארץ ואשר ממנו תינצל השארית. המילים המופיעות כאן דומות מאוד לאלה שמופיעות בישעיהו כ"ח 22, שם נחרץ צו ההשמדה בחתימת ברית שבע השנים

שמתחילה את הצרה הגדולה. מתוך מיזוגם של שני הקטעים מישעיהו יחד, ברור שהשארית תשרוד את רדיפת היהודים ואת החרבתו העצומה של כדור הארץ בתקופת הצרה. לכן הם נקראים פְּלִיטת ישראל במקום זה ובישעיהו ד' 2; ל"ז 31-32; יואל ג' 5; ועובדיה 17.

[ב] ההגנה על השארית

קטע נוסף בישעיהו מתעד את ההגנה על השארית באמצעות נוכחותו של אלוהים עמה, והוא פרק מ"א 8-16:

וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עֲבָדִי, יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךָ, זֶרַע אֲבֹרָהּ אֲהַבִּי.
 אֲשֶׁר הִחֲזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ קָרָאתִיךָ, וְאָמַר לְךָ:
 עֲבָדִי־אַתָּה, בְּחַרְתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִתִּיךָ. אֶל־תִּירָא, כִּי עֲמַד־אָנִי; אֶל־
 תִּשָּׁתַע, כִּי־אֲנִי אֱלֹהֶיךָ; אֲמַצְתִּיךָ אֶרְ־עֲזַרְתִּיךָ אֶרְ־תִּמְכַתִּיךָ בַּיַּמִּין
 צָדְקִי. הוּן יִבְשׂוּ וְיִכְלְמוּ כָל הַנְּחָרִים בְּךָ, יִהְיוּ כָאֵין וְיִאֲבֹדוּ אֲנָשִׁי
 רִיבָךָ. תִּבְקָשׁם וְלֹא תִמְצָאֵם אֲנָשִׁי מִצְּתָךָ, יִהְיוּ כָאֵין וְיִכְאֹפֵס
 אֲנָשִׁי מִלַּחֲמָתְךָ. כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִחֲזִיק יְמִינְךָ, הָאֲמַר לְךָ:
 אֶל־תִּירָא, אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ. אֶל־תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב, מִתִּי יִשְׂרָאֵל;
 אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ, נְאֻם־יְהוָה, וְגֹאֲלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל. הִנֵּה שְׂמַתִּיךָ לְמוֹרֵג
 חָרוֹץ חֲדָשׁ בְּעַל־פִּיפִיּוֹת, תְּדוּשׁ הָרִים וְתִדְק, וּגְבָעוֹת כְּפֹאץ תִּשָּׂים.
 תִּזְרַם וְרוּחַ תִּשָּׂאֵם, וְסַעְרָה תִּפְיֹץ אוֹתָם; וְאַתָּה תִּגְלֵל בֵּיהֶנּוּ,
 בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל.

זוהי הבטחה לשימורה של השארית בתוך הרדיפה העצומה במהלך מסעו של השטן להשמדת היהודים.

[ג] אספקת כל צרכיה של השארית

מאחר שנאסר על כל אדם לקנות או למכור ללא תו החיה, כיצד ישמר אלוהים את השארית ויספק את כל צרכיה? לישעיהו יש רבות לומר בנושא זה. בהשתמשו בשילוב המילים הַעֲנִיִּים וְהָאֲבִיּוֹנִים, שמות תואר השגורים בפי ישעיהו לכינוי השארית הנאמנה, הוא מצוין בפרק מ"א 17-20:

הַעֲנִיִּים וְהָאֲבִיּוֹנִים מִבְּקָשִׁים מִים וָאֵין, לְשׁוֹנִם בְּצִמָּא נִשְׁתָּה;
 אֲנִי יְהוָה אֲעַנֶּם, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעְזְבֶם. אֲפַתַח עַל־שְׂפֵיפִים
 נְהָרוֹת, וּבְתוֹךְ בְּקָעוֹת מַעֲיָנוֹת אֲשִׁים, מִדְּבַר לְאִגַּם־מִים, וְאָרֶץ
 צִיָּה לְמוֹצְאֵי מִים. אֲתֵן בַּמִּדְבָּר אֲרוֹז, שְׁטָה וְהִדַּס וְעֵץ שָׁמֶן, אֲשִׁים
 בְּעֶרְבָה בְּרוֹשׁ, תִּדְהָר וְתִאֲשׂוּר יַחְדָּו. לְמַעַן יִרְאוּ וַיִּדְעוּ וַיִּשְׂמְחוּ
 וַיִּשְׂכְּלוּ יַחְדָּו, כִּי יִדְ־יְהוָה עֲשֵׂתָה זֹאת, וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרָאָהּ.

במדבר סיני סיפק אלוהים באופן נסי מזון ומים לישראל. הוא יעשה זאת שוב בתקופת הצרה, כאשר ינוסו היהודים למדבר. אספקות נסיות אלה יגרמו להם לשקול מחדש את יחסם לאלוהים.

בקטע אחר מראה ישעיהו כיצד מחד גיסא יספק אלוהים את צרכיה של השארית הנאמנה, ומאידך גיסא ימנע את צורכיהם של אלה שאינם מן השארית. דבר זה נמצא בישעיהו ס"ה 8-16:

כֹּה אָמַר יְהוָה: בְּאֲשֶׁר יִמָּצֵא הַתִּירוֹשׁ בְּאֲשָׁכּוֹל, וְאָמַר: אֶל־
תִּשְׁחִיתֶהוּ, כִּי בִרְכָה בּוֹ; כֵּן אֶעֱשֶׂה לְמַעַן עֲבָדִי, לְבִלְתִּי הִשְׁחִית
הַכֹּל. וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע וּמִיְהוּדָה יוֹרֵשׁ הָרִי, וְיִרְשׁוּהָ בְּחִירֵי,
וְעַבְדֵי יִשְׁכְּנוּ־שָׁמָּה. וְהָיָה הַשָּׂרוֹן לְגֹה־צֶאֱן, וְעַמֶּק עֶכוֹר לְרֶבֶץ
בְּקָר, לְעַמֵּי אֲשֶׁר דָּרְשׁוּנִי. וְאַתֶּם עֲזַבְתֶּם יְהוָה, הַשֹּׁכְחִים אֶת־הַר
קְדְשִׁי, הַעֲרֹכִים לְגַד שְׁלָחַן וְהַמְּמַלְאִים לְמִנֵּי מִמֶּסֶד: וּמְנִיתִי
אֶתְכֶם לְחָרֵב, וְכִלְכֶם לְטֹבַח תִּכְרְעוּ, יַעַן קָרָאתִי וְלֹא עֲנִיתֶם,
דִּבַּרְתִּי וְלֹא שָׁמַעְתֶּם, וַתַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבְאֲשֶׁר לֹא־חִפַּצְתִּי
בְּחַרְתֶּם. לָכֵן כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה: הִנֵּה עֲבָדִי יֹאכְלוּ וְאַתֶּם
תִּרְעָבוּ, הִנֵּה עֲבָדִי יִשְׁתּוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ, הִנֵּה עֲבָדִי יִשְׁמְחוּ וְאַתֶּם
תִּבְשׂוּ. הִנֵּה עֲבָדִי יִרְנוּ מְטוֹב לֵב, וְאַתֶּם תִּצְעַקוּ מִכָּאֵב לֵב וּמִשֹּׁבֵר
רוּחַ תִּלְלִילוּ. וְהִנַּחְתֶּם שְׁמֵכֶם לְשִׁבּוּעָה לְבַחֲרִי, וְהִמִּיתֶה אֲדֹנָי
יְהוָה, וְלַעֲבָדָיו יִקְרָא שֵׁם אַחֵר. אֲשֶׁר הִמַּתְּבָרֵךְ בְּאֶרֶץ יִתְבָּרֵךְ:
בְּאֱלֹהֵי אֲמֹן, וְהִנְשַׁבַּע בְּאֶרֶץ יִשְׁבַּע בְּאֱלֹהֵי אֲמֹן, כִּי נִשְׁכְּחוּ הַצְּרוֹת
הָרִאשׁוֹנוֹת וְכִי נִסְתָּרוּ מֵעֵינַי.

קטע זה מבהיר שבזמן שהכופרים יינתנו לסבל ולמוות, תיהנה השארית הנאמנה מהשגחה אלוהית ויסופקו לה מזון ומים. בדרך זו תוכל השארית הנאמנה לשרוד את הרדיפות ואת מעשי החורבן של הצרה הגדולה.

3. עיר המקלט

פעמים מספר, בקטעים קודמים שבהם עסקנו ביהודים ובצרה הגדולה, הוזכרו היהודים במנוסתם, ובייחוד השארית הנאמנה. עד כה לא זיהינו מקום מקלט מוגדר כלשהו. האם אפשרי לאתר את המקום המדויק שבו יסתתרו היהודים?

עד כה ניתנו שלושה רמזים. רמז אחד היה במתי כ"ד 16:

אָז נֹסוּ וְנוֹסוּ אֲנִישֵׁי יְהוּדָה אֶל־הַהָרִים.

לפי הכתוב פה, על מקום המנוסה והמקלט להיות בהרים.

הרמזים השני והשלישי ניתנו בהתגלות י"ב ו-14:

וְהָאִשָּׁה בְּרַחָה הַמְדַבֶּרָה, אֲשֶׁר־שָׁם הוֹכֵן־לָהּ מְקוֹם מֵאֵת אֱלֹהִים,
לְמַעַן יִכְלַלְלוּהָ שָׁם יָמִים אָלֶיךָ וּמֵאֲתַיִם וְשֹׁשִׁיִּים.
וַיִּתְּנוּ לָאִשָּׁה שְׁתֵּי כַנְפֵי הַנְּשֹׁר הַגָּדוֹל, לְעוֹף הַמְדַבֶּרָה אֶל־מְקוֹמָהּ,
אֲשֶׁר תִּכְלַלְלֶנּוּ שָׁם מוֹעֵד מוֹעֲדִים וְחֹצֵי מְפָנֵי הַנְּחָשׁ.

על מקום המקלט לא רק לעמוד בתנאי האומר שעליו להימצא בהרים, עליו לעמוד גם בתנאי השני של הימצאותו במדבר. שלישית, המקום במדבר הוכן מראש על ידי אלוהים, ומכאן שמדובר במקום מקלט מתאים היטב אשר קיים מבעוד מועד.

אלה הם שלושת הרמזים הנמצאים בקטעים שבחנו מוקדם יותר. על אף שאינו חד־משמעי, קטע נוסף שאולי נוגע לשאלה "היכן?" הוא ישעיהו ל"ג 13-16:

שָׁמְעוּ רְחוּקִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי, וַדְּעוּ קְרוֹבִים גְּבֻרָתִי. פְּחָדוֹ בְּצִיּוֹן,
חֲטָאִים, אַחֲזָה רַעְדָה, חֲנַפִּים. מִי יְגוֹר לָנוּ? אֵשׁ אוֹכְלָה; מִי־
יְגוֹר לָנוּ? מוֹקְדֵי עוֹלָם. הֲלֵן צְדָקוֹת וְדַבַּר מִיִּשְׂרָאֵל, מֵאִס בְּבַצַּע
מַעֲשֵׂקוֹת, נֶעַר כְּפִיו מִתְמַד; בְּשַׁחַד, אֵטֵם אָזְנוֹ מִשְׁמַע דְּמַיִם וְלֶצֶם
עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרָע. הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֵן, מְצָדוֹת סֻלְעִים מְשֻׁגְבוֹ,
לְחֻמוֹ נִתָּן, מִימָיו נֶאֱמָנִים.

מאחר שההקשר עוסק במאורעות אחרית הימים, מבחין גם קטע זה בין הכופרים לבין השארית הנאמנה בכל הקשור להגנתם ולשמירתם. האמצעים שעל ידם תושג הגנה עבור השארית הנאמנה מוזכרים בפסוק 16:

הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֵן,
מְצָדוֹת סֻלְעִים מְשֻׁגְבוֹ,
לְחֻמוֹ נִתָּן,
מִימָיו נֶאֱמָנִים.

מלבד אישור מחדש להבטחה שניתנה בישעיהו מ"א 17-20 וב-ס"ח 8-16, דהיינו שיסופקו מזון ומים, נותן קטע זה מספר תובנות באשר לטבעו של מקום המקלט עצמו. ראשית: מצוין שהוא יהיה בְּרוֹמִים, כלומר בהרים, ובכך מאשר הכתוב את הקטע במתי. שנית: מקום המגן יהיה בְּמְצָדוֹת סֻלְעִים; כלומר עצם טבעו של המקום יקל מאוד להגן עליו.

וכך הגענו לארבעה רמזים בסך הכול. מקום המקלט יהיה:

1. בהרים;
2. במדבר;

3. מקום שהוכן מראש;

4. קל מאוד להגנה.

קטע נוסף, מיכה ב' 12, מצביע על המקום המדויק:

אֶסֶף אֶאֱסֹף יַעֲקֹב בְּלֵד, קִבְּץ אֶקְבֹּץ שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל יַחַד, אֲשַׁמְּנוּ
כְּצֹאן בְּצָרָה, כְּעֵדֶר בְּתוֹךְ הַדְּבָרוֹ, וְתִהְיֶינָה מְאֻדִּים.

השארית מקובצת יחד כְּצֹאן בְּצָרָה. מאחר שהצאן בבצרה אינו שונה מכל צאן אחר, קיבוצם יחד כצאן בצרה משמעו בפשטות שעליהם להתקבץ בבצרה. ישראל היא צאנו של אלוהים, ועל צאן זה להתקבץ בבצרה.

העיר העתיקה בצרה הייתה ממוקמת באזור הר שעיר. הר שעיר הוא רכס הרים סלעי מאוד, ומשמעות שמו "ההרים השעירים". דבר זה ממלא את התנאי מהקטע בבשורת מתי. היא ממוקמת בחלקה המדברי של אדום העתיקה, וכך ממלאת את התנאי מהקטע בהתגלות. עצם טבעה של שרשרת ההרים של הר שעיר הופך אותה קלה למדי להגנה, דבר שממלא את התנאים מהקטע בישיעהו. הר שעיר ממוקם בצד המערבי של אדום העתיקה, ומשתרע מדרום-מזרח לים המלח ודרומה עד לעיר יַעֲקֹבָה. הוא מתנשא מעל לערבה, שהיא חלק מעמק הבקע שמחופו הדרומי של ים המלח למפרץ אילת. כיום נמצא האזור בדרום ירדן. קטעים אחרים הקושרים את השארית לבצרה יידונו בפרק הבא, העוסק במערכת הר מגידון.

סוגיה מרתקת ביותר היא מיקומה המדויק של בצרה ברכס ההרים של הר שעיר. הוצעו שני מקומות. אחד הוא כפר ערבי הקיים בשם בּוּסְיָה, שנראה כמשמר את השם בצרה. זהו הטיעון העיקרי לטובת מקום זה. הצעה נוספת היא העיר הידועה כעת בשם פְּטֵרָה. אמנם שתי הערים עומדות בכל התנאים שהוזכרו, אך מחבר ספר זה מעדיף לזהות את המקום בפְּטֵרָה. פטרה ממוקמת בערוץ בתוך הר שעיר, והיא מוקפת לחלוטין בהרים ובצוקים. הדרך היחידה פנימה ומחוץ לעיר היא דרך פרוזדור צר שאורכו כקילומטר וחצי, ואשר אפשר להתנייד בו רק ברגל או ברכיבה על סוס. דבר זה הופך את העיר קלה להגנה, והצוקים הגבוהים הסובבים אותה נותנים משנה תוקף ומשמעות לישיעהו ל"ג 16. אנשים ספורים בלבד יכולים להיכנס לרוחב המעבר הצר זה לצד זה, דבר המספק לעיר יכולת התגוננות גדולה עוד יותר. משמעות השם בְּצָרָה היא מְכֻלָּא צֹאן. למכלא צאן עתיק היה פתח צר שאיפשר לרועה הצאן לספור את כבשיו. כשכבר היו בתוך המכלא, היה לכבשים מרחב תנועה גדול יותר. פטרה מעוצבת כמו מכלא צאן ענק, בעל מעבר צר הנפתח אל מעגל מרווח המוקף צוקים. דבר זה אינו תקף לגבי העיר בּוּסְיָה. יתרה מכך, ליד פטרה

של ימינו ישנו אתר הידוע בשם בּוֹצִיָּרָה, המשמר את השם העברי בְּצָרָה טוב יותר מבוֹסִיָּרָה.

לא משנה באיזו משתי הערים נבחר כבצרה התנ"כית, האזור הכללי של הר שעיר נותר בעינו. אך האם ישנה סיבה נוספת לבחירתו של אזור זה, מלבד אפשרויות ההגנה הטבעיות שבו? רמז לכך מופיע בדניאל י"א 40-45, קטע שנידון בפרק י"א, 'אירועי אמצע הצרה הגדולה'. צוין אז שהקטע עוסק בכיבושיו של צר המשיח באמצע הצרה, כאשר הוא מתחיל את השתלטותו הפוליטית על העולם. פסוק המפתח הנוגע לדיון כאן הוא פסוק 41:

וְבָא בְּאֶרֶץ הַצְּבִי, וְרִבּוֹת יִכְשְׁלוּ, וְאַלֶּה יִמְלְטוּ מִיָּדוֹ, אֲדוֹם וּמוֹאֵב
וְרֵאשִׁית בְּנֵי עַמּוֹן.

הפסוק מציין שבזמן שצר המשיח יכבוש את העולם כולו, שלושה עמים יימלטו משליטתו: אדום, מואב ועמון. כל שלושת העמים הקדומים הללו הם כעת מרכיביה של ממלכת ירדן האחת של ימינו. העיר בצרה שבהר שעיר ממוקמת באדום העתיקה או ירדן הדרומית. מאחר שאזור זה יימלט משליטתו של צר המשיח, אך הגיוני הוא שהיהודים ינוסו למקום זה. כך יספק אלוהים עיר מקלט מחוץ לתחום שליטתו לשארית הנמלטת. תהיה זו עיר נוחה מאוד להגנה ומיקומה יהיה בהר שעיר (ואין זה משנה באיזה משני האתרים נבחר). יתרה מכך, בזמן שינוסו ובעודם חיים שם, יסופקו להם מזון ומים באופן נסי.

4. הבסיס לביאתו השנייה של המשיח

להילקחות של הקהילה אין תנאים מקדימים והיא יכולה להתרחש בכל רגע. אך לביאתו השנייה של המשיח אכן ישנו תנאי מקדים עיקרי. ישנו תנאי שעליו להתקיים לפני שישוב ישוע לכונן את המלכות. אך לפני שנוכל להבין בשלמות מה יהיה הבסיס לביאתו, עלינו לדעת קודם אילו נושאים עמדו על הפרק בעת דחיית משיחותו של ישוע.

[א] דחיית משיחותו של ישוע

(1) מתי י"ב 22-45

לפי המתווה של בשורת מתי, ישוע התחיל את שירותו בפרק ד'. מפרק ד' ועד פרק י"ב מתואר ישוע מתהלך בישראל מעיר לעיר ומבית כנסת לבית כנסת, בהכריזו את דבר משיחותו ובהטיפו את בשורת המלכות. הוא הציע לישראל את המלכות של הנביאים, אך תנאי מקדים למלכות היה שעם ישראל יקבל אותו בתור מלך המשיח. הוא חולל נסים רבים, ומטרת כל הנסים שלו,

כמתואר בפרקים ד' ו-י"ב, הייתה לאמת את זהותו (שהוא המשיח) ואת דברו (בשורת המלכות). היה על נסים אלה להוות אות לעם ישראל ולחייבו להגיע לידי החלטה לגביו. אך המטרה של נסיו ושל כל שירותו עברה שינוי קיצוני בפרק י"ב. דחיית משיחותו התרחשה במתי י"ב 22-37:

אִז הוֹבֵא אֵלָיו אִישׁ עֹר וְאֵלֶם אֲשֶׁר אֶחָזוּ שָׂד; וַיִּרְפְּאֵהוּ, וַיְדַבֵּר הָאֵלֶם וְגַם רָאָה. וַיִּתְמָהוּ כָּל־הַמּוֹן הָעָם וַיֹּאמְרוּ: הֲכִי זֶהוּ בֶן־דָּוִד? וְהַפְּרוּשִׁים כְּשָׁמְעִם זֹאת אָמְרוּ: אִין זֶה מְגַרֵשׁ אֶת־הַשְּׂדִים כִּי אִם־עַל־יָדֵי בַעַל זְבוּב שֵׁר הַשְּׂדִים. וַיִּשְׁוֹעַ יָדַע אֶת־מַחְשְׁבוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: כָּל־מַמְלָכָה הַנְּחַלְקָה עַל־עַצְמָהּ תִּתְחַרַּב, וְכָל־עִיר וּבֵית הַנְּחַלְקִים עַל־עַצְמָם לֹא יִכּוֹנוּ. וְהַשָּׁטָן אִם־יִגְרֹשׁ אֶת־הַשָּׁטָן, נִחַלֵּק עַל־עַצְמוֹ; וְאֵיכָכָה תִּכּוֹן מִמְּלַכְתּוֹ? וְאִם־אֲנִי מְגַרֵשׁ אֶת־הַשְּׂדִים בְּבַעַל־זְבוּב, בְּנִיכֶם בְּמִי הֵם מְגַרְשִׁים אֹתָם? עַל־כֵּן הֵמָּה יְהִיו שְׂפֹטִיכֶם. אַךְ אִם בְּרוּחַ אֱלֹהִים אֲנִי מְגַרֵשׁ אֶת־הַשְּׂדִים, הֲנִיָּה הַגִּיעָה אֲלֵיכֶם מַלְכוּת אֱלֹהִים. אוֹ אֵיךְ יוּכַל אִישׁ לָבוֹא לְבֵית הַגִּבּוֹר וְלִגְזֹל אֶת־כְּלָיו, אִם־לֹא יֵאָסֵר בְּרֵאשׁוֹנָה אֶת־הַגִּבּוֹר? וְאַחַר יִשְׁסָה אֶת־בֵּיתוֹ. כָּל אֲשֶׁר אֵינְנוּ אֹתִי הוּא לְנֶגְדִי, וְאֲשֶׁר אֵינְנוּ מִכֵּנֶס אֹתִי הוּא מִפְּיָא. עַל־כֵּן אֲנִי אֹמֵר לָכֶם, כָּל־חַטָּא וְגִדּוּף יִסָּלַח לָאָדָם, אַךְ־גִּדּוּף הָרוּחַ לֹא יִסָּלַח לָאָדָם. וְכָל אֲשֶׁר יְדַבֵּר דְּבַר חֲרָפָה עַל בֶּן־הָאָדָם, יִסָּלַח לוֹ; וְהַמְחַרֵּף אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לֹא יִסָּלַח לוֹ לֹא־בְעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא־בְעוֹלָם הַבָּא. אוֹ עֲשׂוּ אֶת הָעֵץ טוֹב וּפְרִיּוֹ טוֹב, אוֹ עֲשׂוּ אֶת הָעֵץ מְשֻׁחַת וּפְרִיּוֹ מְשֻׁחַת; כִּי בְּפְרִיּוֹ נִכְרַ הָעֵץ. לְדֵי הַצִּפְעוֹנִים, אֵיכָה תוּכְלוּ לְמַלֵּל טוֹב וְאַתֶּם רְעִים? כִּי־מִשְׁפָּעַת הַלֵּב יִמְלַל הַפֶּה. הָאִישׁ הַטוֹב מְאוּצָר לְבוֹ הַטוֹב מוֹצִיא אֶת־הַטוֹב, וְהָאִישׁ הָרַע מְאוּצָר הָרַע מוֹצִיא רָע. וְאֲנִי אֹמֵר לָכֶם, כָּל־מְלָאָה בְּטָלָה אֲשֶׁר יְדַבְּרוּ בְּנֵי הָאָדָם יִתְּנוּ עָלֶיהָ חֲשָׁבוֹן בְּיוֹם הַדִּין; כִּי מִדְּבַרְיָא תִּצְדַּק וּמִדְּבַרְיָא תִּתְחַיֵּב.

חלק מהנסים הרבים שעשה ישוע היה גירוש שדים. גם ליהדות היו מגרשי שדים משלה (פס' 27). אך בגירוש שדים יהודי היה עליון ראשית ליצור קשר עם השד כדי לברר מהו שמו. אחר כך באמצעות השימוש בשמו של השד היה המגרש מסוגל לגרשו. במקרים אחרים ישוע אכן השתמש בשיטה היהודית, כמו בלוקס ח' 30. כאשר שדים מדברים, הם משתמשים במיתרי קולו של האדם האחוז בשליטתם. אך במקרה של שד אילם לא הועיל גירוש השדים בשיטה היהודית כלל, מאחר שבלתי אפשרי היה לתקשר עם שד מהסוג הזה.

אולם התיאולוגיה היהודית לימדה שהמשיח, כשיבוא, יהיה מסוגל לגרש גם שד מן הסוג הזה. האבחנה היהודית, ששדים אילמים הם שונים, אושרה על ידי ישוע במרקוס ט' 17-29 (במיוחד בפסוקים 17, 25, 29).

לפי פסוק 22 היה ישוע מסוגל לגרש שד אילם. לפי פסוק 23 גרם דבר זה לאנשים להתחיל לשאול את השאלה: "האם ייתכן שישוע הוא באמת המשיח?" הייתה זו אחת המטרות העיקריות של נס זה - לגרום להם לראות ולהבין שהוא אכן היה בְּנֵי-אָדָם. אולם בני העם לא היו מוכנים להגיע לידי החלטה בעצמם, אלא נשאו את עיניהם למנהיגי הדת שלהם, הפרושים, כדי שאלה יפסקו עבורם. הם חיכו שהפרושים יגיעו למסקנה אם הוא המשיח או אם הוא לא המשיח. אלה שתי האפשרויות היחידות שהיו לפרושים. אך אם היו הפרושים מסיקים שהוא לא המשיח, היה עליהם להסביר כיצד מסוגל ישוע לחולל את נסיו הרבים, ובייחוד את אלה שאמורים היו להיות ייחודיים למשיח בלבד.

בפסוק 24 עשו הפרושים את בחירתם. הם סירבו לקבל את ישוע כמשיח, מפני שלא תאם את התבנית הפרושית לגבי מה שאמור היה המשיח לומר ולעשות (לוקס ז' 30-35). הסברם החלופי באשר ליכולתו לחולל את נסיו היה להכריז שישוע עצמו היה אחוז שד, ולא שד רגיל אלא שר השדים בְּעַל-זָבוּב. כך נהייתה מחשבה זו ה**בסיס** הרשמי לדחיית משיחותו של ישוע. זהו "שאור הפרושים" שמפניו הזהיר ישוע את תלמידיו. היה עליהם להיזהר משאור הפרושים: התורה המלמדת שהוא לא היה המשיח אלא היה אחוז שד. על בסיס זה דחו הפרושים את משיחותו של ישוע.

בפסוקים 25-29 הגיב להם ישוע ואמר, שדבר זה לא יכול להיות נכון כיוון שמשמעותו היא שיש פילוג בממלכתו של השטן.

ואז, בפסוקים 30-37, הוא חרץ את דינו של הדור היהודי בן זמנו. אותו דור ביצע את החטא הבלתי נסלח: גידוף רוח הקודש. צריך להבין בבירור מהו בדיוק גידוף רוח הקודש בתוך ההקשר שבו הוא מופיע, וזהו ההקשר ה**יחיד** שבו חטא זה מופיע ויש לפרשו בהתאם. החטא הבלתי נסלח לא היה חטא של אדם בודד, אלא חטא לאומי. הוא בוצע בידי אותו דור בישראל בימיו של ישוע, ואי אפשר להחילו על דורות יהודיים שבאו אחר כך. **תוכנו** של החטא הבלתי נסלח היה דחייתו הלאומית של ישוע בעודו נוכח בגופו, על בסיס היותו אחוז שד. חטא זה הוא בלתי נסלח, והדין נחרץ. המשפט הגיע בשנת 70 לספירה בחורבן ירושלים ובית המקדש ובהגליית היהודים לכל רחבי העולם. אין זה חטא שאנשים יחידים יכולים לבצעו היום. היה זה חטא לאומי אשר ביצעו בני דורו של ישוע, ועבור הדור ההוא החטא הוא

בלתי נסלח. מנקודה זו ואילך מושם דגש מיוחד על הדור הָזֶה בבשורות, כי אותו דור אשם היה בחטא ייחודי מאוד.

לא הייתה כל דרך להקל את המשפט שיועד לאותו דור, מפני שלא תהיה כל מחילה על החטא הזה. שומה היה על אותו משפט להתגשם ארבעים שנה מאוחר יותר, בשנת 70 לספירה.

בפסוקים 38-40 הכריז ישוע על מדיניותו החדשה בנוגע לנסים:

וַיַּעֲנוּ אֲנָשִׁים מִן־הַסּוּפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ: רַבִּי חֲפַצְנוּ לְרֹאוֹת
אוֹת מִיָּדְךָ. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: דּוֹר רָע וּמְבַקֵּשׁ־לוֹ אוֹת,
וְאוֹת לֹא יִנְתֵּן־לוֹ בְּלִתי אִם־אוֹת יוֹנָה הַנְּבִיא. כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָה
יוֹנָה בְּמַעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת, כֵּן יִהְיֶה בְּנוֹ־הָאָדָם
בְּלֵב הָאֲדָמָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלוֹת. (דגשים לא במקור)

הפרושים היו המומים מחריצת הדין. הם ניסו ליטול את המתקפה לידיהם מחדש על ידי דרישת אות (פס' 38) – כאילו שישוע לא עשה דבר עד כה להוכחת משיחותו! אך בפסוק 39 מתרחש שינוי מדיניות בכל הנוגע לנסיו. מעתה והלאה לא יהיו עוד נסים עבור העם, למעט אחד. אמנם ישוע המשיך לחולל נסים לאחר אירוע זה, אך מטרת הנסים השתנתה. הם כבר לא היו למטרת אימות זהותו ודברו לעם, כדי להביא את העם לידי החלטה לגביו. החלטה זו כעת כבר נעשתה, ואין אפשרות לחזור ממנה. כעת יהיו נסיו למטרת הכשרתם של שנים-עשר השליחים למלאכה החדשה שיצטרכו לבצע כתוצאה מדחיית משיחותו. זוהי מלאכת השליחים אשר תוארה בספר מעשי השליחים. עבור הדור ההוא, לא יהיה עוד סימן מלבד אחד: אות יונה הנביא, שהוא אות התחייה. זהו סימן שייעשה לישראל בשלושה מקרים: **ראשית**, בתחייתו של לעזר; **שנית**, בתחייתו של ישוע עצמו; ו**שלישית**, בתחייתם של שני העדים בזמן הצרה. השניים הראשונים נדחו. השלישי יתקבל, מכיוון שתחיית שני העדים תוביל לישועת יהודי ירושלים.⁵⁴

ואז, בפסוקים 41-45, סיים ישוע במילות משפט נוספות לדור ההוא. יש לשים לב עד כמה רווח בקטע הביטוי הדור הָזֶה:

אֲנָשִׁי יִנְנֶה יְקוּמוּ בְּמִשְׁפַּט עַם־הַדּוֹר הַזֶּה וַיִּרְשָׁיעוּהוּ, כִּי הֵם
שָׁבוּ בְקָרִיאת יוֹנָה; וְהִנֵּה־פֹה גְדוֹל מִיוֹנָה. מִלְכַּת תִּימָן תִּקְוֶם
בְּמִשְׁפַּט עַם־הַדּוֹר הַזֶּה וְתִרְשָׁיעֵנוּ, כִּי בָאָה מְקַצוֹת הָאָרֶץ לְשֹׁמֵעַ
אֶת־חֻכְמַת שְׁלֹמֹה; וְהִנֵּה־פֹה גְדוֹל מִשְׁלֹמֹה. וְהַרוּחַ הַטְּמֵאָה
אֲחֵרִי צֹאתָה מִן־הָאָדָם תִּשְׁטֹט בְּמִקְמוֹת צִיָּה לְבִקְשׁ־לָהּ מְנוּחַ

54. ראה פרק י"א, 'אירועי אמצע הצרה הגדולה'.

וְלֹא תִמְצָאָנָהּ. אִזּוּ תֹאמַר: אֲשׁוּבָה אֶל־בֵּיתִי אֲשֶׁר יֵצְאֵתִי מִשָּׁם.
 וּבָאָה וּמְצָאָהּ אֹתוֹ מִפְּנֵה וּמִטְּאטָא וּמִהֶדֶר. וְאַחַר תֵּלֵד: וְלִקְחָהּ
 אֵלֶיהָ שְׁבַע רוּחוֹת אַחֲרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה וּבָאוּ וְשָׁכְנוּ שָׁם. וְהֵיטָה
 אַחֲרֵית הָאָדָם הֵהוּא רָעָה מִרְאשֵׁיתוֹ. כֵּן יִהְיֶה גַם־לְדוֹר הָרָע
 הַזֶּה. (דגש לא במקור)

בפסוק 41 הוא השווה אותם, לניווה, והסביר מדוע ניווה תקום במשפט עם הדור ההוא. כך גם מלכת שבא (פס' 42). בשני המקרים האנשים הם גויים. על אף שהייתה להם התגלות מעטה בהרבה משהייתה לישראל, הם הגיבו, אפילו בלי נסים. אך לא כן הדור ההוא.

ואז, בפסוקים 43-45, מסתיימות מילות המשפט בסיפור על אודות שד כדי להמחיש מה תהיה אחריתו של הדור ההוא. ישוע סיפר על מקרה שבו עזב שד מרצונו שלו אדם שבו אחז. אך כאשר לא יכול למצוא גוף חדש לשכון ולשלוט בו, חזר למעונו המקורי. על אף שמצא אותו מִטְּאטָא וּמִהֶדֶר, הוא גם מצא שהוא עדיין מִפְּנֵה. אותו אדם מעולם לא ניצל את ההזדמנות למלא את חייו ברוח הקודש. גם שד אחר לא נכנס אליו. אז נכנס השד מחדש לאדם שבו אחז בראשונה, ואף הזמין שבעה שדים אחרים להצטרף אליו. התוצאה הייתה שמצבו האחרון של אותו אדם נהייה גרוע מהראשון. במקור היה אחוז בשד אחד בלבד. הייתה לו ההזדמנות, לאחר שהשד עזב, למלא את חייו ברוח אלוהים, והוא לא עשה כן. עכשיו היה מצבו של אותו אדם גרוע יותר, מפני שהיה אחוז כעת בשמונה שדים.

הנקודה בסיפור הזה לעתים קרובות מפוספסת. ישוע סיים את הסיפור בנקודה שמה שהיה נכון לגבי אותו אדם, היה נכון גם לגבי אותו הדור הרָע. תחילתו של אותו הדור הייתה עם הטפתו של יוחנן המטביל. שליחותו של יוחנן הייתה להכין את העם לקבלת המשיח. באמצעות הטפתו של יוחנן היה הדור ההוא מטואטא ומהודר. אך כעת, משבא המשיח, הם דחוהו על בסיס הטענה שהוא אחוז שד. העם שטואטא והודר נותר כעת ריק עקב דחיית משיחותו של ישוע. ובגלל שנותר ריק, תהיה אחריתו של אותו דור גרועה מראשיתו.

בתחילתו של אותו דור, הוא היה תחת שליטה רומית. אף על פי כן הוא התקיים כישות לאומית. הסנהדרין היווה צורת ממשל חצי-אוטונומית. ירושלים עמדה על תלה בכל הדרה ההרודיאני, ומערכת הפולחן הדתי בבית המקדש נותרה בעינה. אך מאוחר יותר, כתוצאה מהדחייה וממשפט אלוהים בשנת 70 לספירה, חדלה ישראל להתקיים כישות לאומית. במקום השעבוד, הם פוזרו על ידי צבאות רומא. המקדש, שהיה מרכז היהדות, נחרב לגמרי, כך שלא נותרה אבן אחת לעמוד על האחרת. בסופו של דבר נפוצו היהודים לכל

רחבי העולם. אם כן אחריתו של הדור הוא הייתה בהחלט גרועה מראשיתו. הם עברו משעבוד לפיזור בכל רחבי העולם.

(2) יוחנן י"א 1-57

אפילו אחרי האירועים המתוארים במתי י"ב ניגשו הפרושים לישוע, ודרשו אות בשביל לאמת את זהותו ואת דברו (מתי טז 1-4). אך שוב הוא סירב לתת להם כל אות נוסף, והבטיח להם רק את אות יונה הנביא, שהוא אות התחייה. תחיית לעזר, המתועדת ביוחנן י"א 1-44, היא מיצג של אות יונה הראשון. ישוע הקים אחרים מהמתים לפני כן, אך כל התחיות האחרות מסוקרות במספר פסוקים בודדים. ואילו כאן משתמש יוחנן ב-44 פסוקים כדי לתאר בפרטי פרטים את תחיית לעזר. מדוע? מכיוון שזהו אות יונה הנביא שהבטיח ישוע. בפסוק 42, ישוע הבהיר בדיוק עבור מי קם לעזר, דהיינו, עבור המון העם היהודי:

וְאֵנִי נֹדְעֵתִי כִּי בְּכָל־עֵת תִּעַנְנִי; אוֹלָם בְּעִבּוֹר הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר סָבִיבוֹתַי דִּבְרַתִּי, לְמַעַן יֶאֱמִינוּ בִּי כִּי אֲנִי שְׁלַחַתָּנִי.

ואז בפסוקים 45-46 באה תגובת היהודים:

וְרַבִּים מִן־הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־מְרִיס, בְּרִאוּתָם אֶת־אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ, הֶאֱמִינוּ בוֹ; וּמִקְצֹתָם הִלְכוּ אֶל־הַפְּרוּשִׁים וַיִּגִּידוּ לָהֶם אֶת־אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ.

כמה מן היהודים הגיבו נכון לאות יונה הראשון הלוז, והאמינו כי ישוע הוא אכן מי שטען להיות. אך האחרים עדיין ביקשו הדרכה או פסיקה כלשהן ממנהיגיהם, ולכן דיווחו לפרושים על מעשהו של ישוע. מאחר שזו היה האות שהבטיח להם ישוע, נענו הללו לאתגר, כמתואר בפסוקים 47-50 ו-53:

אִז יִקְהִילוּ רְאִשֵׁי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים אֶת־סִנְהֶדְרִין. וַיֹּאמְרוּ: מִה־נַּעֲשֶׂה, כִּי הָאִישׁ הַזֶּה עָשָׂה אֹתוֹת הַרְבֵּה? אִם־נִנְיִחַ לּוֹ לַעֲשׂוֹת, כָּלָם יֶאֱמִינוּ בוֹ, וּבָאוּ הָרוֹמִיִּים וְלִקְחוּ גַם אֶת־אֲדָמְתָנוּ וְגַם אֶת־עַמָּנוּ. וְאֶחָד מֵהֶם, קִיִּפָּא שְׁמוֹ וְהוּא כֹהֵן גָּדוֹל בְּשָׁנָה הַהִיא, אָמַר אֲלֵיהֶם: הֵן לֹא־תִדְעוּ מְאוּמָה, אִךְ לֹא־תִתְּבוּנְנוּ כִּי טוֹב לָנוּ מוֹת אִישׁ אֶחָד בְּעַד הַגּוֹי מֵאֲבֹד הָעָם כָּלוֹ . . . וַיִּנְעֲצוּ יַחְדָּו לְהַמִּיתוֹ מֵהַיּוֹם הַהוּא וְהִלְאָה.

הפרושים הגיבו בהתאם לפסיקתם המקורית במתי י"ב. חברי הסנהדרין נקהלו יחדיו להחליט על אופן תגובתם לאות יונה אשר ניתן בתחיית לעזר. הם הוציאו צו דחייה וחיפשו הזדמנות להוציא את ישוע להורג. דחיית משיחותו

של ישוע כעת נשלמה. בהרחיקם לכת מעבר לדחיית משיחותו, הם דנו אותו כעת למוות.

פסוקים 54–57 מביאים את תוצאות פסק הדין של הסנהדרין. **ראשית:** ישוע הסתתר לתקופת זמן קצרה, כי עת מותו עדיין לא הגיעה (פס' 54). **שנית:** בני העם עדיין העלו שאלות בנוגע לזהותו, דבר הגיוני מצדם לעשות לאור תחייתו של לעזר (פס' 55–56). **שלישית:** פסיקת הסנהדרין חילחלה אל ההמונים, לפי פסוק 57:

וְרֵאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים גָּזְרוּ גְזָרָה אֲשֶׁר אִם יִדַע אִישׁ אֶת-
מְקוֹמוֹ יוֹדִיעֵנוּ, לְמַעַן יִתְפָּשֶׂהוּ.

הם חיפשו הזדמנות להוציאו להורג. דחיית משיחותו של ישוע אשר התרחשה במתי י"ב, הגיעה לשיאה ביוחנן י"א, בגזר דין מוות המרחף מעל דמותו של ישוע. אות יונה הראשון, תחיית לעזר, נדחה.

(3) לוקס י"ט 41–44

לוקס י"ט 41–44 שופך אור נוסף על טבעו של החטא הבלתי נסלח שבדחיית משיחותו של ישוע. הקשרו של הקטע הוא תהלוכת הניצחון של ישוע לירושלים. אלפי יהודים קראו: "בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה", ברכה שבמסגרת ההתייחסות היהודית שממנה נלקחה מהווה קבלת פנים רשמית למשיח, בהתבסס על הקשרו המשיחי של מזמור קי"ח 26. ההמון היהודי הכריז את דבר משיחותו בזמן שקרב לירושלים. אך המנהיגים היהודים כבר ביצעו את החטא הבלתי נסלח. כבר נחרץ הדין על הדור ההוא. ומאחר שהיה זה חטא בלתי נסלח, לא הייתה כל דרך להקל בדין. כך שלמרות ההמונים המכריזים שהוא המשיח, ביטא ישוע דברי משפט על העיר ירושלים, לפי לוקס י"ט 41–44:

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב וַיֵּרָא אֶת-הָעִיר, וַיִּבֶךְ: עָלֶיהָ לֵאמֹר: לוֹ יָדַעְתָּ
אֶף-אֵת בְּעוֹד יוֹמֶךָ הַזֶּה אֶת-דָּבָר שְׁלוֹמֶךָ; וְעַתָּה נַעֲלָם מֵעֵינֶיךָ. כִּי
יָמִים בָּאִים עָלֶיךָ וְשָׂפְכוּ אֵיבֶיךָ סוּלְלָה סְבִיבֶיךָ, וְהַקִּיפוּךָ וְצָרוּ
עָלֶיךָ מִכָּל-עַבְרֶיךָ: וְסָחְבוּ אוֹתְךָ וְאֶת-בְּנֶיךָ בְּקֶרְבָּךָ, וְלֹא-יִשְׁאָרוּ
בָּךְ אָבוֹ עַל-אָבוֹ, עַקֵּב כִּי-לֹא יָדַעְתָּ אֶת-עַתְּ פְּקוּדֹתֶיךָ.

(4) מתי כ"ג 1–36

קטע נוסף בכתובים העוסק במשפטו של אותו הדור הוא מתי כ"ג 1–36. הפרק כולו מוקדש לגינויים והרשעתם של הסופרים והפרושים, מנהיגי ישראל, על חטאים שונים. בפסוקים 1–12 הם מגוונים על צביעותם; בפסוקים 13–14, על הובלת העם לדחיית המשיח; בפסוק 15, על השחתת הגיורים; בפסוקים

16-22, על הפיכת תורת משה לתורת סרק באמצעות מסורות הפרושים; בפסוקים 23-24, על התמקדותם בטפל; בפסוקים 25-28, על דאגתם רק לחיצוני ולמראית עין; ובפסוקים 29-36, על דחייתם את הנביאים.

ישנם שני קטעים עיקריים בכתב גינוי זה הרלוונטיים לדיונונו. הראשון הוא מתי כ"ג 13:

אֲדֹ-אֵוִי לָכֶם, הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוֹשִׁים הַחֲנִנִּים, כִּי סִגְרִים אֶתְּם לִפְנֵי הָאָדָם אֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם; הֵן אֶתְּם לֹא-תָבֹאוּ בָּהּ וְאֶת הַבָּאִים לֹא תִנְיָחוּ לְבֹא.

הפרושים מחויבים לתת את הדין לא רק על דחיית משיחותו של ישוע בעצמם, אלא גם על שהנהיגו את העם כולו לדחיית משיחותו של ישוע. זהו גורם שחשוב לציינו, כדי להבין מאוחר יותר מה יהיה הבסיס לביאתו השנייה של ישוע.

קטע עיקרי שני הוא מתי כ"ג 29-36:

אֵוִי לָכֶם, הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוֹשִׁים הַחֲנִנִּים, כִּי בּוֹנִים אֶתְּם קְבָרֵי הַנְּבִיאִים וְתִיפּוּ אֶת-מִצְבוֹת קְבָרוֹת הַצַּדִּיקִים, וְאָמַרְתֶּם: אִם-הָיִינוּ בְיָמֵי אֲבוֹתֵינוּ לֹא-הָיְתָה יָדְנוּ עִמָּהֶם לְשַׁפֵּךְ דָּם הַנְּבִיאִים. וּבְכֵן תַּעֲדִידוּ עַל נַפְשֵׁכֶם כִּי-בָנִים אֶתְּם לְרוֹצְחֵי הַנְּבִיאִים. אַף אֶתְּם מְלֹאוּ סָאת אֲבוֹתֵיכֶם. נְחָשִׁים אֶתְּם יְלָדֵי הַצִּפְעוֹנִים, אֵיכָה תִמְלְטוּ מִדִּין גִּיהֶנָם? לָכֵן הִנְנִי שֹׁלֵחַ לָכֶם נְבִיאִים וְחֻכְמִים וְסוֹפְרִים וּמְהָם תַּהַרְגוּ וְתִצְלְבוּ וּמְהָם תִּכְפוּ בְשׁוֹטִים בְּבִתֵּי כְּנַסְיוֹתֵיכֶם וְתִרְדְּפוּם מֵעִיר לְעִיר; לְמַעַן יָבֹא עֲלֵיכֶם כָּל-דָּם נְקִי הַנִּשְׁפָּךְ בָּאָרֶץ, מִדָּם-הַבַּיִת הַצַּדִּיק עַד-דָּם זְכַרְיָה בֶן-בְּרֻכְיָה אֲשֶׁר רָצַחְתֶּם אוֹתוֹ בֵּין הַהֵיכָל וְלִמְזִבְחָה. אָמֵן אֲמַר אֲנִי לָכֶם, בָּא יָבֹא כָּל-אֱלֹהָ עַל-הַדּוֹר הַזֶּה.

פסוקים אלה מדגישים את חומרת הדין על הדור ההוא. המשפט הוא בעיקר על המנהיגים, אך גם על העם שאותו הובילו המנהיגים לדחיית המשיח. ישוע ציין שלא רק שהם יחויבו לתת את הדין על דחיית משיחותו, אלא שיהיה עליהם גם לתת את הדין על דמם של כל נביאי התנ"ך. לפי הסדר היהודי של ספרי התנ"ך,⁵⁵ שבו השתמש ישוע, הספר הראשון הוא בראשית, שם מוזכר הבל; הספר האחרון הוא דברי הימים ב', שם מוזכר זכריה. ישוע הצהיר שהם היו אשמים בכל הדם שנשפך מבראשית ועד דברי הימים ב', ממש כפי שהיינו אומרים כיום "מבראשית ועד התגלות". אם כן הדור

55. סדר הספרים שונה מזה המוכר בספרי התנ"ך הלועזיים, אם כי מספר הספרים זהה.

ההוא היה אשם בדם הנביאים כולם. הסיבה לכך הייתה שכל מה שהתכוון אלוהים לומר בנוגע למשיח כבר נאמר בפי הנביאים היהודים. ברשותו של הדור ההוא היה הקאנון של כתבי התנ"ך בכללותו. יתרה מכך, הייתה להם ההטפה של יוחנן המטביל, שהכריז על בואו הקרוב של האדון. ולבסוף, היו להם התגלמותו ונוכחותו הפיזיות של ישוע המשיח, אשר בא בלוויית כל האותות המאמתים. ואף על פי כן הם דחו את משיחותו, בהולכם בעקבות הדוגמה של מנהיגיהם. מסיבה זו יידרש מהם לתת את הדין על דמם של כל הנביאים אשר דיברו על המשיח. דבר זה הנו ייחודי לדור ההוא, כפי שצוין בפסוק 36: אֶמֶן אֲמַר אֲנִי לְכֶם, בֹּא יְבֹא כָּל־אֱלֹהֵי עַל־הַדּוֹר הַזֶּה. זהו המשפט על החטא הבלתי נסלח.

הנקודה המועברת עד כה היא זו: משיחותו של ישוע נדחתה על ידי ההנהגה היהודית, וההנהגה היהודית הובילה את העם לדחיית משיחותו על בסיס היותו אחוז שד.

כמה ימים לאחר שנאמרו המילים הללו, ניתן אות יונה השני בתחיתו של ישוע. אותו אות יונה השני נדחה בשבעת הפרקים הראשונים של מעשי השליחים. סקילתו של סטפנוס במעשי השליחים ז' בידי הסנהדרין ציינה את הדחייה הרשמית של אות יונה השני. מסיבה זו רק בפרק ח' יוצאת הבשורה לראשונה לעולם הלא-יהודי.

האיגרת אל העברים נכתבה לקבוצה של מאמינים יהודים, שמפאת רדיפות שקלו לחזור ליהדות. כותב האיגרת הזהירם שעליהם להיבדל לגמרי מן היהדות אשר דחתה את המשיח. אם לא יעשו כן, הם יילכדו במשפט שבא בשנת 70 לספירה ויסבלו מוות פיזי. רק אם יבדילו עצמם לגמרי מן היהדות תהיה להם ההזדמנות להימלט מהמשפט על הדור ההוא. כמובן, מהאיגרת אל העברים לא ידוע מה היו התוצאות. אך הן ידועות מיוספוס ומאוסֶביוס, המצטט את הֶגֶסִיפוס, שהיה היסטוריון יהודי משיחי מהמאה השנייה. אנשים אלה תיעדו כיצד המאמינים היהודים, מתוך ציות לאיגרת אל העברים, התבדלו מן היהדות. כאשר החל המרד נגד רומא בשנת 66 לספירה, עזבה קהיליית היהודים המשיחיים כולה את הארץ וחיכתה עד תום המלחמה בעיירה פְּלָה שבעבר הירדן המזרחי. על אף שמיליון ו-100 אלף יהודים נהרגו באותו מרד יהודי נגד רומא, לא נהרג ולו יהודי משיחי אחד. אילו לא נשמעו לכותב האיגרת אל העברים, היו סובלים מוות פיזי. אך מאחר שכן צייתו, הם מילטו את נפשותיהם ושחררו מן המשפט על הדור ההוא.

[ב] התנאי המקדים לביאתו השנייה של המשיח

משאמרנו כל זאת, מהו, אם כן, הבסיס לביאתו השנייה של המשיח? כדי לגלות זאת נחוץ יהיה להתבונן בחמישה קטעים נוספים מהכתובים.

הקטע הראשון הוא ויקרא כ"ו 40-42:

והִתְנַדְּוּ אֶת־עֵינֵיכֶם וְאֶת־עֹן אֲבֹתְכֶם בְּמַעַלְמֵי אֲשֶׁר מַעַלְוֵי־בִי, וְאֶף אֲשֶׁר־הִלְכוּ עִמִּי בְּקָרִי. אֶף־אֲנִי אֶלְךָ עִמָּם בְּקָרִי וְהִבֵּאתִי אֹתָם בְּאֶרֶץ אֲיִבִייהֶם, אוֹ־אֲזִי יִכְנַע לְבָבְכֶם הָעָרֶל, וְאֲזִי יִרְצוּ אֶת־עֵינֵיכֶם. וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקֹוב, וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהָאֶרֶץ אֲזָכֹר.

בויקרא כ"ו ניבא משה כיצד, בגלל חוסר ציות לרצונו הגלוי של אלוהים, יופצו היהודים לכל רחבי העולם. לפי הברית החדשה קרה דבר זה כתוצאה ישירה מדחיית משיחותו של ישוע. בהגיענו לפסוק 39, התפוצה לכל רחבי העולם היא כבר עובדה. עד לנקודה זו בויקרא כ"ו, כל הכתוב בו התגשם. ואז בפסוק 42 מציין משה שלאִלוהים יש כוונה מלאה לתת לישראל את כל הברכות וההבטחות של ברית אברהם, ובמיוחד בכל הקשור לארץ המובטחת. אך לפני שיוכלו להתחיל ליהנות מאותן ברכות של ברית אברהם בתקופת מלכות המשיח, הם חייבים קודם למלא את התנאי בפסוק 40: וְהִתְנַדְּוּ אֶת־עֵינֵיכֶם וְאֶת־עֹן אֲבֹתְכֶם. יש לשים לב לכך שהמילה עֹן היא בצורת יחיד ושהיא מתייחסת למשהו מוגדר. ישנו עוון אחד מסוים שעל בני עם ישראל להתוודות עליו, לפני שיוכלו להתחיל ליהנות מכל יתרונותיה של ברית אברהם. העוון בוצע על ידי אֲבֹתְכֶם, או אבותיהם הקדומים, אך כעת מוטל על דור שבא מאוחר יותר להתוודות עליו.

הקטע השני הוא ירמיהו ג' 11-18:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי: צִדְקָה נִפְשָׁה מִשֶּׁבֶה יִשְׂרָאֵל מִבְּגֵדָה יְהוּדָה. הֲלֹךְ וְקָרָאתָ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה צְפוּנָה וְאָמַרְתָּ: שׁוּבָה מִשֶּׁבֶה יִשְׂרָאֵל, נְאֻם־יְהוָה, לֹא־אֶפִּיל פָּנַי בָּכֶם, כִּי־חָסִיד אֲנִי, נְאֻם־יְהוָה, לֹא אֶטּוֹר לְעוֹלָם. אֲךָ דְּעִי עֹנֶיךָ, כִּי בִיהוּה אֶלְהֵיךָ פְּשַׁעְתָּ, וּתְפַזְּרִי אֶת־דַּרְכֶיךָ לְאָרִים תַּחַת כָּל־עֵץ רַעַן וּבְקוֹלִי לֹא שָׁמַעְתָּם, נְאֻם־יְהוָה. שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים, נְאֻם־יְהוָה, כִּי אֲנִי בְּעַלְתִּי בָכֶם, וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמְּשֻׁפָּחָה, וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן. וְנִתַּתִּי לָכֶם רַעִים כָּלְבִי, וְרָעוּ אֶתְכֶם דְּעָה וְהִשְׁכִּיל. וְהָיָה כִּי תִרְבוּ וּפְרִיתֶם בְּאֶרֶץ בְּיָמַי הַהֵמָּה, נְאֻם־יְהוָה, לֹא־יֹאמְרוּ עוֹד: אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה, וְלֹא יַעֲלֶה עַל־לֵב, וְלֹא יִזְכְּרוּ־בוֹ

וְלֹא יִפְקְדוּ, וְלֹא יַעֲשֶׂה עוֹד. בָּעֵת הַהִיא יִקְרְאוּ לִירוּשָׁלַם כְּסָא
 יְהוָה, וְיִנְקוּוּ אֵלָיָהּ כְּל־הַגּוֹיִם לְשֵׁם יְהוָה לִירוּשָׁלַם, וְלֹא יִלְכוּ עוֹד
 אַחֲרֵי שְׁרֹת לְבָם הָרַע. בְּיָמִים הַהֵמָּה יִלְכוּ בֵּית יְהוּדָה עַל־בֵּית
 יִשְׂרָאֵל, וְיָבִיאוּ יַחְדוֹ מֵאֲרָץ צָפוֹן עַל־הָאֲרָץ אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי אֶת־
 אֲבוֹתֵיכֶם.

בפסוקים 14-18 מתחיל ירמיהו לתאר את הברכות ששומר אלוהים לישראל לימי מלכות המשיח. תהיה זו תקופה של גאולה וברכה עצומה ליהודים, כאשר תכונן המלכות בידי משיחם. אך כל הברכות הללו מותנות בפסוק 13, שלפיו עליהם להכיר בעוון אחד מסוים ולהתוודות עליו - עוון שביצעו נגד ה' אלוהיהם.

הקטע השלישי הוא בספר זכריה. זכריה י"ב, י"ג ו-י"ד מהווים חזון נבואי אחד, יחידה רעיונית המפתחת נושא אחד. פרק י"ג מספר על טיהורו הלאומי של עם ישראל מחטאו. פרק י"ד מתאר את ביאתו השנייה של המשיח ואת כינון מלכותו. אך טיהורו של ישראל, ובעקבותיו ביאתו השנייה ומלכות המשיח, מותנים כולם בזכריה י"ב 10:

וְשִׁפְכֹתִי עַל־בֵּית דָּוִד וְעַל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם רוּחַ חַן וְתַחֲנוּנִים,
 וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר־דָּקְרוּ, וְסָפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפַּד עַל־הַיְחִיד,
 וְהִמְרָ עָלָיו כְּהִמְרָ עַל־הַבְּכוֹר.

לפני שיקבל עם ישראל את הטיהור מחטאו, ולפני שישוב המשיח כדי לכונן את מלכותו, על ישראל קודם להביט אָל (לא להביט עַל, כמו בתרגום המסורתי באנגלית) האחד שהם דקרו ולהתחנן לשובו. ברגע שיעשו זאת, אז, ורק אז, יקבלו את טיהורם ויתחילו ליהנות מהברכות של עידן המשיח. הקטע הרביעי הוא בהושע ה'. הדובר לכל אורך פרק ה' הוא אלוהים עצמו, ואלוהים הוא עדיין המדבר בפסוק 15:

אֵלֶךְ אֲשׁוּבָה אֶל־מְקוֹמִי, עַד אֲשֶׁר־יֵאָשְׁמוּ וּבִקְשׁוּ פָנַי, בְּצַר
 לָהֶם וְשָׁחַרְנִי.

קיימות הנחות מוקדמות מסוימות בבסיס הבנת הפסוק הזה. לפני שיוכל מישוהו לשוב למקום כלשהו, עליו קודם לעזובו. בקטע הזה מצהיר אלוהים שהוא הולך לשוב אל מקומו. מקומו של אלוהים הוא בשמיים. לפני שיוכל אלוהים לשוב לשמיים, עליו קודם לעזוב אותם. השאלה היא: מתי אי פעם עזב אלוהים את השמיים? אלוהים עזב את השמיים בהיותו לאדם בדמותו של ישוע מנצרת. ואז, בגלל אשמה אשר אשמו נגדו, הוא שב לשמיים בעלייה השמיים מהר הזיתים. פסוק זה ממשיך ומציין שהוא לא ישוב אל פני הארץ עד שתהיה הודאה או התוודות על הפשע שבעטיו הוא שב לשמיים. מהו אותו

פשע יהודי לאומי אשר בוצע נגד דמותו של ישוע? הפשע אינו, כפי שחושבים אנשים כה רבים, הריגתו. ההריגה בפועל נעשתה בידיהם של גויים, לא בידיים היהודיות. הוא נשפט והורשע בידי שופט נוכרי. הוא נצלב בידי חיילים גויים. אך כל זה הוא בסופו של דבר לא רלוונטי, שכן בלי קשר לקבלתו או לדחייתו בידי היהודים, היה על ישוע למות בכל מקרה כדי להוות קורבן על החטא. פשעו הלאומי של עם ישראל היה דחיית משיחותו. לפי פסוק זה רק כאשר תהיה הכרה בפשע זה או התוודות עליו, ישוב המשיח אל פני הארץ.

הקטע החמישי הוא במתי כ"ג. כפי שהודגם קודם לכן, קטע זה מכיל את דברי הגינוי של המשיח כלפי הסופרים והפרושים, ההנהגה היהודית של זמנו, על שהובילו את העם לדחיית משיחותו. הוא עדיין דיבר אליהם בפסוקים 37-39:

יְרוּשָׁלַיִם, יְרוּשָׁלַיִם, הַהֲרִגְתְּ אֶת־הַנְּבִיאִים וְהַסְקַלְתְּ אֶת־
הַשְּׁלוֹחִים אֵלֶיהָ, כַּמָּה פְּעָמִים חָפַצְתִּי לְקַבֵּץ אֶת־בְּנֵיךְ פֶּתַח־נִגְלֹת
הַמִּקְבָּצֵת אֶת־אֲפֻרְחֶיהָ תַּחַת כַּנְּפִיהָ וְלֹא אָבִיתָם. הִנֵּה בֵיתְכֶם
יַעֲזֹב לְכֶם שָׁמָּם. כִּי אֲנִי אֹמֵר לְכֶם, רְאֵה לֹא תִרְאוּנִי מֵעַתָּה עַד
אֲשֶׁר תֵּאמְרוּ: בָּרוּךְ הוֹבֵא בְּשֵׁם־יְהוָה.

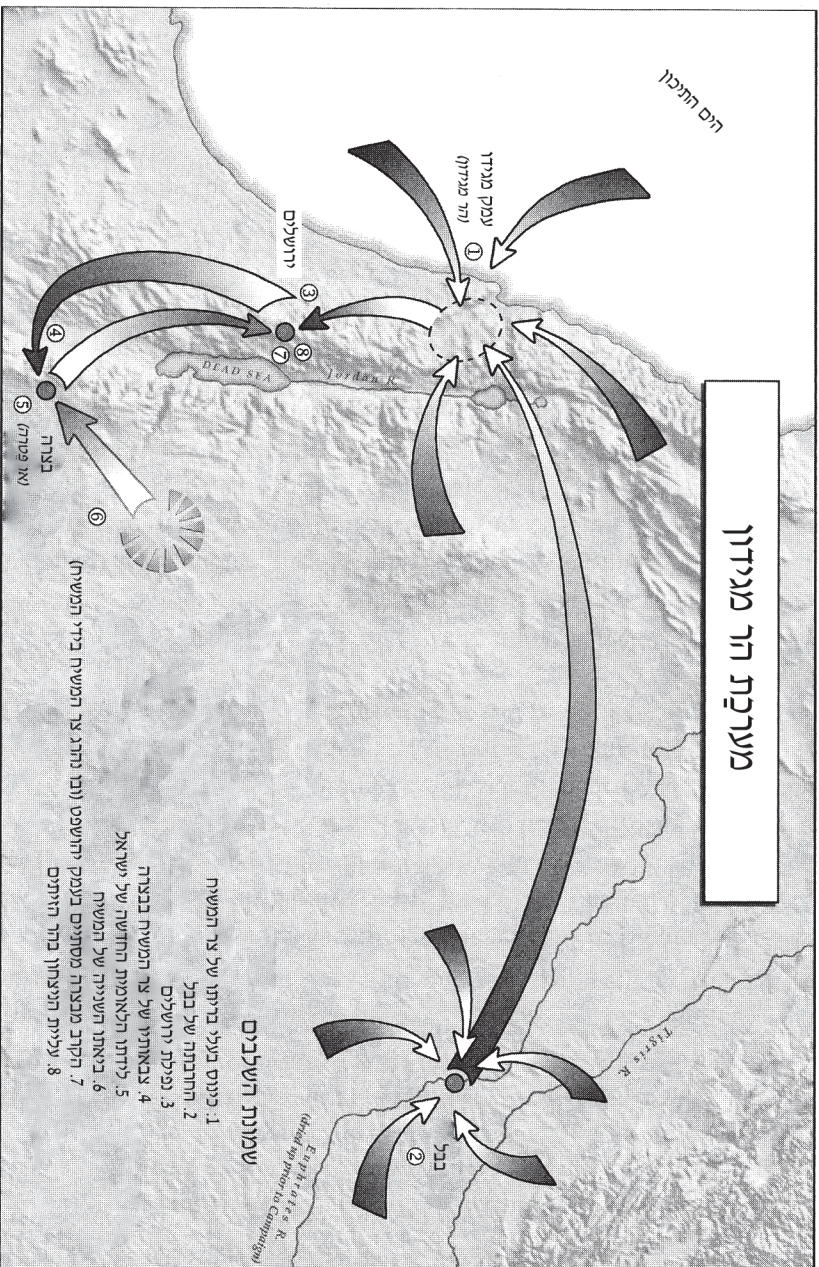
בדברו אל ההנהגה היהודית חוזר ישוע ומזכיר את כוונתו המקורית לקבץ אותם, אילו רק קיבלוהו (פס' 37). בגלל שדחו את משיחותו, במקום להיקבץ הם יופצו. ביתם - בית המקדש - ייעזב שומם ויחרב, ודבר לא ייוותר (פס' 38). אולם אז הוא מכריז שהם לא יראו אותו שוב עד שיאמרו: בָּרוּךְ הוֹבֵא בְּשֵׁם־יְהוָה. זוהי קבלת פנים למשיח. הווה אומר שהם יקבלו את משיחותו של ישוע.

אם כן ישוע לא ישוב אל פני הארץ עד שיבקשו ממנו היהודים והמנהיגים היהודים לשוב. כי בדיוק כפי שפעם הובילו המנהיגים היהודים את העם לדחיית משיחותו של ישוע, יהיה עליהם יום אחד להוביל את העם לקבלת משיחותו של ישוע.

עובדה זו היא שמסבירה את מלחמתו של השטן נגד היהודים לאורכה של ההיסטוריה באופן כללי, ובתקופת הצרה הגדולה בפרט. השטן יודע שברגע שיחזור המשיח, יסתיים החופש שלו. השטן גם יודע שישוע לא ישוב עד שיבקשו ממנו המנהיגים היהודים לשוב. לכן אם יוכל השטן להצליח ולהשמיד את היהודים אחת ולתמיד לפני שיגיעו לידי תשובה לאומית, או אז לא ישוב ישוע והקרֶיָה של השטן תהיה בטוחה לנצח. מסיבה זו שברגע שיוגבל השטן למעונו הרביעי ויידע שזמנו קצר, הוא יגייס את כל כוחותיו השטניים בניסיון להשמיד את היהודים אחת ולתמיד. אנטישמיות על כל צורותיה, פעילה או

פסיבית, ובין אם היא על רקע גזעי, אתני, לאומני, כלכלי, פוליטי, דתי או תיאולוגי - כולה חלק מאסטרטגיה שטנית למנוע את הביאה השנייה. זהו, אם כן, הבסיס הכפול לביאתו השנייה של המשיח: על עם ישראל להתוודות על חטאו הלאומי, ואז להתחנן אל המשיח שישוב, ולְהִמָּר עָלָיו קְהָמַר עַל-הַבְּכוֹר.

מערכת הר מגידו

תרישים מס', 7

נד

פרק ארבעה-עשר

מערכת הר מגידון וביאתו השנייה של ישוע המשיח

שני אירועי השיא של הצרה הגדולה הם מערכת הר מגידון והביאה השנייה. כמות מידע ניכרת ניתנת בכתובים לגבי תקופת זמן זו. אחד הקשיים הגדולים ביותר בלימוד של אחרית הימים הוא למקם את האירועים הללו ברצף כרונולוגי, כדי לראות מה בדיוק יקרה במערכת הר מגידון. פרק זה הוא ניסיון לעשות את הדבר הזה ממש. ניתן לחלק את מערכת הר מגידון לשמונה שלבים, ודבר זה בתורו יסייע להבנת רצף האירועים.⁵⁶

א. השלב הראשון: כינוס בעלי בריתו של צר המשיח

מערכת הר מגידון תחל בדין הקערה השישית, המתועד בהתגלות ט"ז 12-16:

וַיִּרְקוּ הַשָּׁשִׁי אֶת־קַעְרָתוֹ עַל־הַנְּהָר הַגָּדוֹל, וְהָרִפְרִית; וַיַּחֲרְבוּ מִיָּמֵינוּ לַיָּשָׁר מַסְלָה לַמְּלָכִים הַבָּאִים מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ. וְאַרְאָ וְהִנֵּה מִפִּי הַתֵּנִין וּמִפִּי הַחִיָּה וּמִפִּי נְבִיא הַשֶּׁקֶר יֵצְאוֹת שְׁלֹשׁ רוּחוֹת טְמֵאוֹת דּוֹמֹת לַצִּפְרֹדִיעִים; כִּי רוּחוֹת הַשָּׂדִים הֵנָּה, עֹשׂוֹת אוֹתוֹת וְיֵצְאוֹת אֶל־מַלְכֵי אֶרֶץ וְתַבַּל כְּלָה לְאַסְפָּם לְמַלְחַמַת הַיּוֹם הַזֶּה הַהוּא הַגָּדוֹל, יוֹם אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת. הִנְנִי בָּא כְּגִנְבַּ. אֲשַׁרִּי הַשֶּׁקֶד וְשַׁמְר

56. ראה תרשים מס' 7 הכולל מפה של מערכת הר מגידון.

אֶת־בְּגָדָיו, לַמַּעַן לֹא־יִלְדָּ עָרִם וְרָאוּ אֶת־עֲרֹתָו. וַיֵּאָסֶף אֹתָם
אֶל־הַמָּקוֹם הַנִּקְרָא בְּעֵבְרִית הַר מְגִדוֹן.

כאשר תישפך הקערה השישית יתייבש נהר הפרת (פס' 12). תהליך ייבוש זה יתרחש במטרה להקל על צר המשיח לכנס את כוחותיו למערכת הר מגידון. על אף שנהייה מקובל לזהות את המַלְכִים הַבָּאִים מִמְּזֶרַח־שְׁמֶשׁ, או "מלכי המזרח", עם הסינים ולשלבם עם צבא 200 המיליון מהתגלות ט', לא העקביות ולא הפרשנות וגם לא מבנהו של ספר ההתגלות מאפשרים זאת. ביחס למבנהו של ספר ההתגלות, "200 המיליון" ומַלְכֵי הַמְּזֶרַח שייכים לשני דינים שונים שיש לשמור על הבחנה ביניהם ואין לשלבם. "200 המיליון" הם בדין שופר, בעוד מַלְכֵי הַמְּזֶרַח הם בדין קערה. יתרה מכך, בדין על התגלות ט' הבהרנו כי 200 המיליון הם שדים ולא אנשים, סינים או אחרים. לפיכך מבנה הספר הוא גורם מכריע נגד מיזוג שני הדינים הללו לאחד. בנוגע לעקביות בפרשנות, גם היא שוללת את מַלְכֵי הַמְּזֶרַח כהתייחסות לסינים. בכל מקום אחר בכתובים מתייחס המזרח תמיד למסופוטמיה (אשור ובבל). העקביות מחייבת שביטוי זה יתייחס גם הוא למסופוטמיה ולא לסין (למשל, מתי ב 1). העובדה שבבל, עיר הבירה של צר המשיח, תשב על גדות נהר הפרת, מעידה אף היא שהמלכים הבאים מן המזרח יהיו מלכים מסופוטמיים. לפיכך פרשנות עקבית מהווה גורם מכריע נגד הצמדת התייחסות זו לסין. פרשנות עקבית, ולא אקטואליה, היא הבסיס לקביעת משמעותו של טקסט כלשהו.⁵⁷

הקערה השישית יתייבש את נהר הפרת כדי להקל על כוחותיו הבלליים של צר המשיח לתמרן. ייצא צו מעיר הבירה בבל, הפוקד על בעלי בריתו של צר המשיח לכנס את צבאותיהם יחד (פס' 13-14). כינוס הכוחות לשם אותה מערכה סופית נגד היהודים הוא בבירור עבודתו של השילוש המדומה. כל שלושת חברי השילוש המדומה מעורבים: הַתְּנִין, או השטן (האב המדומה); הַחֲיָה, או צר המשיח (הבן המדומה); וּנְבִיא הַשֶּׁקֶר (רוח הקודש המדומה). הזימון יגובה בפעילות דמונית, כדי להבטיח שהעמים אכן ישתפו פעולה בכינוס צבאותיהם יחד. שליחים דמוניים אלה יצוידו ביכולת לחולל אותות, כדי להבטיח היענות ולדכא כל חוסר נכונות מצד המלכים האחרים לשתף פעולה. מלכים אלה הם שבעת המלכים שכבר היו תחת סמכותו של צר המשיח מאז אמצע הצרה.⁵⁸

מרבית להשתמש במונח "קרב ארמגדון", אך למעשה מונח זה אינו מתאים, מכיוון שיתרחש יותר מקרב אחד. מסיבה זו הפסיקו מורי נבואה

57. ראה פרק י', 'אירועי המחצית הראשונה של הצרה', לשם דיון נוסף בשאלה זו.

58. ראה פרק ב', 'עתות הגויים', ופרק י"א, 'אירועי אמצע הצרה הגדולה'.

רבים להשתמש בו ומעדיפים להשתמש ב"מערכת הר מגידון", כמו בפרק זה. אך גם מונח זה אינו מתאים, מפני שלא תהיה לחימה בהר מגידון עצמו; כל הלחימה תתקיים במקום אחר. כינוי מקראי יותר לעימות הסופי הזה נמצא במילות הסיכום של פסוק 14: מְלַחֶמֶת הַיּוֹם הַהוּא הַגָּדוֹל, יוֹם אֱלֹהֵי הַצְּבָאוֹת. זהו תיאור מדויק יותר של טבעו והיקפו של אותו עימות אחרון.

הרצף הרעיוני נקטע כעת בהערה מוסגרת (פס' 15), המכילה מסר של נחמה ותקווה למאמינים החיים באותה נקודת זמן בתקופת הצרה הגדולה. הם מעודדים להמשיך בַּאמונה, כי כאשר יראו את הצבאות מתכנסים יחדיו, או אז יוכלו לדעת שהביאה השנייה כבר ממש מעבר לפינה. מסר של נחמה ניתן בנקודה זו לכל המאמינים כדי לתת להם תקווה.

בפסוק 16 ישנה חזרה לרצף הרעיוני, ומצוין בו שם מקום ההתכנסות של בעלי בריתו של צר המשיח: הַר מְגִדוֹן, או הר מגידו (באנגלית: אַרְמְגִדוֹן). מגידו הייתה עיר אסטרטגית הממוקמת בקצהו המערבי של עמק יזרעאל, ומגינה על מעבר מגידו המפורסם⁵⁹ שמוביל לתוך העמק הגדול בישראל. אפשר לראות את עמק יזרעאל כולו מההר שעליו עמדה העיר מגידו. אם כך מה שמוכר כ"עמק ארמגדון" בחוגים משיחיים בעולם, הוא למעשה עמק יזרעאל התנ"כי. המושג "ארמגדון" לעולם אינו מתייחס לעמק עצמו, אלא רק להר שבקצהו המערבי. כאן, בעמק הגדול הזה שבגליל התחתון, יתכנסו צבאות העולם למטרת ההשמדה של כל היהודים שנותרו בחיים.

יש לציין שהקטע אינו אומר דבר לגבי קרב המתרחש בעמק זה, כי לא תתרחש כאן כל לחימה. עמק יזרעאל, המוגן על ידי הר מגידו, ישמש בסך הכול כשטח כינוס לצבאותיו של צר המשיח. הר מגידון אז ימלא את אותו התפקיד שמילאה אנגליה בשלביה האחרונים של מלחמת העולם השנייה. צבאות בעלות הברית כינסו את צבאותיהם יחד באנגליה, אך לא שם היה המקום בו התרחש הקרב האחרון. העימות האחרון החל על חופי נורמנדי שבצרפת, ביום הפלישה הידוע בכינויו "דִּי־דִּי". הר מגידון ישמש גם הוא מקום כינוס, אך הקרב יתחיל במקום אחר.

'קטע זה, המתאר את כינוס צבאות העמים, מובא פחות או יותר מפרספקטיבה אנושית. מנקודת מבטו של אדם, זהו בסך הכול ריכוז כוחות צבא שכונסו יחד על ידי צר המשיח. אך שני קטעים אחרים שמדברים גם הם על מאורע זה, מציגים את נקודת השקפתו של אלוהים. הראשון הוא יואל ד' 9-11:

59. זהו ואדי ערה [הערת המתרגם].

קראו־זאת בגוים, קדשו מלחמה, העירו הגבורים, יגשו, ועלו
 כל אנשי המלחמה. כתו אתיכם לחרבות ומזמרתים לרמחים,
 החלש לאמר: גבור אני. עושו ובאו כל־הגוים מסביב ונקבצו,
 שמה הנחת יהוה גבוריך.

נקודת מבטו של אלוהים היא של לגלוג. העמים מעודדים, בצורה מלגלת, להמשיך ולהמיר את ציודם החקלאי לכלי מלחמה. באשר לחלשים, שישכנעו עצמם ויעמידו פנים שהם חזקים. כי בעוד השטן וצר המשיח מכנסים את העמים במטרה להשמיד את היהודים, לאלוהים יש את מטרותו שלו, השונה מאוד, לכך שהוא מרשה לכינוס זה להתקיים.

לעג זה לכינוס העמים מתואר גם במזמור ב' 1-6:

למה רגשו גוים, ולאמים יהגוריק? יתצבו מלכי־ארץ, ורוזנים
 נוסדו־יחד, על־יהוה ועל־משיחו. ננתקה את־מוסרותימו
 ונשליכה ממנו עבתימו. יושב בשמים ישחק, אדני לעג־למו.
 אז ידבר אלימו באפו, ובחרונו יבהלמו. ואני נסכתי מלפי, על
 ציון הר־קדשי.

התכנסות העמים מוצגת כהתכנסות נגד אלוהים האב ונגד משיחו, כלומר המשיח ישוע. בבקשו להשמיד את היהודים מבקש השטן גם לנתק את מוסרות שליטתו של אלוהים בעולם. כמה אווילי! ואז מתואר אלוהים כיושב בשמיים וצוחק, כי תיכף יגרום לבהלה ולמבוכה בקרב עמים אלה. אלוהים הוא זה אשר יושיב את מלכו על הר ציון, והשטן וצר המשיח לא יוכלו למנוע זאת. על אף שהעמים יתגודדו יחד כדי להוציא לפועל את תוכניתו של השילוש המדומה, למעשה הם ישיגו את מטרותו של השילוש הקדוש. התכנסות זו של העמים בעמק יזרעאל תהווה את השלב הראשון של מערכת הר מגידון.

ב. השלב השני: השמדתה של בבל

העובדה שהעיר בבל תיבנה מחדש ותהיה לבירתו העולמית של צר המשיח הוזכרה בפרק הקודם. אך לא זו בלבד שעל בבל להפוך לבירה הפוליטית העולמית, עליה להפוך לבירה הכלכלית של העולם. עובדה זו מתוארת בחזון של זכריה ה' 5-11:

ויצא המלאך הדבר בי, ויאמר אלי: שא נא עיניך וראיה, מה היוצאת הזאת. ואמר: מה היא? ויאמר: זאת האיפה היוצאת; ויאמר: זאת עינים בכל־הארץ. והנה כבר עפרת נשאת, וזאת

אִשָּׁה אַחַת יוֹשֶׁבֶת בְּתוֹךְ הָאֵיפָה. וַיֹּאמֶר: זֹאת הִרְשָׁעָה. וַיִּשְׁלַךְ אֹתָהּ אֶל־תוֹךְ הָאֵיפָה, וַיִּשְׁלַךְ אֶת־אֶבֶן הָעֲפֹרֶת אֶל־פִּיהָ. וַאֲשָׂא עֵינַי וָאָרָא, וְהִנֵּה שְׁתֵּימַי נְשִׁים יוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם, וְלֹהֲנָה כְנָפִים כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה, וּתְשָׂאנָה אֶת־הָאֵיפָה בֵּין הָאֲרָץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם. וַאֲמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי: אָנָּה הִמָּה מוֹלְכוֹת אֶת־הָאֵיפָה? וַיֹּאמֶר אֵלַי: לְבָנוֹת־לָהּ בַּיִת בְּאֲרָץ שְׁנָעַר, וְהוּכַן וְהִנִּיחָה שָׁם עַל־מְכַנְתָּהּ.

האֵיפָה הייתה יחידת משקל מקובלת והיא נהייתה לסמל המסחר. אותו סמל מסחר הפך מושחת במקרה זה, כפי שאנו מבחינים מהעובדה שנוספה לו עוֹפְרֹת, וכך מתקבלת יחידת מידה כוזבת. יתרה מכך, עליה להיות מונחת בארץ שנער, שהיא בבל. לפיכך יהיה מרכז העתידי של הכלכלה העולמית בעיר בבל הבנויה מחדש. לאורכה של המחצית השנייה של הצרה תהיה בבל גם מרכז הכלכלה העולמית וגם המרכז העולמי של הפוליטיקה.

אך מאוחר יותר, בשלבה השני של מערכת הר מגידון, תהיה בבל נתונה למפלה פתאומית. כמה וכמה קטעים עוסקים בחורבנה העתידי של העיר הזאת, אולם לימוד זה יוגבל לקטעי מפתח מסוימים.

הקטע הראשון הוא ישעיהו י"ג 1-23. האמצעי שעל ידו יתרחש החורבן מתואר בישעיהו י"ג 5-1:

מִשָּׂא בָּבֶל אֲשֶׁר חָזָה יִשְׁעִיָּהוּ בֶן־אֲמוּץ. עַל הַר־נִשְׁפָּה שְׂאוֹנִים, הָרִימוּ קוֹל לָהֶם, הִנִּיפוּ יָד וַיָּבֵאוּ פְתִיחַ נְדִיבִים. אֲנִי צְנִיתִי לְמִקְדָּשִׁי, גַּם קָרָאתִי גְבוּרֵי לְאֶפֶי, עַל־יַדִּי גֵאֲוֹתִי. קוֹל הַמּוֹן בְּהָרִים דְּמוֹת עַס־רֵב, קוֹל שְׂאוֹן מִמְּלָכוֹת גוֹיִם נֶאֱסָפִים, יְהוֹה צָבָאוֹת מִפְּקֹד צָבָא מְלַחְמָה. בָּאִים מֵאֲרָץ מֶרְחָק, מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם, יְהוֹה וּכְלֵי זַעֲמוֹ, לְחַבֵּל כָּל־הָאָרֶץ.

משא בבל שאותו חזה ישעיהו היה כינוס אחר של עמים רבים. בעוד הכינוס שבשלב הראשון יהיה של צבאות פְּרוֹ־בבליים, או תומכים בצר המשיח, יהיו צבאות אלה אנטי־בבליים, או נגד צר המשיח. מטרתם תהיה השמדתה של בבל. אלה המשמידים את בבל מכונים בידי אלוהים מְקַדְּשֵׁי. אלוהים ישתמש במאמינים לא־יהודים כדי להחריב את בבל. פרטיו של חורבן זה מסופקים בישעיהו י"ג 6-23. יש לציין שנבואה זו, על אודות חורבנה של בבל, מעולם לא נתגשמה באופן הנדרש על ידי הכתוב.

למשל, ההקשר של ישעיהו י"ג 6-22 ממקם באופן ברור את חורבנה של בבל, שעליו מנובא בפסוקים 1-5, בתחום מסגרת הזמן של יום ה', המהווה

התייחסות לצרה הגדולה. מאחר שעסקנו בקטע זה בפרק ח', 'הצרה הגדולה: מבוא', לא נעסוק בו בפרוטרוט במקום זה.

יתרה מכך, חורבנה של בבל מקושר לגאולה הסופית של ישראל בישעיהו י"ד 1-2:

כִּי יִרְחַם יְהוָה אֶת־יַעֲקֹב, וּבָחַר עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל, וְהִנִּיחָם עַל־
 אֲדָמָתָם; וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם, וְנִסְפְּחוּ עַל־בֵּית יַעֲקֹב. וּלְקָחוּם
 עִמָּיִם וְהִבְיֵאוּם אֶל־מְקוֹמָם, וְהִתְנַחֲלוּם בֵּית־יִשְׂרָאֵל עַל אֲדָמָת
 יְהוָה לְעַבְדֵי וְלִשְׁפָחוֹת; וְהָיוּ שְׂבִיִּים לְשִׁבְיָהֶם, וְרָדוּ בְּגִישֵׁיהֶם.

בחורבן סופי זה תדמה בבל לסדום ועמורה, כיוון שתהיה ראויה למגורים אך ורק עבור חיות הבר של המדבר, ותהיה בלתי ראויה למגורי כל אדם. נדון בטבען של חיות אלה בפרק כ', 'הגויים בתקופת מלכות אלף השנים'. דבר זה הוא הרעיון המרכזי בישעיהו י"ג 19-22:

וְהִיְתָה בְּבֶל צְבִי מִמְּלָכוֹת, תִּפְאָרַת גְּאוֹן כְּשָׂדִים, כְּמֵהֶפְכֶת
 אֱלֹהִים אֶת־סֹדֶם וְאֶת־עַמּוֹרָה. לֹא־תֵשֵׁב לְנֶצַח, וְלֹא תִשְׁכֵּן עַד־
 דוֹר וָדוֹר, וְלֹא־יִהְיֶה שֵׁם עָרְבִי, וְרַעִים לֹא־יִרְבְּצוּ שָׁם. וְרִבְצוּ־שָׁם
 צִיִּים, וּמְלָאוּ בְּתִיבָהֶם אַחִים, וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה, וְשַׁעֲרֵיהֶם
 יִרְקְדוּ־שָׁם. וְעַנָּה אֵיִים בְּאֶלְמְנוֹתֶיהָ, וְתַנִּים בְּהִיכְלֵי עֲנָה, וְקָרוֹב
 לְבֹא עֲתָה, וְיִמְיָהָ לֹא יִמָּשְׁכוּ.

נבואת ישעיהו על בבל מסתיימת בפרק י"ד 22-23, שם נאמר בבירור כי שלא כמו לעמים אחרים, לבבל לא תיוותר שארית ניצולה:

וְקָמְתִי עֲלֵיהֶם, נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת, וְהִכֵּיתִי לְבַבֶּל שֵׁם וּשְׂאֵר וְנִין
 וְנָכְד, נְאֻם־יְהוָה. וְשָׁמְתִיהָ לְמוֹרֶשׁ קַפְדָּ וְאַגְמֵי־מַיִם וְטֹאטְאִתִּיהָ
 בְּמִטְאֵטֵא הַשָּׁמַד, נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת.

נביא נוסף המתאר את השמדת של בבל בידי מספר עמים הוא ירמיהו, ולצורך כך מוקדשים שני פרקים ארוכים (נ-נא). מפאת אורכם של הפרקים הללו, מן ההכרח להגביל את העיון בהם לפסוקים העיקריים שמתארים את חורבנה של בבל.

העובדה שנבואה זו עוסקת בבבל מצוינת בבירור בירמיהו נ' 1:

הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־בְּבֶל, אֶל־אַרְצָה כְּשָׂדִים, בְּיַד
 יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא.

כמו בישעיהו, ירמיהו נ' 9-10 מספר על אודות התכנסותם של עמים רבים נגד העיר בבל:

כִּי הִנֵּה אֲנֹכִי מְעִיר וּמַעֲלָה עַל־בָּבֶל קְהַל־גּוֹיִם גְּדֹלִים מֵאַרְץ צָפוֹן
וְעָרְכוּ לָהּ, מִשָּׁם תִּלְכְּדוּ; חֲצִיו כְּגִבּוֹר מִשְׁכִּיל, לֹא יִשׁוּב רִיקָם.
וְהִיְתָה כְּשָׂדִים לְשָׂלַל, כָּל־שְׁלֵלֶיהָ יִשְׁפְּעוּ, נְאֻם־יְהוָה.

היקפו של חורבן זה והלוחמה מתוארים בירמיהו נ' 11-16:

כִּי תִשְׁמָחִי [תִּשְׁמָחוּ] כִּי תַעֲלִי [תַעֲלִזוּ], שְׂסִי נִחַלְתִּי, כִּי תִפּוּשִׁי
[תִּפּוּשׂוּ] כְּעַגְלָה דָּשָׁה וּתְצַהֲלִי [וּתְצַהֲלוּ] כְּאַבְרִים. בּוֹשָׁה אִמְכֹּם
מֵאֵד, חִפְּרָה יוֹלְדֹתְכֶם, הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם מְדַבֵּר, צִיָּה וְעָרְבָה.
מִקְצָץ יְהוָה לֹא תִשָּׁב, וְהִיְתָה שְׂמֵמָה כָּלָה, כֹּל עֹבֵר עַל־בָּבֶל יִשָּׂם
וְיִשְׂרַק עַל־כָּל־מִכּוֹתֶיהָ. עָרְכוּ עַל־בָּבֶל סָבִיב, כָּל־דֹרְכֵי קִשְׁתָּה,
יָדוּ אֵלֶיהָ, אֶל־תַּחְמְלוּ אֶל־חַץ, כִּי לִיהוָה חֲטָאָה. הֲרִיעוּ עֲלֶיהָ
סָבִיב, נִתְּנָה יְדָה נָפְלוּ אֲשׁוּיֹתֶיהָ [אֲשִׁיּוֹתֶיהָ], נִהְרְסוּ חוֹמוֹתֶיהָ,
כִּי נִקְמַת יְהוָה הִיא, הִנְקֵמוּ בָּהּ, כְּאִשֶּׁר עָשִׂיתָה עִשׂוֹן־לָהּ. כְּרָתוּ
זוֹרַע מִבָּבֶל וּתְנַשֵּׂשׂ מִגַּל בַּעַת קִצִּיר; מִפְּנֵי חֲרִב הַיּוֹנָה, אִישׁ אֶל־
עֲמוֹ יִפְנוּ וְאִישׁ לְאַרְצוֹ יָנִסוּ.

מאוחר יותר, בירמיהו נ' 21-27, ישנו תיאור מוחשי יותר של נפילתה של בבל:

עַל־הָאָרֶץ מְרֵתִים עֲלֶיהָ וְאֶל־יוֹשְׁבֵי פְקוּד; חֲרִב וְהַחֲרִם
אַחֲרֵיהֶם, נְאֻם־יְהוָה, וַעֲשֵׂה כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ. קוֹל מִלְחָמָה
בְּאָרֶץ וְשֹׁבֵר גְּדוֹל. אִיךָ נִגְדַע וַיִּשְׁבֵּר פְּטִישׁ כָּל־הָאָרֶץ! אִיךָ
הִיְתָה לְשֵׂמָה בָּבֶל בְּגוֹיִם! יִקְשְׁתִּי לָךְ וְגַם־נִלְכַדְתָּ, בָּבֶל, וְאַתָּה
לֹא יָדַעְתָּ, נִמְצָאתָ וְגַם־נִתְּפַשְׁתָּ, כִּי בִיהוָה הִתְגַּרְתִּי. פִּתַח יְהוָה
אֶת־אוֹצְרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת־כְּלֵי זַעֲמוֹ, כִּי־מִלְאָכָה הִיא לֹאֲדַנִּי יְהוָה
צָבָאוֹת בְּאָרֶץ כְּשָׂדִים. בָּאוּ־לָהּ מִקָּץ, פִּתְחוּ מֵאַבְסִיָּה, סְלוּהָ
כְּמוֹ־עֲרַמִּים וְהַחֲרִימוּהָ, אֶל־תְּהִי־לָהּ שְׂאֵרִית. חֲרִבוּ כָּל פְּרִיָּהּ,
יָרְדוּ לְטַבַּח, הוּי עֲלֵיהֶם, כִּי־בָא יוֹמָם, עַת פִּקְדָתָם!

חורבן זה יהיה כל כך מוחלט, וכל כך סופי, שבבל לעולם לא תיושב עוד בבני אדם. ההשמדה תהיה מוחלטת כהשמדתן של סדום ועמורה, לפי ירמיהו נ' 39-40:

לָכוּ יִשְׁבוּ צִיִּים אֶת־אֵיִים, וַיִּשְׁבוּ בָּהּ בָּנוֹת יַעֲנָה, וְלֹא־תִשָּׁב
עוֹד לְנֶצַח וְלֹא תִשְׁכּוֹן עַד־דּוֹר וָדוֹר. כְּמַהֲפַכַת אֱלֹהִים אֶת־סְדוֹם
וְאֶת־עַמּוֹרָה וְאֶת־שִׁכְנֵיהָ, נְאֻם־יְהוָה, לֹא יִשָּׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא־יָגוּר
בָּהּ בְּוָאָדָם.

פעם נוספת מספר ירמיהו על התכנסותם של עמים רבים נגד בבל, בפרק נ' 41-42:

הִנֵּה עִם בָּא מִצָּפוֹן, וְגוֹי גָדוֹל וּמְלָכִים רַבִּים יַעֲרוּ מִיַּרְכְּתֵי־אֲרָץ.
קָשֶׁת וְכִידָן יַחֲזִיקוּ, אֲכָזְרֵי הַמָּה וְלֹא יִרְחֲמוּ, קוֹלָם כְּפִים יִהְיֶה,
וְעַל־סוּסִים יִרְכָּבוּ, עָרוֹד כְּאִישׁ לְמַלְחָמָה עֹלֵד, בֵּת־בָּבֶל.

פרק נ' בירמיהו מסתיים בהכרזה על גזר הדין שחרץ אלוהים נגד בבל ועל דאבון לבם של העמים עקב החרבת בירתם העולמית, בפסוקים 45-46:

לָכֵן שָׁמְעוּ עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יָעַץ אֶל־בָּבֶל, וּמְחֹשְׁבוֹתָיו אֲשֶׁר
חָשַׁב אֶל־אֲרָץ כְּשָׂדִים, אִם־לֹא יִסְחָבוּם צָעִירֵי הַצֹּאן, אִם־לֹא
יָשִׁים עֲלֵיהֶם נוֹה. מִקּוֹל נְתֻפָּשָׁה בָּבֶל, נִרְעָשָׁה הָאֲרָץ, וַיִּזְעַקוּ
בְּגוֹיִם נִשְׁמָע.

לאחר התיאור המוחשי והמפורט של נפילת בבל בירמיהו נ', בא תיאור מפורט עוד יותר בירמיהו נ"א. תהיה זו השפעתה של בבל על עמים אחרים שתביא לנפילת משפט אלוהים עליה, לפי ירמיהו נ"א 7-9:

כּוֹס־זָהָב בָּבֶל בִּידֵי־יְהוָה, מְשַׁכֶּרֶת כָּל־הָאָרֶץ, מֵיִינָה שָׁתוּ גוֹיִם,
עַל־כֵּן יִתְהַלְּלוּ גוֹיִם. פִּתְאֹם נִפְלָה בָּבֶל וּתְשַׁבֵּר, הִילִילוּ עֲלֶיהָ,
קָחוּ צָרִי לְמַכְאוּבָהּ, אוֹלֵי תִרְפָּא. רִפְאוּנוּ אֶת־בָּבֶל וְלֹא נִרְפָּתָה;
עֲזֹבוּהָ וְנִלְדָּה אִישׁ לְאֲרָצוֹ, כִּי־נִגַע אֶל־הַשָּׁמַיִם מִשְׁפָּטָה וְנִשְׂא עַד־
שָׁחֲקִים.

לפי ירמיהו נ"א 24 יהיה המשפט חמור במיוחד בגלל מעשיה הרעים של בבל נגד עם ישראל:

וְשַׁלַּמְתִּי לְבָבֶל וְלִכְלַל יוֹשְׁבֵי כְּשָׂדִים אֶת כָּל־רַעְעֵתְם אֲשֶׁר־עָשׂוּ
בְּצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם נְאֻם יְהוָה.

מכיוון שבבל שלטה בעולם כולו בצורה הרסנית, ישחית כעת אלוהים אותה שהשחיתה רבים כל כך, לפי ירמיהו נ"א 25-26:

הִנְנִי אֹלֵיךָ, הִר הַמְּשַׁחִית, נְאֻם־יְהוָה, הַמְּשַׁחִית אֶת־כָּל־הָאָרֶץ,
וְנִטִּיתִי אֶת־יָדֶי עֲלֶיךָ וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן־הַסִּלְעִים וַיִּנְתִּיךָ לְהָר שְׂרָפָה.
וְלֹא־יִקְחוּ מִמֶּךָ אָבֹן לְפָנָה וְאָבֹן לְמוֹסְדוֹת, כִּי־שִׁמְמוֹת עוֹלָם
תִּהְיֶה, נְאֻם־יְהוָה.

אכן, אומר ירמיהו נ"א 29, ייעד אלוהים החרבה כוללת ומוחלטת לעיר בבל:

וַתִּרְעַשׂ הָאֲרָץ וַתַּחַל, כִּי קָמָה עַל־בָּבֶל מְחֹשְׁבוֹת יְהוָה, לְשׁוּם
אֶת־אֲרָץ בָּבֶל לְשָׂמָה מֵאִין יוֹשֵׁב.

פעם נוספת מציין ירמיהו בפסוקים 35-36, שהכרחיותו של משפט זה נובעת מיחסה של בבל כלפי היהודים:

חֲמָסִי וְשֹׂאֲרֵי עַל־בָּבֶל, תֹּאמְרוּ לְשֶׁבֶת צִיּוֹן, וְדַמְי אֶל־יֹשְׁבֵי כְּשָׂדִים,
תֹּאמְרוּ יְרוּשָׁלַם. לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה: הֲנִי־רַב אֶת־רִיבְךָ וְנִקְמַתִּי
אֶת נִקְמַתְךָ וְהִחַרְבְּתִי אֶת־יָמָה וְהִבְשַׁתִּי אֶת־מְקוֹרָהּ.

החרבת בבל תביא לרינה ולשמחה גדולה בקרב הנאמנים, והיא נתפסת כנקמת אלוהים בבבל על יחסה הרע ליהודים, לפי ירמיהו נ"א 48-49:

וְרִנְנוּ עַל־בָּבֶל שְׂמִים וְאַרְץ וְכֹל אֲשֶׁר בָּהֶם, כִּי מִצְפּוֹן יְבוֹא־לָהּ
הַשּׁוֹדְדִים, נְאֻם־יְהוָה. גַּם־בָּבֶל לִנְפֹל חֲלָלִי יִשְׂרָאֵל, גַּם־לְבָבֶךָ
נָפְלוּ חֲלָלִי כָל־הָאָרֶץ.

הנבואה על השמדת בבל מסתיימת בתיאור תוצאות נפילתה, בירמיהו נ"א 54-58:

קוֹל זַעֲקָה מִבָּבֶל, וְשֹׁבֵר גְּדוֹל מֵאָרֶץ כְּשָׂדִים. כִּי־שִׁדָּד יְהוָה
אֶת־בָּבֶל, וְאַבְדַּד מִמֶּנָּה קוֹל גְּדוֹל, וְהִמּוּ גְלִיהֶם כַּמִּים רַבִּים, נָתַן
שָׂאוֹן קוֹלָם. כִּי בָא עָלֶיהָ עַל־בָּבֶל שׁוֹדָד וְנִלְכְּדוּ גְבוּרֶיהָ, חִתְּתָהּ
קִשְׁתוֹתָם, כִּי אֵל גְּמָלוֹת יְהוָה שָׁלַם יִשְׁלַם. וְהִשְׁפַּרְתִּי שָׂרִיָּה
וְחִכְמֶיהָ, פְּחוֹתֶיהָ וְסַגְּנֶיהָ וְגְבוּרֶיהָ, וְיִשְׁנּוּ שְׁנַת־עוֹלָם וְלֹא יִקְיִצוּ,
נְאֻם־הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ. כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: חֲמוֹת
בָּבֶל הִרְחִבָה עֲרֵעַר תִּתְעַרְעַר, וְשַׁעְרֶיהָ הִגְבְּהִים בָּאֵשׁ יִצְתּוּ, וְיִגְעוּ
עַמִּים בְּדִירֶיךָ וְלֹא־מִים בְּדִי־אֵשׁ, וְיִעֲפוּ.

כדי לחתום את הנבואות ביצע ירמיהו הנביא מעשה פיזי בעל משמעות סמלית. המעשה מתואר בפרק נ"א 59-64:

הַדָּבָר אֲשֶׁר־צָוָה יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶת־שָׂרִיָּה בֶן־נְרִיָּה בֶן־מַחְסִיָּה,
בְּלַכְתּוֹ אֶת־צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בָּבֶל, בְּשַׁנַּת הָרַבְעִית לְמַלְכוֹ,
וְשָׂרִיָּה שָׂר מְנוּחָה. וַיִּכְתֹּב יְרֵמְיָהוּ אֶת כָּל־הָרְעָה אֲשֶׁר־תָּבוֹא
אֶל־בָּבֶל אֶל־הַסֹּפֵר אַחָד, אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים אֶל־
בָּבֶל. וַיֹּאמֶר יְרֵמְיָהוּ אֶל־שָׂרִיָּה: כִּבְאֵד בָּבֶל, וְרֹאיתָ וְקִרְאתָ אֶת
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְאַמְרַת: יְהוָה, אַתָּה דְּבַרְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה
לְהַכְרִיתוֹ, לְבַלְתִּי הֵיטֵת־בוֹ יוֹשֵׁב לְמַאֲדָם וְעַד־בְּהִמָּה, כִּי־שָׁמְמוֹת
עוֹלָם תִּהְיֶה. וְהָיָה כְּכַלְתְּךָ לְקֹרֵא אֶת־הַסֹּפֵר הַזֶּה, תִּקְשֹׁר עָלָיו
אֶבֶן וְהִשְׁלַכְתּוֹ אֶל־תּוֹךְ פְּרֵת. וְאַמְרַת: כִּכָּה תִשְׁקַע בָּבֶל וְלֹא־
תִּקּוּם, מִפְּנֵי הָרְעָה אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא עָלֶיהָ, וְיִעֲפוּ. עַד־הַיָּנֶה
דְּבָרֵי יְרֵמְיָהוּ.

העתק של ירמיהו נ' 1-נ"א 58 נכתב על גבי מגילה ונקשר לאבן. לאחר שהוקרא בפני הגולים היהודים בבבל, הוא נזרק לתוך נהר הפרת. ממש כפי ששקעה המגילה, כך תשקע בבל.

ישנן שתי אינדיקציות בכתובים לכך שמלכה של בבל, צר המשיח, לא יהיה נוכח בעיר כאשר תיחרב בירתו. הראשונה היא בירמיהו נ' 43:

שָׁמַע מֶלֶךְ-בָּבֶל אֶת-שְׁמַעַם וְרָפוּ יָדָיו, צָרָה הַחֲזִיקָתָהּ, חֵיל כְּיֹלְדָה.

השנייה היא בירמיהו נ"א 31-32:

רַח לְקִרְאֵת-רַח יְרוּחַ, וּמַגִּיד לְקִרְאֵת מַגִּיד, לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ בָּבֶל כִּי-נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקְצָה. וְהַמַּעֲבָרוֹת נִתְפָּשׂוּ, וְאֶת-הָאֲנָמִים שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ, וְאֲנָשֵׁי הַמְּלַחְמָה נִבְהָלוּ.

עצם העובדה שיש צורך לשלוח שליחים ולהודיע למלך בבל שבירתו נחרבה, מהווה אינדיקציה חד-משמעית לכך שהוא לא יהיה שם כאשר יתרחש הדבר. אחרת לא היה כל צורך לספר לו. אם כן, היכן הוא? על ידי השוואה בין הכתובים המדברים על השלב הראשון לבין אלה שמדברים על השלב השני, נראה שבזמן שיפגוש צר המשיח את כוחותיו בעמק יזרעאל, ינצלו אויביו את ההזדמנות להתכנס ולהשמיד את עיר בירתו

קודם להשמדתה הפתאומית והעצומה של בבל תינתן אזהרה ליהודים אשר נמצאים עדיין בבבל, לנוס אל מחוץ לעיר לפני שיהיה מאוחר מדי. אזהרה זו מופיעה מספר פעמים בנבואת ירמיהו. הראשונה היא בפרק נ' 6-8:

צֹאן אֲבֹדוֹת הִיָּה [הִיָּה] עַמִּי, רַעֲיֵיהֶם הִתְעוּס, הָרִים שׁוֹבְבִים [שׁוֹבְבוֹם], מִהֵרָ אֶל-גִּבְעָה הַלְכוּ, שְׁכַחוּ רִבְצָם. כָּל-מוֹצְאֵיהֶם אֲכָלוּם, וְצָרִיהֶם אָמְרוּ: לֹא נֶאֱשָׂם; תַּחַת אֲשֶׁר חָטְאוּ לַיהוָה נֹהֵ-צֶדֶק, וּמִקְוֵה אֲבוֹתֵיהֶם יְהוָה. נָדוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל, וּמֵאֲרָץ כְּשָׂדִים יֵצְאוּ [צֵאוּ], וְהִיוּ כְּעֵתוֹדִים לַפְּנֵי-צֹאן.

מאוחר יותר ישנה התייחסות לאזהרה שנייה בפרק נ' 28:

קוֹל נְסִים וּפְלִטִים מֵאֲרָץ בָּבֶל, לְהַגִּיד בְּצִיּוֹן אֶת-נִקְמַת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, נִקְמַת הַיְכָלוֹ.

אותם הנמלטים מבבל ינוסו לירושלים כדי להודיע ליהודים שם על חורבנה של בבל. זוהי נקמת אלוהים בבבל בגלל יחסה הרע ליהודים, ונקמתו עבור היכל מקדשו בגלל מעשה החטאה, שהוא השיקוץ המשומם.

אזהרה שלישית מופיעה בפרק נ"א 5-6:

כִּי לֹא־אֶלְמֹן יִשְׂרָאֵל וַיהוָה מְאַלְהֵיו, מִיְהוָה צְבָאוֹת, כִּי אֲרַצֶּם
מְלֶאכָה אָשֶׁם, מְקַדֹּשׁ יִשְׂרָאֵל. נָסוּ מִתּוֹךְ בְּבַל וּמְלִטּוֹ אִישׁ נַפְשׁוֹ,
אֶל־תִּדְמוּ בְּעוֹנָה, כִּי יֵת נְקָמָה הִיא לַיהוָה, גְּמוּל הוּא מְשַׁלֵּם לָהּ.

נקמת אלוהים עומדת לצאת נגד בבל. לכן מעודדים היהודים לנוס, לבל
יפלו גם הם קורבן לנקמה זו. כמו בפרק נ' 28, אלו הנמלטים ילכו לירושלים
להכריז על שעשה אלוהים, לפי ירמיהו נ"א 10:

הוֹצִיא יְהוָה אֶת־צִדְקוֹתֵינוּ, בָּאוּ וַיְנַסְּפָרָה בְּצִיּוֹן אֶת־מַעֲשֵׂה
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ.

אחר כך ישנה אזהרה רביעית בפרק נ"א 45:

צָאוּ מִתּוֹכָה, עַמִּי, וּמְלִטּוֹ אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ, מִחֲרוֹן אֶף־יְהוָה.

האזהרה החמישית והאחרונה מופיעה בפרק נ"א 50:

פְּלִטִים מִחֶרֶב הִלְכוּ, אֶל־תַּעֲמְדוּ, זָכְרוּ מִרְחוֹק אֶת־יְהוָה,
וִירוּשָׁלַם תַּעֲלֶה עַל־לִבְבְּכֶם.

בהפצרה אחרונה זו לנוס מבבל לפני השמדתה, הם גם מונחים לעשות את
דרכם לירושלים ולספר ליהודים שם את אשר אירע.

לפיכך קודם להחרבתה הפתאומית והגדולה של בבל תינתן ליהודים אזהרה
לעזוב את העיר. הם יצליחו להימלט ויפנו ללכת לירושלים.

נחזור על הערה קודמת: נבואות אלה על החרבתה של בבל מעולם לא
נתגשמו באופן הנדרש מתוך המצוין בכתובים. כפי שמראים פרקים ה' ו-ו'
בדניאל, המדים והפרסים כבשו את בבל כאשר היא עמדה עדיין על תלה
וּבְלִשְׂאֶצֶר הִיָּה הַנִּפְגַע הַיְחִיד. בבל, כעיר, המשיכה להתקיים, ולדניאל אף
ניתן מעמד של סמכות בתוך העיר. בבל ההיסטורית דעכה עם הזמן ונהייתה
עיר רפאים. יתרה מכך, ההחרבה הזאת של בבל נקשרת באופן ברור ללידה
החדשה ולהשבה הסופית של ישראל. אירועים מעין אלה מעולם לא התרחשו
בהקשר של בבל הקדומה.

בקשר ללידה החדשה של ישראל מציין ירמיהו נ' 4-5:

בְּיָמִים הֶהְמָה וּבָעֵת הַהִיא, נָאִם־יְהוָה, זָבָאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמָּה
וּבְנֵי־יְהוּדָה יַחְדָּו, הָלוֹךְ וּבָכוּ יַלְכוּ, וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם יִבְקְשׁוּ.
צִיּוֹן יִשְׂאֶל, דַּרְךְ הַנָּה פְּנִיָּהֶם, בָּאוּ וְנָלוּ אֶל־יְהוָה; בְּרִית עוֹלָם
לֹא תִשְׁכַּח.

לפי פסוקים אלה, תבוא החרבתה של בבל באותו הזמן שיבקש עם ישראל
את ה' אלוהיו וייכנס בבְּרִית עוֹלָם עם אלוהים, שהיא הברית החדשה מירמיהו
ל"א 30-33.

החרבתה של בבל נקשרת להשבת ישראל בירמיהו נ' 19-20:

וּשְׁבַבְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל אֶל־נְוֶהוּ, וְרָעָה הַפְּרָמִל וְהַבָּשָׂן, וּבָהָר אֶפְרַיִם
וְהַגְּלָעָד תִּשְׁבַּע נַפְשׁוֹ. בְּיָמַימִם הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא, נָאִס־יְהוָה, יִבְקֹשׁ
אֶת־עֵוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינְנִי, וְאֶת־חַטָּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמְצָאֵינָה, כִּי
אֶסְלַח לְאִשְׁרֵי אֲשָׁאִיר.

עם ישראל מוצג פה מושב לאדמתו כאשר כל חטאיו נסלחו, כך שאף אחד לא יוכל עוד אפילו למצוא את חטאיו. על השבה זו להיות התוצאה של החרבת בבל, מה שלא ממש יכול להיות נכון לגבי בבל העתיקה.

כל הדברים הללו מצביעים על העובדה שהעיר בבל בהכרח תעבור חורבן בזמן הלידה החדשה של ישראל. דבר זה מחייב שהחרבתה של בבל תתרחש במהלך מערכת הר מגידון. ודבר זה, בתורו, מחייב שהעיר בבל תיבנה מחדש לפני כן.

קטע נרחב נוסף העוסק בהחרבתה של בבל הוא התגלות י"ח 1-24. פרק זה בהתגלות עוסק באופן מיוחד בבבל הפוליטית והכלכלית, אשר תמשול בעולם במשך שלוש שנים וחצי. הקטע מתחיל בהכרזה על אודות נפילת בבל, בפרק י"ח 1-3:

אֲחֵר־יִכֹּן רְאִיתִי מִלְאָךְ אַחֵר יוֹרֵד מִן־הַשָּׁמַיִם, וְהוּא כְּבִיר־כֹּחַ
וְהָאֶרֶץ הָאֵירָה מְכַבְּדוֹ. וַיִּקְרָא בְּקוֹל עֹז לְאֹמֶר: נִפְלָה, נִפְלָה בָּבֶל
הַגְּדוֹלָה וַתְּהִי נֹוֶה שְׁעִירִים וּמִשְׁמֶר לְכָל־רוּחַ טָמֵא וּמִשְׁמֶר לְכָל־
עוֹף טָמֵא וְנִמְאָס, כִּי מֵיִין חֲמַת זְנוּתָה שְׁתוּ כָל־הַגּוֹזִים, וּמִלְכֵי
אֶרֶץ זְנוּ אַחֲרֶיהָ וְסַחְרֵי אֶרֶץ מִשְׁפַּעַת תַּעֲנִיגָה הֶעֱשִׂירוּ.

בהיחרבה תהיה בבל למקום מגוריהם של שדים. יהיה זה מעונם של השדים ומקום מאסרם למשך עידן המשיח (פס' 1-2). אי אפשר לומר שהדבר נכון לגבי בבל היום. הסיבה למשפט החמור הזה על בבל תהיה השחיתות העולמית הפוליטית (מלכי ארץ) והכלכלית (סחרי ארץ), שתנבע מעיר זו עקב משילתו של צר המשיח בה (פס' 3).

כמו בנבואות בירמיהו, מגלה התגלות י"ח 4-5 שתצא קריאה ליהודים להימלט מן העיר טרם החרבת בבל:

וְאֶשְׁמַע קוֹל אַחֵר מִן־הַשָּׁמַיִם הָאֹמֵר: צְאוּ מִמֶּנָּה, עַמִּי, פְּרוּ־
וּתְחַבְּרוּ אֶל־חַטָּאתֶיהָ וּפְרוּ־תִקְחוּ מִמִּכּוֹתֶיהָ, כִּי־חַטָּאתֶיהָ הִגִּיעוּ
עַד־לְשָׁמַיִם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־עֲוֹנוֹתֶיהָ.

כוס עוונותיה של בבל תהיה אז מלאה. לבל יבוא משפטה של בבל גם על היהודים, הם מומרצים לנוס, וכך יעשו.

כתב האיטום נגד בבל ניתן בהתגלות י"ח 6-8:

שְׁלֹמוֹ-לָהּ גְמוּלָהּ שְׁגָמְלָהּ לָכֶם וַעֲשׂוּ-לָהּ כְּפָלִים כְּפַעֲלָהּ; בְּכֹס
אֲשֶׁר מִסְכָּה מִסְכּוֹ-לָהּ כְּפָלִים. כִּי אֲשֶׁר הִתְרוֹמְמָה וְהִתְעַנְנָה, כִּן
תִּנּוּ-לָהּ חֶבֶל וְאֶבֶל, כִּי אָמְרָה בְּלִבָּבָהּ: אֲנִי יִשְׁבְּתִי מִלֶּמֶךָ וְלֹא
אֶהְיֶה אֲלֻמָּנָה וְאֶבֶל לֹא אֶרְאֶה. עַל-כֵּן רָגַע, בְּיוֹם אֶחָד, תִּבְאֲנָה
מִכּוֹתֶיהָ: מָוֶת וְאֶבֶל וְרָעַב וְתִשְׁרֹף בְּמוֹ-אֵשׁ; כִּי חָזַק יְהוָה אֱלֹהִים
הַשְׁפִּיט אֹתָהּ.

בבל נידונה לקבל עונש כפול ביחס לזה אשר הסבה לאחרים (פס' 6). בגלל
שעיר זו, באמצעות השילוש המדומה, תתרברב נגד אלוהי השמיים (פס' 7),
היא תסבול חורבן נמהר ופתאומי באש (פס' 8).

לאחר היחברות בבל יקוננו ויתאבלו עליה מרות אלה שהשקיעו בה רבות,
התעשרו ממנה, אך כעת יתרוששו עקב חורבנה. שלושה מעמדות של אנשים
יתאבלו על בבל, וקיונותיהם מתועדות בהתגלות י"ח 9-19. ראשית באה קינתם
של המלכים, המושלים הפוליטיים של העולם, בפרק י"ח 9-10:

וַיִּבְכוּ וַיִּסְפְּדוּ עָלֶיהָ מְלָכֵי-אַרְצָה, אֲשֶׁר זָנוּ וְהִתְעַנְּנוּ עִמָּהּ, בְּרֵאֲתָם
אֶת-עֵשֶׂן שׁוֹרְפֶתָהּ; וַיִּמְרְחוּק יַעֲמָדוּ מִפְּנֵי אֵימַת עֲנוּיָהּ וְאָמְרוּ:
אוּי, אוּי לָהּ, בְּבָל הָעִיר הַגְּדוֹלָה, הָעִיר הַחֲזָקָה, כִּי-בִשְׁעָה אַחַת
בָּא מִשְׁפָּטָהּ.

אלה הם שבעת המלכים אשר מלכו יחד עם צר המשיח, מלך בבל, והכניעו
את סמכותם למרותו. כל כוח וסמכות אשר החזיקו, היו תלויים בחסדיה של
בבל. בראותם את סמכותם מתפוגגת עם החרבתה של בבל, הם מקוננים על
מהירות משפטה. הם יוכלו לראות את עשנה של בבל מרחוק, מכיוון שהם
ראו אותו מעמק יזרעאל שבישראל.

הקבוצה השנייה של מתאבלים הם הסוחרים, בפרק י"ח 11-16:

וּסְחָרֵי הָאָרֶץ בָּכִים וַיִּתְאַבְּלִים עָלֶיהָ, כִּי עֲתָה לֹא-יִקְנֶה עוֹד
אִישׁ אֶת-מִשְׁאֵ אֲנִיּוֹתָם, אֶת-מִשְׁאֵ זָהָב וְכֶסֶף וְאֶבֶן יָקָרָה וּפְנִינִים
וּבֹיץ וְאַרְגָּמֹן וּמְשִׁי וְשָׁנִי וְכָל-עֲצֵי בָשֶׂם וְכָל-כְּלֵי שְׁנֵהָבִים וְכָל-
כְּלֵי עֵץ יָקָר וְכָלֵי נְחֹשֶׁת וּבְרִזָּל וְשִׁישׁ: וְקִנְמוֹן [וְאַמּוֹמוֹן] וְקִטְרֹת
סַמִּים וּמֹר וְלִבְנָה וְיִזְן וְשִׁמֹן וְסִלְתָּ וְחֹטִים וּמִקְנֶה וְצֹאן וְסוּסִים
וּמִרְכָּבוֹת וּגְוִיּוֹת וְנֶפֶשׁ אָדָם. וְהַמְּגָדִים מִחֹמַד נִפְשָׁה אֶזְלוּ מִמֶּנָּה;
וְכָל-שָׂמֹן וּמִצְהָרִי אֶבֶד מִמֶּנָּה וְלֹא תִמְצָאֵם עוֹד. וְרַכְלֵיהֶם, אֲשֶׁר
הֶעֱשִׂירוּ מִמֶּנָּה, יַעֲמָדוּ מִרְחוֹק מִפְּנֵי אֵימַת עֲנוּיָהּ וַיִּבְכוּ וְהִתְאַבְּלוּ
וְאָמְרוּ: אוּי, אוּי הָעִיר הַגְּדוֹלָה, הַמְּכֹסָה בְּשֵׁשׁ וְאַרְגָּמֹן וְשָׁנִי

וּמְכַלְלָהּ בְּזָהָב וְאֶבֶן יָקָרָה וּפְנִינִים, כִּי־בִשְׁעָה אַחַת הִחְרַב עֵשָׂר
גְּדוֹל כְּזֹה!

בבל תהפוך בירתו הכלכלית של העולם, מרכז העסקים והסחר העולמי, עיר המתאפיינת בפריטי היוקרה שמפורטים בקטע. אך לפתע היא תעלה כולה בעשן, ועושרם של הסוחרים לא יהיה עוד. בכיים של הסוחרים אמנם יישמע, כשבאחת יהפכו לאביונים.

מובילי הסחורה הם הקבוצה השלישית שהרוויחה מקשריה עם בבל. אך כעת יקוננו גם הם, לפי פרק י"ח 17 - 19:

וְכָל־חֵבֶל וְכָל־בַּעַל־מַעְבְּרַת וְהַמְלָחִים וְכָל־עֹשֵׂי מְלָאכָה בָּיָם
עָמְדוּ מֵרְחוֹק וַיִּצְעֲקוּ בְּרֹאֲתָם עֲשׂוּן שְׂרָפְתָהּ, לֵאמֹר: מִי בְּעָרִים
כְּעִיר הַגְּדוֹלָה? וַיִּזְרְקוּ עֶפֶר עַל־רֵאשֵׁיהֶם וַיִּצְעֲקוּ בָכָה וְסָפוּד
לֵאמֹר: אוֹי, אוֹי הָעִיר הַגְּדוֹלָה, אֲשֶׁר־בָּהּ הִעֲשִׂירוּ מֵהוֹנָה כָּל
אֲשֶׁר־לָהֶם אֲנִיּוֹת בָּיָם, כִּי־בִשְׁעָה אַחַת הִחְרַבָּהּ.

מאחר שלסוחרים לא תהיה סחורה לשווק, לא תהיה למובילים סחורה להעביר, סחורה שבאמצעותה נתעשרו. ולכן יקוננו גם הם קינה גדולה על החורבן הפתאומי.

אך בעוד שלוש הקבוצות הללו מתאבלות, יצהלו שלוש קבוצות אחרות, לפי פרק י"ח 20:

רְנוּ עֲלֵיהֶּן הַשָּׁמַיִם וְהַשְּׁלִיחִים הַקְּדוֹשִׁים וְהַנְּבִיאִים, כִּי־שָׁפַט
אֱלֹהִים אֶת־מִשְׁפַּטְכֶם מִמֶּנָּה.

בארץ תישמע קינתם של מלכים, סוחרים ומובילים. אך בשמיים תישמע רינתם של שלוש קבוצות שמחות: קדושים, שליחים ונביאים. החרבת בבל תציין את שובו הקרוב של המשיח.

הקטע מסתיים בתמונה המתארת את של חורבנה השלם של בבל, בפרק י"ח 21-24:

וַיֵּשֶׂא מְלֶאכֶד נֹרָא אֶבֶן גְּדוֹלָה כְּפֶלַח רֶכֶב, וַיִּשְׁלִיכֶּהָ אֶל־תוֹדֶ: הַיָּם
לֵאמֹר: כָּכָה תִשְׁלַךְ בְּמַעְרָצָה בְּבֶל הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְלֹא תִמָּצֵא עוֹד.
וְקוֹל הַמְּנַגְּנִים בְּכַנּוֹר וְהַמְּזַמְּרִים וְהַמְחַלְלִים וְהַחֲלִילִים וּמִחְצָצִים
בְּחִצְצוֹת, בַּל־יִשְׁמַע עוֹד בְּתוֹכָ: וְכָל־חֶרֶשׁ וְחָשִׁב בַּל־יִמָּצֵא
בְּ: עוֹד; וְקוֹל רִחִים בַּל־יִשְׁמַע עוֹד בְּקֶרְבָּ: וְאוֹר נֵר לֹא־יֵאִיר
לְ: עוֹד; וְקוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה לֹא־יִשְׁמַע בְּ: עוֹד; כִּי כִנְעַנְיָ: הָיוּ
נִכְבְּדֵי אֶרֶץ וּבְכִשְׁפֵי: תַּעֲוּ כָל־הַגּוֹיִם. וּבָהּ נִמְצָא דָם הַנְּבִיאִים
וְהַקְּדוֹשִׁים וְכָל־הַרוּגֵי אֶרֶץ.

ירמיהו ציווה שאבן עטופה במגילה תושלך לתוך נהר הפרת, כדי לסמל את טביעת העיר בבל. כעת דמות נוספת – מלאך, משליך גם הוא אבן, שגודלה כאבן רחיים, לתוך הים כדי להמחיש עד כמה שלמה תהיה היעלמותה של בבל, כך שלא תימצא עוד (פס' 21). בבל תחדל להיות מרכז העולם ובירתו (פס' 22-23), מפני שהיא הייתה אשמה בדם הנביאים (למשל, שני העדים) ובטבח קדושי הצרה הגדולה (פס' 24).

לסיכום העיון בשלבה השני של מערכת הר מגידון: כאשר צר המשיח יעביר את כוחותיו לעמק יזרעאל, ינצלו אויביו את ההזדמנות להחריב את העיר בבל במהירות ובפתאומיות. לפי ישעיהו י"ג 3, יהיו אלה מאמינים גויים מתקופת הצרה הגדולה. אך ממש לפני כן יוזהרו היהודים שעליהם לנוס מבבל. כך הם יעשו וישימו דרכם לירושלים לדווח ליהודים הנמצאים שם. חורבנה הפתאומי של בירתו הפוליטית והכלכלית של העולם יגרום לתדהמה ולמבוכה גדולות בארץ, אך לא בשמיים. כי כאשר יגיע חורבנה של בבל, יציין הדבר כי ביאת המשיח השנייה קרובה לבוא, ויחד איתה לידתו החדשה ושיקומו של עם ישראל. נדון בפרטים נוספים על אודות אחריתה הסופית של בבל בפרק כ', 'הגויים במלכות המשיח'.

ג. השלב השלישי: נפילת ירושלים

על אף שכל כוחות הברית של צר המשיח יהיו איתו כאשר יקבל את הידיעה שעיר בירתו נחרבה, הוא לא יפנה לכיוון מזרח להשמיד את אויביו. השטן הוא זה שיהיה בשליטה, ותוכניתו של השטן להשמדת היהודים היא אשר תהיה בראש מעייניו. לכן במקום לפנות מזרחה, יפנה צר המשיח לנוע דרומה כנגד ירושלים.

זכריה הוא שמתאר את השלב השלישי הזה בשני מקומות. הראשון זהו זכריה י"ב 1-3:

מִשָּׂא דְבַר־יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל, נֹאֵם־יְהוָה נְטֹה שְׂמִימִים וְיִסַּד אֶרֶץ
וְיִצֹר רוּחַ־אֲדָם בְּקִרְבּוֹ. הִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁם אֶת־יְרוּשָׁלַם סָף־רֵעַל
לְכָל־הָעַמִּים סָבִיב, וְגַם עַל־יְהוּדָה יְהִיָּה בְּמִצּוֹר עַל־יְרוּשָׁלַם.
וְהָיָה בַיּוֹם־הַהוּא אֲשִׁים אֶת־יְרוּשָׁלַם אֲבֵן מַעֲמָסָה לְכָל־הָעַמִּים,
כָּל־עַמְסִיָּה שְׂרוּט יִשְׂרָטוּ, וְנִאֲסָפוּ עֲלֶיהָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ.

השני הוא זכריה י"ד 1-2:

הִנֵּה יוֹם־בָּא לַיהוָה, וְחָלַק שְׁלֵלָךְ בְּקִרְבְּךָ. וְאֶסְפְּתִי אֶת־כָּל־
הַגּוֹיִם אֶל־יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה, וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁסוּ הַבְּתָיִם,

וְהַנְּשִׁים תִּשְׁגַּלְנָה [תִּשְׁכַּבְנָה], וְיֵצֵא חֲצֵי הָעִיר בְּגוֹלָה, וְיִתֵּר הָעָם לֹא יִפְרֹת מִן הָעִיר.

מעמק יזרעאל ינועו צבאותיו של צר המשיח דרומה, וכל הצבאות של כל העמים יתלכדו כנגד ירושלים. פעם נוספת תיפול ירושלים לידיהם של גויים. חצי מהאוכלוסייה היהודית יילקח לעבדות, בעוד חציה השני יורשה להישאר בעיר ולהמתין לאשר מכין לו גורלו מאוחר יותר.

לכידת ירושלים בידי כוחותיו של צר המשיח לא תבוא בקלות. אלוהים יחזק עד מאוד את כוחם של היהודים לעמוד במתקפה במידה רבה, תוך גרימת אבדות כבדות לצבאותיו של צר המשיח. זכריה י"ב 3 מציין שכל הגויים העומסים על עצמם לבוא לירושלים ייפגעו קשות, וירושלים אכן תהיה למעמסה כבדה עבורם. העצמת הכוחות היהודיים מתוארת בזכריה י"ב 4-9:

בַּיּוֹם הַהוּא, נֹאֵם-יְהוָה, אֶפְהָ כָּל-סוֹס בְּתַמְהוֹן וְרֹכְבוֹ בְּשֹׁגְעוֹן, וְעַל-בֵּית יְהוּדָה אֶפְקַח אֶת-עֵינַי, וְכָל סוֹס הָעַמִּים אֶפְהָ בַּעֲרוֹן. וְאָמְרוּ אֲלֵפֵי יְהוּדָה בְּלִבָּם: אִמְצָה לִי יִשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם, בִּיהוָה צָבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם. בַּיּוֹם הַהוּא אֲשִׁים אֶת-אֲלֵפֵי יְהוּדָה כְּכִיּוֹר אֵשׁ בְּעֵצִים וְכַלְפִּיד אֵשׁ בְּעָמִיר, וְאָכְלוּ עַל-יָמִין וְעַל-שְׂמֹאל אֶת-כָּל-הָעַמִּים סָבִיב, וְיִשְׁבָּה יְרוּשָׁלַם עוֹד תַּחֲתֶיהָ בִּירוּשָׁלַם. וְהוֹשַׁע יְהוָה אֶת-אֲהֲלֵי יְהוּדָה בְּרֹאשְׁנָה, לְמַעַן לֹא-תִגְדַּל תַּפְאֲרַת בֵּית-דָּוִד וְתַפְאֲרַת יִשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם עַל-יְהוּדָה. בַּיּוֹם הַהוּא נֶגַן יְהוָה בְּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם, וְהָיָה הַנְּכַשֵׁל בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדָוִד, וּבֵית דָּוִד כְּאַלְהֵים, כְּמִלְאָךְ יְהוָה לַפְּנִיָהם. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, אֲבַקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל-יְרוּשָׁלַם.

פסוקים אלה מתארים את השגחתו העליונה של אלוהים בשלב זה של מערכת הר מגידון, טרם ההתערבות הממשית באמצעות שיבתו האישית של ישוע המשיח. בקרב על ירושלים המנהיגים הצבאיים היהודים יצוידו בכוח כה רב עד שנראה יהיה שהם ממוטטים את האויב באותה המהירות שלפיד מצית עץ יבש מאוד. החלושים מבין היהודים יקבלו כוח כשל דוד, וה"דוידים" מביניהם יקבלו כוח כשל מלאך ה'. מהי כוונת הדברים שאלוהים יושיע אֶת-אֲהֲלֵי יְהוּדָה בְּרֹאשְׁנָה, כלומר לפני שיושיע את ירושלים - בכך נדון מאוחר יותר. ובכל זאת, תהיה זו אחת הדרכים שבאמצעותה יתחיל אלוהים להשמיד את העמים אשר נאספו נגד ירושלים (פס' 9).

העצמת כוחם של הצבאות היהודיים בקרב על ירושלים מפורטת עוד יותר במיכה ד' 11-14:

וְעַתָּה נֶאֱסָפוּ עֲלֵיךָ גוֹיִם רַבִּים הָאֲמָרִים: תִּחַנֶּנּוּ, וְתַחֲזוּ בְצִיּוֹן
 עֵינֵינוּ. וְהִמָּה לֹא יָדְעוּ מַחְשְׁבוֹת יְהוָה וְלֹא הִבִּינוּ עֲצוֹתוֹ, כִּי
 קִבְּצָם כְּעֶמֶר גֶּרֶן. קוֹמִי וְדוֹשִׁי בַת־צִיּוֹן, כִּי־קִרְנָךְ אֲשִׁים בְּרִזְל
 וּפְרִסְתִּיךְ אֲשִׁים נְחוּשָׁה, וְהִדְקוֹת עַמִּים רַבִּים, וְהִחַרְמֵתִי לַיהוָה
 בְּצָעַם, וְחִילָם לְאֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ. עַתָּה תִתְגַּדְּדִי בַת־גְּדוּד, מְצוֹר
 שָׁם עֲלֵינוּ, בְּשֹׁבֵט יַכּוּ עַל־הַלְחִי אֶת שֹׁפֵט יִשְׂרָאֵל.

העמים יתקבצו נגד ירושלים (פס' 11) כדי להשמדה. אולם בעודם עושים זאת יהפכו עמים אלה ויהיו כאלומות בגורן (פס' 12, עֶמֶר גֶּרֶן), והכוחות היהודיים יוכלו לדוש אותם היטב. אך הקרב יסתיים בהפסד, והגויים ילכדו את ירושלים ויצינו זאת בהכותם את מנהיגה של ירושלים על הלחי (פס' 14). לאחר לחימה כבדה וספיגת אבדות גדולות כל כך, יבזזו חייליו של צר המשיח את בתיה היהודיים של ירושלים, והנשים היהודיות יהיו נתונות למעשי אונס רבים (זכר' יד 2). בכך יבוא השלב השלישי אל קצו.

ד. השלב הרביעי: צבאות צר המשיח בבצרה

ראינו כבר בפרק הקודם שהריכוז העיקרי של היהודים והמנהיגים היהודים לא יהיה בירושלים או בישראל, אלא בבצרה, בארץ אדום או בירדן הדרומית של היום. מאחר שמטרתה העיקרית של מערכת הר מגידון היא הכחדת היהודים, ינועו צבאות העולם דרומה מירושלים לבצרה, כפי שמבטא ירמיהו מ"ט 13-14:

כִּי בִי נִשְׁבַּעְתִּי, נֹאֵם־יְהוָה, כִּי־לְשֹׁמֵה, לְחִרְפָּה, לְחֹרֵב וְלִקְלָקָה
 תִּהְיֶה בְּצָרָה, וְכָל־עָרֶיהָ תִּהְיֶינָה לְחֹרְבוֹת עוֹלָם. שְׁמוּעָה
 שָׁמַעְתִּי מֵאֵת יְהוָה, וְצִיר בְּגוֹיִם שְׁלוּחִם: הִתְקַבְּצוּ וּבֵאוּ עָלַיָה,
 וְקוּמוּ לְמַלְחָמָה.

המקום הבא שבו יתאגדו עמי העולם הוא בצרה, כדי להשמיד את שארית ישראל אשר התאספה שם (מיכה ב 12). עם השלמת השלב הרביעי מתחילים שלושת הימים האחרונים לפני הביאה השנייה.

ה. השלב החמישי: לידתו הלאומית החדשה של ישראל

צוין בפרק הקודם שכאשר מדברים על הבסיס לביאתו השנייה של המשיח, ישנם שני פנים לבסיס זה. ראשית, חייבת להיות ההתוודות על חטאו הלאומי

של עם ישראל (ויק' כו 40-42; ירמ' ג 11-18; הושע ה 15); **ושנית**, תחינה לשיבתו של המשיח (זכר' יב 10; מתי כג 37-39). עם הימצאות צבאות צר המשיח בעיר בצרה תחל מערכת הר מגידון את שלושת ימיה האחרונים, לפי הושע ו' 1-3:

לְכוּ וְנָשׁוּבָה אֶל־יְהוָה, כִּי הוּא טָרַף וַיִּרְפָּאֵנוּ, יְיָ וַיַּחַבְּשֵׁנוּ.
יַחֲיֵינוּ מִיָּמַיִם, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי יִקְמְנוּ וְנַחֲיָה לְפָנָיו. וְנִדְעָה, נִרְדְּפָה
לְדַעַת אֶת־יְהוָה, כְּשֹׁחַר נָכוֹן מִצָּאוֹ, וַיָּבֹא כְּגֶשֶׁם לָנוּ, כְּמִלְקוֹשׁ
יּוֹרֵה אֶרֶץ.

קטע זה הוא בעצם המשך של הושע פרק ה'. חבל שכך חילקו את הפרקים, כיוון שהחלוקה קוטעת את הרצף הרעיוני. פסוקים אלה מכילים את ההודאה בחטא שנדרשת בסוף פרק ה', בפסוק 15. פסוקים 1-3 באים בצורה של קריאה היוצאת מאת המנהיגים היהודים, כשהם מפצירים בעם לשוב מחטאו הלאומי ולהתוודות עליו (פס' 1-2). רק אז יושבו לו הברכות הגשמיות שמהם נהנה בעבר (פס' 3). סוף־סוף יגיעו מנהיגי ישראל לידי הכרה בסיבה שבעטיה נפלה עליהם הצרה הגדולה. אם הכרה זו תבוא באמצעות למידת הכתובים, או באמצעות מלאכת הבישור של 144 אלף היהודים, או באמצעות שני העדים (אות יונה השלישי, שאליו כבר הגיבו יהודי ירושלים), או באמצעות אליהו הנביא - הדבר אינו מצוין בבירור. סביר להניח שיהיה זה שילוב של כל הדברים הללו. אך בדרך כלשהי יבואו המנהיגים לידי הבנה של מהות החטא הלאומי. בדיוק כפי שפעם הובילו המנהיגים היהודים את העם לידי דחיית משיחותו של ישוע, כעת הם יובילו את העם לקבלת משיחותו באמצעות אותה קריאה מהושע ו' 1-3, אשר תתחיל את שלושת הימים האחרונים לפני ביאתו השנייה של המשיח.

ההתוודות על חטאו הלאומי של עם ישראל תימשך לאורך היומיים הראשונים. עצם מילות התוודותו הלאומית של עם ישראל ניתנות בישעיהו נ"ג 1-9:

מִי הָאָמִין לְשִׁמְעַתְנוּ וְזָרַע יְהוָה עַל־מִי נִגְלָתָה? וַיַּעַל כַּיּוֹנֵק לְפָנָיו,
וּכְשֶׁרֶשׁ מֵאֶרֶץ צִיָּה, לֹא־תֵאָר לוֹ וְלֹא הָדָר וְנִרְאָהוּ, וְלֹא־מֵרָאָה
וְנַחֲמָדָהוּ. נִבְזָה וְחִדַּל אִישִׁים, אִישׁ מִכְּאֲבוֹת וַיְדוּעַ חֲלִי, וּכְמִסְתָּר
פְּנִים מִמֶּנּוּ, נִבְזָה וְלֹא חֲשַׁבְנָהוּ. אַכֵּן חָלַיְנוּ הוּא נִשָּׂא וּמְכַאֲבֵנוּ
סָבְלָם, וְאַנְחֵנוּ חֲשַׁבְנָהוּ נְגוּעַ, מִכֵּה אֱלֹהִים וּמְעַנָּה. וְהוּא מְחַלֵּל
מִפְּשָׁעֵנוּ, מִדְּכָא מְעוֹלֵיתֵינוּ, מוֹסֵר שְׁלוֹמֵנוּ עָלֵינוּ, וּבַחֲבָרְתוֹ נִרְפָּא־
לָנוּ. כָּלְנוּ כְּצֹאן תְּעִינוּ, אִישׁ לְדַרְכּוֹ פָּנִינוּ, וַיְהוֶה הַפְּגִיעַ בּוֹ אֶת
עֵוֹן כָּלְנוּ. נִגְשׁ וְהוּא נַעֲנָה, וְלֹא יִפְתַּח־פִּיו, כְּשֶׂה לְטַבַּח יוֹבֵל

וּכְרַחַל לִפְנֵי גִזְזִיָּה נְאֻלְמָה, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו. מַעֲצָר וּמְמַשְׁפָּט לְקַח,
וְאֶת־דֹּרוֹ מִי יִשׁוּחֵחַ? כִּי נִגְזַר מֵאַרְץ חַיִּים, מִפְּשַׁע עֲמִי נִגַּע לָמוֹ.
וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים קִבְּרוֹ וְאֶת־עֲשִׂיר בְּמַתָּיו, עַל לֹא־חַמָּס עָשָׂה
וְלֹא מְרָמָה בְּפִיו.

בהתוודות זו הם מודים בכך שהעם ראה בישוע לא יותר מעוד אדם, פושע שמת על חטאיו שלו. אך כעת הם מכירים בכך שהוא לא היה אדם רגיל, כי אם שה אלוהים התמים והמושלם, המשיח עצמו. יתרה מכך, לא עבור חטאיו מת המשיח, אלא על חטאיהם, כדי שלא יוכו וינוגעו הם בגלל חטאיהם. לפיכך תבוא הלידה החדשה הלאומית באמצעות ההתוודות הלאומית שמתוארת בישעיהו נ"ג 1-9. ביום השלישי של שלושת הימים, ייושע העם כעם, וכך תתגשם הנבואה באל הרומים י"א 25-27:

כִּי לֹא־אֶכְחַד מִכֶּם, אַחִי, אֶת־הַסֹּד הַזֶּה, פֶּן־תִּהְיֶה חֲכָמִים
בְּעֵינֵיכֶם; כִּי טַמְטוּם הַלֵּב לְמַקְצֵת נְהִיָּה לְיִשְׂרָאֵל, עַד כִּי־יִכְנַס
מְלֵא הַגּוֹיִם. וַיִּכְבֵּן כָּל־יִשְׂרָאֵל יוֹשַׁע, כִּפְתוּב: **וּבֹא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל
וְיֹשֵׁב פֶּשַׁע מֵיַעֲקֹב: וְזֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם, בְּהִסְרִי חֲטָאתָם.**

כָּל־יִשְׂרָאֵל, פשוטו כמשמעו - כל יהודי שיחיה באותה נקודת זמן, כלומר אותו השליש הנותר ממספר היהודים המקורי בתחילת הצרה הגדולה (זכר' יג 8-9). התוודות הלאומית של עם ישראל ולידתו הלאומית החדשה יושגו בתוך יומיים אחרי צאת הקריאה. הפן השני שמוביל לביאה השנייה הוא תחינת עם ישראל למשיח לשוב ולהצילו מהמצב הקשה שאליו נקלע, שבו צבאות העולם המבקשים את השמדתו התאגדו מחוץ לבצרה. תחינת היהודים לבואו של המשיח כדי להצילם היא הנושא של התגלויות רבות בכתבי הקודש. היא מתוארת בזכריה י"ב 10-11:

וְשִׁפְכֵתִי עַל־בַּיִת דָּוִד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם רֹיחַ חוֹן וְתַחֲנוּנִים,
וְהַבִּיטוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר־דָּקְרוּ, וְסִפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפַּד עַל־הַיְחִיד,
וְהִמְרוּ עָלָיו כְּהִמְרוֹ עַל־הַבְּכוֹר. בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַל הַמִּסְפַּד בִּירוּשָׁלַם
כְּמִסְפַּד הַדְּדָרְמוֹן בְּבִקְעַת מְגִדוֹן. וְסִפְדָה הָאָרֶץ מִשְׁפָּחוֹת
מִשְׁפָּחוֹת לְבָד, מִשְׁפַּחַת בַּיִת־דָּוִד לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד, מִשְׁפַּחַת
בַּיִת־נְתָן לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד. מִשְׁפַּחַת בַּיִת־לְוִי לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד,
מִשְׁפַּחַת הַשֹּׁמְעֵי לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד. כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת
מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָד וּנְשִׂיהֶם לְבָד. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְקוֹר
נִפְתָּח לְבַיִת דָּוִד וְיִלְשָׁבִי יְרוּשָׁלַם, לְחַטָּאת וּלְנִדָּה.

תחינת ישראל לשובו של המשיח לא תוגבל ליהודי בצרה בלבד, אלא תכלול גם את יהודי ירושלים. היא תחל בהתוודות על החטא הלאומי, ואז הם יתחננו

לשובו כדי שיצילם מן הצרות שתוארו בהקשר הקודם. הם יתחננו לָאחד אשר אותו דקרו. תהיה זו התוצאה של שפיכת רוח הקודש (יב 10): אָבלו של עם ישראל על המשיח (יב 11-14), וטיהור חטאיו של ישראל (יג 1).

נבואה נוספת היא ביואל ג' 1-5:

וְהָיָה אַחֲרֵי־כֵן אֲשַׁפּוּךָ אֶת־רוּחִי עַל־כָּל־בָּשָׂר, וְנָבְאוּ בְּגִיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם, וְזָקְנֵיכֶם חִלְמוֹת יַחֲלֹמוּ, בַּחֲוִירֵיכֶם חֲזִינֹת יֵרְאוּ. וְגַם עַל־הָעֶבְדִּים וְעַל־הַשֹּׁפְחוֹת בְּיָמִים הַהֵמָּה אֲשַׁפּוּךָ אֶת־רוּחִי. וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בְּשָׂמַיִם וּבָאָרֶץ, דָּם וְאֵשׁ וְתִימְרוֹת עָשָׁן. הַשָּׁמַשׁ יִהְיֶה לְחֹשֶׁךְ וְהַיָּרֵחַ לְדָם, לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יִקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה יִמְלֹט, כִּי בְהִרְצִיּוֹן וּבִירוֹשָׁלַם תִּהְיֶה פְּלִיטָה, כַּאֲשֶׁר אָמַר יְהוָה, וּבְשָׂרִידִים אֲשֶׁר יְהוָה קָרָא.

הולדה מחדש היא פועלה של רוח הקודש, וכאן ייוולד עם ישראל מחדש עקב שפיכת רוח הקודש עליו, דבר שייצור התגלויות דרמטיות בקרבן (פס' 1-2). האירוע ילווה גם באותות בשמיים (פס' 3-4). התוצאה של כל אלה תהיה שיהודי ירושלים ייגאלו ויימלטו, כמו גם שארית בְּצָרָה (פס' 5).

כחלק מתהליך הלידה החדשה של ישראל וקבלת ההתגלויות הנבואיות החדשות, יוצאו להורג נביאי השקר אשר הוליכו את ישראל שולל במהלך תקופת הצרה, כפי שמתועד בזכריה י"ג 2-6:

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא, נֹאֵם יְהוָה צְבָאוֹת, אֶכְרִית אֶת־שְׁמוֹת הָעֹצְצִים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד, וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעַבִּיר מִן־הָאָרֶץ. וְהָיָה כִּי־יָבֹא אִישׁ עוֹד, וְאָמְרוּ אֵלָיו אָבִיו וְאִמּוֹ לִדְלִיו: לֹא תַחֲיֶה, כִּי שֶׁקֶר דִּבַּרְתָּ בְּשֵׁם יְהוָה. וּדְקַרְהוּ אָבִיהוּ וְאִמּוֹ לִדְלִיו בְּהִנָּבְאוֹ. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִבְשׁוּ הַנְּבִיאִים אִישׁ מִחֲזִינוֹ בְּהִנָּבְאוֹתָו, וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אֲדָרֶת שַׁעַר לְמַעַן כְּחֹשׁ. וְאָמַר: לֹא נָבִיא אֲנִי, אִישׁ־עֶבֶד אֲדַמָּה אֲנִי, כִּי אָדָם הִקְנִי מִנְעוּרַי. וְאָמַר אֵלָיו: מָה הַמְּכוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יְדִידָי? וְאָמַר: אֲשֶׁר הִכִּיתִי בַּיִת מֵאֲהָבִי.

בתקופת טיהורו הלאומי של עם ישראל מן החטא (פס' 2), יחפשו את נביאי השקר ויוציאו אותם להורג. לעתים קרובות יהיו אלה הוריהם של נביאי השקר עצמם שיבצעו את ההוצאה להורג (פס' 2-3). על אף שרבים מנביאי שקר אלה ינסו להסתיר את עובדת היותם נביאים קודם לכן, הצלקות שעל גופם, שהן סמלים של תפקידם כנביאים, יסגירו את זהותם. הכחשותיהם לא יצליחו להצילם (פס' 4-6).

העובדה שהשארית באה לידי דעת מושיעה של ישוע המשיח באמצעות צריפת האש של הצרה מסוכמת בזכריה י"ג 7-9:

חָרַב, עוֹרֵי עַל־רַעֲי וְעַל־גְּבַר עֲמִיתִי, נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת, הֲדָ אֶת־
הָרָעָה וּתְפוּצֶינָה הַצָּאוֹן, וְהִשְׁבַּתִּי יָדַי עַל־הַצְּעִירִים. וְהָיָה בְּכָל־
הָאָרֶץ, נְאֻם־יְהוָה, פִּי־שָׁנִים בָּהּ, יִכְרְתוּ, יִגְוְעוּ, וְהִשְׁלִשִׁית יוֹתֵר
בָּהּ. וְהִבַּאתִי אֶת־הַשְּׁלִשִׁית בְּאֵשׁ וּצְרַפְתִּים כְּצָרֶף אֶת־הַכֶּסֶף
וּבְחַנְתִּים כְּבַחֵן אֶת־הַזָּהָב, הוּא יִקְרָא בְשָׁמַי וְאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ;
אֲמַרְתִּי: עֲמִי הוּא, וְהוּא לֹא־מֹר: יְהוָה אֱלֹהֵי.

פסוק 7 מביע את הסיבה הבסיסית לכך שאירועי הצרה הגדולה יינתכו על ישראל. רועהו של אלוהים, המשיח, הוכה, ולכן גם צאנו, ישראל, פוזר ברחבי העולם. לקראת סופה של הגלות תבוא הצרה הגדולה, שבאמצעותה ייהרגו שני שלישים מהאוכלוסייה היהודית (פס' 8). אך השליש הנותר ייצרף. באמצעות ההתוודות הלאומית על חטאם, הם יטוהרו (פס' 9). או אז יענה אלוהים לתחינותיהם אליו שיבוא להצילם. הם יהיו שוב עמו, והוא יהיה אלוהיהם.

גם ישעיהו ס"ג 19-ב-ס"ד 11 מתאר את התחינה לביאה השנייה:

. . . לוא־קִרְעַת שָׁמַיִם, יִרְדְּתָה, מִפְּנֵי־הָרִים נָזְלוּ. כְּקִדְחֵי אֵשׁ
הַמְּסִים מִיָּם תִּבְעֶה־אֵשׁ, לְהוֹדִיעַ שְׁמִי לְצָרֶיךָ, מִפְּנֵי־גוֹיִם יִרְגְּזוּ.
בְּעִשׂוֹתֶיךָ נוֹרְאוֹת לֹא נִקְיָה, יִרְדְּתָה, מִפְּנֵי־הָרִים נָזְלוּ. וּמַעֲוֹלָם
לֹא־שָׁמְעוּ, לֹא הֶאֱזִינוּ; עֵינָי לֹא־רָאִתָּה אֱלֹהִים וּזְלוֹתֶיךָ, וַעֲשֵׂה
לְמַחְכָּה־לוֹ. פָּגַעְתָּ אֶת־שֵׁשׁ וְעֵשֶׂה צִדִּיק, בְּדַרְכֶיךָ יִזְכְּרוּךָ, הֲוֹ־אֲתָהּ
קִצְפָתָה וְנִחַטְא, בָּהֶם עוֹלָם וְנִשְׁע. וְנָהִי כְּטָמֵא כְּלָנוּ, וּכְבָגַד עַדִּים
כְּל־צִדְקֹתֵינוּ, וְנִבְלָ כַּעֲלָה כְּלָנוּ, וְעוֹנֵנוּ כְּרוּחַ יִשְׁאָנוּ. וְאִין־קוֹרָא
בְּשִׁמְךָ, מִתְעוֹרָר לְהַחֲזִיק בְּךָ, כִּי־הִסְתַּרְתָּ פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ, וְתִמּוּגְנוּ
בְּיַד־עוֹנֵנוּ. וְעַתָּה, יְהוָה, אָבִינוּ אֲתָהּ, אֲנַחְנוּ הַחֲמֹר וְאֲתָהּ יִצְרָנוּ,
וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כְּלָנוּ. אֶל־תִּקְצַף יְהוָה עַד־מָאֵד, וְאַל־לְעַד תִּזְכֹּר עוֹן;
הֵן הַבְּטִיָּא, עֲמַךְ כְּלָנוּ. עֲרִי קִדְשֶׁךָ הָיָה מְדַבֵּר, צִיוֹן מְדַבֵּר הָיְתָה,
יְרוּשָׁלַם שְׁמָמָה. בֵּית קִדְשֵׁנוּ וְתִפְאֲרֹתֵנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ הָיָה
לְשִׁרְפַת אֵשׁ, וְכָל־מַחְמַדֵּינוּ הָיָה לְחַרְבָּהּ. הַעֲלֵ־אֵלֶּה תִּתְאַפְּקוּ,
יְהוָה, תִּחְשָׁה וְתַעֲנֵנוּ עַד־מָאֵד?

הקטע מתחיל בתחינה לאלוהים שיירד ויגרום לעמים לרעוד מנוכחות פניו (סג 19-ב-סד 1). שארית ישראל תזכור את נוראות אלוהים בעבר (פס' 2-6), ותבקש את נוראות אלוהים שוב (פס' 7). הם יבקשו סליחה על חטאיהם (פס' 8). מצוקתם האיומה ניכרת מהעובדה שירושלים הפכה לשממה בידי

העמים (פס' 8-9) והמקדש עודנו מחולל (פס' 10). הקטע מסתיים בתחינה להתערבותו של אלוהים, לבל יהיו נתונים גם הם לחורבן (פס' 11). כמה ממזמורי תהילים הם גרסה פיוטית לתחינתה של השארית לאלוהים שיבוא ויצילם מהצבאות הפולשים. אחד הקטעים הללו הוא מזמור ע"ט 1-13:

מִזְמוֹר לְאַסָּף. אֱלֹהִים, בָּאוּ גוֹיִם בְּנַחֲלֶתְךָ טַמְאוּ אֶת הַיְכָל
 קִדְשֶׁךָ, שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַם לְעַיִים. נָתַנוּ אֶת־נְבִלַת עֲבָדֶיךָ מֵאֲכָל
 לְעוֹף הַשָּׁמַיִם, בְּשַׁר חֲסִידֶיךָ לְחִיתוֹ־אֲרָץ. שָׁפְכוּ דָמָם כַּמַּיִם,
 סָבִיבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִין קוֹבֵר. הִינֵנו חֲרָפָה לְשִׁכְנֵינוּ, לַעַג וְקָלָס
 לְסַבִּיבוֹתֵינוּ. עַד־מָה, יְהוָה, תִּתְאַנֶּן לְנִצַּח, תִּבְעַר כְּמוֹ־אֵשׁ קִנְאֶתְךָ?
 שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּךָ וְעַל מַמְלְכוֹת, אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ
 לֹא קָרְאוּ. כִּי אַכְל אֶת־עַקֵּב וְאֶת־נְוֵהוּ הַשָּׁמוּ. אֶל־תִּזְכֹּר־לָנוּ
 עֲוֹנוֹת רֵאשִׁינִים, מִהֵר יִקְדְּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ, כִּי דָלוּנוּ מְאֹד. עֲזְרָנוּ, אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל, עַל־דָּבָר כְּבוֹד־שִׁמְךָ, וְהַצִּילָנוּ וְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן
 שִׁמְךָ. לָמָּה לֵאמְרוּ הַגּוֹיִם: אֵיךָ אֱלֹהֵיהֶם? יִדְעוּ בְּגִיִּים [בַּגּוֹיִם]
 לְעֵינֵינוּ, נִקְמַת דָּם־עֲבָדֶיךָ הַשְּׁפוּךָ. תָּבוֹא לְפָנֶיךָ אֲנִי אֶסִּיר
 כְּגֹדֶל זְרוּעֶךָ, הוֹתֵר בְּנֵי תַמּוּתָהּ. וְהִשֵּׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבַעֲתַיִם אֶל־
 חִיקִים, חֲרַפְתָּם אֲשֶׁר חֲרַפְוּ, אֲדַנִּי. וְאִנְחָנוּ עִמָּךָ וְצִאוּ מֵרַעֲיֶתְךָ
 נוֹדָה לָךְ לְעוֹלָם לְדֹר וָדֹר, וְסַפֵּר תְּהִלָּתְךָ.

בלתי אפשרי להבין את המזמור שלא בהקשר של תחינת השארית הנאמנה למשיח לשוב ולהצילם מצבאות הגויים הפולשים. לאחר הזכרת האירועים של נפילת ירושלים (השלב השלישי), כאשר העיר בחורבות, השיקוץ המשומם במקדש ויהודים רבים כל כך נהרגו (פס' 1-4), הם יתחננו שאלוהים יירד, יציל אותם וישפוך את חמתו על העמים הגויים (פס' 5-7). הם יתחננו לסליחת חטאי אבותיהם הראשונים (כפי שנדרש בויק' כו 40) אשר הובילו את העם לדחיית משיחותו של ישוע, וכן גם לסליחת חטאיהם הם (פס' 8-9). על בסיס מה שעשו עמים גויים אלה לישראל, הם יבקשו מאלוהים לנקום את נקמתם כפי שהבטיח, ולהצילם מאויביהם (פס' 10-12). או אז יודו לאלוהים וישירו את תהילתו לעולם (פס' 13).

מזמור נוסף המתאר את תחינתה של השארית הוא מזמור פ' 1-20:

לְמַנְצֵחַ אֶל־שִׁשְׁנַיִם, יְעֹדוֹת לְאַסָּף מִזְמוֹר. רַעֲיָה יִשְׂרָאֵל, הֲאֵזִינָה,
 נִהַג כְּצֹאן יוֹסֵף, יֵשֵׁב הַכְּרוֹבִים, הוֹפִיעָה. לְפָנֶי אֲפָרִים וּבְנֵי־מֶן
 וּמִנְשָׁה, עוֹרָרָה אֶת־גְּבוּרָתְךָ וּלְכָה לִישַׁעְתָּה לָנוּ. אֱלֹהִים, הֲשִׁיבֵנו
 וְהָאָר פָּנֵיךָ וְנִשְׁעָה. יְהוָה אֱלֹהִים צְבָאוֹת, עַד־מֵתִי עֲשֵׂנָת בְּתַפְלַת
 עִמָּךָ: הֲאֲכַלְתָּם לַחֵם דְּמָעָה וְתִשְׁקְמוּ בְּדִמְעוֹת שְׁלִישׁ. תִּשְׁמִינּוּ

מָדוֹן לְשִׁכְנֵינוּ וְאֵיבֵינוּ יִלְעָגוּ-לָמוֹ. אֱלֹהִים צָבָאוֹת, הֲשִׁיבֵנוּ וְהָאֵר פְּנֵיךָ וְנִשְׁעָה. גִּפְּן מִמְצָרִים תִּסְיַע, תִּגְרַשׁ גּוֹיִם וְתִטְעֶהָ. פְּנֵית לְפָנֶיהָ וְתִשְׁרַשׁ שְׂרָשִׁיהָ וְתִמְלֵא-אָרֶץ. כָּסוּ הָרִים צִלָּה וְעַנְפֵיהָ אֲרִזֵי-אֵל. תִּשְׁלַח קִצְיֶיהָ עַד-יָם וְאֶל-נְהַר יוֹנְקוֹתֶיהָ. לָמָּה פָּרַצְתָּ גְדָרֶיהָ וְאָרוּהָ כָּל-עֲבְרֵי דָרְךָ? יִכְרַסְמֶנָּה חֲזִיר מִיַּעַר וְזִיז שְׂדֵי יִרְעֶנָּה. אֱלֹהִים צָבָאוֹת, שׁוּב נָא, הִבֵּט מִשְׁמַיִם וּרְאֵה וּפְקֹד גִּפְּן זֹאת. וּכְנֶה אֶשְׂר־נִטְעָה יְמִינְךָ וְעַל-בֶּן אֲמַצְתָּה לְךָ. שְׂרָפָה בָּאֵשׁ כְּסוּחָה, מִגְּעַרְת פְּנֵיךָ יֵאבְדוּ. תִּהְיֶי-יָדְךָ עַל-אִישׁ יְמִינְךָ, עַל-בֶּן-אָדָם אֲמַצְתָּ לְךָ. וְלֹא-נִסּוּג מִמֶּךָ, תִּחְיֵנוּ וּבִשְׂמֹךְ נִקְרָא. יִהְיֶה אֱלֹהִים צָבָאוֹת, הֲשִׁיבֵנוּ, הָאֵר פְּנֵיךָ וְנִשְׁעָה.

מזמור זה פותח בתחינה לרועה ישראל שיבוא ויצילם (פס' 2-3). לא זו בלבד שהם יתחננו לגאולתם הפיזית, אלא גם לישועתם הרוחנית (פס' 4). הביטוי הַשִּׁיבֵנוּ מצביע על חזרה בתשובה ועל אמונה שבאמצעותה יוכלו לומר "נִשְׁעָה". לאחר שהם מתארים את המצב המרשאליו נקלעו, בו נהיו מטרה ללעגם של העמים, הם שוב יתחננו לאלוהים שיבוא ויצילם (פס' 5-8). תוך הזכרת מעשיו של אלוהים כלפיהם בעבר, החל מיציאת מצרים ועד ממלכתם של דוד ושלמה (פס' 9-12), הם יקוננו על מצבם הנוכחי לאחר שדוכאו בידי העמים הגויים (פס' 13-14). לכן יעתרו לאלוהים שיביט אליהם ויריב את ריבו של עם ישראל, אשר ספג פגיעה קשה מאוד (פס' 15-17). הדמות הספציפית שעבורה הם מתחננים היא זו אשר לימינו של אלוהים (פס' 18), המכונה בשם בֶּן-אָדָם. זהו לא אחר מישוע המשיח, אשר כבר יושב לימינו של אלוהים האב מאז העלייה השמימיה מהר הזיתים לאחר שנדחה על ידי ישראל. רק באמצעות אמונה בבן האדם יכול עם ישראל להיולד מחדש. רק על ידי קריאה בשם האדון יכול ישראל להיוושע מבחינה רוחנית (פס' 19-20). רק על ידי שובו של בן האדם יכול ישראל להיוושע מבחינה פיזית.

לסיכום, במהלך השלב החמישי ייולד ישראל כעם מחדש וייושע לאחר יומיים של התוודות לאומית על חטא. ביום השלישי יתחנן העם לביאתו השנייה של המשיח.

ו. השלב השישי: ביאתו השנייה של המשיח

בשלב השישי ישוב ישוע במענה לבקשת היהודים ממנו לעשות זאת. מקום שובו ההתחלתי לא יהיה הר הזיתים, כפי שמלמדים בדרך כלל, אלא המקום

הידוע כבְּצָרָה. מאחר שעובדה זו היא יחסית חדשה לרוב האנשים, טוב יהיה לעסוק במקום של הביאה השנייה לפני שנדון באופן שבו הוא חוזר.

1. המקום של הביאה השנייה

ארבעה קטעים עיקריים מצביעים במדויק על בצרה כמקום שבו תתקיים הביאה השנייה. ייתכן שישנה התייחסות למקום גם בקטע חמישי. הקטע הראשון הוא ישעיהו ל"ד 1-7:

קָרְבוּ גוֹיִם לְשִׁמֶעַ, וְלֹאֲמִים הַקְּשִׁיבוּ; תִּשְׁמַע הָאָרֶץ וּמְלֹאָהּ, תִּבְּלֶה וְכָל־צִאֲצָאִיהָ. כִּי קֶצֶף לִיהוּהָ עַל־כָּל־הַגּוֹיִם, וְחִמָּה עַל־כָּל־צְבָאָם; הַחֲרִימִם, נִתְּנָם לְטֶבַח. וְחִלְלִיהֶם יִשְׁלַכְוּ, וּפְגַרֵיהֶם יַעֲלֶה בְּאֶשׁ, וְנִמְסוּ הָרִים מִדְּמָם. וְנִמְקוּ כָּל־צְבָא הַשָּׁמַיִם, וְנִגְלוּ כִסְפֵי הַשָּׁמַיִם, וְכָל־צְבָאָם יְבוּל, כְּנֶבֶל עֲלֶה מִגִּפְנוֹ וּכְנִבְלַת מִתְּאֵנָה. כִּי־רוּתָה בְּשָׁמַיִם חֲרָבִי; הִנֵּה עַל־אָדָם תִּגְדֹּ, וְעַל־עַם חֲרָמִי לְמִשְׁפָּט. חֲרַב לִיהוּהָ מְלֹאָה דָם הַדְּשָׁנָה מִחֶלֶב, מִדָּם כָּרִים וְעֵתוּדִים, מִחֶלֶב כְּלִיֹּת אֵילִים; כִּי זָבַח לִיהוּהָ בְּצָרָה, וְטֶבַח גְּדוּל בְּאָרֶץ אָדָם. וְיָרְדוּ רְאֵמִים עִמָּם, וּפָרִים עִם־אֲבִירִים; וְרוּתָה אֲרָצָם מִדָּם, וְעַפְרָם מִחֶלֶב יִדְשֹׁן.

ישעיהו פותח בקריאה לכל העמים, בהכריזו על זעמו של אלוהים נגד כל העמים הללו ובמיוחד נגד צבאותיהם. הם מיועדים להיטבח בחרב אדוני (1-3). לא זו בלבד שיהיו זעזועים בארץ בזמן הזה, כי אם גם טלטלה בשמיים (פס' 4). אך כאשר תכה חרבו של אלוהים בכל צבאותיהם של כל העמים, באיזה מקום היא תכה? הארץ שבה יוכו כל העמים מזוהה כארץ אדום (פס' 5). וליתר דיוק יהיה זה בעיר בצרה שבארץ אדום (פס' 6-7). לפי קטע זה, המיקום הגיאוגרפי המדויק שבו יכה אלוהים את כל הצבאות של כל העמים יהיה העיר בצרה שבארץ אדום (ירדן הדרומית).

תיאור מוחשי הרבה יותר ניתן ביסעיהו ס"ג 1-6. בעודו שרוי בחזון נבואי עמד ישעיהו הנביא על הר גבוה בישראל והביט מזרחה לעבר ארץ אדום, ולפתע ראה דמות מרהיבה אך מוכתמת בדם, המתקרבת אליו בהוד ובהדר. בנקודה זו מתפתח דר־שיח של שאלות ותשובות בין ישעיהו הנביא לבין הדמות הצועֶה (צועדת) לעברו. ישעיהו פותח את השיחה בשאלה הראשונה, בפרק ס"ג 1א:

מִי־זֶה בָּא מֵאָדָם, חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה? זֶה הַדּוֹר בְּלִבוֹשׁוֹ, צִעָה בְּרֹב כָּחוֹ?

הדמות המתקרבת אליו באה מארץ אדום ומהעיר בצרה. תכונות מראהו משקפות את תפארתו, וכוחו רב. אין כמעט כל ספק שדמות זו, הלבושה בכבוד השכינה,⁶⁰ היא משיחו של העם היהודי בעצמו.

התשובה לשאלתו של ישעיהו ניתנת ב-ס"ג 1:

אֲנִי מְדַבֵּר בְּצַדְקָה, רַב לְהוֹשִׁיעַ.

אם היה ספק כלשהו באשר לזהותה של אותה אישיות, כעת צריך הדבר להיות ברור מאוד. רק אדם אחד יכול לענות: "אֲנִי מְדַבֵּר בְּצַדְקָה". רק לאדם אחד ישנו הכוח שהוא רב לְהוֹשִׁיעַ. זוהי דמותו של ישוע המשיח הצועדת לעבר ישראל מארץ אדום והעיר בצרה.

ישעיהו מגיב לתשובה זו בשאלה שנייה ב-ס"ג 2:

מִדּוֹעַ אָדָם לְלְבוּשָׁה, וּבְגָדֵי כְדָרָה בְּגַת?

ישעיהו הבחין שלבושו של אותו איש, על אף שהינו הדור בכבוד השכינה, מוכתם בדם. לכן מברר ישעיהו כיצד הוכתמו בגדיו.

שאלה זו נענית ב-ס"ג 3-6:

פִּוְרָה דְרַכְתִּי לְבָדִי וּמַעֲמִים אֵין-אִישׁ אֶתִּי, וְאֶדְרָכֶם בְּאֶפִּי
וְאֶרְמָסֶם בְּחַמְתִּי, וְיִזוּ נַחְסֶם עַל-בְּגָדִי, וְכָל-מְלַבּוּשֵׁי אֶגְאָלְתִּי. כִּי
יּוֹם נָקַם בְּלִבִּי, וּשְׁנַת גְּאוּלֵי בָּאָה. וְאַבִּיט וְאֵין עֶזֶר, וְאֶשְׁתּוּמָם
וְאֵין סוּמָה; וְתוֹשַׁע לִי זָרְעִי, וְחַמְתִּי הִיא סְמֻכְתִּנִּי. וְאַבּוּס עַמִּים
בְּאֶפִּי וְאַשְׁפָּרֶם בְּחַמְתִּי, וְאוֹרִיד לְאֶרֶץ נַחְסֶם.

ההכתמה בדם נגרמה בלחימה בקרב שהתרחש בארץ אדום ובעיר בצרה. הוא נלחם נגד העמים לבדו. במהלך רמיסתו את העמים ניתז דם חייהם על בגדיו והכתמים באָדוּם (פס' 3). הלחימה הייתה הכרחית כדי להציל את עמו הפדוי, ישראל (פס' 4). הוא נלחם לבדו ולא נמצא מי שיעזור לו (פס' 5-6).

הנקודה העיקרית שיש ללמוד מהקטע היא שהקרב מתחיל בארץ אדום ובעיר בצרה. בזמן שהמשיח מגיע לישראל, בגדיו כבר מוכתמים בדם עקב הטבח באויב.

הקטע השלישי שממקם את שובו הראשוני באזור זה הוא חבקוק ג' 3:

אֵלּוּהַ מְתִימָן יְבוּא, וְקָדוֹשׁ מִהַר-פָּאָרָן סָלָה, כְּסֶה שְׁמִים הוֹדוּ,
וְתִהְלְתוּ מְלָאָה הָאֶרֶץ.

תימן והר פארן שוכנים שניהם בסביבתה של בצרה וממוקמים באותו רכס ההרים של הר שעיר. לפי ההקשר ברור שמדובר על הביאה השנייה, ושמאורע זה אמור להתרחש באותו האזור.

60. ראה נספח ד', 'כבוד השכינה בהיסטוריה ובנבואה'.

כל הקטעים הללו מראים בבירור שהמקום של הביאה השנייה יהיה בארץ אדום ובעיר בצרה. דבר זה עולה בקנה אחד עם המקום שבו תהיה שארית ישראל ממוקמת בימים האחרונים. שארית ישראל המקובצת בבצרה והביאה השנייה מקושרות זו לזו בקטע הרביעי, מיכה ב' 12-13:

אָסוּף אֶאָסֶף יַעֲקֹב כְּלָדוֹ, קִבֵּץ אֶקְבֹּץ שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל, יַחַד אֶשְׁיַמְנוּ
כְּצֹאן בְּצָרָה, כְּעֵדֶר בְּתוֹךְ הַדְּבָרוֹ, תַּהֲיִמְנָה מֵאָדָם. עֲלֵה הַפָּרֶץ
לִפְנֵיהֶם, פָּרְצוּ וַיַּעֲבְרוּ, שֶׁעַר וַיִּצְאוּ בוֹ, וַיַּעֲבֹר מִלְּכָם לִפְנֵיהֶם,
וַיִּהְיֶה בְּרֵאשִׁים.

שארית ישראל תקובץ בבצרה (פס' 12), שם יהיו נצורים על ידי צבאותיו של צר המשיח. בסופו של דבר יעלה בידם לפרוץ את המצור כי ה' המלך ילך בראשם (פס' 13). הפרץ, מלכס נה' - הם כולם אותה הדמות בפסוק זה. בביאתו השנייה יכנס המשיח לקרב עם צבאות צר המשיח שהתקבצו בעיר זו. קטע חמישי שעלול להתייחס לאותו המאורע הוא שופטים ה' 4-5:

יְהוָה, בְּצִאתְךָ מִשְׁעִיר, בְּצִעְדְךָ מִשְׁדֵּה אֲדוֹם, אָרַץ רְעָשָׁה, גַּם־
שָׁמַיִם נָטְפוּ, גַּם־עֵבִים נָטְפוּ מַיִם. הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה, זֶה
סִינַי, מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

אין זה ממש בטוח שפסוקים אלה מדברים על הביאה השנייה, אך אם כן (והמחבר נוטה בזהירות לעמדה זו), אלוהים נראה פה כשהוא בא מהר שעיר ומארץ אדום. הר שעיר הוא רכס ההרים של ירדן הדרומית שבו נמצאת העיר בצרה.

2. אופן הביאה השנייה

משיזיהנו את מקום ביאתו השנייה של המשיח, נחוץ כעת להתבונן בנבואות העוסקות באופן ביאתו השנייה, ובקרב האחרון בין ישוע לצר המשיח. כבר למדנו מישעיהו ס"ג 2-6 שכאשר המשיח יילחם, הוא יילחם לבדו ולא יהיו לו שותפים לקרב.

אופן הביאה השנייה, כמתואר במתי כ"ד 30, הוא עם ענני השמיים:

אֲזֵ אֹת בְּנֵי־הָאָדָם יִרְאֶה בְּשָׁמַיִם וְסִפְדוּ כֹל־מִשְׁפָּחוֹת הָאָרֶץ
וְרָאוּ אֶת־בְּנֵי־הָאָדָם בָּא עִם־עַנְנֵי הַשָּׁמַיִם בְּגִבּוֹרָה וְכָבוֹד רָב.

לאורך כל כתבי התנ"ך עננים וכבוד השכינה קשורים זה בזה. פה בפסוק מהברית החדשה ניתן לראות את הקשר ההדדי פעם נוספת.

לפי מעשי השליחים א' 9-11, הוא ישוב באותו האופן שבו עזב:

וַיְהִי כַּדְּבָרוֹ זֹאת הֶעֱלָה וְהֵם רֵאִים וַיִּשְׁאַהּוּ עָנָן מִנֶּגֶד עֵינֵיהֶם. וַיְבִיטוּ אַחֲרָיו הַשְּׂמִימָה בְּעֵבְרוֹ, וְהִנֵּה שְׁנֵי אַנְשִׁים לְבוּשֵׁי בָדִים נֹצְבִים עֲלֵיהֶם. וַיֹּאמְרוּ: אַתֶּם אַנְשֵׁי הַגִּלְגַּל, מִה־תַּעֲמְדוּ וְעֵינֵיכֶם הַשְּׂמִימָה? יִשׁוּעַ זֶה אֲשֶׁר לָקַח מֵאִתְּכֶם הַשְּׂמִימָה, כֵּן בּוֹא יָבוֹא כַּאֲשֶׁר רֵאִיתֶם אֹתוֹ עֲלֵה הַשְּׂמִימָה.

יש לציין שהמלאכים לא ניבאו שישוע יחזור לאותו **המקום**, אלא באותו **האופן** שבו עזב. ישוע עזב בענני השמיים, ולפי מתי כ"ד 30 הוא גם ישוב בענני השמיים.

קטע נרחב על הביאה השנייה נמצא בהתגלות י"ט 1-18. לפני שיעסוק באופן הביאה השנייה עצמו, ישנה הקדמה לפרק זה, בפרק י"ט 1-10, הבנויה משלושה מרכיבים. הקטע הראשון ב-י"ט 1-8 הוא ההללויה המרובע. ההללויה הראשון הוא על נפילת בבל הרוחנית, ב-י"ט 1-2:

אַחֲרֵי־כֵן שָׁמַעְתִּי קוֹל גְּדוֹל כְּקוֹל הַמּוֹן רַב בְּשָׂמִים הָאֲמָרִים: הַלְלוּיָהּ; הַיְשׁוּעָה וְהַכְּבוֹד וְהַעֲזָ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ, כִּי־אַמֶּת וַיִּשְׂרַ מִשְׁפָּטָיו; כִּי־שִׁפֹּט אֶת־הַזֹּנֶה הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר־הִשְׁחִיתָה אֶת־הָאָרֶץ בְּתִזְנוּתָהּ וַיִּדְרֹשׁ מִיָּדָה אֶת־דַּם־עֲבָדָיו.

ההללויה השני, ב-י"ט 3, הוא על החרבת העיר בבל, בירתה הכלכלית והפוליטית של העולם:

וַיִּשְׁנֹו [כלומר וַיֹּאמְרוּ שְׁנִית]: הַלְלוּיָהּ. וְעֵשְׂנָה יַעֲלֶה לְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

ההללויה השלישי הוא הלל והשתחוות לאלוהים מאת אלה אשר ליד הכיסא, דהיינו עשרים וארבעה הזקנים וארבעת השרפים, ב-י"ט 4-5:

וְעֹשְׂרִים וְאַרְבָּעָה הַזְּקֵנִים וְאַרְבַּע הַחַיּוֹת נָפְלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאֱלֹהִים הַיֹּשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא, וַיֹּאמְרוּ: אָמֵן, הַלְלוּיָהּ! וְקוֹל יוֹצֵא מִן־הַכִּסֵּא, וַיֹּאמֶר: הַלְלוּ אֶת־אֱלֹהֵינוּ כְּלַעֲבָדָיו וַיִּרְאֶיו, הַקְּטָנִים עִם־הַגְּדוֹלִים.

ההללויה הרביעי, ב-י"ט 6-8, הוא על חתונת השה, שבה דנו בפרק ו', 'תורת אחרית הימים בנוגע לקהילה הרוחנית':

וְאֲשַׁמַּע קוֹל כְּקוֹל הַמּוֹן רַב וְכְקוֹל מַיִם רַבִּים וְכְקוֹל רַעְמִים חֲזָקִים, וַיֹּאמְרוּ: הַלְלוּיָהּ, כִּי־מָלְךְ אֱלֹהֵינוּ, יְהוָה צְבָאוֹת. נִשְׁמַחָה וְנִגְיָלָה וְנִתְנַה לֹו הַכְּבוֹד, כִּי בָאָה חַתֻּנַּת הַשָּׂה וְאִשְׁתּוֹ הִתְקַדְּשָׁה. וַיִּנְתְּנוּ לָהּ לְלִבְשׁ בּוֹץ טָהוֹר וְצָח, כִּי הַבּוֹץ הוּא צִדְקוֹת הַקְּדוֹשִׁים.

המרכיב השני בהקדמה הוא הזמנה למשתה חתונת השה, ב-י"ט 9:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: כָּתוּב: אֲשֶׁר־יִהְיֶה הַקְּרוֹאִים אֶל־מִשְׁתַּחֲוֹתֶיךָ הַשָּׁה.
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲמַתְּ הֵם, דְּבַרְי אֱלֹהִים.

משתה החתונה הוא שמתחיל את מלכות אלף השנים, אך ההזמנות נשלחות ממש לפני הביאה השנייה. הן יוצאות לכל הפדויים שאינם חברי הקהילה, כלומר לקדושי תקופת התנ"ך והצרה הגדולה אשר בקרוב יקומו לתחייה. לבסוף, המרכיב השלישי בהקדמה בא בהכרזה על אודות ריח הנבואה, ב-י"ט 10:

וְאֶפֶל לְפָנַי רַגְלֵיךָ הַשְׁתַּחֲוֹת לֹ, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: רְאֵה, אֶל־תַּעֲשֶׂה־
זֹאת. עֲבֹד כְּמוֹדָה אֲנִי וְחַבְרֵךְ לָךְ וְלֹאֲחִידֶךָ אֲשֶׁר לָהֶם עֲדוֹת יִשׁוּעַ.
הַשְׁתַּחֲוֹה לְאֱלֹהִים! כִּי עֲדוֹת יִשׁוּעַ הֵיא רִיחַ הַנְּבוּאָה.

רוח הנבואה היא עדות ישוע. ישוע הוא מקור כל הנבואה, וכל הנבואה נעה לקראת הגשמתה על ידו, במטרה לפאר אותו עצמו. כעת, משהושלמה ההקדמה, מתאר השליח את הביאה השנייה, ב-י"ט 11-16:

וַיֹּאֲרֵא אֶת־הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחִים וְהִנֵּה־סוּס לָבָן וְהָרֵכֵב עָלָיו יִקְרָא לוֹ
נֶאֱמָן וְנֶאֱמָתִי; וּבְצִדְקָה הוּא שֹׁפֵט וְלַחֵם. וְעֵינָיו כְּלִבְת־אֵשׁ, וְעֵטְרוֹת
הַרְבֵּה עַל רֹאשׁוֹ, וְלוֹ שֵׁם כְּתוּב אֲשֶׁר לֹא־יָדַע אִישׁ, כִּי אִם־הוּא
לְבָדוֹ. וְהוּא לְבוּשׁ לְבוּשׁ מְאֹדָם בְּדָם וְשָׂמוּ נִקְרָא דְבַר הָאֱלֹהִים.
וְצַבָּאוֹת הַשָּׁמַיִם יִצְאִים אַחֲרָיו עַל־סוּסִים לְבָנִים מְלַבְּשִׁים בְּגָדֵי־
בוץ לָבָן וְטָהוֹר. וּמִפְּנֵי יִצְאֵת חֶרֶב חֲדָה לְהַכּוֹת אֶת־הַגּוֹיִם וְהוּא
יִרְעַם בְּשֵׁבֶט בְּרָזֶל. וְהוּא דֶרֶךְ פּוֹרֵת יַיִן חֲמַת־אֵף אֱלֹהֵי הַצַּבָּאוֹת.
וְעַל־בִּגְדוֹ וְעַל־יָרְכוֹ כְּתוּב שֵׁם: מֶלֶךְ הַמְּלָכִים וְאֲדָנִי הָאֲדָנִים.

לתיעוד זה של הביאה השנייה, אשר מתחיל בתיאור המשיח כשופט (פס' 11-13), ישנו דמיון רב לתיאורים המצויים בפרק הראשון בהתגלות המלחמה שאליה הוא נכנס נגד העמים היא תוצאת משפטו של זה אשר הוא נֶאֱמָן וְנֶאֱמָתִי. על ראשו הוא לובש את עֵטְרוֹת הַדִּיאָדָם, אשר מציינות את טבעו המלכותי. בגדיו מוכתמים בדם, בדיוק כמו בישיעהו ס"ג 1-6, מסיבות שנידונו מוקדם יותר. זוהי ביאתו השנייה של השופט ושל דבר אלוהים אשר לבש בשר, ישוע החוזר בצדקה לשפוט את העמים. כאשר הוא חוזר, יבוא אחריו צַבָּאוֹת הַשָּׁמַיִם (פס' 14). המילה "צבאות" מופיעה ברבים, משמע שלפחות שני צבאות נפרדים ישונו איתו. אחד מן הצבאות הללו ידוע כמְלָאָכִי אֲדָנִי, או צבא המלאכים. מתי ט"ז 27 מצוין:

כִּי עֲתִיד בְּנֵי־הָאָדָם לְבוֹא בְּכָבוֹד אָבִיו עִם־מְלָאָכִיו וְאֵז יִשְׁלַם
לְכָל־אִישׁ כְּמַעֲשָׂהוּ.

צבא נוסף אשר ישוב עם ישוע הוא הצבא של קדושי הקהילה אשר נלקחו השמימה לפני כן, לפני הצרה הגדולה. יהודה 14-15 מתאר את האירועים כך:

וְגַם־הַנּוֹד, הַשְּׂבִיעִי לְאָדָם, נִבְּא לְאַלֹהִים לְאֹמֹר: הֲנִיָּה יְהוָה בָּא
בְּרַבְבַּת קְדָשָׁיו, לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט בְּכֻלָּם וּלְהוֹכִיחַ כָּל־רָשָׁעֵי־אָרֶץ
עַל־כָּל־מַעֲשֵׂי רָשָׁעֵתָם וְעַל־כָּל־הַקְּשׁוֹת אֲשֶׁר דָּבְרוּ עָלָיו חֲטָאִים
אֲנָשֵׁי רָשָׁע.

יחד עם זאת, ישעיהו ס"ג 1-6 הבהיר שעל אף שצבאות הקדושים והמלאכים ישובו איתו, הם לא ישתתפו בלחימה. המשיח יילחם בקרב הזה לבדו. לאחר שתיאר את ישוע בתפקידו כשופט ואת הצבאות השבים איתו, יוחנן מתאר כעת את ישוע בתפקידו כמלך (פס' 15-16). לאחר ששפט את העמים כשופט צדק, עליו למשול כמלך בשבט ברזל. עמים אלה יתכנסו וינסו להשמיד את היהודים במטרה לבטל את שלטון אלוהים עליהם (תהל' ב 1-6). אולם הם ייקחו חלק מזעם אלוהים בביאה השנייה והוא ימשול עליהם. לפיכך ישוע אכן יהיה מֶלֶךְ הַמְּלָכִים וְאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים.

בגלל הטבח העצום בכל צבאות העמים יוצאת הזמנה נוספת. הזמנה זו מזמינה את ציפורי השמיים לסעודת אלוהים הגדולה, בהתגלות י"ט 17-18:

וְאִרְא מִלְּאֵךְ אֶחָד עֹמֵד בְּשָׁמַשׁ; וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמֶר אֶל־
צְפוּר כָּל־כְּנָף, אֲשֶׁר־תָּעוּף בְּמְרוֹם הָרָקִיעַ: בָּאוּ וְהִאֲסֹפוּ עַל־זֶבַח
הָאֱלֹהִים הַגָּדוֹל;⁶¹ וְאֶכְלְתֶם בָּשָׂר מְלָכִים וּבָשָׂר שְׂרֵי אֱלֹפִים וּבָשָׂר
גְבוּרִים וּבָשָׂר סוּסִים וְרִכְבֵיהֶם וּבָשָׂר כָּל־בְּנֵי חוּרִים וְעַבְדֵיהֶם
הַקְּטַנִּים עִם־הַגָּדוֹלִים.

הציפורים יאכלו את פגריהם הבלתי קבורים של רבים אשר השתתפו במערכת הר מגידון. בדרך זו יימלאו וישבעו הציפורים, לפי התגלות י"ט 21:

וְהַנְּשָׂאִים נְהַרְגוּ בַחֲרֹב הַיּוֹצֵאת מִפִּי־הָרֶגֶב עַל־הַסּוּס וְכָל־הָעוֹף
שִׁבְעוּ מִבְּשָׂרָם.

אותו משתה חגיגי לציפורים מתואר גם ביחזקאל ל"ט 17-20, שם מתרחבת ההזמנה גם לחיות השדה:

וְאֵתָה בֶן־אָדָם, כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה: אָמַר לְצְפוּר כָּל־כְּנָף וּלְכָל
חַיַּת הַשָּׂדֶה: הִקְבְּצוּ וּבֹאוּ, הִאֲסֹפוּ מִסָּבִיב עַל־זֶבַחִי, אֲשֶׁר אֲנִי זֹבֵחַ
לָכֶם זֶבַח גָּדוֹל עַל הָרִי יִשְׂרָאֵל, וְאֶכְלְתֶם בָּשָׂר וּשְׂתִיתֶם דָּם. בָּשָׂר
גְבוּרִים תֹּאכְלוּ וְדָם־נְשִׂאֵי הָאָרֶץ תִּשְׁתּוּ, אֵילִים, כָּרִים וְעֵתוּדִים,
כָּרִים, מְרִיאֵי בָשׂוּן כָּלָם. וְאֶכְלְתֶם־חֶלֶב לְשִׁבְעָה וּשְׂתִיתֶם דָּם

61. בתרגומים רבים: סעודה גדולה.

לְשָׂכְרוֹן, מִזְבְּחֵי אֲשֶׁר־זָבַחְתִּי לָכֶם. וּשְׁבַעְתֶּם עַל־שְׁלַחְנֵי סוֹס וְרֶכֶב, גִּבּוֹר וְכָל־אִישׁ מִלְחָמָה, נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה.
 יחזקאל קושר באופן הדוק את המאורעות הללו לגאולתו הסופית של ישראל, בפרק ל"ט 21-29:

וְנָתַתִּי אֶת־כְּבוֹדִי בַּגּוֹיִם, וְרָאוּ כָּל־הַגּוֹיִם אֶת מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וְאֶת־יָדֵי אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי בָהֶם. וַיָּדְעוּ בַּיּוֹם יִשְׂרָאֵל כִּי־אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם, מִן־הַיּוֹם הַהוּא וְהָלְאָה. וַיָּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי בְעוֹנָם גָּלוּ בַּיּוֹם יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מָעַלְוּ־בִי, וְאֶסְתֶּר פָּנֵי מַהֵם וְאֶתְגַּם בְּיַד צָרִיהֶם וַיִּפְּלוּ בַחֲרָב כָּלָם. כְּטִמְאַתֶּם וּכְפָשַׁעְיֶהֶם עָשִׂיתִי אֹתָם וְאֶסְתֶּר פָּנֵי מַהֵם. לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה: עֲתָה אֲשִׁיב אֶת־שְׁבִית [שְׁבוּת] יַעֲקֹב וְרַחֲמֹתַי כָּל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל וְקִנְיַתִּי לְשֵׁם קִדְשִׁי. וְנָשׂוּ אֶת־כְּלִמָּתָם וְאֶת־כָּל־מַעַלְם אֲשֶׁר מָעַלְוּ־בִי, בְּשִׁבְתָּם עַל־אֲדָמְתָם לְבָטַח וְאִין מִחֲרִיד. בְּשׁוֹבְבֵי אוֹתָם מִן־הָעַמִּים וְקִבְּצַתִּי אֹתָם מֵאַרְצוֹת אִיִּבְיָהֶם, וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם רַבִּים. וַיָּדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם, בְּהִגְלוֹתִי אֹתָם אֶל־הַגּוֹיִם וְכִנְסִיתִים אֶל־אֲדָמְתָם וְלֹא־אוֹתִיר עוֹד מֵהֶם שֵׁם. וְלֹא אֶסְתִּיר עוֹד פָּנֵי מַהֵם, אֲשֶׁר שָׁפַכְתִּי אֶת־רוּחִי עַל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל, נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה.

רק אז יבינו העמים הגויים שאלוהים לא דחה את עמו לעד. המשפט על עם ישראל והפצתו בגויים קרו בגלל חטא, בעיקר החטא של דחיית משיחותו של ישוע. לכן לזמן מה הסתיר אלוהים את פניו ונתן לעמים לבוא ולזרוע הרס וחורבן. אך מאוחר יותר יתוודו בני עם ישראל על חטאם הלאומי וידרשו את פניו בצרתם (הושע ה 15). הם יבקשו הצלה מהעמים אשר ייסרו אותם קשות כל כך. העמים יבינו בזמן הביאה השנייה שאלוהים עודנו אלוהי ישראל, והוא נקום בהם על המכאובים אשר הביאו על ישראל.
 באוספם את כל צבאות העולם נגד ישראל, הם בעצם יתקהלו נגד משיח ישראל, כמצוין בבירור בהתגלות י"ט 19:

וְאָרָא אֶת־הַחַיָּה וּמַלְכֵי הָאָרֶץ וְאַגְפֵיהֶם נִקְהָלִים לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה עִם־הָרֶכֶב עַל־הַסּוֹס וּבְצַבָּאוֹ.

קטע נוסף המתאר את הביאה השנייה הוא חבקוק ג' 1-19:
 תִּפְּלָה לַחֲבֻקִּיךָ הַנְּבִיא עַל שְׁגִינֹת. יְהוָה, שְׁמַעְתִּי שְׁמַעְךָ יִרְאַתִּי, יְהוָה, פֶּעַלְךָ בְּקִרְבִּי שָׁנִים חַיִּיהוּ, בְּקִרְבִּי שָׁנִים תוֹדִיעֵ, בְּרִגְזֵי רַחֵם תִּזְכּוֹר. אֱלֹהֵי מִתְיָמֵן יְבוּא, וְקָדוֹשׁ מִהַר־פְּאָרֶן סִלָּה, כֶּסֶף שְׁמִימִים הוֹדוּ, וַתִּהְלְתוּ מְלָאָה הָאָרֶץ. וְנִגְהָ כְּאוֹר תִּהְיֶה, קִרְנִים מִיָּדוֹ לוֹ,

וְשֵׁם חֲבִיּוֹן עָזָה. לְפָנָיו יִלְךְ דָּבָר, וַיֵּצֵא רֶשֶׁף לְרַגְלָיו. עָמַד וַיִּמְדַּד אֶרֶץ, רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם, וַיִּתְפַּצְצוּ הַרְרֵי־עַד, שָׁחוּ גְבְעוֹת עוֹלָם, הִלִּיכוֹת עוֹלָם לוֹ. תַּחַת אָנֹן רְאִיתִי אֶהְלִי כּוֹשֵׁן, יִרְגְּזוּן יְרִיעוֹת אֶרֶץ מְדֻן. הִבְנֵהרִים חָרָה יְהוָה? אִם־בְּנֵהרִים אֲפֹה? אִם־בְּיָם עֲבָרְתֶּהּ? כִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ, מִרְכַּבְתֶּיךָ יִשׁוּעָה. עָרִיָה תַעֲזוֹר קִשְׁתֶּךָ, שְׁבָעוֹת מְטוֹת אִמָּר סֵלָה, נִהְרוֹת תִּבְקַע־אֶרֶץ. רְאוּךָ, יַחֲלִיו הָרִים, יָרֵם מִיָּם עֲבָר, נִתֵּן תְּהוֹם קוֹלוֹ, רוּם יִדְיָהוּ נִשְׂאָ. שְׁמֵשׁ יָרַח עָמַד זָבָלָה, לְאוֹר חֲצִיךָ יִהְלֹכוּ, לְנֹגַהּ בְּרַק חֲנִינְתֶּךָ. בְּזַעַם תִּצְעַד־אֶרֶץ, בְּאֵף תִּדְוֵשׁ גּוֹיִם. יִצְאֶתָ לִישׁוּעַ עִמָּךָ, לִישׁוּעַ אֶת־מְשִׁיחֶךָ, מִחֲצֶת־רֹאשׁ מִבֵּית רְשָׁע, עָרוֹת יִסוּד עַד־צְוָאר סֵלָה. נִקְבַּת בְּמִטְוִי רֹאשׁ פְּרוֹז [פְּרֻזִיו], יִסְעָרוּ לְהַפְיִצֵנִי, עֲלִיצְתֶּם כְּמוֹ־לֶאֱכֹל עֵנִי בְּמִסְתָּר. דְּרַכְתָּ בְּיָם סוּסֶיךָ, חֹמֶר מִיָּם רַבִּים. שְׁמַעְתִּי וַתִּרְגַּז בְּטִנִּי, לְקוֹל צִלְלוֹ שְׁפַתִּי, יָבוֹא רָקֹב בְּעַצְמִי וַתַּחֲתִי אֲרָגֹז, אֲשֶׁר אָנוּחַ לְיוֹם צָרָה, לְעֵלוֹת לָעַם יִגְדִּנְנוּ. כִּי־תֵאֱנָה לֹא־תִפְרָח וְאִין יָבֹל בְּגִפְנִים, כְּחֵשׁ מַעֲשֵׂה־זֵית וַיִּשְׁדְּמוֹת לֹא־עָשָׂה אֲכָל, גָּזַר מִמְּכָלָה צֹאן וְאִין בְּקָר בְּרַפְתִּים. וְאִנִּי בִיהוָה אֶעְלֹזָה, אֲגִילָה בְּאֱלֹהֵי יִשְׁעֵי. יְהוָה אֲדַנִּי חִילִי, וַיִּשֶׁם רַגְלִי כְּאֵילוֹת וְעַל־בְּמוֹתַי יִדְרֹכֵנִי. לְמַנְצֵחַ בְּנִינּוֹתַי.

תפילה זו של חבקוק (פס' 1) היא נבואית, כי היא מתעדת בחזון את מה שיכולה להיות רק הביאה השנייה. התפילה פותחת בתחינתה של השארית (פס' 2) להושיע אותה פיזית (פְּעֻלָּךְ חַיִּיהוּ) ורוחנית (בְּרָגֹז רַחַם תִּזְכּוֹר). בתשובה לבקשת השארית נראה אלוהים כשהוא בא מאדום בכל נוגה הודו (פס' 3-4). בבואו הוא יתחיל לעשות משפט, באמצעים שונים, נגד העמים שהתכנסו (פס' 5-7). הטבע אף הוא יושפע מאוד מהביאה השנייה (פס' 8-10), כמו גם רקיע השמיים (פס' 11).

לאחר מכן נראה המשיח כשהוא צועד בזעם ודש את העמים (פס' 12) מטעמו של עם ישראל (פס' 13א). ראש הצבאות, צר המשיח, יוכה מכת מחץ (פס' 13ב), וכך גם חיילי צבאו (פס' 14-15) אשר באו בסערה להפיץ מחדש את היהודים. משראה את החזון הזה על הצבאות הצועדים והביאה השנייה, אוחות רעדה בחבקוק בידעו מה עדיין חייב לקרות לעמו ישראל, כאשר רבים כל כך ייטבחו (פס' 16-17). אך הוא מתנחם בעובדה שישועתו האישית טמונה באדון, אשר בביאתו השנייה יתקן הכול (פס' 18-19).

ספר תהילים מכיל התייחסויות פיוטיות לביאה השנייה. התייחסות ציורית אחת נמצאת במזמור י"ח 9-17:

עֲלֶה עֶשֶׂן בָּאָפוֹ וְאֶש־מִפּיו תֹאכַל, גְּחָלִים בְּעֵרוּ מִמֶּנּוּ. וַיֵּט שְׁמַיִם וַיֵּרֵד, וַעֲרַפֵּל תַּחַת רַגְלָיו. וַיִּרְכַּב עַל־כְּרוֹב וַיֵּעֵף, וַיֵּדָא עַל־כַּנְּפֵי־רוּחַ. יִשֶׁת חֲשֶׁךְ סִתְרוֹ, סְבִיבוֹתָיו סִכְתּוֹ, חֲשֻׁכַת־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים. מִנְּגִה נִגְדוֹ, עָבִיו עָבְרוּ, בָּרַד וְגַחְלֵי־אֵשׁ. וַיִּרְעַם בְּשָׁמַיִם יְהוָה, וַעֲלִיּוֹן יִתֵּן קִלּוֹ, בָּרַד וְגַחְלֵי־אֵשׁ. וַיִּשְׁלַח חֲצָיו וַיִּפְיֵצַם וַיִּבְרָקִים רַב וַיְהִמֵּם. וַיִּרְאוּ אֲפִיקֵי מַיִם וַיִּגְלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל מִגִּעְרַתְךָ יְהוָה, מִנְּשֻׁמַת רוּחַ אַפְּךָ. יִשְׁלַח מִמָּרוֹם יִקְחֵנִי, יִמְשְׁנֵי מִמַּיִם רַבִּים.

בביאתו השנייה הוא יבוא בזעם אלוהים (פס' 9-10), רכוב על גבי כרוב (פס' 11) אשר לו תכונות דומות לאלו של סוס, לפי התגלות י"ט 11. יתרחשו זעזועים בטבע כולו בביאה השנייה (פס' 11-15), כאשר העולם כולו יואר בתפארת זוהר שובו.

ובכן בשלבה השישי של מערכת הר מגידון ישוב ישוע על פי בקשתו של עם ישראל, וייכנס לקרב עם צר המשיח ועם צבאותיו. בשובו לשארית ישראל בבצרה הוא אכן יושֵׁע אֶת־אֶהְלֵי יְהוּדָה בְּרֵאשֻׁנָּה, לפני שיושיע את יהודי ירושלים, כפי שנובא בזכריה י"ב 7:

וְהוֹשִׁיעַ יְהוָה אֶת־אֶהְלֵי יְהוּדָה בְּרֵאשֻׁנָּה, לְמַעַן לֹא־תִגְדַּל תִּפְאֶרֶת בֵּית־דָּוִד וְתִפְאֶרֶת יֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם עַל־יְהוּדָה.

המונח אֶהְלֵי מציין מעונות זמניים ולא מעונות קבע. העובדה שיהודה חיה באֶהְלִים מראה שיהודה אינה בביתה אשר ביהודה, אלא נמצאת באופן זמני במקום אחר. המקום האחר ההוא הוא בצרה. מאחר שהמשיח יושֵׁע אֶת־אֶהְלֵי יְהוּדָה בְּרֵאשֻׁנָּה, מראה גם דבר זה שמקום שובו הראשוני יהיה בצרה ולא הר הזיתים.

ז. השלב השביעי: הקרב מבצרה לעמק יהושפט

אמנם הקרב בין המשיח לצר המשיח יתחיל בבצרה, אך נראה שהוא יתמשך כל הדרך חזרה עד לחומותיה המזרחיות של ירושלים, אשר צופות לעבר הקטע של עמק קדרון המוכר גם כעמק יהושפט. הקטע העיקרי הוא יואל ד' 12-13:

יֵעוּרוּ וַיַּעֲלוּ הַגּוֹזִים אֶל־עַמְּקֵי הַהוֹשֵׁפֵט, כִּי שָׁם אֵישֵׁב לְשֹׁפֵט אֶת־כָּל־הַגּוֹזִים מִסָּבִיב. שְׁלַחוּ מַגָּל, כִּי בְּשֵׁל קֶצֶי; בָּאוּ, רְדוּ כִּי־מְלָאָה גַת, הַשִּׁיקוּ הַיְקָבִים כִּי רַבָּה רָעַתְם.

בין הנפגעים הראשונים יהיה צר המשיח עצמו. לאחר שמשל בעולם בעוצמה גדולה ולאחר שדיבר נגד בן האלוהים האמיתי, יהיה הבן המדומה חסר אונים בפני הבן האמיתי. חבקוק ג' 13 מתאר זאת כך:

... מִחֻצֹת רֵאֵשׁ מִבֵּית רָשָׁע, עֲרוֹת יְסוּד עַד־צִנּוֹאר.

הפשטות שבה ימית ישוע את צר המשיח מתוארת בידי פולוס בשנייה אל התסלוניקים ב' 8:

וְאִזּוּ יִגְלֶה הַרְשָׁע, אֲשֶׁר יִמְיִתְנוּ הָאָדוֹן בְּרוּחַ שְׁפָתָיו וַיִּשְׁבִּיטֵנוּ בְּהוֹפְעֵת בִּיָּאָתוֹ.

זה שהתימר להיות אלוהים, זה שהיה מסוגל לחולל כל מיני נסים, אותות ומופתים, זה שהפעיל את כל סמכותו של השטן במושלו בעולם, יסולק חיש מהר באמצעות דברו של האדון ישוע. בפעם השנייה ימות צר המשיח.

הגעת נשמתו של צר המשיח לשאול מתוארת בישעיהו י"ד 3-11:

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יְהוָה לֵךְ מֵעֶצְבֶּךָ וּמִרְגָזֶךָ וּמִן־הַעֲבֹדָה הַקָּשָׁה אֲשֶׁר עָבַדְתָּ. וְנָשְׂאתָ הַמְּשָׁל הַזֶּה עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל, וְאָמַרְתָּ: אֵיךְ שָׁבַת נִגְשׁ, שָׁבַתָה מִדְּהַבָּה! שָׁבַר יְהוָה מִטָּה רָשָׁעִים, שָׁבַט מַשְׁלִים. מִכָּה עַמִּים בְּעֶבְרָה מִכַּת בְּלַתִּי סָרָה, רָדָה בְּאֶף גוֹיִם, מִרְדֵּף בְּלִי חֹשֶׁךְ. נָחָה שְׁקִטָּה כָּל־הָאָרֶץ, פָּצְחוּ רִנָּה. גַּם־בְּרוּשִׁים שָׁמְחוּ לָךְ, אֲרָזִי לְבָנוֹן, מֵאִזּוֹ שָׁכַבְתָּ לֹא־יַעֲלֶה הַכֶּרֶת עֲלֵינוּ. שְׂאוֹל מִתַּחַת רָגְזָה לָךְ לְקִרְאָת בּוֹאֶךָ, עוֹרֵר לָךְ רְפָאִים כָּל־עֲתוּדֵי אֲרָץ, הַקִּים מִכִּסְאוֹתֶם כָּל מַלְכֵי גוֹיִם. כָּל־שֵׁם יַעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי: גַּם־אֲתָה חֲלִיתָ כְּמוֹנוֹ, אֱלֵינוּ נִמְשַׁלְתָּ. הוֹרֵד שְׂאוֹל גְּאוּנָךְ, הַמְיִת נְבֻלִיךָ; תַּחֲתִיךָ יָצַע רַמָּה, וּמִכִּסֵּיךָ תוֹלְעָה.

בזמן גאולת ישראל יקיטו היהודים את מלך בבל שביקש להשמידם במשל חדש (פס' 3-4), בהזכירם את כוחו הגדול יותר של אלוהים (פס' 5). צר המשיח משל בעמי העולם (פס' 6), אך אז יעלו העולם כולו בנפילתו (פס' 7-8). בזמן שרוחו של צר המשיח תיכנס בשערי שאול, אלה שהיו לפני כן גדולי השם בעולם וכבר נמצאים שם, יקומו פתאום מעל כיסאותיהם (פס' 9) בתדהמה מוחלטת על שגם הוא נכנס למשכן הגיהנום (פס' 10). אולם כך אמנם יהיה, וכל תפארתו הנוצצת של שלטונו העולמי תבוא אל קצה במוות של השאול (פס' 11).

משתיאר את רוחו של צר המשיח בשאול, מוסיף ישעיהו ומתאר את גורלה של גווייתו המתה על הארץ, בפרק י"ד 16-21:

רְאִיךָ אֵלֶיךָ יִשְׁגִּיחוּ, אֵלֶיךָ יִתְבֹּנְנוּ, הִזָּה הָאִישׁ מְרִגִּזוֹ הָאֶרֶץ, מְרַעֵשׂ מִמְּלָכוֹת; שֶׁם תִּבְלַח בְּמִדְבָּר, וְעָרְיוֹ הָרֶס; אֲסִירָיו לֹא־פָתַח בְּיָתָהּ. כָּל־מַלְכֵי גוֹיִם כָּלָם שָׁכְבוּ בְּכָבוֹד, אִישׁ בְּבֵיתוֹ. וְאַתָּה הַשְׁלַכְתָּ מִקְּבֻרָךְ כְּנֹצָר נִתְעַב, לְבַשׁ הָרָגִים מִטְעֲנֵי חָרָב, יוֹרְדֵי אֶל־אֲבְנֵי־בוֹר כְּפִגְר מוּבָס. לֹא־תִחַד אַתָּם בְּקְבוּרָה, כִּי־אֶרְצָךָ שִׁחַתָּ, עֲמֹד הָרָגְתָּ, לֹא־יִקְרָא לְעוֹלָם זֶרַע מְרַעִים. הִכִּינוּ לְבָנָיו מִטְבַּח בְּעוֹן אֲבוֹתָם, בְּלִי־קָמוֹ וְיָרְשׁוּ אֶרֶץ, וּמְלָאוּ פְּנֵי־תֵבֶל עָרִים.

רבים יוכלו להתבונן בגופתו של צר המשיח ויבהו בה בחוסר אמון מוחלט על שמת בפתאומיות ובקלות שכזאת, בהתחשב בכך שהוא הרעיש את ממלכות העולם והארץ רעדה מפניו (פס' 16-17). בעוד מלכים פחותים ממנו נקברים בגלוסקמאות מהודרות (פס' 18), לא כן צר המשיח, שפגרו יהיה מובס (נרמס) ברגליהם של צבאותיו הנסים (פס' 19). למעשה גופתו כלל ולעולם לא תיקבר (פס' 20) מסיבות שיידונו בפרק הבא. משפחתו תושמד כולה, כדי שלא יוכלו ללכת בדרכי אביהם ולנסות למשול בעולם (פס' 21).

לאחר מותו של צר המשיח יימשך הטבח בצבאותיו. כבר ציטטנו מספר קטעים המתארים את צעדתו הזועמת של המשיח בארץ ורמיסתו את העמים ברגליו, כשדם ניתז על בגדיו. זכריה י"ד 12-15 מתאר את האופן שבו יושמדו גדודיהם העצומים של צבאות צר המשיח:

וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה אֲשֶׁר יִגַּף יְהוָה אֶת־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל־יְרוּשָׁלָּם: הַמֶּמְק בְּשָׂרוֹ וְהוּא עֹמֵד עַל־רִגְלָיו, וְעֵינָיו תִּמְקְנָה בְּחִרְיָהוּ וּלְשׁוֹנוֹ תִּמְקַ בְּפִיָּהֶם. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מְהוּמַת־יְהוָה רַבָּה בָּהֶם, וְהִחֲזִיקוּ אִישׁ יָד רֵעֵהוּ וְעָלְתָה יָדוֹ עַל־יַד רֵעֵהוּ. וְגַם־יְהוּדָה תִּלָּחֵם בִּירוּשָׁלָּם, וְאֶסְףָּ חֵיל כָּל־הַגּוֹיִם סָבִיב, זָהָב וְכֶסֶף וּבָגָדִים לְרַב מְאֹד. וְכֵן תִּהְיֶה מַגַּפַת הַסּוּס, הַפָּרָד, הַגָּמֶל וְהַחֲמוֹר וְכָל־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יְהִיָּה בְּמַחְנוֹת הַהֵמָּה, כַּמַּגָּפָה הַזֹּאת.

באופן זה תימשך הלחימה כל הדרך חזרה לירושלים, ותבוא לידי סיום בעמק יהושפט (יואל ד 12-13). העמים אשר התגודדו נגד היהודים (ד 9-11) ימצאו עצמם כעת נרמסים על ידי מלך היהודים. על דריכה זו בעמק יהושפט מדובר בהתגלות י"ד 19-20:

וַיִּנָּח הַמְּלָאָךְ אֶת־מַגְלוֹ עַל־הָאֶרֶץ וַיִּבְצֹר אֶת־אֲשֵׁכְלֹת גִּפְנוֹ הָאֶרֶץ וַיִּשְׁלִיכֵם בְּגַת־חֲמַת אֱלֹהִים הַגְּדוֹלָה. וַתִּדְרָךְ הַגַּת מְחוּץ לְעִיר, וַיֵּצֵא־דָם מִן־הַגַּת עַד רִסְגֵי הַסּוּסִים, דָּרָךְ־אֶלְף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת רִישׁ.

העיר שעליה מדובר בפסוקים אלה היא ירושלים, והגת היא ממש מחוץ לעיר, משמע שהיא נמצאת בעמק יהושפט. מכאן יעזבו צבאותיו של צר

המשיח לבצרה, והם ישונו לכאן כאשר יגיע העימות לסיומו. הדם משתרע על פני 1,600 ריס שהם בערך 320 ק"מ. ייתכן שמידת אורך זו מתייחסת לכל השטח שבין עמק הר מגידון לבצרה, שהוא כ-320 ק"מ. הסבר אפשרי נוסף הוא שהכוונה היא למרחק הלוך ושוב מירושלים לבצרה. הלחימה תתחיל בירושלים ותעבור לבצרה (160 ק"מ), ובמהלך הביאה השנייה תשוב חזרה מבצרה לעמק יהושפט (160 ק"מ נוספים). אך ההסבר הטוב ביותר מבוסס על ירמיהו מ"ט 20-22:

לָכֵן שְׁמָעוּ עֲצַת־יְהוָה אֲשֶׁר יֵעַץ אֶל־אֲדָוִם, וּמַחֲשָׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל־יִשְׂרָאֵל יְתִימוֹ: אִם־לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן, אִם־לֹא יִשָּׂים עֲלֵיהֶם נְוָהִם. מִקּוֹל נַפְלֵם רַעְשָׁה הָאֲרֶץ; צַעֲקָה, בְּגִם־סוּף נִשְׁמָע קוֹלָהּ. הִנֵּה כְּנֶשֶׁר יַעֲלֶה וַיִּדְאָה וַיִּפְרֹשׁ כְּנָפָיו עַל־בְּצָרָה, וְהָיָה לֵב גְבוּרֵי אֲדָוִם בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה מְצָרָה.

לפי ההקשר (ראה פס' 13-14) עוסק הקטע במערכת הר מגידון. שפיכת הדם העצומה אשר החלה בבצרה מתחילה לנוע דרומה למורד הערבה עד שהיא מתרוקנת בים סוף, במקום שבו נמצאות כיום הערים אילת ועקבה. המרחק משם לירושלים הוא כ-320 ק"מ. על עומקו של הדם להיות כ-1.2 מטרים. יש לחכות ולראות כיצד בדיוק יתגשם דבר זה. ייתכן שלא יהיה זה דם אנושי בלבד, אלא גם דברים שנהפכו לדם במשפט האלוהי. הקרב יבוא לקצו בעמק יהושפט, ויסיים את השלב השביעי במערכת הר מגידון.

ח. השלב השמיני: עליית הניצחון בהר הזיתים

לאחר שתשלם הלחימה עצמה תיערך עליית ניצחון במעלה הר הזיתים, כפי שמתואר בזכריה י"ד 3-4:

וַיָּצֵא יְהוָה וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הַלְחָמוֹ בַּיּוֹם קָרָב. וְעָמְדוּ רְגְלָיו בַּיּוֹם־הַהוּא עַל־הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מְקֻדָּם...

מכיוון שקטע זה מובא לעתים קרובות כהוכחה לכך שהביאה השנייה תתרחש מלכתחילה בהר הזיתים, עלינו ללמוד אותו ביתר זהירות, ובמיוחד לאור הקטעים האחרים. מוקדם יותר, באותו ההקשר, ציין זכריה י"ב 7 שישוע יושֵׁעַ אֶת־אֲהֲלֵי יְהוּדָה בְּרֹאשְׁנָה, בטרם יציל את יהודי ירושלים. משמעות הדבר הוסברה לפרטיה בחלק שעוסק בסוף השלב השישי של מערכה זו. קטעים אחרים המראים גם הם את חזרתו לבצרה בראשונה ואת תחילת הלחימה במקום ההוא, צוטטו מוקדם יותר. בזכריה י"ד נראה ה' קודם כול

יוצא להילחם נגד העמים שהתקבצו נגד היהודים (פס' 3). יהיה זה רק **לאחר** הלחימה המתוארת בפסוק 3, שרגליו יעמדו על הר הזיתים (פס' 4).

בד בבד עם עליית הניצחון הזאת על הר הזיתים יתרחשו מספר אסונות טבע, כאשר הצרה הגדולה מגיעה לסיומה. אסונות אלה יבואו כתוצאה מדין הקערה השביעית, המתואר בהתגלות ט"ז 17-21:

וַיִּרַק הַמַּלְאָךְ הַשְּׁבִיעִי אֶת־קַעְרָתוֹ עַל־הָאָוִיר; וַיֵּצֵא קוֹל גְּדוֹל מִהִיכַל הַשָּׁמַיִם, מִן־הַכֶּסֶּא, וַיֹּאמֶר: הִיָּה נְהִיָּתָה. וַיְהִיו קְלוֹת וּרְעָמִים וּבְרָקִים וַיְהִי רֶעַשׁ גְּדוֹל, אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כָּמֹהוּ לְמִן־הַיּוֹת אָדָם עַל־הָאָרֶץ, רֶעַשׁ כָּזֶה גְדוֹל עַד־מְאֹד. וַהֲעִיר הַגְּדוֹלָה נְחָלְקָה לְשִׁלְשָׁה חֻלְקִים וַתִּפְלְגָה עָרֵי הַגּוֹיִם. וַתִּזְכָּר בְּבֵל הַגְּדוֹלָה לִפְנֵי אֱלֹהִים, לְתַת־לָּהּ כּוֹס יַיִן חֲמַת אָפוֹ. וַיִּנָּס כָּל־אֵי וְהַהָרִים לֹא נִמְצְאוּ. וּבָרָד כָּבֵד כְּכֹפֶר יָרַד מִן הַשָּׁמַיִם עַל־בְּנֵי הָאָדָם, וַיִּגְדְּפוּ בְּנֵי־הָאָדָם אֶת־הָאֱלֹהִים עַל־אֲדוֹת מִפַּת הַבָּרָד, כִּי־כִבְדָּה מִכְתּוֹ מְאֹד.

עם הקערה השביעית נשמע קול קורא: "הִיָּה נְהִיָּתָה", מפני שהקערה השביעית מביאה את הצרה הגדולה לידי סיום גמור (פס' 17). לאחר הצהרה זו יבואו זעזועי טבע, ובכללם רעש האדמה הגדול ביותר בתולדות כדור הארץ. דבר זה יגרום לעיר ירושלים להתפצל לשלושה חלקים, בזמן שהעיר בכל תסבול את מלוא זעם האלוהים (פס' 19). שינויים גיאוגרפיים רבים יתרחשו (פס' 20), וייפול ברד במשקל של 26 ק"ג (פס' 21).

רעידת אדמה זו, אשר תזעזע את ירושלים, מתוארת גם בזכריה י"ד 4ב-5:

וַנִּבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִחֻצוֹ מִזְרָחָה וַיִּנְמָה, גֵּיא גְדוֹלָה מְאֹד; וּמָשׁ חֻצֵי הָהָר צְפוֹנָה וְחֻצוֹ נִגְבָּה. וַנִּסְתָּם גֵּיא־הָרִי כִּי־יִגִיעַ גֵּי־הָרִים אֶל־אֶצֶל, וַנִּסְתָּם כְּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הָרֶעַשׁ בַּיָּמִי עֲזִיָּה מְלֹךְ־יְהוּדָה; וּבָא יְהוָה אֱלֹהֵי, כָּל־קַדְשֵׁים עִמָּךְ.

לא זו בלבד שיירושלים תתפצל לשלושה חלקים, כי אם גם הר הזיתים יפוצל לשני חלקים וייצור עמק המשתרע מזרחה ומערבה. העמק שזה עתה נוצר יספק דרך מילוט ליושביה היהודים של ירושלים מרעידת האדמה אשר תחריב את העיר. בדרך זו יינצלו תושבי ירושלים לאחר גאולת היהודים האחרים בבצרה.

זעזוע טבע נוסף שיתרחש בזמן הזה הוא ההקשכה העולמית החמישית, המתוארת במתי כ"ד 29:

וּמִיַּד אַחֲרֵי צָרַת הַיָּמִים הָהֵם תִּחְשַׁבְּ: הַשָּׁמַשׁ וְהַיָּרֵחַ לֹא יִגִּיעוּ
 אֹרֹר, וְהַכּוֹכָבִים יִפְּלוּ מִן־הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹת הַשָּׁמַיִם יִתְמוּטְטוּ.
 רעידת האדמה וההחשכה של עת זו מתוארות גם ביואל ד' 14-17:

הַמוֹנִים הַמוֹנִים בְּעַמֶּק הַחֲרוֹץ, כִּי קָרוֹב יוֹם יִהְיֶה בְּעַמֶּק הַחֲרוֹץ.
 שָׁמֶשׁ וְיָרֵחַ קָדְרוּ, וְכּוֹכָבִים אָסְפוּ נִגְהָם. וַיִּהְיֶה מְצִיּוֹן יִשְׂאָג
 וּמִירוּשָׁלַם יִתֵּן קוֹלוֹ, וְרַעְשׂוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וַיִּהְיֶה מַחְסֵה לְעַמּוֹ,
 וּמַעוֹז לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם שֹׁכֵן בְּצִיּוֹן
 הַר־קֹדֶשׁ, וְהִיְתָה יְרוּשָׁלַם קֹדֶשׁ, וְזָרִים לֹא־יַעֲבְרוּ־בָה עוֹד.

כאשר יובסו ההמונים בסופו של יום ה' בעמק יהושפט (פס' 14), יתרחשו
 ההחשכה (פס' 15) וכן גם רעש האדמה הגדול (פס' 16א). אך יימצא מפלט
 ליהודים מאסונות הטבע הללו (פס' 16ב-17) בעמק העובר דרך הר הזיתים
 שעליו מדובר בזכריה.

הצרה הגדולה ומערכת הר מגידון יבואו לידי סיום באסונות הטבע הללו.

חלק רביעי

תקופת הביניים

תקופת הביניים בת שבטים והמיישה הימים

מלכות המשורח

דיני הקערות

שעה עזרת עזרת העשומ

תחת קדושת הראה (מדר רעבא על התחנה הראשונה)

תחת קדושת השל של הנונים (מדר דר)

כשבים פול-ש-ולש זרות וזעים: אוטוטוטוט

חסרת השיקוי המשומם

צר המשיה קם לתחיה (בכור: התחיה השל)

צר המשיה וביא חשקראם האם לתד לים מוקללים

השפלתו וקשרותו של השסן למענו המלשי: התחום

טזו

פרק חמישה-עשר

תקופת הביניים בת שבעים וחמישה הימים

מלכות אלף השנים לא תתחיל מיד ביום שלאחר יומה האחרון של הצרה הגדולה, כיוון שתהיה תקופת ביניים בת שבעים וחמישה ימים. במשך זמן זה שבין הצרה הגדולה לתחילת עידן המשיח, יתרחשו מספר אירועים. קיומו של המרווח הזה נראה בבירור בדניאל י"ב 11-12:

וַיְמַעַת הַיּוֹסֵר הַתְּמִיד וְלָתַת שְׂקוֹץ שָׁמַיִם, יָמִים אֶלֶף מֵאָתַיִם
וְתִשְׁעִים. אֲשֶׁרֵי הַמְּחֶכֶה וְנִגְיַע לְיָמִים אֶלֶף שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
שְׁלָשִׁים וְחֲמִשָּׁה.

בדיונים קודמים הופיע לעתים קרובות מספר הימים - 1,260 - שהוא המקביל לשלוש שנים וחצי. לפעמים מתייחס המספר לחציה הראשון של הצרה, מחתימת ברית שבע השנים עד להשתלטות על בית המקדש וביצוע מעשה השיקוץ המשומם. פעמים אחרות הוא מתייחס לחציה השני של הצרה, מהשיקוץ המשומם ועד לביאה השנייה, תקופה שבה ישלוט צר המשיח בעולם. נפילתו של צר המשיח וסיומה של הצרה יתרחשו 1,260 ימים אחרי נקודת האמצע של הצרה.

בקטע זה בדניאל ניתנים שני מספרים אחרים. הראשון הוא 1,290 ימים, תוספת של 30 יום שבמהלכם ייוותר השיקוץ המשומם במקדש, טרם הסרתו. המספר השני הוא 1,335 ימים, שהם 45 יום מעבר לתקופת 1,290 הימים ו-75 יום מעבר לתקופת 1,260 הימים. ברכה מיוחדת ניתנת לאלה שיצליחו להגיע ליום ה-1,335. הברכה היא שאותם אלה שישרדו עד היום ה-75 של

תקופת הביניים, ייכנסו למלכות המשיח. העובדה שזו אמנם ברכה תוצג בפרק זה. רבים ייכשלו וימותו לפני שיגיע היום ה-1,335, על אף ששרדו מעבר ליום ה-1,260.

מספר אירועים יתפתחו במהלך המרווח של שבעים וחמישה הימים, אך בלתי אפשרי לקבוע את סדר התרחשותם. לכן יילמדו אירועים אלה לפי נושא ולא לפי סדר התרחשות.

א. הסרת השיקוץ המשומם

האירוע שיסמן את תחילת מחציתה השנייה של הצרה הגדולה יהיה השתלטותו של צר המשיח על בית המקדש, אשר ממנו יכריז על עצמו כעל הכול יכול. בשלב זה הוא יגרום לכך שנביא השקר יעמיד את צלמו במקדש, וכך יבצע את מעשה השיקוץ המשומם. צר המשיח ישמור על שליטה במשך 1,260 ימים, ואחריהם ייהרג. אך הצלם אשר ניתנו לו חיים יורשה להמשיך ולעמוד למשך שלושים יום נוספים, כפי שמצוין בדניאל י"ב 11:

וּמַעַת הַיּוֹסֵר הַתְּמִיד וְלִתַּת שְׁקוּץ שְׁמַיִם, יָמִים אֶלֶף מְאַתִּים וְתִשְׁעִים.

מחללו של בית המקדש מורשה להמשיך להתקיים עוד שלושים יום לאחר סיום הצרה הגדולה. לאחר מכן הוא יושמד, וכך יבוא סופו של השיקוץ המשומם.

ב. צר המשיח

באשר לדמות זו מהשילוש המדומה מציין התגלות י"ט 20:

וּתְתַפֵּשׂ הַחַיָּה וַיִּבְיֵא הַשֶּׁקֶר אֶתְּהָ אֲשֶׁר-עָשָׂה הָאוֹתוֹת לְפָנֶיהָ
אֲשֶׁר הִדִּיחַ בָּהֶן אֶת-נְשָׂאֵי תוֹ-הַחַיָּה וְהַמְשַׁתְּחוּיִם לְצַלְמָהּ; וְחַיִּים
הַשְּׁלָכּוּ שְׁנֵיהֶם בְּאֵגַם-הָאֵשׁ הַבֹּעֵר בְּגִפְרִית . . .

מוצהר שצר המשיח יושלך חי לתוך אגם האש. בפרק הקודם צוטטו קטעים המציינים כי צר המשיח ייהרג כאחד מנפגעי הראשונים של הביאה השנייה. אי לכך מתחייב לפי פסוק זה שצר המשיח יושב לחיים באותה תקופה, ואז יושלך חי לתוך אגם האש. מסיבה זו מצהיר ישעיהו י"ד 20 שגופתו של צר המשיח לעולם לא תיקבר.

אפשר למצוא אירוניה מסוימת בעובדה זו. כפי שנראה מאוחר יותר בפרק זה, המונח הַתְּחִיָּה הָרְאשׁוֹנָה מתייחס לתחייתם של כל הצדיקים, על אף שזו באה בשלבים. המונח הַתְּחִיָּה הַשְּׁנִיָּה מתייחס לתחייתם של כל הנידונים, וגם היא תבוא בשלבים. ישוע היה פרי הביכורים של התחייה הראשונה. האירוניה

שישנה כאן היא שיורשה לזה שיהווה את הבן המדומה למלא את התפקיד עד תומו, בכך שיהיה לביכוריה של התחייה השנייה. אך תוצאת תחייתו תהיה אגם האש.

ג. נביא השקר

גם לפי התגלות י"ט 20, נביא השקר - רוח הקודש המדומה, אשר תהיה לו מתנת נסים מדומה שבאמצעותה יעשה את מלאכת התרמית ויקרא לבני אדם להשתחוות לצר המשיח, לשאת על עצמם את תו החיה ולהשתחוות לצלמו - יושלך גם הוא חי לתוך אגם האש.

במשך אלף השנים הראשונות שבהן יאוכלס אגם האש, יהיו צר המשיח ונביא השקר שם לבדם.

ד. מעונו החמישי של השטן

באשר לשטן, האב המדומה, הוא יושלך למעונו החמישי,⁶² כפי שמתואר בהתגלות כ' 1-3:

וְאֶרָא מְלֹאךְ יוֹרֵד מִן־הַשָּׁמַיִם וּבְיָדוֹ מִפְתָּחַת הַתְּהוֹם וְכָבֵל גָּדוֹל.
וַיִּתְּפֹשׂ אֶת־הַתְּנִין, אֶת־הַנְּחָשׁ הַקְּדָמוֹנִי, הוּא הַמְּלַשְׁשֵׁין וְהוּא
הַשָּׁטָן, וַיֹּאסְרֵהוּ לְאֶלְף שָׁנִים; וַיִּשְׁלִיכֵהוּ בַתְּהוֹם, וַיִּסְגֹר בְּעֵדוֹ,
וַיִּחְתֹּם עָלָיו, לְמַעַן לֹא־יִדְיַח עוֹד אֶת־הַגּוֹיִם, עַד־כְּלוֹת אֶלְף
הַשָּׁנִים; וְאַחֲרֵי־כֵן יִתֵּר לְזִמְן מְצַעֵר.

קטע זה מתעד את קשירתו של השטן למעונו החמישי. הקושר אותו יהיה מלאך מן המניין (פס' 1), מן המסדר הזוטר ביותר שבישויות השמימיות, אך יהיה ביכולתו לאסור כרוב אשר היה הכרוב המשוח ואשר היה חותם של מלוא החוכמה והיופי. אורך מאסרו של השטן יהיה אלף שנים (פס' 2). פסוק 3 מפרט מהו המקום, המטרה וההבטחה הנוגעים לקשירת השטן. באשר למקום, תהיה זו התהום, מקום ריתוקם הזמני של המלאכים הנופלים. המטרה היא שלא יהיה עוד חופשי לעסוק במלאכת התרמית בקרב הגויים. אך הקשירה נעשית בלוויית ההבטחה שהוא ישוחרר לזמן מועט, כדי לבחון את האנושות לפחות עוד פעם אחת.

62. ראה נספח א', 'ששת מעונותיו של השטן'.

ה. משפט הגויים

על אף שגויים רבים ייהרגו לאורכה של הצרה הגדולה וצבאות הגויים ייטבחו במערכת הר מגידון, ייוותרו עדיין חלקם בחיים. כל אלה יקובצו כעת למשפט, שתיאורו ניתן בשני קטעים בכתבי הקודש. הראשון הוא יואל ד' 1-3:

כִּי הִנֵּה בַיָּמִים הַהֵמָּה וּבָעֵת הַהִיא, אֲשֶׁר אֲשׁוּב [אָשִׁיב] אֶת־
שְׁבוּת יְהוָה וִירוּשָׁלַם. וְקִבַּצְתִּי אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְהוֹרְדֹתִים אֶל־
עִמְק יְהוּשָׁפַט, וְנִשְׁפַּטְתִּי עִמָם שָׁם עַל־עַמִּי וְנַחֲלָתִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
פָּאָרוּ בְּגוֹיִם וְאֶת־אֶרְצִי חִלְקוּ. וְאֶל־עַמִּי יָדוּ גּוֹרֵל, וַיִּתְּנוּ הַיֵּלֶד
בְּזוֹנָה, וְהַיֵּלֶדָה מָכְרוּ בְּזֵן, וַיִּשְׁתּוּ.

עת התרחשותו של המשפט הזה ניתנת כמקבילה לגאולתו הסופית של עם ישראל (פס' 1). כל הגויים ייאספו לעמק יהושפט לעמוד למשפט (פס' 2א). אותו מקום ממש שבו תסתיים מערכת הר מגידון הוא המקום שבו יעמדו הגויים למשפט. משפט מעין זה, שתוצאתו היא גורל של חיי נצח או של גיהנום נצחי, אינו יכול להתקבל כמשפט לאומי, אלא כמשפט אישי. משמעות המילה גוים היא גם **לא־יהודים**, וכך יש להבינה. הבסיס למשפט זה יהיה אנטישמיות או פרו־שמיות (פס' 2ב-3). כל הגויים הללו יישפטו על בסיס יחסם כלפי היהודים במהלך הצרה הגדולה. החטאים שבוצעו נגד ישראל ומפורטים בכתב האישום הזה הם: **ראשית**, פיזור היהודים (באמצע הצרה הגדולה); **שנית**, חלוקת הארץ (מערכת הר מגידון); ו**שלישית**, שיעבוד היהודים (זכר' כד 1-2). כל נוכרי אשר יחיה בזמן ההוא יישפט על בסיס השתתפותו במעשים אלה, או סירובו להשתתף בהם.

תוצאות המשפט ניתנות בקטע השני, מתי כ"ה 31-46. השופט, המשפט והנשפטים מזוהים בפרק כ"ה 31-33:

וְהָיָה כִּי יָבוֹא בְּנֵי־הָאָדָם בְּכַבּוּד וְכָל־הַמַּלְאָכִים הַקְּדוּשִׁים עִמּוֹ,
וַיֵּשֶׁב עַל־כִּסֵּא כְבוֹדוֹ; וְנֶאֱסַפוּ לִפְנָיו כָּל־הַגּוֹיִם, וְהַפְּרִיד בֵּינוֹתָם,
כַּאֲשֶׁר יַפְרִיד הָרְעָה אֶת הַכֶּבֶשִׂים מִן־הָעֲתוּדִים, וְהִצִּיב אֶת־
הַכֶּבֶשִׂים לִימִינוֹ וְאֶת הָעֲתוּדִים לְשִׁמּוֹלוֹ.

השופט (פס' 31) יהיה לא אחר מהמשיח, אשר יישב על כס מלכותו המוקף בתפארתו בעמק יהושפט. כל הגויים שיהיו עדיין בחיים ייאספו לפניו למשפט (פס' 32). המילה היוונית המתורגמת לגוים גם היא מילה שכיחה לתיאור **לא־יהודים**. כך יש להבין את המילה הזאת, משום שזהו משפט אישי על בסיס אנטישמיות או פרו־שמיות. במשפט זה יחולקו כל הגויים לשני מחנות: מחנה כבשים פרו־שמיות או מחנה עזים אנטישמיות (פס' 33).

מתי כ"ה 34-40 מתייחס לכבשים הפרו־שמיות:

אָז יֹאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הַנְּצָבִים לִימִינוּ: בָּאוּ בְרוּכֵי אָבִי וְרָשׁוּ
 אֶת־הַמְּלָכוֹת הַמוֹכְנָה לָכֶם לְמֶן־הַיּוֹסֵד הָעוֹלָם. כִּי רָעַב הָיִיתִי
 וְתֹאכִילָנִי, צָמָא הָיִיתִי וְתִשְׁקוּנִי, גֵר הָיִיתִי וְתִאֲסָפוּנִי, עָרוֹם
 וְתִכְסוּנִי, חוֹלָה וְתִבְקְרוּנִי, בְּמִשְׁמֶר הָיִיתִי וְתִבְאוּ אֵלַי. וְעָנוּ
 הַצְּדִיקִים וְאָמְרוּ: אֲדַנְנוּ, מְתֵי רָאִינוּךָ רָעַב וְנִכְלַלְךָ, אוֹ צָמָא
 וְנִשְׁקָה אוֹתְךָ? וּמְתֵי רָאִינוּךָ גֵר וְנִאֲסַפְךָ אוֹ עָרוֹם וְנִכְסַפְךָ? וּמְתֵי
 רָאִינוּךָ חוֹלָה, אוֹ בְּמִשְׁמֶר וְנִבְא אֵלֶיךָ? וְהַמֶּלֶךְ יַעֲנֶה וַיֹּאמֶר
 אֲלֵיהֶם: אֲמֵן אֲמַר אֲנִי לָכֶם, מִה־שְׁעֵשִׁיתֶם לְאַחַד מֵאֲחֵי הַצְּעִירִים
 הָאֵלֶּה לִי עֲשִׂיתֶם.

הפרו־שמנים הם אלה אשר יהיו לעזר לאותם שמכנה ישוע "אחיי", דהיינו היהודים, במשך הצרה הגדולה, זמן שבו יהיה מסוכן מאוד לעשות כן. ליהודים, אשר ייאלצו לנוס למדבר מבלי שיהיה ברשותם דבר, יסופקו מזון, ביגוד ומקלט בידי הגויים הכבשים. הם יזדהו עם היהודים בבקרים אותם בבית הסוהר ובעשותם עמם מעשי חסד. בזכות מעשים אלה יורשה להם להיכנס למלכות המשיח (פס' 34). הגויים הכבשים הם אלה שיהיו מעורבים בהחרבת בבל (ישע' יג 1-5). הם יגיעו אל היום ה-1,335 ויהיו אלה שיאכלסו את מקום העמים הגויים במלכות המשיח.

באשר לגויים שהם עזים אנטישמיות, מציין מתי כ"ה 41-45:

וְאָז יֹאמֶר גַּם אֶל־הַנְּצָבִים לְשִׁמְאֵלוֹ: לָכוּ מֵעַלִי, אַתֶּם הַיְרֹוּרִים,
 אֶל־אֵשׁ עוֹלָם הַמוֹכְנָה לְשִׁטָּן וְלְמַלְאָכָיו. כִּי רָעַב הָיִיתִי וְלֹא
 הִאֲכַלְתֶּם אוֹתִי, צָמָא הָיִיתִי וְלֹא הִשְׁקִיתֶם אוֹתִי, גֵר הָיִיתִי וְלֹא
 אֲסַפְתֶּם אוֹתִי, עָרוֹם וְלֹא כִסִּיתֶם אוֹתִי, חוֹלָה וּבְמִשְׁמֶר וְלֹא
 בְקִרְתֶּם אוֹתִי. וְעָנוּ אוֹתוֹ גַּם־הֵם וְאָמְרוּ: אֲדַנְנוּ, מְתֵי רָאִינוּךָ רָעַב
 אוֹ צָמָא אוֹ גֵר אוֹ עָרוֹם אוֹ חוֹלָה אוֹ בְּמִשְׁמֶר וְלֹא שִׁרְתָּנוּךָ? אָז
 יַעֲנֶה אַתֶּם לֵאמֹר: אֲמֵן אֲמַר אֲנִי לָכֶם, מִה־שְׁלֹא עֲשִׂיתֶם לְאַחַד
 מֶן־הַצְּעִירִים הָאֵלֶּה, גַּם־לִי לֹא עֲשִׂיתֶם. וְהִלְכוּ אֵלֶּה לְמַעַצְבַת
 עוֹלָם וְהַצְּדִיקִים לְחַיֵי עוֹלָם.

האנטישמנים, אשר יסייעו לצר המשיח בתוכניתו להשמדת היהודים, ייהרגו ויישלחו לגיהנום (פס' 41). הם אלה שלא יגיעו אל היום ה-1,335, וכתוצאה מכך יפסידו את ברכת מלכות אלף השנים.

הבסיס למשפט לא יהיה ישועה או היעדר ישועה, אלא אנטישמיות או פרו־שמיות. עובדה זו מעוררת שאלה כאשר משווים אותה עם הכתוב בפרק

וְהִלְכוּ אֵלֶּה לְמַעַצְבַּת עוֹלָם וְהַצְדִּיקִים לְחַיֵּי עוֹלָם.
 העזים יישלחו לגיהנום, בעוד הכבשים לא זו בלבד שייכנסו למלכות
 (פס' 34), אלא גם יירשו חיי נצח. אם כן, האם ישועתם מבוססת על מעשיהם -
 אם הם אנטישמים או פרו־שמים? כלל וכלל לא. הכתובים מבהירים היטב
 שהישועה היא תמיד בחסד על ידי האמונה ובנפרד לגמרי ממעשים. במשך
 הצרה יהפכו היהודים לאבן בוחן ולקו מפריד בין הנושעים לאלה שאינם.
 רק מאמינים יעזו להפר את חוקיו של צר המשיח כדי לצאת לעזרת היהודים.
 מעשיהם הפרו־שמים יהיו פרי ישועתם. כפי שיעקב היה מגדיר זאת, הם
 יפגינו את אמונתם במעשיהם. אך הלא־מאמינים יפגינו את חוסר אמונתם
 במעשיהם האנטישמיים. משפט הגויים, אם כן, יקבע מי מקרב הגויים יורשה
 להיכנס למלכות המשיח. רק גויים מאמינים יורשו, ומעשיהם הפרו־שמים
 יהוו ראיה לאמונתם.⁶³

ו. תחיית קדושי התנ"ך

ההילקחות תכלול רק את קדושי הקהילה, והיא תתרחש לפני הצרה
 הגדולה. מאוחר יותר, במשך תקופת הביניים בת 75 הימים, יקומו קדושי
 תקופת התנ"ך לתחייה. עובדה זו מצוינת בשני קטעים בתנ"ך, הראשון שבהם
 הוא ישעיהו כ"ו 19:

יְחִי מִתֵּדָה, נְבִלְתֵי יְקוּמוּן, הִקִּיצוּ וְרִנְנוּ שְׂכָנֵי עֶפְרָי, כִּי טַל אֹרֶת
 טִלְגָּהּ, וְאַרְצָה רְפָאִים תִּפִּיל.

זוהי הצהרה כללית על העובדה שיום אחד תתרחש התחייה. תמונה ברורה
 יותר מתקבלת מן הקטע השני, דניאל י"ב 2:

וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל אֲדַמְת־עֶפְרָי יִקְיָצוּ, אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לְחַרְפּוֹת
 לְדָרְאוֹן עוֹלָם.

גרסה מפורשת יותר של הקטע תיקרא כך: ו[בעת ההיא] רבִים [מעמדך]
 יקיצו או יופרדו מבין [אלה אשר הם] יִשְׂרָאֵל אֲדַמְת־עֶפְרָי. אֵלֶּה אשר יקיצו יזכו
 לְחַיֵּי עוֹלָם, [אך] אֵלֶּה [שאר הישנים אשר לא יקיצו בעת הזאת] יהיו לְחַרְפּוֹת
 וּלְדָרְאוֹן עוֹלָם.

הקטע יוצר הבחנה ברורה בין תקומת הצדיקים לתקומת אלה שאינם
 צדיקים. רק הקדושים הצדיקים יקומו לתחייה בעת הזאת כדי לקחת חלק
 בברכות של מלכות אלף השנים. אלה הם רְעֵי הַחֶתָּן (יוח' ג 29) אשר יוזמנו
 למשתה החתונה שבו תתחיל מלכות אלף השנים.

63. לפרטים נוספים, ראה נספח ה', 'שיח אחרית הימים על הר הזיתים'.

על פי ההקשר של דניאל י"ב 2, דניאל מדבר על אירועים שלאחר הצרה הגדולה, ולכן זהו הזמן שבו יקומו לתחייה קדושי תקופת התנ"ך.

ז. תחיית קדושי הצרה הגדולה

לא זו בלבד שתהיה תחייה של קדושי תקופת התנ"ך, אלא גם תחייה של אותם קדושים שייהרגו במהלך הצרה הגדולה, לפי התגלות כ' 4:

וְאֶרָא כְּסֻאוֹת; וַיֵּשְׁבוּ עֲלֵיהֶם וְהַמְשִׁפֵּט נָתַן בְּיָדָם. וְנִפְשׁוֹת הַהַרְוֻגִים עַל־עֲדוֹת יִשׁוּעַ וְעַל־דְּבַר הָאֱלֹהִים, וְאֶשֶׁר לֹא הִשְׁתַּחֲוּוּ לַחַיָּה וּלְצִלְמָהּ וְלֹא קִבְּלוּ אֶת־תְּנוּהָ עַל־מַצְחֹתָם וְעַל־יָדָם; וַיִּקְוּמוּ וַיַּחֲיוּ וַיִּמְלְכוּ עִם־הַמְּשִׁיחַ אֶלְף שָׁנִים.

בפסוק זה רואה יוחנן שתי קבוצות של קדושים שימלכו לצדו של המשיח. ראשית ישנם אלה שִׁמְשִׁפֵּט נָתַן בְּיָדָם. המשפט שעליו מדובר כאן הוא כיסא דין המשיח. קדושים אלה, אם כן, יהיו קדושי הקהילה אשר יוקמו לתחייה בעת ההילקחות של הקהילה ויקבלו את שכרם במהלך המשפט.

אולם קבוצת הקדושים השנייה שאותה רואה יוחנן מזוהה כאלה שראשם נערף מפני שלא השתחוו לצר המשיח או לצלמו, וגם לא היו נכונים להסכים לקבל את תו החיה. ברור אם כן, שאין הם יכולים להיות אחרים מלבד קדושי הצרה הגדולה, ושגם הם יקומו לתחייה בזמן זה.

ח. התחייה הראשונה

התחייה הראשונה כוללת את תחיית המאמינים בלבד. היא מתועדת בהתגלות כ' 5-6:

וַיִּשְׁאַר הַמֵּתִים לֹא־קָמוּ לְחַיִּים עַד־כְּלוֹת אֶלְף הַשָּׁנִים. זֹאת הִיא הַתְּחִיָּה הָרִאשׁוֹנָה. אֲשֶׁר־י הָאִישׁ וְקָדוֹשׁ הוּא אֲשֶׁר־חָלְקוּ לְקוּמָה בְּתְחִיָּה הָרִאשׁוֹנָה; בְּאֵלֶּה לֹא־יִשְׁלַט הַמָּוֶת הַשֵּׁנִי, כִּי אִם־יִהְיוּ כְּהַנִּים לְאֱלֹהִים וְלִמְשִׁיחוֹ וַיִּמְלְכוּ אִתּוֹ אֶלְף שָׁנִים.

לפי פסוק 5, תחיית קדושי הצרה הגדולה משלימה את התחייה הראשונה, והיא מופרדת מהשלמת התחייה השנייה באלף שנים. הנקודה בפסוק 6 היא שהתחייה הראשונה כוללת מאמינים בלבד, וזו הסיבה לכך שההשתתפות בה היא דבר קדוש ומבורך.

אך התחייה הראשונה אינה תחיית צדיקים כללית המתרחשת בבת אחת, אלא היא באה בשלבים ובטור מסודר, לפי הראשונה אל הקוריאיתים ט"ו 20-23:

וְעֵתָהּ הַמְּשִׁיחַ הוֹקֵם מִן־הַמֵּתִים, וַיְהִי לְרֵאשִׁית הַיְשָׁנִים. כִּי
אַחֲרַי אֲשֶׁר־בָּא הַמָּוֶת עַל־יְדֵי אָדָם, גַּם־תִּתְחַיֶּה הַמֵּתִים בְּאֵה
עַל־יְדֵי אָדָם אֶחָד. כִּי כַּאֲשֶׁר בָּאָדָם מֵתִים כָּלָם, כֵּן יִחְיֶה כָּלָם
בְּמִשְׁחִית. וְכָל־אֶחָד וְאֶחָד בְּסֻדְרוֹ: רֵאשִׁית כָּלָם הַמְּשִׁיחַ; וְאַחֲרָיו
כֵּן אֲשֶׁר־הֵם לְמִשְׁחִיחַ – בְּבוֹאוֹ.

לאחר שהצהיר שתתרחש תחיית צדיקים (פס' 20-22), מציין פולוס כי הצדיקים יקומו לתחייה כל־אֶחָד וְאֶחָד בְּסֻדְרוֹ (פס' 23). המילה המתורגמת ל־בְּסֻדְרוֹ היא מונח צבאי המשמש לתאר רצף של פלוגות חיילים הצועדות בתהלוכה או בקרב. ראשונה צועדת פלוגה אחת ולאחריה פלוגה אחרת, וכן הלאה. הנקודה היא שכל הצדיקים לא יקומו באותה העת, אלא ברצף סדרתי ברור. התחייה הראשונה כוללת את חמשת השלבים הבאים: השלב הראשון הוא תחייתו של ישוע (פס' 23) – ביכורי התחייה הראשונה; השני הוא תחיית קדושי הקהילה בעת הילקחות הקהילה (תסל"א ד 16) לפני הצרה הגדולה; השלישי יהיה תחייתם של שני העדים באמצע הצרה; ברביעי יקומו קדושי תקופת התנ"ך (ישע' כו 19; דנ' יב 2) במשך תקופת הביניים בת 75 הימים; ובחמישי תתרחש תחיית קדושי הצרה הגדולה (התג' כ 4). תחיית קדושי הצרה הגדולה משלימה את התחייה הראשונה. לא יהיה דבר כזה "תחיית קדושי מלכות אלף השנים" מסיבות שבהן נדון בפרק י"ז, 'מאפיינים כלליים של מלכות המשיח'.

ט. משתה חתונת השה

השלב הרביעי של שיטת החתונה היהודית היה משתה החתונה אשר ארך שבעה ימים. כפי שצוין קודם לכן, בעוד הקהילה היא הכלה, קדושי התנ"ך ותקופת הצרה הגדולה הם רְעֵי הַחֶתָּן. כעת, משקמו לתחייה, יכול משתה החתונה להתקיים. ההזמנה כבר יצאה בהתגלות י"ט 9:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: כְּתֹב: אֲשֶׁר־יִקְרְאוּ אֵלַי מִשְׁתֵּה חֶתְנַת הַשָּׁה.
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים: אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲמַת הֵם, דְּבָרֵי אֱלֹהִים.

תוצאות ההזמנה היא תחייתם של המוזמנים ומשתה החתונה, אשר יארך אף הוא לפחות שבעה ימים, ואו שיסכם את תקופת הביניים בת 75 הימים, או שיתחיל את מלכות המשיח עצמה בשבעת ימיה הראשונים. האפשרות השנייה היא כנראה התרחיש הסביר יותר, מאחר שמשל משתה החתונה קשור למלכות. אחד המשלים העוסקים בחתונת השה נמצא במתי כ"ב 1-14:

ויען ישוע ויסף דבר במשלים אליהם לאמר: דומה מלכות
 השמים למלך: בשור ודם אשר-עשה חתנה לבנו. וישלח את-
 עבדיו לקרא הקרואים אל-החתנה ולא אבו לבוא. ויסף שלח
 עבדים אחרים לאמר: אמרו אל-הקרואים, הנה ערכתי את-
 סעודתי, שוּרו ומריאי טבוחים והכל מוכן, באו אל-החתנה.
 והם לא-שיתו לבם לזאת וילכו להם זה אל-שדהו וזה אל-
 מסחרו; והנשארים תפשו את-עבדיו, ויתעללו בם ויהרגום.
 ויקצף המלך, וישלח צבאותיו ויאבד את-המרצחים ההם
 ואת-עירם שורף באש. אז אמר אל-עבדיו: הן החתנה מוכנה,
 והקרואים לא היו ראויים לה; לכן לכו-נא לראשי הדרכים
 וכל-איש אשר תמצאו קראו אתו אל-החתנה. ויצאו העבדים
 ההם אל-הדרכים ויאספו את-כל אשר מצאו, גם-רעים גם-
 טובים; וימלא בית-החתנה מסבים. ויהי כבוא המלך לראות
 את-המסבים וירא בהם איש ולא היה לבוש בגדי חתנה; ויאמר
 אליו: רעי, איכה באת הנה ואין עליך בגדי חתנה? ויאמר
 המלך למשרתים: אסרו ידיו ורגליו ונשא אתם והשלכתם אותו
 אל-החשך החיצון; שם תהיה היללה וחרק השנים. כי רבים
 הם הקרואים ומעטים הנבחרים.

הנקודה במשל היא שאלה אשר הוזמנו ראשונה למשתה החתונה, הפרושים
 והמנהיגים היהודים בימי ישוע, לא ייקחו חלק במשתה (המלכות) מכיוון
 שביצעו את החטא הבלתי נסלח. לעומת זאת היהודים של דור הצרה כן
 ייקחו בו חלק. אך דבר זה יכול רק את המאמינים; הלא-מאמינים יושלכו
 אל-החשך החיצון ולא ייכללו במלכות המשיח.

משל שני נמצא במתי כ"ה 1-13:

אז תדמה מלכות השמים לעשר עלמות אשר לקחו את-
 גרותיהן ותצאנה לקראת החתן. חמש מהן היו חכמות וחמש
 כסילות. הכסילות לקחו את-הגרות ולא-לקחו עמהן שמן.
 והחכמות לקחו שמן בכליהן ואת גרותיהן. וכאשר בשש החתן
 לבוא ותנמנה כלן ותדמנה. ויהי בחצות הלילה ותהי צוּחה:
 הנה החתן, צאינה לקראתו. אז התעוררו כל-העלמות ההן
 ותיטבנה את-גרותיהן. ותאמרנה הכסילות אל-החכמות: תנה
 לנו משמןך, כי יכבו גרותינו. ותענינה החכמות לאמר: לא
 כן, פן-יחסר לנו ולכן; כי אם-לכנה אל-המוכרים וקנינה לכן.
 ויהי בעת לכתן לקנות ויבוא החתן; והנכנות ללכת באו אתו

אֶל־הַחֲתָנָה וּתְסַגֵּר הַדָּלֶת. וְאַחֲרֵי־כֵן בָּאוּ גַם־שָׁאֵר הָעֲלָמוֹת
 וּתְאִמְרָנָה: אֲדַנְנִי, אֲדַנְנִי, פִּתְחֵ־לִנִּי. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: אֲמִן אֲמַר אֲנִי
 לָכֵן, לֹא יִדְעֵתִי אֶתְכֶן. לָכֵן שָׁקְדוּ, כִּי אֵינְכֶם יוֹדְעִים אֶת־הַיּוֹם
 וְאֶת־הַשָּׁעָה אֲשֶׁר יָבֵא בָּהּ בֶּן־הָאָדָם.

ההבדל כאן הוא לא בין שני סוגים של מאמינים, אלא בין מאמינים ללא־מאמינים. למאמינים (העלמות החכמות) יש שמן, שהוא סמל לרוח הקודש, בעוד הלא־מאמינים (העלמות הכסילות) לא־לָקְחוּ עִמָּהֶן שֶׁמֶן. וכך נותרו הכסילות מחוץ לכלל המוזמנים למשתה החתונה (מלכות המשיח), כי אותן האדון לא יָדַע, בעוד העלמות החכמות הִנְכַנּוּת לָלֶכֶת בָּאוּ אִתּוֹ אֶל־הַחֲתָנָה. בהתבסס על החלת משל הכבשים והעזים הניתן במתי כ"ה 31-46, שתי קבוצות העלמות הללו מייצגות גויים מאמינים ולא־מאמינים בתקופת הצרה. המשל הראשון עוסק ביהודים אשר ייכנסו או לא ייכנסו למלכות, בעוד האחרון עוסק בגויים אשר ייכנסו או לא ייכנסו למלכות.⁶⁴

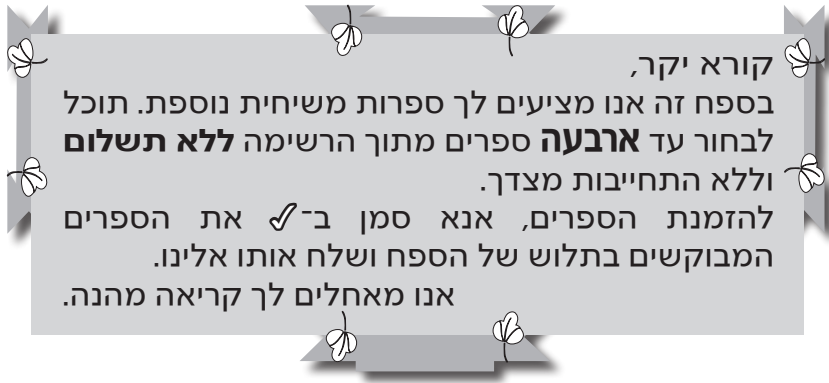
ישעיהו גם הוא מקשר משתה עם המלכות ועם התחייה מהמתים, בישעיהו כ"ה 6-8:

וְעָשָׂה יְהוָה צְבָאוֹת לְכָל־הָעַמִּים בְּהָר הַזֶּה מְשִׁתָּה שְׁמָנִים, מְשִׁתָּה
 שְׁמָרִים, שְׁמָנִים מְמָחִים, שְׁמָרִים מְזַקְקִים. וּבִלְע בְּהָר הַזֶּה פְּגִי־
 הַלוֹט הַלוֹט עַל־כָּל־הָעַמִּים, וְהִמְסְכָה הַנְּסוּכָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם.
 בְּלַע הַמָּוֶת לְנֶצַח, וּמָחָה אֲדֹנָי יְהוָה דְּמָעָה מֵעַל כָּל־פְּנִים, וְחִרְפַּת
 עֲמוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל־הָאָרֶץ, כִּי יְהוָה דָּבָר.

לכן, במובן מסוים, יהיה משתה חתונה כפול: אחד לקהילה בתור כלת המשיח, ואחד לישראל בתור אשת ה' הנישאת לו מחדש.⁶⁵ אלה הם אירועי תקופת הביניים בת שבעים וחמישה הימים, המובילה לאותה תקופה ארוכה ומיוחדת בהיסטוריה האנושית שאליה נשואות עיניהם של הנאמנים - מלכות אלף השנים או עידן המשיח.

64. לפרטים ראה נספח ה', 'שיח אחרית הימים על הר הזיתים'.

65. לפרטים ראה נספח ג', 'אשת ה' וכלת המשיח'.

ברית חדשה ותהילים

ברית חדשה ותהילים בגודל נוח מאוד שנכנס בכל כיס.

תהילה חוכמה בשורה

קובץ הכולל את ספרי תהילים, משלי, ארבע הבשורות ומעשי השליחים. ובנוסף – את הנבואות המשיחיות בתנ"ך והתגשמותן בברית החדשה.

הברית החדשה – תרגום דליטש

מהדורה מיוחדת. כל המובאות מן התנ"ך מופיעות באות מודגשת, בלוויית מראי מקום; טבלה של הקבלות בין ארבע הבשורות; מבחר נבואות מהתנ"ך והתגשמותן בברית החדשה; מפות המתארות את מסעות ישוע, מסעות שאול השליח ומפות בצבע מלא של האזור בתקופת בית שני.

דוד ברון נשיא בישראל – רוני מק'קראקן

דוד ברון ייסד עוד בצעירותו את ארגון 'עדות לישראל', Hebrew Christian Testimony to Israel, יחד עם צ' א' שונברגר בשנת 1893. מראשיתו הצנועה, בחדר שכור באזור וייטצ'אפל שבמזרח לונדון, צמח הארגון ועשה פרי רב. דוד ברון לא ביקש "להמיר" את דתם של היהודים או להפוך אותם לבפטיסטים או לפרסבטריאנים, ולא היה מחויב לאף כנסייה או פלג בנצרות.

כתבי הקודש העתיקים ליהודי בימינו – דוד ברון

הספר נועד למי שמבקש לחקור ברצינות את טענת היהודים המשיחיים, ולפיה כל עיקר באמונה בישוע כמשיח ישראל מבוסס על התנ"ך. דוד ברון מקפיד שלא להאריך בדבריו, ומסתמך בכל טענה ובכל אמירה על "הכתוב". בהדרגה הוא חושף בעזרת התנ"ך את התוכנית הנצחית שהכין שאלהים לעמו ישראל ולעולם כולו, תוכנית שמתממשת בימינו ותתגשם במלואה בעתיד.

עבד ה'. פרשנות לישיעהו נ"ג - דוד ברון

מטרתו של דוד ברון בספר זה הייתה להציג פרשנות עקבית של הנבואה בישיעהו נ"ג, כדי לשכנע את הקורא ולחזק אותו באמונתו. פרשנות מעשירה זו תרומם את רוחו של הקורא ותסייע לו להבין טוב יותר את משמעותה של הכפרה הנפלאה שהשיג "עבד ה'" - גואל ישראל המובטח.

המגיד מראשית אחרית - דוד ברון

כתבי הקודש הם היסוד שעליו אורג דוד ברון את דרשותיו הטובות אל האנגלים המאמינים בתורת משה והנביאים ובברית החדשה. ספרי הברית החדשה ממלאים את הכתוב ופוקחים את העיניים להבין את דברי התורה והנביאים. על היסוד המוצק הזה עומד דוד ברון ומצפה לאחרית הימים, אל העת המיועדת אשר בה ישוב עם ישראל אל אלוהיו בכל לבו, ויחזיק בו ובמשיחו אשר שלח אליו לחלצו מכל צרותיו. זוהי תפילתו תמיד בעבור עמו.

זוהר כבוד המשיח - דוד ברון

"זוהר כבוד המשיח" מראה בצורה מרתקת כיצד התנ"ך מוכיח שישוע המשיח הוא אור לגויים ותפארת ישראל. המחבר היהודי המשיחי דוד ברון מגיש לקורא כלי יקר ערך ללימוד כתבי הקודש. הספר מספק חוויית קריאה בלתי נשכחת לכל מי שמתעניין בנבואות התנ"ך על המשיח.

"כִּהֵן לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתֵּי מֶלְכִי-צֶדֶק" - דוד ברון

כהונת המשיח, אם מבינים אותה כראוי, היא אחת האמיתות המבורכות ביותר שמלמדים כתבי הקודש. מבין כל תכונותיו ותפקידיו המפוארים של המשיח, תפקידו ככוהן הוא החשוב ביותר בתקופתנו זו; והוא משמעותי במיוחד לאלה המאמינים בקורבן החטאת שהועלה על הצלב בגולגולתא. באמת העמוקה והנשגבת הזאת טמונים כל אוצרות הכוח והנחמה שזקוק להם כל כך האדם ירא האלוהים במסעו במדבר.

האיש מנצרת - שלמה אוסטרובסקי

אדם טוב, מורה גדול, נביא - או יותר מזה? מדוע הוא בא לעולם? ואילו השלכות יש לכך לגבי כל אחד מאיתנו? האם עלינו לדחות אותו, או להפוך אותו למלך של חיינו?

המשיח הצלוב - אדולף ספיר

פשטות הבשורה טמונה בצמצומה: מות המשיח. במשיח הצלוב מוצא החוטא ישועה - והמאמין מוצא את כל מה שנחוץ לחיים ולחסידות. סדרת דרשות מעמיקות על פרק ב' באיגרת הראשונה לקורינתים מאת אדולף ספיר, הוגה יהודי משיחי ידוע, שחי באנגליה בשלהי המאה ה־19.

תפילת האדון - אדולף ספיר

הספר מכיל שמונה עשרה הרצאות מעמיקות על "תפילת האדון", שעליה אמר הסופר דוד ברון: "קשה למצוא נושא מקיף יותר, שכן תפילה-לדוגמא זו, היחידה מסוגה שהמשיח העניק לנו, כוללת את כל נושאי היסוד החשובים שהכתובים מלמדים וכל היבט מהיבטי החיים המשיחיים".

החיים הצפונים במשיח - אדולף ספיר

סדרת הדרשות המובאת בספר זה, "החיים הצפונים במשיח", עוסקת ברובה ביעקב ד' 8: "קרבו לאלהים ויקרב אליכם".

"בדרשות אלה, שנשאתי לפני צאן מרעיתי, השתדלתי להציג אי אלו הרהורים על נושא חשוב זה - החיים המשיחיים הנסתרים מעין - ולתאר את חיי ההתגלות והתפילה שהמשיחי חווה, או במילים אחרות: את הקרבה לאלהים".

ונתתי לכם לב חדש - אדולף ספיר

המחבר מנתח בספר זה בצורה מרתקת, בעזרת דוגמאות מהתנ"ך ומהברית החדשה, את המהפך הגדול מכל המתרחש בחיי אדם - החזרה בתשובה. הוא משרטט ברגישות ובחדות אבחנה את טבע האדם, מתעמק באופיו של אלוהים ובדרך הישועה, ומצביע על החסד הגדול שבדרך זו לעומת חוסר האונים המוחלט של החוטא הזקוק למחילה ולשינוי - ללב חדש.

המשיח ועם ישראל - אדולף ספיר

החומר הכלול בספר זה מהרצאות ודרשות מאת ד"ר אדולף ספיר, שבהן לימד אודות מעמדו של עם ישראל בתכנית הישועה האלוהית והדגיש כי בבוא היום, כדברי שאול השליח, "כל ישראל ייושע" - כעם. ספיר הבהיר שחשוב לבשר את בשורת הישועה ליהודים, שאלהים לא זנח את עמו וכי כל הנבואות יתגשמו כלשונן. דבריו רלוונטיים ומאלפים כעת כפי שהיו אז.

המשיחי בעולם של ימינו - שפ"ק ביוז

המחבר פותח בסיפורו של נחמיה, שעל אף כל הבעיות והדאגות סביבו תמיד בטח באלהים. כך עלינו לחיות, בעזרת המשיח.

מדריך להבנת הנבואה במקרא - ד"ר ויליאם רנדולף.

בעולם אחוז יאוש וחוסר אונים יכול המאמין לחוות שקט ושלווה בזכות התקווה שיש לו בישוע המשיח. תקווה זו נובעת מהבטחתו, כי ישוב. המחבר דן בכתבי הנבואה העיקריים שבמקרא, מדגים אותם בעזרת תרשימים ומציג את תקוות שובו של המשיח מתוך השקפת ההילקחות לפני הצרה הגדולה ולפני מלכות אלף השנים. אין אדם יכול לקרוא דפים אלה מבלי שיאמר: "אמן, בוא נא האדון ישוע".

ישיבה, הליכה, עמידה - ווטשמן נ'י

הספר דן בעובדות העיקריות בנוגע לישועה, וכן בנושאים כמו דבקות במשיח, התנהגות משיחית והדרשות שאלהים מציב לפנינו לאור הישועה. ווטשמן נ'י מבסס את דבריו על האיגרת אל האפסים.

ישוע והלל - ד"ר פרנץ דליטש

חוקר התנ"ך המלמד, ד"ר פרנץ דליטש, מציב זו מול זואת משנותיהם של ישוע ושל רבי הלל הזקן, ומגיש לקורא ביקורת השוואתית.

הסוד המשולש של רוח הקודש - ג'יימס מק קונקי

המחבר מסביר בעזרת כתבי הקודש את הסוד המשולש של רוח הקודש, ואת הדרך שבה היא שוכנת בקרב המאמין.

קום והתהלך בארץ - יהודית גלבלום-פקס

"קום והתהלך בארץ" הוא סיפור המסע המופלא של ג'ודי וג'ון פקס בשביל ישראל, מאילת ועד דן. הספר מתאר את המקומות הנהדרים לאורך השביל, ובמקביל - את מערכת היחסים של ג'ודי וג'ון. תיאוריה היפים של ג'ודי מיטיבים להעביר את התחושות החוויות שערר המסע בעקבות המפגש עם אנשים נופים מרתקים. זהו ספר חובה לכל מי שאוהב סיפורי מסע ולאווהי שביל ישראל.

ישראל בחירתו של אלוהים - דוד הוקינג

ישראל עומדת היום תחת לחצים שאין כדוגמתם בהיסטוריה כולה. מדינות שונות המתכחשות לעצם קיומה כמדינה שואפות להסירה מעל אדמתה ומעל דפי ההיסטוריה. אולם ישראל לא חדלה מלהתקיים - היא עדיין כאן! גם ניסיונם של נוצרים למיניהם (שאמורים לדעת טוב

יותר) להחליף את קיומו ואת מקומו של עם ישראל ב"קהילה" כפי שזו נתפשת בעיניהם (לימוד המכונה "דוקטרינת ההחלפה") לא צלח, ולא עלה בידם לבטל את מה שנראה בבירור כהתגשמות מתמשכת של נבואות התנ"ך.

על מה עלינו לשקוד? – יוחנן זיידן

מהם הדברים החשובים לנו בתור מאמינים משיחיים? רוח ה' הדריכה את המאמינים בקהילה הראשונה בירושלים לשקוד על ארבע פעילויות רוחניות: תורת השליחים, התחברות, בציעת הלחם ותפילות, ככתוב בספר מעשי השליחים ב' 42. פעילויות אלה צריכות להיות עמודי תווך גם בחיינו האישיים ובחיי הקהילות שלנו היום.

יומן הזהב. הרהורים על המשיח בספר תהילים – אלפרד אדרשיים

המטרה העיקרית שלשמה נכתבו הרהורים אלה על כמה ממזמורי תהילים, הייתה הצורך להציג שיטה לקריאת הכתובים, ובמיוחד לספר תהילים הידוע כמשמעותי מאוד בקרב למאמינים. המזמורים הנבחרים נותחו פסוק־פסוק, כדי להופכם למזון רוחני המשמש להגות ולתפילה.

ספר רות – פאולוס קאסל

מגילת רות היא ספר קטן, המורכב משמונים וחמישה פסוקים בלבד. אך פסוקים אלה מקיפים גן ורדים ריחני ומלא בגביעי פרחים רוחניים, כמו אלה שהנוסע המודרני עדיין רואה פורחים ושזורים בחורבותיהן הבודדות של ישראל ומואב.

ישראל, אמונתו ותעודתו – פאול לבר־טוב

ספרי זה אשר הנני נותן היום לפני קוראי העברית הוא מבוא ופרוזדור בעבור הישראלי, לבוא על ידו אל ההכרה וההוכחה הראשונה והעיקרית כי האמונה המשיחית היא התוך, התמצית וההשלמה של האמונה היהודית המקורית. מטרת ספרי היא להראות על ידי השקפה היסטורית דתית את התואר האמיתי של עם ישראל הרוחני והמקורי, את אמונתו המקורית, ואת תעודתו האחת והאלוהית מיום היותו לעם אלוהי עולם.

נתן מוכר יונים – ריסטו סנטלה

המחבר מציג את ספרו במילים: "ספר זה נוצר תוך כדי עבודה יום־יומית. סיפרתי את סיפורו של נתן, נער היונים, בחוג הילדים בקהילתי בירושלים ובקייטנות. "כאשר הלך תהלך איתנו דרך בקעת היונים, תפליג על פני ים הכינרת, תשב בין המסובים בחג הגדול של חודש ניסן או תלווה בעיניך את המבשרים הלבנים בהיעלמם מעבר להרי הגליל – זכור את העיקר: תכלית חייו של נתן הייתה ברב מנצרת, מלך המשיח! טיולנו מיועד למבוגרים ולצעירים מתבגרים – עד 120." "

תפילה היא הרפתקה – פטרישה סנט ג'ון

הצטרף להרפתקה! היא נקראת תפילה. בנה את הקשר שלך עם האלוהים הכול־יודע ורב־העוצמה, וגלה עד כמה החיים מלהיבים כשהוא לצדך ומנחה אותך. אם אתה רוצה לדעת יותר על אלוהים וכיצד לחיות חיים שמכבדים אותו, אם אתה רוצה ללמוד כיצד לדבר עם אלוהים ולהתפלל אליו, אם אתה רוצה ליטול חלק בהרפתקה הנפלאה הזאת – הספר הזה הוא בשבילך!

אלוהים חיים – ה' דאנקן

היש את רצונך לדעת אלוהי אמת וחיים? הנכסף אתה לנוח בביטחון הנעים כי כל חטאיך נסלחו? החפץ אתה לדעת כיצד להיות בן לאל חי ואמיתי? אם כן – הקדש נא דקות ספורות לעיון בחוברת קטנה זו, ותמצא בה את התשובות לשאלות הנזכרות לעיל, ולשאלות אחרות המנקרות במוחך.

הניתן לדעת את רצון ה' – ד"ר לואיס גולדברג

רבים יאמרו שלדעת את רצון ה' זהו עניין קשה ומסתורי. איך אלוהים, הרחוק כל כך מאיתנו, יכול לגלות לנו את רצונו בעבור חיינו? וגם בהנחה שה' מוכן לגלות לנו את רצונו, איך אנו יכולים לגלות זאת? האם נכון לומר שהוא מתעניין בכל אדם ואדם על פני כדור הארץ הקטן הזה, בעוד הוא טרוד בניהול היקום כולו? יש בידינו מידע לגבי רצון ה' בדברו, ועל הבסיס הזה נתבונן בכמה היבטים של רצונו.

במלכות הסמים – דוד וילקרטון

"באחד הימים קרא הסופר בכתב העת "לייף" על רצח שביצעה בדם קר כנופיית צעירים מניו יורק. הוא מגיע לעיר הגדולה מתוך דחף מוסרי ורצון לחוש לעזרת הנאשמים. קשיים עצומים עומדים בפניו בדרך להגשמת המשימה, והקשה מכולם: רכישת אמונם של חברי הכנופיות. אבל בכוחה של אמונה הוא מוצא את הדרך אל ליבותיהם.

אספקלריא יהודית – הרב יצחק ליכטנשטיין

החוברת מביאה את קריאתו של הרב ליכטנשטיין ז"ל לעם ישראל לגלות את האמת ולהכיר במשיח ישוע, מלך היהודים.

הוא ואני – פ. לברטוב

כותרת המשנה של הסיפור היא "זיכרונותיו של פ' לברטוב", – כאן מתאר המחבר, כעד ראייה, את המאורעות בעיירה קטנה במזרח אירופה בשלהי המאה ה-19. תלמיד ישיבה נתפס על ידי מוריו, כשהוא קורא וחוקר בספר הברית החדשה. הערותיו בשולי הספר מביעות את הסכמתו עם התורה האסורה הזאת. כאשר הועמד לפני קהל היהודים בעיירה כדי להעגש ולחזור בו, הוא מביע באוזני כל את אמונתו בישוע כמשיח ישראל. המחבר, אשר נוכח במעמד זה, מוצא עצמו מזדהה עמוקות עם המנודה.

החיפוש הרוחני – ריצ'רד בנט

האם קיימות תשובות אמיתיות לשאלות החשובות ביותר בחיים? ד"ר ריצ'רד בנט מאמין שאלהים עצמו העניק את התשובות האלה. זו הסיבה שהוא כתב את ספרו. להלן כמה מהנושאים שהספר עוסק בהם: האם אתה מאמין שאלהים קיים? האם המדריך הרוחני שלך הוא אמין? מיהו אלהים וכיצד הוא נראה? מה מפריד באמת בין בני האדם? מדוע בני אדם הולכים שולל? האם אלהים באמת אוהב אותי? היכן אוכל למצוא חיים באמת? כיצד אוכל להצטרף למשפחתו של אלהים? במלכות הסמים.

העמק שאלה – ד"ר פרנץ דליטש

הספר נכתב בשנת 1905. המחבר כותב באהבה ובתחושת דחיפות, ומשתדל לעורר את עם ישראל לבחון את דרכו: "איזוהי הדרך הטובה ונלכה בה?"

השארית – א. א. פיליפס

מדוע רק שארית מהעם היהודי מאמינה בישוע? מדוע כל יהודי ולא־יהודי צריכים להאמין בו? חומר ביסודי מהשורה הראשונה.

חזרה בתשובה – ג'יימס פיליפ

המחבר מסביר את משמעות החזרה בתשובה, שהיא ביסודה שינוי של כיוון, פנייה מן החטא לעבר אלהים.

לאן אתה רץ? – ניקי קרוז

סיפור חייו של ניקי קרוז, מנהיג כנופיות רחוב בניו יורק. בפרקים הראשונים המחבר מתאר את עצמו כמי שנמצא במנוסה מתמדת. הוא בורח מעצמו, ממשפחתו ומהחיים הממוסדים, מהפחדים הנסתרים ומבוראו. חוסר מנוחה ושנאה תהומית מניעים אותו לרוץ ולהיסחף למערבולת קטלנית של פשע, סמים ואלימות. ואז בא המפנה – כוח על-טבעי שם קץ למנוסתו של ניקי.

לבסוף שלום – בילי גראהם

בימינו הכל מדברים על שלום, אך למרות הדיונים הרבים בנושא, אנו רואים מעט מאוד שלום. השלום שכולם מדברים עליו חסר במישור המדיני והעסקי, החברתי ואפילו בחיי המשפחה. בילי גראהם מדבר על הדרך לשלום אמיתי ויציב בכל תחומי חיינו.

מאמר האחדות – יוחנן כ. רייחרדט

הספר יצא לאור בראשונה בשנת 1868 וכותרתו המשנית "לקח כתבי הקודש מתכונת אלוהי ישראל". המחבר מצביע על הריבוי שבאלהים האחד, תוך כדי התעמקות מאלפת בכתבי התנ"ך.

מלאך הברית – אלכסנדר מק־קול

בפרק הראשון דן הסופר בכינויים "מלאך ה' ", "מלאך האלהים" ו"מלאך הברית". למי הם ניתנו, איך פירשו אותם חז"ל ומה משמעותם על פי הבנת היהדות המודרנית והאמונה המשיחית. בפרקים האחרים נדונות נבואות שונות מתוך ספר הנביא זכריה. גם כאן הסופר עורך השוואה בין פירושי חז"ל, הפירוש הרבני המקובל כיום וההבנה המשיחית.

מלך היהודים – פאול טיינה

המחבר, יהודי משיחי וניצול שואה, נותן תשובות ברורות לשאלות נפוצות על האמונה המשיחית, ובכללן: אלוהותו של המשיח, תפקידיו השונים, השילוש, ומשמעות הסבל האנושי. המחבר שם דגש על עובדה חשובה: ישוע המשיח לא בא לעולם כמייסד של דת חדשה אלא כמלך היהודים, כפי שהוא עצמו אמר: "לא נשלחתי אלא אל הצאן האובדות אשר לבית ישראל" (מתי טו 24).

מותו של גורו – רבינדרנת ר. מהרג'

המחבר הוא נצר לשושלת ארוכה של כוהנים ברהמינים, שהוכשר כיוג. סיפור חייו מתאר בנאמנות ובכנות את אורח החיים ההינדי. דיווח מרתק זה מתאר תהליך מפרך של חיפוש אחר משמעות, מההתפכחות ההדרגתית והמכאיבה ועד למסקנה הבלתי נמנעת, על כל המשתמע ממנה: העדפת האמונה באל אחד ובמשיחו על פני ההינדואיזם. הספר מספק תיאור יחיד במינו של מאבקיו הפנימיים של כוהן דת הינדי, עד שגילה את הניצחון הסופי על המוות.

משה על דוכן העדים – שלמה אוסטרובסקי

המחבר מספר על מאורעות שהתרחשו מאז ימי בראשית ועד ימי משה, וכן מביא דברי הסבר על החגים. הוא מדגיש שההיסטוריה חוזרת על עצמה, וכך גם מצבו הרוחני של העם, שזקוק תמיד לתוכן חדש ולמשמעות חדשה.

סוד הישועה

הספר נכתב בשנת 1858 בידי מחבר אלמוני, שביקש להורות לכל באי עולם כי רק האמונה של כתבי הקודש היא מאלהים, וכי רק היא לבדה יכולה להיות לברכה לכל עם ברחבי תבל.

קורות חיי ישוע המשיח – יוסף עמנואל לנדסמן

הספר מביא את כל מעשי ישוע המשיח ודברי תורתו הנמצאים בארבע הבשורות, כצורתם וכלשונם (בתרגום דליטש), ערוכים ומסודרים לפי סדר כרונולוגי.

עידן חדש בחיי (עדויות)

עדותם של תשעה יהודים משיחיים בני זמננו על הדרכים השונות שבהן גילו מי הוא ישוע, והחלו להאמין בו.

עיר המקלט

שאלות ותשובות בין תלמיד חכם ובין בעל תשובה – זוהי שיחה בין רב ליהודי אדוק, אשר על מיטת חוליו מוצא את עצמו חושב על סיבות הסבל, על המוות ועל מעמדו לפני הבורא שופט העולם. הרב מפנה את השואל – ואת הקורא – אל הכתוב בתנ"ך. מכאן הוא מלמד ששורש כל הרע הוא החטא ושיש רק דרך אחת בה יכולים אנו לעמוד טהורים לפני הבורא.

דע מדוע להאמין – פול ליטל

התחכום, הידע וההשכלה בימינו מתרחבים ומתעמקים. כבר לא די לדעת במה אנו מאמינים; עלינו לדעת מדוע אנו מאמינים בזה, שהרי עצם האמונה אינו הופך את מושא האמונה לאמת. ספר זה בוחן שאלות מהותיות, כגון: האם אלהים קיים? האם הניסים אפשריים? האם קיימת סתירה בין המדע למקרא? האם האמונה המשיחית היא הגיונית? מדוע אלהים "מרשה" לסבל ולרע להתקיים? ועוד. הספר מסייע לקורא לבחון את העובדות שעליהן מושתתת האמונה המשיחית.

מעבר לעננים – צבי בן־אברהם

"ציון", לחש בהצביעו על סמל מגן־דוד, שעל דש מעילי. "כן, חברי", עניתי לו – בכוונה תחילה – בעברית. "אתה מדבר עברית?" שאל באותה לשון כשעיניו נוצצות מרוב שמחה. "כן, אדוני." חייכתי אליו בחזרה. "אני נוסע", הוא הפסיק קמעה כדי להרשים "לישראל".

מועקת החטא ושלות־יה – אנטוני פיעטילה

ספרון זה נועד אך ורק לבני־אדם שחטאיהם מעיקים עליהם או שרוצים להקל על הזולת לשאת את מטען־חטאותיו. על כן כל האחרים ישכילו לעשות אם יפסיקו בקריאה במשפט זה ויסלקו את ידיהם ספרוננו. אבל לחוטאים ולאילו האוהבים אותם, נאחל, שהאדון ישתמש בו להראות להם את הדרך של נחמה וכוח.

מבריה לשם שמים – האח אנדרו

המבריה נושא עימו עותקים רבים של כתבי הקודש, וחולף על פני שומרי גבול חמושים על מנת להביא את אהבת המשיח אל מעבר למסך הברזל. סיפור מותח, טעון סכנות וגדוש הרפתקאות למען המשיח.

בסיס לביולוגיה חדשה – ד"ר ארנסט וויילדר סמית

האם האדם והעולם כולו נוצרו כתוצאה מהתפתחות מקרית נטולת היגיון, או במעשה בריאה מכוון? האם האמונה בבורא עולם סותרת את המדע? מדען בקיא מציע בספר זה תשובות משכנעות.

אסירה ובכל זאת – קורי טן בום

קורי טן בום מספרת על קורותיה וקורות בני משפחתה במחנות ריכוז, ועל הדרך המופלאה שבה אלהים גילה את אהבתו לכל אחד מהם, גם בעיצומה של תופת אכזרית.

במרדף - ורה שלם ובוב פרידמן

סיפורה המופלא של ד"ר ורה שלם, רופאת ילדים יהודייה, על הניסיונות הקשים שעברה בגרמניה הנאצית ובהולנד. סיפור חייה הינו עדות חיה ליכולתו של הקב"ה להפוך הכל לטובה.

לא סתם נגרי! - ג'וש מקדואל

מה עושה את ישוע לשונה כל כך? יתכן שהיה אדם טוב, ואפילו מורה דגול, אך מה לו ולחיינו כיום? בעבר ראה המחבר במאמינים במשיח אנשים שיצאו מדעתם. הוא זילזל בהם ויצא נגד אמונתם, אך לבסוף גילה בעצמו את האמת אודות ישוע המשיח, וההתנסות הזאת שינתה את חייו. בספר זה המחבר עונה על שאלותיהם של ספקנים, כמו שהוא עצמו היה בעבר, ונותן תשובות באשר לישוע, לאלוהותו ולתקומתו.

✓ **ממן את ארבעת הספרים שבחרת ב־**

ושלח עם פרטך.

הזמנה זה הינה ללא התחייבות מצידך.

☐	הניתן לדעת את רצון ה'	☐	ברית חדשה ותהילים
☐	ספר רות	☐	תהילה חוכמה בשורה
☐	במלכות הסמים	☐	הברית החדשה
☐	החיפוש הרוחני	☐	דוד ברון נשיא בישראל
☐	אספקלריא יהודית	☐	כתבי הקודש העתיקים ליהודי בימינו
☐	הוא ואני	☐	עבד ה'. פרשנות לישעיהו נ"ג
☐	העמק שְׁאֵלָה	☐	המגיד מראשית אחרית
☐	השארית	☐	"כֹּהֵן לְעוֹלָם עַל דְּבַרְתִּי מֶלְכִי־צֶדֶק"
☐	חזרה בתשובה	☐	זוהר כבוד המשיח
☐	לאן אתה רץ	☐	האיש מנצרת
☐	לבסוף שלום	☐	המשיח הצלוב
☐	מאמר האחדות	☐	תפילת האדון
☐	מלאך הברית	☐	החיים הצפונים במשיח
☐	מלך היהודים	☐	ונתתי לכם לב חדש
☐	מותו של גורו	☐	המשיח ועם ישראל
☐	משה על דוכן העדים	☐	המשיחי בעולם של ימינו
☐	סוד הישועה	☐	ישיבה, הליכה, עמידה
☐	קורות חיי ישוע המשיח	☐	ישוע והלל
☐	דע מדוע להאמין	☐	הסוד המשולש של רוח הקודש
☐	עיר המקלט	☐	מדריך להבנת הנבואה במקרא
☐	עידן חדש בחיי	☐	קום והתהלך בארץ
☐	מעבר לעננים	☐	ישראל בחירתו של אלוהים
☐	מועקת החטא ושלוות־יה	☐	על מה עלינו לשקוד?
☐	מבריה לשם שמים	☐	יומן הזהב
☐	בסיס לביולוגיה חדשה	☐	ישראל, אמונתו ותעודתו
☐	אסירה ובכל זאת	☐	נתן מוכר יונים
☐	במרדף	☐	תפילה היא הרפתקה
☐	לא סתם נגר	☐	אלוהים חיים

**מלא פרטים, גזור ושלח אל:
קרן אחוה משיחית,
ת"ד 10382, ירושלים 91103**

שם המזמין: _____

דוא"ל: _____

כתובת: _____

ישוב: _____

מיקוד: _____

טלפון: _____

אני החתום מטה מאשר לקרן אחוה משיחית
לשלוח אליי פרסומים של הקרן. ידוע לי שאם לא
ארצה להמשיך לקבל פרסומים של הקרן יהיה עלי
להודיע על כך בכתב ל"קרן אחוה משיחית",
ת"ד 10382 ירושלים 91103.

חתימה: _____

תאריך: _____

